

POIAE

GRVER-00431

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΕΡΟΙΑΣ

+900

Αριθ. ελτ 3461/1963

ΔΩΡΕΑ

Τελεφερόντι

Ανταρτος

ΒΕΡΟΙΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

ΣΥΝΟΨΙΣ

ΤΗΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Συγγραφεῖσα μὲν γερμανιστὶ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. ΟΥΗΒΕΡΟΥ Δ. Φ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κτλ. ΕΝ ΕΙΣΕΔΑΒΕΡΓΗ,

Μεταγλωττισθεῖσα δὲ

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ,

Πρὸς χρῆσιν τῆς νεολαίας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐκδόσις τρίτη βελτιωμένη.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΤΑΤΗ.

« Τάχος ἐπὶ πᾶσι μέγιστον
» Λέγω δὲ εἰ παραθέσις μὲν τὰ
» μικρὰ καὶ ἤττον ἀναγκαῖα, λέγοις
» δ' ἱκανῶς τὰ μεγάλα· μᾶλλον δὲ
» καὶ παραλείπειν πολλὰ.

ΔΟΥΚΙΑΝΟΥ Π. Δ. Ι. Σ. 56.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ὅδὸς Περικλείους ἀριθ. 23.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Ὅδὸς Ἑρμοῦ ἀριθ. 203.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῦσος

4 8 7 5.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

α 240

ΣΥΝΟΨΙΣ

ΤΗΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Συγγραφεῖσα μὲν γερμανιστὶ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. ΟΥΗΒΕΡΟΥ Δ. Φ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κτλ. ΕΝ ΕΪΔΕΛΒΕΡΓΗ,

Μεταγλωττισθεῖσα δὲ

ὑπὸ

Α. Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

Πρὸς χρῆσιν τῆς νεολαίας.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΑΠΑΝῇ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

*Εκδοαὶς τρίτη βελτιωμένη.

Ἱστορία νεωτάτη.

« Τίχος ἐπὶ πλεῖ μάλιστα . . .
» Λέγω δὲ εἰ παρθέοις μὲν τὰ
» μικρὰ καὶ ἥττον ἀναγκαῖα, λίγοις
» δ' ἰκανῶς τὰ μεγάλα· μᾶλλον δὲ
» καὶ παραλείπειν πολλὰ ».

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ Π. Δ. Ι. Σ. 56.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

(Ὁδὸς Περικλέους, ἀριθ. 23.)

1875.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

10:5

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Α'. ΟΙ ΠΡΟΑΓΓΕΛΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

1. Ἡ φιλολογία τῶν φώτων.

§ 1. Προϊούσης τῆς 18 ἐκατονταετηρίδος, διεισέσθησαν ἐκ τῆς Γαλλίας πᾶσαι αἱ καθεστηκυῖαι σχέσεις διὰ τῆς φιλολογίας. Εὐφυεῖς, ἀλλ' ἐν μέρει αποπλανημένοι ἄνδρες, ἐπολέμουν τὰ ἰεροκεντὰ δόγματα τῆς πίστεως καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις, πρόσθεν ἄλλον τὰ πολιτεύματα, καὶ παρίστανον τὰς ὑπερχούσας μορφὰς καὶ καταστάσεις τῆς κοινωνίας ὡς πεπαλαιωμένους καταχρήσεις. Ἐνῶ δὲ κατ' ἀρχὰς μετεχειρίζοντο ὡς ὁρηγνόμενα ἐπίθεσις πάντα τὰ πραγματικῶς σαθρὰ καὶ ἐλαττωματικά ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ, ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ δικαιοδοσίᾳ, εἰς τὰς πολιτικὰς διατάξεις καὶ κοινωνικὰς σχέσεις, κατέβλεπον ἑπὶ ταῖς μικρὰν πᾶσαν κρηπίδα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, καὶ ἐκλόνισαν πάντας τοὺς νόμους καὶ πάντα τὰ πάτρια καθεστῶτα· ἐνῶ δὲ πιστεπύθοντο νὰ ἐξουθενίσωσι τὰ προνόμια, τὰς ὑπεροχὰς καὶ τὰς προτιμήσεις τῶν τάξεων, καὶ νὰ δώσωσι κῆρος καὶ ἰσχύον εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ προσωπικὴν ἄξιαν, ἐξησθένισαν καὶ τὸ σέβας τῶν παλαιῶν θεσμῶν καὶ δικαιωμάτων καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀρχῆς· καὶ κατεπολέμουν μὲν τὰς δεσποτικότητας, προλήψεις καὶ κατὰ παράδοσιν δοξασίας, ἀλλὰ συνετέραζον συγχρόνως τὴν πίστιν καὶ συνειδήσιν, κατέστρεψαν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τὸ σέβας καὶ τὴν τιμὴν πρὸς πᾶν ἅγιον καὶ πάτριον, καὶ διέδωκαν τὴν δοξασίαν, ὅτι ἡ τοῦ κόσμου εὐτυχία ἐπὶ τῶν ἐρεπίπων μόνον τοῦ ὑπάρχοντος ἡδονῇ νὰ ἐπανθήσῃ. Ἐργεῖται δὲ μέγιστα

κοιζῶσι τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα εἰς τὸ βραβοκομεῖν. Ἄλλ' ἡ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ περιεχομένη ἐκβολὴ τῆς πίστεως Σαβωθοῦ τινος ἐπιτρόπου, ἐν ἣ ἀντιπατάμενος πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκκλησίαν καὶ θρησκείαν, ἐδίδασκε καὶ συνέστησε θρησκείαν τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς καρδίας, ἐπήνεγκε κατ' αὐτοῦ ἐξορίαν καὶ διωγμὸν. Εἰς δὲ τὸ σκοινιωτικὸν συνάλλαγμα παρεστῆσε τὴν ἰσότητά πάντων τῶν ἀνθρώπων ὡς βᾶν καὶ θεμέλιον παντός καλῶς κατηρτισμένου κράτους, δογματίσας ὅτι ἀρίστη πολιτεία εἶναι ἡ μετὰ νομοθετικῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ ἐντελής δημοκρατία. Εἰς πάντα δὲ ταῦτα τὰ συγγράμματα, ἐκτὸς πολλῶν θεμελιωδῶν ἀποπληνύσεων καὶ ἀπατηλῶν δοξασιῶν, περιέχονται πολὺτοι αἰσθημαί. Οἱ λόγοι αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐκφρασις βαθύως ἐσωτερικοῦ αἰσθήματος, καὶ ἐγγιζουσι τὴν καρδίαν, διότι προέρχονται ἐκ τῆς καρδίας. Ἡ ἐνέργεια τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀκαταλόγιστος, καὶ πᾶς τόπος, ὅπου ἤθελε παύσει τὸν πόδα αὐτοῦ, ἡ ὅπου ἤθελε διατρίψει ὡς καταδ' ἀκρόνους φυγῆς, εθεωρήθη μετὰ σεβασμοῦ ὑπὲρ τῶν μεταγενεστέρων γενεῶν. Καὶ ἐξυπνίσθη μὲν διὰ τοῦ Ρουσσῶ εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ πρὸς τὰ φυσικὰ, ἀπλᾶ καὶ οἰκιακὰ ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ διηγήθη σφοδρὰ πρὸς τὴν θαυμασθεῖσαν πρώτην κατάστασιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος ἐπιθυμία, ἥτις δὲν ἔδυνάτο νὰ κατασιγασθῇ εἰμὴ καταστρεφομένῳ τῶν ὑπαρχουσῶν διατάξεων καὶ σχέσεων.

§ 3. Ἡ ἐπιρροή τῶν ἀνδρῶν τούτων εἰς τὸν τρόπον τοῦ διανοεῖσθαι συμπάσης τῆς κulture ἦτο τοσούτῳ μεγαλητέρα, ὥστε οἱ Πικρίσινι ἐχρησίμευον τότε καθ' ὅλα ὡς παράδειγμα, ἡ δὲ Γαλλικὴ γλῶσσα μόνη καὶ φιλολογία ἐλαλείτο καὶ ἀνεγινώσκετο εἰς τοὺς ὑψηλοὺς κύκλους, καὶ τὰ συγγράμματα ταῦτα διήγειρον γενικὴν ἐνδιόφορον διὰ τῆς εὐαρέστου αὐτῶν μορφῆς καὶ τῇ πνευ. κτώδους ὕφους. Ἡγεμόνες, ὡς Φριδερίκος ὁ Β' Γουσταῦος ὁ Γ' τῆς Σουηδίας, Κάρολος ὁ Γ' τῆς Ἰσπανίας, Αἰκατερίνη ἡ Β' τῆς Ρωσσίας οἱ ἀέριστοι πολιτικῆς ὅλων τῶν χωρῶν καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι ἄνδρες εἶχον μετὰ τοῦ Βολταίρου καὶ τῶν ἡμετέρων αὐτοῦ συγγραμμάτων προσωπικὴν ἢ δι' ἐπιστολῶν γνωριμίαν. Μεταξὺ δὲ τῶν συγγραμμάτων τούτων

γνωστοί μάλιστα είναι ὁ Δαλεμβέρτος (1717—1783), μαθηματικός καὶ φιλόσοφος, καὶ ὁ ἐλαφρὸς ποιητὴς Διδερῶτος, (1713—1784). Οὗτοι δ' ὑπῆρξαν οἱ ἰδρυταὶ *Λεξικοῦ τιτος ἐγκυκλοπαιδικοῦ* τὸ ὁποῖον ὡς συνοψὺς μὲν ἀπασῶν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἦτο σαφές, μεγαλυπρεπές καὶ ἐλευθέρον, ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸς πάσης ὑψηλοτέρας τάσεως, καὶ ὑπέτασσε τὸ πνευματικὸν εἰς τὴν αἰσθητικότητα. Ἐκ τοῦ ἔργου δὲ τούτου φέρουσιν αὐτοὶ καὶ οἱ θυόφρονες αὐτῶν τὸ ὄνομα τῶν *Εγκυκλοπαιδιστῶν*. — Ἀμείων δ' ἐπικλοῦσθαι τῆς συγγραφικῆς ταύτης δραστηριότητος ὑπῆρξεν ἡ *νίκη* τῶν *φώτων* εἰς τὰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἡ νίκη δ' αὕτη ἐδηλώθη πάραυτα εἰς τὴν ἀνεξίτητον αἰάν, εἰς τὴν πολλῶν ἀποτελεσμάτων αἰτίον ἀγῶνα τοῦ λογικοῦ κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῶν προλήψεων, καὶ εἰς τὰς σπουδαίας μεταρρυθμίσεις πολλῶν κυβερνητικῶν καὶ ὑπουργῶν· ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὴν *διάλυσιν τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν*, εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ δεσμοῦ τῶν *φωτιστῶν* (1773), εἰς τὸ Λατινικὸν βιβλίον τοῦ χωρεπισκόπου τῶν Τρεβίρων (Trier) *Ορθοθεμου* ὅστις ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *Φεδερνίου* ἐδείξε τὴν γένεσιν τῆς Παπικῆς ἐξουσίας, καὶ ἠθέλησε νὰ παραγάγῃ ἐντεῦθεν νέον ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, καὶ εἰς τὰς προσπάθειάς πολλῶν ἐν Γερμανίᾳ πρωτεπόντων ἐρέων κατὰ τὴν ἐν *Ἐμσίω Σύνοδον* (σάββατον τοῦ *Εμσίου*) νὰ ῥύσῃ εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας θέσιν ἐλευθέραν ἀπὸ τῆς αὐλῆς τῆς *Ρώμης* (1785).

Σημ. Τὸ *τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν* τοῦ ὁποίου κύριος σκοπὸς ἦτο νὰ ἐμποδίζῃ τὰ φῶτα, νὰ διατηρῇ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀμάθειαν, καὶ νὰ ἀντιτάττεται πρὸς πᾶσαν μεταρρύθμισιν καὶ πάντα νεωτερισμὸν, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ πολὺν χρόνον εἰς καιρὸν καθ' ὃν σύμπαας ὁ πολιτισμένος κόσμος ἔτεινε πρὸς τὸ ἐναντίον. Ὅθεν ὅτε ὁ ἐν Πρωταλίᾳ ὑπουργὸς *Πομπιάλης* διέταξε νὰ κλεισῶσι τὰ σχολεῖα τῶν Ἰησουϊτῶν, καὶ νὰ σταίλωσι τὰ μέλη τοῦ τάγματος εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος, πᾶσι δ' αἱ περὰ τοῦ ἡμερομηνικοῦ οἴκου τῶν Βουρβωνιδῶν κυβερνώμεναι χῶραι (*Ισπανία, Νεάπολις, Πάρμα*) ἐμμελήθησαν τὸ περὶ τοῦ *Πομπιάλη*, ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ διαλύσῃ τὴν *ἐταιρίαν* τοῦ *Ἰησοῦ τοῦ Κλη*

μης 18^{ης} ἡμερῶν τῆς ἐκκλησίας νοήμων καὶ ἐλευθερόφρων (1773). Τοῦτο δ' ἠνάγκασε τὴν *Μαρίαν Θηρεσίαν*, ἥτις εἶχεν ἐπὶ πολὺν χρόνον προσπαθῆσαι νὰ διατηρήσῃ τὸ τάγμα ἐν Αὐστρίᾳ, νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν διαλυσιν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν Βαυαρίαν δὲ καὶ τὰς λοιπὰς καθολικὰς χώρας τῆς Γερμανίας ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν τοῦ Πάπα. Ἀλλ' ὅμως δὲν κατεπαύθη ἐκ τούτου ἡ ἐνέργεια τῶν μελῶν τοῦ τάγματος. *Πρῶν* Ἰησουῖται ἐπεδίωκον τὸν σκοπὸν τῆς ἐταιρίας μετ' ἀταράχου καρτερίας, καὶ ἀντενέγκουν πρὸς τὴ σύγχρονον πνεῦμα. Ὅπως δὲ παρεμβάλη προσκόμματα εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν, συνέστησεν (1777) ὁ Ἀδὰμ Βεῖσχαύουπτι, καθηγητὴς ἐν Ἰγγολσταδίῳ, ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Κνίγγη καὶ ἄλλων, τὴν μυστικὴν ἐταιρίαν τῶν φωτιστῶν (Illuminists), ἥτις κατὰ τὸν τρόπον τοῦ τάγματος τῶν φαρμασώωνων, σκοπὸν εἶχε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν πρόοδον τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὁ κατὰ τῶν πρῶν Ἰησουϊτῶν, μοναχῶν καὶ κληρικῶν, ἀγὼν αὐτῶν περιεστᾶλη μετ' ὀλίγον ἕνεκα τῶν δικαστικῶν καταδιώξεων, ὅς ἐνέργησεν κατ' αὐτῶν ἡ Βαυαρικὴ κυβέρνησις.

2. Ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν τῶν ἀρκτῶν Ἀμερικανῶν.

§. 4. Εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ὑποῖον εἰς τὰ ἐβδομήκοντα καὶ ὀγδοῦνκοντα ἔτη διεξήγαγον αἱ Βρετανικαὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἀποικίαι πρὸς τὴν μητρικὴν τῶν Ἀγγλῶν χώραν, εἶδεν ἡ ἐμπλησθεῖσα τῶν ἰδεῶν καὶ ὀνείρων τοῦ Ρουσσῶ Εὐρώπῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀγῶνος, δι' οὗ ἡ ἀνθρωπότης ἐμελλε νὰ εἰσεέλθῃ εἰς τὴν κατ' ἄριστον τῆς Παραδεισείου εὐδαιμονίας ἀγῶνος, διὰ τῆς νικηφόρου ἐκβάσεως τοῦ ὑποῖου ἤθελον λαβεῖν ἰσχύιν καὶ κύρος τὰ ἐμφυτεῖ δικαίωματα τῶν ἀνθρώπων καὶ λαῶν καὶ ἡ δημοκρατικὴ ἰσότης. Ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος τῶν ἀρκτῶν Ἀμερικανῶν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πᾶλη τῆς νέας ἐλευθερίας ἐναντὶον τῶν παλαιῶν δικαιωμάτων, σχημάτων καὶ θεσπισμάτων, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει πρὸς τὴν Εὐρώπην τόσον μεγάλην σημασίαν. — Προϊούσης τῆς 17^{ης} καὶ 18^{ης} αἰωνοταετηρίδος αἱ ἐν τῇ Β

ρεῖον Ἀμερικῇ Ἀγγλικαὶ ἀποικίαι εἶχον ἐπιδώσει πολὺ κατὰ
 τὴν περιφέρειαν, τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Βίς τῇ
 ἐπιδοσιν δὲ ταύτην εἶχε συνεργήσει οὐχὶ ἄνευ μεγάλων θυσιῶν
 καὶ προσπαθειῶν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐνόμισε
 διὰ τοῦτο δίκαιον καὶ εὐλογον νὰ πληρῶνῃσι φόρον καὶ αἱ ἀ-
 ποικίαι. Πρὸς τὴν σκοπὴν δὲ τοῦτον ἐπεβλήθησαν εἰς τινα ἐμ-
 πορεύματα δασμοί, καὶ εἰστέθη χαρτώσημόν τε (1765). Ἀλλ'
 οἱ Ἀμερικανοί, οἵτινες ἐπιδώσαντες ἐσωτερικῶς εἶχον ἀποκτή-
 σει πρὸς τούτοις καὶ δύναμιν καὶ πεποιθήσιν εἰς ἑαυτούς, ἀντέ-
 στησαν εἰς τὴν φορολογίαν. Αἰσχυρίσθησαν λοιπὸν ὅτι κοινο-
 βούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον αὐτοὶ δὲν ἀντεπροσωπεύοντο, οὐδὲν εἶχε
 δικαίωμα νὰ ἐπιβάρυνῃ αὐτούς δι' αὐθαριέτων φόρων· αἱ δὲ
 πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀνάγκας εἰσφοραὶ ἦσαν ἤδη ἀρκετὰ μεγάλαι.
 Ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων δ' αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ὑπερασπίζοντο
 μετ' ἐπιδεξιότητος, διηγάθη μετ' ὀλίγον συμπέθεια καθ' ὅλην
 τὴν Εὐρώπην, καὶ ἐν αὐτῇ μάλιστα τῇ Ἀγγλίᾳ ἐκηρύχθη ὑπὲρ
 αὐτῶν ἰσχυρὰ τις μερίς, καὶ κατεπολέμησε τὰ βουλευματα
 τῆς κυβέρνησεως προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως. Ἀρχηγοὶ δὲ τῆς
 ἀντιπολιτεύσεως ταύτης ἦσαν ὁ μέγας πολιτικὸς καὶ ῥήτωρ
 Οὐίλλιαμ Πίττ ὁ πρεσβύτερος (*Λόρδος Χάθαμ*) καὶ οἱ τὰ
 μάλιστα εὐφυεῖς βουλευταὶ τῆς Κάτω Βουλῆς, ὡς ὁ Φώξ,
 Βούρκης κλ. Αἱ περίφημοι ἀεπιστολαὶ τοῦ *Τορνίου*, διατρήθῃ
 ἐξέχουσα διὰ τὴν δύναμιν τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὅρου, ὑπε-
 στήριξε εἰς τὸν ἀγῶνα τὴν μερίδα τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἡ σφο-
 δρὰ δ' αὐτῇ ἀντίστασις ἐκ μέρους τῶν Ἀμερικανῶν, ὡς καὶ εἰς
 αὐτὸ τὸ Κοινοβούλιον, ἔγινεν αἰτία ν' ἀλλάξῃ τὸ ὑπουργεῖον,
 καὶ νὰ καταργηθῇ τὸ χαρτώσημόν (1766). Ἐπειδὴ ὅμως ἡ
 Κυβέρνησις δὲν κατέλειπε τὸ δικαίωμα τῆς φορολογίας, καὶ τὸ
 προσεχὲς ἔτος ἐπέβαλε μικρὸν τινα φόρον ἐπὶ τοῦ τεύλου, ὕλου,
 χάρτου, κτλ., ἡ ἀντίστασις ἐξηκολούθησεν. Ἡ δὲ Βοστώνη, ἡ
 πρωτεύουσα τοῦ *Μασσαχουσέττου*, καὶ τὰ περὶ αὐτὴν καί-
 μενα κράτη, ἔτινα καλοῦσιν συνήθως ὅλα ἑμοῦ *νέαν Ἀγγλίαν*,
 ἀπέτελεσαν τὸ θέατρον τοῦ ἀγῶνος. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν
 τούτων κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἀπόγονοι Ἀγγλῶν Πουριτα-
 νῶν, εἶχον διατηρήσει πιστῶς τὸ ἀνένδοτον καὶ ἀμετάπειστον

φρόνημα τῶν προγόνων αὐτῶν. Οἱ δὲ ἔμποροι τῆς Βοστώνης ἀπεφάσισαν νὰ μὴ δεχθῶσι κανέν τῶν εἰς φόρων ὑποβαλλομένων ἐμπορευμάτων· καὶ ὅτε ἡ Ἀγγλία ἐπέμενεν ἀσάλευτος εἰς τὰ φορολογικὰ αὐτῆς δικαιώματα, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τινων νέων, μετενδυμένων ὡς ἀγρίων, τρία φορτία πλοίων ἐκ τεύου (18 Δεκ. 1773). Τότε δ' ἐνίσχυσαν οἱ Ἀγγλοὶ τὰ ἐν Βοστῶνι στρατεύματά των, ἀπέκλεισαν τὸν λιμένα, καὶ ἐξέδωκαν πολλὰς περιοριστικὰς τῆς ἐλευθερίας διατάξεις.

§. 5. Τὸ αὐτὸ αὐτοῦτο περὶ τοῦ *Λιμένος τῆς Βοστώνης* ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου. *Σύννοδος* τις τῶν *πληρεξουσίων συμπασῶν τῶν ἀποικιῶν* συνήλθεν (17 Σεπτ. 1774) ἐν *Φιλαδελφίᾳ*, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιμεινῇ εἰς τὴν ἀντίστασιν, πολλὰ πλοία χύσασα τὰς μαχίμους δυνάμεις τῆς χώρας. Συγχρόνως δ' ἐξέδωκεν ἡ *Σύννοδος* καὶ τινα μετὰ μεγάλης τέχνης καὶ ἐπιδεξιότητος συντεθέντα ἔγγραφα πρὸς τὸν βασιλεῖα, τὸν Ἀγγλικὸν λαόν, τοὺς κατοίκους τοῦ *Καναδά* κ. ἄλ., ἐν οἷς ἀπεδεικνύετο κατὰ τρόπον πειστικώτατον, ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ προσεπῆθον μόνον νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ ἔμφυτα αὐτῶν καὶ πρόσκτητα δικαιώματα κατὰ τῆς αὐθιγροσύνης καὶ τῶν ἀδίκων ἐπιταγῶν τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ κοινοβουλίου. Αἱ ἐκφυγεῖς αὗται μεγίστην ἐπρόξενησαν ἐντύπωσιν σύμπασα δ' ἡ Εὐρώπη ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτῇ, ἐπὶ τῆς χώρας ἐκείνης, ἔβη φιλήσυχοι καὶ ἀπλοὶ ἄνδρες ὑπερεμάχουν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, κατὰ τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἰσχυροτέρου, μετὰ τῆς μεγίστης φρονήσεως καὶ ἀποφασιστικότητος. Ἐν τούτοις οἱ Ἀγγλοὶ ἐκήρυξαν τὸ *Μασσαχουσέτιον* εἰς κατὰστασιν ἀποστασίας (1775, ἄλλ' ἤδη εἰς τὰς πρώτας δύο συμπλοκάς ὑπέστησαν ἐν *Λεξίγγτονι* καὶ *Βουγκερσίλλη* τριαύτας ζημίας, ὥστε, καὶ τοὶ νικῆσαντες ἐνόμισαν ὅμως φρόνιμον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Βοστώνη. Τὴν ἐκβασιν ταύτην ἐχρεώσθουν οἱ Ἀμερικανοὶ εἰς τὸν μεγαλόφρονα συμπολίτην αὐτὸν *ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝΑ*, ὅστις ἀφιέρωσε τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ περιουσίαν εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος. Ὡς δ' οὗτος ἠγωνίζετο ἐν

τοῖς στρατοπέδοις διὰ τοῦ ξίφους, οὕτως ὁ πρόην τυπογράφος ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΣ, γνωστός ὡς ἐφευρτής τοῦ ἀλεξικεραυνίου, καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ διαδῶσας πολλὰ ἐπωφελῆ εἰς τὸν λαὸν συγγράμματα, ἐνήργει διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν ἐγγράφων, ὡς συνετὸς πληρεξούσιος τῆς πατρίδος αὐτοῦ, παρὰ ταῖς αὐλαῖς τοῦ Ἀνδρίνου καὶ τῶν Παρισίων. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἐν Ἀ. πλῶ Κουακερικῷ ἐνδύματι καὶ μετὰ λευκῶν καὶ φυτικῶν τριχῶν ἀπερίττου καὶ νήμονος τούτου ἀνδρός, παρήγαγεν εἰς τὴν εὐέγερτον πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας τοιοῦτον ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ δημοκρατίας, ὥστε ὁ νέος καὶ πλούσιος Μαρκεσίος ΛΑΦΑΓΓΕΤΗΣ, καὶ ἄλλοι ὁμόφρονες εὐπάτριδες, διέβησαν ἐν τῷ εὐγενεῖ αὐτῶν ἐνθουσιασμῷ τὸν ὠκεανόν, ὅπως θυσιάσωσι κτήματα καὶ αἶμα ὑπὲρ τοῦ φιλελευθέρου ἀγῶνος τῶν Ἀμερικανῶν. Καὶ Γερμανοὶ δὲ, ὡς ὁ Βαρῶνος Κάλβιος Στεφθερος κ. ἄλ., ὁ Πολωνὸς Κοσκιουσέκος, καὶ πολλοὺς ἀριθμὸς ἐθελοντῶν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐθνῶν, ἤλθον εἰς βοήθειαν τῶν Ἀμερικανῶν. Ἐνθαρρυνθέντες δ' ἐκ τούτων ἐκχύρξαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν 13 ἡνωμένων κρατῶν (4 Ἰουλ. 1776) τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἀμερικανικῶν ἀποικιῶν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ καὶ τοὶ μετασχόντων τούτων, καὶ ἀγωνιζομένων μεγαλοφρόνως τῶν ἀρχηγῶν τοῦ νέου κράτους, ἐφαίνετο ὅμως ὅτι ἢ θελον ἀναγκασθῇ νὰ ὑποκύψωσιν οἱ Ἀμερικανοί, ὅτε ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις συνωμολόγησε μετὰ πολλῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας συνθήκας, καθ' ἃς ἐξεστράτευσαν πρὸς τὸν νέον κόσμον, ὅπως δοκιμάσωσι τὴν εὐρωπαϊκὴν αὐτῶν τέχνην εἰς τὰ ἐλεύθερα τέκνα τῆς Ἀμερικῆς πολλοὶ Ἑσσοί, Ἀντιβερανοί, Βαλδέκκιοι καὶ ἄλλοι Γερμανοί, συλλεγέντες ὑπὸ πανούργων συλλογέων, καὶ πωληθέντες ἀντὶ χρημάτων εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν. Νῦν δ' ἐπροχώρησαν νικηφόροι εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην καὶ τὸν Καναδᾶν οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀγγλίων, κυριεύσαντες μάλιστα καὶ τὴν Φιλαδελφίαν· ἀλλ' ἡ σύνεσις καὶ ἡ τῶν τόπων ἐμπειρία τοῦ ἀγρόπνου Οὐάσιγκτωνος, ὅστις ἐξευρε νὰ ἐπωφεληται πᾶν πλεονέκτημα, ἐμπόδισε τὰς περαιτέρω ἐπιτυχίας ὅτε δὲ τέλος ὑπεγράφη ἡ ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΑΡΑΤΩΓΗΣ (18 Ὀκτ. 1777), καὶ ἦν 7000 Ἀγγλῶν στρα-

τιωτῶν παρέδωκαν τὰ ὅπλα, ἔλαθεν ὁ πόλεμος ῥῆπνῃ, προ-
αγγέλλουσαν εἰς τοὺς Ἀμερικανούς ἐκβασιν εὐτυχῇ.

§ 6. Ἡ περὶ τῆς συμβάσεως τῆς Σαρατώγης εἰδησις ἠκούσθη
μετὰ χαρᾶς μεγάλης ἐν Γαλλίᾳ, καὶ εἶχεν ἀποτέλεσμα, ὅτι ἡ
Γαλλικὴ κυβέρνησις, ὑπέεικοντα εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, συνωμολό-
γησε (6 Φεβρ. 1778) μετὰ τῆς συνόδου συμμαχίαν, καθ' ἣν ἀνε-
γνώρισε μὲν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς βορείου Ἀμερικῆς, μέχρι
οὗ δὲ ἰδρυθῇ αὕτη στερεῶς. ὑπεσχέθη τὴν βοήθειάν της. Βοηθού-
μενοι δὲ νῦν οἱ Ἀμερικανοὶ παρὰ τῆς Γαλλίας διὰ χρημάτων
πλοίων καὶ στρατιωτῶν, καὶ πολλῶν διὰ τὸ γένος, τὸν πλοῦ-
τον καὶ τὴν παιδείαν ἐπιστήμων ἐθελοντῶν, ἠδύναντο ν' ἀναλά-
βωσι μετὰ μεγαλητέρας πεποιθήσεως τὸν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πό-
λεμον· καὶ ἂν ἡ νέα δημοκρατία εἶχεν εἰσέτι νὰ ὑπερνικήσῃ κιν-
δύνους τινάς, νὰ ὑποστῇ εἰσέτι ταλαιπωρίας, καὶ νὰ ὑπομείνῃ
δεινὰ πολέμου, ἔλλειψιν χρημάτων καὶ προδοσίας, δὲν ὑπῆρχεν
ὅμως πλέον ἀμφιβολία, ὅτι ἤελεν ἐπὶ τέλους νικήσει· μάλιστα
ἂν οὗ προστεθῇ εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν συμμαχίαν καὶ ἡ Ἰσπα-
νία (26 Ἰουν. 1779). Νῦν δ' ὁ πόλεμος διεξήχθη κυρίως εἰς τὰ
μεσημερινὰ κράτη τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ὅπου εὕρισκοντο εἰσέτι
πολλοὶ ὀπαδοὶ τῆς Ἀγγλικῆς βασιλείας. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀγὼν
συνέβαινε συγχρόνως εἰς διαφόρους χώρας κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ
θάλασσαν, καὶ οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἀγγλίας ἐπολλαπλασιάζοντο καθ'
ἑκαστον ἔτος, διὰ τοῦτο ἡ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀμερικῇ διεξαγωγή τοῦ
πολέμου ἐγένετο κατ' ὀλίγον χαλκρωτέρα. Οὐ μόνον δ' οἱ Γαλ-
λικοὶ καὶ Ἰσπανικοὶ στόλοι κατεναυμάχουν τὰ Ἀγγλικά πλοῖα
εἰς τὰ ὕδατα τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν
καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ περιεπλά-
κησαν εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἀγγλίας πόλεμον, ὅτε ἠθέλησαν νὰ
πρόστεθῶσιν εἰς τὴν ΕΝΟΠΛΙΟΝ ΣΥΜΜΑΧΙΑΝ ΤΗΣ ΟΥΔΕΤΕ-
ΡΟΤΗΤΟΣ. Ὅπως δηλ. περιορίζουσι τὴν ἰσχυράν κατὰ θάλασ-
σαν δύναμιν τῶν Βρετανῶν, οἵτινες, διαρκούντος τοῦ πολέμου,
παρ' ἐνέβαλλον προσκλήματα εἰς τὸ ἐλεύθερον κατὰ θάλασσαν
ἐμπόριον, ἐκυριάρχουν διὰ τῶν ὠπλισμένων αὐτῶν πλοίων ὅλων
τῶν θαλασσῶν, καὶ ἠνώχλουν τὰ πλοῖα πάντων τῶν λαῶν δι'
ἐπ' αὐτοῖς ἐξετάσεως τῶν ἀπὸ ἠγορευμένων ἐμπορευμάτων (λα-

θρεμπορίων), συνωμολόγησεν ἡ Αἰκατερίνη Β'. μετὰ πολλῶν θαλασσίων κρατῶν συνθήκην, καθ' ἣν ἐδόθη κύρος καὶ ἰσχύς εἰς τὸν λόγον αὐθδέτερον πλοῦτον! Οὐδέτερον κτήμα! καὶ ἤθελεν ἐπιτρέπεσθαι τὸ ἐμπόριον τῶν οὐδέτερων κρατῶν εἰς τὰ παρά-
 λια καὶ τοὺς λιμένας τῶν πρὸς ἀλλήλας πλεμουσῶν δυνάμεων. Εἰς τὴν συμμαχίαν δὲ ταύτην τῆς οὐδετερότητος προσήλθον κατὰ μικρὸν ἡ Ρωσσία, Δανιαρχία, Σουηδία, Πρωσσία, Αὐστρία, Νεά-
 πολις καὶ Πορτογαλία· ἀλλ' ἡ Ὁλλανδία, τῆς ὁποίας ἡ προσθή-
 κη ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ θαλασσίας δυνάμεως θά ἦτο
 τὰ μάλιστα οὐσιώδης, ἀνέσχελλεν ἐπὶ πλὴν χρόνον νὰ προστε-
 θῇ, μέχρις οὗ λαζούσα ἡ Ἀγγλία γινώσιν τοῦ σχεδίου, ἐσπευσε
 νὰ κηρύξῃ πρὸς τοὺς Ὁλλανδοὺς τὸν πόλεμον Νοέμ. 1780),
 πρὶν οὗτοι δινηθῶσιν νῦναγγεῖλωσιν εἰς τὴν Πετρούπολιν ὅτι
 πρστίθενται εἰς τὴν συμμαχίαν. Ἐκ τούτου δ' ἀπεχωρίσθη ἡ
 Ὁλλανδία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οὐδετέρων δυνάμεων, καὶ ἐπομέ-
 νως δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ προστεθῇ εἰς τὴν συμμαχίαν.

Σημ. Ὁ ΠΙΤΤ ἐνέπνευσε πλέον μετὰ ταύτην τὴν στροφὴν τοῦ πολέμου. Σφοδρὸς τις λόγος ἐκίνησε τότεθεν τὴν ἐξηθελευσιμὴν αὐτοῦ ὕψειαν, ὥστε
 ἔπεσεν εἰς τὸ κοινοβούλιον, καὶ ὀλίγον ὕστερον ἀπεβίωσεν εἰς τὴν ἀγροτικὴν
 ἐπαύλιν του (1778).

§. 7. Οὐδέποτε ἡ κατὰ θάλασσαν ἀρχὴ τῆς Ἀγγλίας εἶχεν
 ἀπειληθῇ πλείοτερον ἢ νῦν. Ἀλλ' ὅ,τι εἶχεν ἐπινοηθῇ πρὸς
 ἀπώλειαν τοῦ ὑπερηφάνου νησιωτικοῦ λαοῦ ἐχρησίμευσεν ἐν μέ-
 ρει πρὸς λάμπρυνσιν αὐτοῦ. Ἡ Ὁλλανδία δηλ., ἐνθα ὁ μὲν
 κληρονομικὸς ἐπαρχος *Γουλιέλμος* ὁ Ε', καὶ ὁ ποτὲ ἐπίτροπος
 αὐτοῦ καὶ παντοτεινὸς σύμβουλος *Έρστιας* ὁ Βρουκσβίγηρ
 ἐκλινον ὅλως πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' οἱ ἀριστοκρα-
 τικοὶ ἐξ ἐμπορικῶν συμφερόντων ἦσαν ἠνωμένοι μετὰ τῆς Γαλ-
 λίας, ἐβλάφθη πολὺ εἰς τὰς ἀποκίτας αὐτῆς, τὸ ἐμπόριον καὶ
 τὴν ναυτιλίαν διὰ τοῦ πολέμου τούτου. Ὁ δὲ Γαλλικὸς καὶ
 Ἰσπανικὸς στόλος ἐνίκηθη πολλάκις ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Ναυάρ-
 χου Ῥόδνεϋ· ἡ δ' Αἰκατερίνη τῆς Ρωσσίας κατέλειπε πάλιν
 τὴν συμμαχίαν τῆς οὐδετερότητος, ὅπερ ἔγεινεν αἰτία τῆς δια-
 λύσεως αὐτῆς. Μόνον δ' ἐν Ἀμερικῇ ἦτο δυσμενὴς πρὸς τοὺς Ἀγ-
 γλους ἡ τύχη τοῦ πολέμου. Ὁ γενναῖος στρατηγὸς *Κορναλι-*

αὐτὸς ἐνεκλείσθη (19 'Οκτ. 1781) ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ καὶ Ἀμερικανικοῦ στρατοῦ ἐν Τυρκουσούνφ τοσοῦτον στενῶς, ὥστε ἡναγκάσθη νὰ παραδοθῇ μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν στρατιωτῶν. Τοῦναντίον δ' ἐτελείωσεν (1782) ἡ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ, ἐφ' ἧς εἶχον στραφῇ τὰ βλέμματα ἀπάσης τῆς Εὐρώπης, ἡττηθεντιῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἀγγλίας, καὶ εἰδοξάσαν αἰωνίως τὸν φρούραρχον Ἐ. Λιούτον καὶ τὰ ἐξ Ἀννοθερανῶν τῶν πλείστων στρατεύματα αὐτοῦ.

Ἡ ὁχυρά δηλ. πόλις Γιβραλτάρ, ἥτις εἶχε προσέλθει εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἀγγλων εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ Ἰσπανικοῦ θρόνου πόλεμον, εἶχεν ἀποκλεισθῇ ἐκ πολλοῦ χρόνου κατὰ ξηρὰν ὑπὸ Γαλλικῶν καὶ Ἰσπανικῶν στρατευμάτων, καὶ ἐμελλεν ἤδη νὰ πολιορκηθῇ καὶ κατὰ θάλασσαν διὰ τῶν ἐπιλωτῶν κανονιστοιχιῶν (2επτ. 1782). Αὕτη δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Λαρσὼν ἐπινοηθεῖσα ἐφεύρεσις συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι ἀριθμὸς τις πλοίων ἀνευ ἰστών μετὰ στέγης πλαγίως καὶ ἐλαστικῆς ἐκκλύπτετο ὑπὸ δερμάτων διαθρόχων, διὰ τῶν ὁποίων ἤλπιζον ὅτι ἤθελον δυνήτῃ νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ φρούριον ἀκινδύνως. Ἀλλ' ἡ δι' ὑπερύγκων δαπανῶν ἐκτελεσθεῖσα αὕτη ἐπιχειρήσις ἀπεδείχθη μετ' ὀλίγον ὅτι ἦτο μηδὰμινή. Αἱ πλέουσai κανονιστοιχιῖαι μετὰ τῶν ἐκ δερμάτων στεγῶν αὐτῶν ἐπυρπολήθησαν καὶ καταστράφησαν ὑπὸ σφαιρῶν διαπύρων, καὶ οὕτως ἐκαταιώθη ὅλον τὸ σχέδιον. Τὸ δὲ Γιβραλτάρ ἐμείνεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἀγγλων.

§ 8. Ἐν ταῖς ταῖς εἶχον ἔλθει εἰς τὸ ὑπουργεῖον τὰ μέχρι τοῦδε μέλη τῆς ἀτιπλιτεύσεως Φώξιος, Βούρκης, Σεριδάρ. Οὗτοι δ' ἐκλινον μάλλον, ἢ οἱ προκατόχοι αὐτῶν, εἰς εἰρηνικὴν μετὰ τῆς Ἀμερικῆς σύστασιν ἐπὶ τῷ ὄρει τῆς ἀνέξαρτησίας τῶν ἀγνωμέτων πολιτειῶν (Νοέμ. 1782). Ὀλίγον λοιπὸν μετὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Γιβραλταρ ἤρχισαν διαπραγματεύσεις. αἵτινες ἐπήνεγκιν ἐπειτα τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἐπιόντος ἔτους (1783) τὴν ΕΙΡΗΝΗΝ τῆς ΒΕΡΣΑΛΙΑΣ. Ἐν ταύτῃ δ' ἀνεγνωρίσθη μὲν ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἀρετῶν Ἀμερικανικῶν κρατῶν, ἐξωμαλίσθησαν δὲ αἱ ἀμοιβαῖαι ἁξιώσεις τῶν ἐπιλοίπων πρὸς ἀλλήλας πολεμουσῶν δυνάμεων, διὰ τῆς παραχω-

ρήσεως ἢ ἀποδόσεως τῶν κυριευθεισῶν πόλεων καὶ νήσων. Τὴν δὲ μεγίστην ζημίαν ὑπέστη ἡ Ὀλλανδία. Ὁ ἀτυχὲς πόλεμος εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὴν θαλάσσιον αὐτῆς δύναμιν καὶ τὸ ἐμπόριόν της πληγὰς, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδέποτε πλέον ἀνέλαθεν. Ἰκτός τῶν ἀθεραπεύτων ζημιῶν, ἃς ὑπέστησαν αἱ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς καὶ Δυτικὰς Ἰνδίας ἐμπορικαὶ ἀποικίαι, ἐμικρύνθησαν προσέτι πολὺ καὶ ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις αἱ Ὀλλανδικαὶ κατακτησεις. Ἐκτοτε δ' ἡ Ὀλλανδία ἡ ὥθῃ στενωπὸς τοῦ ἑαυτῆς Γαλλίας· ἀλλ' ὁ λαὸς διεγειρόμενος ὑπὸ τῆς ἀντιγαλλικῆς κρατικῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος, αἰτῶν ἐκ τῆς ἀντιγαλλικῆς Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου, ἐκείνην ἀντιπαρὸς τὴν Ἀγγλόφροναν κυβέρνησιν ἀγανάκτησεν κατ' αὐτῆς. Ὁ δούξ τῆς Βρουμβίγης Ἐρνανδὸς ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν (1784), ἡ κληρονομία καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἠπειλήθησαν, καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τὴν χώραν ἐνησαν ἀποστασίαι, ὁπλισθέντος τοῦ λαοῦ (1785). Ἀλλ' αὐτὴν συχίσας διὰ τὴν ἐπαυξανομένην ἀπαστάσιαν διέταξεν πρὸς τοὺς Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ Β' τῆς Πρωσίας, ἀλλοτρίως τοῦ κατὰ κληρονομίαν ἐπάρχου, νὰ εἰσβάλῃσι στρατεύματα εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Ταῦτα δὲ ταχέως ἔθηκαν τέρμα εἰς τὴν ἀπαστάσιν ἀποκαταστήσαντα πάλιν τὴν τῆξιν (1787).

Μόνῃ ἡ Ἀμερικὴ ἐξῆλθε μετὰ κερδους ἐκ τοῦ πολέμου. Μετὰ πολυεπεῖς περὶ πολιτείας ἀγῶνας συναφόντων ἐπὶ τοὺς (1788) τὰ ἐξηωμένα κράτη, ὥστε ἡ ἀνωτατὴ κυβερνήσις τῆς συμμαχίας νὰ συνίσταται ἐκ τῆς ΣΥΝΟΛΟΥ καὶ ἐνός προέδρου ἐκλεγομένου ἐκ νέου πᾶν τέταρτον εἰς τὴν Ἡσπερίαν διαιρεῖται εἰς τὴν Γερουσίαν, εἰς τὴν ὑπὸν αὐτῆς πᾶν κρατος δύο ἀπεσταλμένους, καὶ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους, οἵτινες ἐκλέγονται πᾶν δεύτερον ἔτος ὑφ' ἀπάντων τῶν πολιτῶν τοῦ δημοκρατικοῦ ἐν Ὁμοσπονδίᾳ κράτους ἐλευθέρως καὶ ἐξ ἐλατομένης ὑπ' ὅψιν τῆς περιουσίας. Ἡ δὲ δημοκρατία εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου ἢ τοῦ Ὁμοσπονδίου καὶ τῶν δικαστηρίων τῶν τομῶν μετὰ ἐνὸς τοῦ Πᾶν δὲ κράτος χωριστὰ ἔχει πάλιν ἐλευθερίαν αὐτεξουσίαν κυβερνήσιν πρὸς διοικήσιν τῶν ἐσωτερικῶν αὐτοῦ πραγμάτων.

μετὰ συμβουλίου τῆς χώρας καὶ πανταχοῦ βασιλεύει θρησκευτικὴ ἐλευθερία ἀνευ ἐκκλησίας τοῦ κράτους. Ἡ Σύνοδος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς νομοθεσίας, φροολογίας, τοῦ ὀρίζειν τὰ τῶν δασμῶν καὶ τῆς ἐμπορίας, τοῦ κηρύττειν πόλεμον, συνομολογεῖν εἰρήνην κτλ. Ὁ δὲ πρόεδρος εἶναι ἀρχιστράτηγος τῆς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν δυνάμεως, καὶ διορίζει πάντας τοὺς ὑπαλλήλους. Ὅκτῳ ἔτη περιεβλήθη ὁ ἄξιος Οὐασινγκτὼν τὸ ἔντιμον τοῦτο ἔξιωμα. Ὁ δὲ Φραγκλῖνος ἀπέθανε τὸ 1790 84ετῆς γέρων, θρηνοῦμενος παρ' ὅλων ὑπῆρξε δὲ πολιτικός ἀνὴρ συνετὸς μὲν καὶ πρακτικός, ἀλλ' ἀνευ τινὸς ιδεώδους.

3. Νεωτερισμοὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ ὑπουργῶν.

§ 9. Ἡ Γαλλικὴ φιλοσοφία τῶν φώτων καὶ τὸ σύγχρονον ἐν Παρίσιος πνεῦμα ἐπέδρασαν τὰ μέγιστα εἰς τὰς δοξασίας καὶ τὸν τρόπον τοῦ διοικεῖν τῶν τε ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων. Οὐ μόνον ἅπαντα τὰ προϊόντα τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας ἀνεγινώσκοντο μετ' ἀγάπης καὶ θαυμάζοντο παρὰ τῶν ὑψηλῶν κύκλων τῆς βυρώσης, ἀλλ' ἦτο πρὸς τοῦτοις ἔθος νὰ διατρίβῃ χρόνον τινὰ ἐν Παρίσιος ἡ πρόκριτος νεολαία πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐκπαίδευσως αὐτῆς· οὐδεὶς δ' ἐπίτημος ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἄξιωμα καὶ ὑψηλὴν. ἀν δὲν ἤθελεν ἐπισκεφθῇ τοὺς πνευματῶδεις κύκλους εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας. Πάντες οἱ ἡγεμόνες καὶ πολιτικοὶ προτεπάθουν νὰ ἀποκτήσωσι τὴν εὐνοίαν τῶν Γάλλων συγγραφέων καὶ φιλοσόφων· πρέπει λοιπὸν νὰ θαυμάσῃ τις, ὅτι εἰς τας τρεῖς τελευταίας δεκαετηριδας, αἵτινες προηγέθησαν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐπεχείρησαν πολλοὺς νεωτερισμοὺς καὶ μεταρρυθμίσεις, αἵτινες εἶχον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Γαλλίας δημιουργηθὲν σύγχρονον πνεῦμα. Ὅ,τι δ' ἐπεκρίνον ὡς ἀλήθειαν ἐν λόγῳ καὶ ἐγγράφῳ, προσεπύθουν νὰ μεταφέρῃσι καὶ ἐμπράκτως εἰς χρῆσιν. Ὅθεν ἀνεφάνη πανταχοῦ σφδρὰ τάτις, ὅπως μεταρρυθμίσωσι μὲν παλαιὰ θεσπίσματα καὶ σχήματα, συνηθείας καὶ δικαιώματα, συμφωνήσωσι δὲ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς

διὰ νέων διατάξεων. Εἰς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἐδηλώθη κατὰ πρῶτον τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ἐπα-
χῆς εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ ἐλευθερόφρονος καὶ μεγαλοφύχου
ἀξιώματος τῆς ἀνεξίθρησκείας εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ τάγμα-
τος των Ἰησουϊτῶν καὶ τοῦ ἱεροδικείου καὶ τὴν μετρίασιν
πάντων τῶν εἰς κίνδυνον ἐμδελλόντων τὴν φιλάνθρωπίαν καὶ
τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου θεσμῶν καὶ διατάξεων. Ἐνεργη-
τικώτατα δ' ἄλλα καὶ ἐνεργητικώτατα ἐδηλώθη ἡ νέα ἐποχὴ
τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἰς τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς κοινωνικῆς
θέσεως τῶν τάξεων καθότιν προσεπάθουν ἀπανταχοῦ νὰ ἰδρύ-
σωσι κατὰ τὸ ἐνὸν τὸ ὑποδίκιον πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ
νὰ ἐλαττώσωσι ἢ καταργήσωσι τὰ ἐκ τοῦ Μισοῦνος προ-
ερχόμενα δικαιώματα καὶ βάρη. Εἰς πολλὰς δὲ χώρας ἐχειρα-
φετῆθησαν οἱ δουλοπάροικοι, καταργήθη ἡ θητεία, καὶ κατε-
παύθησαν καταθλιπτικαὶ ἢ ἀτιμωτικαὶ σχέσεις· νέα δὲ νομικὰ
βιβλία καὶ θεσπισματα τῆς δικαιοδοσίας ἀπήργησαν τὰς σκλη-
ρὰς τιμωρίας χρόνιαι τραχέαι καὶ σκληρώπων, ὡς βατάνους
τροχῶς κτλ. ἔδωκαν δὲ κυρὸς καὶ εἰς τὰς ἐναντίον τῶν ἐγγλη-
ματιῶν ἀπικτίσεις τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς δὲ τὴν πολιτικὴν
οἰκονομίαν κατεστάθησαν ἐν Γαλλίᾳ νέα ἀξιώματα, τῶν ὁποίων
ἕνα μαν χρῆσιν εἰς πολλὰς χώρας. Κατὰ τὰ ἀξιώματα ταῦτα
εἰς τὰ χρήματα εἶναι ὁ μοχλὸς τῆς πολιτικῆς τέχνης ὃ διοῖται
πρὸ πάντων εἰς τὸ νὰ εἰσπράξωται ὅσον τὸ δυνατόν πλεό-
τερα χρηματικὰ εἰσυδήματα διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς δεούσης
ἐνεργείας τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Καὶ εἶχε μὲν ἡ προσπάθεια
αὕτη ἀποτέλεσμα ὅτι προήγετο ἡ γεωργία, ἡ μεταλλευτικὴ,
δασοτομία κ. τ. τ. καὶ ἐπισηθύνοντο τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχα-
νία καὶ χρήσιμοι ἐφευρέσεις, ἀλλ' ἐπέφερε πάλιν καταθλιπτι-
κοὺς δασμούς, βραχὺ καὶ πρὸνόμια τοῦ ἐμπορίου (vegie), ἐμμέ-
τους φορολογίας καὶ χαρτονομίσματα.

§ 10. Πρῶτος μεταρρυθμιστὴς τὰς πολιτικὰς σχέσεις κατὰ
τὰ ἀξιώματα ταῦτα ὑπῆρξεν ὁ ἐν ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΙ ΠΟΜΒΑΛ,
παντοδύναμος ὑπουργὸς τοῦ Ἰωσήφ Ἐμμανουήλ (1750—
1777). Ὁρελθθεὶς ἐκ τινος ἀπειρείρας φόνου κατὰ τοῦ βασι-
λέως, τῆς ὁποίας αἰτίαν ἐνόμισαν τὴν ἰσχυρὰν οἰκογένειαν Ταυ-

ώρα καὶ τὰς εἰσηγήσεις τῶν Ὑπουτῶν, ἀπεμάκρυνεν (1759) ἐκ τῆς Πορτογαλίας βιαίως τὰ μέλη τοῦ τάγματος τούτου, καὶ προσεπάθησεν ἔπειτα νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὸν λαὸν ἰδρύων νέας σχολὰς καὶ διαδίδων τὰ βιβλία. Ἡ δ' ἀποτελεσματικὴ δραστηριότης τοῦ ἰσχυροῦ ἀνδρὸς ἐπεκτείνετο καθ' ὅλας τὰς σχέσεις. Ἐδελτίωσε τὰ πολεμικὰ καὶ στρατιωτικὰ διὰ τινος Γερμανοῦ στρατηγοῦ (Γουλλιέλμου τοῦ Λιππε-Σχαουμβούργου), προήγαγε τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν, ὅπως ἀποσπάσῃ τὸν λαὸν ἐκ τῆς ρυπαρίας καὶ ὀκνηρίας· καὶ ὅτε τρομερὸς τις σεισμὸς κατέστρεψε (Νοεμβ. 1775) ἐν Λισσαβῶνι 30,000 οἰκίας, ἐφρόντισεν ἀκαμάτως νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς. Ἀλλὰ μετὰ τῆς τὸλμης καὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως τοῦ μεταρρυθμιστοῦ ἦνεν ὁ Πορτογάλ δεσποτικὴν τραχύτητα καὶ αὐθαιρεσίαν. Πᾶσαι αἱ φυλακαὶ ἦσαν πλήρεις τῶν ἀντιπολιτευομένων αὐτῷ. Ὅτε δ' οὗτοι ἠλευθερώθησαν ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς ἀσθενοῦς Μαρίας († 1816), ἠνώθησαν ὅπως κρημνίσωσι τὸν ὑπουργόν· μετὰ δὲ τοῦτο ἐπανῆλθον πάλιν εἰς τὴν Πορτογαλίαν τὰ θλιβερά καθεστῶτα τῶν προτέρων χρόνων. — Καὶ ἐν ΙΣΠΑΝΙΑΙ δὲ ἐγένεον ὁμοίαι ἀπόπειραι πρὸς μεταρρύθμισιν τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων ἐπὶ ΚΑΡΟΛΟΥ τοῦ Γ' (1759 1788) διὰ τινων ἐλευθεροφρόνων ὑπουργῶν, οἷος ὁ ΑΡΑΝΔΑΣ κ. λ. Ὅτε δὲ οἱ Ἰησουῖται ἀντέτειναν εἰς τοὺς νεωτερισμοὺς, διέταξεν ὁ Ἀράνδας νὰ συλλάβωσιν εἰς μίαν μόνην νύκτα 5,000 μέλη τοῦ τάγματος, νὰ ἐμβιβάσωσιν αὐτοὺς εἰς πλοῖα ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας ἢ τάξεως, καὶ νὰ τοὺς ἀποστείλωσι μετὰ μεγάλης τραχύτητος ὡς ἐγκληματίαις εἰς τὸ ἐκ κλησιαστικῶν κράτος. Τὰ κτήματα αὐτῶν ἐδηλεύθησαν καὶ τὰ καταστήματα τῶν ἐκλείσθησαν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη τῆς κυβερνήσεως Καρόλου τοῦ Γ', ἔλαβεν ἐκ νέου ὁ κληρὸς καὶ τὸ ἱεροδικεῖον μεγάλην δύναμιν, καὶ ἐξουθένισεν ἢ ἐκολόθωσε πάλιν τοὺς πλείστους νεωτερισμοὺς. — Ἐν ΓΑΛΛΙΑΙ δ' ὡσαύτως ἀνῆκεν εἰς τοὺς προβιβαστάς τῶν φώτων καὶ τῆς προόδου ὁ ὑπουργὸς Χοαζέλλ'· ἀλλ' ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ φιληθόνου βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' οὐδεὶς νεωτερισμὸς ἠδύνατο νὰ εὐθάλῃ. Τὸναντίον δὲ μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν Λουδοβίκου τοῦ

ἔστ' προσεκλήθησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον δύο ἄνδρες, οἵτινες εἶχον καὶ τὴν θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἀνορθώσωσι διὰ θεμελιωδῶν μεταρρυθμίσεων τὴν ἀνατολίαν πολιτεῖαν, — ὁ *Τουργῶτος* καὶ ὁ *Μαλεσπέρης*. Κατὰ τὰς προθέσεις αὐτῶν ἐμελλε (1776) νὰ εἰσχρῆ νέος τοῦ φορολογεῖν τρόπος, νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὰ βέη τῆς πολιτείας ὁ κλῆρος καὶ οἱ εὐγενεῖς, καὶ νὰ μεταβληθῶσι συμφῶνως πρὸς τοὺς καιροὺς αἱ μεσαιωνικοὶ σχέσεις. Ἐν πᾶσι δ' ἐμελλε νὰ ἔχῃ κύρος ἰσότης τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων χωρὶς νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν τὸ πρόσωπον, ἡ τίξις καὶ ἡ θρησκεία. Ἀλλὰ τὰ σχέδιά των ἐναντίστησαν εἰς τὴν ἰδιοτέλειαν τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, καὶ εἰς τὴν διαφθοράν τῆς αὐλῆς.

§ 11 Περὶ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἔγειναν εἰς τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικά τῆς Εὐρώπης ὅμοιοι ἀπάπειροι μεταρρυθμίσεις. Ἐν ΔΑΝΙΑΜΑΡΚΙΑΙ ἐπὶ τοῦ ἀμβλύνου *Χριστιανοῦ Ζ'* (1766 — 1808) κατώρθωτε νὰ λάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ κόμητος τοῦ κρῖτους καὶ πρώτου ὑπουργοῦ ὁ Γερμανὸς ἱατρός ΣΤΡΟΥΕΝ-ΣΕΗΣ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δεξιότητος καὶ τῆς εὐνοίας τῆς βασιλείας Κρολίνης Μαθίλδης, ἀδελφῆς τοῦ Γεωργίου Γ' τῆς Ἀγγλίας. Ἐξωπλισμένος δὲ μὲ τὴν ἀνήκουστον πληρεξουσιότητα, ὅτι πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἀνακτοβουλίου φέροντα διατάγματα ἐμελλον νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν ἰσχύϊν, ὡς ἂν ἦσαν ὑπογεγραμμένα παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ἐξέδωκεν ὁ Στρούενσῆς πολλὰς διατάξεις συμφῶνως μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιχρῆς πρὸς ἀνακούφισιν τῆς τάξεως τῶν πολιτῶν καὶ χωρικῶν, πρὸς περιορισμὸν τῆς δυνάμεως τῶν εὐγενῶν, πρὸς βελτίωσιν τῶν δικαστικῶν κ. τ. τ. Ἀλλὰ στερούμενος σημαντικῶν πλεονεκτημάτων, ἰσχύος χαρακτῆρος, θάρρους καὶ ἀπαρκετικότητος, κατέστη μετ' ὀλίγον εἰς τοιοῦτον βεβλὸν εὐπρόσβλητος, ὥστε ἡ πτῶσις αὐτοῦ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ. Ἡ μετὰ τῆς μεγαλόφρονος μὲν, ἀλλ' ἀπερισκέπτου βασιλείας ἐμπιστευτικὴ του σχέσις ἔλαβε κακὴν σημασίαν· μεταχειριζόμενος δὲ τὴν *Γερμανικὴν γλῶσσαν* εἰς ἀπάσας τὰς ὑποθέσεις τῆς ὑπηρεσίας καὶ πονηρὰν ὑπαλλήλους Γερμανοῦς, ἤγγισεν τὸ ἔθνικὸν αἰσθημα τῶν Δανῶν· καὶ

πρὸς τούτοις ἔδειξε μεγάλην ἀτολμίαν κατὰ τινα μηδαμινὴν ἐπαγαστασιν τῶν στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν, καταστύψας ἐαυτὸν ἀξιοπεριφρόνητον καὶ ἐμπλήσας θάρρους εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Μετὰ τινα λοιπὸν βασιλικὴν χώραν εἰσῆλθεν ἡ *Γουλιανή*, μητρὶς τοῦ Χριστιανοῦ, μετὰ τινῶν τῶν πιστῶν αὐτῆς εἰς τὴν κοιτῶνα τοῦ βασιλέως, καὶ παρεκίνησεν αὐτὸν, παραστήσασα ἐπικειμένους κινδύνους, νὰ ὑπογράψῃ διατάγματα τινὰ συλλήψεως, προπαρασκευασμένα ἤδη. Μετὰ τοῦτο λοιπὸν ἐβρίσθη εἰς τὸ δεσποτικόν ὁ *Στρουενσέης* μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ *Βράντση*, καὶ ἐτιμωρήθη ὡς ἐνοχὸς ἐσχάτης προθυσίας, κακροτυχθεὶς καὶ στερηθεὶς τῆς δεξιᾶς χειρὸς μετὰ διαδικασίαν τὰ μάλιστα ἀδικον (28 Αὐγ. 1772). Ἡ δὲ *Καρολίνα Μαθιλδὴ*, προδοθεῖσα ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας τοῦ *Στρουενσέη*, διεζεύχθη παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπέθανε μετὰ τρία πλήρη θλίψεως ἔτη ἐν Κέλλῃ (1775). Πιόντος δὲ τοῦ *Στρουενσέη* κατέλαβε τὴν κυβέρνησιν ἡ *Γουλιανή*, καὶ κατήργησε διὰ τοῦ εὐνοουμένου αὐτῆς *Γουλδ-βέργη* πάντα τοὺς ἀπκρέτοντας εἰς αὐτὴν νεωτερισμούς. Ἀλλὰ γενόμενος ἐνῆλιξ ὁ διάδοχος τοῦ στέμματος *Φριδερίκος*, ἀνέλαθεν ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου εἰς τὸν χρηστὸν κόμητα *Βερνστορφίου*.

§ 12. Ἐν ΣΟΥΗΔΙΑΙ ἐφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα αὐτῆς ἡ ἀρχὴ τῶν εὐγενῶν ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ βασιλέως *Αδόλφου Φριδερίκου* (1757—1771). Τὸ πάσας τὰς ἀρχὰς διεύθυνον συμβούλιον τοῦ κράτους συνίστατο ἐξ ἀνθρώπων ἄνευ φιλοτιμίας καὶ φιλοπατρίας, οἵτινες ἐπώλουν ἐκυτοὺς εἰς ξένας δυνάμεις, καὶ ὑπηρετοῦν ἐκείνας τὰς αὐλὰς, παρ' ὧν ἐλάβανον τὰ μέγιστα χρηματικά ποσά· ἡ δὲ τιμὴ καὶ εὐδαιμονία τῆς χώρας οὐδόλως ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὅψιν. Δύο δὲ κόμματα, ἐπιλοῖς καὶ πσκούφουσι ὀνομαζόμενα, τῶν τὸ μὲν ἐδωροδοκεῖτο ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας, ἐμίσουν καὶ κατεδιώκον ἀλλήλα θνασίμως, καὶ καθίστων τὴν συνέλευσιν τοῦ κράτους θέατρον, τῶν ἐχθρικῶν αὐτῶν προσβιλῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδεμίαν εἶχε δύναμιν ἢ ὑπόληψιν. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη ἔλαβε τέλος, ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, ἀποθανόντος τοῦ *Αδόλφου Φριδερίκου*

κου, ὁ δὲ Ζῆλος καὶ λαοπρόβητος ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ὁ Γ' (1771-1792). Ἀνδρεῖος, ἱπποτικός, καὶ εὐπροσήγηρος ἐβλυσεν εὐκόλως τὸν Σουηδικὸν στρατὸν καὶ λαὸν πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ, καὶ ἠνάγκασεν ἄπειτα τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους, περιστοιχίσας μετὰ στρατευμάτων τὸ βουλευτήριον αὐτοῦ, νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος. Διὰ τῆς ἀνακρίσεως δὲ ταύτης σέπην κατ' ἐξουσίαν ἀπεδόθη εἰς τὸ στέμμα ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, καὶ τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους περιορίσθη εἰς τὰ ἴδια βουλευτικὰ ἔργα. Καὶ εἶχε μὲν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῆς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν δυνάμεως, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν πάντας τοὺς πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς ὑπαλλήλους· ἐν περιπτώσει ὅμως φορολογίας, διακηρύξεως πολέμου καὶ συγκομιδῆς εἰρήνης, ὥραιοι νὰ ζητῇ τὴν συγκατάθεσιν τῶν τάξεων. Μετ' ὀλίγου ὅμως ἔτη (1788) ἡλευθέρωθη διὰ τινος τολμηροῦ βήματος καὶ τοῦ περιορισμοῦ ἐνὶ τούτῳ, καὶ ἀπένειμεν οὕτως εἰς τὸ στέμμα ἀπερίοριστον ἐξουσίαν. Παρικισμένος δὲ μὲ πολλὴν εὐφυίαν καὶ βασιλικὰ πλεονεκτήματα, ἐπωφελήθη Γουσταῦος ὁ Γ' τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θέσιν πρὸς πολυειδεῖς μεταρρυθμίσεις καὶ διατάξεις εἰς τὰ τῆς διοικήσεως καὶ δικαιοσύνης, ταχρὸν προτιθεμένας τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ συμπίωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προχθέντων προῆλθον ἐκ τῆς πρὸς τὴν πολυτέλειαν ἀγάπης, τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μιμηθῇ τὰ Γαλλικὰ ἥθη καὶ τῆς κλίσεως πρὸς τὴν ἐκλιπούσαν ἱπποτικὴν ἐποχὴν. Ἡ σύστασις ἀκαδημίας κατὰ τὸ σχῆμα τῆς Γαλλικῆς, ἡ κτίσις θεάτρων καὶ οἰκων μελοδραμάτων, καὶ ἡ ἀναζωπύρεσις τῶν ἱπποδραμάτων ἔγειναν αἰτία μεγάλων ἐξόδων εἰς τὴν πτωχὴν χώραν· τὰ δὲ πρὸς τὴν ἐποχὴν ἀσυμμιθίστα ἡρωϊκὰ ὄνειρα τοῦ βασιλέως καὶ αἱ ἱπποτικαὶ φαντασιοκοπίαι του, ἔδωκαν εἰς τὴν ἐνάργειαν αὐτοῦ ἡλκρημένην διεύθυνσιν. Ἡ δ' ἀγάπη τοῦ λαοῦ ἐξέλειπεν ὅσα μέραι πλειότερον, ὅτε ἐκήρυξε τὴν διήθησιν τῆς βασιλικῆς προνομίου, καὶ ἠνάγκασε τοὺς Σουηδοὺς νὰ ἀγοράζωσιν ἀκριδὰ ἐκ τῶν βασιλικῶν ῥακοπωλείων ποτὴν, τὸ ὅποιον παρετρενύζετο πρότερον παρὰ πάσης οἰκογενείας παρ' ἐκυτῇ· ὅτ' ἐπεχείρησε κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν πόλεμον πρὸς τὴν Ῥωσσίαν (1788—

1790) ἀνωφελῆ καὶ πολυέξοδον καὶ ὅτε τέλος πρὶν ἔτι ἐπω-
λῶσιν αἱ πληγαί, ἐμελέτησε νέον πρὸς τὴν Γαλλίαν πόλεμον,
ὅπως ἀντιπράξῃ εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ σώσῃ τὸ στέμμα τοῦ
ΙΣΤ'. Λουδοβίκου, ἐξυφάνθη συνωμοσία, καὶ Γουσταῦος ὁ Γ',
λαβὼν κατὰ τινα γορὸν μετημφισαμένων πληγὴν πυροβόλου
θανάσιμον ἐκ τιμὸς πρῶτον ἀξιωματικοῦ τῆς φρουρᾶς Ἀγκαρ-
στροϊμίου, ἀπέθανεν ἐκ ταύτης μετὰ δώδεκα ἡμέρας (29
Μαρτίου 1792).

§. 13. Ἐν Αὔστρῳ προσηπάθησε κατὰ πρῶτον ἡ ΜΑΡΙΑ
ΘΗΡΕΣΙΑ, ἡνωμένη μετὰ τοῦ πεπαιδευμένου ὑπουργοῦ ΚΑΟΥ-
ΝΙΤΣΙΟΥ, νὰ καταργήσῃ πολυειδεῖς καταχρήσεις, καὶ νὰ εἰσα-
γάγῃ μεταβολὰς συμφώνως πρὸς τὴν ἐποχὴν. Τὰ στρατιωτικὰ
καὶ πολεμικὰ μετερρύθμισθησαν, τὰ τῆς δικαιοδοσίας ἐβελτιώ-
θησαν παντοειδῶς, ἰδρύθησαν νέα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα,
καὶ διετάχθη καλῶς ἡ πολιτικὴ οἰκονομία. Ἀλλ' ἐφέβη μετὰ
προνοίας καὶ συνέσεως, καὶ προσεῖχεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ, εἰς
τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα καὶ τὰ πάτρια θεσπίσματα καὶ ἔθιμα.
Ἄλλως ὅμως ἤρξεν ὁ μεγαλόφρων καὶ ἐνθουσιῶν μὲν ὑπὲρ τῆς
ἐλευθερίας καὶ εὐδαιμονίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ τι τα-
χέως καὶ προύρως ἐνεργῶν υἱὸς αὐτῆς ΙΩΣΗΦ ὁ Β'. (1780—
1790). Μόλις δὴλ. ἔγεινεν ἀπεριόριστος μονάρχης τοῦ μεγά-
λου Αὐστριακοῦ κράτους, καὶ πάραυτα ἐπεχείρησε πλῆθος με-
ταρρύθμισεων, αἵτινες τοῦτο μὲν ἐλύπουν τὸν κλῆρον καὶ τοὺς
ζηλωτὰς τῆς ἐκκλησίας, τοῦτο δ' ἔβλαπτον τοὺς προνομιοῦχους
εὐγενεῖς, τοῦτο δ' ἤγγιζον τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν εἰς τὸν αὐ-
τοκρατορικὸν οἶκον ὑπακουόντων λαῶν. Καὶ πρῶτον μὲν εἰσή-
γαγεν ἀνεξέθρησκειν, καὶ παρεχώρησεν εἰς τοὺς ὁμολογητὰς
τῆς Λουθηρικῆς Καλθινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἐλευθέ-
ραν ἀσκήσιν τῆς θρησκείας καὶ ἴσα πολιτικὰ δικαιώματα πρὸς
τοὺς καθολικοὺς· ἔπειτα δ' ἡλάττωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν μο-
ναστηρίων, καὶ ἐδαπάνησε τὴν ἐντεῦθεν προσληφθεῖσαν πε-
ριουσίαν τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς βελτίωσιν τῶν σχολείων καὶ ἰδρυ-
σιν κοινωφελῶν καταστημάτων· ἐπερίθρισε τὰς πορείας τῶν προ-
σκυνυτῶν καὶ τὰς πομπὰς, καὶ ἐδυσκόλυνε τὴν ἔνωσιν καὶ ἐ-
πιμιξίαν τοῦ κλήρου αὐτοῦ μετὰ τῆς Ῥώμης. Μάτην προσ-

επάθθησεν ὁ Πάπας Πίος ΣΤ'. πορευθεὶς (πρᾶγμα ἀνήκουστον) ἰδὼς εἰς Βιέννην, νὰ πείσῃ τὸν αὐτοκράτορα ὅπως ἀλλάξῃ δρόμον (1782). Ὁ αὐτοκράτωρ ἐδέχθη μὲν αὐτὸν μετὰ μεγάλης τιμῆς, ἀλλ' ἐπέμεινεν εἰς τὰς προθέσεις αὐτοῦ. Οὐχ ἤ-
τον δ' ἀποτελεσματικαὶ ὑπῆρξαν αἱ ἀναμορφώσεις τοῦ Ἰωσήφ
ὡς πρὸς τὰς πολιτικὰς καὶ ἀστυκὰς σχέσεις. Ἐθεμελίωσε τὴν
προσωπικὴν ἐλευθερίαν, καταργήσας τὴν δουλοπαροικίαν, καὶ
τὴν πολιτικὴν ἰσότητα τῶν δικαιωμάτων, εἰσγαγὼν ἰσόμε-
τρον φορολογίαν καὶ ἰσότητα ἐνώπιον τοῦ νόμου ἀνευ δια-
κρίσεως προσώπου ἢ τάξεως. Κατὰ τοὺς νεωτερισμοὺς δὲ τού-
τους εἶχε μὲν ὁ Ἰωσήφ Β'. τοὺς εὐγενεστάτους σκοποὺς· ἀλλ'
ἐνήργησε μετὰ τραχύτητος παρὰ πολὺ μεγάλης, ἔλαβε πολλὰ
ὀλίγον ὑπ' ὅψιν τὰς ὑπαρχούσας σχέσεις, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς
προλήψεις, καὶ δὲν ἀφήκεν εἰς τὴν σπινθὴν τὸν ἀναγκαστὴν πρὸς
ὠρίμασιν χρόνον. Διὸ παρέτχεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς προόδου
ἀφορμὴν νὰ καταστήσωσιν ὑποπτὸν τὴν ἐνεργίαν αὐτοῦ καὶ
τάσιν, καὶ νὰ στερῶσι τοὺς καρποὺς τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, ὅ-
τινες ἔτεινον πρὸς εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅθεν δ-ε
ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς
Αὐστριακὰς Κάτω Χώρας, συνέστησεν ἐν Βρυξέλλαις νέον ἀ-
νώτατον δικαστήριον, καὶ ἤρχιζε νὰ μεταρρυθμίζῃ ἐν Δαιβέ-
ρφ τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν κληρικῶν διατελοῦν παπεί-
στημιον, ἀνεφάνησαν ἀνησυχίαι, αἵτινες ἐπὶ τέλους μετεβλή-
θησαν εἰς γενικὴν ἀποστασίαν (1787). Οἱ Κιταχωρίται ἠρ-
νήθησαν τοὺς φόρους, ἀπεδίωξαν ἐκ τῆς χώρας τὴν ἐκεῖθι Αὐ-
στριακὴν κυδέρνησιν μετὰ τῆς καθενόους φρουρᾶς καὶ ἐκήρυξαν
εἰς τινα συνέλευσιν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Κάτω Χωρῶν
(1790). Τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν ἐνεργηθέντα
πραξικοπήματα ταῦτα, καὶ τὰ ὅμοια ἐν Οὐγγαρίᾳ συμβεβη-
κότα, κατέβλησαν τὴν καρδίαν τοῦ εὐερεθίστου αὐτοκράτορος,
καὶ ἐπετάχυναν τὸν θάνατόν του (20 Φεβρ. 1790), τοῦ ὁποῖου
τὰ σπέρματα εἶχε λάβει ὅτε ἐπολέμει πρὸς τοὺς Τούρκους συμ-
μαχος ὢν τῆς Ρωσσίας εἰς τὰς παρὰ τὸν Δούναβιν χώρας (§
18.) Τοῦ Ἰωσήφ ἡ ἀκάματος δραστηριότητος καὶ ἐνέργεια, μεθ'
ἧ, ὁ ἴδιος ἐφρόντιζε πρὸ πάντων, ἐπέτρεπεν ἐλευθέραν τὴν εἰ-

σοδον εἰς τε τὸν ἐπίσημον καὶ ταπεινὸν, καὶ κατέπαυε τὰς αὐθαιρέσιαις τῶν ὑπαλλήλων, οὐδὲν ἑξαιρετικόν· αἱ προθέσεις αὐτοῦ παρεγνωρίζοντο καὶ κακὴν ἐλάβανον σημασίαν, τὰ δ' εὐγενέστερα αὐτοῦ σέβειμα ἐματαιούνοντο καὶ τὸ ὄνομά του διεβάλλετο. Ἀλλ' ὁ μεταγενέστερος κόσμος, ὅστις δύναται νὰ ἐκτιμῇ ὀρθότερον τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ καὶ τὰς προσπάθειάς του, θέλει εὐλογῇ πάντοτε τὸ ὄνομά του. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Λεοπόλδος ὁ Β' (1790—2) ἀποκατέστησε πάλιν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τὰ πάλαια καθεστῶτα, καὶ ἐπανάφερεν οὕτω κατὰ μικρὸν τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Οὐγγαρίαν. Οἱ δὲ δημοκρατικὰ φρονούντες Καταχωρίζονται ἡναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσωσι διὰ τῆς ἐξουσίας τῶν ὀπλίων.

§. 14. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀπολίτιστος Ῥωσσία ἠσθάνθη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς ἐπὶ τῆς μακροχρονίου καὶ λαμπρᾶς κυβερνήσεως ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ τῆς Β' (1762—96) ἡ αὐτοκράτειρα αὕτη εἶχε μετὰ βασιλικά πλεονεκτήματα καὶ πνεῦμα ἐπιδεκτικὸν προόδου· εἶχεν ἀνατοκρίσιν μετὰ τοῦ Βοτταίρου καὶ τῶν οὐμφρίων αὐτῇ, ἐκάλυψε τὸν Διδερῶτον εἰς τὴν Πετρούπολιν, καὶ προήγαγε τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας. Ἐβεβλήτωσε τὰ τῆς δικαιοδοσίας, ἐθεμελίωσεν ἀκαδημίας καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ ἐξέδωκε διατάξεις, αἵτινες ἔδωκαν εἰς τὸ κράτος παιδείαν τινὰ πρὸς τὸ φαινόμενον, καὶ ἐγκωμιάσθησαν μεγάλως ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῆς Γαλλίας. Ἀλλὰ τὰ πλείεστα ἦσαν ἀπάτη μόνον· ἀπεικονίζει δὲ τὴν ὅλην αὐτῆς κυβερνήσιν ἡ περίφημος ἀποδημία τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Ταυρίδα (1787), καθ' ἣν τεχνιτὰ χωρία, συναθροισθέντες ποιμένες καὶ ἀγέλαι, καὶ ἀγροτικαὶ πανηγύρεις, κατὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἐμελλον νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν ὅτι ἡ χώρα ἦτον ἀνθηρὰ καὶ πολυπληθὴς. Ὡς πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν δὲ βίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς αὐλῆς· αὐτῆς ἐπισκοπεῖ ἐν Πετρούπολει ἡ αὐτὴ ἀνθηρότης, ἀσωτεία καὶ φιληδονία, ἥτις καὶ ἐν Παρίσις. Μετὰ τὸν Γρηγόριον Ὁρίωρ, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ φιληδονία αὐτοκράτειρα ἐπέτρεψεν ἐαυτὴν καὶ τὸ κράτος πρὸς ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν κατὰ τὸν νόμον τοῦ συζύγου τῆς συνεργίαν, ἀκολούθησε μετὰ ἀριθμὸς ἄλλων ἐραστῶν, οἵτινες ἑαυτοὺς ἀπῆλθαν μετὰ τῆς

στας τιμὰς καὶ πλοῦτη. Ἡ θέσις τοῦ εὐνοουμένου ἐραστοῦ τῆς αὐτοκρατείας ἀπενέμετο ἐπὶ τέλους ὡς αὐλικὸν ἀξίωμα· ἀλλ' οὐδεὶς ἀπ'ήλαυσε τοσοῦτον πολυχρησίως τὴν εὐνοίαν αὐτῆς ὅσον ὁ Ποτεμκῖνος ὁ ἐκ Ταυρίδος († 1791). Δεκαεξ' ἔτη διεύθυνε τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους καὶ τὰ κατακτητικὰ σχέδια, ἔζη κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα μετὰ μυθώδους σχεδὸν πολυτελείας, καὶ ἐπεδείκνυε κατὰ τρόπον πομπωδέστατον τὰ πλοῦτη, τὰ ὅποια ἐχάριεν εἰς αὐτὸν ἡ μεγαλόδωρος δέσποινα. Τοιοῦτος μόνον ἀνὴρ, τοσοῦτον τολμηροῦ καὶ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος, μὴ φιλόμενος οὔτε ζωῆς ἀνθρώπων οὔτε χρημάτων, ἐφαίνετο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς αὐτοκρατείας ἱκανός, νὰ δώσῃ εἰς τὴν κυβερνήτην αὐτῆς τὴν λάμπιν καὶ δόξαν, ἧς ἦτον ἀξία. Οὐδ' ἐτέραττον αὐτὴν παντάπασι τὰ θειὰ, ἄτινα ἐπροξένει εἰς τὸν λαὸν ἡ βαρβαρικὴ αὐτοῦ ὁρμὴ καὶ ἡ ἄμετρος ἀσυνεία του (1774). Κατεπεύθη δὲ καὶ ἡ ἀποστασία τοῦ Πουγάτσεφ, Κοζάκου, ὅστις ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Πέτρου Γ', καὶ ἀπέκτησε πολλοὺς ὀπαδοὺς εἰς τὰς περὶ τὸν Βίλγαν χώρας. Ὁ Πουγάτσεφ προήχθη ὑπὸ τῶν φιλτάτων αὐτοῦ φίλων, ἐκχορηγήθη ἐν Μόσχῃ, καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ διεμελίσθη (1775).

4. Οἱ μερισμοὶ τῆς Πολωνίας καὶ οἱ πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμοι τῆς Ῥωσσίας.

§. 15. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου τὸ Πολωνικὸν κράτος ὑπῆρχεν οἰκοδομῇ σαθρὰ, διασωζόμενον μᾶλλον ἕνεκα τῆς διχρονίας καὶ ζηλοτυπίας τῶν γειτόνων κρατῶν, ἢ ἕνεκα ἰδίας δυνάμεως. Ἡ αἵρετὴ πολιτεία ἦτον ἡ δουτυρία τῆς χώρας· πᾶσι θρόνου ἐρήμωσις ἐγένετο παραίτιος σφιδροτάτων ἐκλογικῶν ἀγώνων, δι' ὧν τὸ ἔθνος διεσπᾶτο εἰς κύματα, ἐπικράτει ἡωρηδικία καὶ διαφθορά, καὶ οἱ εὐγενεῖς ἀπέστησαν τοιαῦτα προνόμια, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ μετ' αὐτῶν τακτικὸν πολιτεία. Τὸ στέμμα ἦτον ἀθηνές· ἡ συνέλευσις τοῦ κράτους, ἥτις ἐθεατο τοὺς νόμους αὐτῆς Πολωνικῆς δημοκρατίας, ἐκτετήθη παρομιώδως ἕνεκα τῶν ἐμπροσθεν κομματικῶν ἀγώνων, οἵτινες καθίσταν ἀνωφελῆ πᾶσαν διάταξιν· πᾶσι δ' ἡ ἐξουσία εὐρίσκειτο εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐνόπλιων ὁμοσπονδιῶν (consociations). Κράτος

ἔνθα ὁ εὐγενὴς μόνον ἀπελάμβανεν ἐλευθερίαν καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ὀπλιζέσθαι, καὶ πεποιθὼς εἰς τὸ ζῆφος αὐτοῦ περιεφρόνει τοὺς νόμους, ὅπου οἱ δουλοπάροικοι χωρικοὶ διετηροῦντο εἰς κατὰστασιν δουλείας καὶ εἰς ἀκατανόητον ἀμβλύνοισιν καὶ ἀμάθειαν, ἔνθα ῥυπαροὶ καὶ αἰσχροκερδεῖς Ἰουδαῖοι ἤσκουν τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἅτινα εἰς ἄλλας χώρας ἦσαν ἰδιοκτησία μορφωμένης πολιτῶν τάξεως, ἐμελλε φυσικῶς νὰ διεγείρῃ τὴν πλεονεξίαν τῶν ὑπὸ κατακτητικοῦ πόθου διακαυμένων γειτόνων.—'Αποθανόντος δὲ τοῦ Αὐγούστου Γ'. (1763) περιέπεσε πάλιν τὸ Πολωνικὸν κράτος εἰς τὰς ἀρχαίας ἐκλογικὰς θυσέλλας, μέχρις οὗ τέλος ἐξελέχθη βασιλεὺς εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Βόλα ὑπὸ τὸν κρότον τῆς Ῥωσικῆς μαχαίρας ὁ ΣΤΑΝΙΣΛΑΟΣ ΠΟΝΙΑΤΟΒΣΚΗΣ (4 Σεπτ. 1764—1795), πρῶτον ἡγαπημένος τῆς αὐτοκρατείας Αἰκατερίνης Β'. Ὁ Πονιατόβσκης ἦτον εἰδήμων καὶ προστάτης τῆς φιλολογίας καὶ καλλιτεχνίας, καὶ ἀξιαγάπητος μὲν καὶ λεπτῶς πεπαιδευμένος ἰδιώτης, ἀλλ' ἄνευ ἰσχύος χαρακτηρὸς καὶ δυνάμεως θελήσεως. Ἀσθενὴς δὲ καὶ ἀνίσχυρος ὢν, ἦτο πλῆγνιον εἰς τὰς χεῖρας τῶν δυνατῶν. Ὁ ἐν Βαρσοβίᾳ ἀπεσταλμένος τῆς Ῥωσσίας ἰσχυρὸς πλείοτερον αὐτοῦ, καὶ ὅπως μὴ ἐγερθῇ ποτὲ ἡ Πολωνία ἐκ τῆς ἀτάκτου ταύτης καὶ καχεκτικῆς καταστάσεως, εἶχον ἀποφασίσαι ἡ Ῥωσσία καὶ Πρωσσία νὰ διατηρήσωσιν ἀμετάβλητον τὴν παλαιὰν πολιτείαν.

§. 16. Τότε δὲ συνέβη νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν Συνέλευσιν τοῦ κράτους, παρακαλοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς ἐκ νέου παραχώρησιν τῶν παρὰ τῶν Ἰησουϊτῶν ἀρπαγέντων ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων οἱ ἐν Πολωνίᾳ ΔΙΑΦΩΝΟΥΝΤΕΣ, εἰς τοὺς ὁποίους κατελέγοντο οὐ μόνον οἱ διαμαρτυρόμενοι καὶ Σουκιανοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ὁμολογηταὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἡ αἵτησις αὐτῶν ἀπερρίφθη εἰς τὴν συνέλευσιν ὑπὸ τῶν καθολικῶν εὐγενῶν κατὰ παράρρησιν τοῦ κλήρου, ὃν καὶ ὑπεστηρίχθη παρὰ τῆς Ῥωσσίας, Πρωσσίας καὶ τῶν πλείστον προτεσταντικῶν κυβερνήσεων. Νῦν δὲ συνέδεσαν οἱ διαφωροῦντες, ἐνωθέντες μετὰ τῶν ἀδυσηρεστημένων, τὴν γενικὴν συμμαχίαν τοῦ Ραδὼμ, ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν

τοὺς Ῥώσους, καὶ ἠνέγκασαν τὴν συνέλευσιν τοῦ κράτους νὰ ἀπονεύμῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν ἀσκήσιν τῆς θρησκείας, πρόσδο-
 δον εἰς τὰς ἀρχάς καὶ τὰς πρότερον κατεχομένους ἐκκλησίας
 (23 Ἰουλ. 1767). Περικυκλωθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωσικῶν στρα-
 τευμάτων, ὑπέγραψαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν ἐπαρχιῶν ὑπὸ τὴν
 εἰκόνα τῆς αὐτοκρατορίας τὸ καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην μετὰ χα-
 ρᾶς χαιρετηθὲν δόγμα τῆς ἀνεξίθρησκείας, τὴν ἀπόδειξιν τῆς
 ἀδυναμίας τῆς Πολωνίας. Καὶ ὅπως ἡ ἀδυναμία αὕτη μείνῃ διαφω-
 κῆς, ἐπετεύχθη τὸ θέσπισμα, ὅτι ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς
 Ῥωσσίας δὲν ἦδύνατο νὰ γείνῃ καμία μεταβολὴ εἰς τὸ ὑπάρχον
 πολίτευμα. Τὰ συμβάντα ταῦτα ἐπλήγωσαν τὸ ἐθνικὴν αἶσθημα
 τῶν φιλοπατριδῶν Πολωνῶν καὶ ἀφύπνισαν τὸ θρησκευτικὸν
 μῖσος τῶν ζηλωτῶν τῆς καθολικῆς πίστεως. Συνεδέθη λοιπὸν
 ἡ ἀντισυμμαχία τοῦ Βαρίου (28 Φεβρ. 1768), ἥτις ἤθελε
 νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Πολωνίαν ἀπὸ τῆς Ῥωσικῆς ἀρχῆς, καὶ νὰ
 ἀρπάσῃ πάλιν ἐκ τῶν διαφωνούντων τὰ ἀπονεμηθέντα δικαι-
 ῶματα. Ἡ Γαλλία ἐβούληε αὐτοὺς διὰ χρημάτων καὶ ἀξιω-
 ματικῶν. Νῦν δ' ἡγέρθη λυσσώδης πόλεμος μετὰ τῶν δύο
 συμμαχιῶν. Ἀλλ' ἐνίκησαν οἱ Ῥωσικοὶ στρατοί, οἵτινες εἶχον
 ἀπομείνει εἰς τὴν χώραν, ὅπου, προστατεύουσι τὴν συνέλευσιν
 τοῦ κράτους καὶ τοὺς διαφωνοῦντας. Ἐξεπολιορκήθησαν δὲ τὸ
 Βάριον καὶ ἡ Κρακόβια, τὰ κυριώτερα φρούρια τῶν ἐχθρῶν, οἵ-
 τινες ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἐπικράτειαν.
 Ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι κατεδίωξαν αὐτοὺς καὶ πέραν τῶν συνόρων
 καὶ δὲν ἀπέστησαν καὶ ἐπὶ τοῦ ξένου ἐδάφους τοῦ φόνου, τῷ
 πυρπολήσεων καὶ τῆς λεηλασίας.

§. 17. Ἡ προσβολὴ αὕτη τῆς ἐπικρατείας παρεκίνησε τὴν
 ὑπὸ Γάλλων ἀπεσταλμένων ἐρεθιζομένην Πύλην νὰ κηρύξῃ πό-
 λεμον πρὸς τὴν Ῥωσίαν· μετὰ δὲ τοῦτο ἐξέχετῃ **ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ**
ΠΟΛΕΜΟΣ (1768—74) συνετάραξε τρομερώτατα τὴν ἀνατο-
 λικὴν Εὐρώπην κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ἐν αὐτῷ ὁ
 Ῥωμαντζῶφ ἐκυρίευσε μετὰ δύο αἱματηρῶν συμπλοκῶν τὴν
Μολδαυίαν καὶ *Βλαχίαν*, καὶ ἡ φρικώδης ἐκπολιόρκησις τοῦ
Βενδέρου ἐξέπληξε τὴν Εὐρώπην (1770), ἡρμώθη ἀπανθρωπα-
 πότατα ἡ *Πελοπόννησος*, ὅπου οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐρεθισθῇ κατὰ

τὰ τῆς ἀρχῆς τῶν Τούρκων, παποιοῦντες εἰς τὴν Ῥωστικὴν βοήθειαν, καὶ τὸ πῦρ μετὰ τοῦ ξίφους κατέστρεψαν τοσούτον ἀσπλάγχχνως, ὥστε τόποι ὁλόκληροι ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ ἐρείπιων καὶ σωρῶν πτωμάτων· καὶ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Τσεσιμέ, ἀντικρὺ τῆς νήσου Χίου, ἐπυρπολήθη σύμπας ὁ Τουρκικὸς στόλος (16 Ιουλ.), ἐξ οὗ ἐν Σμύρνῃ ἐσείσθη ἡ γῆ, καὶ ἡ θάλασσα ἀνεκινήθη ὡς ὑπὸ θυέλλης. Συγχρόνως δ' ἐπῆλθε κατὰ τῆς Μόσχας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν λοιμὸς καταστρεπτικώτατος (1771), καὶ ἐν Πολωνίᾳ ἐξηκολούθησεν ὁ ἐμπαθὲς ἐμφύλιος πόλεμος μετ' ἐπιτεινομένης λύσεως. Ὡς ἐκ θανάτου δὲ μόνον διέφυγεν ὁ Πανικτόφσκης τὰς χεῖρας συνωμοστῶν τινων, οἵτινες ἤθελον νὰ ἀπυχάγωσιν αὐτὸν ἐκ τῆς Βαρσοβίας. Ἀπανταχῶ δ' ἀπῆλθα τὸ βλέμμα αἰμινοποτίστους στέπκας, πυρπολημένους τόπους καὶ θρηγνύντας λαούς. Ἡ δ' ἀσθένεια καὶ ὁ διασπασμὸς τῆς Πολωνίας ἐπιδράζεν εἰς αερισμόν. Μετὰ τινα λοιπὸν προφορικὴν συνομιλίαν τοῦ Φριδερίκου Β'. μετὰ τοῦ Ἰωσήφ Β', (διότι ἡ δίκαια φρονούσα Μαρία Θηρεσία ἐδείχθη ἀπρόθυμος εἰς τὸ σχέδιον) καὶ τινα ἐπίσκεψιν τοῦ πρίγκηπος τῆς Πρωσίας Εἰζέκου ἐν Πατρούπλει, ἐλαθε χωρὶν μεταξὺ Ῥωσίας, Πρωσίας καὶ Αὐστρίας, ΣΥΝΘΗΚΗ ΜΕΡΙΣΜΟΥ (5 Αὐγ. 1772), καθ' ἣν ἕκαστον τῶν τριῶν ταύτων κρατῶν ἐσπερίσθη τὸ εἰς τὴν ἐπικράτειάν του συνηρῶον τμήμα γῆς. Μάτην ἀντέστη ἡ συνέλευσις τοῦ κράτους θορακλέως καὶ σταθερῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι τὰ λεγόμενα δικαιώματα καὶ αἱ ἀναφερόμεναι ἀξιώσεις, εἰς εἰς τὰς ὁποίας ἐβλόν ἰσχύι καὶ δυνάμεις, εἶχον ἤδη καταργηθῆ ἐκ πολλοῦ χρόνου διὰ συνθηκῶν, περὶ χωρήσεων καὶ εἰρηνικῶν διημολογήσεων· μάτην διεμαρτυρήθη ἐπίσημως ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κατὰ τῆς τοιαύτης καταχρήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ἰσχυρατέρου, καὶ κατὰ διαταγῆς ἀνατρεπούσης πίστιν καὶ ἐμπιστοσύνην — περικυκλωθεῖσα ὑπὸ Ῥωσικῶν ὀπλων καὶ ἀπειληθεῖσα, ὑπεχώρησεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν βίαν, καὶ συγκατετέθη εἰς τὴν παραχώρησιν τῶν χωρῶν. Οὕτω δὲ περιήλθεν ἡ Πολωνικὴ Πρωσία μετὰ τοῦ νομοῦ τοῦ Νέτσου καὶ τῶν περὶ τὸν Βιστὺλιν εὐφρόων πεδίων (Εὐδότης, Μαρεμ-

Βούργου, Κουλιρίας καὶ ἄλλων τ.) εἰς τὴν Πρωσσίαν, ἢ *Γαλι-κία* μετὰ τῶν πλουσίων μεταλλείων τοῦ *Βελίκσα* εἰς τὴν Αὐστροίαν, καὶ αἱ παρὰ τὸν Δύναν καὶ Δάναπριν γῶραι εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Ἡ δὲ σύστασις «*άειχρσίον συνιδρίον*», διατελοῦντος ὁλως ὑπὸ τὴν δύναμιν τῆς Ῥωσσίας, ἀφῆρσεν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τὸ τελευταῖον λειψανον τῆς κυριαρχικῆς δυνάμεως. Ἐκτοτε δὲ ὁ ἐν Βαρσοβία Ῥώσσοις ἀπεγαλμένος ἦ· οἱ δὲ καθ' αὐτὸ ἄρχων τῆς Πολωνικῆς δημοκρατίας.—Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἔλαβεν ἡ Ῥωσσία παρὰ τῆς Πύλης διὰ τῆς ἐν *Κουστούκ Καϊ-ιαντζέ* εἰρήνης (21 Ιουλ. 1774) ἐλευθερίαν τοῦ *Ελλησπόντου πλοῦν* καὶ προστατευτικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς *Μολδαβίας* καὶ *Βλαχίας* ἐπὶ τῆς χερσονήσου *Κριμαίας*.

§ 18. Ἄλλα τῆς Ῥωσσίας ὁ κατακτητικὸς πόθος δὲν εἶχε κορεσθῇ διὰ τούτων. Μετὰ τινα ἔτη (1783) ὁ Χάν τῶν Ταρτάρων ἠναγκάσθη νὰ ἀποθέσῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ· κατόπιν δ' ὁ *Πυτεγκίνο*ς ἐκυρίευσεν τὴν *Κριμαίαν* μετὰ τρομερὰν λεηλασίαν, καὶ ἤνωσεν αὐτὴν μετὰ τῶν λοιπῶν παρὰ τὴν *Μαύρην Θάλασσαν* χωρῶν εἰς μίαν ἐπικράτειαν, ἥτις ὠνομάσθη ὡς τὸ πάλαι *Ταυρίς*. Εἰς δὲ τὰ ἔρημα ἀνθρώπων χέρσα πεδία ἐκάλεσαν ἀποίκους ἐκ τῆς Γερμανίας, ἐκτίσθησαν αἱ ἐμπορικαὶ πόλεις *Χερσὼν* καὶ *Ὀδυσσὸς*, καὶ ἐξωτερικὸς τις πρὸς τὸ φαινόμενον πολιτισμὸς ἐξηπάτησε τὸν κόσμον. Ἄλλ' ἡ εὐπορία καὶ εὐδαιμονία τῶν κατοίκων ἐξέλιπε μετὰ τῆς ἐλευθερίας· αἱ ποτὲ ἀκμάζουσαι σκηνητικαὶ πόλεις ἐγένοντο κατοικίαι *Τσιγγάνων*, καὶ αἱ λίθιναι οἰκίαι καὶ τὰ ἀνάκτορα κατέπεσαν εἰς ἐρείπια. Ἐν τούτοις ἡ ἀπειλητικὴ προσέγγισις τῆς Ῥωσσίας κατέστησε τὴν *Τουρκίαν* περίφοβον· ὅθεν δὲν παρήλθε πολὺς καιρὸς, καὶ δεύτερος ἐξήφθη τρομερὸς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τούρκων πόλεμος (1787—92). Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσήφ προσετέθη εἰς τοὺς πρῶτους, ὅπως λάθῃ μέρος εἰς τὰς κατακτήσεις. Καὶ τὴν φερόν δὲ ταύτην συνώδευεν ἡ νίκη τοῦς Ῥωσσοῦς στρατοῦς καὶ τοὺς φοβεροὺς αὐτῆς στρατηγούς. Ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος ἐκυρίευσεν δι' ἐφόδου ὁ Πατσκιμὸς τὸ ὄχυρόν *Ὀκτσακώ* (17 Δεκεμ. 1783), ἀφοῦ ἐγέμισε τὰς τάφρους μετ' αἵμα καὶ πτώματα, καὶ ὁ ἀνδραῖος *Σουβάρωφ* ἐκυρίευσεν

ὑφ' ὅμοια βδελυρουργήματα τὸ φρούριον *Ίσμαήλιον* (22 Δεκ. 1790). Ἦτον ἤδη λοιπὸν ἀνοικτός εἰς τοὺς Ῥώσους ὁ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν δρόμος, καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ δαυτέρου ἐγγόνου τῆς Αἰκατερίνης «*Κωνσταντίνου*» ἐτυμπεραῖνον τὸν μυστικὸν σκοπὸν τῆς αὐτοκρατείας, τοῦ νὰ ἐγκαταστήσῃ χριστιανὸν ἡγεμόνα εἰς τὴν Βυζαντινὴν πρωτεύουσιν. Ἡ πρὸς μεγέθυνσιν διωκ. αὐτῇ ἐπιθυμία τῆς Ῥωσσίας κατέστησε περίφοβον τὰ λοιπὰ κράτη. Ἡ Ἀγγλία καὶ Πρωσσία ἔλαβον θέσιν ἀπειλητικὴν, Γουσταῦος ὁ Γ' τῆς Σουηδίας ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Ῥώσους κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ ἡ Πολωνία ἐνόμισεν ὅτι ἐφθασεν ἡ εὐνοϊκὴ στιγμή, τοῦ νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς κυριαρχικῆς δυνάμεως τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἀγωνιζομένη νὰ ἀποκτήσῃ πάλιν πολιτικὴν αὐτονομίαν. Συμμαχίσαντες λοιπὸν μετὰ τῆς Πρωσίας διέλυσαν οἱ Πολωνοὶ τὸ αἰετιχρόνιον συνέδριον, μετέβαλον τὴν αἰρετὴν αὐτῶν πολιτείαν εἰς *κληρονομικὴν βασιλείαν* ψηφίσαντες (3 Μαΐου 1791) *συνταγματικὸν πολίτευμα* μετὰ δύο βουλευτῶν καὶ ἀκριβοῦς χωρισμοῦ τῶν τριῶν ἐξουσιῶν, τῆς ἐκτελεστικῆς δηλ., νομοθετικῆς καὶ δικαστικῆς.

§ 19. Τὸ πρὸς τὴν ἐποχὴν ἀνάλογον τοῦτο πολίτευμα, ἔργον ἀνδρῶν φιλοπατρίδων, ἐπεδικιμώσθη μετ' εὐαρεσκείας παρ' ἀπάσης τῆς Εὐρώπης. Ὁ βασιλεὺς ὠρέσθη εἰς αὐτό· ὁ Φριδερίκος Γουλλιέλμος Β' συνεχάρη τοὺς Πολωνοὺς ἐπὶ τούτῳ, καὶ αὐτῇ δὲ μάλας τῇ Αἰκατερίνῃ ἔκρυψε τὴν ὀργὴν αὐτῆς. Νέον δὲ φρόνημα ἐφαίνετο ὅτι ἐπέπνεεν εἰς τὸ ἔθνος. Ἀλλὰ τὰ κομματικὰ καὶ ἰδιοτέλεια κατέστρεψαν τὸ χρηστὸν τοῦτο ἔργον. Πολλοὶ μεγιστᾶνες ἦσαν δισηραττημένοι μὲ τὴν μεταβολὴν· ἐσχηματίσθη λοιπὸν κόμμα πρὸς διατήρησιν τῆς Πολωνικῆς εὐλευθερίας, ὡς ὠνόμαζον ἐν τῇ τυτλώσει αὐτῶν τὸ παλαιὸν πολίτευμα, καὶ ἐκάλουν εἰς προστασίαν τὴν αὐτοκρατείαν. Αὕτη δὲ περὶ τοῦ χρόνου εἶχε συνομολογήσει μετὰ τῆς Πόλης τὴν εἰρήνην τοῦ Ἰασίου, καὶ ἔδραζε νῦν μετὰ χαρᾶς τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ διατάξῃ τοὺς στρατοὺς αὐτῆς νὰ ὁρμησῶσι πρὸς τὰ σύνορα (Ιαν. 1792) Πειποθὸς δ' εἰς αὐτὴν βοήθειαν ταύτην συνωμολόγησε τὸ Ῥωσσοφρον κόμμα τὴν

συμμαχίαν τοῦ *Ταρχοβικτσίου* πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς παλαιᾶς αἰρετῆς πολιτείας (14 Μαΐου 1792). Μετ' ὀλίγον δὲ Ῥωσικὴ στρατιωτῶν δύναμις εὐρίσκετο εἰς τὰ ἐνδότεα τῆς Πολωνίας. Μάτην ἐκάλεσαν οἱ φιλοπατρίδες εἰς βοήθειαν αὐτῶν τοὺς *Πρώσσους*· ἐν Βερολίνῳ διελογίσθησαν νῦν κατ' ἄλλον τρόπον· ἐπρωτίμηναν δηλ. τὴν μετὰ τῆς Ῥωσσίας συμμαχίαν τῆς φιλίας τῆς Πολωνίας, τοσούτῳ μᾶλλον, ὥσθ' εἰς τὸ νέον πολίτευμα παρετήρησαν μίμησιν τῶν νέων Γαλλικῶν ἰδεῶν καὶ πολιτικῶν σχημάτων. Ἐν τούτοις οἱ Πολωνοὶ δὲν ἀπηλπίσθησαν εἰς τὸ δίκαιον αὐτῶν. Ὁ *Κροσιουσκος*, ἀνδρεῖος πολεμικός ἦρως, ἀγωνισθεὶς ἄλλοτε ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τὸν *Οὐασιγκτῶνα*, ἐγένειεν ἀρχηγὸς τῶν φιλοπατρίδων καὶ ἀντέστη ἐν *Δουβιένκῃ* (17 Ἰουλίου 1792) πρὸς τὴν ὑπερέτταν δύναμιν τῶν Ῥώσσων. Ἀλλὰ τὰ κομματικά, ἡ διχόνοια, προδοσία καὶ ἀβουλία, ἐμπόδιζον πᾶσαν ἐπιχείρησιν, καὶ ἐκαλόδονον τὰς δυνάμεις. Ὁ δὲ μέχρι τοῦδε ἐνθουσιώδης ὁπαδὸς τοῦ νέου πολιτεύματος βασιλεὺς περιέπεσε μετ' ὀλίγον εἰς τὴν παλαιάν ἀβεβαιότητα αὐτοῦ καὶ δειλίναν, καὶ κατεπλήχθη τοσοῦτον ὑπὸ τινος ἀπειλητικῆς ἐπιστολῆς τῆς αὐτοκρατείας, ὥστε προσεχώρησεν εἰς τὸν δεσμὸν τοῦ *Τραγοβικτσίου*, καὶ κατέλιπε πᾶσαν περαιτέρω πρὸς τοὺς Ῥώσσους ἐχθροπραξίαν. Τριζόντες τοὺς ὁδόντας κατέθηκον οἱ ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ τὸ ξίφος, καὶ κατέλιπον τὴν πατρίδα, διὰ νὰ ἀποφύγῃσι τὰ σκώμματα τῶν ἐχθρῶν. Τὸ δὲ ἀείχρόνιον συνέδριον καὶ ἡ παλαιὰ αἰρετὴ πολιτεία ἀπεκατεστήθησαν ἐκ νέου (1793). — Ἀλλὰ νέα βίαιος πρᾶξις ἐπηκολούθησε τὴν νίκην. Τὸν ἀπρίλιον ἐκήρυξαν οἱ *Πρώσσοι* καὶ ἡ Ῥωσσία, ὅτι ἐβλεπέ τις ἐκυτόν ἡναγκασμένον, νὰ ἐγκλείσῃ τὴν Πολωνίαν εἰς στενωτέρα ὅρια, ὅπως πνίξῃ τὴν σκοτοδονίαν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις εἶχεν εἰσδύσει ἀπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Πολωνικὴν δημοκρατίαν, καὶ προφυλάξῃ τὰ γείτονα κράτη ἀπὸ παντὸς μιάσματος τοῦ ὀχλοκρατικοῦ Ἰακωβινισμοῦ. Μάτην ἀντέστη ἡ ἐν Γρόδνῳ συναθροισθεῖσα συνέλευσις τοῦ κράτους εἰς νέαν περὶ μερισμοῦ συνθήκην. Ὅτε Ῥωσικὰ στρατεύματα περιεστοίχισαν τὸ οἰκημα τῆς συνεδριάσεως (22 Ἰουλ. καὶ 14 Ὀκτ. 1792), οἱ δὲ τολμηρότατοι

ῥήτορες ἀπήχθησαν διὰ τῆς βίας, ἔπαυσε κατὰ μικρὸν πᾶσα ἀντιλογία. Οὕτως ἐπικολούθησεν ὁ ΔΕΙΤΕΡΟΣ ΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ, δι' οὗ ἡ μὲν Ῥωσσία ἐλαβε τὰς πρὸς ἀνατολὰς σπουδαιστάτας χώρας (Λιθουανίαν, Μικρὰν Πολωνίαν, Βαλλωνίαν, Ποδολίαν, Οὐκρανίαν), ἡ δὲ Πρωσσία προσεθηκεν εἰς τὸ κράτος αὐτῆς τὴν Μεγάλην Πολωνίαν μετὰ τοῦ *Δαιτσίγερ* καὶ *Θόργου*. Ἡ δὲ Πολωνικὴ δημοκρατία μόλις διατήρησε τὸ τρίτον τῆς ποτὲ ἐπικρατείας αὐτῆς.

§ 20. Ῥωσικὰ καὶ Πρωσικὰ στρατεύματα ἐκράτησαν κατελλημμένην τὴν διαιρεθεῖσαν χώραν, καὶ ἐν *Βαρσοβίᾳ* ἤρχε μετ' αὐθαδείας καὶ ἀλαζονείας ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Αἰκατερίνης, ὁ τραχὺς καὶ ὑβριστικὸς *Υγελοστραΐμιος*. Ἀλλὰ τότε ἀφυπνίσθη ἀκόμη μίαν φοράν τὸ ἐθνικὸν αἰσθημα τῶν Πολωνῶν. Ἐσχηματίσθη δὲ μυστικὴ συνωμοσία, διακλαδωθείσα καθ' ἅπασαν τὴν χώραν. Ὁ *Κοσκιούσκος* καὶ οἱ μεταναστεύσαντες *γυλοπάτριδες* ἐπέστρεψαν, καὶ ἐγένιναν ἀρχηγοὶ τῆς ἀνταρσίας τῆς ὑποίας κέντρον ἦτον ἡ *Κρακοβία*. Ἐντεῦθεν δ' ἐξέδωκεν ὁ *Κοσκιούσκος*, ἀναγορευθεὶς ἀπερίοριστος ἄρχων τῆς ἐθνικῆς δυνάμεως, εἰς τὸν λαὸν κήρυγμα, ἐν ᾧ περιέστανεν ὡς σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας, τὴν ἐπανάκτησιν τῶν ἀρπαγέντων τόπων, καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς συνταγματικῆς πολιτείας. Μετ' ὀλίγον δ' ἡ ἐπανάστασις διεδόθη εἰς τὴν πρωτεύουσάν. Ὅθεν τὴν μεγάλην πέμπτην (17 Ἀπριλ. 1794) προσεβλήθη ἡ Ῥωσικὴ φρουρὰ ἐν *Βαρσοβίᾳ*, καὶ μέρος μὲν ἐρρονεύθη, μέρος δὲ ἤχμαλωτίσθη. Τοῦ *Υγελοστραΐμιου* τὰ ἀνέκτορα ἐπυρπολήθησαν· τέσσαρες δὲ τῶν ἐπιφανεστᾶτων ὀπλῶν τῆς Ῥωσσίας ἀνεσκολοπίσθησαν. Τὸ περὶ αὐτὸν ἐκείνου ἔκδομα τῆς ἀνταρσίας τοῦ κακοποιηθέντος ἔθνους, καὶ τὰ πάντα ὑπέσχοντο ἔκδοσιν ἐπιτυχῇ. Οἱ πλησίον τῆς *Βαρσοβίας* προχωρήσαντες Πρώσσοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποστρέψωσι μετὰ μεγάλης σπουδῆς καὶ ζημίας ὑπὸ τῶν ἀνδρείων στρατηγῶν *Κοσκιούσκου*, *Δομβρόβσκη* καὶ *Ίωσήφ Πογιατόβσκη* (ἀνέψιφ τοῦ βασιλέως). Ἀλλ' ἡ εὐτυχία τῶν Πολωνικῶν ὅπλων ἐπολλαπλασιάσας τὸ

φιλέκδικον τῶν ἐχθρῶν. Συνεννοηθεῖσα μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσίας, ἐπεμψεν ἡ Αἰκατερίνα εἰς τὴν Πολωνίαν τὸν τρομερώτατον αὐτῆς στρατηγὸν *Σουβάρωφ*. Ὁ δὲ Κοσκιούσκος ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν τοῦ ἰσχυροῦ του ἐχθροῦ. Μετὰ τινα συμπλοκὴν ἀτυχῇ ἐπεσε πληγωμένος ἀπὸ τοῦ ἵππου μὲ τὴν ἀναφώνησιν· αἰτέλος τῆς Πολωνίας! καὶ ἀπύχθη εἰς αἰχμαλωσίαν (10 Ὀκτ. 1794). Τὴν 4 Νοεμβρίου ἐκυριεύθη τὸ πρᾶστειον *Πράγα* δι' ἐφόδον ὑπὸ τοῦ *Σουβάρωφ*, καὶ 12 χιλιάδες ἀσπλοι τοῦτο μὲν ἐσφόγησαν, τοῦτο δ' ἐπὶ λήγῃ εἰς τὸν Οὐίστουλαν. Οἱ δὲ στεναγμοὶ καὶ αἱ θρηνώδεις φωναὶ τῶν πληγωθέντων καὶ φονευθέντων ἐτρόμαξαν τοὺς κατοίκους τῆς πρωτεύουσας, καὶ κατέστησαν αὐτοὺς προθύμους νὰ παραδοθῶσι. Τὴν 9 λαιπὸν Νοεμβρίου εἰσέλασεν ὁ *Σουβάρωφ* νικητὴς κατὰ τρόπον λαμπρότατον εἰς τὴν Βαρσοβίαν. Ὁ Πονιατόβσκιος ἠναγκάσθη νὰ ἀποθέσῃ τὸ στέμμα· εἶπε δὲ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1798) ἐν Πετροπόλει διὰ μισθοῦ ἐτησίου, περιφρονούμενος ἐπαξίως τῶν ἀτυχημάτων αὐτοῦ. Μήνας δὲ τινας μετὰ ταῦτα (Ἰαν. 1795) ἐκήρυξαν αἱ τρεῖς δυνάμεις, ὅτι εἶχον ἀποφασίσει νὰ μοιράσωσιν ὅλην τὴν Πολωνικὴν δημοκρατίαν ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ ἐνεκα τῆς εὐδαμονίας τῶν ὑπηκόων αὐτῶν. Ἐπομένως ἔλαβον ἡ μὲν Αὐστρία τὰ νότια μετὰ τῆς *Κρακοβίας*· ἡ δὲ Πρωσία τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Οὐίστουλα χώραν μετὰ τῆς πρωτεύουσας Βαρσοβίας· καὶ ἡ Ῥωσία ἐσφετερίσθη πᾶσαν τὴν λοιπὴν ὡς σήμερος τοῦ λέοντος αὐτῆς. Οὕτως ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν αὐτονόμων κρατῶν ἡ ποτὲ ἐνδοξος καὶ ἰσχυρὰ Πολωνία, θυσία ἀδυναμίας, ἧς ἐνοχος ὑπῆρξεν αὐτὴ, καὶ ξένης βίας καταπρανητικῆς τοῦ δικαίου.—Ὁ δὲ Κοσκιούσκος, ἐλευθερωθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου τοῦ Δ', ἀπέθανεν ἰδωταῶν ἐν Ἑλβετίᾳ (Ὀκτ. 1817). Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ μετεκομίσθη εἰς τὴν Κρακοβίαν.

Β'. Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ.

1. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἀπειριόστου βασιλικῆς ἐξουσίας.

§ 21. Ὁ Λουδοβίκος ΙΕ' († 1774) ἠγαπάτο κατ' ἀρχάς

τοσούτον ὑπὸ τοῖ λαοῖ, ὥστε ὠνόμαζον αὐτὸν λαοπόθητον, καὶ ὅτε προσεβλήθη ποτὲ ἐν Μέταις ὑπ' ἀρρώστιας ἐπικινδύνου, σύμπασα ἡ χώρα ἐθήρησεν καὶ εἴτα ἐπανηγύρισε τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ μετὰ μεγίστης χαρᾶς. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη μετεβλήθη κατὰ μικρὸν εἰς μῖσος καὶ καταφρόνησιν, ὅτε ὁ βασιλεὺς παρεδόθη εἰς τὰς ἀνισχυντοτάτας ἀκολασίας, ὅτε κατέλιπεν εἰς τοὺς ἐταίρους τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ καὶ τοὺς θεράποντας τῆς φιληδονίας καὶ ἀτελγείας τοῦ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατῶν, τὴν διανομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν πολιτικὴν, καὶ ὅτε ἤρξαν τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ κράτους ἐταῖραι (maîtres) ἀνθήκοι καὶ ἀναιδεῖς. Ἀλλ' ἐκ τούτων οὐδεμία ἔλαβε δύναμιν μεγαλητέραν καὶ διαρκεστέραν τῆς Μαρκεσίας Πομπαδούρ († 1764), ἥτις διόκησεν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη πάντα τὰ τῆς πολιτείας τῶν Γάλλων, διώριζεν εἰς τὰς σπουδαιοτάτας πολιτικὰς θέσεις τοὺς εὐνοουμένους αὐτῆς, ἀπεφάσιζε περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου, καὶ διέθετε τὰ χρήματα τοῦ κράτους ὡς τὰ τοῦ ἰδίου ταμείου, εἰς τρόπον ὥστε ἀφοῦ διήγαγε βίον ἐν λαμπρότητι καὶ πολυτελείᾳ κατέλιπεν εἰσέτι ἑκατομύριον. Αὕτη λοιπὸν καὶ τὰ ὄργανα αὐτῆς ὑπέτρεφον τὴν φιληδονίαν καὶ ἡδονὰς τοῦ Λουδοῦ ἰκου, ὅπως βυθίζεται μὲν αὐτὸς καθ' ἑκάστην βαθύτερον εἰς τὴν ἰλὺν τῶν ἐλαττωμάτων, καταλείπει δ' εἰς αὐτοὺς τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας. Ἄλλως ὅμως ἡ Πομπαδούρ μετεχειρίζετο τοῦλάχιστον τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ δύναμιν μετὰ τινος ἀξίας, μετὰ μέτρου καὶ συνέσεως· ἀλλ' ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ἡ κόμησσα Σουβαρίν γυνὴ ἐκ τῆς κατωτάτης τάξεως τοῦ λαοῦ, ἀπώλεσεν ἡ αὐλὴ πᾶν σέβας καὶ πᾶσαν ἐπίληψιν.

§ 22 Ἡ κυριαρχία αὕτη τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς ἀσωτείας, ἡνωμένη μὲ τοὺς ἀνωφελεστάτους καὶ δαπανηροτάτους ἐν Γερμανίᾳ πολέμους, ἐξήντησε τὸ δημόσιον ταμεῖον, καὶ ἐπολλάπλασίασε τὸ χρέος καὶ τοὺς ΦΟΡΟΥΣ. Καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ φόροι καὶ δασμοὶ ἐπεβάρυνον μόνον τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν καὶ χωρικῶν, ἐνῶ οἱ πλούσιοι εὐγενεῖς καὶ ὁ κληρὸς ἀπῆλκον ἀτελείας, ἔγειναν οὗτοι πολὺ καταθλιπτικοὶ εἰς τοὺς μικροὺς, καὶ μάλιστα καθύσαν ἡ κυβέρνησις δὲν ἐφρόντιζεν ἡ

ἰδίᾳ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἀλλὰ συνέλεγεν αὐτοὺς διὰ *γενικῶν ἐκμειθωτῶν* καὶ τῶν αἰμορρόφων αὐτῶν ὑπαλλήλων. Οἱ φόροι τῶν ἡγρῶν καὶ κτημάτων, οἱ κεφαλικοὶ φόροι, οἱ φόροι τῶν οἰκιῶν, τὰ τέλη καὶ οἱ δασμοὶ τοῦ ἄλατος ἀπὲρ-
 ρόφων ἐκ τῶν κατωτέρων τάξεων, αἵτινες ἐκτὸς τούτων εἶχον
 νὰ πληρώσωσιν εἰς τοὺς κυρίους τῶν κτημάτων αὐτῶν δέκατα,
 ἀγγραφαίαι καὶ ἄλλας τιμαριωτικὰς εἰσφοράς, πάντας τοὺς καρ-
 ποὺς τῆς ἐργασίας, καὶ ἐμπόδιζον τὴν πρόοδον καὶ εὐδαιμονίαν
 τῆς τάξεως τῶν πολιτῶν.— Ὑπῆρχε δ' ἔθος, καθ' ὃ πάντες οἱ
 ἐπιταττόμενοι φόροι καὶ νόμοι ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῶσι πρό-
 τερον ἐν προϋπολογισμῷ εἰς τὸ ἀνώτατον ἀρχεῖον τῶν φό-
 ρων καὶ δικαστήριον (PARLEMENTON) ἐν Παρίσι. Ἐντεῦ-
 θεν δ' ἐσυλλογίσθη τοῦτο, ὅτι ἐν ἐλλείψει τῶν *γενικῶν τά-*
ξεων, αἵτινες ἀπὸ τοῦ 1614 δὲν συνεκαλοῦντο πλέον, ἡ ἰσχὺς
 τῶν φόρων καὶ διαταγμάτων ἐξηρτάτο ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως
 αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐπομένως ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἀνθίσταται
 εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ διατάγματα τῶν φόρων, μὴ δεχόμενον
 τὴν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ἀναγραφὴν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ πα-
 ρῆγε κατὰ πάντα νέον φόρον σφοδρὰν ἐρίδα μεταξὺ τοῦ Διαλε-
 κτηρίου (Παρλαμέντου) καὶ τῆς κυβερνήσεως, λαμβάνουσας συ-
 νήθως τέλος διὰ τούτου, ὅτι ὁ βασιλεὺς συνεκάλει *συνεδρίασιν*
τοῦ θρόνου (lit de justice) καὶ κατέβαλλε τὴν ἀντίστασιν.
 Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐπιταγμάτων τῶν φόρων ἦτο μάλιστα ἀντικει-
 μενον τῆς μεταξὺ διαλεκτηρίου καὶ τῆς κυβερνήσεως ἐρίδος αἱ
 αὐθαίρετοι ΠΡΟΣ ΣΥΛΛΗΨΙΝ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ (lettres de cai bei).
 Αἱ τρομεραὶ αὗται ἐπιστολαί, ὡς ἠδύνατο νὰ περιοθῇ πᾶς τις
 καὶ μικρὰν ἔχων ἰσχὺν παρὰ τῇ αὐτῇ, ἦσαν δεσποτικὴ προ-
 σβολὴ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, καθίσσον δι' αὐτῶν ἡδύνατα
 νὰ φυλακισθῇ πᾶς τις ἄνευ ἀκροάσεως καὶ δίκης. Δέκα ἔτη ἡ-
 γωνίσθη τὸ Διαλεκτήριον τῶν Παρισίων κατὰ τῆς αὐλῆς καὶ
 τῆς κυβερνήσεως, μέχρις οὗ ὁ Λουδοβίκος ΙΕ', κουρασθεὶς ἐκ τῆς
 ἐπιμόνου ἀντιστάσεως, ἔδωκε τέλος εἰς αὐτὸ νέαν κατάρτυσιν
 (1771), καὶ διέταξε νὰ φυλακίσωσι τὰ ἀντιπολιτευόμενα μέλη.
 Ἄλλ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ τὸ ἀπεκατέστησε πάλιν εἰς τὰ πρότερα
 δικαιώματά του.

§ 23 Ὅτε Λουδοβίκος ὁ ΙΕ' ἀπεβίωσεν ἐν μέσῳ τῆς ἀμαρτίας (1774) ὑπὸ τρομερᾶς νόσου, προσελθούσης ἐκ τοῦ ἀκολάστου αὐτοῦ βίου. το ὀτμόςιον ταμεῖον εἶχεν ἐξαντληθῆ, ἡ χώρα ἦτι καταχρεωμένη ἡ πίστωσις εἶχεν ἐκλείψει, καὶ ὁ λαὸς κατεπιέζετο ὑπὸ μεγάλα βάρη. Ὑπὸ τοσούτων δὲ δυσχερεῖς περιστάσεις ἀνέβη τὸν τὰ μέγιστα ἀπερίοριστον θρόνον ἡγεμῶν, ὅστις εἶχε μὲν καλλίστην καρδίαν, ἀλλ' ἀσθενῆ νοῦν, καὶ ἦτο μὲν ἀρκετὰ καλοαγαθός, ὥστε νὰ θέλῃ τὴν ἀνακούφισιν τῶν βρουνόντων τὸν λαόν, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀρκετὴν δύναμιν καὶ φρόνησιν πρὸς εὐεργετικά βουλευμάτα. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦτον ὁ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΙΣΤ' (1774—93). Ὡν ἀδυνάτου χαρακτῆρος καὶ ἐπεικῆς, ὑπέμενε τὴν κουφόνειαν καὶ τὴν ἀσωτείαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, τοῦ Κόμητος τῆς Προβεγκίας (μετὰ ταῦτα Λουδοβίκου ΙΗ'), καὶ τοῦ κόμητος τῆς Ἀρτεσίας (Καρόλου Ι'), καὶ ἐπέτρεψε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πολιτικά, καὶ νὰ λάβῃ μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν αὐτὴν καὶ τὴν κυβέρνησιν ἡ σύζυγος αὐτοῦ ΜΑΡΙΑ ΑΝΤΩΝΕΤΤΑ, ἡ μεγάλην κεκτημένη παιδείαν, θυγατὴρ τῆς Μαρίας Θηρεσίας. Διὰ τοῦ ὑπερηφάνου δὲ καὶ ἀριστοκρατικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, ἐφείλχυσεν ἡ βασίλισσα πρὸς ἑαυτὴν τὴν δυσμένειαν τοῦ λαοῦ· ὅθεν οὗτος ἀπέδιδεν εἰς τὴν συνεργίαν αὐτῆς πᾶν μὴ ἐθνωφελές βούλευμα, καὶ παρεξήγει πᾶσαν ἐλευθερίαν, ἣν ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν αὐτῆς βίον. Καὶ εἰς αὐτὴν μάλιστα τὴν πολυθρόνητον ὑπόθεσιν τοῦ περιδραίτου, καθ' ἣν ἀπατεῶνές τινες μετεχειρίσθησαν τὸ ὄνομα τῆς ὅπως λάβωσι πολύτιμόν τι κόσμημα, ἐπίστευσαν πολλοὶ ὅτι ἦτο συνένοχος.—Τὴν δ' ἐπικρατοῦσαν ἔλλειψιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἀταξίαν εἰς τὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας δὲν ἠδύνατό τις νὰ θεραπεύσῃ, εἰμὴ καθυποβάλλων τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὸν κληρὸν εἰς τὴν φορολογίαν, φέρων μεγάλας μεταρρυθμίσεις εἰς πάντα τὰ τῆς διοικήσεως, ὅπως εἶχον διανοηθῇ ὁ Τυργῶτος καὶ Μ. Μεσσάρης (§ 10), καὶ εἰσάγων τάξιν καὶ φειδῶ εἰς τὰς δαπάνας (1776). Ἀλλὰ πρὸς ἐκτέλειον τοιούτων ἀποφασιστικῶν βουλευμάτων δὲν εἶχεν ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ' ἀρκετὴν εὐτολμίαν καὶ δύναμιν, καὶ περὶ φειδοῦς δὲν ἤθελον νὰ ἀκούσωσιν εἰς τὴν ἄσωτον αὐτὴν τῆς Βερσαλίας. Ὅθεν ὁ ἐκ Γενεύης

τραπεζίτης ΝΕΚΚΕΡΟΣ, ὅστις ἀνέλαβε μετὰ τὸν Τυργῶτον τὴν διοίκησιν τῶν οἰκονομικῶν (1777—81), πολλὰ ὀλίγον, ὥς καὶ ὁ προκατόχος αὐτοῦ, ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ ἀτάξιαν· καὶ ὅτε ἐν περιπτώσει θανάτου τινὸς ἐδν-μοσίευσεν ἐγγράφως τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Γαλλίας, ἐφείλκυσε τοσοῦτον τὴν δυσμένειαν τῆς αὐλῆς καὶ ἀριστοκρατίας, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ παρατηρήσῃ ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ (1781). Τοῦτο δὲ συνέβη καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀμερικανικὸς πόλεμος ἐπηύξησε τὰς χρηματικὰς ἀνάγκας, ἐξυπνίσθησαν δὲ ἐν Γαλλίᾳ αἰσθήματα φιλελεύθερα καὶ δημοκρατικά. Διὸ μέγα ὑπῆρξε δυστύχημα εἰς τὴν Γαλλικὴν βασιλείαν, ὅτι ἐν τῇ κρίσει ταύτῃ στιγμήν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν οἰκονομικῶν ὁ κουφόνους καὶ ἄσματος Καλόννης. Οὗτος ἀπέκλινεν ἐκ τοῦ φειδωλοῦ συστήματος τοῦ Νεκκέρου, ἐπλήρωσεν ἐκουσίως τὰς ἐπιθυμίας τῆς βασιλείας καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν πριγκίπων καὶ αὐλικῶν, καὶ ἡπάτα τὸν κόσμον διὰ κομπορημόνων ὑποσχέσεων, αἵτινες ἐμελλον νὰ θέσωσι τέρμα εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας. Διὰ τὰ πρότατα ἐορταί ἐπανηγυρίζοντο ἐν Βερσαλλίᾳ, καὶ τοῦ Καλόννη τὰ πλεονεκτήματα ἐνεκωμιάζοντο μεγάλως. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξηντλήθησαν καὶ αὐτοῦ οἱ πόροι. ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ ἀποφασίσῃ τὴν συγκάλεισιν ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΡΙΤΩΝ (Φεβρ. 1787), συνισταμένης ἐξ εὐγενῶν κληρικῶν, ἀνωτέρων πολιτικῶν ὑπαλλήλων, συνέδρων τοῦ Διαλεκτηρίου καὶ τινῶν ἀπεσταλμένων τῶν πόλεων. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς περιμενομένης βοήθειας εὗρεν ὁ Καλόννης εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην σφοδροτάτους ἐχθρούς· Ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν φορολογίας γενικῆς, ἥτις ἐμελλε νὰ περιλάβῃ καὶ τοὺς εὐγενεῖς μετὰ τοῦ κλήρου, καὶ ἠπειλῆσαν τὸν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργὸν διὰ κατηγορίας, εἰς τρόπον ὥστε παρητήθη ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Λονδίνον.

§. 24. Ὁ διάδοχος τοῦ Καλόννη εἰς τὰ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργεῖον, Λομενὴς δὲ Βριέννης, εὐρέθη εἰς θέσιν δυσχερεῖ. Ὅπως δὲ καλύψῃ τὸ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἑλλειμμα, ἠναγκάσθη μὲν νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ συνήθη μέσα, ἐπαύξισιν τῶν φόρων καὶ δάκεια, ὥθησεν ὅμως τὸ ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀπο-

κτήριον εἰς τοσοῦτον σφοδρὰν ἀντίστασιν, ὥστε ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισεν (Αὐγ. 1787) νὰ συλλάβῃ τοὺς τολμηροτάτους ῥήτορας καὶ νὰ ἐξορίσῃ αὐτοὺς εἰς Τρόυες, ὅτε καὶ αὐτὴ ἡ χρῆσις τοῦ καταναγκαστικοῦ βουλευµατος τῆς συνεδριάσεως τοῦ Θρόνου δὲν ὤφελει πλέον παντάπασιν Ἄλλὰ τὸ διὰδῆµα τοῦτο ἐπροξένησε µεγάλαν ἀνακίνησιν μεταξύ τοῦ λαοῦ· τὸ ὅποιον παρεκίνησε τὴν κυβέρνησιν νὰ συνομολογήσῃ συνθήκην μετὰ τῶν ἐξορισθέντων συνδῆρων τοῦ Διαλεκτηρίου, καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ πάλιν τὰς συνεδριάσεις Ἄλλὰ τὸ πνεῦµα τῆς ἀντιστάσεως εἶχεν ἤδη γίνειν πολλὰ ἱσχυρὸν καὶ εἶχε καταλάβει πλέον τὸν λαόν. Περισταίχισε θεοῦδων τὸ συνέδριον, ἔχαιρέτησε μετ' ἀλαλαγµῶν χάρις τοὺς ῥήτορας τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ μετ' ὀνειδιστικῶν λέξεων τὸ κόµµα τῆς κυβερνήσεως, ἐμπρόβλει καθ' ἑκάστην τὰς εἰκόνας τοῦ µισητοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργοῦ, καὶ ἐφάνερονεν εἰς διαφόρους πόλεις διὰ ταραχῶδων ἀνακινήσεων τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. Εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὸ Διαλεκτήριο ἀντήχησεν ἡ πρόσκλησις τῶν γενικῶν τάξεων. Μάτην προσεπάθησε τὸ ὑπουργεῖον (Αὐγ. 1788) νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀντίστασιν, μεταβάλλων τὰ διαλεκτήρια εἰς μέγιστόν τι δικαστήριον (cour plénière) καὶ εἰς πολλὰ κατώτερα· νέον πνεῦµα εἶχεν ἐπέλθει ἐπὶ τὸ ἔθνος, πρὸς τὸ ὅποιον ἐπὶ τέλους ἐστράφη ἡ νίκη. Ὁ δὲ Βριέννης ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἐλλειψὶς τῶν χρημάτων ἦτο τόσοσιν μεγάλη, ὥστε ἦτον ἀνάγκη νὰ ἀφειῶσιν ὅλαι αἱ διὰ μετρητῶν χρημάτων πληρωμαὶ, καὶ ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος ἡ χρεωκοπία τοῦ κράτους. Νῦν δὲ προσεκληθὲν ἐκ δευτέρου εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὁ δημαγόγητος Νέκκερος (1788—9). Οὗτος δὲ καθηστέχασε πρῶτον τὰ πνεύµατα καθαιρέσας τὰ κατὰ τῶν Διαλεκτηρίων ψήφισµατα (Νοέµ.), καὶ προπαρεσκεύασεν ἔπειτα τὴν ΣΥΓΚΛΑΒΕΣΙΝ τῶν ΤΑΞΕΩΝ. Ἄλλ' ἐπὶ τούτου περιῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς διχόνοιαν πρὸς τὰ Διαλεκτήρια καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκ νέου ἐπερωτηθέντας προκρίτους (notables). Οὗτοι δηλ. ἦσαν τῆς γνώµης, ὅτι ἡ νέα συνέλευσις ἔπρεπε νὰ κανονισθῇ ὡς πρὸς τὸν ἀριθµὸν τῶν ἀπεσταλµένων καὶ τὴν πορείαν τῶν ὑποθέσεων κατὰ τὰς τάξεις τοῦ 1614, ἐν ᾧ ὁ Νέκκερος παρεχώρει εἰς τὴν τρίτην τάξιν (tiers

έται) διπλοῦς ἀντιπροσώπους, καὶ ἤθελε νὰ γείνη ψηφοφορία κατ' ἀνδρας οὐχὶ κατὰ τάξεις· δοξασία, εἰς τὴν ὁποίαν προσετέθησαν οἱ ἰκανώτατοι συνήγοροι τοῦ ἔθνους εἰς πλῆθος διατριβῶν ('Αδῶδ; Σιεύης εἰς εἶναι ἡ τρίτη τάξις : »). Ἡ γνώμη τοῦ Νεκκέρου ὑπερίσχυε. Βασιλικὸν δέ τι διάταγμα ὥρισε τὸν μὲν ἀριθμὸν τῶν εὐγενῶν καὶ κληρικῶν μελῶν εἰς 300, τὸν δὲ τῶν πολιτῶν εἰς 600 (Δεκ. 1788), καὶ προσδιώρισεν ἀκριβῶς· κειρὸν τῆς ἀνοίξεως τὸν ἐπόμενον Μάιον. Καὶ ἦτο μὲν ὁ Νεκκέρους ὁ ἥρως τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ δὲν ἦτον ὁ πηδαλιούχος τῆς νῆος τοῦ κράτους, ἀλλ' αἰπλεε μόνον κατὰ τὸν ἀνεμῶνα.

Ἡ ἐποχὴ τῆς συντακτικῆς συνελύσεως.

(Μάιος 1789—Σεπτ. 1791).

§. 25. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου συνήλθον εἰς Βερσαίλιον οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν τριῶν τάξεων, ἐν οἷς οἱ εὐφύεστατοι καὶ μάλιστα πεπαιδευμένοι ἄνδρες τῆς Γαλλίας. Ἡ τρίτη τάξις, परिφρονηθεῖσα κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς συνελύσεως ὑπὸ τῆς αὐτῆς, περιέπεσε κατὰ τὰς πρώτας ἤδη συνεδριάσεις εἰς διχόνοιαν πρὸς τὰς δύο προνομιούχους τάξεις, καθόσον αἱ μὲν τελευταῖαι ἐκῆτον χωριστὴν συνδιάσκεψιν κατὰ τάξιν. τούναντίον δ' ἡ τάξις τῶν πολιτῶν ἐπέμενε εἰς κοινὴν συνδιάσκεψιν καὶ ψηφοφορίαν κατ' ἀνδρας. Μετὰ πολλῶν δ' ἐβδομάδων ἔριν ἐκίρρυξεν ἐπ' ἐλπίου ἐαυτὴν ΕΘΝΙΚΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ ἡ τρίτη τάξις (17 Ἰουν.), ἣτις εἶχε μὲν ἐκλέξει πρόεδρον τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐνθουσιῶντα πληρεξούσιον τῶν Παρισίων ἀστρονόμον ΒΑΙΛΛΥ, ἀλλὰ διευθύνετο ὑπὸ τῶν ἐξοχωτάτων καὶ εὐφρεστάτων ἀνδρῶν ΣΙΕΥΗ καὶ ΜΥΡΑΒΩ· κατόπιν δ' ἠνώθη μέρος τῶν ἄλλων τάξεων μετὰ ταύτης. Συγχρόνως δ' ἐξέδωκεν ἡ συνέλευσις τὸ ψήφισμα, ὅτι ἤθελεν ἐγγυηθῆ ἐπὶ τοσοῦτον μόνον χρόνον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἐφ' ὅσον αἱ τάξεις δὲν ἤθελον διαλυθῆ ἐξ αἰτίας τινός. — Τὰ συμβάντα ταῦτα ἔκαμαν τὴν αὐτὴν ἀνήσυχον, καὶ ἐνέβαλον εἰς αὐτὴν τὸν στοχασμὸν νὰ ἀπονεύμῃ ἡ ἰδία πολιτεύμα εἰς τὸ ἔθνος, καὶ καταστήσῃ οὕτω περιττὰς τὰς τάξεις τοῦ κράτους. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον διεκοσμήθη βασιλικὴ συνεδρίασις, καὶ ε-

κλεισθῇ ἡ αἴθουσα τῆς συνελεύσεως ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Ἀγγελ-
θέντος ὁμοῦς τούτου ἐπορεύθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς τὴν κενὴν
αἴθουσαν τοῦ σφαιριστηρίου, καὶ ἐκεῖ ὕψωσαν τὰς χεῖρας ὀρ-
κισθέντες (20 Ἰουν.) ἐπιστήμῳς ὅτι δὲν ἤθελον χωρισθῇ, πρὶν
ἡδῶσωσιν εἰς τὸ κρῖτος νέον πολιτεῖμα. Κλεισθεῖσθαι δὲ καὶ τῆς
αἰθούσης: ταύτης, συνεδρίασαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγ. Λου-
δοβίκου τὴν 23 Ἰουν. ἔλαβε χώραν ἡ βασιλικὴ συνεδρίασις.
Ἄλλ' ὁ λόγος τοῦ βασιλέως, ὡς καὶ τὸ σχέδιον τοῦ νέου πολι-
τεύματος, δὲν εὐχάριστῃσαν παντάπασι, καὶ διὰ τοῦτο ἔτυ-
χον ψυχρὰς ὑποδοχάς. Αἰθούσης δὲ πέρας τῆς συνεδριάσεως,
διέταξεν ὁ Λουδοβίκος τὴν συνέλευσιν νὰ διαλυθῇ, καὶ οἱ μὲν
εὐγενεῖς καὶ ὁ κληρὸς ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἡ τάξις τῶν πολιτῶν
ἔμεινεν ἀκίνητος εἰς τὰς ἔδρας αὐτῆς· καὶ ὅτε ὁ ἐπὶ τῶν τε-
λειτῶν ἀπήγγειλεν ὑπακοὴν, ἐφώνησεν ὁ Μιραβώ· «Εἶπατε εἰς
τὸν Κύριον (mon Dieu) ὑμῶν, ὅτι εἴμεθα ἐδῶ θανάμει τῆς ἐ-
ξουσίας τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι διὰ τῆς ἰσχύος μόνον τῆς λόγῃς
θέλουν μᾶς ἀποδιώξει ἐντεῦθεν». Ὁ δὲ ἀσθενὴς βασιλεὺς
δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀπαντήσῃ διὰ τῆς βίας εἰς τὴν ἀποφασιστι-
κὴν ἀντίστασιν, ἀλλὰ συνεβούλευσε μᾶλλον τοὺς εὐγενεῖς καὶ
τὸν κληρὸν νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς τάξεως τῶν πολιτῶν
(27 Ἰουν.).

§. 26. Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΤΙΑΛΗΣ. Ἐν ᾧ δὲ συνέβαι-
νον ταῦτα, οἱ εὐέργετοι κάτοικοι τῶν Πηρισιῶν διετηροῦντο εἰς
ἀδιάκροτον κίνησιν δι' ἐφημερίδων, φυλλαδίων καὶ διεγερτικῶν
λόγων. Εἰς ὑπαίθρους πλατείας, εἰς καφενεῖα, εἰς καπηλεῖα,
καὶ μάλιστα εἰς τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον (Palais Royal),
τὴν κατοικίαν τοῦ μοχθηροῦ, φιλοδόξου καὶ πλουσίου ΔΟΥΚΟΣ
ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΙΑΣ, ἐξεφωνοῦντο ὑπὸ στασιστικῶν δημαγωγῶν
σφοδροὶ λόγοι περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ, τῶν ἀνθρωπίνων
δικαιωμάτων, τῆς ἰσότητος πασῶν τῶν τάξεων, καὶ παρώξυ-
νον τὰ συναθροισμένα πλήθη εἰς ἀπόκτικα αὐτῶν διὰ τῶν ἁ-
πλῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ῥητόρων τούτων τοῦ λαοῦ διέπρεψε μᾶ-
λιστα ὁ εὐφυὴς καὶ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐνθουσιῶν δικηγόρος Κά-
μιλλος ΔΕΜΟΥΑΙΝΟΣ. Οἱ δ' ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ὑπάρχοντες στρα-
τιωτικὸι ἀνερπάγησαν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐνθουσιασμόν,

μεταβάντες ἐν ῤῥεῖ εἰς τὴν νεωστὶ συσταθεῖσαν ΕΘΝΟΦΙΛΛΗΝ, καὶ ἡ διοίκησις τοῦ κοινοῦ ἀνετέθη εἰς δημοκρατικὴν τινα *δημαρχίαν*, τῆς ὁποίας προέστατο ὁ *Βαλλὺ* ὡς δήμαρχος (*maire*). Ὅθεν φοβηθεῖσα ἐκ τῆς ἐκπυζανόμενης παραχῆς, ἀπεφάσισεν ἡ αὐτὴ νὰ φέρῃ εἰς τὴν Βερσαλίαν πρὸς ἀσφάλειαν ἑαυτῆς συντάγματα τινὰ Γερμανικῶν καὶ Ἰταλικῶν στρατευμάτων. Εἰς τὴν πρόθεσιν δὲ ταύτην οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀνακινήσεως ἐνόμισαν ὅτι διείδον σχεδὸν βίαν, καὶ μετεχειρίσθησαν αὐτὸ ὡς μέσον πρὸς νέας διεγέρσεις. Τότε δὲ διεδόθη ἐν Παρισίοις ἡ φήμη, ὅτι ὁ *Νέκκερος* παυθεὶς αἰφνιδίως ἐξωρίσθη ἐκ τῆς χώρας, καὶ ὅτι διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐννοσμενὸς τις τῆς βραχίστεως. Τοῦτο δ' ἐξηγήθη ὡς πρῶτον βῆμα τῆς μετατωμένης βίας, καὶ ἔδωκε σημεῖον εἰς νέαν γενικὴν ἀνταρσίαν. Πλήθος ἀγροίκου ὄχλου διήλθον παραχωρῶς τὰς ὁδοὺς, συλισμένα διὰ τῆς νεωστὶ ἐφευρεθείσης ἐθνικῆς σημαίας ἢ κοκάρδης (γαλάζιον, λευκὸν, ἐρυθρόν) οἱ μεγάλοι κώδωνες ἐκρούσθησαν, τὰ ἐργαστήρια τῶν ὀπλοποιῶν διηρηπάγησαν, θόρυβος καὶ παραχῆ ἐπεκράτει πανταχοῦ. Τὴν δὲ 14 Ἰουλίου, ἀφ' οὗ ὁ λαὸς ἀφῆρσεν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν ἀπομάχων 30,000 ὅπλων καὶ τινὰ κανόνια, ἐπηκολούθησεν ἡ ΕΚΠΟΔΙΟΡΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΤΙΑΛΗΣ, παλαιοῦ τινος πύργου, ὅστις ἐχρηστέυεν ὡς πολιτικῇ φυλακῇ. Ὁ δ' αὐτόθι φρουραρχὼν *Δελωρὰ* καὶ ἑπτὰ ἄνδρες τῆς φρουρᾶς ἔπεσαν θύματα τῆς μανίας τοῦ λαοῦ καὶ αἱ μὲν κεφαλαὶ αὐτῶν περιεφέρθησαν ἐπὶ καμάκιων διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, πολλοὶ δὲ ἄνδρες μισσημένοι ὡς ἀριστοκρατικοὶ ἐφονεύθησαν. Ὁ ἐξωρισθεὶς *Νέκκερος* ἀνεκλήθη καὶ ἡ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Γαλλίας εἰσοδος αὐτοῦ ὁμοίᾳζε θριαμβευτικὴν εἰσέλασιν ἐστεμμένου ὑπὸ τῆς νίκης ἡρώου, ἐκδηλώσαντος τοῦ λαοῦ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐνθουσιασμόν καὶ τὰ κατὰ τῆς αὐτῆς καὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν μίσους εἰς τὴν περιχαρῇ τοῦ ὑπουργοῦ ὑποδοχὴν. Ὁ ὑπὲρ τῆς Ἀμερικῆς ἐλευθερίας ἀγωνισθεὶς ΛΑΦΑΓΥΕΤΓΗΣ ἀνηγορεύθη ἀρχηγὸς τῆς ΕΘΝΟΦΙΛΛΙΚΗΣ ἐν ᾧ δ' ὁ βασιλεὺς ἐπορεύθη εἰς Παρισίους, καὶ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ βουλευτηρίου ἐνώπιον τοῦ συννηροισμένου λαοῦ, φέρων ἐπὶ τοῦ πάλου το τρίγωνον, ἐγκατέ-

λιπον ὁ κόμης τῆς Ἀρτεσίας καὶ πολλοὶ εὐγενεῖς ἐκ τῶν τῆς πρώτης τάξεως, ὡς ὁ Κορδέ, Πολιτιὰκ, τὴν πατρίδα, προαισθανόμενοι μετ' ἀδημονίας τὰ συμβεβημένα.

§. 27. Η ΝΕΑ ΤΑΞΙΣ. Ἀπὸ τῆς ἐκπολιορκήσεως τῆς Βαστίλλης οἱ νόμοι καὶ ἡ ἀρχὴ οὐδεμίαν εἶχον ἰσχὺν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἡ ἐξουσία εὐρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πλήθους. Οἱ χωρικοὶ δὲν ἐπλήθρονον πλέον τὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς εὐγενεῖς ὠφειλόμενα δέκατα, εἰσφοράς καὶ τιμωριωτικὰ βάρη, καὶ ἐξεδικοῦντο διὰ τὴν καταπίεσιν, ἣν ὑπέμενον ἐπὶ μακρὸν χρόνον, κόπτοντες, καίοντες καὶ ἐρημόνοντες τὰς γαίαις καὶ ἐπαύλεις τῶν εὐπατριδῶν. Ὅτε δ' ἐγνωστοποιήθησαν τὰ συμβεβηέντα ταῦτα, ἐγένεεν εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν πρότασις, ὅτι αἱ προνομιοῦχοι τάξεις ὠφείλον νὰ ἀποδείξωσιν εἰς τὸν λαὸν ἐμπράκτως, ὅτι θέλον νὰ ἀνακουφίσωσι τὰ βάρη αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ παραιτηθῶσιν ἐξ ἰδίας θελήσεως πάντων τῶν ἐκ τοῦ μεσαιῶνος καταγομένων τιμωριωτικῶν δικαιωμάτων. Ἡ πρότασις αὕτη διήγειρε νέαν θυσέλλαν ἐθνουσιασμοῦ καὶ αὐταπαρήσεως. Οὐδεὶς ᾔθελε νὰ μείνῃ ὀπίσω. Τάξεις, πόλεις καὶ τόποι ᾔρριζον περὶ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν καινὴν εὐδαιμονίαν τὰς μεγίστας θυσίας. Τὴν περίφημον λαϊκὸν ΤΕ-ΤΑΡΤΗΝ ΔΥΓΟΥΣΤΟΥ κατηργήθησαν εἰς μίαν μόνον πυρετωδῶς ἐξεγερθεῖσαν συνεδρίαν πάντα τὰ δέκατα, αἱ ἀγγαρεῖαι, τὰ δικαιώματα τῶν γαιῶν, τὰ προνόμια τῶν σωματείων κ. τ. ὃμ., τὸ ἔδαφος ἐκηρύχθη ἐλεύθερον καὶ διεδηλώθη ἡ ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ κατὰ τὴν φορολογίαν ἰσότης ἀπάντων τῶν πολιτῶν. Τὰ ψηφίσματα δὲ ταῦτα καὶ ἡ πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῶν ἀπαιτούμενοι νόμοι καὶ θεσμοί, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐβάδισαν κατὰ μικρὸν, ἐπήνεγκόν ἐντὸς ὀλίγου τὴν καθολικὴν ἀναμόρφωσιν πάντων τῶν ὑπαρχόντων καθεστώτων. Ἡ ἐκκλῆσις ἀπώλεσε τὴν περιουσίαν αὐτῆς καὶ ὑπετάχθη εἰς τὴν πολιτικὴν κυβέρνησιν, τὰ μοναστήρια καὶ θρησκευτικὰ τάγματα διελύθησαν, οἱ κληρικοὶ ἐλάβανον μισθὸν παρὰ τῆς πολιτείας, συνεστάθησαν ἐκ νέου αἱ ἐπισκοπαὶ καὶ παρεχωρήθη θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Οἱ δὲ ἱερεῖς ὠφείλον μὲν νὰ ὀρκισθῶσιν εἰς τὸ νέον πολίτευμα ὡς καὶ οἱ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἐπειδὴ ὁμοῦ

ὁ Πάπας ἀπηγόρευσε τοῦτο, ἤρνήθησαν οἱ πλείτεροι τὸν ὅρκον· ὅθεν ὁ Γαλλικὸς κλήρος ἐχωρίσθη εἰς ἐνωμότους καὶ ἀνωμότους· καὶ ἀπώλεσαν μὲν οἱ τελευταῖοι τὰς θέσεις αὐτῶν, καὶ ἐμελλόν νὰ ὑπομεινῶσι παντοειδείς διωγμούς, ἀλλ' ἀπήλαιον τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν πιστῶν παρὰ τῷ λαῷ. Οἱ δ' ἐύχρηστες οὐ μόνον ἐστερήθησαν τὰ προνόμια αὐτῶν καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῶν εἰσοδημάτων, ἀλλ' ἀπώλεσαν προσέτι καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιστημότητα τῆς τάξεως αὐτῶν, καταργηθέντων πάντων τῶν *τίτλων, παρασήμων, ταγμάτων* κ. τ. τ. Καὶ ὅπως ἐκλείψωσιν ἐκ θεμελίων τὰ παλαιὰ καθεστώτα, ἔλαβεν ἡ Γαλλία νέαν γεωγραφικὴν διαίρεσιν εἰς νομοὺς (*Departements*) καὶ *παρχίας* (*Arrondissements*), νέαν δικαιοδοσίαν μετ' ἐνόρκων (*Assises*), ἰσότητά τοῦ μέτρου, βάρους, τιμῆς τῶν νομισμάτων κ. τ. τ. καὶ τελευταῖον σιταγματικὴν πολιτείαν καθ' ἣν ἐπεριορίσθησαν ὑπερβολικὰ τὰ δικαιώματα τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπενεμήθη ἡ νομοθεσία εἰς μίαν μόνην βουλὴν μετὰ κοινοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος.

§. 28. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ Η ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΚΤΙΣ ΕΙΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ. Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐβράδυνε νὰ γνωστοποιήσῃ τὰ διάφορα ψηφίσματα τῆς συνελεύσεως ὡς νόμους, διέδωκαν ἐκ δευτέρου τὴν φήμην, ὅτι μελετᾶται νέον πολιτικὸν τόλμημα. Ἡ φήμη δ' αὕτη ἐνισχύθη μᾶλλον, ὅτε τὸ φλανδρινὸν σύνταγμα προσεκλήθη εἰς Βερσαλίαν καὶ κατὰ τινα ἐσπρήν, ἣν κιντρέπισεν ἡ σωματοφυλακὴ εἰς τοὺς νεωστὶ ἐλθόντας ἀξιωματικούς. Ἐπραξεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀντησίαν, νὰ παρυσισθῇ μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ διαδόχου εἰς τὴν αἴθυσαν τοῦ συμπόσιου ἐν ᾗ εὐχόουντο, καὶ νὰ δώσῃ οὕτως ἀφορμὴν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ οἴνου ἐξημεμένην συνήθειαν πρὸς ἀνένετους λόγους, προπόμεναι καὶ ἄρματα. Τὰ συμβάντα δι' ταῦτα ἐγνωστοποιήθησαν ταχέως ὑπὸ τῶν πολυπραγμόνων εἰς Παρίσιον· ἐπαυξήσαντα τὸν ἀναθρασμόν τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐκτὸς τούτου εἶχε διεγερθῇ ὑπὸ τῆς ἐπικρατούσης ἐλλειψέως τοῦ ἄρτου. Τὴν δ' λοιπὴν ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ἐπορεύθησαν ἀναριθμητὰ στίφη ὄχλου, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος γυναῖκες, εἰς Βερσαλίαν, ὅπως ζητήσωσι παρὰ τοῦ βασιλέως θεραπείαν τῆς ἀνάγκης τοῦ ἄρτου καὶ μετέθεσιν τῆς

καθέδρας εἰς Παρίσιους. Ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε μὲν κατ' ἀρχὰς νὰ τοὺς καθησυχάσῃ διὰ τινος καταπραϋντικῆς ἀποκρίσεως· ἀλλὰ τὴν νύκτα προσεδόκηθη μία πτέρυξ τῶν ἀνακτόρων, ἡ φρουρά κατεκόπη, καὶ ἡ βασιλίσσα ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς ἀπειληθείσης αὐτῆς διαμονῆς· ἐν τούτοις ἐμπόδισεν ἡ μετὰ τῆς ἐθοφυλακῆς ἔλεους τοῦ Λαφαγυέττη τα περαιτέρω δεινὰ. Τὴν δ' ἐπαύριον ὁ βασιλεὺς ὤφειλε νὰ συνατατεθῇ, ὅπως ἀπέλθῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, συνοδευμέναις ὑπὸ τῶν τρομερῶν τούτων στιφῶν, εἰς Παρίσιους, νὰ κατοικήτῃ εἰς τὰ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀκατοίκητα ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ. Μετ' ὀλίγον δ' ἠκολούθησε καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις, χάριν τῆς ἡποικίας ἀνεκαινίσθη τὸ πλησίον τῶν ἀνακτόρων κείμενον σχολεῖον τῆς ἱππασίας. Νῦν δ' ἡ ἀρχὴ προήρχετο ἡσυχάζει πλείωτερον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κατωτέρου ὄχλου, ὅστις διετηρεῖται εἰς κῶλυτον ἀναβρασμὸν ὑπ' ἀχαλινώτων ἐφημεριδογράφων καὶ δημογυγῶν, καὶ ἠρεθίζεται εἰς μίσης κατὰ τῆς αὐτῆς, καὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ἐξείχε διὰ τὴν σφοδρωτάτην τῆς σφίλως τοῦ λαοῦ τοῦ ἐκ Νεοχατέλου ἀκρατήτουατροῦ ΜΑΡΑΤΟΥ. Καὶ οἱ δημοκρατικαὶ δὲ σύλλογοι (κλούβ), οἵτινες ἀπέκτων καθ' ἑκάστην πλείωτεράν σημασίαν καὶ περιμέτρυν, ἐνέργουν συμφώνως πρὸς τὴν ἐπανάστασιν. Πρὸ πάντων δ' ἔλαβε σημασίαν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ὁ καθ' ὅλας τὰς πόλεις τῆς Γαλλίας διακηλιδωθείς ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΙΑΚΩΒΙΝΩΝ. Οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ οἵτινες τὴ ἐπὶ ἑξέτος ἔλαβον ὡς διαγωνστικὸν σημεῖον τὸ ἐρυθρὸν στῆθος τῶν εἰς τὰ κάτεργα τιμωρουμένων, ἔτεινον πρὸς δημοκρασίαν καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητος πάντων τῶν ἀπαιτῶν. Αὐτοὺς δ' ἦτο προστηρημένος καὶ ὁ σύλλογος τῶν ΚΟΡΝΑΡΕΚΙΩΝ, ὅστις εἶχεν ἀρχηγούς τοὺς τολμηροτάτους τῶν ἐπαναστατικῶν, οἷον τὸν ΔΑΝΤΙΝΑ καὶ ΚΑΜΠΑΛΟΝ ΔΕΜΟΥΑΙΝΟΝ. Τούτωντιν δ' ὁ συνταγματικὸς σύλλογος τῶν ΦΙΛΑΔΟΦΟΡΙΩΝ (Fouillans), εἰς τὸν ὁποῖον προσετέθη ὁ Λαφαγυέττης ἔχανε καθ' ἑκάστην τὴν σημασίαν αὐτοῦ.

§. 29. ΒΟΡΓΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΦΙΛΙΑΣ. ΦΥΓΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Τὴν ἐπεταίον ἡμέραν τῆς ἐκπαλινοκλήσεως τῆς Βασιλίδης παρεσκευάσθη μεγαλοπρεπὴς ἐκδήσις τῆς ἀδελφότητος (Festivité

ratil) εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἀρεως (14 Ιουλ. 1790). Συγκλη-
τικῇ τῷ ὄντι πρέπει νὰ ὑπῆρξεν ἡ συγκυρία, ὅτε ὁ ΤΑΛΛΕΥΡΑΝ-
ΔΙΟΣ, ἐπίσκοπος τοῦ Αὐτοδοῦνου (Ἰστοῦν) καὶ μέλος τῆς ἐθνο-
συνελεύσεως εὐλόγησεν εἰς τὸν βίον τῆς πατρίδος τὴν μεγά-
λην ἐθνικὴν σιμαίαν, ἠγοούμενος 300 λευκὰ ἐνδεδυμένων καὶ
τριχόρου περιεζωσμένων ζώνας ἱερῶν, ὅτε ὁ *Αἰσαφ* νέττης ἐν
ὀνόματι τῆς *ἰθροφυλακῆς*, ἡ *πρὸς τὴν ἐθνικῇ συνελεύσεως*
καὶ τέλος ὁ βασιλεὺς αὐτὸν, ὤμωσαν πίστιν εἰς τὸ πολίτευμα·
ἡ δ' ἀναρχία τῆς συνάθροισις ὕψωσε πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς χει-
ρας καὶ ὠρμήθη τὸν ὄρκον τοῦ πολέμου· καὶ αὕτη δὲ ἡ βασι-
λεῖσα, ἀπερκαίοντα ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἐσήλωσεν ὑψηλὰ
τὸν διαδύχον αὐλῶνα, καὶ ἤνωσε τὴν φωνὴν αὐτῆς μετὰ τῆς
γενικῆς χροᾶς. Αὕτη ὅμως ὑπῆρξεν ἡ τελευταία εὐθυμὸς ἡ-
μέρα τοῦ βασιλείου, τοῦ ὁποῦ ἡ βασις ἐχειροτέρευεν ἑαυτὴ
καθ' ἑαυτήν. Ὁ *Νέκκερος*, μὴ δυνάμενος νὰ ἀνθεῖη πλειότερον
εἰς τὰς δυσχερείας, κατέλιπε τὴν Γαλλίαν, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς
τὴν ἰαλβετιανὴν ὃ δὲ *Μιραβώ*, διωροδοκηθεὶς ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἀν-
θίστατο μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ πρὸς
τοὺς περαιτέρω περιουρισμούς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας· διότι οὐχὶ
τὴν δημοκρατίαν, ὡς ἔλεγεν, ἀλλὰ τὴν συνταγματικὴν βασι-
λεῖαν ἐνόμιζε τὸ καταλληλότερον διὰ τὴν Γαλλίαν πολίτευμα.
Πρὸς δυστυχίαν ὅμως τοῦ βασιλείου κατεβλήθη ὁ μέγας ἀνὴρ
ἡδὴ τὸ 42 ἔτος τῆς ἡλικίας του (2 Ἀπριλ. 1791) ὑπὸ ἀρρώ-
στιας πρὸς τὸν θάνατον· ἐκ τοῦ ἀτάκτου αὐτοῦ βίου, ἠνωμένου μετὰ
τῆς ἀμέτρου ἐργασίας καὶ διωστάσεως τοῦ πνεύματος.— Ὡν μο-
νάρχης ἀδύνατος καὶ ἀγόμενος ὑπ' ἄλλων ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ',
ἀπώλεσεν ἑαυτὸν πᾶσαν ὑπέληψιν. Ἀρνηθεὶς δὲ νὰ δεχθῇ ἐνώ-
μοτον τινα κληρικὸν ὡς πνευματικόν, καὶ νὰ κηρύξῃ προδότας
τοὺς μεταναστεύοντας (emigrants), οἵτινες ὁρμώμενοι ἐκ τῆς
Κομφλουεντίας (Κοβλεντίας), ἐζήτουν νὰ διεγείρωσιν εἰς πό-
λεμον κατὰ τῆς Γαλλίας τὰς Εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς, ἔδωκεν ἀφορ-
μὴν νὰ ὑποπτεύωσι περὶ αὐτοῦ, ὅτι δὲν θέλει νὰ μείνῃ πιστὸς
εἰς τὸν ὄρκον, ὃν ὤμωσεν εἰς τὸ πολίτευμα, καὶ ὅτι δὲν ἦτο ξέ-
νος τῶν σκευωριῶν τῶν μεταναστατῶν. Τότε λοιπὸν συνέλαβεν ὁ
Λουδοβίκος τὸ ἀπελπιστικὸν σχέδιον νὰ φύγῃ πρὸς τὰ βόρεια

σύνορα τοῦ κράτους. Ὁ δὲ Βουκίλλ, τολμηρὸς στρατηγὸς ἐν Αἰθιοπία, εἶχε λάβει γινῶσιν τοῦ μυστικοῦ, καὶ ὑποσχέθη νὰ βοηθήσῃ μὲ τὰ στρατεύματά του τὸ σχέδιον. Ὅθεν καταλιπὼν ἑγγραφὸν τι, ἐν ᾧ διεμαρτύρετο κατὰ πάντων τῶν παρ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Οκτ. τοῦ 1789 ἐξαναγκασθέντων θεσπισμάτων, ἔφυγεν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς οἰκογενείας του εὐτυχῶς ἐκ Παρισίων ἐντὸς μεγάλης τινης ἀμάξης (20 Ἰουν. 1791). Ἐν τούτοις ἀπέτυχεν ἡ ἀδεξιὸς ἐκτελεσθεῖσα ἐπιχείρησις Ὁ Λουδοβίκος ἐγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ σταθμάρχου Δρουετου ἐν Ἀγ. Μερσεούλφ, ἐκρατήθη ὑπὸ τῆς πολιτοφυλακῆς ἐν Βαρένναις, καὶ ἀπήχθη ὀπίσω εἰς Παρισίους κατὰ διαταγὴν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἥτις εἶχεν ἐκπέμψαι πρὸς παραλαβὴν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τρία τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐν οἷς καὶ τὸν Πετίωνα. Ἢ δ' ὑπὸ τῆς συνελεύσεως διακηρυχθεῖσα ἤδη διακοπὴ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἐμεινεν ἐν ἐνεργείᾳ, μέχρις οὗ ὁ Λουδοβίκος ὠρκήσθη καὶ ἐγνωσποίησε τὸ ἐν τέλει Σεπτεμβρίου περανθὲν πολίτευμα τοῦ κράτους.

3. Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις καὶ ἡ πτώσις τῆς βασιλείας.
(1 Ὀκτ. 1791 μέχρι 20 Σεπτ. 1792).

§ 30. Οἱ ΓΙΡΟΝΔΙΝΟΙ. Ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως εἶχον ἀποκλεισθῇ ἐκουσίως ἀπὸ τῆς εἰς τὴν νέαν βουλὴν εἰσόδου, διὰ τοῦτο αἱ ὑπὸ τὴν ἐπιτρόπην τῶν Ἰακωβίνων διὰ τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν παρασκευασθεῖσαι ἐκλογαὶ ἀπέβησαν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὲρ τῶν δημοκρατικῶν. Ἀλλ' οὗτοι ἐχωρίσθησαν μετ' ὀλίγον εἰς ῥιζοσπάστας δημοκρατικοὺς καὶ εἰς μέτριόν τι κόμμα· καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἀπὸ τῆς εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν τάξεων ἔδρας αὐτῶν ὠνομάσθησαν τὸ ΟΡΟΣ, οὗτοι δὲ ἐπεκλήθησαν ΓΙΡΟΝΔΙΝΟΙ· διότι πολλοὶ τῶν ῥητόρων αὐτῶν ἦσαν ἐκ τοῦ Βορῶ καὶ τοῦ νομοῦ τῆς Γιρόνδης. Μεταξὺ δὲ τῶν τελευταίων, οἵτινες κατ' ἀρχὰς συνηθροίσθησαν περὶ τὸν ὑπουργὸν Ρολάνδον καὶ τὴν πνευματώδη αὐτοῦ καὶ μεγαλόφρονα σύζυγον, εὗρισκοντο ἄνδρες μεγάλων ῥητορικῶν πλεονεκτημάτων καὶ ἐξόχου πολιτικῆς ἀρετῆς, οἷος ὁ Βερνιὼ, Λαριουῖναι, Βαρβαρὸν, Βρισῶτος, Κονδυρσέτος κ. ἄ. π. Οἱ Γιρονδῖνοι ἀπετέλεσαν τὴν πλειονοψηφίαν, καὶ διὰ τοῦτο τὰ δ-

παράγοντες συγκεντρωμένοι ἐκ τοῦ Ρολάνδου, Λυμουριέζου κ. ἄλ., ἀνῆλθεν εἰς τὴν μερίδα ταύτην.—Ἡ προσοχὴ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς συνέλευσεως εἶχε στραφῇ μάλιστα πάντων πρὸς τοὺς ἀρρηθértας τὸν ἔρχον ἱερεῖς καὶ τοὺς μετανασtάτας· διότι ἐμφότεροι προσεπάθουν νὰ ἀνατρέψωσι τὴν νέαν τάξιν τῶν παρχμάτων· οἱ μετανασtάται μάλιστα ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Κομφ. λουαντίας ἐποίουν πολεμικὰς ἐτοιμασίας, καὶ προσεπάθουν νὰ παρορμήσωσι τὰς ἐξωτερικὰς δυνάμεις πρὸς ἔνοπλον εἰσέλασιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὅθεν ἡ συνέλευσις ἐξέδωκε τὸ ψήφισμα νὰ καθυποβάλλωσιν εἰς ἀνάκρισιν καὶ φυλακίσωσι τοὺς ἀνωμότους ἱερεῖς, καὶ διακηρύσσοντες τοὺς μετανασtάτας προδότας τῆς πατρίδος καὶ συνωμώτας, νὰ τιμωρήσωσιν αὐτοὺς δημεύοντες τὰ κτήματά των καὶ εἰσοδήματα. Ἀλλὰ κατ' ἀμφοτέρων τῶν ψηφισμάτων ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς ἔωστασιν (ν ε ι ο), καὶ ἐμπόδισε τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Τὴν ἀρνήσιν δὲ ταύτην ἀπέδωκαν εἰς τὰς μυστικὰς ἐλπίδας τῆς αὐλῆς περὶ βοηθείας τῶν ξένων δυνάμεων καὶ τῶν νικῶν τῶν μετανασtατῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ διάθεσις τοῦ λαοῦ ἐγένετο καθ' ἑκάστην δυσμενεστέρα. Ἐν τούτοις ἐγνώριζον ὅτι ἡ βασίλισσα ἦτο συνεννοημένη μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, ἀδελφοῦ αὐτῆς, καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τοὺς μετανασtεύσαντας εὐγενεῖς ὡς εἰς βοηθοὺς καὶ σωτῆρας. Οὐδ' ὑπῆρχε πλέον ἀμφιβολία ὅτι ἐμελλε νὰ ἐκτραγῇ προσεχῶς ὁ πόλεμος, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας, μετὰ τινα συνδιάλεξιν εἰς τὸν παρὰ τὴν Δρέσδην πύργον Πιλλνίτσιοι (Αὐγ. 1791) προπαρασκευάσθησαν πολεμικῶς, καὶ ἀπήτησαν παρὰ τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως οὐ μόνον νὰ ἀποζημιώσῃ προσηκόντως πάντας τοὺς διὰ τῆς καταργήσεως τῶν δεκάτων καὶ τιμαρικωτικῶν βερῶν ζημιωθέντας Γερμανοὺς ἡγεμόνας καὶ εὐγενεῖς, καὶ νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὸν πάπαν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τοπαρχίαν Ἀβενίωνα, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ νὰ καταρτίσωσιν οὕτω τὴν πολιτείαν, ὅπως εἶχε σχεδιάσει αὐτὴν ὁ βασιλεὺς αὐτὸς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1789. Τὰς ἀπαιτήσεις ὁμως ταύτας ἐπακολούθησεν ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως κήρυξις τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ Πρωσίαν, εἰς τὴν ὁλίαν ὁ βασιλεὺς ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν του μετὰ

τὰ δακρυόν (20 Ἀπριλ. 1792). Ὅπως δὲ προστατεύωσιν ἤδη τὴν πρωτεύουσάν καὶ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν κατὰ πάσης προσβολῆς, ἀπεφάσισαν, προφασισθέντες ὅτι θέλουσιν ἐπανεορτάσει τὴν ἐορτὴν τῆς Βασιλῆας, νὰ συγκαλέσωσιν ἐκ τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν 20.000 ἐθνοφύλακας (fédératifs), καὶ νὰ ἀναθέσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν φύλαξιν τῶν Παρισίων. Ἀλλ' ὁ Λουδοβίκος ἤρκεσθαι νὰ ἐπικυρώσῃ καὶ τὸ ψήφισμα τοῦτο. Τότε δὲ παρήτησαν τὰς θέσεις αὐτῶν οἱ Γυρανδῖνοι ὑπουργοί, ἀπ' οὗ ἡ κυρία Ρολάνδου ἐπετίμησε καὶ ἐμέμφθη τὸν βασιλέα εἰς τινα ἐπιστολὴν, ἣτις εὑρέθη μετ' ὀλίγον εἰς τὰς χεῖρας ὅλων. Τὰ συμβάντα δὲ ταῦτα ἐπηύξησαν τὸν ἀναδραξμὸν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἦτον εὐκολόν εἰς τοὺς δημοκρατικούς νὰ ἐπιφέρωσιν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ. Τὴν 20 λοιπὸν Ἰουνίου, ἐπέτειον ἡμέραν τῆς συνεδριάσεως τοῦ σφαιριστηρίου, ὤρμησεν ὁ τρομερὸς καὶ μετὰ κονταρίων ὀπλισμένος λαὸς τῶν πραστέων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ζυθοποιοῦ Σαρτέρου καὶ τοῦ κρεπωλῶλου Λορένδρου εἰς τὸν κεραμεικόν, ὅπως ἀναγκάσῃ τὸν βασιλέα νὰ ἐπικυρώσῃ τὰ κατὰ τῶν ἀνωμότων ἱερέων καὶ τὰ πρὸς συγκαλέσειν τῶν ἐθνοφυλάκων δόγματα. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἔμεινε σταθερὸς ὁ Λουδοβίκος. Ὑπέμεινεν ἐπὶ πολλὰς ὥρας μετὰ μαρτυρικῆς ὑπομονῆς πάντας τοὺς κινδύνους καὶ ἀπειλάς, καὶ ὑπέφερε τὰ σκώμματα τοῦ ὄχλου, ὅστις μάλιστα ἐθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸν σκουφὸν τῶν Ἰακωβίνων, καὶ τῷ ἔδωκε νὰ πῇ ἕκ-τινος βουκαλίου. Ἠλευθέρωσεν ὅμως ἐπὶ τέλους αὐτὸν ἐκ τῆς δεινῆς θέσεώς του ἡ χρόνον τινα βραδύνασα μετὰ τῆς πολιτοφυλακῆς ἔλευσις τοῦ Νεπώνος.

§. 31. Τὰ συμβάντα ταῦτα ὑπῆρξαν τὸ προανάκρουσμα τῆς κκοτύχου ΔΕΚΑΤΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ. Εἶχε δηλ. ἐκραγῇ-ἤδη ὁ πόλεμος πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν ἀξιοματικῶν τῆς Πρωσσίας, οἵτινες περιέμενον εὐκόλους κόπους καὶ μεγάλας τιμὰς ἐκ τοῦ ἀστρατιωτικοῦ περιπάτου, ὡς ὠνόμαζον τὴν Γαλλικὴν ἐκστρατείαν. Οἱ Πρώσοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Λοθαριγγίαν, ἀρχηγούντος τοῦ δουκὸς ΤΗΣ ΒΡΟΥΝΣΒΙΓΗΣ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ, γνωστοῦ ἐκ τοῦ ἐπταετοῦς πολέμου. Εἶχε δὲ ταχθῇ ὑπ' αὐτὸν Αὐστριακῆς τις στρατὸς, στρατηγούμενος ὑπὸ τοῦ ΚΛΕΡΦΑΙΤΟΥ,

καὶ 12,000 μεταναστώται, οἵτινες εἶχον προστεθῇ, ἐφλέγοντο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ καταβάλλωσι τὸ σὺνταγμα τῶν δικηγόρων, καὶ νὰ ἐκδικηθῶσι τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν δ' αὐτῷ ἐξέδωκεν ὁ δούξ *παλαικὴν* τινα διακήρυξιν, σχεδιασθεῖσαν ὑπὸ τῶν μετανασταντῶν, πλήρη ὑβριστικῶν ἀπειλῶν κατὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, τῆς πόλεως τῶν Παρισίων τῆς ἐθνοφυλακῆς καὶ πάντων τῶν ἀσπαζομένων τοὺς νεωτερισμοὺς Γάλλων. Ὁ δ' ἀλλεγονικός τόνος τοῦ κηρύγματος τοῦτου ἐπροξένησεν ἑπεὶ ραπτον ἐντύπωσιν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς νέας τάξεως ἐθνιστῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας μαϊνόμενον λαόν, καὶ παρήγαγε τρομερωτάτην ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν μετανασταντῶν καὶ τῶν προστατῶν αὐτῶν. Ἐκ τῆς διαθέσεως δὲ ταύτης ὠρελήθησαν οἱ *Ιακωθῖνοι*, ὅπως κημενίσωσι τὸν βασιλέα. Ὑπεριδόμενοι λοιπὸν εἰς τὴν διακήρυξιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ὅτι αἱ πατρίς εἶναι εἰς κίνδυνον, ἐκέλευσαν εἰς Παρισίους ἐκ Μασσαλίας, Βρέττης καὶ ἄλλων παραλίων πόλεων στίφη εὐτελεστῆτος ὄχλου, καὶ θούλους ἀέλιστα τῶν κατέρχων. συνέστησαν ἔπειτα ἐπιτροπὴν ἐπαναστάσεως, καὶ παρεσκέυσαν τοὺς τραχεῖς καὶ βωβαλένους κα-οίλους τῶν προαστείων εἰς ἀποφαριστικὸν κίνημα. Τὴν 10 δ' Αὐγούστου ἀντήχησε περὶ τὸ μετανύκτιον ὁ μέγας κώδιον. Τρομερὴν πλῆθος λαοῦ ἐκίνησε κατὰ πρῶτον ἐναντίον τοῦ βουλευτηρίου, ὅπως ἐγκαταστήσῃ νέαν δημοκρατικὴν καὶ δημοτικὴν διοίκησιν, καὶ ὥρμηται ἔπειτα πρὸς τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, τὸ ὅποιον ἐφρουροῦν 900 Ἐλβετοὶ καὶ οἱ ἐθνοφυλάκες τῶν Παρισίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ *Μαρδάτη*. Ὁ χρηστὸς Μαυδάτης εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐμποδίσῃ διὰ τῆς βίας τὸ ἀδιαλείπτως ἀπειλητικώτερον προσορμῶν πλῆθος· ὅθεν διενόηθησαν οἱ Δημοκρατικοὶ τὸν ἐξαφνισμόν του. Προσεκλήθη λοιπὸν εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ ἐφρονεῖτο καθ' ὁδόν μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ἐθνοφυλακὴ, κέεθαις οὖσα τί νὰ πράξῃ, καὶ δυσηρεστημένη πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀνακτόροις παρόντας πολλοὺς εὐγενεῖς, διεσκορπίσθη κατὰ τὸ μέγιστον μέρος. Τὸ πλῆθος ὅμως τοῦ λαοῦ ἐγίνετο ἀδιαλείπτως ἀπειλητικώτερον· κανόνια ἐστήθησαν ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων, εἰ κονταριοφόροι εἰσέδυσαν εἰς ὅλας τὰς εἰσόδους καὶ ὁ λαὸς ἀ-

πήγαι μεγαλοφώνως τὴν καθίκεσιν τοῦ βασιλέως. Τότε δὲ κατεπαίσθη ὁ Λαυδοβίκος νὰ ζητήσῃ μετὰ τῆς αἰουγενείας αὐτοῦ προστασίαν εἰς τὴν αἵθυσαν τῆς συνεδριάσεως τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἔνθα διέτριψε 16 ὥρας εἰς παρκαείμενόν τι στενὸν δωμάτιον. Μόλις δ' εἶχεν ἀφῆσαι ὁ βασιλεὺς τὰ ἀνάκτορα, καὶ εὐθὺς τὸ κυμαίνονμενον πλῆθος ὤρμητε σφιδρότερον πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἢ φρουρὰ ὅμως τῶν Ἐλβετῶν παρέτχεν ἀνδρείαν ἀντίστασιν καὶ ἐφύλαττε τας εἰσοόδους. Ὅτε δ' ἡκούσθη τὸ πῦρ τῶν ὅπλων εἰς τὴν παρκαείμενην συνέλευσιν, ἠνάγκασαν οἱ παρωγισμένοι ἀντιπρόσσωποι τοῦ λαοῦ τὸν καταπεπληγμένον βασιλέα νὰ ἀπαγορεύσῃ εἰς τὴν φρουρὰν αὐτοῦ τὸ πῦρ. Οὕτω δὲ καθωσιώθησαν εἰς τὴν ἀπώλειαν οἱ πιστοὶ ὑπερμαχοὶ τοῦ μονάρχου. Μόλις δ' ἡλ. παρετήρησε τὸ μαϊνόμενον πλῆθος ὅτι τὰ ἐχθρικά ὅπλα ἤττήχασαν, καὶ πᾶραυτὰ ἐξεποῦ ἤρρηκτε τὰ ἀνάκτορα, ἐφόνευσε τοὺς πικρόντας καὶ κατέστρεψε πᾶν οἰκικὸν σκεῦος. Περί τοὺς 5,000 ἀνθρώπων, ἐν οἷς 700 Ἐλβετοί, ἐφονεύθησαν κατὰ τὸν αἰῶνα ἡ ἔπειτα ἔπειτα θυσία τῆς λύσεως τοῦ λαοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις συνέταξε κατὰ πρότασιν τοῦ Βερνιὰ τὸ ψήφισμα ἀτὰ πάσῃ ἡ βασιλικὴ ἐξουσία, νὰ θέσωσιν ὑπὸ ἐπιτήρησιν τὸν βασιλέα μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, νὰ δώσωσιν παιδαγωγῶν, εἰς τὸν πρίγκιπα καὶ νὰ συγκαλέσωσιν ἐθνικὴν ἀσφύδα. Μετ' ὀλίγον δ' ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τὸν Νάυν, ὁχυρὴν φρούριον οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τῶν Νεϊτῶν. Κακολογουμένη δὲ καὶ κακοποιουμένη ὑπὸ τῶν φυλάκων, ἐστερημένη πάσης εὐζωίας καὶ οὐδεμίαν ἔχουσα συναναστροφὴν, ἔζησεν ἐνταῦθα ἡμέρας πλήρεις ὁδυνῶν καὶ θλίψεως, μέχρις οὗ ἀπῆλλαξεν αὐτὴν ὁ θάνατος.

§ 32. Αἱ ἡμέραι τοῦ Σεπτεμβρίου. Παυθέντος τοῦ βασιλέως, ὁρισθὴν ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως νέον ὑπουργεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν Γιρονδίνων, *Ρολάνδου* κ. ἄλ. εἶχε θέσιν ὁ τρομερὸς ΔΑΝΤΩΝ ὡς ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης καὶ σφαγιδουφίλαξ. Οὗτος λοιπὸν καὶ τὸ νέον συμβούλιον τοῦ δήμου τῶν *Παρισίων* τὸ ὁποῖον ἐγκατέστησεν αὐτὸ ἐαυτὸ, καὶ ἐνισχυθὴ μετὰ τὴν δεκάτην Αὐγούστου ὑπὸ μελῶν ἀναμφιβόλων καὶ πρὸς

οὐδὲν φριττόντων ἐγκλημα, εἶχον ἔκτοτε ὅλην τὴν δύναμιν. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον διώκει τὴν ἀστυνομίαν τῆς πρωτεύουσας διὰ τῶν κοιταριοφόρων, καὶ μετ' ὀλίγον πάντα τα δεσποτῆρια εἶχον γενομένη ἀποπτιωρὰ καὶ ἀριστοκρατικῶν. Τότε δ' ἐγένετο ἡ αἰματηρὰ ἀποφασίς νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν ἐναντίων τῆς νέας τάξεως διὰ γενικοῦ τινος φονικοῦ δικαστηρίου, καὶ νὰ καταβάλῃσι, ἢ ἂν τοῦ τρόπου τούτου πᾶσαν ἀντιστάσιν. Ἀποῦ λοιπὸν πρῶτον κατακέρσαν εἰς ἐκτετατάδας εἰς τὰ δεσποτῆρια τοὺς ἀνταρμένους τὸν βασιλὸν ἱεροῖς, ἢ ἢ τὴν τὴν βδελυρὰς

ΗΜΕΡΑΣ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ. Ἀπὸ τῆς 20 ἰς 27 Σεπτεμβρίου περιέρχοντο εἰς τὰ δεσποτῆρια σπορὰ μισήτων φονῶν καὶ κτενύρων. Καὶ διαδραματίζοντο ἐν αὐτῶν ἐνέργειαν ὡς θύοι καὶ δικασταί, οἱ δὲ λαοὶ ὡς θῆμιοι. Ἰπὸ τῶν ἀπαθρότων δὲ τούτων ὁμίλων ἐφανεύθησαν ἔπειτα ὑπὸ το πρίτχημα δικῆς οἱ φυλακισμένοι, εἰςφανεύσαν ὀλίγων τινῶν. τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἦσαν σημειωμένα εἰς τοὺς καταλόγους. Ὡς τῆς 2,000 ἀνθρώπων ἐσφάχθησαν χωριστὰ ἢ ἐφανεύθησαν αἰρετοὶ ὑπὸ τῶν ἐγκληματιῶν τούτων. οἱ τινες ἐλάμβανον ἡμερομισθίον διὰ τὰ σφάγαν αὐτῶν παρὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου. Μεταξὺ δ' αὐτῶν εὐρίσκετο καὶ ἡ προγγυπέσσα τῆς Λαμβάλλης, ἡ φίλη τῆς βασιλίσσης· τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἔφερεν βασιλεὺς κοιταριοφόρων ἐπὶ κάμαρος εἰς τὸν Λαοῦ. καὶ ἐκράτησαν αὐτὴν ἐμπροσθεν τοῦ παραθύρου τῆς Μαρίας Ἀντωνέττης. Τὸ δὲ παράδειγμα τῆς πρωτεύουσας ἐμψύχθησαν καὶ εἰς πολλοὺς νομούς. Ἡ ἀγρία καταστροφὴ πάντων τῶν ἀγαλμάτων, παρασκήμων, ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων σημείων τῶν παλαιῶν χρόνων, ἐχρησίμευσαν ὡς ἐξόδιον τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀυγούστου καὶ Σεπτεμβρίου, αἵτινες ἀποτελέσαν τὴν μετὰδοσιν ἐκ τῆς μοναρχικῆς Γαλλίας εἰς τὴν δημοκρατικὴν. Ἡ δὲ φθινύπων ἡμέρα τῆς ἰσημερίας τοῦ Σεπτεμβρίου (21 Σεπτ.) ἐσημάνθη ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς κυριαρχίας τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος ὑπὸ τὴν δημοκρατικὴν σύνοδον τοῦ ἔθνους· καὶ ὅπως ἐκλείψῃ πᾶσα διάκρισις ἐκ τῆς καθημερινῆς συγκοινωνίας, ὥρισθη ὅτι πάντες οἱ Γάλλοι ἐμελλον νὰ προσφωνῶσιν ἀλλήλους πολῖτας. — Ὁ Λαφαγιέτης, ὅστις ὑπὸ κηρέται εἰς τὸν βόρειον στρατὸν, καὶ εἶχεν ἔλθει ἀπ' αὐτοῦ

μετὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου εἰς Παρισίους, ὅπως σώσῃ τὸν βασιλέα, εἰ δυνατόν, προσεκλήθη νῦν ὑπὸ τῆς ἐθνοσυμβουλείας νὰ ἀπολογηθῇ. Πεισιμένος δὲ ὅτι οἱ Ἰακωβίνοι ἐπεδίωκον τὸν θάνατόν του, ἔφυγε μετὰ τινων ὁμοφρόνων φίλων εἰς Ὀλλανδίαν, ὅπως σωθῇ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἔπescen εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἐκράτησαν αὐτὸν ὡς αἰχμαλωτισθέντα ἐν πολέμῳ, καὶ τὸν ἐρρίψαν νὰ τέκεται ἐπὶ 5 ἔτη εἰς τὰ δεσμοτήρια τοῦ Μαγδεβούργου καὶ Ὀλμυταίου. Ὁ δὲ Γαλ. Λευρέιδος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἔνθα περιέμενε χρόνους μᾶλλον ἡσύχους.

4. Ἡ δημοκρατικὴ Γαλλία ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐθνικῆς συνόδου (Σεπτ. 1792 μέχρις Ὀκτωβρ. 1795).

§ 33. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ἡ νέα συνέλευσις, ἥ τις ἐξελέχθη ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ἰακωβίνων κατὰ γενικὴν ἐκλογὴν δικαίωμα, συνίστατο σχεδὸν μόνον ἐκ δημοκρατικῶν, ἀλλὰ διαφόρου φύσεως καὶ διαφόρων φρονημάτων. Οἱ μέτριοι Γιρονδῖνοι, οἵτινες ἔτεινον πρὸς σχῆμα πολιτείας δημοκρατικὴν κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχαιότητος ἢ τῶν ἡνωμένων κρατῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς, καὶ ἀπετρέφοντο τὰ αἵματι τῶν μέσων, ὑπέκυσαν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν καὶ δημοκρατικῶν, οἵτινες ἤθελον νὰ ἀνατρέψωσι πρότερον διὰ τῆς βίας πάντα τὰ ὑπάρχοντα καθεστῶτα, καὶ νὰ θεμελιώσωσιν ἔπειτα ἐπὶ τοῦ καθολικισθέντος ἐδάφους νέον πολίτευμα εὐλευθερίας καὶ ἰσότητος. Ἐνέργουν δὲ κατὰ τὸ ἀξίωμα· «ὅ,τι δὲν εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν, εἶναι καθ' ἡμῶν», καὶ προσεπάθουν νὰ καταβάλωσι πᾶσαν ἀντίστασιν διὰ τοῦ φόρου καὶ τῆς αἱματοχυσίας. Ἰσχυρὸν δὲ διὰ τοῦ κλοῦθ τῶν Ἰακωβίνων καὶ διὰ τῶν ὀνομασθέντων ἀδρακιώτων (Sans culottes), ἀγρίων συμμοριῶν τῶν πολυαριθμῶν μαχητῶν τῆς ἐπαναστάσεως, οἵτινες διετηροῦντο εἰς ἀδιάλειπτον ἀναβρασμὸν δι' ἁσμάτων (Marseillaise ὡς ἰτα), ἐπαναστατικῶν πικνηγύρεων, δένδρων (συμβολῶν) τῆς ἐλευθερίας κ. τ. ὅμ., κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ ὑπερισχύσῃ το κόμμα τῆς ἀνατροπῆς.— Ἡ δίκη τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Καπέτου ὑπῆρξε μία τῶν πρώτων

των πράξεων τῆς ἐθνικῆς συνοδου. Εἰς τοῦτόν τινα τοῦ Κεραμικοῦ εἶχον ἀνακαλύψει σιδηρεὺν κιβώτιον μετὰ μυστικῶν ἐπιστολῶν καὶ τεμαχίων πρακτικῶν, ἐξ ὧν ἐδηλώθη, ὅτι ἡ Γαλλικὴ αὐτὴ οὐ μόνον εἶχε συμμαχήσει μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν μεταναστατῶν, καὶ εἶχε διαγραφεί μετ' αὐτῶν σχέδια πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ὁμοθέντος πολιτεύματος, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶχε πρὸς τούτοις προσπαθήσει νὰ δελεάσῃ δι' ἐτησίου μισθοῦ, δωροδοκίας καὶ ἄλλων τρόπων μέλη τινὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως (π. χ. τὸν Μιραβώ). Ἐπ' αὐτῶν δ' ἐστῆριζαν οἱ δημοκρατικοί, οἵτινες ἤβελον ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀσμένως ἀπὸ τοῦ βασιλέως, τὴν περὶ προδοσίας καὶ συνωμοσίας κατὰ τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ κατὰ γορίαν αὐτῶν. Βεβηθούμενος ὑπὸ δύο συννηθόντων εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθη αὐτοπροκαίετως ὁ γενναῖός φρων *Μαλεσέρβης* (§. 10.), ἐνεφανίσθη ὁ Λουδοβίκος δις ἐνώπιον τῆς συνόδου (11. καὶ 26 Δεκ.). Ἀλλὰ καὶ τοὶ ἀπολογηθεῖς ἀξιοπρεπῶς καὶ συνεργήσαντες ὑπερ' αὐτοῦ τοῦ κόμματος τῶν Γερωνδίνων οἵτινες ἐνῆργουν νὰ ἐπιτραπῇ ἡ κρίσις εἰς τὴν συνέληκτον τοῦ λαοῦ, κατεδικάσθη ὁ Λουδοβίκος εἰς θάνατον ἐν παραχώδῃ τινὶ συνεδριάζει διὰ τῆς μικρᾶς πλειονοψηφείας τῶν 3 ψήφων (17 Ἰαν. 1793). Τὸ κόμμα τοῦ ὄρους, τοῦ ὁποίου ἀρχηγοὶ καὶ ἡδηγοὶ εἰς τὴν ψηφοφορίαν ἦσαν ὁ δικηγόρος Μαξιμιλιανὸς *ΡΟΒΕΣΠΙΕΡΡΗΣ*, ὁ ποτὲ Μπαρόν τοῦ Ἀγ. *ΙΟΥΣΤΟΥ*, ὁ τρομερὸς *ΔΑΝΤΩΝ*, ὁ χωλὸς *ΚΟΥΘΩΝ* καὶ ὁ δυνάστης *Αἰρηλίας*, ὅστις εἶχεν ἐπινομασθῇ *αποκρίτης ἰσότητος* π, εἶχε κινήσει πάντα λίθον, ὅπως ἐπιτύχῃ διὰ τοῦ τρόμου τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο· ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν ἤβελεν ἐπιτύχει τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἀν δὲν εἶχεν διαπράξει πρότερον εἰς τὴν συνέλευσιν τὸ ψήφισμα, ὅτι πρὸς θανατικὴν καταδικὴν δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα τὰ δύο τρίτα τῶν ψήφων, ὡς μέχρι τότε ἐγίνετο, ἀλλ' ἤρκει ἡ ἀπλὴ πλειονοψηφία. Οὕτως ἐκαλύφθη ὁ φόνος ὑπὸ δικαστικὸν σχῆμα. Ἦδη δὲ τὴν 21 Ἰανουαρίου ἀνέβη ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς τὸ αἵματηρὸν ἱερώμα εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ τυμπανοκρουσία τῆς ἐθνοφυλακῆς ὑπερήχησε τῶν τελευταίων αὐτοῦ λέξεων, καὶ αἱ γυναῖκες τοῦ *Ροβεσπιέρρη* ἐχαιρέτησαν τὴν αἰματόφραντον αὐτοῦ κεφαλὴν μετὰ τὴν ἐπιφώνησιν εἰρητῶ ἡ δημοκρατία! *Ἀποθήκη Βεροῖας*

§. 34. ΑΥΤΟΜΟΥΡΕΖΗΣ. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ εἶχον ἤδη εἰσβάλλει οἱ Πρώσσοι διὰ τῆς Λοθαριγγίας εἰς τὴν Καμπανίαν. Ἀλλ' ὁ διὐξ τῆς Βρουσδигης συνειθισμένος εἰς τὸν βρυθὺν καὶ περιεσκερμένον τρόπον τοῦ πολεμεῖν τοῦ ἐπταετοῦς πολέμου, ἐξώδευε τὸν καιρὸν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκπολιόρκεισιν ἀσημάντων φρουρίων καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Καμπανίαν κατ' ἀνεπιτηδεῖαν τοῦ ἔτους ὥραν, ὅτε αἱ μὲν ὁδοὶ εἶχον καταστήσει ἀδιάβατοι ἕνεκα τῶν βροχῶν, νησθῶ δὲ τροφή καὶ κορפוὶ ἄωροι ἐξησθένεζον καὶ ἐφθειρον τὸν στρατόν. Ὅθεν ἀφοῦ ὁ μὲν *Δουμουριέζης* κατέλαβε τὸ *Δάσος* τῆς *Αργόνη* ὃ δὲ *Κελ. Ιερμάρρος*, ἀπέκρουσεν ἐπιτυχῶς τὴν προσβολὴν τῶν ἐχθρῶν εἰς τὸν ἐν *Βα. Ιμὺ* *πειροδο. Ιωμὸν* (20 Σεπ. 1792), παρήτησεν εἰς τὸν Πρωσσικὸν στρατόν τὸ σχέδιον τῆς περαιτέρω προχωρήσεως. Μετὰ ἑξ' λοιπὸν ἡμερῶν ἀνωφελεῖς μετὰ τοῦ Δουμουριέζη διαπραγματεύσεις, ὑπεχώρησαν τα Γερμανικὰ στρατεύματα ἀπὸ τῶν ῥυθμίσαντων καὶ ἐξασθενισθέντων εἰς Βεροδουον, χωρὶς νὰ καταδιωχθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ κατέλειπον ἔπειτα τὴν Γαλλικὴν επικράτειαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ *Αὐστριακοί*, οἵτινες εἶχον ἐξαρμώσει ἐκ τῶν Κάτω Χωρῶν, δὲν κτύπησαν περισότερον. Μετὰ τὴν ἐν *Ιερμάππαις* μάχην (6 Νοεμ.) ἐκυρίευσεν ὁ Δουμουριέζης τὸ *Βα. Ιωμ* καὶ *Αὐτιχιν*, καὶ ἐπροχώρησεν ἀπειλῶν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ολλανδίας, ἐν ᾧ ὁ στρατηγὸς τῶν Οὐσσῶρων *ΚΥΣΤΙΝΗΣ* ἐκυρίευσεν τὰς παρὰ τὸν Ῥήνον πόλεις, καὶ προσέθηκεν εἰς τὴν δημοκρατικὴν Γαλλίαν τὸ φρούριον *Μογουντία* (21 Ὀκτ. 1792), ὅπου αἱ ἰδέαι τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος εὗρον πολλοὺς ὁπαδοὺς. Οἱ δὲ πολῖται τῆς *Μογουντίας*, ἀγκυαλειφθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος, τῶν κανονικῶν καὶ τῶν εὐγενῶν ἐδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα. Ὁ πριγκίψος τὸν κόσμον *Γεωργίος Φίρστερς*, ἀντὶ ὑπερβολῆς πνεύματος καὶ κοσμοπολιτικῶν φρονημάτων, ἦτον ἡ ψυχὴ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος ἐν *Μογουντία*. Ἡ δὲ πρόσδος αὐτῇ τῶν Γαλλικῶν ὁπλῶν εἰς μὲν τοὺς δημοκρατικούς ἐνεποιεῖται τὸν θάρος, εἰς δὲ τὰς Ευρωπαϊκὰς δυνάμεις νέους φόβους. Ἐκτελλόντες βλέποντες μετ' ἡνυχίας τὸν μὲν βασιλέα φοβερόμενον ἐν *Παριείοις* κατὰ τρόπον στασιαστικόν, τοὺς δὲ μεθυμένους ὑπὸ τῆς νύκτος ἀνδράς τῆς ἐπαναστάσεως προτρέποντες

τας πάντας τοὺς λαοὺς πρὸς ἀνατροπὴν τῶν μοναρχικῶν αὐτῶν κυβερνήσεων, καὶ ὑποσχόμενους εἰς αὐτοὺς τὴν προστασίαν τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους πρὸς καθύρσιν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων ; Ὁ ὑπὲρ τῶν νέων ἰδεῶν ἐνθουσιαστὴς τῶν λαῶν ὠρέλῃτε μεγάλως τὰ ὄπλα τῶν δημοκρατικῶν· ἐκινῶνουν δὲ οὐ μόνον τὰ στέμματα τῶν βασιλέων καὶ ἡ κυρίαρχία τῶν ἡγεμόνων, ἀλλὰ καὶ τὰ προνόμια καὶ κτήματα τῶν ευγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Ὅθεν νέοι στρατοὶ ἀπ' ὅλης τῆς Εὐρώπης διέβησαν τὰ Γαλλικὰ σύνορα, ὅπως καταβάλωσι τὴν ἐπανάστασιν, δι' ἧς ἐκινῶνουν ἡ ἡγεμονία καὶ ἀσφάλεια τῶν λοιπῶν κρατῶν. Ἡγεῖτο δὲ τῆς ἐκστῆς τῆς Γαλλίας ἀτυμπαχίης ἡ Ἀγγλία ἔνθα εἶχον τὴν καθέστησιν οἱ Τόρσερ, πρωστὰςμένου τοῦ νεωτέρου ΠΙΓΓ, ἐπεξῆλθε δὲ κατὰ τῆς ἐπανάστασις καὶ παρήτησεν ἐπ' ἐκείνης τὸ κήμα τοῦ πλυμετοῦς αὐτοῦ φίλου Φωξέου, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐλευθεροφρονούντων Ὁ' ἔργων, ὁ ῥήτωρ· Ἐδμούνδης Βέρκερ, ἔλλῃτε ὑπέρμαχος τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος τῶν Ἀμερικανῶν δια λόγου καὶ κηλίου. Ἐκικουρικὰ λοιπὸν χοήματα τῆς Ἀγγλίας ἔδωσαν μετ' ὀλίγον νέαν ἀνάπτυξιν εἰς τὸν πόλεμον. Εἰς τὰς Κίτω Χώρας ἐφάνη Ἀυστριακὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν πρίγκιπα τοῦ Κιθρόβργου, εἰς τὸν ὅποιον εἶχον ποστέθῃ ὁ Κίερραϊτς καὶ ὁ ἀρχιμήδης Κέρρολς, ἀπώθησε τοὺς Γάλλους πέραν τοῦ Μόττα, καὶ ἐν κατὰ τὸν Δουρουβιζην, ἐν Νεερβίτθ (14 Μαρτ. 1793). Τῇ ἡμέρᾳ δὲ ταύτην ἀπέδωκεν ὁ Γάλλος στρατηγὸς κύριος εἰς τοὺς Ἰκνωβίνους, διότι αὐτοὶ εἶχον ἀποπλανῆται τὸν στρατηγόν, εἶχον προνοήσει κακῶς περὶ τῶν πολεμειφιδίων, καὶ εἶχον τάξει παρ' αὐτῷ ἀνίκανόν τινα συστράτηγον. Ἐν τῇ ἀγανκατῇ δ' αὐτοῦ δὲν ἐδήλωσεν ἀσφαῶς, ὅτι ἐμελέτα τὴν ἀνατροπὴν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν ἐγκατάστασιν βασιλείας (πρὸς ὃ εἶχεν ἐκλέξει τὸν δῶκα τῆς Λύρκλίας ἢ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λουδ' βίαν Φιλίππον). Ἡ δὲ σύνοδος πληροφρονηθεῖσα περὶ τῶν συμβεβηκότων τούτων, ἐνήκαγε τὸν στρατηγὸν εἰς δίκην, καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἀπολόνῃτῃ εἰς Πρωσίαν. Ἀλλ' ἐντὶ νὰ ὑπνεκώσῃ εἰς τὴν πρόκλησιν, διατάξεν ὁ Δουρουβιζὴς νὰ συλλέξωσι τὰ ἀποσταλέντα μέλη τῆς Συνόδου, καὶ νὰ παραδώσωσι αὐτὰ εἰς τοὺς

ἐχθροῦς, καὶ μετέβη ἔπειτα μετὰ τινος μέρους τῶν στρατευμέ-
των αὐτοῦ εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς (Ἰουλ. 1793 — Περὶ τὸν αὐ-
τὸν δὲ χρόνον ἐπέσε πάλιν καὶ ἡ *Μογουντία* μετ' ἐπιμονωτά-
την ὑπεράσπισιν καὶ τρομερωτάτην πείναν εἰς τὰς χεῖρας τῶν
Πρώσων (Ἰουλ. 1793), οἵτινες ἐπλησίασαν τότε το δεύτερον
εἰς τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας. Οἱ δ' ἐν *Μογουντία* φιλελεύθεροι Γερ-
μανοὶ ἐτιμωρήθησαν σκληρότατα μετὰ τὴν ἀναχωρήσιν τῶν
Γάλλων, στερηθέντες κτημάτων καὶ ἐλευθερίας, καὶ φιλέκδικον
ἐντίθετον κόμμα ἤρξεν ἀδικῶς καὶ βιαίως.

§. 35. Οἱ Ἰακωβίνοι ὠφελήθησαν ἐκ τῆς προδοσίας τοῦ *Δυ-
μουριέζη*, ὅπως *ΡΙΨΩΣΙ ΤΟΥΣ ΓΙΡΟΝΔΙΝΟΥΣ*, μεθ' ὧν ἐκεῖνος
ἦτο σύμφωνος. Οἱ Γιρονδῖνοι δὴλ., παρρησιασθέντες διὰ τὴν ἐν
Παρισίοις ἐπιτεινομένην κυριαρχίαν τοῦ ὄχλου, καὶ τὰς ὥμας
βιαιοπραγίας τῆς χαλινώτου πλῆθους τοῦ λαοῦ, διεννοοῦντο νὰ
μεταβάλωσιν τὴν Γαλλίαν εἰς δημοκρατικὸν ὑπόσπονδον κράτος,
ὡς ἦτον ἡ βόρειος Ἀμερικὴ, καὶ νὰ καταβάλωσιν οὕτω τὴν με-
γάλην δύναμιν τῆς πρωτεύουσας. Ὅθεν τὸ κόμμα τοῦ ὄρου καὶ
οἱ Ἰακωβῖνοι, οἵτινες ἐννοήσαν, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο ἤθελεν
ἐξασθενήσει τὴν επαναστατικὴν δύναμιν τῆς Γαλλίας, καὶ
διακυβεύσῃ τὸ μέλλον τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας, ἤρχισεν
ἀγῶνα περὶ ζωῆς καὶ θανάτου πρὸς τοὺς *Γιρονδῖνους* (καὶ
«*Βρισσυτιῆτας*» ὀνομασθέντας). ἐνοχοποίησαν λοιπὸν αὐτοὺς,
ὅτι ἦσαν συνεννοημένοι μετὰ τοῦ *Δυμουριέζη* ὠνεῖσθαι αὐτοὺς,
ὅτι ἐσμίκρυνον τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ καὶ ἔφερον εἰς τὸ χεῖλος
τῆς ἀπώλειας τὴν δημοκρατίαν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Γαλλία
ἠπειλεῖτο ὑπ' ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν· καὶ ὅτε πᾶ-
σαι αἱ προσβολαὶ ἀνετράπησαν πρὸς κατασχυνὴν αὐτῶν ὑπὸ τῆς
νικηφόρου εὐγλωττίας τῶν *Γιρονδῖνων*, διήγειρεν ὁ *μοχθηρὸς*
Μαράτος δια τοῦ *ψήλου* τοῦ *Λα ὧν* τὸν ὄχλον εἰς ἐπανά-
στασιν κατὰ τῶν μετρίων καὶ ψυχρῶν, καὶ ἐνήργησεν οὕτως,
ὥστε νὰ συντεράττωσι τὴν πρωτεύουσαν καθημερινοὶ ἀναδρα-
μοὶ τοῦ λαοῦ καὶ θόρυβοι, καὶ νὰ διακυβεύεται ζωὴ καὶ
ἰδιοκτησία. Πάντες οἱ χρηστοὶ καὶ μέτριοι ἄνδρες εὗρισ-
κοντο εἰς ἀδιάλειπτον κίνδυνον. Μάστιγν κατῴρωσαν οἱ *Γε-
ρονδῖνοι* νὰ ἐναχθῇ ὁ *Μαράτος* εἰς δίκην· ἐκπρόχθη ἀθῶος ὑπὸ

των Ἰακωβινικῶν ἐνόρκων, καὶ ἐφέρθη ἐν θριάμβῳ ὑπὸ τοῦ ὄ-
χλου εἰς τὴν συνοδὸν (24 Ἀπρίλ). Μάτην διέπερθεσαν οἱ Γι-
ρονδῖνοι τὸν διορισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δώδεκα, ἥτις ἐμελ-
λε νὰ ἀνιχνεύῃ καὶ τιμωρῇ τοὺς πρωταίτιους τῶν τραγῶν· ὅτε
οὗτοι διέταξαν νὰ συλλάβωσι μετὰ τινων τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ
τὸν ἐφημεριδογράφον *Εὐέρστον*, ὅστις εἰς τὸ κοινὸν καὶ λοιδοροῦν
αὐτοῦ φύλλον τοῦ λαοῦ *père Duchesne* διήγειρε τὸ πλῆθος
εἰς ἐπανάστασιν καὶ φόνον, ἐξηπάτησεν ὁ μαινόμενος ὄχλος τὴν
ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ· κατόπιν δὲ παρεσιεύσαν οὗτοι τὴν με-
γάλην ἐπανάστασιν τῆς 31 Μαΐου καὶ 1 Ἰουνίου. Κατέ-
στησαν ἀρχηγον τῆς ἐθνοφυλακῆς τὸν στιγματικὸν ΕΛΡΙΩΤΟΝ,
ὅστις πρῶτον μὲν ἐχρημάτισεν ἀκόλουθος (*l'quis*), ἔπειτα
δὲ λαθρέμπορος, καὶ τελευταῖον κατέστη τοῦ ἀστυνομίας.
Ἐγχομένου λοιπὸν αὐτοῦ, ἐπολιόρκησεν ἔπειτα τὸ ἀναριθμητικὸν
πλῆθος τῶν ἀάβρακώτων τὸν Κερμαίλον, ὅπου συνεδρίαζεν
ἡ Σύνοδος, καὶ ἀπῆλθε μεγαλοφῶνως καὶ ἀπειλητικῶς τὴν κα-
τάρχησιν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δώδεκα (*a. Δεκάρχων*) καὶ τὴν
ἀποκλείσιν τῶν Γιρονδῖνων καὶ μετρίων. Μάτην μετεχειρί-
σθησαν οὗτοι ὅλην τὴν δύνανσιν τῆς εὐγλωττίας αὐτῶν, ὅπως
παραινέσωσι τὴν συνέλευσιν νὰ μὴ χαρισθῇ εἰς τὰς ἀπαιτή-
σεις τοῦ λαοῦ· ὁ ὄχλος εἰσεχώρησεν εἰς τὴν αἴθυσαν καὶ τὰς
στοάς, καὶ ἀπῆλθε μετ' ἀγρίας μανίας καὶ φωνῆς τὰ θυμω-
τά αὐτοῦ. Μάτην προσεπλήσαν τὰ πλείοτα μέρη τῆς
συνελεύσεως, ἄγχομένου τοῦ θαρράλῃος προέδρου *Ερῳίλου* δὲ
Σελίλλη νὰ καταλίπωσιν ὅλοι ἡμῶς τὴν αἴθυσαν τῆς συνε-
δριάσεως, ὅπου δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ σκεφθῶσιν ἐλευθέρως· ἄ-
φοῦ ἀπεώσθησαν εἰς τὰ ὀπίσω ὑπὸ τοῦ Ἐνριώτου, δὲν ἔμειναν
εἰς αὐτοὺς ἄλλο, παρὰ νὰ συγκατατεθῶσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις
τοῦ λαοῦ καὶ τῆς μερίδος τοῦ ὄρους, καὶ ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν
κυριαρχίαν τοῦ πλῆθους· καὶ 31 μὲν Γιρονδῖνοι ἀπεκλείσθησαν
πάραιτα, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ δεσμωτήριον· ἀλλ' 20 ἐξ αὐτῶν
(ἐν οἷς ὁ Πετιὼν, Γουαδέτης, Βαρδαρούς) διεσώθησαν, καὶ ἐκά-
λεσαν κατὰ τῶν Ἰακωβίνων εἰς τὰ ὄπλα τοὺς κατοικοὺς τῆς
μικρᾶς Βρεταννίας, τῆς Νορμανδίας καὶ τῶν πρὸς μεσημβρίαν
παρὰλιῶν πόλεων· οἱ δὲ λοιποὶ ἀπέθανον ἢ χρόνον τινα μετὰ

ταῦτα ἐπὶ τῆς λαικητόμου (31 Ὀκτ.) ὁ φόνος τοῦ *Μαράτου* (13 Ἰουλ.) ὑπὸ τῆς εὐγενούς καὶ ὑπερ-παρακαλοῦς ἐλευθερίας ἐνθουσιώσης *Karlóττης Κερδαί* καὶ ἡμετέρου ἐυφύλιος πόλεμος ἦσαν τὰ προερχομῶς ἀποτελέσματα τῶν βλαίων τούτων πράξεων. Ἀλλὰ καὶ οἱ φυγόντες Γερμανοὶ ἀπέθινον κατὰ τὸ μέγιστον μέρος βίαιως ὑπ' ἰδίαις ἢ ξένης χειρός. Οὕτως ὁ Ῥολάνδος, Πατίου, Βερζερνός, Κονδορκέτος κ. ἄλ. καὶ ἡ Κυρία δὲ Ῥολάνδου καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῆς λαικητόμου. 73 δὲ μέλη τῆς Συνόδου, ὅτινα εἶχον συμπωνήσει μετὰ τοὺς Γερμανοὺς ἐξεβλήθησαν ὡς κυτῶς εἰς τρόπον ὥστε ἤρχον ἤδη τῆς συνελεύσεως καθ' ὅλα οἱ δημοκρατικοὶ τοῦ ὅρους.

§. 36. Π ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΙΑΚΩΒΙΝΩΝ Ἀποκλεισθέντων τῶν Γερμανῶν καὶ μετρίων, ἔλκευεν ἡ ἐθνικὴ σύνοδος μεγαλητέραν ἐνότητα, οὕτως ὥστε ἀπὸ τοῦδε ἡδυνήθη νὰ ἀναπτύξῃ τρομεράν δύναμιν καὶ δραστηριότητα. Ὅπως δ' ἐπιβλέπωσι καὶ διευθύνωσιν εὐκολώτερον τὰς πολυειδεῖς ὑποθέσεις, διηρέθη ἡ Σύνοδος εἰς διαφόρους ἐπιτροπὰς, ἐξ ὧν διεδοχθήσαν μάλιστα διὰ τὸν αἰματηρὸν διωγμὸν πάντων τῶν εἰς τὴν νέαν τάξιν ἀντιπολιτευομένων ἡ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ καὶ ἡ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΔΕ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ συγκείμενον ἐκ δώδεκα ἀνδρῶν καὶ πέντε δικαστῶν, ἐν ᾧ ἐξετέλει τὰ καθήκοντα δημοσίου κατηγέρου ὁ αἰμοχαρὴς Φουκνιέρης *Turbillier*, ἐβόηθη τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐπιτροπῶν τούτων διὰ δεικνύσας σκληρὰ καὶ ταχεῖς. Τῇ σωτηρίου δ' ἐπιτροπῇ πρόβλεπαντο τρεῖς ἄνδρες τῶν ὁπίων τὰ ὀνόματα ἦσαν ὁ τρώτης καὶ ἡ ρόκη πάντων τῶν γρητῶν ἀνθρώπων—ὁ φθονερὸς καὶ ἐπιβουλὸς *ΡΟΒΕΣΠΙΕΡΡΗΣ*, ὁ αἰμολυψὴς *ΚΟΥΘΙΝ*, καὶ ὁ ὑπὲρ δημοκρατικῆς ἐλευθείας καὶ ἰσότητος μαίνεται, *ΣΑΙΝΤΙΟΙΣΤΟΣ*. Ἀφηρῶντες πεντάπτυχον τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, ἐπέδωκαν τὸ αἰματηρὸν αὐτῶν τέλος, ὅτε δ' ἐτόλμα νὰ παρεμ-βῇ ἄλλη προσηκόντα εἰς τὸν θελλώδη αὐτῶν δρόμον κατερρίπτετο ἀφειδώς. Οὕτως ἔλαβε γένεσιν ἡ ἐποχὴ τοῦ τρώτου τῶν ἐτῶν ἐνεγκόντα τριῶν καὶ ἐνεγκόντα τεσσαρῶν, ἥτις ἐδελώθη κατὰ τρεῖς διευθύνσεις εἰς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ τῆς σκληρᾶς καταδιώξεως πάντων τῶν ὡς ἀριστοκρατικῶν καὶ ὑπαθῶν

τῆς βασιλείας (Royalistes) γνωστών πολιτῶν, καὶ διὰ τῆς αἰματηρᾶς καταπίεσεως τῶν ἐν Πιερρερίκ καὶ Λύσει ἐπαναστάσεων· καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ βιαίου ἀμυντικοῦ πολέμου κατὰ τῶν ἀναρχομητῶν ἐχθρῶν.

§. 37. 1. ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΔΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΩΝ. Ἀφ' οὗ χρόνου ἡ ἐν Παρισίοις δημοκρατία (monarchie) κατελήφθη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν Ἰκλωδίων καὶ τῶν σφοδροτάτων Δημοκρατικῶν, ἀφ' οὗτου εἰς ὅλα τὰ τμήματα (sections) τῆς πόλεως εἶχον τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν δημοκρατικῇ ἐπιτροπῇ, καὶ ἀφ' οὗτου ἐκτὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς ἦσαν ὑπὸ τῆς διαταγῆς τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐπαισαστατικῆς στρατῆς, ἐξ «ἀβρακώτων» ἀποτελεσθεῖς, σύμπασα ἡ ἐξουσία ἦτον εἰς τὰς χεῖρας τῆς πληθῆους τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μαινομένων αὐτῶν ἀρχηγῶν. Εἶχον δὲ τὴν κυριαρχίαν τὰ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς πόλεσι κλοῦς τῶν Ἰκλωδίων. οἱ δὲ ῥήτορες αὐτῶν καὶ ἀρχηγοὶ ἐπραττον μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἡγλου σίμακτης κικουρήματα κατὰ παντός, ὅστις ἤεν ὠμοφρόνει πρὸς αὐτοὺς. Ἐκείνο ἔμοιγε, δι' οὗ μάλιστα ἐξωλοθρευνῶν τοὺς ἀντιπληλιτευσμένους ἦτον ὁ προμερὲς κατὰ τῶν ὑπὸπτων νόμος (17 Σεπτ. 1793, ὅστις ἠπείλει μὲ τὸν θάνατον πάντας τοὺς σιγῆρους τῆς πατρίδος, πάντας δὲ τὸς δεικνύοντας κλίσειν πρὸς τὴν προτέρα κατὰστασιν ἢ πρὸς τὸ ἱερταῖον καὶ τοὺς εὐγενεῖς. Συνεπεία ἡ τοῦτου καὶ ἄλλων ὁμοίων αὐτῷ νόμων ἐπληροῦντο τὰ δεσποτικὰ χιλιᾶδες τῶν καλουμένων ἀριστοκρατικῶν, καὶ ἤγοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὴν σφαγὴν 30 ἕως 40 ἀ. ἄνθρωποι. Πάντες οἱ ἔνεκα τάξεως, περιστάσεως, παιδείας καὶ εὐγενείας τῶν φρονιμῶν χωρισμένοι τῶν κυριοκρατῶν δημοκρατικῶν εὐρίσκοντο εἰς ἀδιάρλειπτον περὶ ζωῆς κίνδυνον. Ἡ μακάριος σφοδραντία ἐπὶ ἐχθροῦ, ἡ κατηχηρὸς ἐνός ἀπτακώτου, τὴ μίσος ἐνός ἀβρακώτου, ἤρκει ὅπως φέρῃ τὴν αἰῶνα εἰς τὴν εἰρητήν καὶ ἀπὸ τῆς εἰρητῆς εἰς τὸ ἰκρίωμα. Ὡς δὲ μετὰ θάνατος ἦτον πρὸς τὴν πατρίδα, ὥστε ὁ θάνατος ἀπώλεσε τὸν τῶνον αὐτοῦ, καὶ τὰ δεσποτικὰ ἐκείνην τόποι εὐφροσύνης καὶ ἀπειρῆς συναστροφῆς καὶ διασκέδασεως τοῦ πνεύματος. Μεταξὺ δὲ τῶν σφαγῶν τούτων ἦσαν οἱ εὐγενέστατοι καὶ ἐπιστημώτατοι ἄνθρωποι τῆς Γαλλίας. Ὁ πρῶτος ἦν

πουργός *Μαλεσσίρβης*, τὰ μέλη τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως *Βαλλίν*, *Βαγράβης* καὶ ἄλ. πολ. πάντες οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν παλαιὰν βασιλείαν, καὶ μὴ σωθέντες διὰ τῆς φυγῆς ἀπέθανον ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ *δημίου*. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ βαρεῖα ὑποστᾶσα δοκιμασίας βασίλισσα *Μαρία Ἀντωνέττα*, ἥτις κατὰ τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὸν θάνατόν της (16 Ὀκτ.) ἔδειξεν εὐστάθειαν καὶ ἰσχὺν ψυχῆς ἄξιαν τῆς γεννήσεως αὐτῆς καὶ ἀγωγῆς. Ὁ υἱὸς δ' αὐτῆς ἀπέθανεν ὑπὸ τὴν τραχεῖαν παίδευσιν Ἰακωβίνου τινός, καὶ ἡ θυγάτηρ της (δούκισσα τῆς Ἀγγουλέμης) ἀπέκτησεν ἐντεῦθεν κατ' ὅλην αὐτῆς τὴν ζωὴν σύνοιαν καὶ καρδίαν πικράν. Καὶ τοῦ *Λεωδωίκου* δὲ 127. ἡ εὐσεβὴς καὶ ἀγαθὴ *Ελισάβετ* ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ ἡλαγμένου ἱερῶματος, καὶ ἦν πρὸ αὐτῶν εἶχε καταπέσει ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνοσίου δουκὸς τῆς *Αύρηλίας* (10 Μαΐου 1784), ὃν καὶ αὐτὴ ἡ εὐνοια τοῦ *Δάντωνος* δὲν ἠδυνήθη νὰ προστατεύσῃ κατὰ τοῦ φθόνου τοῦ *Ροδεσπιέρρη*.

§. 38. 2 ΤΑ ΕΝ ΜΕΣΗΜΒΡΙΟΙ ΜΙΑΡΟΓΡΕΨΜΑΤΑ. Ἀλλὰ φοικωδὴς μάλιστα εἰδείχθη ἡ αἰματηρὰ κυριαρχία τῆς μεριδὸς τοῦ ὅρου εἰς τὴν καταπαυσιν τῶν κατὰ τῆς κυδερνήσεως τοῦ τρόμου ἐπαναστάσεων. Ὅτε δηλ. οἱ κάτοικοι τῆς *Νορμανδίας* καὶ μικρᾶς *Βρεταννίας* ἠγέρθησαν ὑπὲρ τῶν ἀποκλεισθέντων *Γιρονδίνων*, διέταξεν ἡ ἐπιτροπὴ τῆς κοινῆς σωτηρίας τὸν τρομερὸν *Καρβιέρου* νὰ διασπείρῃ τὸν φόνον εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ *Σηκουάνα* μέχρι τοῦ *Αἰγυρος* καὶ τῆς ἐξωτάτης περαλίας χώραν. Τὸ τέρας δὲ τοῦτο ἐπύχεν ἐν Νάνταις εἰς τὸν ποταμὸν *Αἰγυρα* τὰ ὄμματα αὐτοῦ ἀνὰ ἐκτοντάδας διὰ πλοίων μετ' εὐπτῶτων πυθμένων (*Noyales*). Ἔτι δὲ ἐκπληκτικώτεροι ἦσαν αἱ εἰς τὰς μεσημβρινὰς πόλεις *Λυών*, *Μασσαλία* καὶ *Τουλὼν* βδελυρὰὶ πράξεις τῶν *Ιακωβίνων*. Εἰς τὴν πρώτην τῶν πόλεων τούτων εἶχε παρακινήσει τὸν ὄχλον (δι' αὐτῶν ἐπὶ τῶν τοίχων προγραμμάτων) εἰς διαρπυγὴν καὶ φόνον τῶν ἀριστοκρατικῶν ὁ ποτὲ ἱερεὺς *Χαλιέρου*, προϊστάμενος τότε *δημαγωγείου* τῶν *Ιακωβίνων*. Ἀγανακτήσαντες δὲ διὰ τὴν θρασύτητα αὐτοῦ, ἐνήργησαν τὴν θανάτωσιν τοῦ *δημαγωγοῦ* οἱ ἐπιφανεῖς καὶ πλούσιοι πολῖται τοῦ *Λυών*, τῶν ὁποίων εἶχε

ἀπειληθῇ ἡ ζωὴ καὶ ἰδιοκτησία (16 Ἰουλ. 1793). Ἀλλ' ἡ πρᾶξις αὕτη ἐνέπλησε λύσσης τοὺς ἐν Παρισίοις ἄνδρας τοῦ τμήμου. Δημοκρατικὸς δὲ στρατὸς ὥρμησε πρὸς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἥτις ἐκυριεύθη καὶ ἐτιμωρήθη τρομερώτατα μετ' ἐπίμονον ἀγῶνα. Ὁ Κολλώτορ δ' Ἐρβουά, Φουσσέ, Κούθων κ. ἄλ. διέταξαν νὰ πυροβολήσωσι τοὺς κατοίκους ἀνὰ πλῆθη, διότι ἡ λαίμητόμος ἐνέργει πολὺ βραδέως· ὁδοὶ ὅλαι καὶ οἰκίαι κατηρέφθησαν ἢ ἀνετινάχθησαν διὰ πυρίτιδος· τὰ δὲ κτήματα τῶν εὐπόρων διένειμεν εἰς ἑαυτὸν ὁ ὄχλος, καὶ ἡ Λυὼν ἐπρεπε νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ καταβιβασθῇ εἰς ἀνώνυμον καινότητα. Καθ' ὅμοιον δὲ τρόπον ἐμαίνοντο οἱ δημοκρατικοὶ εἰς Μιασσαλίαν καὶ Τουλών. Οἱ βασιλικοὶ δὴλ. τοῦ Τουλών εἶχον καλέσει εἰς βοήθειαν ἑαυτῶν τοὺς Ἀγγλοὺς, καὶ παραδώσει τὴν πόλιν αὐτῶν καὶ τὸν λιμένα. Πεπειθότες δὲ εἰς τὴν βοήθειαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἰσχύν τῶν ὀχυρωματικῶν αὐτῶν ἔργων, ἀντέστησαν οἱ πολῖται τοῦ Τουλών πρὸς τοὺς δημοκρατικοὺς αὐτῶν ἀντιπάλους. Ἀλλ' ὁ στρατὸς τῶν ἀβρακώτων, παρ' ᾧ ὁ νέος Κόρσορ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ ἔδειξε κατὰ πρῶτον τὰ στρατηγικά του πλεονεκτήματα, ὑπερενίκητε πάντα τὰ ἐμπόδια. Τὸ Τουλών ἐξεπολιορκήθη. Οἱ δ' Ἀγγλοὶ, μὴ δυνήντες νὰ φυλάξωσι τὴν πόλιν, ἐνέπρησαν τὸν στόλον, καὶ ἐγκατέλειψαν τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους εἰς τὴν τρομακτικὴν ἐκδίκησιν τῆς Συνόδου. Καὶ ἐδῶ δὲ διέταξεν ὁ τρομερὸς Φέρων νὰ κατακάψωσιν ἀνὰ πλῆθη πάντας τοὺς εὐπόρους πολίτας, καὶ νὰ διανεμῶσι τὰ κτήματα αὐτῶν εἰς τοὺς ἀβρακώτους. Οἱ δ' ἐντιμοὶ πολῖται ἔφυγον, καὶ κατέλιπον τὴν πόλιν εἰς τὸν ὄχλον καὶ τοὺς δούλους τῶν κατέργων. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐφάρθη καὶ ὁ Ταλλιέρος ἐν Βαρδῶ καὶ εἰς τὴν ἀρκτικήν δὲ Γαλλίαν περιήλθεν ὁ Λέβων μετὰ τῆς λαίμητόμου ἀπὸ τόπους εἰς τόπον.

§ 39. ΔΙ ΕΝ ΒΑΝΔΕΑΙ ΦΟΝΙΚΑΙ ΣΚΗΝΑΙ. Ἀλλὰ τρομερωτάτη ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς ΒΑΝΔΕΑΣ, τῆς εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Γαλλίας ἰδιαζούσης ἐκείνης, ὑπὸ δρυμῶν, θάμνων καὶ δασῶν κεκαλυμμένης, καὶ ὑπ' ὀρετῶν διατεμνομένης χώρας. Ἐνταῦθα δὴλ. ἔζη λαὸς αὐτάρκης ἐν ἀγροτικῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀκλόγητῃ τῶν παλαιοῦν χρόνων. Οἱ χωρικοὶ καὶ ἐνοικιασταὶ διέ-

κείντο ευνούκας πρὸς τοὺς γεωκλήμονας αὐτῶν, ἡγάπων τὸν βασιλέα καὶ ἐσέβοντο τοὺς κληρικούς καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς συνήθειας, αἵτινες ὑπῆρξαν πρὸς αὐτοὺς ἐκ νεότητος προσφιλεῖς καὶ ἅγιαι. Ὅτε δὲ νῦν ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἐξώρισε καὶ διέταξε νὰ φονεύσωσι τοὺς ἀνωτάτους αὐτῶν ἱερεῖς, ὁ βασιλεὺς αἰμυρόβητον ἐπὶ τῆς λαίμητόμου, καὶ τὰ τέκνα τῶν χωρικῶν ἐκλήθησαν εἰς τὸν στρατὸν διὰ τῆς γενικῆς στρατολογίας, ἡγήθη ὁ παρηργιστὴς λαὸς εἰς ἀντιστάσιν καὶ ἐμφυλίον πόλεμον ὑπὸ τολμηροῦς δ' ἀρχηγούς ἐκ ταπεινῆς τάξεως, οἷος ὁ *Χαρέττης Στοφφλέτος, Καθεδριώ*, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν καὶ τινες εὐγενεῖς, οἷος ὁ *Λαρόσσης Ἰακελεῖτος*, δ' *Εὐθέης* κ. ἄλ. ἀπέκρουσαν κατ' ἀρχῆς τοὺς δημοκρατικούς στρατούς, ἐκυρίευσαν τὸ *Σωμῆριον* καὶ ἠπειλήσαν τὰς *Νάρτεας*. Τότε δ' ἐξέπεμψεν ἡ Σύνοδος εἰς τὴν Βανδέαν τὸν ἐπαραστατικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν *Βαστιερμάτιον* καὶ τοὺς μανιακοὺς Ἰακωδίνους *Ροσαῖρον* καὶ *Ρωσσιγιώλ*. Οὗτοι δ' ἐπέπεσον κατὰ τῶν κατοικίων ὡς ἀρπακτικά θηρία, ἐνέπρσαν πόλεις, χωρία, ἐπαύλεις καὶ ὄρυμους, καὶ προσεπάθουν νὰ καταβῇ τὴν ἀντίστασιν τῶν *αἰσχυρῶν* διὰ τοῦ τρόμου καὶ τῶν μυσταρουγυαμάτων. Ἀλλὰ τὸ θάρρος τοῦ ἀνδρείου λαοῦ τῶν χωρικῶν τῆς Βανδέας ἐκείνην ἀναμυτον. Πρῶτον δ' ὅτε ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Βανδέας, παραδουλείας τῆς Μαγουντίας, ὁ στρατηγὸς *Κιέβερ* μετὰ τῶν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐπιστρεψάντων ἀνδρείων στρατευμάτων, ἐκνῆε κατὰ μικρὸν ὁ δυστυχὴς λαὸς ὑπὸ τὰ ξίφη τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἡ μὲν χώρα μετεβλήθη εἰς ἐρημίαν, γιλιᾶδες δὲ τῶν κατοικίων ἐβύψαν μὲ τὸ αἶμα τὸ πατρικὸν ἔδαφος. Ἀλλὰ τότε μόνον ἠτύχασεν ἡ Βανδέα, ὅτε λαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ ὁ ἐπίσης ἀνδρεῖος καὶ φιλόανθρωπος *ΟΧΗΣ*, εἰς μὲν τοὺς κεκμηκότας ἐκ τοῦ ἀγῶνος προσέφερεν εἰρήνην, τοὺς δὲ ἀντιτείναντας ἠνάγκασεν νὰ ὑποταγῶσιν. Ὁ *Στοφφλέτος* καὶ *Χαρέττης* αἰχμαλωτισθέντες ἐπευροβολήθησαν.

§ 40. ΠΙΩΣΙΣ ΤΩΝ ΔΑΝΤΩΝΙΣΤΩΝ. Ἡ μανία καὶ σκληρότης τῶν Ἰακωδίνων παρώργισε τελευταῖον τοὺς κορυφαίους τῶν *Κορδελιέρων, Δάρτων* καὶ *Κάμιλον Δερμολέρον*. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος φιλήθονος μᾶλλον ἢ ἐμπροσθεν ὢν καὶ ἐπίδεικτικὸς

λαπτοτέρων αίσθημάτων, είχαν ήδη κουρασθῇ ἐκ τοῦ ρόνου, καὶ ἀνεχώρησεν ἐπὶ τινὰς μῆνας εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὅπως ἀπολαύσῃ μετὰ τινος νέας συζύγου τὴν εὐτυχίαν καὶ τὰ πλούτη, ἅτινα ἀπέκτησεν ἐκ τῆς ἐπαναστατικῆς· ὁ δὲ Κῆμπίλος Δεμουλῆρος μετέφερεν ἐν τῷ ὑπὸ πολλῶν ἀναγνωστικῶν φύλλῳ αὐτοῦ (ἐὸ παλαιὰ *Korrespondenz*) εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ τὰ χωρία ἐκεῖνα τοῦ *Taube*, ἐνθα ὁ Ῥωμαϊκὸς ἱστοριογράφος ἐξοικονομεῖ τὴν τυραννίαν καὶ σκληρότητα τοῦ *Tiberius* τοσούτον εὐστόχως, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴν ἐννοηθῇ ὅτι ὑπενήττετο τοὺς τρεῖς κορυφαίους τῆς σωτηρίου ἐπιτροπῆς καὶ τοὺς κατὰ τῶν ὑπόπτων νόμους αὐτῶν. Τοῦτο δὲ κατέστησε τοὺς Ἰακωβίτους μανιακοὺς, καὶ ἐπεὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον πολλοὶ μὲν τῶν φίλων καὶ ὁπαδῶν τοῦ Δάντωνος (*Φαίρης δ' Ἐργαστήρης, Λαβῆτος κ' ἄλ.*) ἐνοχοποιήθησαν ὡς μεταχειρισθέντες ἀπάτην καὶ δωροδοκίαν κατὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐταιρίας τῶν Ανατολικῶν Ἰνδιῶν, ἄλλοι δὲ κατήντησαν γενικὸν σκάνδαλον διὰ τῆς ἀντεκκλησιαστικῆς αὐτῶν διαγωγῆς, ἐδράκην ἡ σωτηρία ἐπιτροπὴ τὴν εὐκαρίαν ταύτην, ὅπως ἐξαφανίσῃ ὁλόκληρον τὸ κόμμα τοῦ Δάντωνος Ἄφ' οὗτου ὅπλ. ἡ Συνοδὸς ἤλλαξε τὸ καλεσθῆναι καὶ τὴν ὀνομασίαν τῶν μνηῶν, μετέθηκε τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους εἰς τὰς 22 Σεπτεμβρίου, κατήργησε τὰς κυριακάς καὶ ἑορτάς, καὶ εἰσῆγαγεν ἀντὶ τούτων τὰς δεκάδας καὶ ἑορτάς τῶν ἀδρακώτων, διήγειρον πᾶν τοὺς τῶν ἀνταγωνιστῶν, καθὼς ὁ Ἐβέρτος, Χωμπίτης, Μοριώρ, Κ. Λώτσιος κ. ἄλ., τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν διὰ τῆς κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἱερατικοῦ μανίας αὐτῶν. Ὑβρεῖς ἦλθον καὶ ἐσύλησαν τὰς ἐκκλησίας, ἐσκύψαν τὰ θεία περιγερόμενοι εἰς ἀσεβεῖς πομπὰς κατὰ τὰς ὁδοὺς μετὰ τῶν ἱερῶν ἀμφίων καὶ τῶν σκευῶν τῆς ἐκκλησίας. ἐμάνησαν μετὰ βρυδαλικῆς λύσεως κατὰ πάντων τῶν μνημείων τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ διέπραξαν ἐπὶ τελοῦς εἰς τὴν συνοδὸν τὸ ψήφισμα, ὅτι ἀντὶ τῆς καθολικῆς θεολατρίας ἐμελλε νὰ ἔχῃ χώραν ἡ λατρεία τοῦ Ἰδίου. Παναγυρικὴ δὲ ἐορτὴ, καθ' ἣν ἡ ὥραία γυνὴ τοῦ Μομορῶ παρέστησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας (*Notre Dame*) τὴν θεάν τοῦ λογικοῦ, ἐσήμανε τὴν ἀρχὴν τοῦ πλάσματος τούτου προπετοῦς καὶ ἀχαλινώτου ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος.

τος. Ἀλλ' εἰς τὰ ἔργα ταῦτα παρενέβαλε προσκόμματα ὁ γαυριῶν διὰ τὴν δόξαν, ἣν ἀπῆλαυνεν ὡς ἐνάρετος, ῥωθεσιπέρβης, μὴ συμκεριζόμενος τὴν ἀσωτείαν καὶ πλεονεξίαν τοῦ Δάντωνος καὶ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ. Ὅθεν ἀπεφάτισε νὰ τὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ περιπλέξῃ εἰς τὴν πτώσιν τὸν Δεμουλῖνον καὶ Δάντωνα τῆς μεγλητέρας εὐρύτης τῶν ὀπείων ἢ οὐ πολὺ κατώτερον τὸ ἰδιοτελεῖς καὶ πλήρες φθόνου, φιλορχίης καὶ φιλοδοξίας πνευμάτου. Διὸ μόλις ἔλαθε πάλιν ὁ Δάντων τὴν ἑδραν αὐτοῦ εἰς τὴν Σύνοδον (φεβρ. 17/14), καὶ ἤρχισε τὸν βέλαιον ἀγῶνα ὁ Σαυτε-οῦστος, παρουσιασθεὶς μετὰ τινος ἀξιοσημειώτου εἰσηγήσεως ἐν ᾗ διήρει τοὺς ἐχθροὺς τῆς δημοκρατίας εἰς τρεῖς κλάσεις, εἰς διεφθαρμένους, ὑπερπαναστατικούς καὶ μετρίους, καὶ ἤξιον τὴν τιμωρίαν αὐτῶν. Ἡ δ' εἰσήγησις αὕτη εἶχεν ἀποτέλεσμα ὅτι ἡ 21 Μαρτίου ἀπῆχθησαν εἰς τὴν λαιμητόμον 19 ὑπερπαναστατικοί, ἐν οἷς ὁ Κλώσιος, Ἐξέρτος, Μομορώς, ῥονσῖνος καὶ τινὰ μέλη τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου. Τὴν 31 δὲ Μαρτίου παρέστησαν οἱ διεφθαρμένοι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ὁ Δάντων, Κάλυλλος Δεμουλῖνος, Ἐρῶλτος δὲ Σκχέλλης κ. ἄλ. ἐσημάνθησαν καλυπτούως ὡς συμμέτοχοι αὐτῶν. καὶ περιπλέχθησαν εἰς τὴν δίκην. Ἀλλ' ὁ Δάντων καὶ Δεμουλῖνος ἀπῆρτησαν μετὰ σφοδρότητος, βοηθούμενοι ὑπὸ μανιώδους καὶ εἰς αὐτοὺς ἀφωσιωμένου πλήθους λαοῦ, νὰ παραστώσιν ἀπέναντι αὐτῶν καὶ οἱ κατήγοροί των. Ἐπὶ τρεῖς δ' ἡμέρας κατέστησεν ἀδύνατον τὴν καταδίκην αὐτοῦ ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ Δάντωνος καὶ ὁ ἐκ τῆς πληθύος τοῦ λαοῦ ὁρῦθος. Πρώτην δὲ φορὰν περιέπεσαν εἰς σύγχυσιν οἱ αἰμοχαρεῖς ἄνθρωποι τοῦ δικαστηρίου τῆς ἐπαναστάσεως. Τότε δ' ἀπένειμεν ἡ Σύνοδος δι' ἰδιαιτέρου νόμου εἰς τὸ δικαστήριον τὴν πληρεξουσιότητα νὰ καταδικάσῃ ἄνευ περαιτέρω ἀνακρίσεως τοὺς ζητήσαντας νὰ ἀνατρέψωσι τὴν ὑπάρχουσαν τάξιν δι' ἐξεγέρσεως ἐπαναστατικῆς· μετὰ δὲ τοῦτο οἱ αἰμοκηλίδωτοι ἤρωες τῆς 10 Αὐγούστου καὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου ἀπῆχθησαν εἰς τὴν λαιμητόμον, ἀποδείξαντες κατὰ τὴν ἀνάκρισιν αὐτῶν, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ κατοικῇ ἀκόμη καὶ εἰς ἐγκληματικὴν ψυχὴν μγά φρόνημα, καὶ ἀπεκεφαλίσθωσαν μετὰ τινος ὁμίλου κοινῶν

¹Εβερτιστών (5 Ἀπρίλ. 1794). Ἀπέθανον δὲ μετὰ θάρρους καὶ ἀποφασιστικότητος.

§ 41. 3. ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ, ΠΡΩΤΗ ΣΥΣΤΑΣΙΣ. Ἐν ᾧ δ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν συνέβαινον τὰ αἱματηρὰ ταῦτα συμβάντα, ὅλοι σχεδὸν οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἔστειλαν τοὺς στρατοὺς αὐτῶν νὰ εἰσβάλλωσιν ἀπειλοῦντες εἰς τὰ Γαλλικὰ σύνορα. Καὶ εἰς τὰς Κάτω μὲν Χώρας Ἰσταντο Ὀλλανδοί, Αὐστριακοὶ καὶ Ἀγγλῶν, Γερμανικὰ δὲ, Πρωσικὰ καὶ Αὐστριακὰ στρατεύματα διέησαν τὸν Ῥήνον· ἡ δὲ Σαρδηνία ἠπεῖλει τὰ νατιονατολικά, καὶ εἰς τὰ Πυρηναια ἦσαν παρατεταγμένοι Ἰσπανικοὶ καὶ Πορτογαλικοὶ στρατοὶ συγχρόνως δ' ἐζήτει ἡ παρὰ τοῦ Πίττε διευθυνομένη Ἀγγλικὴ κυβερνησις νὰ εξαφανίσῃ τὴν θαλασσίαν δύναμιν τῆς Γαλλίας, νὰ κυριεύσῃ τὰς ἀποικίας αὐτῆς, καὶ δι' ἀφρόνων ἐπιχειρήσεων χρημάτων, χορηγουμένων εἰς τὰς κυβερνήσεις τῆς ἡπείρου, νὰ διατηρῇ ἀκμαῖον τὸν πόλεμον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ ὅπλα τῶν συμμάχων δὲν ἔμειναν ἀνευ τύχης· ἡ Ἀλσατία καὶ ἡ Φλανδρία περιήλθον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἦτον ἀνοικτὴ ἡ πρὸς τοὺς Παρισίους ὁδός· διχόνοια ὅμως καὶ ἀδουλία ἐμπόδισαν μεγαλῆτερα ἀποτελέσματα, ἂν καὶ τότε δὲν εἶχιν εἰσέτι παρεσκευασθῇ ἐν Γαλλίᾳ τὰ νέα πολεμικά. Οἱ δὲ δημοκρατικοί, ὑποπεύοντες εἰς πᾶσιν ἀποτυχίαν προδοσίαν τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἤθελον νὰ παραναγκάσωσι τὴν νίκην διὰ τοῦ τρόμου· Ὁ στρατηγὸς Βωαριγὼ, ὅστις ἤλθε πολὺ βραδέως πρὸς βοήθειαν τῆς Μογουντίας ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς λαμπρότουτος ὡσαύτως δ' ὁ Κυστίνης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁμοίαν τύχην ἔλαβεν ὁ Οὐχάρδος (8 Σεπτεμ. 1793), ὁ νικητὴς τῶν Ὀλλανδῶν καὶ Ἀννοβερανῶν ἐν Ὁρδσχοῦτη, ὅτε ἀναγκάσθη ἀργότερα νὰ ὑπχωρήσῃ εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν· καὶ ὁ Ὀχης ἐτιμωρήθη ἐν δεσμοτηρίῳ διὰ τὴν ἥτταν, ἣν ὑπέστη ἐν Καϊσερλαουτέρη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ Πρώσων (28—30 Νοεμ.). Ἀλλ' ἤδη ἔλαβεν ἀξίωμα εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁ ἐνεργητικὸς καὶ δραστήριος ΚΑΡΝΙΓΟΣ, καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐνότητα καὶ σκοπιμότητα διὰ τῆς γενικῆς δὲ στρατολογίας σύμψαν τὸ ἔθνος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν

πόλεμον. Ἡ νέα ἐλευθερία, ἥτις εὔρε τὴν ἀκράτετον αὐτῆς ἐκ-
 φασιν εἰς τὴν *Μασσαλιωτικήν* πόλιν (*Masselaise*), νέον ἐμ-
 φατήριον ἄρμα, ἐνέβαλεν εἰς τοῖς μαχητὰς ἀνδρείαν καὶ ἐνθου-
 σιασμόν· μηχανὴ δὲ στήλη ἀντετάχθησαν ἤδη πρὸς τὸν ἐχθρὸν
 πανστρατιά καὶ οὐχὶ πλέον κατὰ μικρὰς ὑπὸ διαίρεσεις· ἐκ δὲ
 τῶν τάξεων τῶν κοινῶν πολεμιστῶν ἀνεδείχθησαν οἱ μέγιστοι
 στρατηγοὶ τοῦ αἵματος. Κατὰ τοιούτων δυνάμεων δὲν ἦτο δυ-
 νατὸν νὰ ἀντιπαραταχθῶσι στρατηγοὶ μετὰ τῆς ἀπρηχαιμέ-
 νης αὐτῶν πολεμικῆς τέχνης καὶ μετὰ στρατιωτῶν, οἵτινες ἡ-
 γιωνίζοντο ἀντὶ μισθοῦ καὶ οὐχὶ ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας·
 καθόσον μάλιστα αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν συμμάχων ἐμ-
 ποδίζοντο συχνὰ ἔνεκα πολιτικῶν λόγων, καὶ διεκόπτοντο διὰ
 διπλωματικῶν μηχανημάτων. Μετὰ τὴν ἐν *Φλεβρῷ* μάχην
 (26 Ἰουν. 1794) ἐξανάγκασεν ὁ *Γοιρδὰν* τὴν ἐκκένωσιν τοῦ
Βελγίου κατὰ τὸν *Ἰούλιον*, καὶ ἀρχομένου ἤδη τοῦ φθινοπώρου
 ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν *Γάλλων* αἱ *Αὐστριακαὶ Κάτω Χώραι*
 καὶ τὰ εἰς τὰ σύνορα *Ὀλλανδικὰ* φρούρια. Οὕτω δὲ ἡδυνήθη ὁ
 στρατηγὸς *Πιχεργρὺ* νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν *Δεκέμβριον* καὶ *Ἰανου-*
άριον (1794—95) τηληρὰν ἐκστρατείαν πρὸς τὰ *Γερικὰ*
κράτη τῆς Ὀλλανδίας ὑπερῶν τῶν παγεμένων ὑδάτων.
 Μετὰ στρατοῦ λοιπὸν πάσχοντος ἑλλειψιν τροφῶν καὶ φορεμά-
 των ἐκυρίευσεν ὁ *Πιχεργρὺ* τὴν πλουσίαν χώραν, ἐξέβαλε τὸν
 κληρονομικὸν ἑπαρχον, φυγόντα εἰς *Ἀγγλίαν*, καὶ ἐγκατέστησε
 τὴν *Βατανικήν πολιτείαν* μετὰ δημοκρατικῶν θεμελιωδῶν δι-
 καιωματῶν, μετὰ δένδρων τῆς ἐλευθερίας καὶ συναγωγῶν τοῦ
 λαοῦ. Ἐκτοτε δ' ἔμεινεν ἡ *Ὀλλανδία* ἡνωμένη μετὰ τῆς *Γαλ-*
λίας· ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὰ μὲν *Γαλλικὰ* στρατεύματα ἔπρεπε νὰ
 ἐνδύωνται καὶ διατηρῶνται δι' ἐξόδων τῆς χώρας, ἐστέλλοντο
 δ' εἰς *Παρισίους* μεγάλα χρηματικά ποσὰ ὡς ἐξῆδα τοῦ πολέ-
 μου, ἐκυρίευσαν πρὸς ἐτι καὶ οἱ *Ἀγγλοι* τὰ *Ὀλλανδικὰ* πλοῖα
 καὶ τὰς ἀποικίας, εἰς τρόπον ὥστε ἡ δυστυχὲς χώρα ὑπέστη
 ζημίας ἀπανταχόθεν.

§ 42. Ἡ ΕΙΡΗΝΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ. Ἐπίσης δ' ἀποτελε-
 σματικῶς ἀντετάττοντο τὰ *Γαλλικὰ* ὅπλα παρὰ τὸν *Ῥήνον*. Τὸν
Ὀκτώβριον τοῦ 1794 διέβησαν εἰς τὰ ὀπίσω τὸν *Γερμανικὸν* τοῦ-

τον ποταμόν τὰ Αὐστριακὰ καὶ Πρωσικὰ στρατεύματα, καὶ κατέλιπον εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἐπεκεινα ἐπικράτειαν. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις, ἀπασχολημένη εἰς τὰ ἐν Πολωνίᾳ συμβαίνοντα (§ 20), ἤρχισε μετὰ τῆς Γαλλίας διαπραγματεύσεις, αἵτινες ἐπὶνέγκον τὴν εἰρήνην τῆς βασιλείας (5 Ἀπριλ. 1795). Ἐν τῇ ἐπονειδίσει δὲ ταύτῃ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς εἰρήνη οὐ μόνον παρεχωρήθη εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἡ ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Ῥήνου, καὶ ὠρίσθη ὁ Ῥήνος ἀφισικὸν σύνορον τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ ἡ βόρειος Γερμανία ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς διὰ τινος ὑποθετικῆς γραμμῆς. Τουναντίον δ' οἱ Αὐστριακοὶ ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα μετὰ μεγάλης δραστηριότητος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀνδρῶν στρατηγῶν *Κλερφαίτου* καὶ *Βουρμίστου*. *Νικηταὶς* δὲ τοῦ *Κλερφαίτου* ἐν *Αἰδ-σχυρξέιμ* τὸν *Παχερὸν* (24 Σεπτ. 1795), ἐμμενύσαν οἱ αὐτοκρατορικοὶ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατειλημμένην *Ἐνδολέερ-γην*, καὶ μετὰ τινὰ τρομερὴν πολυήμερον *Βαμβακιδισμόν* τὴν ὀχυράν πόλιν *Μαντχέιμ*, τὴν ὁποίαν ὁ φρουραρχὸν παλατῆνος κόμης Ὀδερνδώρ παρέδωκε κατὰ τὴν πρώτην πρόκλησιν ἐπονειδίσει εἰς τοὺς ἐχθροὺς μετὰ τῶν πλυσίων αὐτῆς εἰς πολεμοφῶδια προμηθειῶν. Ἀλλ' ἐν μέρσι τῇ, πύλωσι ἐκείτῃ εἰς ἐρείπια. ὅτε πάλιν εἰσῆλθον οἱ Γερμανοί. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα κατέθηκεν ὁ Κλερφαίτος τὴν ἀρχιστρατηγίαν, διαπρασθεὶς διὰ τὴν μηχανορράφον πολιτικὴν τέχνην τοῦ ὑπουργοῦ *Θουγούτου*, εἰς τὴν θέσιν δ' αὐτοῦ ἦλθεν ὁ ἀρχιδούξ *Κάρολος*, ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἐπέδειξε μετ' ὀλίγον λαμπρὰ δείγματα ἐξόχων στρατηγικῶν πλεονεκτημάτων. Ἐνίκησεν ἐν *Βροτσούργῳ* τὸν *Γουρδάν* (3 Σεπτ. 1796), καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ υποστρέψῃ ταχέως πρὸς τὸν Ῥήνον. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς *Σπασάρτης* καὶ Ὀδενβάλδης, παρωργισμένοι διὰ τὰς καταπίσεις καὶ ἀργυρολογίας τῶν Γάλλων, ἠγέρθησαν κατὰ τῶν ἀναχωρούντων ἐχθρῶν, καὶ ἐφόνευσαν αὐτοὺς, ὅπου τοὺς ἐδίδουν κηρωισμένους. Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν δὲ ταύτην ἔπεσε διὰ τινος Αὐστριακῆς σφαίρας ὁ *Μαρσώ*, εἰς τῶν ἀνδρειοτάτων καὶ ἱπποτικωτάτων ἀρχηγῶν τῶν Γάλλων. Εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ὁ *Μαρσώ* ὅστις ἀπεδιώχθη μὲν εἰς τὰ ὀπίσω ἐκ τῆς Βαυαρίας καὶ Σου-

βίαις, ἀλλ' ἐφθάσε δι' υποχωρήσεως ἀρίστης πέραν τῶν κοιλάδων τοῦ Μέλανης Ἀλάου εἰς τὴν Ῥήνον ἀνευ μεγάλης ζημίας (19 Σεπτ.—24 Ὀκτ. 1796). Αἱ δὲ Γερμανικαὶ κυβερνήσεις, ἀντὶ νὰ ἐγείρωσι τὸ πρῶτον τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ κράτους, ἐμμελήθησαν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τὸ παράδειγμα τῆς Πρωσίας καὶ συνωμολόγησαν εἰρήνην μετὰ τῆς Γαλλίας.

§ 43. ΠΤΩΣΙΣ ΙΟΥ ΡΟΒΕΣΠΙΕΡΡΗ. Ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Δάντωνος ἐκυβέρνην σχεδὸν ἀπεριοριστως ἡ ἐπιτροπὴ τῆς κοινῆς σωτηρίας, καὶ ἀνυψώσεν εἰς τὸν κολοφῶνα τὴν τρομοκρατίαν, πολλαπλασιάζασα τὰς θανατώσεις καὶ φυλακίσεις. Ἀλλ' οἱ κορυφαῖοι αὐτῶν εἶχον ἀπολέσει τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τε τὴν Σύνοδον καὶ παρὰ τῷ λαῷ. Ὅθεν οἱ φίλοι τοῦ Δάντωνος περιέμενον νὰ εὕρωσιν εὐνοϊκὴν στιγμήν, καθ' ἣν νὰ ἐπιτεθῶσι μετ' ἐπιτυχίας. Ἐν τούτοις δ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἐπληθύνθη, ὅτε ὁ Ῥοβεσπιέρρης, ὅπως θεοῦ τέμα εἰς τὴν ἀσεβῆ διαγωγὴν τῶν ὁπαδῶν τῆς λατρείας τοῦ Λόγου, ἐνήργησε νὰ ἀποφασίῃ διὰ ψηφοφορίας κατὰ τὸν Μάιον (1794) ἡ Σύνοδος ὅτι· σὴ ὑπαρξίς οὗτος ὑπερτάτου καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς εἶναι ἀλήθεια· καὶ κατὰ τὴν νέαν ἐρίτην τοῦ ὑπερτάτου ὄντος εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμικοῦ κατέστησεν ἑαυτὸν διὰ τῆς ἀλαζονείας του ὡς μέγας ἀρχιερεὺς μισητὸν ἅμα καὶ γελοῖον. Εἰς τοὺς ἐχθροὺς δ' αὐτοῦ ἀνῆκεν ὁ Ταλλιέρρος, ὅστις εἶχε μὲν δεῖξει πρότερον τὴν μανίαν αὐτοῦ ἐν Βορδῷ, μετέβαλεν ὅμως τώρα τὰ ἀξιώματα αὐτοῦ ἕνεκα τῆς θελκτικῆς φορτενὰὺ Καβαρρός. Μετ' αὐτοῦ δ' ἠνώθησαν ὁ Φρέρρι, ὁ πρῶτος συνεταῖρος τοῦ Μαρᾶτου, ὁ Φινσαῆ, Βαδιέρρος, ὁ λείος ῥήτωρ Βιρρόρρης κ. ἄλ. Τὴν 9 λυσιπὺν Θερμοδώρου (27 Ἰουλ. 1794) ἤρχισεν εἰς τὴν Σύνοδον ὁ ἀγὼν περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. Ὁ Ῥοβεσπιέρρης καὶ οἱ ὁπαδοὶ του δὲν ἠδυνήθησαν αὐτοῦ νὰ ὀμιλήσωσι παντάπασι· οἱ ἐχθροὶ ἐβόησαν κατ' αὐτῶν, καὶ πνίξαντες τὴν φωνὴν των, διέπραξαν εἰς τινα ταραχάδῃ συνεδρίασιν τὸ ψήφισμα ὅτι οἱ τρεῖς κορυφαῖοι τῆς ἐπιτροπῆς τῆς κοινῆς σωτηρίας, *Ροβεσπιέρρης, Σαιντιούστας, Κούθων* καὶ ὁ συνεταῖρος αὐτῶν *Ερριώττος* ἐμελλὸν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κατηγορούμενοι, καὶ νὰ φεθῶσιν εἰς τὴν ἐν τῷ Παλατίῳ Λουξεμβούργῳ φυλακὴν. Ἀλλ'

ἐν τῷ ὁδῷ ἡλευθερώθησαν ὑπὸ τοῦ ὄχλου, καὶ ὁ μεθῶν Ἐνρι-
ώττος ἠπέλιψε μετὰ τοῦτο τὴν Σύνοδον μετὰ τὴν ἐθνοφυλακὴν,
ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἐπορεύθησαν πρὸς τὸ βουλευτήριον. Ἀλλ' ἡ ἐ-
θνοσυνέλευσις προέλαθεν αὐτοὺς διὰ ταχέως ἀποφάσεως. Προ-
γραφικῇ διακήρυξιν, ἐπισήμως καταγγελλομένην, διεσκόρπισεν αἰ-
φνιδίως τὸν στρατὸν τοῦ Ἐνριώττου, ἐν ᾧ οἱ δυσμενῶς πρὸς τοὺς
Ἰακωθίνους διακείμενοι πολῖται συνήθροίζοντο ἀνὰ πλῆθη περὶ
τὴν Σύνοδον. Οἱ κατοικοῦντες συνέληφθησαν ἐκ νέου εἰς τὸ
βουλευτήριον. Καὶ ὁ μὲν Ἐνριώττος ἐκρύβη εἰς τινα δεξαμενὴν
βορβορίου, ὅθεν ἐξήγαγον αὐτὸν διὰ καμάκων· ὁ δὲ Ῥοβεσπιέρ-
ρης προσεπάθησε μὲν νὰ φονευθῇ διὰ βολῆς πιστολίου, ἀλλὰ
συνέθραυσε μόνον τὸν πώγωνα, ἀσχήμεσε τρομερὰ, καὶ ἀπαχθεὶς
κατὰ πρῶτον ὑπὸ τὰς ἀρχὰς καὶ καχυλογίας τοῦ λαοῦ εἰς τὸ
δικαστήριον τῆς συνελεύσεως, ἐκαρτομήθη ἔπειτα μετὰ 21
τῶν ὑπαδῶν αὐτοῦ (28 Ἰουλ.) Τὰς δύο δ' ἐφεξῆς ἡμέρας ἔ-
λαβον τὴν τύχην τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν 72 Ἰακωθῖνοι.

§. 44. ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ. Ἡ κατάπτωσις
τοῦ Ῥοβεσπιέρρη ὑπὸ τῶν «ΘΕΡΜΙΑΩΡΙΑΝΩΝ», ἃν καὶ ἦτον
ἔργον προσωπικῆς μόνον ἐκδικήσεως, ὑπῆρξεν ὅμως ἡ ἀρχὴ τῆς
εἰς τὴν τάξιν καὶ μετριότητα ἐπιστροφῆς. Ἐπερίορισαν κατὰ
μικρὸν τὰς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ, ἡλάττωσαν τὴν δύναμιν τοῦ
δημοτικοῦ συμβουλίου, καὶ ἀφῆρσαν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῶν κατω-
τέρων τάξεων. Ὁ δὲ Φέρων, ἐξ ἀγρίου δημοκρατικοῦ εἰς ἀρι-
στοκρατικὸν μεταβληθεὶς, συνήθροισε περὶ ἐκυτὸν τοὺς νέους,
οἵτινες ἐκ τῆς ἐνδυμναίης αὐτῶν ὠνυμάσθησαν ἡ «ἐπὶ χυρσοῦ
νεολαία». Οὗτοι προσέβαλον κατὰ πάσαν περίστασιν τοὺς Ἰα-
κωθίνους μετὰς βαρεῖας αὐτῶν ῥάβδους, ἃς ἔφερον συνήθως μεθ'
ἐαυτῶν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν, καὶ ἀντέταξαν
εἰς τὸ Μασσαλιωτικὸν τὸ ἄσμα τῆς ἐξυπηρέσεως τοῦ λαοῦ.
Τελευταῖον δ' ἐκλείσθη ἡ συναγωγὴ, καὶ καταρτίσθη τὸ μονα-
στήριον τῶν Ἰακωθίνων. Ἡ σύνοδος ἐνισχύθη, προσκληθέντων
τῶν ἐκβεβλημένων μελῶν καὶ τῶν ἐτι ὑπαρχόντων Γερωνδίων
(§. 35) καὶ διέταξε νὰ καταπονήσωσι τοὺς μάλιστα μοχθη-
ροὺς μαιοφόνους, οἷον τὸν Λέβωρα, Καββιέρρον, Φονκίρον Τι-
βιλλίην κ. ἄλ. Ἀλλ' ὅτε 4 τῶν δραστηριοτάτων μελῶν τῆς

ἐκτροπῆς τῆς κοινῆς σωτηρίας (Βαρένης, Βαδιέρος, Κολλῶτος, δ' Ἐρβουὰ καὶ Βιλλάνδος Βαρένης) ἐκάθισαν εἰς τὰς ἑδρας τῆς κατηγορίας, συνήθροισαν οἱ Ἰακωβῖνοι τὰς τελευταίας αὐτῶν δυνάμεις, καὶ διήγειραν εἰς τρομερὰν ἐπαράστασιν τὸν ἔνεκα τῆς ἀκριβείας καὶ ἀχρηματίας εἰς ἀπελπισίαν περιπεσόντα λαόν (31 Μαρτ. 1 Ἀπριλ. 1795). Στήριξ δὲ φοιρώδους ὄχλου περιεστοίχισαν τὴν οἰκίαν τῆς συνελεύσεως, καὶ ἐζήτησαν μετ' ἀπειλητικῶν φωνῶν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν φιλοπατρίδων, ἄρτορ καὶ τὸ πολίτευμα τοῦ 1793. Τότε ὁμοῦς ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῆς στενοχωρημένης Συνόδου μετὰ στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν ὁ ἐν Πιερσίαιε τότε παρὼν Πιχεργὸ καὶ ἀπεδίωξε τὸ πλῆθος. Καὶ ἡ ἔτι δ' ἐπικινδυνωτέρα ἐπαράστασις τῆς 1 Δεκεμβριῶνος (20 Μαΐου 1795), καθ' ἣν ὁ ὄχλος ἐκράτει τὴν Σύνοδον περικυκλωμένην ἐσωθεν καὶ ἐξωθεν, ἀπὸ τῆς 7 ὥρας τῆς πρωίας μέχρι τῶν 2 τῆς νυκτός, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τρομοκρατίας, κατεπαύθη ὑπὸ τοῦ θαρράλεου προέδρου Βασσὰ δ' Ἀγγιλάς. Ἐκτοτε δ' ἐξέλιπεν ἡ δύναμις τῶν τρομοκρατικῶν (Τεριοριστῆς). Καὶ πολλοὶ μὲν Ἰακωβῖνοι ἀπέθανον ἰδιοχείρως, ἄλλοι δ' ἀπεκεφαλίσθησαν, ἐφυλακίσθησαν ἢ ἐξωρίσθησαν. Τούναντίον δ' ἐγένετο ὁσημέραι ἰσχυροτέρα ἡ μερὶς τῶν βασιλικῶν, οἵτινες ᾔηelon πάλιν νὰ λάβωσι βραχιέα. Καὶ ἐπειδὴ ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἐτελειώθη τὸ νέον πολίτευμα, καθ' ὃ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία (κυβέρνησις) ἐμελλε νὰ ἀνατεθῇ εἰς διευθυντήριον ἐκ 5 ἀνδρῶν, ἡ τοιοθετικὴ εἰς τὴν βουλὴν τῶν Γερόντων καὶ εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἐφοβήθησαν τὰ δημοκρατικὰ μέλη τῆς Συνόδου μήπως ἀποκλεισθῶσι κατὰ τὰς νέας ἐκλογὰς ὑπὸ τῶν βασιλικῶν. Ὅθεν ἐκαμανεῖς τὴν συγγραφὴν τοῦ πολιτεύματος ὕστερον προσθήκας, ἐν αἷς ἐδηλοῦτο, ὅτι τὰ δύο τρίτα ἀμφοτέρων τῶν νομοθετικῶν βουλῶν ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῶσιν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου. Κατὰ τούτων δὲ καὶ τινων ἄλλων ἐκλογικῶν περιορισμῶν ἐποίησαν οἱ Βασιλικοὶ ἔνστασιν, καὶ ὅτε αὕτη ἔμεινε χωρὶς ἀποτέλεσμα, παρεσκύασαν τὴν ἐπαράστασιν τῶν τμημάτων. Τότε δ' ἀνέθηκεν ἡ Σύνοδος εἰς τὸν Κόρσον ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΝ τὴν καταπολέμωσιν τῶν ἐπαναστάντων βασιλικῶν, εἰς

τούς οποίους είχαν πρυστεθῇ πάντες οἱ ἐχθροὶ τῆς δημοκρατίας καὶ ἐπαναστάσεως. Ἡ δὲ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων κερ-
δηθεῖσα *νίκη* τῆς 13 τοῦ τρυγητοῦ (*Vendémiaire*)
(5 Οκτ. 1795) παρέσχε το κράτος εἰς τοὺς δημοκρατικούς
τῆς Συνόδου, καὶ ἔδωκε τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ ἀρχι-
στρατηγίαν εἰς τὸν 26^{ον} Ναπολέοντα, ὅστις εἶχε νομφρεθῇ
πρὸ ὀλίγου τὴν χεῖραν τοῦ στρατηγοῦ *Βωαργαί, Ύωσσελίην*.

5. *Γαλλία ἐπὶ τὴν καθήρησιν τοῦ διευθυντηρίου*

(Ὀκτ. 1795—νοεμ. [18 Ὀμβλῶδους] 1799).

§. 45. Ο ΔΑΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ. Ὁ ἐν *Σαβω-*
δία καὶ εἰς τὰ *Ιταλικά σύνορα* ἰαλλικὸς στρατός ἦτον εἰς
θλιβερωτάτην κατάστασιν. Οἱ στρατιῶται ἐπασχον ἑλλείψιν
ἀπάντων. Τότε δ' ἐφάνη ὁ Ναπολέων ὡς ἀρχιστράτηγος, καὶ
κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐνθουσιάσῃ καὶ δεσμεύσῃ πρὸς ἑαυ-
τὸν τοσοῦτον τὰ ἀθυροῦντα στρατεύματα, ὥστε ὑπὸ τὴν ὁδη-
γίαν αὐτοῦ ἠδύναντο νὰ πορευθῶσι θάρραλώς ἐναντίον παντός
κινδύνου. Ὅπου δὲν ἠδύναντο νὰ ἐνεργήσωσιν ἀρκούντως ἰσχυ-
ρῶς ἡ φιλοδοξία καὶ τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς, ἐκεῖ ἐχρησίμευον
ὡς παρορμητικὸν πρὸς ἀνδρείαν οἱ πλούσιοι θηταυροὶ τῆς Ἰτα-
λίας. Τὸν Ἀπρίλιον λοιπὸν τοῦ 1796 ἐνίκησεν ὁ Ναπολέων
ἐν *Μιλεσίμῳ* καὶ *Μοντενότετῃ* τὸν σχεδὸν 80^{ον} στρατηγὸν τῆς
Αὐστρίας *Βωλινὸν*, ἐχώρισε διὰ τῶν νικῶν τούτων τοὺς Αὐστρα-
κοὺς ἀπὸ τῶν Σάρδων, καὶ ὁρμήσας μετὰ μεγίστης ταχύτητος
ἐναντίον τοῦ Τουρίνου ἐτρέμαξε τοσοῦτον τὸν βασιλέα *Βικτωρα*
Ἀμαδεόν, ὥστε συγκατετέθη οὗτος εἰς ἐπιζήμιον εἰρήνην (Μαί.),
καθ' ἣν παρεχώρησε μὲν τὴν *Σαβωθίαν* καὶ *Νίκαιαν* εἰς τὴν
Γαλλίαν, κατέλιπε δ' εἰς τὸν στρατάρχην ἐξ φροῦρια, καὶ ἀπε-
δέχθη τὴν καταθλιπτικὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς
πάντα καιρὸν τὴν διὰ τῆς γῶρας αὐτοῦ πορείαν τῶν Γαλλι-
κῶν στρατῶν. Διὰ τούτων δὲ καὶ τινων ἄλλων, τὰ μέγιστα
ἐπιδαρυντικῶν συμφωνιῶν, κατήντησε τὸ βασιλεῖον τοῦτο παν-
τάπασι ἐξηρημαμένον ἀπὸ τῆς Γαλλίας ὅθεν ἀποθάνοντος μετ'
ὀλίγον τοῦ βασιλέως, κατέλιπεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Κροτος Ἐμμα-
νουήλ* (1796—1802) τὸν ἑαυτοῦ λαόν, καὶ τὴν

μετενάστευσε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ εἰς τὴν νῆσον Σαρδηνίαν. Ἐπίσης δὲ ταχὺς ἦτον ὁ καθ' ἑλπὴν τὴν ἄνω Ἰταλίαν νικητήριος τοῦ Ναπολεόντος δρόμος. Μετὰ τὴν ἀξιωμακροῦντον διάδασιν τῆς Γερμανίας τοῦ Αὐδίου (10 Μαΐου 1796) εἰσέλασεν εἰς τὸ Αὐστριακὸν *Μεδιόλανον*, ὑπέταξε τὰς Λομβαρδικὰς πόλεις, καὶ ἐτρόμαξε τοσοῦτον τοὺς μικροὺς ἡγεμόνας διὰ τῆς τύχης τῶν ὁπλῶν αὐτοῦ καὶ τῆς μεγαλοφροσύνης του, ὥστε ἐζήτουν κατὰ πάντα τρόπον, ἔστω καὶ μετὰ μεγάλης ζημίας, νὰ συνομολογήσωσιν εἰρήνην μετὰ τοῦ νικητοῦ. Ὁ Ναπολεὼν ἀπέσπασε διὰ τῆς βίας παρὰ τῶν δουκῶν τῆς *Πάρμας*, *Μοδένης*, *Τουσκάνης* κ. ἄλ. μεγάλα ποσὰ χρημάτων καὶ εἰκόνας βαρυτίμου, θησαυροὺς τῆς τέχνης καὶ χειρόγραφα. Ἐφέρθη ὅλη, ὅπως πατέ οἱ στρατηγοὶ τῆς Ῥώμης, τοὺς ὁποίους ἐγνώριζεν ἐκ τῶν βιογραφιῶν τοῦ *Πλουτάρχου* ἐπλούτισε τὴν πρωτεύουσάν τῆς Γαλλίας ἐκ τῶν προϊόντων τοῦ πνεύματος, ὅπως τέρψῃ τὸν φιλοθεάμονα καὶ μάταιον λαὸν τῶν Παρισίων. Διὰ τῶν εἰσπρχθέντων δὲ χρημάτων ὑπεστήριξε τὴν ἀσθενή κυβερνήσιν τοῦ διεθνηρίου. — Εἰς τὴν θέσιν τοῦ γέροντος *Βωλιού* ἦλθεν ἡδὴ ὁ *Βούρμπερος*. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἠττήθη ἐν *Κατσιλιόρρη* (5 Αὐγ.), καὶ μετέπειτα ἐπολιορκήθη ἐν Μαντούῃ (15. 17 Νοεμ.). Ὁ δὲ πρὶς ἀπελευθέρωσίν του ὑπὸ τὸν *Αλβίντσην* ἐκπεμφθεὶς στρατὸς ὑπέστη τρεῖς ἡττας (ἐν Ἀρκολίῳ, *Ριβολίῳ*, *Λαφαβωρίτῳ*, 14 Ιαν. καὶ Φεβρ. 1797, δι' ὧν σὺμ-πασα ἡ ἐν Ἰταλίᾳ πολεμικὴ τῶν Αὐστριακῶν δύναμις συνετρίβη, δισκαρπίσθη ἢ ἡχμαλωτίσθη. Τοῦτο δ' ἠνάγκασε τὸν ἀνδρείον Βούρμπερον νὰ παραβῇ τὴν *Μάντουαν* εἰς τὸν ἐνδοξὸν νικητὴν. Ὁ δὲ Βονοπάρτης, τιμῶν τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἐχθροῦ, ἐπέτρεψεν ἐλευθέραν ἀποχώρησιν εἰς τὸν πολὺν στρατάρχην, τὸ ἐπιτελεῖόν του καὶ μέρος τῆς γενναίας φρουρᾶς. Τρομάξας λοιπὸν διὰ τῆς ταχείας ταύτης ἐπιτυχίας, ἠγόρασεν ὁ πάπας *Πῖος* 5'. μετὰ σπουδῆς τὴν εἰρήνην τοῦ *Τολετίνου* (19 Φεβρ.), παρχωρήσας μέρος τῆς επικρατείας του, λίανὸν ποσὸν χρημάτων καὶ καλλιτεχνήματα. — Νῦν δ' ἀνέλαβε τὴν ἐπὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Αὐστριακῶν στρατευμάτων ἀρχιστρατηγίαν ὁ ἀρχιδουὲς *Κάρολος*. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρῇ μετ' ὀλίγον με-

τὰ μεγάλης ζημίας, μεθ' ὃ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ Βονοπάρτης
μέχρι τοῦ *Κλαγεμφορτίου*, σκοπεύων νὰ ὀρμήσῃ πρὸς τὴν
Βιέννην. Ἐν τούτοις δ' ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος, φοβούμε-
νος περὶ τῆς τύχης τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ, καὶ ὑπείκων εἰς γυ-
ναικείας προτροπὰς, συγκατετέθη νὰ συνολογήσῃ τὴν ἐπι-
ζήμιον προεισαγωγικὴν εἰρήνην τοῦ *Λεοβέρου* (18 Ἀπριλ.
1797) εἰς στιγμὴν, καθ' ἣν ἡ θέσις τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ
ἔνεκα τῆς βραδύτητος τῶν περιμενομένων ἐπικουρικῶν στρα-
τευμάτων καὶ τῶν ἀπειλητικῶν κινήσεων τῶν *Τυρωλῶν*, *Στύ-
ρων* καὶ *Καρινθῶν*, ἤρχισε νὰ γίνεταί δυσχερής. Περὶ τὸν αὐτὸν
δὲ χρόνον, καθ' ὃν ἔλαβεν τέλος ἡ περὶ εἰρήνης αὐτῇ συνθήκη,
ἀνεφάνη εἰς τὰ νῶτα τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ
τῆς *Βενετικῆς* δημοκρατίας ἀνακίνησις τοῦ λαοῦ, καθ' ἣν ἐφο-
νεύθησαν ἐν *Βερώνη* καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῆς πολλοὶ *Γάλ-
λοι*· οὐδ' ἐφείσθησαν μάλιστα τῶν ἐν τοῖς νοσοκομείοις ἀρρώ-
στων καὶ πληγωμένων. Ἐκ τούτου ὠρελλήθη ὁ *Ναπολέων* πρὸς
κατάργησιν τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας. Ἡ δὲ δειλία τῶν ἀρι-
στοκρατικῶν συμβούλων, οἵτινες, ἀντὶ νὰ παράσχωσιν ἀνδρείαν
ἀντίστασιν καὶ πέσωσι μετὰ τιμῆς, ἰκέτευσαν ταπεινῶς τὴν
χάριν τοῦ υπερηφάνου νικητοῦ, καὶ κατέλιπον τὴν *Λυδέρνησιν*
εἰς δημοκρατικὴν τινα βουλὴν, εὐκόλυνε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχε-
δίου. Ἦδη τὸν Μάϊον εἰσέλασαν οἱ *Γάλλοι* εἰς τὴν *Βενετίαν*,
ἀπεκόμηναν τὰ πλοῖα καὶ τὰς προμηθείας τῆς ὀπλοθῆκης, ἐ-
σύλησαν τὰς ἐκκλησίας, στοὰς καὶ βιβλιοθήκας τῶν ὠραιοτάτων
αὐτῶν κοσμημάτων καὶ βαρυτίμων θησαυρῶν, καὶ ἐκράτησαν
κατελιημμένην τὴν πόλιν, μέχρις οὗ αἱ μετὰ τῆς *Αὐστρίας* δια-
πραγματεύσεις ἐπροχώρησαν τόσον πολὺ, ὥστε ἔλαβεν πέρας
ἡ Εἰρήνη τοῦ *Καμποῦ Φόρμιοι* (17 Ὀκτ. 1797), δι' ἧς
περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς *Γαλλίας* ἡ ἄνω *Ἰταλία* ὡς ΕΝ-
ΤΕΥΘΕΝ ΤΩΝ ΛΑΠΕΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. Ἡ δὲ *Αὐστρία*, ἥτις
ἐν τῇ εἰρήνῃ ταύτῃ κατέλιπεν ἐκτὸς τούτου εἰς τὴν *Γαλλικὴν*
δημοκρατίαν τὸ *Βέλγιον*, καὶ συγκατετέθη εἰς τὴν παραχώ-
ρησιν τῆς ἀριστερῆς ὀχθῆς τοῦ *Ῥήνου* μετὰ τῆς *Μογουντίας*,
ἔλαβεν ὡς ἀποζημιώσιν τῆς ἀπωλείας τὴν *Βενετικὴν ἐπικρά-
τειαν* μετὰ τῆς *Δαλματίας*. Οἱ δὲ διὰ τῆς παραχώρησεως τῆς

πέρην τοῦ Ῥήνου χωρὼν ζημιωθέντες ἡγεμόνες, ἄρχοντες ἱερεῖς καὶ εὐγενεῖς, ἐπρόκειτο ν' ἀποζημιώσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, καὶ καθὼς τὰ αὐτὰ οὕτω καὶ πάλιν τὰ λοιπὰ, τὴν Γερμανίαν ἀφορῶντα ἄρθρα, ἐμελλόν να καταπονηθῶσιν ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ Ῥασαττίου. Τὴν Σύνοδον δὲ ταύτην ἤνοιξεν αὐτὸς ὁ Λαπολέων (Δεκ. 1797), καὶ ἀνεχωρήσεν ἔπειτα εἰς Παρισίους, ὅπου ἐχαιρετῆθη μετ' ἀλαλαγμῶν.

§. 46. ΓΡΑΚΧΟΣ ΒΑΒΕΛΦΟΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ Ἡ ἀρχὴ τῶν πέντε διεθυντῶν, ἐξ ὧν τὴν μεγίστην εἶχον ὑπόληψιν *Ααρθελ. Μέρρης Δεπώ* (ἰδρυτὴς τῆς εταιρίας τῶν θεοφιλεσθῶντων) καὶ ὁ *Καρνῶτος*, ἐμίσειτο καὶ ὑπὸ τῶν σφοδρᾶ δημοκρατικῶν καὶ ὑπὸ τῶν βασιλικῶν ὅθεν ἐμελλε νὰ ὑποστῇ πρᾶσιβλᾶς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Τὴν πρώτην δὲ πρὸς ἀνατροπὴν ἀπείριαν ἔκαμαν οἱ δημοκρατικοί, ἡγουμένου τοῦ *Γράκχου Βαβέυφ*, ὅστις, ὥς ὁ δῆμαρχος ἐκεῖνος τῆς Ῥώμης, τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει τὸ ὄνομα, ἐζήτην νὰ ἰδρύσῃ ἐξισασμὸν τῆς ἰδιοκτησίας καὶ νέον μερισμὸν τῶν κτημάτων. Εἰς αὐτὸν δὲ προστέθησαν καὶ τινες τῶν παλαιῶν *Ιακωβίνων*, κατ' ὄνομα ὁ *Δρινέτος*. Ἐν τούτοις ἡ συνωμοσίς ἀνεκκλύφθη μετὰ τινα δὲ ἀξιόθυσμαστον διαδικασίαν ὁ μὲν *Βαβέυφ* ἐβύβισε τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ ἐθανατώθησαν ἢ ἐξωρίσθησαν. Ἀλλὰ μεγαλύτερος ἦτον ὁ κίνδυνος ὃν ἠπείλησαν οἱ βασιλικοὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ διεθυντηρίου. Ὅτε δηλ. παρελθόντος τοῦ πρώτου ἔτους, ἀπεχωρίσθη φανερά τῆς συγγραφῆς τῆς πολιτείας τὸ τρίτον τῶν βουλευτῶν, καὶ ἀνεπληρώθη διὰ νέας ἐκλογῆς, ἐπέτυχον οἱ βασιλικοί, οἵτινες εἶχον συστήσει τὴν σύλλογον τοῦ *Κλιχύ*, νὰ φέρωσιν εἰς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ἀνθρώπους ἅπαντας σχεδὸν ὁμόφρονες αὐτῶν. Μεταξὺ δ' αὐτῶν εὕρισκετο καὶ ὁ *Πιχεγρό*, ὅστις πρότερον ᾔδη ὡς ἀρχιστράτηγος τοῦ παρὰ τὸν Ῥήνον στρατοῦ εἶχεν ἐνωθῇ μετὰ τῶν μεταναστατῶν, καὶ προσεπάθει νῦν, ὡς πρόεδρος τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων, νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς βασιλείας. Τοῦτο δὲ κατέστησε τοὺς ἐν τῷ διεθυντηρίῳ καὶ ταῖς νομοθετικαῖς βουλαῖς δημοκρατικούς ἀπεριόδους, διό ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ *Βοναπάρ*

του. Οὗτος δ' ἐπεμψεν ἀπόσπασμα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν συνετὸν *Bergadotte* καὶ τὸν σπαθομάχον *Ωγερώ*, λόγῳ μὲν ὅπως μεταφέρωσι τὰς κυριευθείσας σημαίας, πράγματι ὅμως, ὅπως βοηθήσωσι τοὺς διευθυντάς κατὰ τῶν βασιλικῶν. Τὴν 18 λοιπὸν τοῦ ὀπωραιοῦ (4 Σεπτ. 1797) περιεκύκλωσεν ὁ *Ωγερώ* μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ τὸν *Κεραιικόν*, καὶ διέταξε νὰ συλλάβωσι τοὺς βασιλικούς ἀντιπροσώπους· μετὰ δὲ τοῦτο 14 μέλη τῆς βουλῆς τῶν Γερόντων, 42 τῶν πεντακοσίων (ἐν οἷς ὁ *Πιχεγρύ*) καὶ δύο διευθύνται κατεδικάσθησαν εἰς ἐξορίαν. Αἱ ἐκλογαὶ τῶν βασιλικῶν ἐκηρύχθησαν τότε ἄκυροι, οἱ εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστρέψαντες μεταλλάττει ἐξουσίωθησαν ἐκ νέου, καὶ πολλὰ ἐφημερίδες κατεπιέσθησαν. Ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ τοῦτο ἡ κυβερνητικὴ τοῦ διευθυντηρίου ἐστερεῖτο ὑπολήψεως καὶ ἐμπιστοσύνης. Τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία καὶ γεωργία ἔμμενον στάσιμα, καὶ τὸ δημόσιον ταμεῖον εὐρίσκειτο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἐν ἀρχῇ δὴλ. τῆς ἐπαναστάσεως ἡ κυβερνησις εἶχεν ἐκτυπώσει *χαρτονομίσμα*, πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἐγγύησιν τοῦ ἵποιοῦ προσδιώρισε τὰ δημευθέντα κτήματα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μεταναστατῶν. Τὰ ἐκδοθέντα δὲ ταῦτα ψευδοχρήματα ἔφερον τὸ ὄνομα *ASSIGNATS*. Ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἐλλειπούσης πεποιθήσεως περὶ τοῦ βεβαίου τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως τὸ *χαρτονομίσμα* ἀπώλεσε μετ' ὀλίγον τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, μάλιστα καθόσον ἡ ἐπαυξομένη ποσότης τῶν *χαρτονομισμάτων* καθίστα ὁσμέραι ἀποθανατέρει τὴν ἐξαργύρωσιν αὐτῶν. Καὶ διαρκούσης μὲν τῆς ἐποχῆς τοῦ τρόμου, δὲν ἐτόλμων ν' ἀρνηθῶσι τὴν ὑπὸ νόμου διαταγμένην παραδοχὴν αὐτῶν· τῶν *χαρτονομισμάτων* λοιπὸν ἐγίνετο χρῆσις ἐξ ἀνάγκης. Ἀλλ' ὅτε πεσόντος τοῦ *Ροῦσπέρρη*, κατεπαύθη ἡ τραπεζοκρατία, ἔχανε καθ' ἑκάστην πλειότερον τὸ *χαρτονομίσμα* τὴν ἀξίαν αὐτοῦ· ὅσον δὲ καὶ ἂν προσεπάθουν ἡ κυβερνησις τοῦ διευθυντηρίου νὰ ζωπυρήσῃ πάλιν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ, καταργήσας τὰ παλαιὰ *χαρτονομίσματα* καὶ ἐκδίδουσα νέα ἐντάλματα (*Man-dats, Inscriptions*), τὸ νέον εἶδος ἀπώλεται ὡσαύτως μετ' ὀλίγον πᾶσαν ἀξίαν, ὡς καὶ τὸ παλαιόν. Αἱ ζημίαι ἦσαν ἀκαταλόγιστοι· ἡ περιουσία εἴχετο μεταβῆ ἀπὸ τῶν πλουσίων καὶ ἀγαθῶν ἐν ἑσπερίῳ

εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις. Ὅπως δ' ἐπαρκέσθῃ εἰς τὰ ἐξόδα τοῦ πολέμου καὶ λοιπὰς δαπάνας, ἐνέργει ἡ κυβέρνησις τοῦ διευθυντηρίου εἰς τὰς κυριευθείσας χώρας καταθλιπτικωτάτας εἰσπραξέας.

§. 47. ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ ΕΝ ΙΤΑΛΙΑΙ. ΗΘΑΙΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ Ἡ *Italia* καὶ *Elvetia* ἡ σθάνθησαν πρὸ πάντων τὴν ὑπερπράνσιαν καὶ το φιλόρπαγον τῆς κυβερνήσεως τοῦ διευθυντηρίου. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1797 ἀνεφάνησαν ἐν *Ῥώμῃ* καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους δημοκρατικαὶ ἀνακινήσεις, προσελθούσαι ἕνεκα τῆς Γαλλικῆς ἐπιδράσεως. Κατὰ δὲ τὴν κατάπυσσιν αὐτῶν ὑπὸ παπικῶν στρατευμάτων κατέστρεψε τὸν βίον ὁ ἐν *Ῥώμῃ* εὐρισκόμενος στρατηγὸς *Δουφύς*. Τοῦτο δὲ παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν, ὅπως διατάξῃ τὸν *Βερθέρρον* νὰ εἰσβάλῃ μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν *Ῥώμην*. Εἰς τὴν ἀγορὰν λοιπὸν τῆς *Ῥώμης* ἰδρύθη δένδρον τῆς ἐλευθερίας· ἀρρήθη ἀπὸ τοῦ Πάπα ἡ κοσμικὴ ἐκκλησία, καὶ ἀνετέθη εἰς κυβέρνησιν δημοκρατικὴν, συγκειμένην ἐξ ὑπάτων, συγκλητικῶν καὶ δημάρχων (*Φεβρ. 1798*). Ἐπειτα δ' ἐπέταξαν οἱ Γάλλοι εἰς τὴν πόλιν βρεῖς πολεμικοὺς φόρους καὶ δασμοὺς, καὶ ἀπεκόμισαν εἰς Παρισίους τὰ πολυτιμώτατα καλλιτεχνήματα· καὶ ὅτε ἀνεφύησαν ἕνεκα τούτου ἀνήσυχαι διεγέρσεις τοῦ λαοῦ, ἀπήχθη ὁ πολὺς πάπας *Πῖος ΣΤ'* εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἀπέθανε τὸ ἐπὶ ὅντος, καὶ ἐνηργήθησαν δεινοὶ διωγμοὶ κατὰ τῶν καρδινάλιων (*Αυγ. 1799*). Καὶ ἡ *Γένοα* δὲ πρὸς τούτοις καὶ *Λοῦκκα* ἐλάβον δημοκρατικὰ πολιτεύματα, καὶ ἐστερήθησαν διὰ τοῦτο τῶν θετακρῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὰ μάλιστα ἀξιωματικονεύτους μεταβολὰς τῆς τύχης ὑπέστη ἡ *Νεάπολις*. Ἐνταῦθα δηλ. ἐκυβέρνα ὁ σκληρόκαρδος καὶ δειλὸς βασιλεὺς *Φερδινάνδος*, ὅστις περὶ τὸ κινῆσιον μόνον καὶ τὴν ἀλείειν ἀσχολούμενος, κατέλιπε τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους εἰς τὴν ἐμπαθεῖ αὐτοῦ σίζυγγν *Καρολίναν*, θυγατέρα τῆς *Μαρίας Θηρεσίας*, ἧς πάλιν ἡ *ἑστὴ* καὶ ἐφέρετο ὑπὸ τῆς διαβολῆς τοῦ ἐταίρου *Λαυδ' Ἀμυλτων*, συζύγου τοῦ πρέσβους τῆς Ἀγγλίας. Πλήρης θανασίμου μίσους κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῶν βασιλεοκτόνων δημοκρατικῶν, καὶ πληροφορηθεὶσα ὅτι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις εἶχον ἀποφασίσαι νέον πόλεμον, παρέπει-

σεν ἡ βασίλισσα τὸν ζυγὸν αὐτῆς νὰ διατάξῃ τὴν εἰσβολὴν Νεαπολιτικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος ὑπὸ τὸν Αὐστριακὸν στρατηγὸν *Μάκκιον*. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἀπεδιώχθησαν ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ Γάλλοι καὶ ἡ πόλις κατελήφθη· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὤρμησαν πάλιν ὑπὸ τὸν *Χαμπιοννέτον*, ἐτρεψαν τοὺς Νεαπολίτας εἰς φυγὴν, καὶ εἰσήλασαν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν (Ν. εμ. καὶ Δεκ. 1798). Ἐκπλαγεῖσα δὲ καὶ ἀπορούσα τί νὰ πράξῃ, κατέφυγεν ἡ αὐλὴ τῆς Νεαπόλεως εἰς τὴν *Σικελίαν*· ἐπυρπόλησε τὸν ἴδιον ἐαυτῆς πολεμικὸν στόλον, καὶ κατέλιπεν εἰς τοὺς νικητὰς τὴν πρωτεύουσιν καὶ σὺν πασαν τὴν χώραν. Ἀλλὰ νῦν ἠγέρθη ὁ λαὸς τῆς Νεαπόλεως, παρῆλθοντες ὑπὸ μοναρχῶν καὶ κληρικῶν. Στίφη βραχοφόροι ὄχλοι (λαζικρόνι), ἐνωθέντα μετὰ χωρικῶν καὶ δούλων τῶν κατέργων, ἐκυρίευσαν τὴν Νεάπολιν καὶ ἐπροξένησαν τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ βασιλικὸς τοποτηρητὴς ἔφυγεν εἰς τὴν *Σικελίαν*, καὶ ὁ *Μάκκιος* ἐζήτησε προστασίαν εἰς τοὺς Γάλλους. Ἐφ' αἰμάτων δὲ καὶ νεκρῶν εἰσώρμησε τότε εἰς τὴν ἐπιμονώτατα ὑπερασπιζομένην πρωτεύουσιν ὁ *Χαμπιοννέτος*, καὶ ἰδρύσας τὴν *Παρθενοπικὴν δημοκρατίαν* (Ἰαν. 1799). Πάντες δ' οἱ ἐπιφανεῖς, εὐπαιδευτοὶ καὶ ὑπὸ αἰσθημάτων φιλοπατρίας διακαίόμενοι Νεαπολίται, προσετέθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν νέαν τάξιν, περιχαρεῖς διὰ τὴν ἀπὸ τῆς μακροχρονίου κατεσθλίψεως τῆς βασιλικῆς καὶ ἱερατικῆς δεσποτείας ἀπαλλαγὴν.—Τὸ ἔτος 1798 συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλβετίαν μεταρρύθμισις τοῦ πολιτεύματος. Ἡ *Βέρνη* καὶ ἡ μετ' αὐτῆς ἠνωμένη *Βαυδτλανδία* ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ μεγάλου συμβουλίου ἀριστοκρατικῶν, τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ μέλη ἀνήκον εἰς τὰς πατρικιακὰς οἰκογενείας. Διεγειρόμενοι δ' ὑπὸ Γάλλων δημοκρατικῶν, ἔδραξαν οἱ *Βαυδτλανδοὶ* τὰ ὅπλα, ὅπως ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς *Βέρνης*. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦσαν ισόπαλοι πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν τοὺς Γάλλους· μετὰ δὲ τοῦτο ὁ στρατηγὸς *Βρούνης* κατέλαβε τὴν *Βέρνην*, ἔγεινε κύριος τοῦ πλουσίου ταμείου καὶ ὀπλοφυλακείου, καὶ εἰσέπραξεν ἐκ τῆς χώρας μεγάλας ποσότητας διὰ πολεμικῶν φάρων. Βυηθούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, ἡγουμένων *Ὁξου* τοῦ ἐκ Βασιλείας καὶ

Απαρρη τοῦ ἐκ Βαυαρίας, μετέβαλον οἱ Γάλλοι τὴν Ἐλβετίαν εἰς μίαν καὶ ἀδιαφρετον Ἑλβετικὴν δημοκρατίαν μετὰ πολιτεύματος συγγραφέντος κατὰ τὴν Γαλλικὴν πολιτείαν τοῦ διευθυντηρίου. Μάτην ἐπανεστήσαν κατὰ τῆς τάξεως ταύτης, παροξυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἱερέων αὐτῶν, αἱ παρὰ τὴν λίμνην τῶν τεσσάρων Δασωδῶν Πόλεις (Vierwaldstaettersee) καθολικαὶ ἐπαρχίαι καὶ ἔλαβον εἰς χεῖρας τὰ ὄπλα· ἐνίκηθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ προσωχωρησῶσιν εἰς τὴν νέαν διάταξιν. Ἡ δὲ Γενεύη ἠνώθη μετὰ τῆς Γαλλίας· Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον προσωμνήσθη μὲν εἰς τὴν Ἰρλανδίαν μικρὸν τι ἀπόσπασμα Γάλλων στρατιωτῶν ὑπὸ τὸν Οὐμβέρτον, ὅπως βοηθήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας κατοίκους, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τῶν Ἀγγλῶν σύμβασιν· κατόπιν δ' ἡ νῆτος ἐτιμωρήθη αὐστηρότατα κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου.

§ 48. Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ. Τὰ συμβάντα ταῦτα καὶ ἡ σύγχρονος ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Συρίαν (§ 49) ἐπήνεγκον νέαν πολεμικὴν σύστασιν (4. ο. α. Γ. τ. ο. υ.) τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, Ῥωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας. Καὶ ἐν Ῥωσσίᾳ μὲν ἤρχεν ἀπὸ τοῦ 1796 ὁ πρεσβύτετος υἱὸς τῆς Αἰκατερίνης ΠΑΥΛΟΣ, ἡγεμὼν πνεύματος ὀλίγον τεταραγμένου, καὶ τρέφων μέγιστον μῖτος κατὰ τῶν ἄξιωματιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ὡς τιμῶν δὲ τὰ μέγιστα τὸ τάγμα τῶν *Μελιταίων*, τοῦ ὁποίου ἐνέργησε νὰ διορισθῇ μέγας μάχιμος, εἶδεν αἰτίαν πολέμου εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ναπιδέντος ἄλωσιν τῆς νήσου *Μελίτης* (§ 49). Ἡ δ' Ἀγγλία πάλιν ἐφοβείτο ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπιχειρήσεως κίνδυνον πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς αὐτῆς κτήσεις, καὶ ἐσκόρπισε διὰ τοῦτο χρήματα μετὰ χειρὸς ἐλευθερίου, ὅπως παρασκευάσῃ νέους ἐχθρούς εἰς τοὺς Γάλλους. Ἡ δὲ Αὐστρία εὐρίσκειτο εἰς διένεξιν πρὸς τὴν διευθύνσιν τοῦ διευθυντηρίου, διότι ἐν Βιέννῃ προσεβλήθη μὲν κατὰ τινα ἐρητὴν τοῦ λαοῦ ἡ κατοικία τοῦ Πρέσβους τῆς Γαλλίας *Βεργαδόττη*, ἐξεσχίσθη δὲ καὶ ἐκὰς ἡ τρίχρους σημαία, χωρὶς νὰ δώσῃ ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις τὴν ζητηθεῖσαν ἱκανοποίησιν.—Ὁ πόλεμος διεσχίσθη συγχρόνως ἐν *Γερμανίᾳ*, *Ἰταλίᾳ*, *Ἑλβετίᾳ* καὶ ἐν

ταῖς Κάτω Χώραις. Ἀφοῦ δηλ. οἱ Γάλλοι ἡττήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου ἐν Στανχαχίῳ (25 Μαρ. 1799), καὶ ἐδιόχθησαν πέραν τοῦ Ῥήνου, ἤβελτησαν νὰ ὑποστρέψωσιν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Γαλλίας (Ροβεκιώτος, Ποννιέρης, Ἰωάννης Δεβρύ), οἵτινες διεύθυνον μὲν ἄχρι τοῦδε ἐν Ῥαστατσίῳ τὰ τῆς εἰρήνης, εἶχον ὅμως καταστήσει ἐκυτοὺς κοινῶς μισητοὺς ἕνεκα αὐθάδειας καὶ ὑψηλοφροσύνης. Ἀλλὰ μόλις εἶχον ἐγκαταλείψει τὴν πόλιν ἀρχομένης τῆς νυκτὸς, ὅτε προσεβλήθησαν ἐναντίον παντὸς διεθνούς δικαίου ὑπὸ Στσέκλιων Οὐσάριον, ἀφῆρέθησαν τὰ χαρτία αὐτῶν (28 Ἀπριλ.) καὶ ἐκακοποιήθησαν τοσοῦτον, ὥστε οἱ μὲν δύν ἀπεθάνον πᾶντα, ὁ δὲ βαρέως πληγωθεὶς Ἰωάννης Δεβρύ ἐσώθη μόνον εἰσερπύσας εἰς λάκκον τινά. Ἡ πράξις αὕτη διήγειρε γενικὴν ἀποστροφήν, καὶ τὸ διεθυντήριο ὠφελήθη ἐξ αὐτῆς, ὅπως παροξύνῃ τὸν λαόν εἰς ἐκδικήσιν. Καὶ ἐν *Ιταλίᾳ* δὲ ἡττῶντο οἱ Γάλλοι. Εἰς ὀλίγας ἐβδομάδας ἐκυριεύσαν οἱ Ῥώσοι ὑπὸ τὸν Σιβολίρωφ τὴν εἰτεῖλλεν τῶν Ἀλπεων δημοκρατίαν, ἀφοῦ ὁ μὲν Μιρώ ἡττήθη ἐν Κάσσάτῳ (27 Ἀπριλ. 1799), ὁ δὲ Μακδογαλδὴς, ὅστις ὠδήγησε πρὸς τὰ ἐδῶ ἐκ τῆς Νεαπόλεως Γαλλικὸν στρατὸν, ἐνίκηθη παρὰ τὸν ἕνεκα τῆς νίκης τοῦ Ἀννίβα περίφημον Τρεβίαν (17—19 Ἰουν.). Ἡ δ' αἵματηρὰ ἦτα τῶν Γάλλων εἰς τὴν ΕΝ ΝΟΒΙΩ ΜΑΧΗΝ (5 Αὐγ.), καθ' ἣν ἀπέθανεν ἡρωϊκῶς ὁ νέος εὐφυὲς στρατηγὸς Γιουβέρτος, ἀπετέλεσε τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἰταλίας. Ἡ στροφή λοιπὸν αὕτη τῶν πραγμάτων ἐβλάψε θανασίμως τὴν Παρθενοπικὴν δημοκρατίαν. Μίλις δηλ. εἶχεν ἐγκαταλείψει ὁ Γαλλικὸς στρατὸς τὴν Νεάπολιν (13 Ἰουν.), ὅτε ἐξεπύρρησεν ὁ σκληρὸς Ροῦθφος καρδιναλῖος μὲ στίφη χωρικῶν τῆς Καλαβρίας καὶ λυσσώδων λαζαρόνων τὴν πόλιν, καὶ ἡ αὐτὴ ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς Σικελίας. Νῦν δ' ἐτήθη τρημερὴν ποινικὸν δικαστήριον κατὰ τῶν ἐν Νεαπόλει δημοκρατικῶν. Βοηθουμένης ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Νέλλωνος, ὅστις εὕρισκετο μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ ἐμπροσθεν τῆς πόλεως, καὶ ἔγεινεν ὄργανον αἰσχυροτάτης ἐκδικήσεως ἕνεκα τῶν θελημάτων τῆς Λαίδου Ἀμιλτων, ἔπραξεν ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις καὶ τὰ ἱερατεῖον πράξεις, ὑπο τῶν ὑποίων ἐπισκιάζονται τὰ μυσταουργήματα τῆς τρομοκρατίας τῶν Γέλλων. Ἀφοῦ

δὲ παρήλθον αἱ ἀσπαγαὶ καὶ οἱ φόνοι τῶν Λαζαρόνων, ἤρχισαν τὸ ἔργον οἱ αἰμοδίκαι, δῆμιοι καὶ δεσμοφύλακες. Πάντες οἱ μέτοχοι, ὀπαδοὶ καὶ προβιβασταὶ τῶν δημοκρατικῶν διατάξεων κατεδιώχθησαν. Ὑπὸ τῆς 30 τοῦ εἰνὸς μηνὸς πεπαιδευμένων καὶ εὐπολήτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀπεθάνον ἐπὶ τοῦ καθημευμένου ἰαζώματος ἢ εἰς προκώδη δεσμοφύλακα. Διότι αὐτὸ μάλιστα τὸ εὐγενέστατον μέρος τοῦ ἔθνους, τὸ ὅποιον ἤθελε νὰ ἀπαλλάξη τὸν λαὸν ἐκ τῆς ἀβελτηρίας αὐτοῦ καὶ ἀληθείας, εἶχε προστεθῇ μετὰ φιλοπάτριδος ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν νέαν τάξιν.

Ὁ πολὺς πρίγκιψ *Καρακίολας*, πρὶν ἐμπιστευμένους τοῦ Φερδινάνδου καὶ φίλος τοῦ Νέλσονος, ἀνητήθη ἐπὶ Ἰσπεραίαις, καὶ ἔπειτα, προσαρτηθέντος εἰς αὐτὸν βάρους, ἀρῆθη εἰς τὰ κύματα. Καὶ ἐν Ῥώμῃ δὲ κατελύθη ἡ δημοκρατικὴ κυβερνήσις, ἀναβάντος πάλιν εἰς τὸ Βατικάνον μετὰ τοῦτο τοῦ νέου πάπα Πίου τοῦ Ζ΄.—Κυριευθεῖσης τῆς Ἰταλίας, ἀνέστη ὁ *Σουβάρωφ* τὰ ἄδρα κρύσταλλα τῶν Ἀλπεων, ὅπως ἐξῶς καὶ ἐκ τῆς *Ἑλβετίας* τοὺς Γάλλους, οἵτινες ἐμάχοντο ἄχρι τούδε μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὰ πλησιόχωρα τῆς Ζυρίχης ὑπὸ τὸν Μασπέναν κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ τινος δευτέρου Ῥωσικοῦ ἀποσπάσματος. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν δὲ ταύτην ἡγωνίσθησαν οἱ Ῥωσικοὶ στρατοὶ πρὸς ἀπιστεύτους δυσχερείας καὶ κινδύνους. Εἰς στενὰ ὄρεων, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν ἕως τότε ποτατὰ εἰμὴ εἰς μονοβάμονα διαβάτην, ἐπὶ τοῦ Γοτθάρδου εἰς τὴν Γέφυραν τοῦ Διαβόλου, ὑπέστησαν ἐναντίον φύσεως καὶ ἐχθρῶν ἀγῶνας, οἳ τινες ἀνέκουσιν εἰς τὰς τολμηροτάτας πολεμικὰς πράξεις τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου. Καὶ ὅμως οἱ Γάλλοι ἐξησφαλίσθησαν εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Πρὶν δ' ἔτι δυνηθῇ ὁ *Σουβάρωφ* νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν φιλικῶν στρατῶν, ἠττήθησαν οἱ Ῥῶσοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν (25, 26 Σεπτεμ. 1799) εἰς τὴν ἐν *Ζυρίχῃ* μάχην, διότι οἱ Αὐστριακοὶ δὲν ἐδοθήσαν αὐτοὺς ἀρκούντως. Κατὰ δὲ τὴν μετέπειτα συμβᾶσαν ἄλωσιν τῆς πόλεως ἐπληρωθῇ θανάσιμος ὁ ἱεροκέρυξ *Αυατέρος*. Ὁ *Σουβάρωφ* ὠδήγησεν ἔπειτα τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὑπεράνω τῶν κρυφιστῶν ὑψών τοῦ Γερουβουνδέτνου (Γριζῶν) εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου ἀπέθανεν ὀλίγον μετὰ ταῦτα (Μάϊον 1800).—Ἡ δὲ σύγχρονος ἀπόπειρα τῶν Ἀγ-

γλων νά ἐκβάλωσιν ἐκ τῶν Κάτω χωρῶν τοὺς Γάλλους, προσορμιζόμενοι εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ὅπως ἐπαναφέρωσι πάλιν τὸν κατὰ κληρονομίαν ἑπαρχον, ἔλαβε θλιβεράν ἐκβασιν. Ὁ ἀνεπιτήδειος ἀρχιστράτηγος, δούξ τῆς Ὀρνκης, ἠγόρασε τὴν ἐπιστροφὴν χάριν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν διὰ τινος ἐπονειδίστου συνθήκης (Ὀκτ. 1799), χωρὶς νά φροντίσῃ παντάπασιν περὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἠνωμένων Ῥώσων. Ἡ ἀγενής δ' αὕτῃ καὶ ἰδιοτελής διαγωγὴ τῶν Ἀγγλων καὶ Αὐστριακῶν δυσπρόστατος τοσοῦτον κατὰ τῶν συμμάχων τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Παῦλον, ὥστε ἀπεσύρθη ἐκ τῆς συμμαχίας ἐκείνων.

§ 49. ΟΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ ΚΑΙ ΣΥΡΙΑΝ.
Ἐν ᾧ δὲ συνέβαινον ταῦτα, εὗρίσκετο ὁ Ναπολέων εἰς τὴν Αἴγυπτον μετὰ στρατοῦ λόγου ἀξίου. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1798 εἵχεν ἐκπλεύσει πρὸς τὴν χώραν τοῦ Νείλου διὰ τῆς νήσου Μελίτης, ἥτις ἀφῆρθέη διὰ προδοσίας ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Ἰωαννιτῶν. Ὁ πόθος τοῦ νά ἐνθουσιάσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ δι' ἁσυνήθων πράξεων τὸ εὐέγερτον Γαλλικὸν ἔθνος, φιλοδοξία καὶ ὁ στοχασμός, ὅτι ἤθελε δυνηθῇ, ὁρμώμενος ἐκ τῆς Αἰγύπτου, νά ἐξασθενίσῃ τὴν θαλάσσιον δύναμιν τῶν Ἀγγλων, καὶ νά ἐμβάλῃ εἰς κίνδυνον τὰς ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις κτήσεις αὐτῶν, ὑπῆρξαν τὰ κύρια αἰτία τῆς θαυμασίας ταύτης καὶ τεραστίου ἐπιχειρήσεως. Προσορμισθέντος δ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἀπεχωρίσθη καὶ ἀπεπλανήθη σύμπας ὁ Γαλλικὸς στόλος ἕνεκα τῆς ἀπρονοήσιας τοῦ ναυάρχου ὑπὸ τοῦ θαλασσινοῦ ἥρωος τῆς Ἀγγλίας Νέλσωνος ἐν Ἀβουκίρ· ὅθεν ἠναγκάσθη ὁ Ναπολέων νά προπαρασκευασθῇ πρὸς χρονιωτέραν διαμονήν. Τὸν δ' Ἰούλιον ἐξεστράτευσεν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας διὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐρήμου πρὸς τὸ Κάιρον. Ἡ ἀνάγκη τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν καίουσαν ἀμμόωδη ἐρημίαν ἀνευ ὕδατος καὶ ἱκανῶν ζωοτροφῶν ὑπῆρξε πολὺ μεγάλη. Ἀλλ' εἰς τὴν παρὰ τὰς Πυραμίδας μάχην (21 Ἰουλ. 1798) ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ὁποίων τέσσαρες χιλιετηρίδες ἀπέβλεπον πρὸς τοὺς μαχητάς· ἠττήθησαν οἱ Μωμελοῦκοι, οἵτινες ἦρχον τότε τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων· μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Ναπολέων εἰσήλασεν εἰς τὸ Κάιρον, συνέστησε νέαν διοίκησιν, ἀστυνομίαν καὶ φορολογίαν

κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον. καὶ ἄφησε τοὺς παρὰ τῷ στρατῷ εὐρισκομένους λογίους καὶ τεχνίτας νὰ ἐρευνήσωσι τὰ ἀξιοπαράτηρτα τῆς θαυμασίας ταύτης χώρας, συναθροίζοντες καὶ περιγράφοντες τὰ μνημεῖα καὶ τὰς ἀρχαιότητας. Ἐν τούτοις ὅσον καὶ ἂν ἐφείδοντο ὁ Βοναπάρτης καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων τῶν Μωαμεθανῶν, καὶ ἀπένευμον πάντα σεβασμὸν ἐξωτερικὸν εἰς τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν, τὰ τζαμία, τὰς τελετὰς καὶ συνηθείας, πάλιν ὁμως ἡ θρησκομανία ἐξεκαίετο εἰς τὰ στήθη τῶν Μουσουλμάνων, καὶ καθίστα εἰς αὐτοὺς μισητὴν τὴν ἀρχὴν τῶν χριστιανῶν. Τὸ μῖσος δὲ τοῦτο ἐπηυζήθη, ὅτε ὁ στρατάρχης τῆς Γαλλίας ἐπέβαλε φόρους καὶ δασμοὺς, καὶ ἡ Πύλη, τὴν ὁποίαν ὁ Ναπολέων δὲν κατώρθωσε νὰ ἀπατήσῃ ὑποκρινόμενος φιλικὴν καὶ ἀφροσύνην, διήγειρε τοὺς Μωαμεθανοὺς εἰς ἀγῶνα κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἐξεργάγη λοιπὸν ἐν Καῖρῳ (21 Ὀκτ. 1798) τρομερὰ ἀνταρσία, ἥτις μετὰ κόπου μόνον καὶ διὰ τῆς ἀνατάρας πολεμικῆς τέχνης τῶν Εὐρωπαϊκῶν κατεπαύθη, ἀφοῦ ἐσφάγησαν περὶ τοὺς 6000 Μωαμεθανῶν. Ὁ δὲ Ναπολέων ὠφελήθη ἐκ τῆς νίκης, ὅπως εἰσπράξῃ χρήματα, καὶ ὥρμησεν ἔπειτα πρὸς τὴν Συρίαν, ἐναντίον τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων (Φεβρ. 1799). Ἀλούσης δὲ τῆς Ἰάφρας (20 Μαρτ.) ἐνθα διέταξε νὰ πυρροβολήσωσιν ὡς ἐπιόρκους 2000 Ἄρναούτας, τοὺς ὁποίους εἶχεν αἰχμαλωτήσῃ-δευτέραν φοράν, ἐπορεύθη πρὸς ἐκπολιόρκησιν τοῦ ἈΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΗΣ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΟΣ (Ἀκκῶνος). Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐφάνη κατὰ πρῶτον δυσμενὴς ἡ τύχη πρὸς τὸν Ναπολέοντα. Οἱ Τούρκοι, προμηθευθέντες παρὰ τοῦ Ἀγγλοῦ ναυάρχου Σίδνεϋ Σμιθ πολιορκητικὰ πυροβόλα, ἀπέκρουσαν εὐτυχῶς τοὺς ποιήσαντας ἐφοδὸν ἐχθροὺς, καὶ περ ἐπιδειξάντας ἀξιοθαύμαστον ἀνδρείαν. Συγχρόνως δὲ Τουρκικὸς στρατὸς ἠπειλήσεν τοὺς μαχητὰς τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ ἐκσωτερικὴν τῆς χώρας. Καὶ ἠττήθη μὲν οὗτος καὶ διεσκορπίσθη μετὰ φθορᾶς ἐν Ναζαρέτ ὑπὸ τοῦ Γιουρώτου, καὶ παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ ὑπὸ τοῦ Κλέβερ, ἀλλ' ὁμως ὁ Ναπολέων εἶδεν ἐαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ καταλίπῃ τὴν Πτολεμαίδα καὶ ἐπιστρέψῃ, ἀναφανέντος μεταξὺ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ τοῦ λοιμοῦ. Πάντες οἱ ἵπποι ἐφορτώθησαν ἀρρώστους, οἱ στρατιῶται ὑπέμενον

τρομερωτάτας ἁλλεΐψεις, οἱ κίνδυνοι καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ἦσαν καταπληκτικά· ὁ δὲ Ναπολέων συνεμερίζετο πάσας τὰς κακοπαθείας μετὰ τοῦ μικροτάτου τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, καὶ λέγεται μάλιστα ὅτι ἐπασκέφθη ποτὲ νοσοκομεῖον πλήρες λοιμωττόντων. Τὸν Ἰούνιον ἔφθασε πάλιν εἰς τὸ Κάϊρον, καὶ ἦδη τὸν ἐπόμενον μῆνα (25 Ἰουλ.) ἐνίκησεν ἐν Ἀβουκίρ στρατὸν Τουρκικὸν τρεῖς ἰσχυρότερον. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἔμαθεν ἔκ τινων φύλλων ἐφημερίδος τὰς ἀναρχίας τῶν Γαλλῶν ἐν Ἰταλίᾳ, τὸ ὅποιον ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐν ἄκρᾳ δὲ σιγῇ παρεσκευάσας μετὰ μεγάλης ταχύτητος τὴν ἀναχώρησίν του. Μετενεγκὼν λοιπὸν τὴν ἐπὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν ΚΑΒΕΡ, ἀπέπλευσεν ὁ Ναπολέων μετὰ 500 περίπου ἀκολουθῶν ἐπὶ δύο φρεγατῶν καὶ τινων μικρῶν πλοίων ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἔφθασεν, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ εὐτυχοῦς αὐτοῦ ἄστρου, χωρὶς νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας, ἐνθα ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν κατὰ τὸ Φρήιον ἐν μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν τοῦ λαοῦ (9 Ὀκτ. 1799).

§ 50. Η ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΟΗ ΟΜΙΧΛΩΔΟΥΣ Φθάσας ὁ Ναπολέων εἰς Παρισίους, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ καταλύσῃ τὴν κυβέρνησιν τοῦ διευθυντηρίου, ἥτις εἶχεν ἀπολέσει πέντα σεβασμὸν καὶ πᾶσαν ὑπόληψιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐξεβαιώθη περὶ τῶν ἐν Παρισίοις εὐρισκομένων ἀξιωματικῶν καὶ στρατευμάτων, καὶ συνεφώνησεν ἔπειτα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως μετὰ τοῦ Σιεϋ, ἐνὸς τῶν διευθυντῶν, καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λουκιανοῦ Βογαπάρτη, ὅστις εἶχεν ἐκλεχθῇ πρόεδρος τῶν πεντακασίων. Ἐνήργησαν δὲ νὰ μεταφερθῶσιν αἱ ἑδραὶ τῶν βουλῶν εἰς τὸν ἄγ. Κλαύδιον (Σαιν Κλου), ὅπως φέρωσι τοὺς βουλευτὰς εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεί δὲ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ Ναπολέων προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὴν συνέλευσιν διὰ λόγου ὑπὲρ τῶν σχεδίων αὐτοῦ· ὅτε ὅμως δὲν ἐπέτυχεν, ἀλλὰ πολὺ μάλλον ὠνειδίσθη καὶ ἠπειλήθη, διέταξε τοὺς ἐπιλέκτους (Γρεναδιέρους) αὐτοῦ νὰ κενώσωσι τὴν αἴθυσαν τῆς συνεδριάσεως προτείνοντες λόγον. Οἱ δημοκρατικοὶ

λοιπὸν, οἵτινες κατ' ἀρχάς ἀντέστησαν θαρράλῳς εἰς τὸν κίνδυνον, ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν ἰσχυροτέραν δύναμιν, καὶ νὰ ζητήσωσι σωτηρίαν διὰ τῶν θυρῶν καὶ παραθύρων· οἱ δὲ θρασύτεροι αὐτῶν ἀπεκρημίσθησαν ὑπὸ τῶν Γρεναδιέρων. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπετράπη εἰς 50 ἄνδρας ἡ σχεδίασις νέου πολιτεύματος. Οὕτως ἐτελείωσε τὸ πολιτικὸν τόλμημα τῆς 18 ΟΜΙΧΛΩΔΟΥΣ (9 Νοεμ. 1799), ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἔλαβεν εἰς τὴν σινοβάρην αὐτοῦ χεῖρα τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων ὡς ΠΡΩΤΟΣ ΥΠΑΤΟΣ Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ.

Γ'. Η ΑΠΟΛΥΤΟΣ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗ.

1. Ἡ ὑπατεία (1800—1804).

§ 51. Κατὰ τὸ ὑπατικὸν πολίτευμα ἡ πολιτικὴ ἐξουσία εἶχε διανεμηθῇ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

1. Ἡ ἐξ 80 μελῶν συνισταμένη Σύγκλητος ἐξέλεγε τὰ μέλη τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ τοὺς ἠνωτάτους ὑπαλλήλους καὶ δικαστὰς ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν νομῶν ἀποστελλομένων ὀνομαστικῶν καταλόγων. 2. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία διαιρεῖτο α.) εἰς τὴν *δημαρχίαν*, ἥτις ἠρίθμει 100 μέλη, καὶ ἔμελλε νὰ ἐξετάζῃ καὶ βουλευῆται περὶ τῶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως προτεινομένων, καὶ β.) εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ παραδέχωνται μόνον ἢ νὰ ἀπορρίπτωσιν ἀπλῶς τὰς προτάσεις ταύτας. 3) Ἡ κυβέρνησις συνίστατο ἐκ 3 ἐπὶ 10 ἐτι ἐκκληγομένων ὑπάτων, τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ὑπάτος, *Ναπολέων Βοναπάρτης*, ἐξήσκει τὴν καθ' αὐτὸ κυβερνητικὴν ἐξουσίαν, ἐν ᾧ ὁ δεῦτερος καὶ τρίτος ὑπάτος (*Καμβακέρης, Λεβρὼν*), ὡς σύμβουλοι μόνον ἴσταντο παρ' αὐτῷ. Ὡς πρῶτος δ' ὑπάτος περιεστοιχίσθη ὁ Ναπολέων ὑπὸ συμβουλίου τοῦ κράτους καὶ ὑπουργείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξέλεξε τοὺς εὐφρεστάτους καὶ ἐμπειροτάτους ἄνδρας. Καὶ ὁ μὲν *Ταλλεϋράνδος*, ὁ ἐπὶ δέξις διπλωμάτης, ἦτον ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ὁ δὲ παρ

νοῦργος Φουσσέ διάκει τὴν ἀστυνομίαν, καὶ ὁ Βερθιέρος διέ-
θουε τὸ ἐπιτελεῖν (εἶαι παῖροι). Τὰ δὲ νομικὸν βιβλίον τῶν
Γάλλων, ὁ κώδικς τοῦ Ναπολεόντος, εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ὁ-
ποίου εἰργάσθησαν οἱ περιφημοτάτοι νομικαθεῖς τῆς Γαλ-
λίας, εἶναι λαμπρὰ ἀπόδειξις τῶν φώτων τοῦ συμβουλίου τοῦ
κράτους.

§. 52. ΜΑΡΙΕΓΓΟΝ καὶ ΟΧΕΝΑΙΝΔΗ. Καταρτισθέντος τοῦ
νέου πολιτεύματος, ἔγραψεν ὁ Βοναπάρτης ἰδιοχείρως εἰς τὸν
βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ προσέφερε τὴν χεῖρα εἰς
εἰρήνην ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας.
Ἄλλὰ τὸ ἀσύνηθες τοῦτο βῆμα ὀλίγης ἔτυχεν ἐπιδοκιμασίας·
ψυχρὰ δέ τις καὶ μετρημένη ἀπάντησις ὠμίλει περὶ ἀποκα-
ταστάσεως τῶν Βουρβωνιδῶν καὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὰ παλαιὰ
σύνορα. Ἡ δ' ἀντίθεσις τῆς φαινομένης προθυμίας, εἰλικρινείας
καὶ μεγαλοψυχίας τοῦ Ναπολεόντος, καὶ τῆς ἀποκρουστικῆς ψυ-
χρότητος τῶν ἀνακτοβουλίων τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Βιέννης, ἐ-
προξένησεν εἰς τοὺς διαπύρους Γάλλους μέγαν ἐνθουσιασμόν
καὶ ἐπιθυμίαν πολέμου. Εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ὁ Ναπολέων
εἰς τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ, νὰ ἐλκύσῃ πρὸς τὸ μέρος του τὸν
Τσάρον τῆς Ῥωσσίας. Ὁ Ναπολέων ὠφελήθη συνετῶς ἐκ τῆς
πρὸς τοῦ στρατιώτας ἀγάπης τοῦ Παύλου καὶ τῆς δυσаре-
σείας αὐτοῦ κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Ἀγγλων, οἵτινες δὲν
ῥηθελον γὰ ἀνταλλάξωσι τοὺς αἰχμαλώτους Ῥώσσους. Ἐπεμψε
δὴλ. χιλιάδας τινὰς τῶν αἰχμαλώτων τούτων ὀπίσω εἰς τὴν πα-
τρίδα αὐτῶν νεοενδυμένους καὶ ὠπλισμένους ἄνευ λύτρων. Οὕ-
τω δ' ἀνέκτησε τὴν καρδίαν τοῦ ἀλλοκότου μὲν, ἀλλ' ἱπποτι-
κοῦ ἄλλως Αὐτοκράτορος, εἰς τρόπον ὥστε περιῆλθεν αὐτός εἰς
φιλικὴν σχέσιν μετὰ τοῦ Βοναπάρτη, καὶ κατέλιπε παντάπασι
τοὺς προτέρους αὐτοῦ συμμάχους — Νῦν δὲ συνῆθροισεν ὁ πρῶ-
τος ὑπάτος ἐν ἄκρῃ σιγῇ πληθὺν στρατευμάτων λόγου ἀξίαν
πλησίον τῆς Γενεύης, καὶ ἐπεχείρησεν ἔπειτα μετὰ τοῦ κυρίου
στρατοῦ τὴν διὰ τοῦ μεγάλου Ἀγίου Βερνάρδου διάδασιν, ἐν
ᾗ ἄλλαι μοῖραι ἐπορεύθησαν πρὸς τὴν Ἰταλίαν διὰ τοῦ Σιμ-
πλῶνος, Ἀγ. Γοτθάρδου καὶ ἄλλων παρόδων (Μάϊ. 1800). Ἡ
δὲ τολμηρὰ αὕτη ἐπιχείρησις μετὰ τῶν δυσχερειῶν αὐτῆς καὶ

κινδύνων υπενθύμισε τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τοῦ Ἀννίβα. Ὁ στρα-
τὴς κατέβη διὰ τοῦ μεταξὺ χιονωδῶν καὶ κρυσταλλωδῶν ὄρεων
κειμένου Ὀσπιζίου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Δώρα Βαλτέα,
ὅπου τὸ ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν κατεχόμενον φρούριον Βάρδον
ἐφάνητο ὅτι ἐμελλε νὰ παράσχη εἰς αὐτοὺς ἀκατανίκητους δυ-
σκολίας. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Ναπολέοντος εὖρε διέξοδον. Ἐπὶ
ποιμενικῆς τιнос ἀτραποῦ υπερέβησαν τὰ στρατεύματα τὰ πλη-
σίον ἐκαὶ ὕψη, ἐν ᾧ τὸ πυροβολικὸν διεκομίσθη διὰ πανουργίας
κρυφίως ὑπὸ τῆς κανονοστοιχίας τοῦ φρουρίου. Οὕτως ἐφθασαν οἱ
Γάλλοι ὅλως ἀπροσδοκῆτως εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν, τὴν αὐτὴν ἐ-
κείνην στιγμήν, ὅτε οἱ Αὐστριακοὶ εἶχον ἀναγκάσει καὶ τὴν Γέ-
ρουαν εἰσέτι νὰ παραδοθῇ, καὶ εἶχον οὕτω κατεिल्μημένην ὅλην
τὴν χώραν. Ἀλλ' ἡ θέσις τῶν πραγμάτων ἄλλαξε μετ' ὀλίγον.
Πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Γενούης ἠττήθησαν οἱ
Αὐστριακοὶ ἐν Μονταβέλλω (9 Ἰουν.), καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα
συνεκροτήθη πλησίον τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ ΕΝ ΜΑΡΕΓΓΙΩ ΜΑ-
ΧΗ (14 Ἰουν.), καθ' ἣν οἱ ὑπὸ τὸν Μάξαν Αὐστριακοὶ, νική-
σαντες κατ' ἀρχὰς δις, ἠττήθησαν παντελῶς κατὰ τινὰ τρί-
την ἀνανέωσιν τῆς συμπλοκῆς. Ἡ προσέλασις τῶν στρατευμά-
των τοῦ στρατηγοῦ Δεφαίξ, ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει ὀλίγας ἡμέ-
ρας πρότερον ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ ἱπ-
πικὴ προσβολὴ τοῦ νέου Κε.λ.λερμάνου ἔγεινε παραίτιος τῆς
στροφῆς ταύτης καὶ ἤρπασεν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν τὴν βεβαίαν
πιστευομένην νίκην. Ὁ Δεφαίξ ὁμως, εἰς τῶν μάλιστα γενναιο-
φρόνων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως,
ἀπέθανεν ἐν Μαρέγγῳ θάνατον ἡρωϊκόν. Τὸ Μεδιόλανον καὶ ἡ
Δομβαρδία ὑπῆρξαν τὸ ἄθλον τῆς ἡμέρας ταύτης τῆς μάχης.
Συγχρόνως δὲ στρατὸς τις ἀπὸ τὸν Μορώ εἶχεν εἰσελάσει εἰς
τὴν Σουεβίαν καὶ Βαυαρίαν, καὶ τρέψας ἐν πολλαῖς συμπλοκαῖς
τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς φυγὴν, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ συγκατατε-
θῶσιν εἰς ἀνακωχὴν ὀπλων· ἀλλὰ πρῶτον ἡ ἑνδοξος πορεία τοῦ
Μακδογάβη καὶ Μονκεῦου διὰ τῶν κρυσταλλωμένων Γρίζονι-
κῶν (Γραιτικῶν) Ἀλπεων (Ἰούλ.), καὶ ἡ ἐν τῇ φονικῇ ΜΑΧΗ,
ΤΗΣ ΟΧΕΜΑΙΝΑΜΣ λαμπρὰ τοῦ Μορώ νίκη (3 Δεκ.), ἠνάγκα-
σε τοὺς Αὐστριακοὺς νὰ παραδεχθῶσιν εἰς τὴν ΕΥΡΩΠΗΝ ΤΗΣ

ΔΥΝΕΒΙΑΛΗΣ (9 Φεβρ. 1801), τὰς ἐν Κάμπιερ Φορμίω γενομένας ὁμολογίας, καὶ ν' ἀναγνωρίσωσι σύνορα τοῦ Γαλλικοῦ κράτους τὴν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀθέσιος καὶ Ῥήνου ὁδόν. Ὁ σχηματισμὸς Ἰταλικῆς δημοκρατίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βοναπάρτη καὶ ὁ ὅρος, ὅτι οἱ ζημιωθέντες Γερμανοὶ ἡγεμόνες καὶ αἱ αὐτοκρατορικαὶ πόλεις ἐμελλόν νὰ ἀποζημιωθῶσι δι' ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, μεταβαλλομένων εἰς λαϊκὰ καὶ διὰ τῆς καταργήσεως τῶν αὐτοκρατορικῶν πόλεων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ῥήνου, ἦσαν τὰ σημαντικώτατα ἄρθρα τῆς ἐν Αὐνεβίλλῃ εἰρήνης. Ἡ δὲ δυνεβία μετεπειτα (28 Φεβρ. 1803) διὰ τοῦ ἀνομασθέντος κυρίου δόγματος τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ κράτους ὁρίσθησαν νέα διάταξις τῶν ἐπικρατειῶν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, ἦτο τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς διάλυσιν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ ἰδρυσιν αὐτοδеспότων (Souverains) βασιλείων καὶ ἡγεμονιῶν (πριγκιπάτων).

§. 53. Η ΕΝ ΑΜΒΙΑΝῒ (AMIENS) ΕΙΡΗΝΗ. Μετὰ τὴν ἐν Αὐνεβίλλῃ εἰρήνην μόνη ἡ Ἀγγλία εὗρισκετο ἀκόμη εἰς τὰ ὅπλα· καὶ ἐπειδὴ ὀλίγω πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Παῦλος ἐκ μίσους κατὰ τοῦ αὐθαδούς καὶ ὑπερηφάνου νησιωτικοῦ λαοῦ εἶχεν ἀνανεώσει μετὰ τῆς Πρωσίας, Σουηδίας καὶ Δανιμαρκίας τὸν δεσμὸν τῆς ἐνότητος οὐδενερότητας (§. 6), καὶ παρασκευάζει οὕτω κατὰ τῶν Βρετανῶν ἐχθρὸς καὶ εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, ἐπόθησε καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἀγγλίας ὡσαύτως τὴν ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν. Ἐπαχείρησε λοιπὸν εἰρηνικὰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες ὅμως ἐπὶ πολλὸν χρόνον εἰς οὐδὲν ἔφερον ἀποτελέσμα, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ συμφωνήσωσι περὶ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Κλέβερ δηλ. ὅσον καὶ ἂν ὤργισθη διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ναπολεόντος (§. 49.), εἶχεν ὅμως ἐξασφαλίσαι ἐαυτὸν μετ' ἐπιτυχίας κατὰ τῶν Ἀγγλῶν καὶ Τούρκων, καὶ εἰς τὴν ἐν Ἡ.λιουπόλει μάχην (20 Μαρτ. 1800) ἐνίκησε τὸν ἐξάνκις ἰσχυρότερον ἐχθρὸν. Ἀλλ' ὅτε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐν Μαρέγγῳ μάχης ἐφονεύθη εἰς τὸν κῆπον τοῦ Παλατίου αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐγγχειριδίου θρησκομανοῦς τινος Μωαμεθανοῦ, ὁ Γαλλικὸς στρατὸς περιήλθε κατὰ μικρὸν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην ἐπὶ τοῦ ἀνιχνήου αὐτοῦ διαδόχου Μελόν, ὅστις εἶχε μεταβῆ εἰς

τὸν Ἰσλαμισμόν, ὥστε οἱ Ἀγγλοὶ ἠλπισαν ὅτι ἤθελον δυνθῆναι ἀναγκάσωσι τοὺς ἐκεῖθι Γάλλους νὰ παραδοθῶσι, καὶ παρέτεινον διὰ τοῦτο τὰς εἰρηνικὰς διαπραγματεύσεις. Πρῶτον δ' ἄφου ὁ ἀνδρεῖος στρατηγὸς τῶν Ἀγγλῶν *Αἰθιρκρόμβυς* ἐπέσεν εἰς τὴν ἐν *Κατώτρ συμπλοκῇ* (21 Μαρτ. 1801), ἐπέισθησαν ὅτι οὔτε ὁ ἐκ παντοειδῶν λαῶν συνειλεγμένος κατὰ ξηρὰν ἰδίου στρατός, οὔτε τὰ ἀδέξια στίφη τῶν Τούρκων, ἦσαν ἱκανὰ νὰ νικήσωσι τοὺς ἐμπειρολέμους Γάλλους εἰς τὴν χώραν τοῦ Νείλου. Διωμολογήθη λοιπὸν συνθήκη (Σεπτ. 1801), καθ' ἣν ἐμελλεν νὰ μετακομισθῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ Ἀγγλικῶν πλοίων τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, 24,000 ἀνδρῶν, μετὰ τῶν ὀπλίων, τῶν αἰαγκαίων τοῦ πολέμου καὶ πάντων τῶν θησαυρῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης. Τοῦτο δ' ὑπῆρξεν ἡ προεισαγωγή εἰς τὴν *ΒΙΡΗΝΗΝ ΤΟΥ ΑΜΒΙΑΝΟΥ* (27. Μαρτ. 1802), ἐν ᾗ οἱ Ἀγγλοὶ ὑπεσχέθησαν νὰ παραδώσωσι τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐξωτερικῶν αὐτῶν κτήσεων, καὶ νὰ παραχωρήσωσι πάλιν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰωαννιτῶν τὴν νῆσον *Μελίτην*, ἣν εἶχον τάξει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη, σονομολογηθεῖσα μετὰ μεγάλης ταχύτητος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας εὑρε μεγάλην ἀντίρρησην εἰς τὸν τόπον. Ὁ τόπος ὕψωσε φωνὴν μεγάλην ἐναντίον αὐτῆς, καὶ ἔλαβε πρὸς τοῦτοις ὕφος ἐχθρικὸν πρὸς τὸν Ναπολέοντα. Αἱ προσβολαὶ δ' αὗται παρώξυνον τὸν πρῶτον ὑπατον, ὅστις δὲν εἴξευρε νὰ ὑποφέρῃ οὔτε ὄνειδον οὔτε ἀντιλογίαν· ἀπεκρίθη λοιπὸν διὰ τῆς ἐπισήμου Γαλλικῆς ἐφημερίδος (Παραινέτου, *Moniteur*) καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἐντεῦθεν δὲ προῆλθεν ἀμοιβαία δυσμένεια, ἐξ ἧς προσεδόκατο προσεχῆς ἀνανέωσις τοῦ πολέμου· διὸ οἱ Ἀγγλοὶ ἐβράδυνον τὴν ἐκκένωσιν τῆς *Μελίτης* καὶ τὴν ἐκτέλεσιν πᾶν ἐπὶ ζήμιων συμφωνιῶν τῆς εἰρήνης. Εἶχε δὲ παρέλθει ἤδη καὶ ὁ ἀπὸ τῆς *Ρωσσίας* φόβος, ἀποθανόντος τοῦ *Παύλου* θάνατον βίαιον. Ἡ σκληρότης δηλ., τὰ αὐθαίρετα βουλευτάτα καὶ ἡ σκυθρωπὴ ὑποψία τοῦ αὐτοκράτορος τούτου εἶχον ἐπαυξήθῃ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀνιάτου διαταράξεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ἐξυφάνθη λοιπὸν ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συνωμοσία, τῆς ὁποίας τὸ νῆμα διεύθυνεν ὁ ἰσχυρὸς κόμης *Πάλλεν*.

Συνεπεία δ' αὐτῆς προσεβλήθη ὁ αὐτοκράτωρ Παῦλος εἰς τὴν κοιτῶνά του ὑπὸ τοῦ Σούβωφ, *Bérriker* κ. ἄλ. καὶ ὅτε ἤνθη-
 θη τὴν ἀπαιτηθεῖσαν παραίτησιν ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἐπνίχθη παρ'
 αὐτῶν ἀπανθρώπως, καὶ ἀκηγορεῖσθαι ἔπειτα αὐτοκράτωρ ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος (24 Μαΐου 1801). Οἱ φονεῖς ἔλα-
 βον ἀνταμοιβὰς καὶ δόξας. «Τὸ στέμμα, πολὺ φοβούμενον νὰ
 τιμωρήσῃ οὐδ' ἐτόλμησέ ποτε νὰ ὀργισθῇ ἢ νὰ φανῇ ἀχάριστον»·
 — Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἢ ἐν Ἀμβριανῷ εἰρήνῃ δὲν ἦτο
 δυνατόν νὰ ᾔνοι διαρκῆς. Παρελθόντος ἐνὸς ἔτους, ἐκήρυξαν οἱ
 Ἀγγλοὶ ἐκ νέου τὸν πόλεμον (18 Μαΐου 1803) ἤλθε δὲ
 πάλιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὁ Πίτερ. Ὀλίγῳ δὲ πρότερον εἶχε τά-
 ξει ὁ Ναπολεὼν καὶ τὴν Ἑλβετίαν εἰς ὁμοίαν σχέσιν ὑποταγῆς
 ὡς καὶ τὴν Ολλανδίαν καὶ Ἰταλίαν. Διὰ τοῦ ὀνομασθέντος δηλ-
 δόγηματος τῆς μεσιτείας εἶχε μεταβάλει τὸ πολίτευμα τῆς
 Ἑλβετικῆς δημοκρατίας (Φεβρ. 1803) οὕτως, ὥστε ἔγειναν μὲν
 πάλιν αἱ τοπαρχίαι αὐτόνομοι, ἀλλὰ *Λανδαμνάνος* τις καὶ μία
 δίαιτα ἀντεπροσώπευον τὸν δεσμὸν ὡς κράτος σύνολον· εἶχε
 λοιπὸν περιλάβει τὴν ὁμοσπονδίαν εἰς πολιτικὸν ἐν συμμαχίᾳ
 ἐπίδεσμον, αὐτοὶς ἐκράτει συνετὸν μέσον μεταξὺ ἐνότῃτος καὶ
 χωρισμοῦ.

§. 54. Η ΝΕΑ ΑΥΓΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟΝ (CONCOR-
 DAT). Ὁ Βοναπάρτης εἶχε προσπαθῆσαι κατ' ἀρχὰς νὰ συν-
 διαλλάξῃ τὰ παλαιὰ μετὰ τῶν νέων, καὶ νὰ ἐνώσῃ τὰ προσ-
 κτηθέντα ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως μετὰ τῶν ἡθῶν καὶ τύπων τῆς
 ἐποχῆς τῶν βασιλέων. Πολὺ ἐνωρὶς ὅμως ἐδήλωσε τὴν πρόβ. τὰ
 παλαιὰ καθεστῶτα εὖνοιαν αὐτοῦ, ἀποκαστήσας πάσαις τὰς
 προτέρας διατάξεις καὶ συνηθείας. Εἰς τὴν ἐν τῷ Κεραμεικῷ αὐ-
 λὴν τοῦ νέου ὑπάτου εἶδον πάλιν μετ' ὀλίγον τὰς προτέρας στο-
 λὰς καὶ τοὺς συρμούς, τοὺς τύπους τῆς παλαιᾶς ἐθιμοταξίας καὶ
 ἐν γένει τὴν κομψότητα τῆς βασιλικῆς ἐποχῆς. Γένος ἀριστα-
 κρατικόν, εὐγενὲς ἐκπαίδευσις καὶ λεπτοὶ τρόποι, ἐθεωροῦντο
 πάλιν ὡς πλεονεκτήματα τῆς καλῆς κοινωνίας. Τὰ κοινωνικὰ
 πλεονεκτήματα τῆς συζύγου αὐτοῦ *Γωισελίνης*, ἡ ὠραιότης καὶ
 τὸ ἀξιαγάπητον τῶν προγόνων αὐτοῦ (Βύγενίου καὶ Ὁρτησίας
 Βωαρναί) καὶ ἀδελφῶν (Παυλίνης, Ἑλζίνης) ἤλθον ἐν καιρῷ κατὰ

ταλλήλω πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ. (*) Ἡ δ' ἐλάττωσις τῶν καταλόγων τῶν μεταναστατῶν ἐπανάγαγε πολλοὺς βασιλικούς εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἡ εὐνοια ἣτις ἐδείχθη πρὸς αὐτοὺς, τοὺς κατέστησε πειθηνίους καὶ εὐμεταχειρίστους πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς νέας αὐλῆς. Ἡ κυρία Στάελ (θυγάτηρ τοῦ Νεκκέρου) συνήθροισε πάλιν περὶ αὐτὴν, ὡς ἄλλοτε ποτε, κύκλον λογιῶν καὶ περιφήμων ἀνδρῶν εἰς τὴν αἵθουσάν της. Ἡ δὲ ματαιότης τῶν Γάλλων κύνει τὴν τάσιν τοῦ Ναπολέοντος· καὶ ὅτε συνέστησε τὸ τάγμα τοῦ λεγεῶνος τῆς τιμῆς, δημοκρατικοὶ τε καὶ βασιλικοὶ ἐπεθύμησαν τὸ νέον παίγνιον τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας.—Μία τῶν πρώτων φροντιδίων τοῦ ὑπάρχου ὑπῆρξεν ἡ ἀποκατάστασις τῆς χριστιανικῆς θεολογίας εἰς τὰς Γαλλικὰς ἐκκλησίας. Ἀφοῦ λοιπὸν κατήργησε τὰς δημοκρατικὰς ἐφορτάς

(*) ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞ ΑΙΔΕΙΟΥ ΤΟΥ
ΕΝ Τῇ ΚΥΡΩ, ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ.

Κάρολος Βοναπάρτης—Λαιτιτία κόρη Παμολίνου

(† 1836 ἐν Ῥώμῃ.)

1. Ἰωσήφ Βοναπάρτης, κόμης τοῦ Σουβελλιέρ, 1767—1844. 2. Ναπολέων Β., 1769—1821. 3. Λουκιανὸς Β. πρίγκηψ τοῦ Κανίνου 1772—1841. 4. Ελίζα σύζυγ. Βακκιδάκη 1777—1820. 5. Λουδοβίκος Β., δούξ τοῦ Ἀγ. Λεῦ, 1778—1846. 6. Παυλίνα σύζυγ. Βοργέζη, 1784, —1825 7. Καρολίνα—Μυράτ, κόμηςσα τῆς Λιπώνας (Νεαπόλεως) 1782—1839. 8. Γερώνυμος Β., γεν. 1784, δούξ τοῦ Μονεσפורτίου (Κυβερνήτης τοῦ οἴκου τῶν ἀπομάρχων). πρίγκηψ Ναπολέων.

Ναπολέων Βοναπάρτης—Ἰωσηφίνη Βωαργαί (κόρη τοῦ Τάσχερ τῆς Παγερίας) 1763—1814.

Εὐγένιος, δούξ τῆς Λεβχετεμβέργης Ὀρθησία — μετὰ τοῦ
1781—1824. Λουδοβίκου Βοναπ. δού-

κίσσα τοῦ Ἀγ. Λεῦ, †.

1837.—Λουδοβίκος Ναπολέων (ἀπὸ τοῦ 1848—52 πρόεδρος τῆς Γαλλ. δημοκρατίας, ἀπὸ δὲ τῆς 2 Δεκ. 1852 αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων).

Ἡ Εὐγενία Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

(10 Αυγούστου, 21 'Ιαν.) καὶ εἰσήγαγε τὴν ἐόρτασιν τῆς κυριακῆς, ἤρχισαν μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς διαπραγματεύσεις, ἐπαναγαγεῖν τέλος τὴν συνομολόγησιν τοῦ ἐνωτικοῦ (15 'Ιουλ. 1804). Διὰ τοῦ ἐνωτικοῦ δὲ τούτου ἀπώλεσεν ὁ κλῆρος τῆς Γαλλίας τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀνεξάρτητον θέσιν, καὶ ἐτάχθη ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ τὸν ἀρχοντα τοῦ κράτους (3 'Απριλ. 1802).— Δὲν ἦτο δὲ ὀλιγωτέρα ἡ φροντίς, ἣν κατέβαλεν ὁ Ναπολέων εἰς τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἂν καὶ προήγαγε κυρίως τὰ παιδευτήρια τῶν πρακτικῶν γνώσεων, ὡς τὸ ἐν Παρισίοις *Πολυτεχνικὸν σχολεῖον*· κατέστησε δὲ πρὸς ἐτι τὰ τῶν σχολείων παντάπασιν ἐξηρημένα ἀπὸ τοῦ κράτους· ὡς δηλ. ἀνὴρ ἰδιογνώμων καὶ φίλαρχος, ἤθελεν ὁ Ναπολέων νὰ διευθύνῃ καὶ κυβερνᾷ τὰ πάντα μόνος, καὶ ἐπῆρξεν οὕτω δημιουργῶς τῆς καταστρεπτικῆς συγκεντρώσεως, δι' ἧς κατεδραμεύθησαν αἱ φλέβες τοῦ δημοσίου βίου, καὶ ἐσκορπίσθη καθ' ὅλην τὴν πολιτείαν τὸ σπέρμα τοῦ θανάτου.

§. 55. ΣΥΝΟΜΟΣΙΑΙ. Ὁ Ναπολέων ἦτο φύσεως δεσποτικῆς, οὐδόλως ἀρεσκυμένης εἰς ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον. Διὸ περιωρίζεν ὁσημέραι πλειότερον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, κατεδίωκε τοὺς Ἰακωθίνους καὶ δημοκρατικούς, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζεν αἰθεολόγους, καὶ ἀνέθηκε τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ εἰς τὴν φρουράν του καὶ εἰς αὐστηρὰν τινα τριπλὴν ἀστυνομίαν, διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ πανούργου Φουσσέ. Ἐπανειλημμένοι δὲ συνομοσίαι κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ πρώτου ὑπάτου, ὅτε μὲν ὑπὸ δημοκρατικῶν, ὅτε δὲ ὑπὸ βαλικῶν ἐπιχειροῦμεναι, εἶχον ἀποτελέσμα πάντοτε νέους περιορισμούς καὶ αὐστηροτέραν ἐπαγρύπνησιν. Ἄλλ' ἡ τολμηροτάτη τῶν τοιούτων ἐπιχειρήσεων ἦτον ἡ ἀπόπειρα νὰ ἀνατινάξωσιν εἰς τὸν ἀέρα τὸν Βοναπάρτην, πορευόμενον πρὸς τὸ θέατρον τῶν μελοδραμάτων (24 Δεκ. 1800), διὰ τῆς ὀνομασθείσης καταχθονίου μηχανῆς, βαρελλοῦ πλήρους πυρίτιδος, σφαιρῶν καὶ καυσίμου ὕλης· τόλμημα, ἐξ οὗ ἐσώθη μὲν ὁ Ναπολέων μόνον διὰ τῆς ταχύτητος τοῦ ἀμαξήλατου αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ οὗ κατεστράφησαν πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐπληρώθησαν πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἔνεκα δὲ τοῦ ἀνέσιαιργήματος τούτου κατεδικάσθη πολὺς ἀριθμὸς τῶν

ποτέ Ἰακωβίνων εἰς ἐξορίαν· καίτοι ἔγινε μετέπειτα φανερόν, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις πρῆλθεν ἐκ τῶν περὶ τὸν κόμητα τῆς Ἀρτεσίας βασιλικῶν. Ἀλλ' ἐπικινδυνώτεραι καὶ μᾶλλον ἐκτεταμέναι ἔγιναν αἱ κατὰ τοῦ Βοναπάρτου συνωμοσίαι, ὅτε ἀντέστη εἰς αὐτὸν διὰ ψήφοφορίας τοῦ λαοῦ ἡ ὑπατεία διὰ βίου (2 Αὐγ. 1802) μετὰ τῆς ἐξουσίας νὰ διορίσῃ τὸν διάδοχόν του· διότι τοιοῦτοτρόπως ἀπώλεσαν οἱ *Βουρβῶνες* καὶ τὴν τελευταίαν περὶ ἐπιστροφῆς ἐλπίδα· ὅθεν οἱ μετανάσται ἐκίνησαν πάντα λίθον, ὅπως καταστρέψωσι τὸν Ναπολέοντα. Μετεπιχειρήσθησαν δ' ὡς ὄργανα τὸν τολμηρὸν Γεώργιον *Καδουδάλ* καὶ τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ διατρίβοντα γιγαντώδους ἰσχύος στρατηγὸν *Πιχεργρύ*. Καὶ ἤλθον μὲν οὗτοι κρυφίως εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν μετὰ 40 περίπου συνωμοτῶν. Πρὶν δ' ἔτι ἀποφασισθῇ περὶ τῆς τύχης αὐτῶν, ἀφηράσθη ὁ Ναπολέων εἰς πρᾶξιν διεγείραςαν δικαίως ἀγανάκτησιν. Εἶχον δηλονότι παραστήσει εἰς αὐτὸν, ὅτι ὁ ΔΟΥΞ ΤΟΥ ΕΓΓΙΕΝ, ὁ ἱπποτικὸς ἔγγονος τοῦ πρίγκιπος τῆς Κονδάτης (Κονδῆ), ἦτον ἡ ψυχὴ πᾶσων τῶν ἐκ τῶν βασιλικῶν προερχομένων συνωμοσιῶν. Κατὰ διαταγὴν λοιπὸν τοῦ Ναπολέοντος συνελήφθη ὁ τότε ἐν τῇ Βατικανῇ πολισματίῳ *Ἐτενχεῖμφ* διατρίβων εὐγενὲς νέος ὑπὸ στίφους ἐνόπλων, ἀπῆχθη μετὰ μεγίστης ταχύτητος διὰ τοῦ Στρασβούργου εἰς Παρίσιους, κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τινος καταπειρομένου στρατοδικείου, καὶ μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν μεγαλόψυχον ἀπολογίαν ἐπυροβολήθη εἰς τὴν τάφρον τῶν Βιγκεννῶν (21 Μαρτ. 1804). Ἡ δὲ πρᾶξις αὕτη, ἥτις κατέταξε τὸν Βοναπάρτην εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν τῶν ἔτει 1793 ἀνδρῶν τοῦ τρόμου, παρώξυνε σύμπασαν τὴν Εὐρώπην, καὶ κατέστησεν ἄφωνον τὸν ἔπαινον τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς *Σαταβριάνδος*, ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀπνεύματος τοῦ *χριστιανισμοῦ* παρητήθη ἐκ τῆς θέσεως, ἣν εἶχε δώσει εἰς αὐτὸν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βοναπάρτη *Ἐλίζα*, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἀπεφασίσθη ἡ τύχη τῶν συνωμοτῶν. Καὶ ὁ μὲν *Πιχεργρύ* εἶχεν ἤδη ἀποθάνει ἐν τῇ δεσμωτηρίῳ βίαιον θάνατον, ἀβέβαιον ἂν ἰδιοχείρως ἢ ὑπὸ ξένης χειρὸς, ὁ δὲ Γεώργιος *Καδουδάλ* ἀνέστη μεθ' ἑνδεκα συνωμοτῶν τὴν λαμνητέμον. Ὁ

δὲ στρατηγὸς Μορώ, περὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ὑπόψια ὅτι ἐ-
γνώριζε τὸ σχέδιον τοῦ Πιχεγρύ, καὶ ὅστις κατεδικάσθη εἰς δι-
ετὴ φυλάκισιν δι' αὐθαρέτου διαδικασίας, ἀνεχώρησεν εἰς ἐκού-
σιον ἐξορίαν ἐν τῇ Ἀμερικῇ.

Β'. Ὁ Ναπολέων αὐτοκράτωρ.

(1804—1814)

1. Ἡ αὐτοκρατορία.

§ 56. Ἐκ τῆς συνωμοσίας τῶν βασιλικῶν ὠφελήθη ὁ Βο-
ναπάρτης πρὸς ἰδρυσιν μοναρχίας κληρονομικῆς. Κατ' εἰσά-
γησιν λοιπὸν τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, ἐπροτάθη ἡ εἰς τὸν Ναπολέ-
οντα ἀνάθεσις τοῦ κατὰ κληρονομίαν αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώ-
ματος ὑπὸ τῆς δημορχίας, ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου,
καὶ συνήρυσεν εἰς τοῦτο τὸ *Synode* τοῦ λαοῦ δι' ὑπογραφῆς ὀ-
νομάτων. Ἐνῶ δὲ τὰ πνεύματα εὐρίσκοντο εἰσέτι εἰς δεινὸν
ἀναδρασμὸν ἐκ τῶν αἱματηρῶν θανατώσεων, ἀνηγορεύθη ὁ Να-
πολέων Α' αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, (18 Μαΐου 1804), καὶ
περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους (2 Δεκεμ.) ἐχρίσθη πανηγυρικῶς ὑπὸ
τοῦ Πάπα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀειπαρθένου (Notredame).
Τὸ στέμμα ὅμως ἔθηκεν ὁ ἴδιος ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κεφα-
λῆς τῆς ἐμπροσθεν αὐτοῦ γονυπετοῦς συζύγου του Ἰωσεφίνης.
Ἡ δὲ λαμπρὰ αὕτη ἑορτὴ τῆς στέψεως ἐφαίνετο ὅτι ἔμελλε νὰ
ᾔηαι τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως, διότι ἐπέστρεφε νῦν κατὰ
μικρὸν πᾶν ἀρχαῖον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξαφάνισις εἶχεν ἐξαγορα-
σθῇ διὰ χιλιάδων ἀνθρωπίνων ζωῶν. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ περι-
εστοίχισε τὸν θρόνον αὐτοῦ διὰ λαμπρᾶς αὐλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν
ἀνέζησαν πάλιν ὑπ' ἄλλους τύπους οἱ παλαιοὶ τίτλοι, τὰ τάγ-
ματα καὶ οἱ β-ῆμιδες τῶν τάξεων. Καὶ διέμεινε μὲν ὁ ἴδιος
ἀείποτε στρατιωτικῶς ἀπλοῦς, ἀλλὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας
αὐτοῦ ἀνυπόβησαν εἰς πολυτέλειαν καὶ περιγυπέσσας· οἱ στρα-
τηγοὶ αὐτοῦ ἔγειναν στρατάρχαι (*maréchaux*)· ἀφωσιωμένοι
δ' ὑπῆρταν καὶ συνεργοὶ τῶν σχεδίων αὐτοῦ συνεδέθησαν ὡς
μεγάλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ στέμματος ἢ ὡς συγκλητικοὶ διὰ
μεγάλων ἀποδοχῶν εἰς τὸν νέον αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Ἡ δὲ
ἰδρυσις νέας τιμαριωτικῆς εὐγενείας μετὰ τῶν παλαιῶν τίτλων

τῶν δουκῶν, κομητῶν καὶ βαρόνων, ἀπέτελεσε τὴν πολυτελὴ οἰκοδομὴν μεγαλοπρεπεστάτης αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, ἥτις ἡκτινοβόλει μετ' ὀλίγον λαμπρότερον πάσης ἄλλης αὐλῆς ἡγμένων. Αἱ δημοκρατικαὶ λοιπὸν διατάξεις ἐγένον κατὰ μικρὸν ἄφανεις· εἰσῆλθῃ πάλιν τὸ παλαιὸν καλενδάριον ἢ νέα τιμαριωτικὴ εὐγένεια ἡλύνατο νὰ ἰδρῶσθαι κτήματα πρωτοτοκίας (majorats), ὁ τύπος ἐπηγρυπνεῖτο, καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία ἐπεριορίζετο καθ' ἑκάστην πλείοτερον. Οὐδ' ὑπέφερεν ἀντιλογίαν ὁ μονάρχης· ὅθεν κατὰ πρῶτον μὲν ἡλαττώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν δημάρχων εἰς 50, καὶ ἔπειτα διελύθη σύμπασα ἡ δημαρχία (1807). Ἐκτοτε δὲ ἡ εὐπειθεία μόνον εἶχε χώραν, καὶ ἡ Γαλλία διετέλει ὑπ' ἀρχὴν ἀναγκαστικὴν, βιασιότατον τῆς παλαιᾶς βσιλικῆς δυναστείας. Ἀλλ' ὁ βίαιος οὗτος ἄρχων ἦτο μέγας ἀνὴρ, διασώσας τὴν Γαλλίαν ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν κλονισμῶν· διὸ καὶ ἐκλείναν ἐκουσίως ὑπ' αὐτὸν τὸν αὐχέναν· ὅσον δὲ καὶ ἂν κατεπείζον τὸν λαὸν ἡ σκληρὰ στρατολογία, οἱ αὐστηροὶ φραγμοὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ μεγάλη φορολογία, ὑπέφερεν ὅμως εὐκυλώτερον τὰ βάρη, διότι ἔμειναν ἀνέπαφα τὰ κατορθώματα τῆς ἐπαναστάσεως—ἡ ἰσότης ἐνώπιον τοῦ νόμου, τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας τῶν ἀγρῶν εἰς τοὺς χωρικοὺς, ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἄλλα ἀγαθὰ. Ἡ βιομηχανία προώδευσε μεγάλως, αἱ τέχναι καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν πολιτῶν ἔλαβον ἰσχυράν ἀνάπτυξιν, καὶ σπανία εὐδαιμονία παρετρεῖτο ἅπανταχοῦ. Μεγαλοπρεπεῖς δὲ ὁδοί, καθὼς αἱ ὑπὲρ τὰς Ἀλπεῖς διώρυγες, γέφυραι καὶ κτίρια παντὸς εἶδους, διαμένονσι μέχρι τῆς σήμερον μνημεῖα μαρτυροῦντα τὴν ἀδιόλειπτον δραστηριότητα τοῦ ὄντως μνήμης ἀξίου τούτου ἀνδρός. Ἐν Παρισίοις ἀνηγέρθησαν λαμπρὰ παλάτια, μεγαλοπρεπεῖς γέφυραι καὶ ἀξιοθέατοι ὁδοί, εἰς τὸ Λουβρὸν εἶχεν ἐνωθῇ πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ λαμπρὸν εἶχε παραγάγει εἰς τὴν ὑφ' ἡλίον ἡ τέχνη καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίης ἡκτινοβόλει εἰς πολυτέλειαν οὐδέποτε πρότερον γενομένην ὁρατὴν. Τὸ πανεπιστήμιον ἰδρύθη ἐπὶ μεγαλοπρεπεστάτων θεμελίων, καὶ κατεστάθη ἀνωτάτη ἐπιστήμικὴ τῶν σπουδῶν ἀρχὴ ἐπὶ πάσης τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν σχολείων.—Ἡ δὲ δόξα, ἥτις ἐδόθη ὑπὸ τοῦ αὐ-

τοκράτορος εἰς τὸ ἔθνος, καθίστα εἰς αὐτὸ πάντα ζυγὸν ἐλαφρόν· ἐλησμένον δηλ. ὅτι ὑπὸ τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων καὶ τὸν ἦχον τῶν σαλπείγων δὲν ἤκούετο πλέον ἢ γλῶσσα τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὅτι ὁ συμφῶδης τόνος τῶν περὶ μάχης δελτίων (Bulletins), καὶ οἱ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι τῆς Συγκλήτου καὶ τοῦ νημοθετικοῦ σώματος, ἐξηφάνιζον τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰλικρίνειαν.

2. *Δουσερ. Πισσιον. Πρεσβοῦργον. Συμμαχία τοῦ Ῥήνου*

§ 37. Οἱ Ἀγγλοὶ ὠρελήθησαν ἐκ τῆς νέας ἐκρήξεως τοῦ πρὸς τὴν Γαλλίαν πολέμου, ὅπως καταλάβωσιν ἀπροσδοκῆτως Ὀλλανδικὰ καὶ Γαλλικὰ πλοῖα, καὶ προσεπάθησαν ἔπειτα νὰ παρακινήσωσι τὴν Ῥωσίαν καὶ Αὐστρίαν εἰς νέαν πολεμικὴν συμμαχίαν (Μάιος 1803). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ναπολέων διέταξε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ νὰ ὁρμήσωσι πρὸς τὸν Βίσουργιν, ὅπως καταλάβῃ τὸ εἰς τὸν βασιλεῆ τῆς Ἀγγλίας ἀνήκον ἐκλεκτοράτον Ἀννοβέρον. Καὶ ὁ μὲν λαὸς καὶ στρατὸς τοῦ Ἀννοβέρον εἶχεν ἀποφασίσει νὰ θυσιάσωσι κτήματα καὶ αἷμα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, ἀλλ' οἱ ἰδιοτελεῖς εὐγενεῖς καὶ ὑπάλληλοι ἐπροτίμησαν ἀντὶ τοῦ ἐντίμου ἀγῶνος ἐπονείδιστον σύμβασιν, ἥτις κατέλειπεν εἰς τοὺς Γάλλους σύμπασαν τὴν χώραν μέχρι τοῦ Ἀλβιος. Τρίζων δὲ τοὺς ὀδόντας ἠναγκάσθη πρῶτον μὲν νὰ ἀποσυρθῇ ὁ ἀνδρείος στρατὸς πέραν τοῦ Ἀλβιος, ἔπειτα δὲ νὰ διαλυθῇ. Ὅπλα, πολεμοφόδια καὶ λαμπροὶ ἔπποι περιῆλθον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γάλλων, οἵτινες ἐκράτησαν ἤδη τὴν χώραν κατελημμένην διὰ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, καὶ κατεστράγγισαν αὐτὴν διὰ πολεμικῶν φόρων καὶ ἀποφορῶν. Πολλοὶ δὲ φιλοπάτριδες ἄνδρες τοῦ Ἀννοβερίου στρατοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπηρεσίαν, ἐνθὲ εἰς τὰς σειράς τῆς Γερμανικῆς λεγεῶνος ἐπέδειξαν τὴν πάτριον ἀνδρείαν εἰς τινὰς συμπλοκάς μακρὰν τῆς πατρίδος.—Τὸ ἀπειλητικὸν σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ὁ Ναπολέων ὁρμώμενος ἐκ τοῦ Ἀννοβέρον καθ' ὅλης τῆς Ἀρκτου, ὡς καὶ ἡ ἰδιογνώμων αὐτοῦ διαγωγή ἐν Ὀλλανδίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ ἄλλοις τόποις, κατέστησαν περιφόβους τὰς ἄλλας δυνάμεις (17 Μαρτ. 1803). Ἐν Ἰταλίᾳ οὐ μόνον μετεβλήθη ἡ Ἰταλικὴ δημοκρατία εἰς ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΙΤΑΛΙΑΣ, καὶ δια-ορίσθη ἀντιβασιλεὺς ὡς ποποτηρητῆς τοῦ αὐτοκράτορος ὁ πρόγο-

νός αὐτοῦ ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΩΛΡΝΑΙ, ἀλλὰ καὶ ἐμεγέθυνεν αὐτὴ ἡ Ναπολέων προσθέσας τὴν *Πάρμα*, καὶ ἀπένειμε τὴν *Λούκκα* εἰς τὴν μετὰ τοῦ Κόρσου *Βαλκιάχη* συζευχθεῖσαν ἀδελφὴν αὐτοῦ *Ελίζαρ*. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἔπραττεν ὁ Ναπολέων αὐθαιρέτως καὶ αὐτεξουσίως. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἄλλων αἰτίων *ἑνεμάχησαν* ἡ *Ρωσσία*, *Αὐστρία* καὶ *Σουηδία* μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τῆς Γαλλίας, καὶ ἀνενέωσαν τὸν πόλεμον μετὰ μεγάλης δραστηριότητος. Καὶ ἐν Πρωσσίᾳ δὲ ἦτον ὑπὲρ τῆς προσθήκης εἰς τὰς συμμάχους δυνάμεις κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἰσχυρά τις μερίς, ἡγουμένων τῆς μεγαλόφρονος βασιλείσσης *Λουίζης* καὶ τοῦ ἀνδρείου, εὐθύμου καὶ ἀμεγαλοφυοῦς *πρίγκιπος Αὐσθρικού Φερδινάνδου*· ἀλλ' οἱ τρεῖς γαλλοφρονεῖντες καὶ παντὸς αἰσθήματος φιλοπατρίας ἐστερημένοι· ὑπουργοὶ *Αουγκλίσσιος*, *Αουκχεζίνης* καὶ *Αουβάρδος* ἔχαιρον εἰσέτι σύμπασαν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀναποφασίστου καὶ φιλειρηνικοῦ αὐτοκράτορος. Οὕτως ἔμεινεν ἡ Πρωσσία οὐδετέρα πρὸς ὀλεθρον ἑαυτῆς.

§ 58. Ἐν ᾧ δ' ἡ προσοχὴ συμπάσης τῆς Εὐρώπης ἦτον ἐστραμμένη πρὸς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Γαλλίας, ὅπου ὁ Ναπολέων διέταξε νὰ ἐξοπλίσωσι μετὰ μεγίστης δραστηριότητος παντὸς εἶδους πλοῖα, καὶ συνῆθροισε μεγαλοπρεπὲς στρατόπεδον ἐν *Βολωρίᾳ*, ὅπως ἐπιχειρήσῃ ἀπόβασιν εἰς τὰ Ἀγγλικά παράλια, ὡς ἐπίστευον, παρεσκευάζετο οὗτος ἐν ἄκρᾳ σιγῇ πρὸς τὴν ἀξιωμανημόνευτον ἐκστρατείαν τοῦ 1805. Οὐδέποτε ἠκτινοβόλησαν τὰ στρατηγικὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ στρατιωτικὴ μεγαλοφυΐα εἰς λαμπροτέραν λάμψιν, ἢ κατὰ τὴν διαγραφὴν τοῦ πολεμικοῦ τούτου σχεδίου. Βεβαιωθεὶς δὲ περὶ τῆς βοηθείας τῶν πλείστων ἡγεμόνων τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας, διέβη κατὰ τὸ φθινόπωρον τὸν *Ῥήνον* μετ' ἧ, ὑπὸ τῶν μάλιστα ἐμπείρων στρατηγῶν αὐτοῦ, οἷου τοῦ *Νεύ*, *Λαρνῆ*, *Μαρμωσίου*, *Σούλτου*, *Μυράτου* κ.ἄλ. στρατηγουμένων μοιρῶν, καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν *Σουεβίαν*, ἐν ᾗ ὁ *Βεραδόττης* μὴ φροντίσας παντάπασιν περὶ τῆς οὐδετερότητος τῆς Πρωσσίας, ἐπροχώρησε εἰς τὸν *Ἰσάραν* διὰ τῆς Βρανδεβουργικῆς μαρχιονίας *Ἀνσπαχίου* καὶ *Βαῦρεμβίου*. Ἡ προσβολὴ ὅμως αὕτη τῆς οὐδετε-

ρότῃτος ἐλύπησε τὸν βασιλέα Φριδερίκον Γουλιέλμον Γ' ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε προσεπλησίασε νῦν εἰς τοὺς συμμάχους, καὶ ἔλαβε θέσιν ἀπειλητικὴν κατὰ τοῦ Ναπολεόντος, χωρὶς ὅμως νὰ κηρύξῃ φανερά τὸν πόλεμον. Τούναντίον δ' οἱ ἐκλεκτοὶ τῆς Βαυαρίας, Βυρτεμβέργης καὶ Βαυαρίας ἐνίσχυσαν μὲ τὰ στρατεύματα αὐτῶν τοὺς στρατοὺς τοῦ δυνατωτέρου ἐχθροῦ, ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ ὁποίου εἶχον τοσαύτας ἐλπίδας, ὅσους πάλιν φόβους, ἂν παρώρριζον αὐτόν. Τὸ αὐτὸ δ' ἐπραξαν καὶ οἱ δούκες τῆς Έσσης, Nassauίας κ. ἄλλ. Μετὰ δὲ τὴν εὐτυχῇ συμπλοκῇ, ἣν συνεκροτήσεν ὁ Ναὺ ἐν *Ε.Ι.χόγγη* (14 Ὀκ. 1805) ἐπολιορκήθη ὁ ἀρχιστρατήγος τῆς Αὐστρίας Μάκκιος ἐν *Οὐλμῳ*, καὶ ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τοῦ κυρίου στρατοῦ. Εὐρεθείς δ' ἐν ἀπείρᾳ καὶ ἀπελπισθείς περὶ σωτηρίας, ἦλθεν ὁ ἀνίκανος στρατάρχης εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Γάλλους, αἵτινες εἶχον ἀποτέλεσμα τὴν αἰσχροτάτην *ΕΝ ΟΥΑΜΙΑ ΣΥΜΒΑΣΙΝ* (20 Ὀκτ.). Διὰ τῆς συνθήκης δὲ ταύτης περιέπεσαν εἰς αἰχμαλωσίαν 23,000 Αὐστριακῶν, ἐν οἷς 18 στρατηγοί. Κατὰσχυσμένοι δὲ παρήλασαν οἱ ἄλλοις ἄνδρες πολέμισται ἐμπροσθεν τοῦ Ναπολέοντος, παρέδωκαν τὰ ὅπλα εἰς τὸν νικητὴν, κατέθηκαν πρὸ αὐτοῦ 40 σημαίας, καὶ κατέλιπον 60 πεδινὰ παροδῶλα. Ἀργὰ δὲ πολὺ ἐνένησαν ἐν Βιέννῃ, ὅτι ὁ Μάκκιος δὲν ἦτον ἄξιος τῆς ὕψλης ταύτης θέσεως, καὶ ἐστέρησαν αὐτόν διὰ στρατιωτικοῦ δικαστηρίου πάντων τῶν ἀξιωματῶν, τιμῶν καὶ προνομίων τῆς ὑπηρεσίας. Ἐν τούτοις ἡ διὰ τὴν ἀνέκαστον ταύτην εὐτυχίαν χαρὰ τοῦ Ναπολεόντος ἡλαττώθη διὰ τῆς ταυτοχρόνου κατὰ *θάλασσαν* νίκης τῶν Ἀγγλῶν ἐν *Τραπεζιᾷ* (21 Ὀκτ.), ἥτις ἐξηράνισε μὲν σὺμπαντα τὸν Γαλλικὸν στόλον, ἀλλ' ὅμως ἔφερε καὶ τὸν θάνατον εἰς τὸν μέγαν θαλασσινὸν ἥρωα *Νέεσωνα*.

§ 59. Ἐν Πρωσσίᾳ δ' ὑπερίσχυσεν, ἀπὸ τῆς διὰ τοῦ Περναδόττη προσβολῆς τῆς οὐδετέρας ἐπικρατείας, τὸ πολεμικὸν κόμμα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνενέωσε μετὰ τοῦ αἰσθηματικοῦ αὐτοκράτορος *Α.Λεξανδρου* εἰς τὴν ἐν *Ποσνδάμῃ* ἐκκλησίᾳ τῆς φρουρᾶς, ὑπεράνω τῆς νεκροθήκης τοῦ μεγάλου Φριδερίκου, ἐν νυκτερινῇ τινι ὥρᾳ, τὸν δεσμὸν φιλίας αἰωνίου, καὶ ἐστείλεν ἔπειτα

τὸν *Λουγβίτσιοι* μετ' ἀπειλητικῶν ἀπαιτήσεων εἰς τὸν *Ναπολέοντα*. Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ τῶν *Γάλλων* ἐπορεύετο κατὰ μῆκος τοῦ *Δουνάβεως*, πρὸς τὰ *Αὐστριακὰ κράτη*, οὐχὶ ἄνευ πολλῶν αἱματηρῶν ἀγώνων, τῶν ὁποίων σπραντικώτατος μάλιστα ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τῶν ὑπὲρ τὸν *Κοιτουῖωφ* καὶ *Βαγραιῶνα* *Ῥώσων* ἐν *Δυρβένστεϊω* καὶ *Στετῶ* συμπλοκή (11 Νοεμ.). Καὶ εὖρον μὲν αἱ *Γάλλοι* κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀνδρείους καὶ συνετοὺς ἐχθροὺς τοὺς *Ῥώσους*, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ *Αὐστρίᾳ* τὸ παίγνιον αὐτῶν ὑπῆρξε πολὺ εὐκαλύτερον. Ὁ *Μοράτης* ἐκυρίευσεν ἀκόπως τὴν πρωτεύουσάν *Βιέννην* (13 Νοεμ.), καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς *Αὐεσπεργίης*, ὅστις ὤφειλε νὰ ὑπερασπισθῇ ἢ ἀναρρίψῃ εἰς τὸν αἶρα τὴν ὀχυράν καὶ πλήρη πυρίτιδος γέφυραν τοῦ *Δουνάβεως*, ἐξηπατήθη τοσούτον ὑπὸ τῆς τολμηρᾶς πανουργίας τοῦ *Γάλλου στρατηγοῦ*, καὶ ὑπὸ τῶν ψευδῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων, ὥστε κατέλιπεν αὐτὴν ἀνυπεράσπιστον καὶ ἀβλαβῇ εἰς τοὺς ἐχθρούς. Τὸ ἀναποφάσιστον τοῦ αὐτοκράτορος *Φραγκίσκου*, καὶ ἡ διαφωνία τῶν *Αὐστριακῶν* καὶ *Ῥώσων*, διευκόλυνε τὴν νίκην εἰς τοὺς *Γάλλους*, οἵτινες κατεδίωξαν ἤδη πρὸς τὴν *Μοραυίαν* τὸν *Ῥωσσοαυστριακὸν στρατὸν* ὑπ' ἀδιαλείπτους μάχας, ἄμετρα φέροντες λάφυρα. Ἐν *Μοραυῇ* δὲ συνεκροτήθη τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τῆς στέψεως τοῦ αὐτοκράτορος (2 Δεκεμ. 1805) ἡ ἐν *ΔΟΥΣΤΕΡΑΙΤΣΚΗ* ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ, καθ' ἣν ὁ ἥλιος τοῦ χειμῶνος κατεπαύσατο τὴν λαμπροτάτην νίκην τοῦ *Ναπολέοντος*. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ *Φραγκίσκος* ἐπιθυμῶν τὴν τελείωσιν τοῦ πολέμου, παρεπεισθὲν νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ *Ναπολέοντος* εἰς τινα ταπεινὴν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ *Γαλλικῷ στρατοπέδῳ* ἐπίσκεψιν, καὶ συγκατετέθη ἔπειτα εἰς ἀνάχωσιν ὑπ' αὐτοῦ, ἐν ᾗ συνεφωνήθη ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν *Ῥώσων* ἐκ τῶν *Αὐστριακῶν κρατῶν*. Ἐπειτα δ' ἐπεχειρήθησαν διαπραγματεύσεις, αἵτινες ἐπῆνεγκον μετ' ὀλίγας ἡδὴ ἐβδομάδας τὴν *ΕΙΡΗΝΗΝ ΤΟΥ ΠΡΕΣΣΒΟΥΡΓΟΥ* (26 Δεκεμ.).

Σημ. Ἐν τῇ εἰρήνῃ ταύτῃ ἀπώλεσεν ἡ μὲν *Αὐστρία* τὴν *Ἑρετικὴν ἐπικράτειαν*, ἣτις ἦτον ἡνωμένη μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς *Ἰταλίας*, καὶ τὴν *Τυρολίαν*, ἣτις περιῆλθεν εἰς τὴν *Βαβαρίαν*, καὶ τὴν *Ἐμπροσθεν Αὐστρίαν*, τῆς ὁποίας ἡ *Βρεῖσγαυία* καὶ

αὶ ἐν Σβαρτβάλδῃ (Μέλανι Δάσει) χώραι περιπλήθον εἰς τὴν Βυρδε. Ἡ δὲ Βυρδε καὶ Βυρτεμβέργη κατετάχθησαν εἰς τὰ βασιλεία καὶ ἡ Βυρδε εἰς τὰ μεγάλα δουκάτα προσετέθησαν δὲ καὶ τὰ τρία εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον τοῦ Ναπολέοντος διὰ τῆς σχέσεως τῆς συγγενείας. Ἡ θυγάτηρ δηλ. τοῦ νέου βασιλέως τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανὸς Ἰωσήφ συνεζεύχθη μετὰ τοῦ υἱοθετηθέντος προγονοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Εὐγενίου Βωαρραῖ. ἐν Βυρτεμβέργῃ δ' ἡ εὐγενὴς ἡγεμονόποις Φριδερίκα Αἰκατερίνη ἡναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον μετὰ τοῦ κοῦφιου ἀδελφοῦ τοῦ Ναπολέοντος Ἰερωνίμου, ὅστις κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ ἀδελφοῦ εἶχε χωρισθῇ ὀλίγω πρότερον ἀπὸ τῆς ἐκ Βαλτιμώρης ἀπλῆς πολιτείας, συζύγου αὐτοῦ, Ἐλισάβετ Πάττερσων καὶ ἐν Βυρδε συνεζεύχθη ὁ Κάρολος, ὁ ἑγγονος τοῦ μεγάλου δουκὸς Κάρολου Φριδερίκου, μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος υἱοθετηθείσης Στεφανίας Βωαρραῖ, ἀνεψίᾳς τῆς αὐτοκρατορίας Ἰωσηφίνας. Αἱ δὲ παρὰ τὸν Κάτω Ῥήνον χώραι ἡνώθησαν εἰς τὸ μέγα δουκάτον τῆς Κ. λεβεβέργης μετὰ πρωτεύουσας τοῦ Δοσσελδορφίου, καὶ ἀπενεμήθησαν εἰς τὸν γαμβρόν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωακίμ Μυράτην. Καὶ ἡ Ὁλλανδία δὲ ἡναγκάσθη νὰ μεταβάλλῃ τὸ δημοκρατικὸν αὐτῆς πολιτεῖμα εἰς μοναρχικόν, καὶ νὰ ζητήσῃ ἄρχοντα Ναπολεοντίδην καὶ λοιπὸν ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων διώρισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λουδοβίκον βασιλεῖα τῆς Ὁλλανδίας. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Νεαπόλεως ἠσθάνθη τὴν ὀργὴν τοῦ δυνάστου. Διαρκούντος δηλονότι τοῦ πολέμου ἀπεβιάσθη εἰς τὴν Νεάπολιν Ἀγγλορωσικὸς τις στόλος, καὶ ἐχαιρετήθη μετὰ χαρᾶς ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Καρολίνης (27 Δεκ.). Ἀλλὰ τότε ὑπέγραψεν ὁ Ναπολέων ἐν Σχοιμβρούννῃ, τὴν ἐπαύριον τῆς συνομιλογήσεως τῆς ἐν Πρεσβούργῳ εἰρήνης, τὸ δόγμα ἐκεῖνο, τὸ ὅπουσιν περιεῖχε τὴν ἐξῆς πολυθρύλητον θέσιν· «*ἡ δυναστεία τῶν Βοιρβάνων ἔπαυσε τοῦ νὰ κυβερνᾷ ἐν Νεαπόλει.*» Μετὰ δὲ ταῦτα διωρίσθη βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ὁ Ἰωσήφ Βοναπάρτης, καὶ ἐγκυστεστάθη διὰ Γαλλικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ νέον αὐτοῦ ἀξίωμα. Ἡ δὲ βασιλικὴ οἰκογένεια, ἥτις μάλιστα προσεπάληψε νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἀπώλειαν τῆς αἰαίας χώρας, πρῶ-

τον μὲν διὰ παρακλήσεων, ἔπειτα δὲ κινῶσα εἰς ἀποστασίαν τοὺς Λαζαρόνους, καὶ Καλχόρους, κατέφυγε (Φεβρ. 1806) μετὰ τῶν θησαυρῶν αὐτῆς καὶ φίλων εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ἔζη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀγγλίων μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος. Εἰς δὲ τὰ κυριευθέντα καὶ παραχωρηθέντα μέχρι τῆς Ἰταλικῆς ἐπικρατείας ἰδρύθη ἀριθμὸς τριετηρίων τοῦ κράτους μετ' ἀξιολόγων εἰσδηλητῶν, ἅτινα ἀπενεμήσαν εἰς Γάλλους στρατάρχας καὶ πολιτικούς ἀνδρας μετὰ τοῦ δουκικοῦ τίτλου.

Μετὰ τὴν ἐν Ἀουστερλιτσίᾳ μάχην ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Πρωσίας *Λουβίτσιος* δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀνακινῶσθαι εἰς τὸν νικηφόρον αὐτοκράτορα τὰς παραγγελίας τῆς αὐτῆς αὐτοῦ· χωρὶς δὲ νὰ σταίλῃ εἰς τὸ Βερολίνον νὰ ἐρωτήσῃ, παρεκινήθη τοῦτο μὲν ὑπὸ τῶν ἀπειλῶν, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῆς θελατικῆς εὐπροσχηρίας τοῦ Ναπολέοντος, νὰ ὑπογράψῃ συνθήκην ἐπιζήριον, καθ' ἣν ἡ Πρωσία ἀντ' ἧλλασε πρὸς τὸ *Αἰνάλιον* τὴν Φραγκικὴν ἡγεμονίαν *Αἰσπύριον*, χώρας τινὸς περὰ τὸν *Βάτω Ρήιον* καὶ τὴν ἐν *Ἑλβετία* ἡγεμονίαν τοῦ *Νεμβούργου*. Μάτην ἀντέτεινεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν, ἥτις ἵππειναι νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἐχθρὸν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν· χωρισθεὶς ἀπὸ τῆς Αὐστρίας ἐνεκα τῆς ταχέως συναμολογηθείσης ἐν Πρεσβυύργῳ εἰρήνης, δὲν ἐβόλεπεν εἰς ἐαυτὸν ἄλλην σωτηρίαν, εἰμὴ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ ἐξουσιαστικὸν παράγγελμα τοῦ νικητοῦ.—Ἡ εἰδησις περὶ τῆς ταχείας στροφῆς τῶν πραγμάτων, διὰ τῆς ἐν Ἀουστερλιτσίᾳ μάχης, ἐπροξένησε τοσούτον διαταρακτικὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς Ἀγγλίας *Πίττ*, ὥστε ἀπέθανεν ὀλίγον μετὰ τοῦτο (1806).

§ 60. Ἀνυψωθέντων τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βυρτεμβέργης εἰς αὐτοδέσποτα (souverains) βασιλικά ἀξιώματα, εἶχε διαλυθῇ ἤδη ἡ πολιτεία τοῦ Γερμανικοῦ κράτους. Ὅθεν συνέλαβεν ὁ Ναπολέων τὸν στοχασμὸν νὰ ἀποσπάσῃ παντάπασιν ἀπὸ τῆς ἐπιρρῆς τῆς Αὐστρίας καὶ δεσμεύσῃ πρὸς ἐαυτὸν τὰ Νοτιοδυτικὰ τῆς Γερμανίας, ἰδρύων τὴν ΣΥΜΜΑΧΙΑΝ ΤΟΥ ΡΗΝΟΥ. Ἐλπίς προσκλήσεως χωρῶν καὶ ἐπαυξήσεως τῆς δυνάμεώς των, ἅλλα δὲ φόβος τοῦ βιζιῶντος δυνάστου, πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὁποίου ἐσπρέφετο πάντοτε τῶν μαχῶν ἡ τύχη,

παραινέσαν μέγαν ἀριθμὸν ἡγεμόνων καὶ αὐτοκρατορικῶν τά-
 ξεων νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ νὰ προ-
 τεθῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ ἰδιουτεία ὑπῆρξεν ἰσχυρότερα τῆς
 φιλοπατρίας. Τὴν 12 λοιπὸν Ἰουλίου 1806 ὑπεγράφη ἐν Πα-
 ρισίῳς ἡ θεμελιώδης συνθήκη, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ μὲν Ναπο-
 λέων, ὡς προστάτης τοῦ Παρηγόρητου δεσμοῦ, ἀνεγνώρισε
 πλήρη κυριαρχικὰ διακρίματα (sovereignty) εἰς τὰ διάφορα
 μέλη τῆς συμμαχίας, ταῦτα δὲ πάλιν ὑπεχρώσθησαν νὰ ἔχωσιν
 ἑτοιμὸν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ αὐτοκράτορος ὠρισμένον ἀριθμὸν
 στρατευμάτων. Ἡ Βυυρία, Βυρτεμβέργη, Βάδη, Ἑσση Δαρμ-
 σταδία, Νυρτμπουργκ, κ. ἄλ. πλ. ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα, εἰς τὸν
 ὁποῖον προσετέθησαν οἱ μικρότεροι ἡγεμόνες, ὡς ὁ Ὁλνζιλλέρ-
 νου, Λειχτενστεῖνου, Σολμσιου κ. ἄλ., μέχρις οὗ προτεχώρησαν
 κατὰ μικρὸν εἰς αὐτὸν πᾶσι σχεδὸν αἱ δευτέρας καὶ τρίτης
 τάξεως Γερμανικαὶ χώραι τοῦ δεσμοῦ. Ὁ δ' εἰς τὸν ἡγεμόνα
 (Fürst-Primas) ἀνυψωθείς ἐλέκτωρ ἀρχιεπίσκοπος ΔΑΛ-
 ΒΕΡΓΗΣ, ὅστις ἐλαβεν ὡς ἡγεμονίαν τὸ Φραγκοφούρτον μετὰ
 τῆς Ἀναυίας καὶ Φουλδης, ἐξελέχθη τοποσητήρ τοῦ Ναπο-
 λέοντος παρὰ τῇ ὁμοσπονδίᾳ τοῦ Ῥήνου. Ὑποταχθεῖσάν δ' εἰς
 τὴν ἀρχὴν τῶν μεγάλιτέρων ἡγεμόνων πολλῶν μικρῶν, πρότερον
 ἀμέσων, αὐτοκρατορικῶν τάξεων, ἐπηυζήθη σπουδατικῶς ἡ δύνα-
 μίς τῶν πλείστων μελῶν τοῦ δεσμοῦ. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ Φρα-
 γκιςκος Β', παρατίθας ἤδη τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα τῆς
 Γερμανίας, ὠνόμασεν ἐκυτὸν Φραγκίσκου Α'. αὐτοκράτορα τῆς
 Αὐστρίας, καὶ ἀπέσυρε ὅλα τοῦ τὰ κατὰ ἔκτα τοῦ δεσμοῦ τοῦ
 Γερμανικοῦ κράτους τοιοῦτοτρόπως διελυθὲ τὸ ΑΓ. ΡΕΙΜΑΪΚΟΝ
 ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ (6 Αὐγ. 1806). Δι' ἐ-
 σωτερικῆς δὲ διχονοίας καὶ ἀθροῦς παλινκαχίας εἶχε μὲν βυ-
 θισθῇ ἐκ πολλοῦ ἤδη χρόνου εἰς τὴν σκότης, ἀλλ' ὅμως τώρα τὰ
 ἰσχυρότατα αὐτοῦ μέλη ἐγέναντο ὑποτελῆ δυνάστευς ξένοι, καὶ
 ἐπέβη μὲν τὸ αἰθεῖμα τοῦ ὀνειδίου Γερμανικὰ τινα στίβη καὶ
 ὁ Ἀρνόλτιος ἐξέφραξε τὸ αἰθεῖμα τοῦτο εἰς τὴν συγγραφὴν αὐ-
 τῆς ἐποχῆς· ἀλλὰ ποῖος ἐτόλμα νὰ θυμίσῃ πλείονερα τού-
 του, ἢ οὐ κατὰ διαταγὴν τοῦ δεσποτικοῦ αὐτοκράτορος, ὁ
 γενναῖος ἐν Νορμπεύργῃ βιβλιοπώλης Πάλλμος ἐδολοφονήθη

δικαστικῶς (26 Αὐγ.), διότι ἤρνηθη νὰ φανερώσῃ τὸν συγγραφέα μικροῦ τινος, ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντος συγγραμματος, περὶ τῆς ταπεινώσεως τῆς Γερμανίας ;

3. *Ἱέρα. Τιλολτιον. Έρφουρτον.*

§. 61. Ἡ μετέωρος θέσις τῆς Πρωσσίας εἶχεν ἐμπλήσει τὸν Ναπολέοντα ὀργῆς μεγάλῃς, καὶ πείσει αὐτὸν ὅτι ὁ βασιλεὺς ὡς φίλος μὲν ἦτο ἄστατος, ὡς ἐχθρὸς δὲ ἀβλαβής. Διὸ ἐθηκε κατὰ μέρος πᾶσαν ἐπιείκειαν καὶ φιλοφροσύνην, καὶ ἐπραξεν ἐπίτηδες πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς Πρωσσίας πολλὰς ὕβρεις. Ἡ δ' ἐντεῦθεν προελθοῦσα διένεξις ἐπληρώθη εἰς ἐντελὴ ρῆξιν ἐκ δύο αἰτίων· 1) διότι ἡ σύστασις τῆς συμμαχίας τοῦ Ῥήνου ἐφαίνετο ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ καταστήσῃ κατὰ μικρὸν τὴν Γερμανίαν ἐπίσης ἐξηρημένην ἀπὸ τῆς Φραγκικῆς αὐτοκρατορίας, ὡς τὴν Ἰταλίαν καὶ Ὀλλανδίαν. Ὅθεν ἡ Πρωσσία προσεπάθησε νὰ μεταιώσῃ τὸ σχέδιον τοῦτο, συνιστῶσα συμμαχίαν ἀρκύσαν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐμελλόν νὰ προστεθῶσι πᾶσαι αἱ μὴ λαβοῦσαι μέρος τοῦδε μέρος εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ Ῥήνου αὐτοκρατορικαὶ τάξεις, ἡσθάνθη δ' ἐν αὐτῇ τὰ μέγιστα προσβεβλημένην, ὅτε ὁ Ναπολέων μετ' ἰδιοτελοῦς διπροσωπίας παρενέδωκεν ἐμπόδια εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶχε παρακινήσει ὁ ἴδιος. 2) Ἐμαθὸν ἐν Βερολίνῳ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων ἀνανεόνων τὰς μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως εἰρηνικὰς διαπραγματεύσεις, προσέτεινε εἰς αὐτὴν νὰ τῇ ἀποδώσῃ πάλιν τὸ εἰς τὴν Πρωσίαν παραχωρηθὲν ἐκλεκτοράτον τοῦ Ἀρσιεβέρου, χωρὶς νὰ ἔλθῃ πρότερον περὶ τούτου εἰς λόγους μετὰ τῆς Πρωσσιτικῆς κυβερνήσεως. Αἱ εἰδήσεις αὗται, ἡνωμέναι μετὰ τινων προσβολῶν τῶν συνόρων, ἐπεισαν τὴν Πρωστικὴν κυβέρνησιν, ὅτι εἶχε νὰ περιμένῃ τὰ χεῖριστα ἐκ τῆς Γαλλίας. Ὅθεν ἀπήτησεν εἰς τὸ ὀνομασθὲν *τελεσίγραφον* (ultimatum) κατὰπαυσιν πάντων τῶν αἰτίων τῶν παραπάνω, κατέστησε τοὺς στρατοὺς αὐτῆς ἐτοιμοπολέμους, καὶ διέκοψε πᾶσαν μετὰ τῶν Παρισίων σχέσιν.

§. 62. Ἐν ᾧ δ' ἐν Βερολίνῳ περιέμενον εἰσέτι τὴν τελευταίαν ἀπάντησιν τῆς Γαλλίας, εὗρισκοντο ἤδη τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα καὶ τοὺς ἐμπειροπολέμους αὐτοῦ

στρατάρχας εἰς τὰ ἐνδύτατα τῆς Θουριγγίας καὶ Σαξονίας, τῆς ὁποίας ὁ ἐκλέκτωρ εἶχε προστεθῇ μετὰ τινα ἀντίστασιν εἰς τὴν Πρωσσίαν. Εὐθύς δ' ἡ πρώτη ἐν Σααλγέλλδῃ συμπλοκὴ (10 Ὀκτ. 1806). καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ ἀνδρεῖος *πρίγκηψ Λουδοβίκος*, ἐκρίθη ἐναντίον τῶν Πρώσων· ἀλλὰ τρομερὰ καὶ πολυθρήνητος ὑπῆρξε ἡ ἥττα τοῦ ὑπὸ τοῦ γερανοῦ δουκὸς τῆς Βρουμβίργης στρατηγουμένου στρατοῦ εἰς τὴν μεγάλην ΕΝ ΙΕΝΗ ΚΑΙ ΑΥΕΡΣΤΑΙΔΗ ΔΙΠΛῆν ΜΑΧΗΝ (14 Ὀκτ.). Αὕτη ἀπεφάσισε περὶ τῆς τύχης τῶν μεταξὺ τοῦ Ῥήνου καὶ Ἀλβίου κειμένων χωρῶν. — Νῦν δ' ἡ προτέρα ὑπερηφανία τῶν ἀξιωματικῶν καὶ εὐγενῶν μετεβλήθη αἰφνιδίως εἰς μικροψυχίαν, καὶ κατέλαβε τοὺς ἀρχηγοὺς μεγίστη ἀβουλία καὶ ἀμηχανία. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχον προπαρασκευσθῇ παντάπασι εἰς ὑποχώρησιν, ἀπεχωρίσθησαν εἰς πολλὰ ἀποσπάσματα, καὶ ἔγειναν ἀπομονωθεὶς τὰ λεία τοῦ νικητοῦ. Ὁ γεραιὸς ἡγεμὼν τῆς Ὀρεινῆς, ὅστις ἠθέλησε νὰ μεταστῇ διὰ τοῦ Μαγδεβούργου εἰς τὸ Στέττινον μετ' ἀνδρείον ἀγῶνα, παρέδωκεν ἐν Πρεζλσίζ τὰ ὅπλα, καὶ 12,000 ἀνδρῶν περιέπεσαν εἰς αἰχμαλωσίαν (28 Ὀκτ.)· τὰ φρούρια Ἐργούρτον, Μαγδεβούργον, Σπανδαυ, Στέττινον κ. κ. παρέδόθησαν ἐντὸς ὀλίγον ἡμερῶν μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε ὑπώπτευσαν εἰς πολλοὺς φρουράρχους προδοσίαν, διότι τοιαύτη ἀτολμία καὶ τοσοῦτον πεντελὴς ἑλληειψὶς θάρρους ἐφαίνετο ἀκατανόητος. Ὁ Β. Πέχερς μόνος ἔσωσεν εἰς τὰς ἐν Αὐδέκκῃ καὶ περὶ αὐτὴν αἰματηρὰς μάχας τὴν τιμὴν τῆς Πρωσσίας, ἃν καὶ δὲν ἤδυνάθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὑπὸ μουσαρουργημάτων συνοδευθεῖσαν ἐξ ἐφύδου ἄλλωσιν τῆς ὀλίγον ὠχυρωμένης ταύτης πόλεως· ἀλλὰ καὶ ἐν Κολβέργγ ἀνίσταντο θαρβράλέως εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ ὁ Γρεισεναντς καὶ Σχίλλ (βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ χρηστοῦ πολλίτου Νεττελβεκκίου). 13 δ' ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν Ἰένῃ μάχην εἰσῆλθεν ὁ Ναπολέων εἰς τὸ Βερολῖνον, καὶ ἐξέδωκεν ἐκείθεν τὰ αὐτεξούσια αὐτοῦ παραγγέλματα. Ὁ δ' ἐκλέκτωρ τῆς Ἑσσης, ὅστις ἠθέλησε νὰ μείνῃ αὐδέτερος, καὶ εἶχεν ἀποσύρει ἐκ τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸν πάλεμον ἑτοιμον στρατὸν αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ στρατεύμα καὶ χώραν εἰς τὸν ἐχθρόν, καὶ νὰ ζητήσῃ φυγὼν προ-

στασίαν εἰς τὴν Ξέννυ. Ὑπῆγε δὲ νὰ διαμείνῃ ἐν Πράγῃ. Ἐν τούτοις ὁ βαρέως τραυματισθεὶς δοῦξ τῆς Βρουναβίγης, ὅστις μετὰ τὴν ἐν Ἰένῃ μάχην εἶχε μετακομισθῇ ἐπὶ φερετροῦ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἄστυλον εἰς τὴν Δανικὴν ἐπικράτειαν, ὅπως δυνήθῃ νὰ ἀποθάνῃ ἱσχύως. Καὶ τὸ μὲν Ἰ-εὐερον καὶ ἡ ἀνατολικὴ Φρειδσανθία ἠνώθησαν μετὰ τῆς Ὀλλανδίας, αἱ δ' Ἀυστριακαὶ πόλεις, ὡς καὶ ἡ Λειψία, κατεπιέσθησαν ἀποκομισθέντων πάντων τῶν Ἀγγλικῶν ἐμπορευμάτων καὶ εἰσπραχθέντων βαρέων φόρων· καὶ ἐκ πασῶν δὲ τῶν χωρῶν ἀφηρέθησαν οἱ θησαυροὶ τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης καὶ τὰ τρόπαια τῶν προτέρων νικῶν. Μόνος ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξονίας, τοῦ ὁποῦ τοῦ στρατεύματα συνηγωνίσθησαν ἐν Ἰένῃ, εὗρεν χάριν ἔμπροσθεν τοῦ νικητοῦ Ἠλευθέρωσα τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Σάξονας, καὶ παρεχώρησεν εἰς τὸν ἐκλεέτορα εὐνοικίην εἰρήνην (11 Δεκ. 1806)· μετὰ δὲ τοῦτο κοινωθεὶς ὁ ἡγεμὼν διὰ τῆς βασιλικῆς προσηγορίας (20 Ιαν.), προσετέθη, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ δούκες τῆς Σαξονίας, εἰς τὴν *συμμαχίαν* τοῦ *Ρήνου*. Ἐκτοτε δὲ πρὸς δυστυχίαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ λαοῦ ᾤσθάνετο αὐτὸν δεσμευμένον μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς εὐγνωμοσύνης.

§. 63. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας εἶχε καταφύγει εἰς τὴν *Καινιξβέργην*, ἐνθα ματαίως προσεπλάθει νὰ διομολογήσῃ εἰρήνην. Αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ Ναπολεόντος ἐγέναντο μεγάλῃ ῥηταί, καθόσον ἐπηξίανετο ἡ εὐτυχία του. Ἐν τῇ ἀνάγκῃ ἡ αὐτοῦ ἐστράτη ὁ Φριδερίκος Γουλιέλμος πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ καὶ συνεταῖρον εἰς τοὺς πολέμους Ἀλέξανδρον, ὅστις ἀπέστειλε πάροχα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσίαν Ῥωσικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν *Βέινγκφελ* καὶ ἄλλους στρατηγούς, ὅπως ἐμποδίσῃ τοὺς Γάλλους νὰ διαβῶσι τὸν Βιστούλαν. Τότε δ' ἐξέδωκεν ὁ Ναπολεὼν λόγῳ ἐν ὀνόματι τοῦ *Κροικωίτσκω*, προκήρυξιν εἰς τοὺς *Πολωνούς*, ἐν ᾗ προετρέπετο ὁ κακοποιούμενος ὁὗτοι λαὸς νὰ ἐξέλθῃ δὲ εἰς ἀγῶνα ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας. Προθύμως δὲ προέτερον οἱ Πολωνοὶ τὰς μεγίστας θυσίας καὶ ἐνίσχυσαν τὰς τάξεις τῶν Γάλλων διὰ τῶν ἀνδρείων αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ *Αμυρδσκη* κ. ἄλλ. στρατηγουμένων πολέμιων. Καὶ εἰσέλασε μὲν (2

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖος

Ἰαν. 1807) ἀλαλάζοντος τοῦ λαοῦ ἡ Νάπολιν εἰς τὴν Βαρσοβίαν, ἀλλὰ πολὺ ταχέως παρετήρησαν οἱ Πολωνοί, ὅτι ὁ ξένος δυνάστης ἐσκόπει μᾶλλον τὴν πλήρωσιν τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ φιλοδοξίας καὶ φιλαρχίας, ἢ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κράτους αὐτῶν.—Φονικαὶ δὲ μάχαι συνεκροτήθησαν ἤδη παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βιστούλα καὶ ἐν *Πουλιτσουκίφ* καὶ *Μουρουγγίη* ἐχυθῆσαν ποταμοὶ αἱμάτων. Ἀλλ' ἡ κυριωτέρα σύγκρουσις συνέβη εἰς τὴν **ΕΝ ΤΗ ΠΡΩΣΣΙΚῃ ΕΥΛΑΥΔΕΙΑ: μάχῃ** (8 Φεβρ. 1807), καθ' ἣν τὸ πολεμικὸν θάρρος τῶν Γάλλων, Ῥώσων καὶ Πρώσων, παρήγαγεν ἀγῶνα, ὅστις κατὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρώπων ἐξισοῦται πρὸς τὰ αἱματηρότατα συμβάντα τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ἀμφότερα τὰ μέρη ὥκειοποιήθησαν τὴν νίκην· ἡ δ' ἐντασις καὶ ὁ κῆματος ὑπῆρξαν τοσοῦτον μεγάλα, ὥστε ὁ πόλεμος ἐλάβε τετράμηνον διακοπὴν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ χρόνῳ ἐπεχειρήθησαν νέαι διαπραγματεύσεις. Ἀλλ' ἦσαν καὶ ἂν ἐπεθύμει τὴν τελείωσιν τοῦ πολέμου ὁ μετὰ τῆς οἰκουμενικῆς αὐτοῦ ἐν *Μεμέλφ* διατρέψων βασιλεὺς, ὅπως ἐλευθερώσῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν τριμερῶν καταπιέσεων τῶν Γάλλων, ὑπῆρξεν ὅμως πολὺ τίμιος ὅστε νὰ μὴ χωρίσῃ τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν ἀπὸ τῶν συμφερόντων τῶν συμμάχων του. Ἀλλ' ὅτε καὶ τὰ παρὰ τῶν Ὁθέρων Σιλεσικα φρούρια, *Γλογαυίη*, *Βρείγη*, *Σουβιεττία* καὶ *Βρεσλιανία*, περιήλθον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γάλλων ἐνεκα τῆς δεξιᾶς τῶν προυάρχων (22 Μαΐου), καὶ αὐτὸ μάλιστα τὸ *Δάντσιγοι* ἠναγκάσθη νὰ παραδῇ ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου ταγματάρχου *Καλκρεούθου* εἰς τὴν στρατορχὴν *Λεφένβερν*, ἀπώλεσε τότε ὁ βασιλεὺς πᾶσαν ἐλπίδα περὶ εὐτυχὸς ἐκβάσεως. Ὅτε δὲ, ἀνανεωθέντος ἤδη τοῦ πολέμου, ἐνίκησαν οἱ Γάλλοι τὴν ἐπείτειον ἡμέραν τοῦ Μαρτίου, τοὺς Ῥώσους νίκην λαμπροτάτην εἰς τὴν ἐν **ΦΡΙΔΛΑΝΔΙΑ: ΜΑΧῃ** (14 Ἰουν.), καὶ κατέλαβον τὴν *Καινιξέεργην*, τότε οἱ συμμαχοῦντες μονάρχει ἐνόμισαν φρόνιμον, μετὰ τινα ἐν τῷ *Ναυιέρφ* (Μεμελφ) προσωπικὴν μετὰ τοῦ Ναπολεόντος συνέντευξιν, νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὴν **ΚΥΡΗΝΗΝ ΤΟΥ ΤΙΑΣΙΤΟΥ** (7—9 Ἰουν.), ὅσον βρεῖται καὶ ἂν ἦσαν αἱ συμφωνίαι αὐτῆς. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἀπώλεσεν ὁ Φριδερίκος Γουλιέλμος τὸ ἥμισυ τῶν κρατῶν αὐτοῦ· ἡ-

ναγκάσθη δηλ. νὰ παραχωρήσῃ πάσας τὰς μεταξὺ τοῦ Ῥήνου καὶ Ἀλβίου χώρας, νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἰδρυσιν δουκάτου τῆς Βαρσαβίας ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Δαρτσίγου εἰς κράτος ἐλεύθερον, καὶ νὰ ἀναί δεχθῇ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἀνηκούστου ποσοῦ τῶν 150 ἑκατομμυρίων ταλλήρων ὡς ἀποζημίωσιν τοῦ πολέμου. Τὰς δ' ὑπὸ τῶν Πρώσων παραχωρηθείσας ἐπικρατείας μετὰ τῆς Κουρέσσας, Βρουνσβίγγης καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ Ἀννοβέρου, ἦνωσεν ὁ Ναπολέων εἰς νέον ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΒΕΣΤΦΑΛΙΑΣ μετὰ πρωτευούσης τοῦ Κασσέλου καὶ ἐγκατέστησεν αὐτοῖσι τὸν νεώτατον αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰερώνυμον (Jérôme) μετὰ τῆς ὑποχρεώσεως νὰ παρέχῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Βεστφαλικά στρατεύματα ὡς μέταχος τῆς συμμαχικῆς τοῦ Ῥήνου, καὶ νὰ ἀποφέρῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ βασιλικοῦ ταμείου.

§. 64. Τὸ Ἀουστερλίτσιον καὶ ἡ Ἰένα εἶχον καταβάλλει τὴν δύναμιν τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, εἰς τρόπον ὥστε ἡ τύχη τῆς Εὐρώπης ἐξηρτάτο ἤδη μόνον ἀπὸ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας. Αἱ τρεῖς δ' αὐταὶ μεγάλαὶ δυνάμεις ἦσαν κατὰ τοῦτο μόνον σύμφωνοι, ὅτι ἐσέβοντο μόνον τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἡ δύναμις τῆς ἀμόνης, ὡς ἀπέδειξαν τὰ ἐν Σουηδία καὶ Δαρμαρκίᾳ συμβάντα. Ὁ βασιλεὺς δὲλ. τῆς Σουηδίας Γουσταῦος ὁ Δ'. δὲν παρεδέχθη τὴν ἐν Τιλσιτίῳ εἰρήνην, ἀλλὰ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἐξηκολούθησε μόνος τὸν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος πόλεμον. Καὶ ἂν κατ' ἀρχὰς ἀνεγνώριζέ τις εἰς τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ ἰσχύον χαρμηλὸς καὶ μεγαλοφυχίαν, ἡ ἀπεριόριστος ὁμῶς αὐτοῦ ἰσχυρογνωμοσύνη, καὶ ἡ καθόλου παραγνώρισις τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ δυνάμεως, ἀπέδειξαν μετ' ὀλίγον, ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εὗρίσκετο εἰς ταραχώδη κατάστασιν. Προκατελημμένος περὶ τῆς ἐσότητος τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος, ἤρνεϊτο εἰς τὸν μονάρχην τῆς Γαλλίας τὸν αὐτοκρατορικὸν τίτλον, καὶ ὠνόμαζεν αὐτὸν μόνον «στρατηγὸν Ναπολέοντα»· κατελημμένος δ' ὑπὸ θρησκομανίας, ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε κληθῇ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας νὰ ἐγκαταστήσῃ πάλιν τοὺς Βουρβόνας, καὶ νὰ κρημνίσῃ ἀπὸ θρόνου τῆς ἀποκαλύψεως (τὸν Ναπολέοντα) Πιέμυ ἡ τσοῦτο εἰς τὸ κατὰ τοῦ Να-

πολέοντος μίσος αὐτοῦ, ὥστε περιύβρισε πικρότατα τὴν Πρωσσίαν καὶ Ῥωσσίαν, πέμψας ὀπίσω τὰ παράσημα αὐτῶν, καὶ ἐξορίσας ἐκ τῆς Στοκχόλμης τοὺς ἀπεσταλμένους των, διότι εἶχον συνομολογήσει εἰρήνην μετὰ τοῦ ἄρπαγος τοῦ θρόνου. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἀσυνέτου ταύτης διαγωγῆς ἐπέφερεν εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀδιήγητα δυστυχήματα. Καὶ οἱ μὲν Γάλλοι ἐκυρίευσαν τὰ *Στραζουβνδορ* καὶ τὴν νῆσον *Ρυγέην*, οἱ δὲ Ῥῶσοι εἰσέβαλον μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς τὴν *Σιντλαιδιάν*, καὶ ἔγειναν κύριοι τῆς χώρας. Ἡ δὲ προσπάθεια τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων νὰ καταστρέψῃ τὸ Βρετανικὸν ἐμπόριον διὰ τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ, κατέστησε τὸν Σουηδικὸν πόλεμος πρᾶγμα σπουδαῖον διὰ τοὺς Ἀγγλους. Ἐπρεπε βεβαίως νὰ φανθοῦνται, ὅτι ἦτο δυνατόν οἱ Γάλλοι νὰ πατήσωσι πόδα στερεὸν εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, καὶ κλείνοντες τὸ Σουηδὸν, νὰ ἀποκλείσωσι τὰ πλοῖα αὐτῶν ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν ἐκεῖθι παραλίῶν ἐπιμιξίας. Διὸ πρότειναν εἰς τὴν *Δανιμαρκίαν* νὰ συμμάχησῃ μετ' αὐτῶν, καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν λαμπρὸν στόλον πρὸς φύλαξιν. Ἀλλ' ἡ ἀξίωσις αὕτη ἀπερρίφθη μετ' ὀργῆς. Τότε δ' ἐφάνη εἰς τὸ Σουηδὸν Ἀγγλικὸς στόλος, ἐβόμβοβόλησε τὴν Κοπενάγην, μετέβαλεν εἰς τέφραν μέρος τῆς πόλεως, καὶ ἀπήγαγε λείαν ὅλην τὴν θαλάσσιον δύναμιν τῆς Δανίας (2—5 Σεπτ. 1807). Ἡ δὲ παράβασις αὕτη τοῦ διεθνοῦς δικαίου παρώξυνε τοσοῦτον τὸν βασιλεῶς τῆς Δανιμαρκίας, ὥστε ἠνώθη στενῶς μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἀγγλων καὶ τοῦ συμμάχου αὐτῶν τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας. Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον συνεμάχησεν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ Ναπολέοντος. Συνήλθον δὲ εἰς τὴν περίφημον ΕΝ ΒΡΦΟΥΡΤΩΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΝ (27 Σεπτ. 1808), καθ' ἣν ἐπιδείχθη σύμπτασις ἡ λάμψις τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολυτελείας, καὶ καθ' ἣν παρευρέθησαν 4 βασιλεῖς καὶ 34 ἡγεμόνες ἐκ τῆς Γερμανίας, ὅπως προσφέρωσι τὰ σεβάσματα αὐτῶν εἰς τὸν ἰσχυρόν. Ἐνταῦθα δ' ὑπεσχέθησαν εἰς ἀλλήλους ἀμφοτέροι οἱ αὐτοκράτορες νὰ μὴ παρεμβάλλωσι μηδὲν πρόσκομμα εἰς τὰ κατακτικὰ των σχέδια, οὕτως ὥστε ὁ μὲν Ναπολεὼν ἐμελλε νὰ ἐνεργήσῃ ἐλευθέρως ἐν *Ισπανίᾳ* (§. 65.), ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐν *Φιννλαν-*

διὰ καὶ ἐν *Βαλθάρν* καὶ *Βιλιγίμ*. Νῦν δὲ τὸ Σουηδικὸν κράτος ἡπικλήθη πανταχόθεν. Καὶ οἱ μὲν Ῥώσσοι ἐπλησίασαν ἤδη πρὸς τὴν πρωτεύουσαν, οἱ δὲ Δανοὶ καὶ τὰ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ναπολέοντος Ἰταλικά στρατεύματα εὐρίσκοντο εἰς τὰ σύνορα ὑπὸ τὸν *Αυρημάναν*· ὁ στρατὸς καὶ ἐν γένει τὰ πρὸς τὸν πόλεμον τῶν Σουηδῶν εὐρίσκοντο εἰς ἐλκεϊνὴν κατάστασιν· οἱ μεγάλοι φόροι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἰσπραχθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐξηντλημένης χώρας· καὶ ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς ἀπέκρουεν ἰσχυρογνημόνως πᾶσαν περὶ εἰρήνης πρότασιν. Τότε δ' ἐξυφάνθη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ τῷ στρατῷ συγκομιεσίᾳ, μεθ' ἣν ἐφυλακίσθη βιαίως ὁ Γουσταῦος Δ'· εἰς ἀνάγκηρόν τι, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου (13 Μαρτ. 1809), καὶ ἀπῆλθον ἔπειτα εἰς παλαιὸν τινα ἐπὶ νήσου πύργον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ δίαιτα ἐκέρυξε τὸν Γουσταῦον Δ'· καὶ πάντα τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ἐστερημένους τοῦ θρόνου, ἀνηγόρευσε βασιλεῶς τὸν θεῖον αὐτοῦ ὡς *Κάρολον II'*, καὶ ἐπεριόρισε τὴν μοναρχικὴν πληρεξουσιότητα. Τὴν ἀνατροπὴν δὲ ταύτην ἐπηκολογήθησαν εἰρήνη, δι' ἧς ἔμειναν εἰς τοὺς Ῥώσους ἡ *Φινλανδία* καὶ αἱ Ἀλάνδρειοι νῆσοι. Ἡ δ' ἔνεκα τοῦ ἀτέκνου γήρως τοῦ βασιλέως ἀναγκάια ἐκλογὴ διαδόχου τοῦ θρόνου ἀπέβη ὑπὲρ τοῦ στρατάρχου *ΒΕΡΝΑΔΟΤΤΙ* (*Ποντεκόρβου*), ὅστις κατὰ τὸν Πρωσσικὸν πόλεμον εἶχεν ἀποκτήσει πολλοὺς φίλους μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν διὰ τῆς πρὸς τὰ Σουηδικὰ στρατεύματα φιλανθρώπου διαγωγῆς. Συγκατανεύσαντος δὲ, καὶ τοι ἀπροθύμως τοῦ Ναπολέοντος, ἐκηρύχθη διάδοχος τοῦ Σουηδικοῦ θρόνου (21 Αὐγ. 1810) ὁ *Βεριαδόττης*, καὶ μετὰ τὸς εἰς τὴν Λουθηρανικὴν ἐκκλησίαν υἱοθετήθη ὑπὸ τοῦ *Καρόλου II'*. Ὁ δὲ Γουσταῦος Δ'· ἔλαθε τὴν ἀδειαν νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐξῆς δ' ἔκτοτε βίον πλάνηται ὀνομαζόμενος ἄρχων Γουσταυίδης (*Oberst Gustavson*), καὶ ἀπέθανε τέλος τὸ 1837 ἐν Ἀγ. Γάλλῳ ἀποχωρισμένος τῆς οἰκαγενείας αὐτοῦ καὶ ἐν ἐκουσίῳ πενίᾳ.

4. Τὰ ἐν τῇ Περικαϊκῇ χειρουργήσῃ συμβάντα.

§ 65. Πλανώμενος ἔκτοτε ὁ Ναπολεὼν ὑπὸ τῆς τύχης τοῦ πολέμου, μετέβαινεν ἀπὸ ἐπιχειρήσεως εἰς ἐπιχείρησιν. Ὡς ποτὲ

Κάρολος ὁ *Μέγας*, τὸν ὁποῖον εἶχε παράδειγμα, ᾗτελε νὰ ἐ-
νώσῃ τὰ μεσημερινὰ καὶ δυτικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης εἰς ἐπι-
κράτειαν παγκόσμιον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Γαλλίας. Πρὸς
τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον προσεπάθησε νὰ σφετερισθῇ τὴν *Πιρη-
ναϊκὴν* χειρὸν αὐτοῦ, καὶ νὰ τᾶξῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ τὰς
ἀκατακτῆτους ἐτι ἐν *Ἰταλίᾳ* χώρας. Ὡθεν πρῶτον μὲν ἀπή-
τησε παρὰ τῆς Πορτογαλικῆς κυβερνήσεως νὰ παραιτήσῃ τὴν
μετὰ τῶν Ἀγγλικῶν συμμαχίαν, καὶ νὰ ἀποκλείσῃ τῆς χώρας
αὐτῆς τὰ Βρετανικὰ πλοῖα. Ὅτε δ' ἡ αὐλή τῆς Λισσαβῶνος ἠρ-
νήθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἐπιταγὴν ταύτην τοῦ ἰσχυροῦ, εἴλ-
κυσε πρῶτον ὁ Ναπολέων πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ τὸν παντοδύ-
ναμον εὐνοούμενον τοῦ βασιλικῆς ζεύγους, τὸν ἀγχεμόνα τῆς
εἰρήνης *Γοδόιν*, ὑποχρεῖς εἰς αὐτὸν *πριγκιπάτον* ἐν Πορτο-
γαλίᾳ, καὶ ἐστειλεν εὐθὺς ἔπειτα τὸν στρατάρχην *ΙΟΥΝΩΤΟΝ*
μετὰ στρατοῦ διὰ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Ἡ δὲ ἐν
Λισσαβῶνι δειλὴ αὐλή δὲν περιέμεινε τὴν ἀρξίν τῶν Γάλλων,
ἀλλ' ἔφυγε μετὰ τῶν θησαυρῶν αὐτῆς ἐπ' Ἀγγλικῶν πλοίων
εἰς τὴν *Βρασιλίαν*. κατόπιν δ' ὁ *Ιουάτος*, ἀνυψωθείς δουξ
τῆς *Αἰθράτης*, ἐκυρίευσεν τὴν πρωτεύουσαν καὶ ὅλην τὴν χῶ-
ραν, καὶ ἐκήρυξεν ἔπειτα ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὅτι ὁ αὐ-
τός τῆς Βραγαντίας ἔπαυσε τοῦ νὰ κυβερνᾷ (30 Νοεμ. 1807).
— Ὁ δὲ *Γοδόιν*, ὅστις καὶ τοι στερούμενος πάσης ἀρετῆς, ἀ-
ξίας καὶ πλεονεκτημάτων, εἶχε καταντήσῃ ὅμως ἕνεκα μόνης
τῆς εὐνοίας τῆς ἀνηθίκου βασιλίσσης καὶ τῆς μεγάλης ἀδυνα-
μίας *Καρλόου* τοῦ Δ' ἀπεριόριστος κυριάρχης ἐν τῇ χώρᾳ, πα-
ρέδωκεν ἤδη τὴν πατρίδα του εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ναπολέοντος
(1 Φεβρ. 1808). Ἰσπανικὰ δὲ στρατεύματα εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν
Λαρομάραν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἡγωνί-
σθησαν εἰς τὰς Δανικὰς νήσους κατὰ τῶν Σουηδῶν, ἐν ᾧ Γάλλοι
μαχηταὶ κατέλαβον εἰς μέγαν ἀριθμὸν τὴν Ἰσπανίαν. Ἀλλὰ
τότε ὁ λαὸς τῆς Ἰσπανίας περιέπεσεν εἰς στάσιν ἐν Ἀρανγου-
έζῃ δὲ καὶ *Μαδρίτῃ* ἀνεφάνησαν ταραχώδεις ἀνακινήσεις, καθ'
ἃς τὸ μὲν παλάτιον τοῦ μισητοῦ εὐνοουμένου κατεστράφη καὶ
διηρπάγη, αὐτὸς δ' ἐκακοποιήθη καὶ ἠπειλήθη νὰ θανατωθῇ.
Ὡθεν φοβηθείς διὰ τὰ συμβάντα ταῦτα παρητήθη ὁ αἰδύνατος

βασιλεὺς Κάρολος Δ' (Μαρτ. 1808) τοῦ θρόνου χάριν τοῦ προ-
 σφυτέρου αὐτοῦ υἱοῦ Φερδινάνδου, ὅστις ἠγαπᾶτο μὲν παρὰ
 τοῦ λαοῦ ὡς ἐχθρὸς τοῦ Γουόλφ, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐμι-
 σεῖτο παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ θανασίμως. Ἀλλ' ὅσον ταπεινῶς
 καὶ ἂν ἐζήτησεν ὁ Φερδινάνδος παρὰ τοῦ Ναπολέοντος τὴν ἐ-
 πικύρωσιν τῆς ἀλλαγῆς ταύτης τοῦ θρόνου, προτείνας συγχρό-
 νως τὴν χεῖρα καὶ εἰς μίαν τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, ὁ Αὐτοκράτωρ
 ὁμῶς τῶν Γάλλων εὐράδυνε ν' ἀποφανθῇ, διέταξε τὸν Μυρά-
 ττην νὰ καταλάβῃ τὴν Μαδρίτην καὶ προσεκάλεσεν ἔπειτα τὸ
 τε βασιλικὸν ζεῦγος μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς εἰρήνης καὶ τὸν Φερ-
 δινάνδον εἰς προσωπικὴν συνδιάλεξιν ἐν Βαϊόντῃ. Ὁ δὲ Φερ-
 δινάνδος δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην
 τοῦ ἰσχυροῦ, ὅσον καὶ ἂν ἀπέτρεψαν αὐτὸν οἱ φίλοι του καὶ ὁ
 λαὸς προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς κακοδαίμονος
 ταύτης ἀποδημίας. Ἐν Βαυόννῃ λοιπὸν περιέπλεξεν ὁ Ναπολεὼν
 τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰς πλεκτάνας πο-
 λιτικῆς δουλεῖας καὶ ὑπούλου. Καὶ ὁ μὲν Κάρολος Δ' παρεπίσθη
 νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησίν του, καὶ νὰ με-
 ταφέρῃ τὸ ἐπανακτηθὲν στέμμα εἰς τὸν Ναπολέοντα καὶ τὸ
 γένος αὐτοῦ. Ὁ δὲ Φερδινάνδος, ἀνίκανος νὰ προβῇ εἰς ἀπόφα-
 σιν ἰσχυρὰν ἀνεγνώρισεν, ἀπειληθεὶς καὶ καταραδιουργηθεὶς ὑπὸ
 τοῦ Ναπολέοντος, τὸ διπλωματικὸν τοῦτο τόλμημα. Καὶ αὐτὸς
 μὲν ἐξῆσεν ἔκτοτε ἐν Γαλλίᾳ ἀπελαμβάνων ἐτήσιόν τι εἰσόδημα,
 ὁ δὲ Κάρολος Δ' μετέωκσε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ εἰς Ῥώ-
 μην. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνηγόρευσε τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ ΚΙΣΗΦ ΒΑΣΙΛΕΥΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ (6 Ἰουν. 1808),
 καὶ προσεπάθησε νὰ ἐλκύσῃ τὴν πρὸς τὴν νέαν τάξιν εὐνοίαν τοῦ
 λαοῦ ἀποκατασταίνων τὴν πολιτείαν τῶν Κορτῶν καὶ βελτιῶν
 τὰ δικαστικά καὶ τὴν διοίκησιν. Ἀλλ' ἡ τρομερὰ ἐν Μαδρίτῃ
 ἀποστασία (2 Μαΐου 1808), καθ' ἣν πρὸ τῆς ἀποτελέσεως ἔτι
 τοῦ μηχανορραφικοῦ ἐν Βαυόννῃ παιγνίου ἐσφάγησαν περὶ τοὺς
 1,200 Γάλλους μαχητάς ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μυράτη, ἀπέ-
 δεῖξεν ὅτι τὸ ἔθνος δὲν ἤθελεν ὑπαχθῇ τοσοῦτον εὐκόλως εἰς τὴν
 καταναγκαστικὴν ταύτην ξένην ἀρχὴν ὅσον ὁ ἀνίσχυρος βασι-
 λικὸς οἶκος.

§ 66. Πρὶν δ' ἔτι εἰσελάσῃ ὁ Ἰωσήφ μετὰ πομπῆς εἰς Μαδρίτην, παραχωρηθέντος τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μυράτην, εἶχον σχηματισθῇ εἰς διαφόρους πόλεις Ἰούνται (ἀντιβασιλείαι), αἵτινες εἶχον ἀναλάβει τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων ὡς προσωρινὴ κυβέρνησις, καὶ ἤρνηθησαν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν νέον βασιλέα. Ὡπλισμένα δὲ στίφη ὑπὸ τολμηροῦς ἀρχηγοῦς προσῆλθον εἰς φύλαξιν αὐτῶν, καὶ ἤρχισαν τὸν κατὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων πόλεμον τῶν συμμοριῶν («guerrilla»), βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν παράγγων καὶ ὀρεινῶν ὑψωμάτων τῆς χώρας. Ἐνῷ δ' οἱ λόγιοι καὶ πεπαιδευμένοι προσετέθησαν μᾶλλον εἰς τὴν νέαν τάξιν, καθὼ παρέχουσαν ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον, ἢ εἰς τὴν ἀπεριόριστον βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἱεροκρατίαν τῶν παλαιῶν χρόνων, καὶ ἐμισούντο διὰ τοῦτο ὡς «Ιωσφεῖται», τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὄχλου ἠκολούθει τυφλῶς τὰς εἰσηγήσεις τῶν θρησκομανῶν μοναχῶν καὶ κληρικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἦσαν βδελυγμα οἱ βεβηλοῦντες τὰς ἐκκλησίας Γάλλοι. Καὶ εἶχον μὲν οἱ στρατοὶ τοῦ Ναπολέοντος ἀρκετὴν δύναμιν, ὥστε νὰ διατηρῶσιν ἐν Μαδρίτῃ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ νόμοι τῶν ἰσχυρῶν ἐπὶ τοσοῦτον μόνον, ἐφ' ὅσον τὰ Γαλλικὰ ὅπλα παρείχον εἰς αὐτοὺς δύναμιν. Αἱ δὲ μᾶλλον ἀπομακρυσμένα πόλεις καὶ χωραὶ, μέρος μὲν ὑπῆκουσαι εἰς τοὺς Ἰούντας, αἵτινες εἶχον κέντρον ἑαυτῶν κεντρικὴν Ἰούνταν τῆς Σεβίλλης, μέρος δ' ἔπραττον κατ' ἰδίαν θέλησιν, καὶ δὲν ἀνεγνώριζον οὐδεμίαν κυβέρνησιν. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, ἡ ἀναρχία, ἔσωσε τὴν Ἰσπανίαν κατὰ τοὺς ταραχώδεις τούτους χρόνους· διότι ἐν ἑλλείψει μιᾶς ἐνωτικῆς κυβερνήσεως, πᾶσα πόλις καὶ χώρα ἔπρεπε νὰ κυριευθῇ χωριστά, τὸ ὅποιον ἐμήχυνε τὸν πόλεμον ἐπ' ἄπειρον. Μετ' ἐκπλήξεως δ' ἔβλεπεν ἡ Εὐρώπη τὸν ἀγῶνα λαοῦ βαίνοντος θαρρόλως πρὸς τὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς ἐθνικότητος αὐτοῦ καὶ ἀνεξαρτησίας, ὑπὲρ τῶν παλαιῶν ἡθῶν καὶ θρησκευτικῶν ἐθίμων, καὶ χάριν τῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ συνήθων αὐτῷ θεσπισμάτων. Οἱ δὲ συμμοριάρχαι, μετὰ τῶν ἀνδρείων μὲν, ἀλλ' ἀτάκτων αὐτῶν στρατιωτῶν, ἀπέφευγον τὴν ἐκ τοῦ συστάθην μάχην ἢ ἰσχύς αὐτῶν συνίστατο εἰς τὰς ἀπροσδοκίτους προ-

σβολάς καὶ τοὺς εμικροὺς πολέμους. » Καὶ ἐνῶ πῖ Γάλλοι κα-
τέθρανον τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀπομνηνωμένους τούτους
ἀγῶνας καὶ κατὰ τὰς πολιορκίας τῶν καλῶς ὑπερασπιζομένων
πόλεων, ἤρχισαν οἱ Ἀγγλοὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Πυρρη-
ναϊκῇ Χερσονήσῳ ἐγγχωρίων, τὸν πρῶτον ἀποτελεσματικὸν ἐναν-
τίαν τοῦ Ναπολέοντος κατὰ ξηρὰν πόλεμον. — Καὶ κατ' ἀρχάς
μὲν ἐνίκων τὰ ὄπλα τῶν Γάλλων. Ὁ Βασιλεὺς ἀπέκρουσεν ἐν
Ρίῳ Σέκκῳ τὰ ἀγύμναστα στρατεύματα τῶν Ἰσπανῶν (14
Ἰουλ. 1808), καὶ φαίνεται ὅτι ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος
τοῦ Ἰσπανικοῦ λαοῦ ἐμελλε νὰ πολλαπλασιασθῇ μόνον τοὺς θρι-
άμβους τοῦ ἐμπειροπολέμου αὐτοκράτορος. — ἀλλὰ τότε ἀντή-
χσεν ἡ ἀγγελία περὶ τῆς ἐν Βαυλέρῃ (ἐν Ἀνδαλουσίᾳ) συμ-
βάσεως τοῦ Δουκόντου (22 Ἰουλ. 1808), δι' ἧς 20,000 Γάλ-
λοι ἐπείσαν αἰχμάλωτοι καὶ ἀπωλέσθησαν ἀθλίως. Ἡ νίκη αὕτη
ἐνέπλησε τὸ ἔθνος ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐπιθυμίας τοῦ πολέμου καὶ
ὁ μὲν Ἰωσήφ ἐγκατέλειπε τὴν Μαδρίτην, τὰ δὲ Γαλλικὰ στρα-
τεύματα ἀπεσύρθησαν πέραν τοῦ Ἑβρου καὶ ὅταν ὀλίγον μετὰ
ταῦτα ἐφθάσεν ἡ εἰδησις, ὅτι καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ ἠναγκάσθησαν
νὰ ὑποχωρήσωσιν οἱ Γάλλοι εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν Οὐλελλέσλεβ (ΟΥ-
ΕΛΛΙΓΓΓΩΝΑ), Μπέρην καὶ ἄλλους στρατηγούς, Ἀγγλοὺς,
καὶ ὅτι ἤθελον ὑποστῆ ὁμολίαν πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ Δουκόντου
τύχην, ἃν οἱ Ἀγγλοὶ δὲν συνεχώρουν εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ
Ἰουνώτου νὰ μεταβῶσιν ἐλευθέρως εἰς τὴν Γαλλίαν, συνομιλο-
γήσαντες κατεσπευσμένως τὴν ἐν Κιιτρῇ σύμβασιν (30 Αὐγ.
1808), τότε τὰ πράγματα τῶν Γάλλων ἐφαίνοντο κατεστραμ-
μένα ἐν τῇ Χερσονήσῳ τῶν Πυρρηναίων.

§ 67. Τώρα ὁμοῦς εἰσέβαλεν αὐτὸς ὁ Ναπολέων, ἡγούμενος
ἰσχυροῦ στρατοῦ, εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Τὰ δ' ἀγύμναστα στρατεύ-
ματα τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἄνευ πολεμικοῦ σχεδίου ἐπα-
ρεύθησαν ἐναντίον τοῦ μεγίστου τῶν ἐν μάχαις νικητῶν, ἡτ-
τήθησαν εἰς πολλὰς συμπλοκάς, οὕτως ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ
μετὰ 4 ἡδὴ ἐβδομάδας ἡδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Μαδρίτην,
καὶ ἀποδώσῃ τὸν θρόνον εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωσήφ (4 Δεκ.
1808). Ἐν ᾧ δ' ὁ Ναπολέων καθίστα ἐν Μαδρίτῃ νέας διατά-
ξεις, προσεπάθει δι' ἡπιότητος ἅμα καὶ ἀπειλῶν νὰ παρακινήσῃ

τοὺς Ἰσπανοὺς εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ Ἰωσήφ, καὶ ἔστησεν αὐστη-
ρὴν τιμωρίαν δικαστήριον κατὰ τινων τῶν μάλιστα ἐνόχων
(21 Δεκ.), οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ὑπέστησαν αἱματηροὺς ἀγῶνας
κατὰ τῶν συμμοριαρχῶν καὶ Ἀγγλικῶν στρατῶν. Ἡ Σαραγῶσα
ἐκυριεύθη μετ' ἀπελπιστικωτάτην ἀντίστασιν, καὶ ὁ τολμη-
ρὸς ὑπέρμαχος τῆς πόλεως Παλάφωξ ἀπήχθη εἰς τὴν Γαλλίαν
(20 Φεβρ. 1809), ὁ δὲ ἀνδρεῖος στρατηγὸς Μοῦρης ἐφονεύθη ἐν
Κορούννη (28 Ἰουλ.) κατὰ τὴν ἐπιδίωξιν τῶν στρατευμάτων
αὐτοῦ, καὶ ἂν ὁ *Ouellet* κτλ. ἔμεινε νικητὴς εἰς τὴν ἐν *Talavera*
μάχην (26 Ἰουλ. 1809), οἱ Ἀγγλικοὶ ὅμως στρατοὶ περιωρίσθη-
σαν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Πορτογαλίας. Καὶ ἡ
Sivilla δὲ προσέει, καὶ σύμπασα ἡ Ἀνδaluσία καὶ Γρανάδα,
περιῆλθον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γάλλων. Καὶ ὅμως ἡ Ἰσπανία ἀ-
νωρθαῦτο μετ' ἐπιμονῆς. Ἡ ἐθνικὴ κυβέρνησις μετέθηκε τὴν
ἐδρὰν αὐτῆς εἰς Γάδεια, ἃτινα ἀνθίστατο εἰς πάσας τὰς ἐφό-
δους. καὶ ὁ Ἰσπανὸς στρατηγὸς *Λαρομάνας*, ὅστις μαθὼν τὴν
ἐπανάστασιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἔφυγε μετὰ τῶν στρατευμά-
των του ἀπὸ τῆς Δαυμαρκίας ἐπ' Ἀγγλικῶν πλοίων, εἰσήγα-
γε φθάσας ἐνταῦθα εἰς τὸν μικρὴν τῶν ὁμίλων πόλεμον τάξιν
καὶ σχέδιον.—Ὅτε δὲ τὸ ἔτος 1809 ἐκάλυπεν ὁ νέος κατὰ τῆς
Αὐστρίας πόλεμος τὸν αὐτοκράτορα μακρὰν τῆς Ἰσπανίας §. 70),
κατέλιπεν ὀπίσω στρατὸν πολυάριθμον, συγκεῖμενον κατὰ τὸ
μέγιστον μέρος ἐκ Γερμανῶν. Οὗτος δὲ ἐπολλαπλασιάσθη μετὰ
τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐκείνου εἰς 300 σχεδὸν χιλιάδας ἀνδρῶν,
οἵτινες διήλθον ὑπὸ τοὺς ἐμπειροτάτους στρατηγοὺς (*Σούλτον*,
Μισπέραν, *Συχέτον*, *Νεϋ*, *Σαίρ Κίρρον*, *Μαρμόντιον*, *Μακ-*
δογάδδην κ. ἄλ.), τὴν χειρόνησιν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις,
καὶ ἐπληύξισαν τὴν δόξαν τῶν Γαλλικῶν ὅπλων. Ἀλλ' αἱ νίκαι
ἤϋξανον μόνον τὸ κατὰ τῶν Γάλλων μῖσος· ὁ μικρὸς πόλεμος
προέβαινε καθ' ἑκάστην αἱματηρότερος ὑπὸ τολμηροὺς ἀρχηγούς
(*Βαλέστερον*, *Ἐμπεκίναδον*, *Μορίλλον*, *Ὀδονέλον*, *Μίναν*, *Μο-*
ρένον) καὶ κατὰ τῶν δολοφονιῶν, εἰς τὰς ὁποίας παρῶρμα τοὺς
φιλεκδίκους Ἰσπανοὺς ἢ λύσσα καὶ ἡ θρησκομανία, οὐδεμία ἀν-
δρεία ἠδύνατο νὰ προστατεύσῃ αὐτούς. Καὶ τὰ μέγιστα ἥρωικά
κατορθώματα, ἃτινα διέπραξαν οἱ μαχηταὶ τοῦ Ναπολέοντος

ὑπὸ τὸν καύσωνα τοῦ Ἰσπανικοῦ ἡλίου, ὅτε μὲν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ὅτε δὲ κατὰ τὰς ἐπιπόρους διὰ τῶν ὁρέων καὶ φαράγγων πορείας, καὶ ἄλλοτε κατὰ τὰς πολιορκίας καὶ ἐφόδους (Βαλεγκία, Γερόνα), δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἥσυχον κατοχὴν τῆς γῶρας. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ διεγράφη ἐν Γαδείροις ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῶν Κορτῶν ἡ ἐλευθερόφρων πολιτεία, ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΔΟΛΕΚΑ, καὶ ἥτις ἐμελλε νὰ ἐξαφανίσῃ διὰ παντός ἐν Ἰσπανίᾳ τὴν ἀπεριόριστον βασιλείαν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἱερέων. Ἀλλ' ἔνεκα τῆς δυνάμεως τῶν κληρικῶν τὸ πολίτευμα τοῦτο εἰσέεινε ξένον καὶ μισητὸν εἰς τὸν λαόν.

§. 68. Ἡ Ῥωσικὴ ἐκστρατεία τοῦ 1812 ἠνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐλαττώσῃ τὸν Ἰσπανικὸν στρατὸν. Ἐκ τούτου δ' ὠφελήθη ὁ Οὐέλινγκτωρ, ὅπως εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν μετὰ μεγάλης δυνάμεως στρατοῦ. Βοηθούμενοι δὲ ὑπὸ τῶν μικρῶν πολέμων τῶν συμμοριῶν, ὑπερίσχυσαν μετ' ὀλίγον οἱ Βρετανικοὶ στρατοὶ τῶν παντοειδῆς πασχόντων ἐλλείψεως ἐχθρῶν. Ἡ τελευτήσας δ' ὑπὸ τοῦ Οὐέλινγκτῶνος τοῦ Μαρμοντίου ἐν Σαλαμίγγῃ (ἀπὸ τὰς Ἀραπλάας 22 Ἰουλ. 1812), κατέλαβον οἱ Ἀγγλοὶ τὴν Μαδρίτην, καὶ ἀπεδιώξαν τὸν Γάλλον βασιλέα. Καὶ διετήρησαν μὲν εἰσέτι τὴν τύχην τοῦ πολέμου σταθερὰν εἰς τὰς σημαίας αὐτῶν ὁ Συχέτος (δοῦξ τῆς Ἀλβουφέρας) καὶ Σουλτίος, ἀμφότεροι ἐπίσης ἄνδρες καὶ ἐπίσης φιλάρπαγοι, καὶ ὁ Ἰωσήφ ἠδυνήθη νὰ λάβῃ μίαν φορὰν ἀκόμη τὸν ἐν Μαδρίτῃ κλονιζόμενον αὐτοῦ θρόνον· ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς Ῥωσικῆς ἐκστρατείας προελθοῦσα τριμερὲς καταστροφή, παρακινήσασα καὶ τοὺς ἐν τῇ δυτικῇ γερμανικῇ Γαλλικοὺς στρατοὺς νὰ ἐνδῶσιωσιν, ἠνάγκασε τὸν Ἰωσήφ νὰ εγκαταλείψῃ τὸ Ἰσπανικὸν ἔδαφος. Μετὰ δὲ τὴν ἐν Βικτοίρια νίκην (21 Ἰουν. 1813) ἡκολούθησε μὲν ὁ Οὐέλινγκτων τοὺς ἀναχωροῦντας πέραν τῶν Πυρηναίων, εὗρεν ὁμῶς καὶ ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς γῆς ἀνδρείον ἐχθρὸν, τὸν Σουλτίον. Ἀκόμη τὴν 10 Ἀπριλ. 1814, ὅτε οἱ σύμμαχοι ἐστρατοπέδωσαν ἤδη εἰς τὰ ἐν Παρισίοις Ἰλύσια πεδία, ἀνέστη ὁ στρατάρχης ἐντίμως πρὸς τὸν εἰσβάλλοντα ἐχθρὸν ἐν Τυλώσῃ, ὃν καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸ πεδῖον τῆς

μάχης ἔνεκα τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως τῶν ἐχθρῶν Ἡ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος ἐπανήγαγεν εἰς τὸν Ἰσπανικὸν θρόνον τὸν Φερδινάνδον Ζ'.

§. 69. ΑΙΧΜΑΛΩΓΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ. Τὸ κατὰ τῶν Γάλλων μίσος καὶ ἡ φησευτικὴ μανία τῶν Ἰσπανῶν ὑπῆρξεν ἔργον τοῦ ἱερατείου· ὁ δὲ Ναπολέων ἠδύνατο νὰ διδαχθῇ ἐντεῦθεν ὅτι καὶ δύναιμι ἀσεκεῖ ἐπὶ τοῦ πνεύματος εὐπίστων ἀνθρώπων ἢ παρ' αὐτοῦ παραγωνισθεῖσα θρησκεία μετὰ τῶν παλαιῶν σεβαστῶν αὐτῆς διατάξεων· ἀλλ' ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ του οὐδεὶς περιορισμὸς ἤθελε νὰ κωλύῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ὅτε λοιπὸν ὁ Πάπας ἠρνήθη νὰ κλείσῃ τοὺς λιμένας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους εἰς τὰ Ἀγγλικά πλοῖα, καὶ νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τῆς Γαλλίας συμμάχιν καὶ ἐπιμαχίαν, βρασάνισας αὐτὸν κατὰ πρῶτον ὁ Ναπολέων πολυειδῶς, ἤνωσεν ἔπειτα μέρη τινὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐπικρατείας μετὰ τοῦ βασιλείου Ἰταλίας. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔκαμψε παντάπασι τὸ φρόνημα τοῦ σταθεροῦ τῆς ἐκκλησίας ἡγεμόνος· ἀπεφάσισε δὲ μᾶλλον ἔνεκα τούτου, κατὰ τὸν δευτέρου πρὸς τὴν Αὐστρίαν πόλεμον, νὰ προνοήσῃ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως τῆς Γαλλίας. Τότε δ' ἐγνωστοποίησεν ὁ Ναπολέων διὰ τινος ἐκ Σχιζομάρωνου ἐκδηθέντος δόγματος τὴν ΠΑΥΣΙΝ ΤΗΣ ΚΟΣΜΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ (27 Μαΐου 1809)· καὶ ὅτε ὁ αὐτὸς πατὴρ περιργισθεὶς ἔνεκα τούτου ἐξασφενδύνησε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὸν κεραυνὸν τοῦ ἀναθέματος (10 Ἰουν.) διέταξε νὰ ἀπαγάγῃσιν αὐτὸν βιαίως ἐκ τῆς Ῥώμης, ἐξώρισεν τοὺς καρδινάλιους, καὶ ἤνωσε τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος μετὰ τῆς Γαλλικῆς ἐπικρατείας (6 Ἰουλ.). Ὁ δὲ Πῖος Ζ'. ἐξῆρξεν εἰς διαφόρους πόλεις, μέχρις αὐτοῦ προσηγορίσθη εἰς αὐτὸν τόπος διαμονῆς τὸ Φονταβελλώ. Ἐπειδὴ δ' αἰχμάλωτος ὢν καὶ προσέτι στεργημένος τοῦ συνεδρίου τῶν καρδινάλιων, ἤρνετο ἐπιμόνως νὰ ἀναπληρώσῃ τῆς ἐρημωθείσης ἐπισκοπῆς, ἢ νὰ ἐκδώσῃ ἐκκλησιαστικὸν τι παράγγελμα, ἠναγκάσθη ὁ Ναπολέων νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν ἐκ νέου αὐθαριέτως καὶ ἰδιογνώμονως. Τελευταῖον ὅμως περελινήθη ὁ Πάπας κατ' ἀπροφύλακτον ὥραν νὰ συνομολογήσῃ συνθήκην δι' ἧς ἡλαττοῦτο ἡ ὑπόληψις αὐτοῦ

(25 'Ιαν. 1813). 'Εν τούτοις τὸ προσεχὲς ἤδη ἔτος ἐπ'ήνεγκεν ἡ πορεία τῶν συμβάντων τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους.

5. Ὁ δεῦτερος Αὐστριακὸς πόλεμος. *Οφερ

Σχίλλ. (1809).

§. 70. Τὸ ἐν Ἰταλίᾳ πολιτικὸν τύλμημα τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἐπικυζομένη αὐτοῦ ἐπ' ἱρρόῃ διήγειραν τὸν φόβον τῆς Αὐστρίας. Διὸ τὸ μυστικοσυμβούλιον τῆς Βιέννης ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ ἐκ νέου τὴν τύχην τοῦ πολέμου. Ὁ δὲ πόλεμος τοῦ Ἰσπανικοῦ λαοῦ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ὁ αὐτοκράτωρ ἦτον ἠναγκασμένος σημαντικὰς ν' ἀπασχολῇ μαχίμους δυνάμεις, ἡ γενικὴ δυσἀρέσκεια διὰ τὸν φραγμὸν τοῦ ἐμπορίου, ὃ ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ μέγας ἀνάγκασμός, πάντα ταῦτα ἐφαίνοντο σημαίνοντα, ὅτι ἔφθασε διὰ τὴν Αὐστρίαν ἡ εὐνοϊκὴ ὥρα νὰ ἐπανακτήσῃ πάλιν τὴν ἀπολεσθεῖσαν δύναμιν, καὶ νὰ καταβάλλῃ τὴν ξένην καταναγκαστικὴν κυριαρχίαν. Συνέστησαν λοιπὸν τὸ *δολοστράτευμα*, καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐξυπνίσωσι τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν φιλοπατρίαν δι' ἐξεργετικῶν κηρυγμάτων, παρεχόντων ὠραίας ὑποσχέσεις. Διωρίσθη δὲ πρωθυπουργὸς ὁ κόμης *Σταδίωρ*, εὐπατρίδης δραστήριος καὶ μεγαλόφρων. Ἀλλ' ἡ γοητεία τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὀνόματος ἦτον εἰσέτι πολὺ ἰσχυρά. Οἱ ἡγεμόνες τῆς συμμαχίας τοῦ Ῥήνου ἐνίσχυσαν τὸν Γαλλικὸν στρατὸν μὲ τὰ ἀνδρεία αὐτῶν στρατεύματα, καὶ οἱ στρατιῶται τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας ἔχυσαν τὸ αἷμά των χάριν ξένου δυνάστου εἰς τὸν ἐναντίον τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν πολεμιστῶν ἀγῶνα.—Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1809 ἔστειλαν ἡ Αὐστρία τοὺς ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ ΑΡΧΙΔΟΥΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΥ διατελοῦντας στρατοὺς αὐτῆς νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Βυαρρίαν καὶ Ἰταλίαν. Ἀλλ' αἱ πρῶται ἤδη συμπλοκαὶ ἔκριναν τὴν τύχην τοῦ πολέμου. Βοηθούμενος ὑπὸ τῆς Βυρτεμβέργης, Βαυαρίας καὶ ἄλλων κρατῶν, ὥρμησεν ὁ Ναπολεὼν μετὰ σημαντικῆς δυνάμειος στρατοῦ κάτω πρὸς τὸν Δούναβιν, ἀπώλησε μετὰ πολλὰς ἀφ' ἑξῆς νικηφόρους μάχας (ἐν Ἀδερσβέργῃ, Έκκμύλῃ κ. ἄλ.)

(20—22 Ἀπρίλ. 1809) τοὺς ἐχθροὺς πέραν τοῦ Ἰννου, καὶ εἰσέδυσεν ἐκ δευτέρου εἰς τὰ ἐνδότεα τῶν Αὐστριακῶν στρατῶν. Τὴν 10 λοιπὸν Μαΐου ἔστη ὁ αὐτοκράτωρ πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πρωτεύουσας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσηλάσε νικητῆς τὴν τρίτην ἡμέραν. Κάτωθεν δὲ τῆς Βιέννης, εἰς τὴν παλαιάν «*Μαργρεθένην*» ὑπερασπίσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκῆς Καρόλου ἡ ἀρκετὰ ὄχθη τοῦ Δουνάβειος, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου ἦγον πολυλαὶ γέφυραι. Ὅτε δ' οἱ Γαλλικοὶ στρατοὶ ἠθέλησαν ἤδη νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν κατὰ τὸ ποταμόνησον *Λουβαύαν*, εὗρον εἰς τὴν διήμερον ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΑΣΠΕΡΝΗΣ ΚΑΙ ΕΣΣΑΙΓΓΕΝΗΣ (21, 22 Μαΐου) τοιαύτην ἀντίστασιν, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποστῶσι τοῦ σχεδίου Ἡ φοινικὴ δ' αὕτη, καὶ τοὶ ἀναποφάσιστοι, μάχη, καθ' ἣν ὑπὲρ τὰς 15 χιλιάδας Γάλλων πολεμιστῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ στρατάρχης *Αἰνρήν*, ἐκάλυψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης, διέπεισε κατὰ πρῶτον τὴν περὶ τοῦ ἀνικητοῦ τοῦ Ναπολέοντος δοξασίαν, ἐξεγείρασα τὸ θῆρος τῶν καταδυναστευομένων λαῶν. Πρῶτον δ' ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα νέαι ἐπικουρίαι, καὶ ὁ *Εὐγένιος Βαυαρικὸς* προσετέθη μετὰ τὴν ἐν *Ράαβ* (*Ἰωρήν*) νικηφόρον συμπλοκῇ (14 Ἰουν.) εἰς τὸν κύριον στρατὸν, διέβη ὁ Γαλλικὸς στρατὸς ἐκ δευτέρου τὸν Δουνάβην (ταύτην ὅμως τὴν φορὰν μετὰ πλείοτερας ἐπιτυχίας), καὶ ἠνάγκασε τὸν ἀρχιδούκα νὰ ὑποχωρήσῃ μετὰ τὴν μεγάλην ἐν ΒΑΓΡΑΜΙΩΙ ΜΑΧΗΝ (5, 6 Ἰουλ.). Ἡ *Ζημία* ὑπῆρξε σχεδὸν ἴση εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη, καὶ ἦτο πρόδηλον, ὅτι οἱ Γάλλοι δὲν εἶχον πλέον τὴν προτέραν ἐν ταῖς μάχασι ὑπεροχήν. Ὅθεν ἡ Αὐστρία ἐπολιτεύθη πολὺ ἀσυλλογίστως διομολογήσασα ἤδη μετὰ τινὰς ἡμέρας τὴν ἐν *Τσναύμ* ἀνακωχήν (12 Ἰουλ.), ὅπως διαπραγματευθῇ περὶ νέας εἰρήνης.

§ 71. Ἡ ἀνακωχὴ αὕτη ὑπῆρξεν ὀλεθρία εἰς τοὺς ΤΥΡΟΛΟΥΣ. Οἱ μάχιμοι δηλ. κάτοικοι τῆς ὀρεινῆς ταύτης χώρας, ἐμμένοντες αἰείποτε πιστοὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἠγέρθησαν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου, ὅπως ἐλευθερωθῶσι πάλιν ἀπὸ τῆς ἐπαχθοῦς ἀρχῆς τῆς *Βαυαρίας*, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ Τυρόλια εἰς τὴν ἐν Προσβούργῳ εἰρήνην. Οἱ δὲ διεγερτικοὶ λόγοι τῶν ἰερέων, ἐχόντων μεγίστην δύναμιν ἐπὶ τῶν τέκνων τούτων τῶν

ὀρέων, καὶ τὰ δολώματα καὶ αἱ ὑποσχέσεις τῆς Αὐστρίας ἐπέ-
 φερων γενικὴν ἐξέγερσιν. Πεποιθότες λοιπὸν εἰς τὴν βοήθειαν
 τῶν Αὐστριακῶν, ἐδράξαν οἱ Τυρολοὶ τὰ ἀρχαῖα τῶν ὅπλα,
 καὶ ὁρμώμενοι ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν ὑψωμάτων καὶ φαράγγων τῆς
 χώρας αὐτῶν, ὡς οἱ Ἰσπανοί, διεύθυνον τὰ βεβαίως ἐπιτυγχά-
 νοντα τουφέκιά των κατὰ τῶν Γάλλων καὶ Βαυαρῶν, ὅπως χά-
 ριν τῶν παλαιῶν διατάξεων τῶν πατέρων αὐτῶν διακυβεύουσι
 κτήματα καὶ οἶμα. Ἀρχηγὸς δ' αὐτῶν ἦτον ὁ Ἀιδρεᾶς ὉΦΕΡ,
 ἐπ' ἅμμου ξενοδόχος ἐν Πασσεῦρθάλῃ ἀνὴρ μεγάλῃν χαίρων ὑ-
 πόληψιν παρὰ ταῖς συντοπίταις αὐτοῦ, τοῦτο μὲν ἕνεκα τῆς
 σιοματικῆς αὐτοῦ ἰσχύος καὶ ἀνδρείας, τοῦτο δ' ἕνεκα τῆς εὐ-
 σεβείας, φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἐντιμοτάτου ἅμα καὶ σταθεροῦ
 χαρακτῆρός του. Συνετώτεροι δὲ καὶ βαθυνότεροι ἄνδρες, οἷος
 ὁ Ὁρμάυρος, ὁ ἱστοριογράφος τῆς Τυρολίας καὶ τοῦ πολέμου
 τούτου, ὠρελήθησαν ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπιβρόχης τοῦ Ὁφέρου,
 ὅπως διαδώσωσι τὴν ἀνταρσίαν καθ' ὅλην τὴν χώραν. Ἐκτὸς δὲ
 τοῦ Ὁφέρου, ψυχὴ τῆς ἐπαναστάσεως ἦτον ὁ ἰσχυρὸς καὶ πα-
 νούργος Σπεκκχάχερος, πρὸ ἀνὴρ τοῦ Ῥινίου ἢ ὅθεν ἐξήφθη
 τρομερὸς ἀγὼν· οἱ δὲ Βαυαροὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσι τὴν
 Γερμανικὴν Τυρολίαν μετὰ τὴν ἐν *Ισελθέργγῃ* αἱματηρὰν συμ-
 πλοκῇ, καὶ ὁ Ὁφερὸς ἔλαβε κατοχὴν τοῦ Ἰνσβρουκίου ὡς ἀρχῶν
 αὐτοκρατορικῶς. Ἢ δ' ἐν *Τσαναίμῳ* ἀναχωρῇ παρήγαγε μὲν ἀ-
 ποθάρσυνσιν καὶ ἀναποφασιστικότητα μεταξύ τῶν ἐπαναστατῶν·
 ὁ ἀγὼν ὅμως ἔδεν ἔλαβεν ἕνεκα τούτου τέλος. Ἀλλ' ὅτε ἡ συ-
 νομολόγησις τῆς EN BIENNE (ἢ ἐν Σχαιμβρόυνῳ) Εἰρη-
 νῆς, συμπερὶνάτα ἐκ δευτέρου τὸ Αὐστριακὸν κράτος κατὰ
 2000 τετραγ. μίλ. καὶ τρία ἑκατομμύρια κατοίκων, ἀρξήρσεν
 ἀπὸ τῶν Τυρολῶν πᾶσαν ἐλπίδα ἐπικυρίας, οἱ δὲ Βαυαροὶ καὶ
 Γάλλοι εἰσέβηλον ἐκ τριῶν μερῶν μετ' ἐνισχυθείσης δυνάμεως
 στρατοῦ εἰς τὴν χώραν, τότε κατεβλήθη ἡ ἐπανάστασις. Καὶ
 τὸ μὲν Ἰνσβρουκίον ἔπεσε πάλιν εἰς τὴν εἰρηνιστὴν τῶν Βαυ-
 αρῶν, ἡ δὲ Σπεκκχάχερος καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἐξήχησαν νὰ σω-
 θῶσι φεύγοντες· ἀλλ' ὁ Ὁφερὸς ἵστίς ἀποπλανηθεὶς ὑπὸ συμ-
 βοῇ τῆς διπλῆς, εἶχεν ἀδράξει ἐκ νέου τὰ ὅπλα, ἀνικαλύφθη
 (18 Φεβρ. 1840) εἰς τινὰ καλύβην, ὅπου διέμεινε κρυμμένος

ἐπὶ 2 μῆνας μετὰ τῆς αἰκογενείας αὐτοῦ, καὶ ἐπυροβολήθη ἐν Μαντοῦν. Ἀπέθανε δὲ μετ' ἀνδρείας ἥως, τιμώμενος μεγάλως ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἡ δὲ Τυρολία διηρέθη εἰς τρία μέρη.

§ 72. Διαρκούντος τοῦ δευτέρου Αὐστριακοῦ πολέμου, ἔγειναν εἰς διαρίους χώρας τῆς Γερμανίας ἀπόπειραι, νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ξένον ζυγόν. Ἐν Κορδέσσῃ προσεπάθησεν ὁ συνταγματάρχης Δαιρεμβέρρης νὰ κηρυχθῇ ἐπανιστάμενος τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας. Ἡ δὲ τῆς πράξεως ταύτης ἀποτυχία δὲν ἐτρόμαξε τὸν ἀνδρείον ταγματάρχην Σχίλλ, ὅπως μὴ ἀποτολήμῃ ὅμοιον τι ἐν Πρωσίᾳ. Ὅθεν μεθ' ὁμίλου τολμηρῶν ἐθειλοντῶν ἤλπισεν ὅτι ἤθελε δυνηθῇ νὰ διεγείρῃ τὸ βόρειον τῆς Γερμανίας κατὰ τῆς κατὰναγκαστικῆς ξενοκρατίας. Ἀλλ' ὁ ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ ἐν μάχαις κύτοκράτορος φόβος ἐκράτησε τὸν βραχίονα τοῦ λαοῦ. Καταδυνασθεὶς δὲ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐρήφθη ὁ Σχίλλ εἰς τὸ ὄχυρόν Στραλσούνδοι (13 Μαΐου 1809), σκοπῶν ἐκεῖθεν νὰ ἐπιβιβασθῇ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀλλ' ἔπεισε κατὰ τινὰ τρικυμῶνα μετὰ τῶν πλείστων τῶν συμπολεμιστῶν αὐτοῦ ὑπὸ τὰ ἔλπη ἐχθρικών ἱππέων, αἰχμαλωτισθέντων τῶν λοιπῶν· μετὰ δὲ τοῦτο οἱ ἀξιωματικοί, νέαι κατωτέρω τῶν 30 ἐτῶν, ἐπυροβολήθησαν ἐν Οὐεσέλω καὶ Βρουνοβίτσης, οἱ δὲ κοινοὶ στρατιῶται ἀπῆλθον εἰς τὰ κάτεργα τῆς Γαλλίας — Εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ὁ δοῦξ τῆς Βρουνοβίτσης Γουλιέλμος ὁ ἡρωϊκὸς υἱὸς τοῦ στρατάρχου. Μετὰ τοῦ αἰκυροῦ αὐτοῦ στίφους εἶχε μὲν ἐκστρατεύσει πρὸς βοήθειαν τῶν Αὐστριακῶν, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη τὴν ἐν Τοναύμῳ ἀναχωρήν, διότι μετεχειρίσθησαν αὐτὸν ὡς στρατηγὸν τῆς Αὐστρίας μόνον, οὐχὶ δ' ὡς ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα κράτους, καὶ διέδυσσε μετ' ἀπιστεῦτου τόλμης δι' ἐχθρικών χωρῶν καὶ στρατῶν μέχρι τῆς Βορείου Θαλάσσης, ὅθεν ἐστάθη μετὰ τῶν συνόδοιπόρων αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. «Ἀνδρείος πολεμιστῆς εἶναι,» λέγεται ὅτι ἀνεφύνησεν ὁ Ναπολέων, ὅτε ἤκουσε τὴν ἐπιφοκίνδυνον πράξιν τοῦ ἀνικητοῦ Οὐέλφου. Καὶ ἡ παρὰ τοῦ ἐκ Ναουμβούργου δὲ νεανίου Στᾶπε ἐπιχειρηθεῖσα φονικὴ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἀπόπειρα ἐν Σχιμβρούνῳ (12 Ὀκτ. 1809) ἀνήγγειλε τὸν μέγαν ἀναδρασμὸν

τῶν πνευμάτων. Συλληφθεῖς ὁμοῦς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ *Ράμπ*, καὶ ὁμολογήσας τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, ἀπῆχθη πρὸς τὸν θάνατον. — Καὶ ἦσαν μὲν αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ *Σχίλλ* καὶ *Δαιρεμβέργη* παράτολμοι καὶ ἄφρονες, ἦσαν ὁμοῦς σημεντικαὶ ὡς ἀποδεικνύουσαι τὰ ἐν τῇ λαῷ ἐπικρατοῦντα φρονήματα καὶ τὴν ἐκ νέου ἀφωπνισθεῖσαν φιλοπατρίαν· τὰ φρονήματα δὲ ταῦτα διετράφησαν μάλιστα καὶ ἀνεπτυχθήσαν ἐν *Πρωσσίᾳ*. Μετὰ τὰς δυστυχεῖς δηλ. ἡμέρας τῆς *ΐένης* καὶ τοῦ *Τιλσιτίου* εἶχον ἀναλάβει ἐνταῦθα τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων ἄνδρες φιλοπάτριδες ἐκβαλόντες ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου τοὺς ἀρακκηρίστους ἐκείνους τοῦ ἀρχαίου πρωσσικοῦ κόμματος. Ὁ δὲ μεγάλῳρον βαρῶνος *ΣΤΕΪΝΟΣ* προσεπάθησε νὰ προαγάγῃ τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν καὶ χωρικῶν, εἰσχαγῶν φιλελεύθερον διοίκησιν τῶν πόλεων, καταστήσας εἰς πάντας δυνατὴν τὴν ἀποκτήσιν ἰδιοκτησίας, καὶ περιόρισας τὰ ἀρχαῖα μεσαιωνικὰ δικαιώματα τῶν τάξεων. Ὁ *ΣΧΑΡΝΟΡΩΣΤΙΟΣ* ἀνέπλασε καθ' ὁλοκληρίαν τὰ στρατιωτικὰ· ἀντὶ δὲ τῶν στρατολογημένων στρατευμάτων ἔλτρε χώραν τὸ καθήκον τοῦ γενικοῦ ἐφοπλισμοῦ, καὶ ἀφωπνίσθη τὸ πρὸς τὴν τιμὴν αἰσθημα τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, γεννημένων εἰς πάντας προσιτῶν τῶν στρατιωτικῶν βαθμίδων καὶ καταργηθεισῶν τῶν ἀτιμωτικῶν ποινῶν. Καὶ εἶδε μὲν ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ ἀπομακρύνῃ μετὰ τινα χρόνον τοὺς φιλοπάτριδας συμβούλους, ὅτε τὸ ἐξουσιαστικὸν παράγγελμα τοῦ *Ναπολέοντος* προέγραψε τὸν ὀνομαζόμενον *αΨ-ἔϊν* ἄνδρα, ἀναγκάσαν αὐτὸν οὕτω νὰ ζητήσῃ ἀσφαλὲς καταφύγιον ἐν *Ῥωσσίᾳ*· ἀλλὰ τὰ ἔργα του ἔμειναν, καὶ ἀπαιτέλεσαν τὸ θεμέλιον πολιτείας ἐλευθέρως, βάσιν ἐχούσης τὴν ἰσότητά τῶν δικαιωμάτων. Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ *Στεῖνου*, ὁ συνετὸς καγκελάριος τοῦ κράτους *Αῤριεμβέργης*, ἐνήργησεν ὅσον ἦτο δυνατόν κατὰ ταῦτα τὰ ἀξιώματα, καὶ ὁ δεσμὸς τῆς ἀρετῆς εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκον οἱ εὐγενέστατοι ἄνδρες τῆς χώρας, ἡ τοῦλάχιστον διέκειντο πρὸς αὐτὸν εὐνοϊκῶς, καθὼς καὶ τὸ νεωστὶ ἐγκυβερθεὶν πανεπιστήμιον τοῦ *Βερολίνου* (1809) καὶ οἱ λόγοι τοῦ *Φιχτέλου* εἰς τὸ *Γερμανικὸν ἔθνος* διήγειραν καὶ ἐπέβαλψαν τὰ αἰσθήματα τῆς φιλοπατρίας καὶ τὴν πρὸς τὴν

ἐλευθερίαν ἀγάπην εἰς τς τὸν λαὸν καὶ τὴν πρὸς τὰ βελτίω μετὰ δραστηριότητος τείνουσαν νεολαίαν.

§ 73 Ἡ Γαλλικὴ αὐτοκρατορία εἰς τὸν καλοφῶνα. Μετὰ τὴν ἐν Βιέννῃ εἰρήνην ὁ Ναπολέων εὕρισκετο εἰς τὸν καλοφῶνα τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγέθους. Μόνος δ' ὁ στοχασμὸς, ὅτι δὲν εἶχεν ἰδικὸν του κληρονόμον ἐβασάνιζεν αὐτόν. Ὅθεν ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς Ἰωστεφίνης, προφατισθεὶς λάθος τι τυπικὸν γενόμενον κατὰ τὴν σύζευξιν, καὶ ἐνυμφεύθη τὴν *Μαρίαν Λουίζαν*, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας (15 Δεκεμ. 1809). Τὴν πρώτην λοιπὸν Ἀπριλίου 1810 ἐπανηγύρισε τὸν μετὰ τῆς «θυγατρὸς τῶν Καيسάρων» γάμον αὐτοῦ, καθ' ὃν 5 βασίλισσαι ἔφερον τὸ σύμμα (τὴν οὐράν τοῦ φορέματος) καὶ ἀνεπτύχθη ἀνήκουστος πολυτέλεια. Ἀλλ' ἡ πυρκαϊὰ κατὰ τὸν χορὸν, ὃν ἔδωκεν ὁ Πρόεδρος τῆς Αὐστρίας, πρίγκηψ *Σχληρτσσεμβέργης* πρὸς τιμὴν τῶν νεονύμφων, καὶ καθ' ὃν ἀπώλεσθη ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ εἰς τὰς φλόγας, ἐνομίσθη οἰωνὸς ἀπαίσιος. Ὅτε δ' ὁ αὐτοκράτωρ ἐγέννησε τὸ ἐπόμενον ἔτος υἱὸν (20 Μαρτίου 1811), ὅστις ἔλαβε τὴν πομπικὴν ἐπωνυμίαν τοῦ βασιλέως τῆς *Ῥώμης*, ἐφαίνετο ὅτι ἡ εὐτυχία αὐτοῦ ἦτο τελεία καὶ ὅτι ἀπεφασίσθη τὸ μέλλον τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ὑπερηφανία καὶ φιλαρχία ὥθουν αὐτὸν ἀπὸ βιαίου εἰς βίαιον βῆμα, αἱ ἐνώσεις, οἱ χωρισμοὶ καὶ αἱ ἀνταλλαγαὶ τῶν χωρῶν καὶ τμημάτων τῶν ἐπικρατειῶν δὲν ἐλάμβανον τέλος· ὅ,τι δ' ἐκτιζεν ὁ ἰσχυρὸς σήμερον, τοῦτο ἀνέτρεπεν αὔριον ὁ ἴδιος· ὅντινα ὕψωνε τὸ ἐν ἔτος, τοῦτον ἐταπείνωνε τὸ ἄλλο. Ὁ δ' ἡπειρωτικὸς ἀποκλεισμὸς ἐγίνετο καθ' ἐκάστην αὐστηρότερος πρὸς ἀπελπισίαν τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν τάξεων. Ὅτε δ' ὁ βασιλεὺς τῆς *Ὀλλανδίας Λουδοβίκος* ἀντέστη πρὸς τοῦτο, καὶ παρεχώρησεν εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀνακουφίσεις τινάς, ὁ αὐτοκράτωρ ἀδελφός του ἐφέρεθ πρὸς αὐτὸν τοσοῦτον ἀστόργως καὶ ἀναξίως, ὥστε παρήτησε τὸν θρόνον· μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Ναπολέων ἤγαγε τὴν *Βασίλειον τῆς Ὀλλανδίας μετὰ τῆς Γαλλίας* (9 Ἰουλ. 1810). Ὅλίγους δὲ μῆνας μετὰ ταῦτα προσέθηκεν εἰς τὴν Γαλλικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὰς Ἀνσεατικὰς πόλεις *Ἀμβούργον, Βρέμην, Ανβέκκην*, ἔτι δὲ τὸ δουκάτον τοῦ *Ὀλδεμβούργου* καὶ

ἄλλας μεταξὺ τοῦ Ῥήνου καὶ Ἀλβίου κειμένας ἐπικρατείας· οὕτως ὥστε ἤρχεν ὅλης τῆς περικλίας τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ ἡρίθμει 130 νομούς. Ἀνυψώθη δὲ τὸ Ἀμβούργον εἰς πρωτεύουσαν τοῦ νέου κύκλου τῆς κυβερνήσεως, καὶ διωρίσθη ἀρχὼν αὐτοῦ ὁ τραχὺς Δαβοῦσσης. Ἀλλὰ μετὰ τῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μεγεθύνσεως ἐπληξάνετο καὶ ἡ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δουλοσύνη. Τρομερὰ πολιτικὴ ἀστυνομία κατέβληψε τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἠπείλει πάντα ὑποπτον μετὰ καταδιώξεων καὶ φυλακίσεων. Αὐθαίρεσις δὲ, ἐμπάθεια καὶ δεσποτικὴ θέλησις, κατέλαβον τὸν τόπον τῶν δικαιομάτων τοῦ λαοῦ· περιορισμὸς τοῦ ἐμπορίου, φορολογικαὶ καταπίεσεις καὶ στρατολογίαι ἦσαν τὰ βάρη τῶν *φίλων χωρῶν*· δεινὰ τοῦ πολέμου, εἰσπράξεις καὶ ἐνστρατοπεδεύσεις, αἱ ταλαιπωρίαι τῶν *ἐχθρικῶν* λαῶν.

6. Ὁ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμος (1812).

§ 74. Ἡ μέχρι τῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης ἑκτασις τοῦ Γαλλικοῦ κράτους, καθ' ἣν ὁ δουξ τοῦ Ὀιδεμβούργου, στενὸς συγγενὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Ῥωσσίας, ἐστερήθη τῆς χώρας αὐτοῦ, διέλυσε τελείως τὴν μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Ναπολέοντος φιλίαν. ψυχρὰ νθεῖσαν ἤδη ἀπὸ τῆς μεγεθύνσεως τοῦ δουκάτου τῆς Βαρσοβίας ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς Βιέννης. Ἡ δὲ δυσμένεια αὕτη δηλωθεῖσα πρῶτον εἰς τὴν ἐμπάθῃ γλῶσσαν τῶν διπλωματῶν, καὶ τῶν ἐφημερίδων τὰ ἄσθρα, ἐπληξήθη ὅτε ἡ Ῥωσικὴ κυβέρνησις ἐγνωστοποίησε νέον *δασμολόγιον*, ἐπιβαρύνον τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Γαλλικῶν ἐμπορευμάτων. Ἀμφότεραι λοιπὸν αἱ δυνάμεις ἐξωπλίσθησαν εἰς βίαιον ἀγῶνα. Καὶ ὁ μὲν αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας συνωμολόγησε διὰ τῆς μεσιτείας τῶν Ἀγγλῶν εἰρήνην μετὰ τῶν Γαλλικῶν, καὶ εἴλκυσε πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ τὸν Βερναδόττην τῆς Σουηδίας, τὸν ὅποιον εἶχε προσβάλει πικρότατα ὁ Ναπολέων· ὁ δ' αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων συνεμάχησε μετὰ τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας, καὶ ἀπὸ τῆς οὕτω στρατιωτικῆς δυνάμεως ἀξίας λόγου. Ἡ δὲ θρασύς αἵτησις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι αἱ Γαλλικαὶ φρουραὶ ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψωσι πάσαυτα τὴν Πομερανίαν καὶ Πρωσίαν, ἐπὶ νῆγκε τὸ κήρυγμα τοῦ πολέμου.

§. 75. Τὸν Μάιον ἐνεφανίσθη ὁ Ναπολέων μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ἐν *Δρέσδῃ*, ὅπου παρευρέθησαν οἱ ἡγεμόνες τῆς Ῥηνικῆς ὁμοσπονδίας, ὡς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ὅπως προσφέρωσι τὰ σεβάσματά των εἰς τὸν ἰσχυρὸν, ὅστις ἐκάλεσε νῦν εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Ῥωσσίας τὴν ἡμίσειαν Εὐρώπην. Διατρίψας δὲ δύο ἡμέρας εἰς τὴν λαμπρὰν συνέλευσιν τῶν ἡγεμόνων, ἔσπευσεν ὁ Ναπολέων πρὸς τὸν περὶ τὸ ἡμισυ ἑκατομμύριον ἰσχυρὸν αὐτοῦ στρατὸν, ὅστις εἶχε τοποθετηθῇ σποραδικῶς μεταξὺ Βιστούλα καὶ Νεϊμένου μετὰ πλειτέρων τῶν 1000 κανονίων καὶ 20,000 σκευοφόρων ἀμαξῶν. Καὶ ἡ μὲν ἀριστερὰ πτέρυξ, συγκεντρωμένη κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐκ *Πρώσων*, *Πολωνῶν* ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ *Μακδογάλδῃ*, παρηκολούθει τὴν ἀκτὴν τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης· ἡ δὲ δεξιὰ, ἣν ἀπετέλει ὁ ὑπὸ τοῦ *Σχβαρτερίνδερ* στρατηγούμενος ἐπικουρικὸς τῶν Αὐστριακῶν στρατός, μετὰ τινος Γαλλικῆς καὶ Σαξονικῆς μοίρας στρατιωτῶν ὑπὸ τὸν *Ρενέροκ* ἵστατο εἰς τὴν κάτω καμπὴν ἀντικρὺ τοῦ μεσημβρινοῦ στρατοῦ τῶν Ῥώσων· ὁ δὲ κύριος στρατός, τοῦ ὁποῦο ἐστρατήγει αὐτός ὁ Ναπολέων, καὶ ὑπ' αὐτόν οἱ μάλιστα ἐξησκημένοι στρατηγοὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ, διέβη τὸν Ἰούνιον τὸν Νεϊμένον καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν *Βίλναν* (29 Ἰουν.—16 Ἰουλ. 1812). Ἡ ἐμφάνισις τῶν Γάλλων ἐνεποίησεν εἰς τοὺς *Πολωνοὺς* μεγάλας ἐλπίδας καὶ πολεμικὸν ἐνθουσιασμόν. Ἡ δὲ διάταξις τῆς Βερσοβίας ἐγνωστοποίησε τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Βασιλείου τῆς *Πολωνίας*, καὶ ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν γενικῆς ὁμοσπονδίας. "Ἄλλ' αἱ ἀνακινήσεις τοῦ λαοῦ δὲν ἤρresκον εἰς τὸν Ναπολέοντα· ἀπηγόρευσε τὴν πανδημεῖ στρατολογίαν καὶ κατέστειλε τὸν ἐνθουσιασμόν κηρύξας ἥτις ἕνεκα τῆς Αὐστρίας δὲν ᾔδυναντο συγκατανεύσῃ καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἑτασίαν. Ἐν τούτοις Πολωνοὶ μαχetaί ἠγωνίσθησαν ὑπὸ τὸν *Ποριατόβσκι* καὶ ἄλλους ἀρχηγούς μετὰ τῆς συνήθους αὐτῶν ἀνδρείας ὑπὸ τοὺς ἀετούς τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ὁ Πολωνικὸς λαὸς ἐβλήθη παντὶ σθένει τὰ ξένα στρατεύματα, ἅτινα μετέβησαν νῦν ἕνεκα τρομερῶν βροχῶν ἀπὸ τῆς Βίλνας εἰς *Βιτέψκιον*. Μόσχα δὲ, εἰς καρδίαν τῆς Ῥωσ-

σίααυ ἦτον ὁ σκοπὸς τοῦ Ναπολέοντος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρητήρησεν ὅποιον ἰσχυρὸν σύμμαχον εἶχον οἱ Ῥῶσοι, τὴν φύσιν τῆς χώρας αὐτῶν. Αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἀδιάβατοι, ἡ σιταγωγία διεκόπη· πτωχὴ καὶ κακῶς καλλιεργημένη χώρα ὀλίγας παρείχε ζωοτροφίας· ἀρρωστία δ' ἡλάττωνον τὸν ἀριθμὸν τῶν πολεμιστῶν, καὶ ἐπλήρουν τὰ νοσοκομεῖα.

§. 76. Οἱ στρατηγοὶ τῆς Ῥωσσίας *Баркλάε де Толли* καὶ *Βραγγρατιώφ* ἀπέφευγον μάχην μέλλουσαν νὰ ἐπιφέρῃ κρίσιν, καὶ εἰλκυον ἀδιαλείπτως τὸν αὐτοκράτορα βαθύτερον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Ἐν ΣΜΟΛΕΝΣΚΙΑΙ δὲ συνέβη ὁ πρῶτος ἀγὼν (17 Αὐγ. 1812· ἀλλ' ἀπὸ ἐπολέμησαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἀμφορόπως, κατέλιπον οἱ Ῥῶσοι διὰ νυκτὸς τὴν εἰς πυρκαϊάν ἀνασθείσαν πόλιν. Τὴν δ' ἐπ' αὐρίον οἱ Γάλλοι εὗρον πυρὰν αἰμυδιανὴν καὶ σκεπασμένην ὑπὸ πτωμάτων. Ἐν Σμολενσκίᾳ συνεκροτήθη πολεμικὸν συμβούλιον· ἀλλ' ὅσον πολυλαὶ ψῆφοι καὶ ἂν ἐκηρύχθησαν ἐναντίον τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς ἐκστρατείας, ὁ Νικηλεύων ἐπέμενεν εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Μόσχας, ὅπου ἐσκόπει νὰ διαχειμάσῃ καὶ ἀναγκάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην. Καὶ ἐθορύβουν μὲν οἱ Ῥῶσοι διὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ πολεμεῖν κατὰ τοῦ Βαλκλαύ, ὡς ποτε οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὴν βραδύτητα τοῦ Φαβίου, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διώρισε τότε ἕνεκα τούτου πρῶτον ἀρχηγὸν τὸν στρατηγὸν ΚΟΥΤΟΥΖΙΝ, ὅστις ὡς ἐγγώριος ἦτο πλησιέστερος εἰς τὸν λαόν, καὶ ἡγαπᾶτο πολὺ παρὰ τῶν κοινῶν Ῥώσων ἕνεκα τῆς κλίσεως αὐτοῦ πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ τὰ ἀρχαῖα Ῥωσικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα.—Ἡ ἀγία πόλις Μόσχα μετὰ τῶν ἀναριθμητῶν αὐτῆς πύργων καὶ τῶν χρυσομένων θόλων ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀρθεῖ παρὰ τοῦ Κουτούζωφ νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γάλλων, ἐκτός ἂν ἤθελε νὰ ἀπολέσῃ παντελῶς τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ Ἐσταμάτης λοιπὸν καὶ ἐπῆνεγκεν οὕτω τὴν φονικὴν ΒΟΡΟΔΙΝΩ ΤΩ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΕΝ ΜΟΣΚΟΥΑΝ ΜΑΧΗΝ (7 Σεπ.), καθ' ἣν ἔμειναν μὲν οἱ Γάλλοι κύριοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφίσωσι τοὺς Ῥώσους νὰ ἀποχωρήσωσιν ἐν τάξει. Ὑπὲρ τὰς 70,000 δὲ νεκρῶν καὶ πληγυμένων ἐσχέπασαν τὸ πεδίον τῆς μάχης· ὁ δὲ ΝΕΥ

αὐτὸ πρίγκηψ τοῦ Μοσκούου ἦτον ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας. Τὴν 14 δὲ Σεπτ. εἰσῆλθεν οἱ Γάλλοι εἰς τὴν Μόσχαν, τὴν ὅποیان εἶχον ἐγκαταλίπει οἱ εὐγενεῖς καὶ εὐποροὶ πολῖται. Καὶ ἤδη μὲν κατὰ τὴν εἰσέλασιν εἶχε καταλάβει τοὺς στρατιώτας ἐκκληκτικὸς φόβος, ὅτε εἶδον νὰ περιφέρηται εἰς τὰς ὁδοὺς σύγκλυς μόνον ὄχλος· ἀλλὰ τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν ἐκπληξιν αὐτῶν, ὅτε ἡ τετραήμερος ΠΥΡΚΑΪΑ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ, ἐπιταθεῖσα ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως σῆεστηρίων σκευῶν εἰς πέλαγος φλογῶν, ἀπετέφρωσε τὰ ἐννέα θέκτα τῆς ἐκ ξύλων ὠκεδομημένης πόλεως μετὰ τοῦ παλαιοῦ ἀνακτόρου τῶν Τσάρων (*Κρεμλίουν*), τὸ ὅποῖον εἶχαν ἐκλέξει ὁ Ναπολέων εἰς κατοικίαν αὐτοῦ. Ὁ φρούραρχος τῆς Μόσχας *Ρουστοψχένος* εἶχε διατάξει ἄνευ ἐντολῆς τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἐκπληκτικὴν ταύτην πρᾶξιν, ὅπως στερήσῃ τὸν μέγαν στρατὸν τῶν χειμερινῶν στρατοπέδων, καὶ ἀναγκάσῃ αὐτὸν εἰς καταστρεπτικὴν ὑποχώρησιν. Λησμονήσαντες δὲ πᾶσαν πειθαρχίαν καὶ τάξιν, ἐξήφθησαν οἱ στρατιῶται εἰς τὰς πυρπολουμένας οἰκίας, ὅπως κορέσωσι τὴν φιλαρπαγίαν αὐτῶν καὶ τὰ πάθη.

§. 77. Ἐκ πάντων λοιπὸν ἐφαίνετο προδήλως, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι διεξῆγον πόλεμον ἐξολοθρευτικόν, καὶ ὅμως ἐτυφλώθη ὁ Ναπολέων τοσοῦτον ἀκατανόητως, ὥστε διὰ τῆς πανούργου ὑποτροφεμένης περὶ εἰρήνης ἐλπίδος νὰ ἀπατηθῇ καὶ μακύνῃ τὴν ἐν Μόσχᾳ διατριβὴν του ἐπὶ 24 ἡμέρας, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ὁ Κουτοζώφ παροτρύνει νὰ κρατήσῃ αὐτὸν μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ χειμῶνος, ὅπως ἡ δριμύτης τοῦ ψύχους ἐξαφανίσῃ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ τοὺς κακῶς ἐνδεδυμένους καὶ μεγίστας ἐλλείψεις πάσχοντας στρατιώτας. Ἀργὰ δὲ τὸν Ὀκτώβριον ἐπεχειρήθη τέλος ἡ πολυδάκρυτος ΓΥΟΧΙΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ, ἣτις δὲν ἔχει ὁμοίαν αὐτῆς εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς πρὸς τὰ δεινοπαθήματα τοῦ πολέμου. Τὸ κατ' ἀρχὰς σχέδιον τοῦ νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἐναντίον τοῦ Καλουγᾶ ἐπαυσεῖν ἡ ἐν ΜΑΛΩΙ ΙΑΡΟΣΛΑΒΕΤΣΙΩΙ τρομερὰ μάχη (24 Ὀκτ.), ἐπιχειρηθήσης τῆς ἐπὶ τοῦ νεκροσκεποῦς πεδίου πορείας ἀπὸ τοῦ Βοροδίνου εἰς τὴν Σμολενσκίαν. Τὸν Νοέμβριον ἡ ψυχρότης ἀνέβη τοὺς 18 βαθμοὺς, καὶ ἔφθασε μετέπειτα τοὺς

27 Τίς δ' ἤθελε δυνηθῆ νὰ περιγράψῃ πάντα τὰ δεινὰ, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ταλαιπωρίας, δι' ὧν ἐξωλοθρεύθη κατὰ μικρὸν ὁ μέγας στρατὸς κατὰ τὸν δορυμὸν χειμῶνα; Πείνα, ψυχὸς καὶ κόπος, ἐπροξένησαν μεγαλητέρας καταστροφὰς ἢ αἱ σφαῖραι τῶν Ῥώσσιων καὶ αἱ λόγχαι τῶν Κοζάκων. Ἦτο τρομακτικὸν θέαμα νὰ βλέπῃ τις κειμένους εἰς τὴν λειωφόρον χιλιάδας ἀποθανόντων ὑπο λιμοῦ ἢ παγωμένων πολεμιστῶν, καὶ παρ' αὐτοὺς εἰς τὰς ἐρήμους, ὑπὸ χιόνος καὶ πάγου κεκαλυμμένας στέππας, ἀλλαχοῦ μὲν ἵππους πεσμένους, ἀλλαχοῦ δ' ἀπερριμμένα ὅπλα καὶ πολύτιμα λάφυρα. Ὁ δὲ Κουτούζωφ ἐν τούτοις, ὅστι· εἰς προκλήρυσιν τινὰ ἀπέδωκεν τὴν πυρκαϊὰν τῆς Μόσχας εἰς τοὺς Γάλλους, ὅπως ἐκριπίσῃ ἐτι μᾶλλον εἰς τὸν λαὸν τὸ κατ' αὐτῶν μῖσος, δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὰ πλάγια τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἠνάγκαζεν αὐτοὺς νὰ μάχωνται εἰς πᾶν βῆμα. Ὅτε δὲ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου ἐφθασαν εἰς τὴν Σμολενσκιαν, ὁ στρατὸς μόλις ἠρίθμει εἰσέτι περὶ τὰς 40,000 ἀξιωμαχίων στρατιωτῶν ὑπὲρ τὰς 80 δὲ χιλιάδας ἀόπλων, ὑστερούντων ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, ἡκολούθηον ἄνευ πειθαρχίας, τάξεως καὶ διοικήσεως, τὰ ἔχον τῶν προπορευομένων, εἰκὼν τῆς ταλαιπωρίας καὶ τοῦ φόβου. Καὶ ὅμως ἐδῶ πρῶτον ἤρχισεν ἡ μεγίστη ἀθλιότης· διότι ἕνεκα πλημμυροῦς διατάξεως δὲν εὐρέθη ἐν Σμολενσκίᾳ ἡ περιμενομένη κοιμὴ τῶν ὀπλων, ἐνδυμάτων καὶ ζωοτροφῶν, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐνισχυθέντες κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπέφραττον τὴν ὁδὸν εἰς τοὺς πορευομένους. Ἦρωσ δὲ τῆς ὑπὸ χιωρήσεως ἦτον ὁ Νεϋ, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὀπισθοφυλακῆς, ὁ ἀνδρειότατος τῶν ἀνδρείων. « Ἡ δ' ἐν καιρῷ νυκτὸς διὰ τοῦ κατεψυγμένου μὲν, ἀλλ' ἐν μέρει τετηγμένου Δανάπριος, διάβασις ὑπῆρξε μία τῶν τολμηροτάτων πολεμικῶν πράξεων, ὅσων μνημονεύει τοῦ κόσμου ἡ ἱστορία. Τῇ δὲ 25 Νοεμ. ἐφθασεν ὁ στρατὸς εἰς τὸν αἰωνίως ἀξιωμνημόνευτον ποταμὸν *Berezina*. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ συνεπλήχθησαν δύο γέφυραι· καὶ διέβησαν μὲν τὰ μικρὰ λείψανα, ἀγνα διατηροῦντο εἰσέτι ἐν τάξει, ὑπ' ἀναριθμήτους κινδύνους, ἀλλὰ περὶ τὰς 18 χιλιάδας τῶν ὑστερούντων ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, μὴ προφθάναντες ἀρκετὰ ἐγκαίρως, ἐπεσαν εἰς

τάς χειράς τῶν ἐχθρῶν Ἀδύνατον ἦτο νά λογαριάσῃ τις πόσοι ἐπνίγησαν εἰς τὰ κατεψυγμένα κύματα τοῦ ποταμοῦ, μεταξὺ τῶν πλακῶν τοῦ κρυστάλλου, ἢ πόσοι κατεπατήθησαν καί συνεθλίβησαν κατὰ τὸν τρομερὸν τοῦτον ὄθισμὸν. Μετὰ τὴν ΔΙΑΒΑΣΙΝ ΤΟΥ ΒΕΡΕΖΙΝΑ (26—29 Νοεμ.) ὁ Ναπολέων εἶχεν εἰσέτι 8,000 ἀξιωμαχοὺς στρατιώτας. Ὁ Νεῦ ἦτον ὁ τελευταῖος ἀνὴρ τῆς ὀπισθοφυλακῆς. Ἡ ἡμίσεια Εὐρώπη εἶχε τέκνα νά θρηνήσῃ. Τὴν δὲ 3 Δεκεμβρίου ἐξέδωκεν ὁ Ναπολέων τὸ περίφημον 29 Δελτίον, τὸ ὅποιον ἔφερεν εἰς τοὺς ἀνυπομόνως, ἔνεκα τῆς ἀφ' ἰκαίων μηνῶν ἐλλειψείας τῶν εἰδήσεων, περιμένοντας λαοὺς τὴν ἀγγελίαν, ὅτι ὁ μὲν αὐτοκράτωρ ἦτον ὑγιής, ὁ μέγας ὁμῶς στρατός εἶχεν ἐξαλωθευθῇ. Δύω δ' ἡμέρας μετὰ ταῦτα παρέδωκε τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Μυράτην, καὶ ἐσπευσε πρὸς τοὺς Παρισίους, ὅπως διατάξῃ νέους ἐξοπλισμούς.

Δ'.

Κατάλυσις τῆς Γαλλικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἰδρύσις νέων καθεστώτων.

1. Ὁ ἐπὲρ ἐλευθερίας πόλεμος τῶν Γερμανῶν καὶ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος.

§ 78. Ἡ λεγομένη ἀπόφανσις τοῦ Ταλλεϋράνδου, ὅτι ἡ Ῥωσικὴ ἐκστρατεία ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους, ἀπεδείχθη μετ' ὀλίγον ἀληθής. Καὶ ἀνεπλήρωσε μὲν πάλιν τὰ ἐν τῷ Γαλλικῷ στρατῷ διαλείμματα καταθλιπτικῆς στρατολογίας, ἀλλ' ἡ περὶ τοῦ ἀνικητοῦ τοῦ Ναπολέοντος πίστις εἶχεν ἐκλείψει, καὶ οἱ νεαροί, ἐκ νέων καὶ ἀγυμνάστων στρατιωτῶν σχηματισθέντες στρατοί, ἀντετάχθησαν εἰς ἐχθρὸν ἐνθουσιῶντα πρὸς μεγαλουργήματα, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς κατορθωθείσης νίκης, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ νεωστὶ ἀφυπνισθέντος αἰσθήματος τῆς φιλοπατρίας. Ἦδη τὴν 30 Δεκ. ὁ ὑπὸ τὸν Μακδονάδην εἰς τὴν παραλίαν τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης εὐρισκόμενος στρατηγὸς τῆς Πρωσίας, Ὁρκερς, εἶχε συνυμολογήσει μετὰ τοῦ στρατηγοῦ

τῆς Ῥωσσίας Δεῖθιτες σύμβασιν, καὶ ἀποστῇ μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ παντὸς περαιτέρω ἀγῶνος. Καὶ ἀπεδοκιμάσθη μὲν ἡ πρᾶξις αὕτη ἐν Βερολίνῳ δημοσίᾳ, ἀλλ' ἡ εἰς Βρεσλαύην πορεία τοῦ βασιλέως, ἐνθα συνηθροίσθησαν περὶ αὐτὸν πολλοὶ φιλοπάτριδες ἄνδρες, ἦτο τὸ πρῶτον πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ῥωσσίας συμμαχίαν βῆμα, ὅτις ἔλαβεν ἤδη χώραν τὸν Φεβρουάριον τῇ δραστηκῇ συνεργίᾳ τοῦ Στεῖκου (1813). Ἡ ἀκαταλόγιστος κἀκώσις τῆς Πρωσσίας εἶχε διεγείρει εἰς τὸ ἔθνος τοιαύτην ὀργὴν ἐναντίον τῆς καταναγκαστικῆς ἀρχῆς τοῦ ξένου, ὥστε τὸ πρὸς ἐθελούσιον ὀπλισμὸν «*KIIPYΓMA TON BAσιΛEΩC «EIC TON ΛAON MOY*» (Φεβρ. 3) παρήγαγεν ἀπίστευτον ἐπιθυμίαν τοῦ πολέμου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς κατέλαβεν ἀπάσας τὰς τάξεις καὶ ἡλικίας. Νεανίαι καὶ ἄνδρες παρήτησαν τὰς συνήεις αὐτῶν ἀσχολίας καὶ τοὺς κόλπους τῶν φιλτάτων, ὅπως ἀφιερῶσαι τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος. Μαθηταὶ καὶ διδασκαλοὶ κατέλιπον τὰς αἰθούσας τῶν ἀκροάσεων, ὑπάλληλοι τὰς θέσεις αὐτῶν, νέοι εὐγενεῖς τὰ οἰκήματα τῶν γονέων, ἔλαβον ὄπλον καὶ σάκκον, καὶ ἐτάχθησαν ὡς κοινοὶ πολεμισταὶ εἰς τὴν αὐτὴν πρὸς τὸν ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἐλθόντα χειρῶνακτα καὶ τὸν πρὸς τὸ ξίφος τὸ ἄροτρον ἀνταλλάξαντα γεωργόν. Τὸ τάγμα τοῦ σιδηροῦ σταιροῦ (συσταθὲν 10 Μαρτ.), ἦτο κέντρον εἰς τοὺς ἀνδρείους· καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ *Καλίσχη* (25 Μαρτ.), τὸ ὁποῖον ἔθετε πρὸ ὀρθαλμῶν τὰ δικαιώματα, τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν πάντων τῶν λαῶν καὶ πολιτειῶν, ἐνέπληξε χρηστῶν ἐλπίδων πάντας τοὺς φιλοπάτριδας καὶ φιλελευθέρους ἄνδρας.

§ 79. Οἱ συμμαχῆσάντες μονάρχαι προσεπᾶθησαν νὰ ἐλκύσωσιν πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν τὸν βασιλέα τῆς *Σαξονίας*. Ἀλλ' ὁ Φριδερίκος Αὐγουστος ἀντέστη εἰς τὴν πρόκλησιν ταύτην. Εὐγνωμοσύνη διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος δοθέντα τσαυτὰ δειγμάτων χάριτος καὶ ἐμπιστοσύνης, καὶ φόβος ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἰσχυροῦ, συνεῖχον αὐτὸν στερεῶς εἰς τὴν μετὰ τοῦ Γάλλου αὐτοκράτορος συμμαχίαν. Ἐταξε λοιπὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συμμάχου τὴν χώραν του, τὰ φρούριά του καὶ τὰ στρατεύματά του· διὸ καὶ ἔγεινεν ἡ Σα-

ξονία το θέατρον τοῦ πολέμου. — Εἰς τὰς πρώτας ἐν *Λυκέρνη* (ἢ μεγάλη *Γαιρσχέρη* 2 Μαΐου) καὶ ἐν Βουοκέρη μάχας (20 Μαΐου) ἔμειναν μὲν οἱ Γάλλοι κύριοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ ἀπεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν μέχρι τοῦ 'Οδέρου, ἀλλ' ἡ ἡρωϊκὴ ἀνδρεία τῶν νέων μαχητῶν τῆς Γερμανίας αἰτίνες ἀντέταττον θαρραλέως τὰ στήθη αὐτῶν εἰς τὰς ἐχθρικὰς σφαίρας, ἀπέδειξεν εἰς τὸν ἐχθρόν, ὅτι ἄλλο πνεῦμα ἢ τὸ ἐν 'Ιέννη παρ' αὐτοῦ γνωσθὲν, ἦλθεν ἐπὶ τοὺς Πρώτους. Ἐν *Λυκέρνη* ἔλαβεν ὁ *Σχερρίνχστικ* πληγὴν θανάσιμον. Μετεχειρίσθη αὐμὸς εἰσέτι τὰς τελευταίας αὐτοῦ δυνάμεις, ὅπως ἀποδημήσας κατορθώσῃ τὴν προχωρήσιν τῆς Αὐστρίας. Ἀλλὰ τότε κατέλαβεν ὁ θάνατος τὸν καμνητόν καὶ ἀσθενῆ ἐν *Πράγῃ* (28 'Ιουν.). — Μεταξὺ τῶν χιλιῶν, αἰτί-νες ἐκάλυψαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς συγχρόνους τὰ πεδία τῶν μαχῶν, εὗρίσκοντο ὁ *Βεσσαίερης* καὶ *Δουρόκ*. Ὁ δὲ θάνατος τοῦ τελευταίου, τὸν ὁποῖον ὁ Ναπολέων ἠγάπα καὶ ἐτίμα ὑπὲρ πάντας, ἕνεκα τοῦ ἀξιαγαπήτου αὐτοῦ, τῆς πίστεώς του καὶ προθυμίας, ἐλύπησε τὰ μέγιστα τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γαλλίας, Πρώτην φορὰν ἐφάνη ὅτι ὑπῆρχετο εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ σκοτεινὴ προαίσθησις περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου. Ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνια καὶ ὑψηλοφροσύνη ἐσκότηζον αὐτόν. Εἰς μάτην προσεπῆθυσεν ἡ Αὐστρία, κατὰ τὸ διάστημα βραχυχρονίου τινὸς ἀνακωχῆς, νὰ μεσιτεύσῃ πρὸς εἰρήνην εἰς τὴν ἐν *Πράγῃ* σύνοδον (12 'Ιουλ.). ἐπιμόνως ἡνεῖτο ὁ Ναπολέων πᾶσαν παραχώρησιν τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν. Τοῦτο δ' εἶχε ἀποτέλεσμα τὴν παῦσιν τῆς ἀνακωχῆς καὶ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν *Γαλλίαν*. (12 Αὐγ.) Καὶ ἐδέσμευσεν μὲν εἰσέτι μίαν φορὰν ὁ Ναπολέων τὴν τύχην τοῦ πολέμου εἰς τοὺς ἀετοὺς αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐν *Δρέσδῃ* μάχην (26. 27 Αὐγ.), καὶ ἐπέιδε τὸν θρίαμβον τῆς ἀποκομίσσεως τοῦ θανατῶνως τραυθέντος ἐχθροῦ τοῦ *Μιρῶ*, τὸν ὁποῖον εἶχε προκαλέσει ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Ἀμερικῆς διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Βερναδόττη, καὶ οἱ καρποὶ τῆς ἐν Δρέσδῃ νίκης κατεστράφησαν 1) διὰ τοῦ συγχρόνου ἐν ΚΛΤΣ-ΒΑΧΙΩ τῆς Σιλεσίας ἀγῶνος τοῦ *Βλυχέρου* κατὰ τοῦ *Μακ' δονάλη* (26 Αὐγ.). 2) διὰ τῆς περικυκλώσεως καὶ αἰχμαλωτίσεως τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ *Βανδάρμμη* μεθ' ὅλου τοῦ

στρατοῦ εἰς τὴν ἐν ΚΟΥΑΜΙΑΙ πεισματώδη μάχην, τῆς ὁποίας καταστροφῆς αἰτία ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Κλείστου τολμηρὰ τῶν ὕψων τῆς Νολλερδόρφης διάβασις, καὶ ἡ σταθερὰ ἀνδρεία τῆς Ῥωσικῆς σωματοφυλακῆς ὑπὸ τὸν Ὀστερμυάρον (29. 30 Αὐγ.)· καὶ 3) διὰ τῶν λαμπρῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων τοῦ Πρωσικοῦ καὶ Σουηδικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Βύλωφ ἐν μεγάλῃ Βεερένῃ (23 Αὐγ.) καὶ Δερρε-δισίω (6 Σεπτ. 1813), ἅτινα ἐμπόδισαν τὴν ὑπὸ τῶν στραταρχῶν Οὐδινρότου καὶ Νεϋ ἄλωσιν τοῦ Βερολίνου. Ὀλίγας δ' ἐβδομάδας μετὰ ταῦτα ἐπηκολούθησεν ἡ ἔνωσις τοῦ Σιλεσικοῦ στρατοῦ μετὰ τῆς Βορείου στρατιᾶς, ἀφοῦ ὁ κόμης Ὑόρκης ἐξεδίωκε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐχθροῦ τὴν διὰ τοῦ Ἀλβίος τολμηρὰν διάβασιν, καὶ ἀπεκόμισεν ἐκεῖθεν ἄθλον τὴν ἐνδοξον ἐν Βαρτεμβούργῳ νίκην (3 Ὀκτ.).

§. 80. Τὸ δὲ φθινόπωρον μόλις ἦτο πλέον ἀμφίβολος ἡ ἔκβασις τοῦ μεγάλου ἀγῶνος· οἱ ἡγεμόνες τῆς Ῥηνικῆς ὁμοσπονδίας ἀπέστησαν κατὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ προσετέθησαν εἰς τὸ μέρος τῶν συμμάχων. Οὕτως ἡ Βαυαρία συνολογήσασα μετὰ τῆς Αὐστρίας τὴν ἐν Ρείδῳ συνθήκην (8 Ὀκτ.). Τὸν δ' Ὀκτώβριον συνηντήθησαν οἱ στρατοὶ εἰς τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Δειψίας· οἱ Αὐστριακοὶ ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Σχβαρτσσεμβέργης, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ διεύθυνσις τοῦ ὄλου, οἱ Ῥώσοι ὑπὸ τὸν Βαρκλάϋ, Βέρνιξερ κ. ἄλ., οἱ Πρώσοι ὑπὸ τὸν Βλύχερον καὶ οἱ Σουηδοὶ ὑπὸ τὸν Βερνάρδοττην. Ἡ πολεμικὴ δύναμις τῶν συμμάχων (300,000 ἀνδρῶν) ἦτον ἀνωτέρα τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ναπολέοντος ἀρχηγουμένου στρατοῦ καθ' 100 περίπου χιλιάδας. Μάτην ἀνέπτυσεν ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, εἰς τὸν ὅποιον τσακίς παρέστη ὁ θεὸς τῶν μαχῶν, τὰ μεγάλα του πλεονεκτήματα· μάτην ἐνέτειναν τὰς δυνάμεις αὐτῶν οἱ ἐπισημότεροι στρατηγοὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ, Νεϋ, Μιράτης, Ωγερώ, Μακδονάδης, ὁ Πολωνὸς Ποιατόβσκη κ. ἄλ. πλ. ἡ ἐν ΔΕΙΨΙΑΙ καὶ ταῖς πλησίον αὐτῆς χωρίοις ΤΡΙΗΜΕΡΟΣ ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ (16. 17. 18 Ὀκτ.) ὑπῆρξεν ὁ τάφος τῆς Γαλλικῆς αὐτοκρατορίας. Μετ' ἄμετρον δὲ ἀπώλειαν ἀνθρώπων ἐγκατέλειψεν ὁ Ναπολέων

τὴν πρωίαν τῆς 19 Ὀκτωβρίου τὴν πόλιν, ἥτις εὐρυεύθη πά-
ραυτα ὑπὸ τῶν συμμάχων. Ἡ δὲ λίαν κατεσπευσμένη διὰρρη-
ξις τῆς γεφύρας τοῦ Ἐλστέρου παρῑδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν
νικητῶν 12,000 ἀξιωμαχῶν πολεμιστῶν, ἐκτός τοῦ μεγάλου
ἀριθμοῦ τῶν ἀσθενῶν καὶ τραυματισμένων, οἵτινες στερούμενοι
περιποιήσεως καὶ νοσηλείας ὑπέστησαν δεινὰ ἀνέσπραστα. Ὁ δὲ
κατὰ τὴν μάχην στρατάρχης ἀναγορευθεὶς *Ποριατόβπλκε* εἶρε
τὸν θάνατον εἰς τὰ κύματα. Καταδιωκόμενοι δ' ὑπὸ τῶν ἐχ-
θρῶν, διέδωκαν ἤδη οἱ Γάλλοι μὲ βῆμα τεχρὺ τὸ Ἐρρϋρτον,
διευθυνόμενοι πρὸς τὸν Ῥήνον. Καὶ παρενέβαλε μὲν ἐμπόδιον
εἰς τὸν δρόμον αὐτῶν ἐν *Αραυτα* μετὰ Βουαρῶν καὶ Λύστρια-
κῶν ὁ *Βρέδης*, ἀλλ' ἔδωκεν οὕτως ἀρρηκτὴν εἰς τὸν ἀνθήσκοντα
λέοντα νὰ δείξῃ ἀκόμη μίαν φοράν τὰ πολεμικά αὐτοῦ πλε-
ονεκτήματα. Ἡ ἐν τῇ μάχῃ τῆς *Αραυτα* (30, 31 Ὀκτ.)
κατὰ τοῦ τραυματίου *Βρέδη* κατορθωθείσα νίκη ἤνοιξεν εἰς τὰ
λείψαντα τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ τὸν διὰ τῆς Φραγκφούρτης πρὸς
τὸν Ῥήνον δρόμον. Ἄλλ' οἱ δυστυχεῖς ἔφερον πάντες εἰς τὰ
στήθη αὐτῶν τὸ σπέρμα θανασίμων ἀρρώστων, καὶ πρὶν ἔτι
τελειώσῃ τὸ ἔτος, ἀπέθανε τὸ ἥμισυ αὐτῶν εἰς ὑπερπλησμένα
νοσοκομεία. Νῦν δ' ἐπικυλοῦθησαν ἐν ταχίστῃ διαδοχῇ ἡ κατά-
λυσις τοῦ βασιλείου τῆς *Βεστροφάλλας*, ἡ ἐπιστροφή εἰς τὰ
κράτη αὐτῶν τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς Ἑσσης καὶ τῶν δυνάμεων τῆς
Βρουνοβίγης καὶ τοῦ Ὀλδεμβούργου, ἡ σὺν.ληψις τοῦ βασι-
λείου τῆς *Σαξονίας* καὶ ἡ διάλυσις τῆς Ῥηνικῆς ὁμοσπον-
δίας. Ὁ Δαλζέρδης παρητήθη ἀπὸ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δυνά-
του *Φραγκφούρτου* ἡ δὲ Βυρτεμβέργη, Βάδην καὶ Ἑσσην ἀρρη-
στάδην, διωμολόγησαν συνθήκας μετὰ τῆς Αὐστρίας, καὶ ἔτα-
ξαν τὰ στρατεύματά των ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν συμμάχων. Μό-
νον δ' ἐν Ἀδούργῳ ἐξησφαλίσθησαν εἰσέτι οἱ Γάλλοι ὑπὸ τὸν
τραχὺν *Λαβοῦστον* μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1814, καὶ ἐπραξάν
τρομερὰς καταπιέσεις καὶ εἰσπράξεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς *Δα-
νιμαρκίας* ἐτιμωρήθη ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν Ναπολέοντα εὐνοίας
στερηθεὶς τὴν *Νορβηγίαν*, ἥτις περιήλθεν εἰς τὴν Σουηδίαν διὰ
τῆς ἐν *Κιελέρῳ* εἰρήνης (14 Ἰαν. 1814). Ὁμοίᾳ πρὸς ταῦτα
συνέβησαν ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ ἀντιβασιλεὺς *Εὐγένιος* κατέλιπε μετ'

ἀνδρεῖον ἀγῶνα τὰς ὥραιάς πεδιάδας τοῦ Πάδου εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς, καὶ ἀνεχώρησε πρὸς τὸν πεινθερὸν αὐτοῦ ἐν Βαυαρίᾳ. Εἰς τὴν *Τουσκάνην* ἐπέστρεψεν ὁ μέγας δούξ *Φερδινάνδος*, καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος ἔλαβε πάλιν τὸν βαρείας ὑποστάντα δοκιμασίας πάπαν *Πιον* τὸν Ζ'. Μόνη δ' ἡ Νεάπολις ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον εἰσέτι χρόνον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἱππάρχου *Μυράτη*, ὅστις διενεχθεὶς πρὸς τὸν κηδεστὴν αὐτοῦ, εἶχε προστεθῇ εἰς τὴν Αὐστρίαν.

§ 81. Ἐν Φραγκφορτῇ συνεκρότησαν οἱ συμμαχοῦντες μονάρχαι μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ στρατηγῶν συμβούλιον, διώρισαν ἐπὶ τῶν κατὰ τῆς ἡμετέρας χωρῶν προσωρινὴν *κεντρικὴν διοίκησιν* διευθύναντος τοῦ *Στείνου*, καὶ ἐπρότειναν πάλιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γαλλίας εἰρήνην, ἂν ᾗθελεν ἀρκεσθῇ εἰς τὴν μέχρι τοῦ ποταμοῦ *Ῥήνου* ἐκτεινομένην Γαλλίαν. Ὅτε ὁμως οἱ διὰ σκληροτάτης στρατολογίας ὑπὲρ τοῦ Ναπολέοντος ἀπαρτισθέντες μεγάλοι στρατοὶ ἐπίσαν τὰς συμμαχοῦσας δυνάμεις, ὅτι ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν ᾗθελε νὰ δοκιμάσῃ ἐκ δευτέρου τὴν τύχην τῶν μαχῶν, τότε ἀπεφασίσθη ἡ διάβασις τοῦ *Ῥήνου*. Τὴν νύκτα λοιπὸν τοῦ νέου ἔτους (1 Ἰαν. 1814) διέβη ὁ Βλῦχερος μεταξὺ *Μανχεϊμου* καὶ *Κυβλεντσίας* (*Κονφλουεντίας*) εἰς διαφόρους τόπους μετὰ τοῦ Σιλεσικοῦ στρατοῦ τὸν Γερμανικὸν ποταμὸν, ἐνῷ ὁ *Σχβαρτσμπεέργης* ἐπορεύετο μετὰ τοῦ κυρίου στρατοῦ διὰ τῆς Ἑλβετίας πρὸς τὴν νοτιανατολικὴν Γαλλίαν, δεύτερος δὲ *Πρωτοικός* στρατὸς ἠλευθέρωσεν ὑπὸ τὸν *Βύλωφ* τὴν Ὀλλανδίαν, καὶ ἐνέργησε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κατὰ *κληρονομίαν* ἐπάρχου εἰς τὰ κράτη αὐτοῦ. Νῆς δὲ τὴν *Καμπανίαν* συνήλθον οἱ στρατοὶ τοῦ *Βλυέρου* καὶ *Σχβαρτσμπεέργης*, καὶ ἐκέλευσαν τὴν ἐν *Βριέννη* (*Δαροβιέρη*) μάχην (1 Φεβρ.). Ἐπειδὴ ὁμως ἡ δυσκολία τοῦ σιτισμοῦ κατέστησεν ἀναγκαῖον δεύτερον χωρισμὸν τῶν δύο στρατῶν, πορευθέντος τοῦ μὲν *Σχβαρτσμπεέργης* πρὸς τὸν *Σηουάναν*, τοῦ δὲ *Βλυέρου* κατὰ μῆκος τοῦ *Ματρώνα*, ἐπέτυχεν ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, τοῦ ὁποῦ τοῦ στρατηγικὰ πλεονεκτήματα ἠατινοβόλησαν πάλιν εἰς τὴν πλήρη αὐτῶν λάμψιν, ἐπέτυχε, λέγω, νὰ νικήσῃ τὸν Σιλεσικὸν στρατὸν εἰς παλλὰς συμπλοκάς (ἐν *Mortmirail*,

Σατω Θιερρύ), καὶ ἀναγκάσῃ αὐτὸν εἰς ὑποχώρησιν (10—
 14 Φεβρ.). Ἐπειτα δ' ὤρμησεν αἰρνιδίως καὶ κατὰ τοῦ κυρίου
 στρατοῦ, καὶ ἀπέδιώξε καὶ τοῦτον πρὸς τὰς Τροῦας διὰ τῆς
 ἐν Μοντερώ νίκης (18 Φεβρ.). Τὰ συμβάντα δὲ ταῦτα ἐπροξέ-
 νησαν εἰς τοὺς συμμάχους τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε κατὰ τὰς
 ἐν Σατω.λῶντι ἐπιχειρηθείσας νέας περὶ εἰρήνης διαπραγματεύ-
 σεις, δὲν θὰ ἦτο δύσκολον εἰς τὸν αὐτοκράτορα νὰ διατηρήσῃ
 τὸν Γαλλικὸν θρόνον, ἂν ἤθελε νὰ περαιτήσῃ τὰς ἐπιλοιποὺς
 κατακτημένας χώρας. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς πᾶσαν εὐνοϊκὴν στρα-
 φὴν τῶν πραγμάτων ἐπηύξανε τὰς ἀπαιτήσεις, δὲν ἀπένειμεν
 εἰς τὸν ἀπεσταλμένον αὐτοῦ Κω/αιγκούρτιορ εἰ μὴ περιορι-
 σμένην πληρεξουσιότητα, καὶ ἐδυσκόλυνε τὰς διαπραγματεύσεις
 δι' ἐξηγήσεων ἀμφιβολῶν καὶ ἀρετίτων, διὰ τοῦτο ἡ συνθη-
 κολόγησις ἐθρόδυνε τοσοῦτον, μέχρις οὗ κατώρθωσεν ὁ Βλύχε-
 ρος, ὁ ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς τοῦ Ναπολέοντος, νὰ ὑπερισχύσῃ ἐν
 Κραδννῇ (7 Μαρτ) καὶ Λιῶ. (9) τῶν ἐξηθηνισμένων Γαλ-
 λικῶν στρατευμάτων. Νῦν δὲ διεκόπησαν αἱ διαπραγματεύσεις,
 καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Ναπολέοντος, ἥτις ἀπαιτεῖτο
 ἐπιμονώτατα παρὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ δ' ἐν Ἀρμισίῳ τῶ ἐπ'
 Ὠβῇ (20, 21 Μαρτ) συμπλοκὴ ἐπέσσε μετ' ὀλίγον τὸν αὐ-
 τοκράτορα, ὅτι ὁ ἡλαττωμένος αὐτοῦ καὶ ἐξηντημένος στρα-
 τὸς δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ κατορθώσῃ τίποτε ἐναντίον τῶν ἰ-
 σχυροτάτων τάξεων τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἡ πεπιθὴσις αὐτῇ κα-
 τέστησεν αὐτὸν ἀναποφάσιτον. Ἐν ᾧ δ' οἱ σύμμαχοι ὤρμη-
 σαν πρὸς τοὺς Παρισίους, καὶ ἡ παρουσία αὐτοῦ ἦτο τὰ μέγι-
 στα ἀναγκαῖα εἰς τὴν πρωτεύουσιν, ἐξωθῆναι τὸν καιρὸν αὐ-
 τοῦ εἰς τολμηρὰς μὲν, ἀλλ' ἀνωφελεῖς πορείας· ὁ δ' ἡρωϊκῶς
 ἀγὼν χιλιάδων τινῶν τῆς ἐθνικῆς αἰσῆς ἐν Φίερῃ Χαμπενοῦζῃ
 (25 Μαρτ) ὑπῆρξεν ἡ τελευταία δῆλωσις τῆς ἐθνικῆς δυνά-
 μεως. Ὀλίγας δ' ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐκυρίευσαν οἱ ἐχθρικοὶ
 στρατοὶ τὸ Μοντιάρτρειον. Τότε δ' ἀνέβησεν ὁ Ἰωσήφ, εἰς τὸν
 ὁποῖον εἶχεν ἐμπιστευθῇ ὁ Ναπολέων τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πό-
 λεως, τὴν πληρεξουσιότητα αὐτοῦ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Μουρτιέ-
 ρου καὶ Μαυμορτίου, καὶ ἀνεχώρησε μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας
 καὶ τῆς ἐπιτροπείας εἰς Βλεσλάρ. Οἱ δὲ δὴ οὗτοι στρατάρχαι

ἠναγκάσθησαν μετ' ὀλίγον νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν, καὶ νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν διὰ συνθήκης. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπηκολούθησεν ἡ Εἰσβολὴ τῶν ΣΥΜΜΑΧΩΝ Εἰς ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ (31 Μαρτ.), καὶ ἡ ἐγκατάστασις προσωρινῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ΤΑΛΛΕΥΡΑΝΔΟΥ. Ὁ ἔμπειρος δ' οὗτος διπλωμάτης, δεινὸς εἰς πᾶσαν μηχανορραφίαν καὶ ραδιουργίαν, ἐνήργησεν ἤδη πρὸς τὸ συμφέρον τῆς παλαιᾶς βασιλικῆς οἰκογενείας, καὶ προσεπάθησε νὰ κατορθώσῃ τὸν ἀπεκλεισμόν τοῦ Ναπολέοντος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Βουρβόνων, κυρώσας καὶ ἐνισχύσας τὸ ἀξίωμα τῆς νομιμότητος.

2. Τίλος τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ καλινόρθωσις.

§ 82 Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ διέτριβεν ὁ Ναπολέων εἰς Φονταινεβλώ μετὰ τῆς σωματοφυλακῆς του καὶ τῶν εἰς αὐτὸν πιστῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἡλαττοῦτο καθ' ἑκάστην. Κυρισκομένως δ' ἐν ἀπορίᾳ, ἐταλάντευστο εἰς τὰ σχέδια αὐτοῦ ἄνω καὶ κάτω, μέχρις οὗ ἀγγελέντης ὅτι ἀπεστάτησεν ὁ Μαρμόντιος, ἀπεράσισε νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου χάριν τοῦ υἱοῦ του (4 Ἀπριλ.). Ἀλλ' ἡ υποθετικὴ αὕτη παραιτήσις δὲν ἔγινε δεκτὴ παρὰ τῶν συμμάχων δυνάμεων· οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ἀγῶνα, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ στενωτάτοί του φίλοι, ὡς ὁ Βερθιέρος Νεϋ, Οὐδινώτης κ' ἄλλ. κατέλειπον αὐτόν, καὶ ἐστράφησαν πρὸς τὸν νέον ἥλιον. Τότε δ' ὑπέγραψεν ὁ Ναπολέων τὸ θῆγμα τῆς ἀπλῆς παραιτήσεως, ὅπως διέγραψαν αὐτὸ οἱ σύμμαχοι (7 Ἀπριλ.). Ἐλαβε δὲ κτῆμα τὴν νῆσον ΕΛΒΑΝ μετ' ἐπικείνου εἰσυδήματος 2 ἑκατομ. φρ. καὶ τὴν χάριν νὰ ἔχῃ περὶ αὐτὸν 400 ἄνδρας ἐκ τῆς πιστῆς αὐτοῦ σωματοφυλακῆς. Ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ Μαρία Λουίζα ἔλαβε τὸ δουκάτον τῆς Πύρμις. Τὴν 20 λοιπὸν Ἀπριλίου διέταξεν ὁ Ναπολέων νὰ παρατάξωσιν τοὺς ἐπιλέκτους (Γραναδιέρους) τῆς σωματοφυλακῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνακτορικὴν αὐλὴν Φονταινεβλώ, καὶ μετὰ κατεβδλημένης καρδίας ἀπεχωρίσθη συγκινητικώτατα τοὺς στενάζοντας γηραιούς ἥρωας· προσωρμίσθη δὲ εἰς τὴν Ἑλβαν τὴν 4 Μαΐου. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα διωμολογήθη πρὸς ἀγαλ-

λίαν τῶν ἐκ τοῦ πολέμου κεκηκότων λαῶν ἡ ΠΡΩΤΗ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΕΙΡΗΝΗ (30 Μαΐου), καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἔλαβε βασιλείαν τὸν ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΝ ΙΗ', νέον συνταγματικὸν πολίτευμα καὶ τὰ ὅρια τοῦ 1792. Οἱ ξένοι στρατοὶ κατέλιπον τὸ Γαλλικὸν ἔδαφος, καὶ ἡ ἐν Βιέννῃ σύνοδος ἐμελλε νὰ παγιώσῃ στερεῶς τὴν νέαν ἐν Εὐρώπῃ κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

§ 83. Λαμπρὰ τῷ ὄντι συνέλευσις ἦτον ἡ ΣΥΝΟΔΟΣ αὕτη τῆς BIENNΗΣ! Αὐτοκράτωρ καὶ βασιλεῖς, ἡγεμόνες καὶ εὐγενεῖς καὶ οἱ περιφημότατοι πολιτικοὶ ἄνδρες πάντων τῶν ἐθνῶν εἶχον συναθροισθῇ ἐκεῖ χαίροντες διὰ τὴν νίκην αὐτῶν. Ἡ πολυτέλεια καὶ κομψότης συμπάσης τῆς Εὐρώπης ἐπεδείχθη αὐτόθι ἐν τῇ πληρεστάτῃ αὐτῶν λάμπει, καὶ αἱ πομπώδεις ἐορταί, τὰ φιλάσβητα συμπόσια, οἱ λαμπροὶ χοροὶ καὶ αἱ ἐσπεριναὶ συναναστροφαί (soirées) δὲν ἐλάμβανον τέλος. Ἀλλ' ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς νέας τάξεως δὲν ἦτον ἔργον εὐκόλον, καὶ ὑπὸ τὴν λάμπιν καὶ τὰς περιχαρεῖς ἐορτάς ἡγέρθησαν τὰ πάθη μετὰ βιαίας ἰσχύος, καὶ ἠπειλοῦν νὰ καταστρέψωσι τὸ ἔργον τῆς εἰρήνης πρὸ τῆς ἀποτελέσεως αὐτοῦ. Ἀποκατάστασις τῶν κομμικῶν ἡγεμονικῶν οἰκῶν εἰς τοὺς ἀπολεισθέντας θρόνους καὶ ἡ παντὶ σθένει κατάλυσις τῶν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων ἦσαν αἱ δύο ἀρχαί, περὶ τῶν ὁποίων συνεφώνησαν ταχέως· ἀλλ' ὅτε ἦλθεν εἰς συζήτησιν τὸ θέμα περὶ τοῦ μερισμοῦ τῶν κατακτηθεισῶν καὶ κενωθεισῶν χωρῶν καὶ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν συμμαχουσάντων, τότε ἐξηγέρθησαν ὁ φθόνος, ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ πλεονεξία καὶ πᾶσαι αἱ μοχθηραὶ ὁρμαί. Ἡ κύλῃ τοῦ Βερολίνου ἐζήτει τὴν ἔνωσιν τῆς Σαξονίας μετὰ τῆς Πρωσικῆς μοναρχίας, καὶ ἡ Ῥωσσία ἤθελε νὰ οἰκιοποιηθῇ παντάπασιν τὸ βασιλεῖον τῆς Πολωνίας· ἀμφότεραι ὁμῶς αἱ ἀπαιτήσεις προσέκοψαν εἰς σφοδροτάτην ἀντίστασιν· ἡ δὲ διένεξις αὕτη ἐφαίνετο ὅτι ἐμελλε νὰ ἐπιφέρῃ νέον πόλεμον, οὕτως ὥστε οἱ στρατοὶ διετάχθησαν νὰ ᾔναι ἐτοιμοὶ εἰς ἐκστρατείαν. Αἱ ἀσυμφωνίαι δ' αὐταὶ καὶ τὰ σύγχρονα ἐν Γαλλίᾳ συμβάντα, ὅπου τὸ ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ' παραχωρηθὲν πολίτευμα ὀλίγον ἐπροστατεύη κατὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἤγειραν εἰς τὸν Ναπολέοντα νέαν ἐλπίδα. Οἱ Βουρβῶνες δηλ. ἔδειξαν διὰ τῶν πράξεων αὐτῶν ὅτι

οὐδὲν εἶχον μάθει, καὶ οὐδὲν εἶχον λησμονήσει. οὐδ' ἀναμνήσεις
 τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἐξηφανίσθη-
 σαν ὅσον ἦτο δυνατόν· ἡ τρίχρους ἐθνικὴ σημαία (κοκάρδη) ἐξε-
 βλήθη παρὰ τῆς *Λευκῆς*· οἱ παλαιοὶ ἀριστοκρατικοὶ μετεχειρί-
 ζοντο τοὺς νεωστὶ ἐξ ἀσκήμων ἐπιφανεῖς γενομένους μετὰ χλεύης
 καὶ ἀλαζονείας, καὶ ἀπῆλθαν αὐτοὺς ἐκ τῆς γειτονίας τῆς αὐ-
 τῆς· ὅπου εἶχον τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν ὁ μεγάλαιχος κόμης
 Ἀρτεσιὰς καὶ ἡ στυγνὴ, μίσους καὶ ὀργῆς κατὰ τῶν ἐπανα-
 στατικῶν ἀνδρῶν ἐμπειρησμένη θούμισσα τῆς Ἀργουλέμης
 (θυγάτηρ τοῦ Αὐτοκράτορος 1811). Αἱ σωματοφυλακαὶ διελύθησαν,
 καὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ καλῶς μισθουμένων Ἑλβετῶν οἱ ἀ-
 ξιωματικοὶ τοῦ μεγάλου στρατοῦ ἀπελύθησαν μὲ τὸν ἡμισυν-
 μισθόν· ἡ *Λεγίων* τῆς τιμῆς κατήντησε κοινὴ καὶ περιφρονητὴ
 ἀπονεμηθέντων εἰς ἀναξίους ἀπειραχθέντων σταυρῶν· καὶ πρὸς αὐ-
 τὸν μάλιστα τὸν ἐξωρισμένον αὐτοκράτορα δὲν ἐφυλάχθη ἡ συν-
 θῆκη· ὁ δὲ κληρὸς καὶ οἱ μεταστάται, οἵτινες πρὸ πάντων εὐ-
 ρισκόν χάριν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, διεννοοῦντο νὰ ἐπανακτήσωσι
 πάλιν τὰ ἀπολεσθέντα κτήματα, δεκάτα καὶ τιμαριωτικά δι-
 κευώματα. Μεγάλῃ δυσχερίᾳ κατέλαβε τὸ ἔθνος· ἡ δὲ πρὸς
 μεταβολὴν ἐπιθυμία ἡγήθη ἐκ νέου, μάλιστα ὅτε μέρος μὲν ἐκ
 τῆς αἰχμαλωσίας, μέρος δὲ ἐκ τῶν ξένων φρουρίων, ἐπέστρεψαν
 εἰς τὴν πατρίδα περὶ τὰς 100 χιλιάδας Γάλλων στρατιωτῶν,
 καὶ διέδωκαν τὰ Βιναπαρτικὰ φρονήματα καθ' ὅλην τὴν χώραν.

§ 84. Ὅτε ὁ Ναπολέων ἐνόησε τὰ σφάλματα τῶν Βουρβώ-
 νων, ὅτε ἤεουσεν ὅτι ἤθελεν νὰ ἀποδώσῃ πάλιν εἰς τοὺς με-
 ταναστάτας τὰ κτήματα αὐτῶν, αἰδίοτι εἶχον περιπατήσῃ τὸν
 ἴσον δρόμον, ὅτε ἐπληροφορήθη περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ λαοῦ
 πρὸς τὸν Φίμιστ, Αὐτοκράτορα. Μαρτέου, τῆς δουκίσσης τοῦ Σαίιν
 Λεὺ καὶ ἄλλων ὁπλητῶν αὐτοῦ, οἵτινες εὗρισκον το εἰς ἀδιάκο-
 πον πρὸς αὐτὸν ἐπιμιζάν, τότε ἐδοκίμασε πάλιν τὴν τύχην
 του. Ὅθεν μετ' ἐκτοντάδων τινῶν ἀνδρῶν προσωρμίσθη εἰς
 τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Γαλλίας (1 Μαρτ. 1815)· διὰ
 πολλῶν δὲ συνετῶς ὑπολογισθέντων καὶ ταχέως διαδοθέντων
 κηρυγμάτων ἀνέστησε ταχέως τὰς καρδίας ὅλων. Ἐν βραχεὶ
 ἐπιδόξῃ πάλιν ἀπάνταχού τὸ τρίχρουν· τὰ πρὸς καταπολέ-

μησίν του ἐκπεμφθέντα στρατεύματα μετέβαινον εἰς αὐτὸν ἀγε-
ληδόν· οἱ πολῖται τῆς *Γρενόβλης* ἤνοιξαν τὰς θύρας ὅτε ἐπλη-
σίαζεν εἰς αὐτοὺς (7 Μαρτ.), καὶ ὁ συνταγματάρχης *Λαβιθουέ-*
ρης ὠδήγησε πρὸς αὐτὸν τὴν φρουράν. Καὶ εἰς πάσας δὲ τὰς
τάξεις ἐφάνητο τοιοῦτος ἐνθουσιασμὸς ὅποιος κατὰ τὰς ὥραις-
τάτας ἡμέρας τῶν παρελθόντων χρόνων τῆς νίκης. Μάστιγ-
σπευσεν ὁ *Αρτεσίας* πρὸς τὸ Λυὼν, καὶ προσεπάθησε νὰ ἀνα-
κηρύξῃ τοὺς στρατιώτας δι' οἰκειότητος. Ἡ φωνὴ αὐτῷ ὁ αὐ-
τοκράτωρ! ἐκινήθη πανταχόθεν ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ ὅτε με-
τέβη εἰς τοὺς προτέρους συνεταίρους τῶν ὅπλων καὶ ὁ *Νεϊ*, ὅστις
εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ φέρῃ εἰς τοὺς Παρισίους ἀλυσίδαιον τὸν διὰ
τῆς βίας ἀρπάσαντα τὴν ἀρχήν, τότε κατέλιπον ἐκ δευτέρου
οἱ Βουρβῶνες ἄποροι καὶ καταπεπληγμένοι τὸ πάτριον ἔδαφος
(20 Μαρ.). Ὁ Λουδοβίκος 11^{ος} ᾗτις νὰ διαμεῖνῃ μετὰ τινων
τῶν εἰς αὐτὸν πιστῶν ἐν *Γάνττ*, ἐν ᾧ ὁ *Ναπολέων* εἰσήλασε
πάλιν εἰς τὸν *Κιραμεικόν*, καὶ διώρισε νέον ὑπουργεῖον ἐκ
τῶν ὑπαδῶν αὐτοῦ. Οὕτως ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΩΝ
ΕΚΑΤΟΝ ΗΜΕΡΩΝ, καὶ νέαι πολέμου θύλλαι ἠπειλοῦν τὴν
Εὐρώπην. Ἡδὴ ἐπληρωμένη πάλιν τὰ κλύβη, ἤδη ἐκινήθη-
σαν πάλιν τὰ ἄσματα τῆς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλ' ὁ
Ναπολέων δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποβᾶσαι τὴν πρὸς τὰς ἀνακινήσεις
τοῦ λαοῦ δυσμένειαν· καὶ αὐτὸς τίποτε δὲν εἶχε μάθει καὶ τί-
ποτε δὲν εἶχε λησμονήσει, ὁ δ' αὐτοκρατορικός θρόνος μετὰ
τῆς λάμπειος αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς εὐγενείας ἔμελλε
νὰ λάβῃ ἐκ νέου γένεσιν. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀντέτεινεν ὁ λαός. Τὸ
δὲ νέον πολίτευμα, εἰς τὸ ὅποιον ὠρίσθησαν (1 Ἰουν) κατὰ
τὴν πομπώδη θεατρικὴν ἐορτὴν τοῦ πεδίου τοῦ *Μαζου*, δὲν ἰ-
κανοποίησε τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἔθνους.

§ 85. Τὰ συμβάντα ταῦτα ἐπροξένησαν εἰς τὴν σύνοδον τῆς
Βιέννης μετ' ἄλλην ἐκπληξίν, καὶ ἐπανεφέραν τὴν διαταραχθεῖσαν
ὁμόνοιαν. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἡ Αὐστρία καὶ Ἡ Ρωσία δὲν ἐ-
φάνησαν ἀπρόθυμοι νὰ ἐλθωσιν ἐκ νέου εἰς λόγιους καὶ διαπραγ-
ματεῖν μετὰ τοῦ Ναπολέοντος ὅστις ὑπέσχετο νὰ διατη-
ρήσῃ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης τῶν Παρισίων, καὶ νὰ μὴ ἐμβάλλῃ
πλέον εἰς κίνδυνον τὴν ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἢ νὰ ἀφίστα-

σιν αὐτὸν ἢ τὸν υἱὸν του εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου. Ἀλλὰ τοῦ *Talleyrândou* ἡ δραστηριότης καὶ τοῦ *Μυράτη* ἡ ἀφροσύνη παρεσκεύασαν ἐκ δευτέρου τὴν νίκην εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς *ρομιμότητος*. Ὁ ἄρπαξ τοῦ θρόνου προεγράφη ὡς ἐχθρὸς τῶν λαῶν, καὶ παρεδόθη εἰς τὴν κοινὴν ἐκδίκησιν. — Ὁ *Μυράτης* δηλ. εἶχε προστεθῇ κατ' ἀρχάς εἰς τοὺς συμμάχους, καὶ πολεμήσει πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνόησε τὸ ἄτοπον τῆς διαγωγῆς ταύτης· ὅπου δὲ ἀντέκειτο εἰς τὸ εὐθὺ στρατιωτικὸν φρόνημα τοιαύτη προδοσία τῶν κοινῶν πραγμάτων. Ἡ δὲ ἀπόβασις καὶ ὁ νικητῆριος δρόμος τοῦ *Ναπολέοντος* ἐγένετο εἰς αὐτὸν σημεῖον πρὸς νέους πολέμους. Μίτην συνεβούλευεν αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἀποφύγῃ τὰς κατεσπευσμένας πράξεις. Χωρὶς νὰ περιμείνῃ, ὅποιαν τροπὴν ἤθελον λάβει τὰ πράγματα, ἐκήρυξεν ὁ *Μυράτης* πρὸς τὴν Αὐστρίαν τὸν πόλεμον, καὶ ἐκάλεσε τοὺς λαοὺς τῆς Ἰταλίας εἰς τὰ ὅπλα, ὅπως ἀνακτήσωσι μαχόμενοι τὴν ἑνωσιν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς ὠρῆας χώρας τῶν Ἀπεννίνων. Ἀλλ' ἡ ἐν *Τουλερίῳ μάχῃ* (2, 3 Μαρτίου 1815) ἐκρίθη κατ' αὐτοῦ· ὁ στρατός του διελύθη, καὶ ἐν ᾧ ἐσπευδεν ὡς φυγὰς πρὸς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, εἰσῆλθον οἱ Αὐστριακοὶ εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ, καὶ ἀπέδωκαν τὸν ἐρημωθέντα θρόνον εἰς τὸν πρότερον κτήτορα *Φερδινάνδον*. Μετὰ δὲ τὴν ἐν *Βατερλώ* (§ 86) μάχην περιεπλανᾶτο ὁ *Μυράτης* ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὰ παράλια τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, μετὰ κόπου μόνον κρυπτόμενος ἀπὸ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν Βουρβόνων· τελευταῖον δ' ἐσώθη εἰς τὴν Κύρνον, καὶ ἐπεχείρησεν ἐκεῖθεν ἀπόβασιν εἰς τὴν Καλαβρίαν, ὅπως διεγείρῃ τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ *Φερδινάνδου*. Ἀλλ' ἐνικήθη εὐκόλως μετὰ τῶν ὀλίγων αὐτοῦ ἀκολούθων, καὶ θανατωθεὶς ἔδωκε δίκην τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὴν 15 Ιουλίου Ὁκτωβ. ἐπυροβολήθη ἐν *Πίζῳ* ὁ *Ιωακείμ Μυράτης*, ὅστις ἀπὸ υἱοῦ ξενωδόχου προήχθη διὰ τῆς εἰς τοὺς πολέμους ἀνδρείας καὶ τύχης βασιλεὺς τῆς ὠραιστατάτης χώρας. Ἀπέθανε δὲ ὡς ἀνδρεὺς στρατιώτης μετὰ θάρρους καὶ καρτερίας.

§ 86. Ἐτι πρότερον εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τοῦ *Ναπολέοντος*. Ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἑκατομμύριον πολεμιστῶν ἐξέπεμψαν

αἱ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις κατὰ τοῦ προγραφέντος ἄρπαγος τοῦ θρόνου. Πρὶν δ' ἔτι ἐκστρατεύσωσιν ὅλοι, ὤρμησεν ὁ Ναπολεὼν (7 Ἰουν.), ἀποικθισάων ἐν Παρισίοις τῶν βουλευτῶν, πρὸς τὰς Κάτω Χώρας μετὰ τὸν ἀπανταχόθεν πρὸς αὐτὸν συρρέοντων στρατιωτῶν, ὅπως προσβάλῃ τοὺς στρατοὺς τοῦ ΒΑΥΧΕΡΟΥ καὶ ΟΥΕΛΙΓΓΤΩΝΟΣ. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκστρατείας ὑπῆρξεν εὐνοϊκὴ εἰς τοὺς Γάλλους. Ἐν *Λιγνίφ* ἀπεκρούσθησαν οἱ Πρώσσοι μετ' ἀνδρείοτάτην ἀντίστασιν (16 Ἰουν.), ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ Νεὺ ἀνθίστατο ἐν *Κουατρεβασίφ* πρὸς τὸν ἐξ Ἀγγλίων, Ὁλλανδῶν, Ἀννοδερανῶν κ. ἄλ. συγκείμενον στρατὸν τοῦ Οὐελιγγτῶνος. Καὶ ἐκεῖ μὲν ἐπληρώθη ὁ Βλυχέρος, ἐνταῦθα δ' εὗρε τὸν θάνατον ὁ ἱπποτικὸς δούξ τῆς *Βρουτσεβίγης Γουλιέλμος* (§ 72). Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀπορραϊσάσαν τὴν τύχην τοῦ Ναπολεόντος ἡμέραν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐταλάντεύθη ἡ νίκη· διότι τὸ πολεμικὸν θάρρος καὶ ἡ περὶ τῆς τιμῆς τῶν ὀπλῶν μεγαλοπρεπὴς πάλη ἦτον ἴση εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη. Πρῶτον δ' ὅτε οἱ Πρώσσοι ἤλθον εἰς κατὰλληλον ὄραν πρὸς βοήθειαν τοῦ πιεζομένου στρατοῦ τοῦ Οὐελιγγτῶνος, ὁ δ' ὑπὸ τοῦ Ναπολεόντος πρὸς καταδίωξιν τοῦ Βλυχέρου ἐκπεμφθεὶς στρατάρχης *Γρουχὺς* ἔμεινε μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἠττήθησαν κατὰ κράτος οἱ Γάλλοι εἰς τὴν ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ἢ ΤΟΥ ΒΑΤΕΡΑΩ (18 Ἰουν.), ἀν καὶ οἱ γηραιοὶ πολεμισταὶ ἐπέδειξαν ἡρωϊκωτάτην ἀνδρείαν. Τρομερὸς δ' ὑπῆρξεν ὁ ἀγὼν ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ΟΡΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΚΙ ΑΝΝΟΥ, καθ' ὃν οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσι τὴν μάχην, καὶ αἱ λέξεις, ἃς ἔθηκαν μετέπειτα εἰς τὸ στόμα τοῦ στρατηγοῦ *Καμβρόρννη*· «ἡ σωματοφυλακὴ θνήσκει, ἀλλὰ δὲν παραδίδεται»! ἔμειναν μετ' ἐντίμου ἀναμνήσεως εἰς τὸ ἔθνος ὡς τὰ τελευταῖον ἀπήχημα γενεᾶς μεγαλοπράγμονος, ἐν ᾧ τὸ ὄνειδος, μεθ' οὗ ἐπεβάρυναν ἑαυτοὺς ὁ μὲν *Βουρμόντιος* διὰ τῆς προδοσίας του, ὁ δὲ *Γρουχὺς* διὰ τῆς ἀμφιδόλου διαγωγῆς του, δι' οὐδεμιᾶς ἀπολογίας ἡδυνήθη νὰ ἐξαλειφθῇ. — Ὁρὸς καὶ τετραγυμένος ὠδηγήθη ὁ Ναπολεὼν ὑπὸ τοῦ Σουλτίου ἐξω τῆς μάχης, καὶ ἔσπευσε πρὸς τοὺς Παρισίους. Μετὰ τῆς εὐτυχίας δὲ ἐφάνη ὅτι τὸν ἐγκατέλιπε καὶ ἡ παλαιὰ σύντονος δυνάμις καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῆς ταχέως ἐπινόη-

σεως. Μετ' ὀλίγον ἡ φυγή ἔγεινε γενική· ὅλον τὸ πυροβολικὸν ἔπασεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μόνον τὸ τέταρτον μέρος τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ ἠδυνήθη νὰ σωθῇ. Μεγάλη δ' ἦτον ἡ δόξα τῶν Πρώσσιον καὶ Ἀγγλιῶν, οἵτινες διὰ τοῦ θρόνου αὐτῶν περὶ ζωῆς ἢ θανάτου ἀγῶνος κατέβαψαν τὴν Γαλλικὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὴν ἐν Βατερλώ μάχην.

§ 87. Αἱ δ' ἐν Παρίσις Βουλαι, ἐν αἷς ὁ Φουσσέ ὑπεκρίνετο κακοῦργον πρόσωπον ἀπάτης καὶ βραδιουργίας, ἀπήτησαν ἥδη παρὰ τοῦ ἐπιστρέψαντος αὐτοκράτορος νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου. Μετὰ τινα δ' ἀντίστασιν συγκατετέθη ὁ καμθρεὺς κυριάρχης εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην (22 Ἰουν)· ἀπέθηκε δὲ τὴν ἀρχὴν χάριν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ναπολέοντος Β', καὶ ἔφυγεν ἔπειτα εἰς Ῥομφόρτιον, ὅτε ὁ νικηφόρος ἐχθρὸς ἐφάνη ἐκ δευτέρου πρὸ τῶν τειχῶν τῶν Παριζιῶν, ὅπως ἀναχωρήτῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἀμερικὴν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ἀγγλοὶ ἐκράτουν κατελιημμένον τὸν λιμένα τῆς πόλεως, ἐζήτησε προστασίαν εἰς τι τῶν πλοίων (Βελλεροφόντην), πεπιηθὼς εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Βρετανικοῦ λαοῦ. Ἀλλ' οἱ τότε κίερονῶντες πολιτικοὶ οὐδεμίαν εἶχον συμπάθειαν πρὸς τὴν πεσοῦσαν μεγαλειότητα. Φθάσας εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας, ἔλαθεν ὁ Ναπολέων τὴν τρομερὰν εἰδήσιν, ὅτι ἐμελλε νὰ τελειώσῃ τὸν βίον ὡς πολιτικὸς αἰχμάλωτος εἰς τὴν νῆσον τῆς ΑἴγΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ. Πᾶσαι αἱ διαμαρτυρήσεις ἀπέβησαν εἰς μάτην· τὴν 18 Ὀκτωβ. ἄρξεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. — Ἐνταῦθα ἔζη ὁ Ναπολέων, Προμηθεὺς δεσμώτης, χωρισμένος ἀπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ εἰς κλίμα νοσῶδες, καὶ ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν φύλαξιν τοῦ δυσμενοῦς ἐπάρχου Οὐδσωρος Λοοῦη. Ὀλίγοι δὲ φίλοι, ἐν οἷς ὁ στρατηγὸς Βερτράνδος μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ὁ Γουρ-γῶδος, Μονθόλων καὶ Λασκάλας, συνεμερίσθησαν τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ. Λύπη διὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ, ἔλλειψις τῆς σονήθους δραστηριότητος καὶ ἀγανάκτησις διὰ τὴν ἀναξίαν πρὸς αὐτὸν διαγωγὴν, κατέβαλον προῶως τὸ ἰσχυρὸν αὐτοῦ καὶ ὑπερήφανον πνεῦμα. Μετὰ ἔξ· πλήρη βασάνων ἔτη εὔρεν εἰς τὸν τάφον τὴν ἡσυχίαν, ἥτις ὑπῆρξεν δι' αὐτὸν ξένη κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου. Ἀπέθανε τὴν 5 Μαΐου 1821. Ἦ κόνις αὐ-

τοῦ μετεκομίσθη (1842) ἔπειτα εἰς Παρισίους, καὶ κατετέθη εἰς τὸν οἶκον τῶν ἀπομάχων.

§. 88. Καθαιρεθέντος τοῦ Ναπολέοντος, διαρτίθη προσωρινή τις κυβέρνησις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φουσσέ. Αὕτη δὲ συνωμολόγησε μετὰ τοῦ Οὐελιγγτῶνος καὶ Βλυχέρου συνθήκην, καθ' ἣν δὲν ἐμελλε νὰ τιμωρηθῇ κανεὶς ἐνεκα τῶν πράξεων αὐτοῦ καὶ δοξασίων, καὶ παρέδωκεν ἔπειτα τὴν πρωτεύουσαν (8 Ἰουλ.). Ὀλίγας δ' ἡμέρας μετὰ ταῦτα εἰσέλασαν οἱ Βουρβῶνες ὑπὸ τὰς ξένας λόγχας ἐκ δευτέρου εἰς τὸν Κεραμεικόν. Ὁ λαὸς ἤτο σιωπηλὸς καὶ ἀμέτοχος. Οἱ στρατοὶ ἀπελύθησαν, αἱ βουλαι διελύθησαν καὶ διὰ σειρὰς προγραφῶν πολλοὶ ἄνδρες, διευθύναντες ἕως τότε τὴν τύχην τῆς Γαλλίας καὶ τῶν στρατῶν αὐτῆς, μέρος μὲν ἐστερήθησαν τῶν θέσεων αὐτῶν, μέρος δὲ ἐξωρίσθησαν καὶ μέρος κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον ὡς ὁ ΝΕΥ καὶ ΛΑΒΒΔΟΥΕΡΗΣ (*). Οἱ δὲ συμμαχοῦντες μονάρχαι κατόκησαν ἐκ δευτέρου ἐν Παρισίοις, καὶ ἐξοχθήσαν τοὺς Βουρβῶνας εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς νέας τάξεως. Τελευταῖον δὲ, ὅτε ἐφάνη ἐξησφαλισμένη ἡ παλινόρθωσις, ἔλαβεν χώραν Ἡ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΙΡΗΝΗ ΤΩΝ

(*) Ὁ ΛΑΒΒΔΟΥΕΡΗΣ καὶ ΝΕΥ κατεδικάσθησαν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἱστωρίων εἰς θάνατον καὶ ἐποροβολήθησαν. Ἡ θανάτωσις τοῦ ὑπὸ δόξης ἐστεμμένου στρατάρχου τοῦ Μοσκίου, ὅστις κατὰ τὸν πυροβολισμὸν αὐτοῦ διέσχευεν ὁ ἴδιος μετὰ στρατιωτικῷ προήματός, ἐθεωρήθη ὡς προσβολὴ τῆς μετὰ τοῦ Οὐελιγγτῶνος συνωμολογηθείσης συνθήκης, καὶ προσψιμεία ἐνεῖδος εἰς τὸ δικαστήριον τῶν ἱστωρίων. Καὶ ὁ ΛΑΥΑΛΕΤΗΣ δὲ, ὅστις ὡς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων εἶχεν ἐνεργῆσαι ὑπὲρ τῆς ἐκ νέου ἐγκαταστάσεως τοῦ Ναπολέοντος, κατεδικάσθη μὲν εἰς θάνατον, ἀλλ' ἐσώθη ἐκ τοῦ δεσποτηρίου διὰ τῆς πιστῆς αὐτοῦ συνύφρου. Μεταξὺ τῶν ἐξορισθέντων εὗρίσκοντο πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Ναπολέοντος, οἱ στρατηγοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἵτινες εἶχον προτεθῆ εἰς τὸν Ναπολέοντα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκτακτοῦ ἡμετέρου κυβερνήσεως, ὡς ὁ Σουλτὴς Μαρέτος, Οἰβωζώ, Μούτων κ. ἄλ. καὶ τελευταῖον πάντες οἱ ἡβασίλες κ. τ. ἄ. τ. ἄ. μέλη τῆς Συνόδου, ἧτις εἶχον ψηφισαί ὡς κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ι. Ν. Τ. Λουδοβίκου, εἰς τὸν ἀριθμὸν δὲ τοῦτο συμπεριελήθη καὶ ὁ Φουσσέ, ὅστις ἠναγκάσθη ἐνεκα τοῦτου νὰ παραιτήσῃ τὴν κατ' ἀρχὰς εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βουρβῶνων ἀρεθίσαν θέσιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς ἀστυνομίας, καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν ξένην. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐπραξεν καὶ ὁ Κ. α. ρ. ν. ὡ. τ. ο. ς. Σ. ε. ὑ. ν. η. ε. ς. Κ. α. μ. β. α. κ. ε. ρ. η. ε. ς. κ. ἄλ. Οἱ πλείστοι δ' αὐτῶν ἀπέφυγον εἰς Βρυξέλλας. Ὁ Φ. ο. μ. σ. ο. ε. ἀνεχώρησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀρέσδην, καὶ ἀτελείωσεν ἔπειτα τὸν πολυταῦθ' ὅλον ἐν Τεργέστη τὴν 28 Δεκεμβ. 1820. Ὁ δὲ Καρ νῶτος ἐν Μεγδεμβούργῳ τὴν 3 Αὐγ. 1820.

ΠΑΡΙΣΙΩΝ (20 Νοεμ. 1815.), καθ' ἣν ἡ ΓΑΛΛΙΑ ΠΕΡΙΩΡΙΣΘΗ ΕΙΣ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ 1790, ἐμελλε νὰ ἀποδώσῃ πάντας τοὺς ἀρπαγέντας θησαυροὺς τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης εἰς τοὺς προτέρους αὐτῶν κτήτορας, νὰ πληρώσῃ 700 ἑκατομμύρια φράγκα πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ πολέμου, καὶ ὤφειλε νὰ διατηρῇ 150,000 ἀνδρῶν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ εἰς 17 φρούρια τῶν συνόρων. Ἐπὶ τρία δ' ἔτη ἔμειναν τὰ κατοχικὰ ταῦτα στρατεύματα εἰς τὰ Γαλλικὰ φρούρια.

Ε. Οἱ λαοὶ καὶ τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἱερᾶς συμμαχίας μέχρι τῆς σήμερον.

1. Ἡ ἱερὰ συμμαχία καὶ τὰ κόμματα.

§. 89. Διὰ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς στρατοκρατίας τοῦ Ναπολέοντος εἶχον προσβληθῇ δεινὰς τῆς τύχης προσβολὰς οἱ ὑψηλότατοι ἐκείνοι κλάδοι τῆς κοινωνίας, αἵτινες κατὰ τὸν συνήθη δρόμον τῶν πραγμάτων ὀλίγον ἐγγίζονται ὑπὸ τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου. Ἐξ ἐμβριθεστέρως δέ τινος σκεψέως ἐπὶ τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως ἐσυμπεραίνεται ἡ ἐπικράτησις δυνάμειως ἀνωτέρας, ἥτις ἄγει πρὸς τὴν καταστροφὴν πᾶσαν πεποιθῆσιν. Θρησκευτικὸν δ' αἰσθημα ἐπέστρεψεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔργειν αἰτία νὰ ἐπικρατήσωσιν εἰς τοὺς ἀνωτέρους κύκλους εὐσέβεια καὶ πίστις χριστιανική. Κυριευθέντες δ' ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τούτου, διωρολόγησαν οἱ τρεῖς συμμαχοῦντες μονάρχαι, ὁ Ἀλέξανδρος τῆς Ρωσσίας, ὁ Φραγκίσκος τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ' τῆς Πρωσίας, πρὸ τῆς ἐκ Παρισίων ἀναχωρήσεως αὐτῶν, τὴν ἱερὰν συμμαχίαν (25 Σεπτ. 1815), εἰς τὴν ὑποίαν προσεχώρισαν ἔπειτα ὀλίαις Εὐρωπαϊκαὶς δυνάμεις, ἐκτὸς τοῦ Πάπα καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Οὐδόλως ἀναλογισθέντες τὴν θρησκευτικὴν διαφορὰν εἰς τὴν συνομολογηθεῖσαν ταύτην ἱερὰν συμμαχίαν ὑποσχέθησαν οἱ τρεῖς δυνάσται ἀσυμφώνως πρὸς τὰ λόγια τῆς Ἀγίας γρα-

φῆς, ἥτις ἐντέλλεται νὰ ἀγαπῶνται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὡς ἀδελφοί, νὰ μένωσι συνδεδεμένοι διὰ τῶν δεσμῶν τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀδιωκτοῦ ἀδελφικῆς ἀγάπης, νὰ παρέχωσιν εἰς ἀλλήλους ἀείποτε ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν, νὰ ἀργῶσι τῶν ὑπηκόων αὐτῶν ὡς πατέρες οἰκογενείας, καὶ νὰ διασώζωσι τὴν θρησκείαν, τὴν εἰρήνην καὶ τὸ δίκαιον. Ἀλλ' ἡ κατ' ἰδέαν ὥραία αὕτη συμμαχία ἔγεινε μετ' ὀλίγον ὄργανον τέχνης πολιτικῆς, διακυβευσύτης πᾶσαν ἐλευθερίαν καὶ ζητούσης διὰ τῆς θρησκείας τὸ μὲν ἀπερίοριστον δικαίωμα τῶν ἡγεμόνων καὶ τὴν μεγίστην δύναμιν τῆς κυβερνήσεως· νὰ ἀνυψώσῃ, τὴν δὲ περὶ τοῦ αὐτοκρατοῦς τῶν λαῶν διδασκαλίαν καὶ τὰς ἐπ' αὐτῆς στηριζομένας δημοκρατικὰς καὶ συνταγματικὰς πολιτείας νὰ καταπίεσῃ. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἱερὰ συμμαχία μετεχειρίζετο οὕτω τὸν χριστιανισμόν πρὸς παχίσιν βουλευμάτων ἀντιδραστικῶν, ἐφέλκυσε καθ' ἅπασαν αὐτῆς τὴν ἐνέργειαν τὴν μομφὴν τῆς ὑποκρισίας καὶ τὸ μῖσος τῶν λαῶν.

§ 90. Καὶ οἱ μὲν ἡγεμόνες καὶ αἱ κυβερνήσεις ἐν γένει ἔτεινον πρὸς ἀπεριόριστους (ἀπολύτους) μοναρχικὰς πολιτείας, οἱ δὲ λαοὶ τούναντίον ἐπεθύμουν τὴν ἰδρυσιν ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ. Κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐδάφους τῆς Ἀγγλίας αὐξήθην τοῦτο σχῆμα τῆς πολιτείας ἀνήκει εἰς τὸν ὑπὸ βουλευτῶν ἀντιπροσωπευόμενον λαὸν ἢ παραχώρησις τῶν γόρων, ἐποπτεία ἐπὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ μετοχὴ εἰς τὴν νομοθεσίαν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν τοῦτο πολίτευμα ἐφυλάχθησαν συνάμα τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ τὰ δικαιώματα τῶν λαῶν, ἐφαίνετο ὅτι τὸ σχῆμα τοῦτο ἦτο τὸ τὰ μάλιστα ἄξιον κρατῶν πολιτισμένων. Διὸ ἡ κυρία προσπάθεια τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης εἵτεινεν εἰς τὴν ἰδρυσιν ἢ διὰδοσιν τοῦ συνταγματικοῦ τούτου πολιτεύματος, καὶ ἡ δραστηριότης τοῦ δημοσίου βίου ἐστράφη σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ τῆς πολιτείας καὶ τὸν ἐσωτερικὸν πολιτικὸν βίον. Ἐλαβον δὲ γένεσιν δύο ἰσχυρὰ κόμματα, ὧν τὸ μὲν (ὅτε μὲν ἀριστοκρατικοί, ὅτε δὲ συντηρητικοί καὶ ἄλλοτε δουλικοὶ καλούμενοι) ἤθελε νὰ παρχωρῶνται εἰς τὸν λαὸν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα δικαιώματα, οἱ δὲ (δημοκρατικοί

φιλελεύθεροι ἢ ἂν ἔτεινον εἰς τὸ μὴ παραιτέρω ριζοσπάσται) ὅσον τὸ δυνατόν πολ.ιδ. καὶ ἐν ᾧ ἐκείνοι προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσωσι παντὶ σθένει τὴν εἰσχωγὴν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ἢ, ὅπου εἶχεν ἤδη εἰσχυρῇ, νὰ γυμνώσωσιν αὐτὸ κατὰ πάντα τρόπον ἀπὸ τῶν δημοκρατικῶν στοιχείων, ἡ προσπάθεια τῶν τελευταίων ἔτεινεν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν καὶ περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ συνταγματικοῦ βίου, καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ. Μετ' ἐκείνων ἦσαν ἐν γένει αἱ κυβερνήσεις· ὅθεν οἱ φιλελεύθεροι ἀπετέλουν τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ἐκ τῶν πέντε μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης μόνῃ ἡ Ἀγγλία καὶ Γαλλία εἶχον συνταγματικὸν πολιτεῖμα, ἡ δὲ Ῥωσσία, Αὐστρία καὶ Πρωσσία διετήρουν τὸν ἀντικαθερῶς τὸ μοναρχικὸν ἀπεριόριστον. Ἐν Γερμανίᾳ δὲ, Ἰταλίᾳ καὶ τῇ Πυρηναικῇ Χερσονήσῳ ἀσχυλεῖται ἡ νεωτάτη ἱστορία καθ' αὐτὸ εἰς τοὺς περὶ πολιτείας ἀγῶνας, καθ' οὓς ὑπερίσχυεν ἄλλοτε μὲν τὸ ἐν, ἄλλοτε δὲ τὸ ἄλλο πολιτικὸν ἀξίωμα.

2. Γαλλία.

§ 91. Εἰς τὸ ἐκ βῆθρων κλονισθὲν τοῦτο κράτος συνέβη ἐπὶ τῆς παλιννοστήσεως μεταβολὴ λόγου ἀξία εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ φρονεῖν. Τὸ κόμμα διελ. τῶν σφόδρα βασιλικῶν (Οὐλτραῖοι, ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν ἀλευκοὶ Ιακωβῖνοι καλούμενοι) ὑπερίσχυσε τοσούτον, ὥστε ὁ βασιλεὺς μετὰ κόπου μόνον ἠδύνατο νὰ διατηρῇ τὸν συνταγματικὸν τῆς πολιτείας θεμελιώδη νόμον (τὸν χάρτην). Ἀντὶ δὲ τῶν φιλελευθέρων καὶ μισοθρησκίων φρονημάτων τῶν προτέρων ἡμερῶν, ἐπὶ ἧλθε θρησκομανὴς εὐπιστία, ἥτις ἐνωθεῖσα μετὰ τῶν σφοδροτάτων φιλοβασιλικῶν φρονημάτων, ἐπροκάλεσε μυσσηνοργήματα, ὑπερβαίνοντα τὰ αἰματηρότατα συμβεβηκότα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς. Ἐν Μασσαλίᾳ, Τουλώνι, Νίμη, Τολώσῃ κ. ἄλ. τ. ἐπέπεσαν στίφη λυσσώδους καὶ θρησκομανοῦς ὄχλου κατὰ τῶν ὡς διαμαρτυρομένων, Ναπολεοντιστῶν ἢ δημοκρατικῶν γνωστῶν κατοίκων, καὶ ἐσφαζον αὐτοὺς ἀνὰ ἑκατοντάδας κατὰ τρόπον σκληρότατον (Σεπτ. 1815). Ἐν Ἀθενίῳ δ' ἐπυρρόβλησαν τὸν Στρατάρχην Βροῦνν ἐἰς τὸ ξενοδοχεῖον, καὶ ἔρριψαν τὸ πτώμα του εἰς τὸν

Ῥοδανόν, καὶ ἐν Τολώσῃ ἔπεσεν ὁ στρατηγὸς *Ραμέλ* θῦμα τῆς μανίας τοῦ λαοῦ, ἐν ᾧ προσεπάθει νὰ καθυσυχάσῃ τὴν ταραχὴν τῶν βασιλικῶν. Σφαγαί, διαρπαγαί καὶ πυρκαϊαί ἦσαν τὰ συνήθως συμβαίνοντα. Ὁ δ' ὑπὸ τοῦ *Λουβέλου*, πολιτικοῦ μανιώδους, φόνος τοῦ δουκὸς τοῦ *Βερόν* (13 Φεβρ. 1820), τοῦ ἀνεψιοῦ ἐκείνου τοῦ βασιλέως, ἐφ' οὗ ἐστηρίζοντο πᾶσαι αἱ ἐλπίδες τῶν Βουρβόνων, συνετέλεσεν εἰς τὰς προσπάθειάς τῆς ἀντιδραστικῆς μερίδος, τῆς ὁποίας ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ κόμης τῆς *Ἀρτεσίας* καὶ ἡ δούκισσα τῆς *Ἀγγουλέμης*. Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν εἶδεν ἑαυτὸν ἡναγκασμένον νὰ ἀποπέμψῃ τὸ μέτριον ὑπουργεῖον τοῦ *Δεκάζη*, (Μαρτ. 1820), καὶ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς περιορισμὸν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ τῶν ἐκλογικῶν δικαιωμάτων. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπουργείου *Βιλλέλη* ἐκορυφώθη ὁ ζῆλος τῶν βασιλικῶν. Ἡ βουλὴ ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς τὸν φιλελεύθερον βουλευτὴν *Μαρουήλ* (1823), καὶ ὁ παρὰ τοῦ δουκὸς τῆς *Ἀγγουλέμης* στρατηγούμενος στρατὸς ὑπερέβη τὰ Πυρηναῖα (§ 96), ὥπως κατ' ἐντολήν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἀποκαταστήσῃ ἐν Ἰσπανίᾳ τὴν ἀπεριόριστον βασιλείαν.

§ 92. Τὴν 16 Σεπτ. 1824 ἐτελείωσεν ὁ Λουδοβίκος ΙΗ' τὴν πολλὰς ὑποστάσαν δοκιμασίας καὶ περιπετείας ζωὴν αὐτοῦ. Καὶ σκληρὰ μὲν πείρα εἶχε διδάξει αὐτὸν τὴν ἡπιότητα καὶ μετριότητα ἢ ἀκράτητος ὅμως σφοδρότης τῶν ἐπιλοιπῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἐνέπλησε τὴν καρδίαν τοῦ ἀποθνήσκοντος θλιβερῶν προαισθήσεων τοῦ μέλλοντος. Ἐγγεῖνε δὲ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ὡς *Κάρολος Ι'* ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κόμης τῆς *Ἀρτεσίας* (29 Μαΐου 1825). Ἡ δὲ πανηγυρικὴ αὐτοῦ στέψις καὶ χρίσις ἐν Ῥήμοις ἐφαίνετο νὰ σημαίνει, ὅτι διενεοῖτο νὰ κυβερνήσῃ κατὰ τὸν τρόπον τῶν παλαιῶν ἀχριστιανικωτάτων μοναρχῶν. Διὸ ἔστρεψε τὴν καρδίαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὸν κλῆρον, καὶ κατέλειπεν ἑαυτὸν παντάπασιν εἰς τὴν ἀντιδραστικὴν μερίδα μὲ τὸ σύνθημα αθρόνος καὶ βῶμός! Οἱ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως ζημιωθέντες μετανάσται ἔλαβον παρὰ τῶν βασιλικῶν φρονουσῶν βουλῶν 1000 ἑκατομμύρια φράγκα πρὸς ἀποζημίωσιν, καὶ πλῆθος νό-

μων πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐδήλωσαν τὴν πρόθεσιν τοῦ βασιλέως, ὅτι ἤθελε διὰ τῆς θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Γαλλίας νὰ στήσῃ πρόχωμα ἰσχυρὸν κατὰ τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν. Τὴν δὲ ἀναγέννησιν ταύτην ἤλπισεν ὁ Κάρολος Ι' ὅτι ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἰδρύσῃ, ἀποδίδων εἰς τὸν κλήρον τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐπίσημον θέσιν, συνιστῶν πλουσίας ἱεραρχίας, εὐνοῶν τὰ τάγματα, καὶ ἐπαναφέρων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψευδευλάβειαν μεθ' ὅλης τῆς νεορωμαϊκῆς πομπῆς. Οἱ παῖς τοῦ Πάπα λοιπὸν πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἐπανασταθέντες Ἰησοῦνται ἐπέστρεψαν ὀπίσω, ἂν καὶ ὄχι δημοσίᾳ· συνέστησαν δὲ ἐταιρίας πρὸς εὐσεβῆ ἔργα (*congregations*), καὶ προσεπάθησαν νὰ τάξωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν τῆς νεολαίας. Ἄλλ' οὕτως ἐνίσχυσεν ὁ βασιλεὺς τὴν φιλελευθέραν ἀντιπολίτευσιν· καθότι πάντες οἱ φιλοσοφικῆς παιδείας μετασχόντες ἄνδρες, πάντες οἱ φίλοι τῶν φώτων καὶ τῆς ἀληθινῆς παιδείας ἀπεστρέφοντο κυδέρνησιν, ἥτις κύνει τοσοῦτον τὸν σκοτισμόν. Ἐν ᾧ δ' ὁ τυφλωθεὶς μονάρχης ἐπίστευεν, ὅτι ἡδύνατο νὰ δεσμεύσῃ εἰς τὰς παλαιὰς ἀλύσεις τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ διὰ δυσαναλόγων πρὸς τὴν ἐποχὴν ἱερῶν ἀποστολῶν καὶ πορειῶν μετανοίας ἢ διὰ καταναγκαστικῶν νόμων καὶ περιορισμῶν. ἤκουεν ἢ πρὸς τὴν πρόοδον τείνουσα νεολαία τοὺς φιλελευθέρους λόγους καὶ τὰς διδασκαλίας τῶν πεφωτισμένων καθηγητῶν τοῦ ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου (*Γκιζώτου, Βιλλεμαίνου, Ροῦῆρ Κολλάρδου κ. ἄλ.*), ἢ ἀνεγίνωσκε τὰ τολμηρὰ καὶ ἐλεύθερα ἄρθρα τοῦ τύπου τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἢ ἐτέρπετο εἰς τὰ ἄγματα τῆς ἐλευθερίας τοῦ *Βεραγγέρου* καὶ εἰς τὰς Σατύρας τοῦ Ἑλληνιστοῦ Παύλου Λουδοβίκου Κοριέρου, καὶ ὁ πολίτης ἡδύνατο εἰς τὰ διαδεδωμένα συγγράμματα τοῦ *Βολταίρου* καὶ τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν ἢ τὰ πολυάριθμα ἱστορικὰ ἔργα καὶ ἀπομνημονεύματα τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἐνδόξου ἀρχῆς τοῦ Ναπολέοντος (*Θιέρσου, Μιριέ κ. ἄλλων*).

3 Οἱ περὶ πολιτεύματος ἀγῶνες εἰς τὴν Πυρρηναϊκὴν Χερσόνησον καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

§ 93. Ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ αἱ νέαι πολιτικαὶ ἰδέαι δὲν

εἶχον μὲν εἰσδύσει εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἱερατείου κυριαρχούμενον λαόν, ἀλλ' ἔζων εἰς τὰς ψυχὰς τῶν εὐπαιδευτῶν, καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἐπικίνδυνον νὰ ὁμολογῇ τις αὐτάς, διεδίδοντο περαιτέρω ἐν μυσικαῖς ἐταιρίαις. Τοιαῦται δὲ πολιτικαὶ ἐταιρίαι ἦσαν ἐν Ἰσπανίᾳ μὲν καὶ Πορτογαλίᾳ οἱ «Φαρμασῶντοι», ἐν Ἰταλίᾳ δὲ οἱ «Καρβονάροι». Ἐλάττωσις τῆς δυνάμεως τοῦ ἱερατείου, εἰσαγωγή ἐλευθέρου συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ καὶ ἐξύπνισις τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος ἦτον ὁ κύριος σκοπὸς αὐτῶν. Ἡ δύναμις δ' αὐτῶν ἐδείχθη κατὰ πρῶτον ἐν Ἰσπανίᾳ. Φερδινάνδος δηλ. ὁ Ζ'. ἀνὴρ κίβδηλος, ὑποπτος καὶ δεξιὸς ὑποκριτής, κατέστρεψε μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ (10 Μαΐου 1814) τῶν Κορτικῆν πολιτείαν ἐν Ἰσπανίᾳ, καὶ ἐπανεφέρει τὴν ἀπεριόριστον βασιλείαν καὶ πάντα τὰ αἵσχη τῶν ἀρχαίων χρόνων. Οἱ Εὐγενεῖς καὶ ὁ κληρὸς ἔλαβον πάλιν τὴν ἀτέλειαν τὰ μοναστήρια ἐπανηθρύθησαν, οἱ Ἰησουῖται ἠδύναντο νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ κράτος· ἐπέστρεψε δὲ τὸ ἱεροδικεῖον καὶ μετ' αὐτοῦ τὰ βρυσανιστήρια καὶ πάντες οἱ τρόμοι τῶν στυγερῶν χρόνων. Διετάχθη δὲ προσέτι τρομερὸς οὐ μόνον κατὰ πάντων τῶν ὁπαδῶν τῆς Γαλλίας, κατὰ πάντων οἷτινες ἔλαβον ἐπὶ Ἰωσὴρ δημοσίαν θέσιν ἢ ὑπηρέτησαν ὅπως δῆποτε αὐτόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὁπαδῶν τῶν Κορτῶν, κατὰ τῶν συμμοριαρχῶν, οἷτινες εἶχον χύσει τὸ αἷμα τῆς καρδίας αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πατρίδος, καὶ ἠξίουσαν νῦν νὰ λάβωσιν ὡς ἀντιμισθίαν μετοχὴν μόνον εἰς τὴν πολιτείαν καὶ πολιτικὴν ἐλευθέραν. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἡρώων μαχητῶν ἀπέθανον ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ δημίου, ἄλλοι δὲ μετανάστευσαν ὡς ἐξόριστοι καὶ φυγάδες εἰς τὴν ξένην· οἱ δὲ ὑπομείναντες ἔκρυψαν τὰς προθέσεις καὶ τὴν ὀργὴν αὐτῶν εἰς τὸ σιωπηρὸν στῆθός των. Ἀριθμὸς δὲ τις αὐλικῶν (*Kamarilla*), συνιστάμενος ἐκ πλεονεκτικῶν προνομιστῶν, ἡμετοκομικῶν ἱερέων, χολακευτικῶν θλαμηπόλων τῆς αὐλῆς καὶ μηχανορῥάφων γυναικῶν, ἀπέκτετε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Φερδινάνδου, καὶ παρώρμησεν αὐτὸν εἰς σκληρότατον διωγμὸν πάντων τῶν ἐλευθεριαζόντων. Διοικήσεις καὶ δικαιοδοσίαι εὐρίσκοντο εἰς οἰκτροτάτην κατὰστασιν· τὸ δημόσιον ταμεῖον καὶ μεθ' ὅλας τὰς φορολογικὰς

καταπιέσεις ἦτον ἐξηντλημένον, τὸ ἐμπόριον ἔμενε στάσιμον. καὶ δ' ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ ἀποικίαι ἀπεστάτησαν καὶ διεξήγαγον ἀγῶνα, ὅστις ἐτελείωσεν ἐπιφύων τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐκεῖθι διαφόρων πολιτειῶν καὶ τὴν ὕδρυσιν πολλῶν δημοκρατιῶν.

§. 94. Ἀλλὰ τότε συνέβη ὥστε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ νέου ἔτους 1820 νὰ ἐκραγῇ στρατιωτικὴ συνωμοσία ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἐν Γαδεῖροις συνηθροισμένων, καὶ εἰς ἐπιδιῶσιν πρὸς τὴν νότιον Ἀμερικὴν πρωτοισμένων συνταγμάτων. Ἀνεπετάσθη δὲ ἡ σημαία τῆς ἀνταρσίας καὶ ἀνεκηρύχθη τὸ σύνταγμα τῶν Κορτῶν. Καὶ ψυχὴ μὲν τῆς ἐπιχειρήσεως ἦτον ὁ συνταγματάρχης 'Ριέγος' ἀλλὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὅλου ἀνέλαβεν ὁ ἐκ τῆς φυλακῆς ἐλευθερωθεὶς Κουβρώας. Ἐν βραχεὶ δὲ διεδόθη ἡ ἐπανάστασις καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰσπανίας· ἀπανταχοῦ ἀπήτησαν τὸ πολίτευμα τοῦ ἔτους δώδεκα (§. 67), καὶ εἰς τὸν βασιλέα δὲν ἔμενεν ἄλλο ἐπίλοιπον, εἰμὴ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας (7. Μαρ. 1820), νὰ συγκαλέσῃ τὰς Κόρτεϊς καὶ ὀρκισθῇ εἰς τὸ σύνταγμα. Ἡ νίκη δ' αὕτη τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ δημοκρατικῶν παρώρμησεν εἰς μίμησιν τοὺς ἐν Πορτογαλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ὁμόφρονάς των. Ἐν Λισσαβῶνι καὶ Ὀπόρτῳ συνέβησαν ἀνακινήσεις τοῦ λαοῦ, αἵτινες εἶχον ἀποτέλεσμα τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Λόρδου Βερσφορδίου, ὅστις ἐκυβέρνηα τὸν τόπον ἐν ὀνόματι τοῦ ἐν Βρασιλίᾳ, ἔτι διατρίβοντος βασιλέως, τὴν συγκάλεσιν τῶν τάξεων (Κορτῶν), καὶ τὴν εἰσαγωγὴν συντάγματος σχεδιασθέντος κατὰ τὸ Ἰσπανικὸν (26. Ἰαν. 1821). Ἐπέστρεψε δὲ ὁ Ἰωάννης ΣΤ' εἰς τὴν Λισσαβῶνα, καὶ ὀρκίσθη εἰς τὸ νέον πολίτευμα διὰ τὴν Πορτογαλίαν καὶ Βρασίλιαν.— Καὶ ἐν Νεαπόλει δὲ ἤγειραν οἱ Καρβονάροι στρατιωτικὴν συνωμοσίαν, ἣτις πρωόδευσε μετ' ὀλίγον τοσοῦτον, ὥστε ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος εἶδεν ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ἰσπανικοῦ πολιτεύματος τῶν τάξεων. Θριαμβεύοντες δ' εἰσῆλθαν εἰς τὴν Νεάπολιν ὁ Γουλιέλμος Πέπτης καὶ Καρασκῶζας οἱ πρωτοῦργοι τῆς συνωμοσίας, ἡγούμενοι τῶν ἐπαναστατικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν ἐνωθέντων Καρβονάρων (18. Ἰουλ. 1820).—Καὶ ἐν

Πεδεμοντιῶ δὲ ἀνεφύη ἐπαναστατικὴ ἀνακίνησις κατὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ἱερατείου καὶ τῆς ἐξ εὐγενῶν ἀριστοκρατίας στηριζομένης ἀπεριόριστου βασιλείας, μεθ' ἣν παρητήθη μὲν ὁ *Βίκτωρ Ἐμμανουήλ*, εἰσέχθη δὲ εἰς τὴ βασιλείαν τῆς Σαρδηνίας τὸ Ἰσπανικὸν συντάγμα (Μάρτιος 1821).

§. 95. Ἀνεπηχόσαντες διὰ τὸ νέον τοῦτο ἐπαναστατικὸν πνεῦμα, τὸ ὅποσον ἐφαίνετο ὅτι κατέλαβε καὶ τὴν *Ιταλίαν* τῆς *Γερμανίας*, ἀπερρίσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἱερᾶς συμμαχίας νὰ καταθλίψωσι κατὰ πρότασιν τοῦ Μετερνίχου τὰς ἐλευθερίους ἀνακινήσεις. Εἰς τὴν ἐν ΛΑΪΒΑΧΙῃ σύνοδον (Ἰανουάριος 1821), ἔνθα παρεβρέθη καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδος, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν μοναρχῶν, ἀπερρίσθη νὰ ἀνατραπῇ διὰ τῆς βίας ἐν Νεαπόλει τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα. Ὁ δὲ Φερδινάνδος, συγκατετέθη εἰς τὴν πρόθεσιν ταύτην. Ὅθεν εἰσβαλόντος Αὐστριακοῦ στρατοῦ, ἠττήθησαν ταχέως τὰ ἄνδρα στρατεύματα τοῦ Πέπη καὶ Καρακολῶ, καὶ μέρος μὲν διέσκορπίσθησαν, μέρος δὲ ἀναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν (24 Μαρτ. 1821)· ὁ δὲ βασιλεὺς κατήργησε πάλιν μετὰ ταῦτα τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα. Ἐκτοτε δὲ τυραννίσαν ἡ ἱερατικὴ δύναμις καὶ ἡ ἐπὶ μισοφρόνων καὶ τῆς ἀστονομίας στηριζομένη ἀπόλυτος *Βασιλεία* πρὸς καταπίεσιν πάσης ἐλευθερᾶς κινήσεως διὰ τῆς καταθλίψεως τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τοῦ φόβου. — Ἡ δ' ἐκθασίς αὕτη ἀπεφύσκει καὶ τὴν τύχην τοῦ Πεδεμοντικῶν συντάγματος. Καὶ ἀντέστησαν μὲν εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν οὐχὶ ἄνευ δόξης οἱ ὑπὸ τοῦ Σάιτα Ρόζα ἐνθουσιαζόμενοι φιλελεύθεροι ἐν *Νοβάρα* (Ἀπρ. 1821)· ἀλλ' αἱ δυνάμεις αὐτῶν κατεβλήθησαν μετ' ὀλίγον. Τὸ Τουρίνον καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν· ἀποκατεστάθη δὲ πάλιν καὶ εἰς τὸ βασιλείον τῆς Σαρδηνίας ἡ ἀπεριόριστος βασιλικὴ δύναμις ἐν τῇ αὐτρητοτάτῃ αὐτῆς μορφῇ καὶ μετὰ πάντων τῶν ἐπακολούθημάτων τῆς ἀντιδράσεως (*repression*).

§. 96. Δὲν ὑπῆρξε πολὺ λαμπρότερα ἡ ἐκθασίς τῶν Ἰσπανικῶν Κορτῶν. Ὅτε δηλ. οἱ φιλελεύθεροι κατεσχέσθησαν τὴν νίκην αὐτῶν, ἐπεριόρισαν καθ' ὑπερβολὴν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ προσέβαλον καιρίως τὰ μοναρχία, τὰς προνομιούχους τάξεις

καὶ τὰς πατροπαραδότους τάξεις καὶ συνηθείας, διήγειραν τὸν λαὸν εἰς ἀγῶνα οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀπολύτου βασιλείας. Αἰματηρὸς δ' ἐμφύλιος πόλεμος ἠπείλει νὰ σπαράξῃ ἐκ νέου τὸ δυστυχὲς ἔθνος. Ἀλλὰ τότε συνελθόντα τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συμμάχιας εἰς τὴν ἐν Βερῶνῃ Σύνοδον (Ὀκ. 1822), ἀπήτησαν παρὰ τῶν ἐν Μαδρίτῃ Κορτῶν νὰ μεταβάλῃσι τὸ πολίτευμα αὐτῶν, καὶ νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὸν βασιλέα μεγαλητέραν ἐξουσίαν. Καὶ ἀπερρίψαν μὲν θαρράλεις αἱ δημοκρατικαὶ τάξεις τὸ κέλευσμα τοῦτο· ἀλλ' ἤδη (Φεβρουαρ. 1823) Γαλλικὸς στρατὸς διέβη τὰ Πυρηναῖα ὑπὸ τὸν δοῦκα τῆς Ἀγγουλέμης. Μάτην ἐκάλεσαν αἱ Κόρτεις τὸν λαὸν εἰς τὰ ὄπλα· ἡ συνταγματικὴ ἐλευθερία ἦτο λέξις ἀκατάληπτος εἰς τὸν ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν ἀγόμενον ὄχλον, καὶ ἡ νέα τάξις ἀντέκειτο πρὸς τὰ ἔθιμα αὐτῶν καὶ τὰ αἰσθήματα· ὁ πόλεμος τοῦ λαοῦ, ὁ παλαιὸς ἔνδοξος πόλεμος τῶν συμμοριῶν (*guerrilla*), εἰς τὸν ὁποῖον ἐσῆριξαν τὰς πεποιθήσεις αὐτῶν αἱ Κόρτεις, ἐγεινεν ἀτελής, τὸ δὲ πλῆθος καὶ ἡ Καμαρίλλα ἐχαιρέτισαν τοὺς Γάλλους ὡς σωτῆρας ἀπὸ τῆς μισητῆς δυναστείας τῶν Φαρμασῶνων. Μάτην ἀντέστησαν ἀρχηγοὶ τινες, ὡς ὁ Μίρας ἐν Βαρκελώνῃ καὶ ὁ Κουϊρώγας ἐν Λεῶνι, μετὰ θάρρους καὶ ἀνδρείας κατὰ τοῦ ξένου στρατοῦ· οἱ στρατιῶται ὀλίγον ἐπέδειξαν τὸ φιλοπόλεμον, καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἐγκαίρως διὰ συμβάσεων. Οἱ δὲ Γάλλοι εἰσηλάσαν νικηφόροι εἰς τὴν Μαδρίτην, καὶ ἐπειδὴ αἱ Κόρτεις εἶχον φύγει μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὰ μεσημβρινά, διώρῃσαν ἀντιβασιλείαν. Τὰ ὄχυρά Γάδειρα ὑπῆρξαν τὸ τελευταῖον καταφύγιον τῶν φίλων τοῦ συντάγματος· ὤθεν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ὤρμησαν τώρα οἱ ἄλλοι (15 Αὐγ. 1823). Τότε ὅμως κατέπεσε τὸ θάρρος τῶν Κορτικῶν μελῶν· ἀντὶ νὰ ταφῶσιν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως, ὡς εἶχον κηρύξει πρότερον μεγαλαύχως, συνωμολόγησαν μετὰ τῶν πολιορκητῶν συνθήκην, καθ' ἣν συγκατετέθησαν εἰς τὴν ἑαυτῶν διάλυσιν, καὶ ἀφῆκαν ἐλεύθερον τὸν βασιλέα. Διὰ ξένης λοιπὸν λόγχης ἀποκατέστη πάλιν ὁ Φερδινάνδος Ζ', εἰς τὴν πλήρη αὐτοῦ δύναμιν· τὸ σύνταγμα μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν διατάξεων ἔμεινεν ἀνευ ἐνεργείας καὶ ἡ ἀποστολικὴ μερὶς ἀπέλυσεν ὅλα τὰ ρανιδῶδη καὶ ἐκδι-

κητικά πνεύματα κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. Ὁ Ῥιέγος καὶ πολλοὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἀπέθανον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ δημίου (7. Νοεμ.), χιλιάδες δὲ περιεπλανήθησαν εἰς τὴν ξενονίως ἀπο-
ροι καὶ ἀπάτριδες φυγάδες καὶ ἐξόριστοι· καὶ μέγας ἐπίσης ἀριθ-
μὸς ὥφειλε νὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς ὕψος τυλακάς διὰ
τὸν ζῆλον, μεθ' οὗ προσεπλάθη νὰ στεροῦν τὸν λαόν τῃ καθε-
στῶτα καὶ τὰς διατάξεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε συνειθίσει αὐτὸν
τριῶν ἑκατονταετηρίδων δεσποτεία.

§. 97. Ἡ ἀξιοβρόχνητος ἐκδοσις τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Κορτικῆς
πολιτείας παρώρμησεν ἐν Πορτογαλίᾳ τὴν βασιλίσσαν (ἀδελφὴν
τοῦ Φερδινάνδου Ζ΄) καὶ τὸν δευτέρον αὐτῆς υἱὸν Δὸν Μιχαὴλ
νὰ ἀπαλλαχθῶσιν ὁμοίως διὰ τῆς βίας ἀπὸ τοῦ μισήτου συντάγ-
ματος. Παρέπεισαν λοιπὸν τὸν ἀσθενοῦς χαρακτῆρος βασιλέα
Ἰωάννην ΣΤ΄, νὰ καταλύσῃ τὴν Κορτικὴν πολιτείαν, καὶ νὰ
ἐπιτρέψῃ τὴν κατὰδιδῶσιν τῶν συνταγματικῶν καὶ φαρμασιῶνων.
Ὅλιγον δὲ μετὰ ταῦτα διήγειρεν ὁ Δὸν Μιχαὴλ ἐπανάστασιν
κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς, ὅπως παρασκευάσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀν-
τιβασιλείαν, ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἐπειρεῖ μόνον ἐναντίον αὐτοῦ
τὴν ἐξορίαν (Ἀπρίλ. 1824). Δύω ἔτη μετέπειτα ἀπέθανεν ὁ
Ἰωάννης Ζ΄. (10 Μαρτ. 1826). Ὁ δὲ πρεσβύτερος αὐτοῦ υἱὸς
Δὸν Πέτρος ὅστις, ὡς συνταγματικὸς αὐτοκράτωρ τῆς Βρα-
σιλίας, δὲν ἠδύνατο νὰ ᾔναι συγχρόνως καὶ βασιλεὺς τῆς Πορ-
τογαλλίας, ἀνέθηκε τὴν ἐπὶ τῆς μητρικῆς χώρας κυβέρνησιν εἰς
τὴν ἀνῆλικον αὐτοῦ θυγατέρα Δόκιαν Μαρίαν δα Γλόρια, καὶ
ἀπένειμεν εἰς τοὺς Πορτογάλους ἐλευθερίον πολιτεύμα (Χάρ-
την). Καὶ κηρύχθη μὲν χρόνον τινὰ μετὰ ταῦτα ὁ ἐκ τῆς ἐ-
ξορίας ἐπιστρέψας ἀδελφὸς αὐτοῦ Δὸν Μιχαὴλ νὰ ἀνατρέψῃ
ἐκ δευτέρου μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἀποστολικῆς μερίδος τὸ πο-
λίτευμα τοῦτο (Ιούν. 1828), στερήσας τὴν ἀνεψίαν αὐτοῦ τῶν
ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων τῆς ἐνεργήσας νὰ κηρυχθῇ ἀπε-
ριόριστος βασιλεὺς, καὶ μανεῖς μετ' ἐξορίας, τιμωριῶν εἰς δε-
σμωτήρια καὶ θανατώσεων κατὰ τῶν φίλων καὶ ὁπαδῶν τῆς
συνταγματικῆς τάξεως· ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ὀλίγον χρόνον δι-
ήρκεσεν. Ὁ Δὸν Πέτρος, ἀναγκασθεὶς ἐν Βρασιλίᾳ νὰ παραδώσῃ
τὸ στέμμα εἰς τὸν ἀνῆλικον αὐτοῦ υἱόν, προσωποποιήθη, συλλέ-

Ξας στρατεύματα εἰς τὴν Πορτογαλίαν, καὶ ἐστενοχώρησε τοῦ-
 σοῦτον τὸν τυραννικὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν εἰς διεστῆ τινα πόλεμον
 (1832—1834), ὥστε οὗτος παρητήθη τελευταῖον τοῦ θρόνου
 καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ξένην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπεκατέστησε
 μὲν πάλιν ὁ Πέτρος τὸ Κορτικὸν πολίτευμα (7 Ἰουν. 1834),
 ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ὑπέστη ἡ πολιτεία αὕτη
 πολλὰς μεταβολὰς καὶ ἐπηρείας ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τῆς θυ-
 γατρὸς αὐτοῦ *Δόννας Μαρίας*.

4. Μεγάλη Βρετανία.

§ 98. Ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἐξέλθει ἰσχυρὰ καὶ νικηφόρος ἐκ
 τοῦ πρὸς τὴν Γαλλίαν μακροχρονίου πολέμου. Εἶχε δ' ἐξουθε-
 νίσει τοὺς στόλους τῶν ἄλλων λαῶν, καὶ καταστήσει τοσοῦ-
 τον ἰσχυρὸν τὸ ἴδιον ναυτικόν, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ
 ἀμφισβητήσῃ πρὸς αὐτὴν τὴν κατὰ θάλασσαν ἀρχήν· εἶχε δὲ
 μεγεθύνει τὰς ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις κτήσεις αὐτῆς,
 αὐξήσει καὶ πρᾶγμάγει τὸν Καναδᾶν, ἰδρύσει ἀποικίας εἰς τὰ
 δυτικά καὶ μεσημβρινὰ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ νικήσασα εἰς τὰς
 Ἀνατολικὰς Ἰνδίας τὸν ἰσχυρὸν Σουλτάνον *Τίππον Σαχίβ*,
 δημιουργήσει κράτος, ὑπερβάν πολὺ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν
 πληθυσμὸν τὴν μητρόπολιν καὶ γενόμενον πηγὴν ἀνεξάντλητον
 τοῦ πλοῦτου καὶ ἐμπορίου· πόρρω δὲ κείμεναι νῆσοι, ἀνακαλυ-
 φθεῖσαι ὑπὸ τολμηρῶν θαλασσοπόρων, οἷοι τοῦ *Κῶκ*, κ. ἄλλ.
 εἰς τὸν ἑκαμῆσον κόσμον, ἔκλιναν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς θα-
 λασσοκράτορος ταύτης νησιώτιδος χώρας. Ἡ δὲ κατοχή τοῦ
Γιβραλτᾶρ καὶ τῆς *Μάλτας*, ἡ ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων προ-
 στατευτικὴ κυριαρχία καὶ ὁ διὰ τῶν Δαρδανελλίων ἐλευθερὸς
 πλοῦς, ἐξασφάλισαν εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν ἐν Παρίσι τοῖς εἰρήνην
 τὴν κυριαρχίαν τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τὴν μετὰ τῆς Ἀ-
 νατολῆς ἐπιμιξίαν. Διὰ δὲ τοῦ ὑπ' αὐτῆς στερεῶς παγιωθέντος
 μετ' ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ τοῦ λόγου πολιτεύματος, καὶ
 ἀκριβοῦς ὅρισμῳ τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ βασιλέως,
 διήγειρεν ἡ Ἀγγλία τὸν φθόνον τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ
 δυνάμει ταύτῃ καὶ ἀκμῇ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὑπέστη τὸ κράτος
 ἀνιάτους πληγὰς. 1) Ἐν ᾧ δηλ. μικρὸν τι μέρος τοῦ λαοῦ

Ἀπεσώρρευεν ἄμετρα πλοῦτη, τὸ πολὺ πλῆθος ἐβυθίζετο εἰς καταθλιπτικὴν περίαν. Οἱ δὲ πολυδάπανοι κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν πόλειμοι, καὶ τὰ ἀμέτρητα ἐπικουρικὰ χρήματα, ἅτινα παρεχωρήθησαν εἰς τὰς κυβερνήσεις τῆς ἡπείρου, ἐπηύξησαν τοσοῦτον τὸ ἐθνικὸν χρέος, ὥστε ὁ ἐτήσιος τόκος κατήντησε νὰ ἀναβῇ εἰς 34 ἑκατομ. λ. σ. Το βάρὺ δὲ τοῦτο χρέος, ἠνωμένον μετ' αὐτῆς ἀσώτου καὶ ὑπερμεγέθων μισθοδοσιῶν, ἐπολλαπλασίασε τοσοῦτον τὰ ἐξοδα τοῦ κράτους, ὥστε μόνον διὰ τῶν ἀδιαλείπτως ἐπαυξανομένων φόρων τῶν ἐμπορευμάτων, ζωοτροφῶν, εἰσοδημάτων (φόρος ἐπὶ τῶν ἐσόδων), οἰκῶν καὶ ἰδιοκτητῶν ἀγρῶν, ᾗδυναντο νὰ εἰσπραχθῶσι τὰ ἀναγκασιῶντα ποσά. Τοῦτο δ' ἐπήνεγκε τὴν πτώχευσιν τῶν μικρῶν γεωκτημόνων καὶ τῶν ὀλίγα ἐχόντων κεφάλαια βιομηχανῶν. Τὸ ἰδιόκτητον δηλ. τῶν ἀγρῶν περιῆλθε κατὰ μικρὸν εἰς τὰς χεῖρας εὐπόρων εὐγενῶν, οἵτινες εἰζευρον νὰ πολλαπλασιάσῃσι τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, ἐπαυξάνοντες τὰ ποσά τῶν ἐνοικιάσεων καὶ ἐνισχύοντες τοὺς κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς ξένου αἵτου περὶ γεννημάτων κόμους· ἡ δὲ βιομηχανία ἦτο κτῆμα τῶν πλουσίων ἐργοστασιαρχῶν, οἵτινες ἐκτείνοντες τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν, ὑπερέβαλλον τοὺς ὀλιγώτερον εὐχρημάτους· καὶ ἡ μὲν μεσαία τάξις τῶν πολιτῶν ἥλαττο, ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ ἐργαστάσια ἐργατῶν ἐπολλαπλασιάζετο ἐπαισθητῶς. Βαρεῖς δ' εἰς τοὺς δῆμους ἐπιβαλλόμενοι ὑπὲρ τῶν πτωχῶν φόροι, καὶ αἱ κατὰ καιροὺς καταβολαὶ τῆς κυβερνήσεως, ἔδεν ἥδυναντο νὰ θεραπεύσῃσι τὴν ἀθλιότητα ταύτην. Ἰθουμένοι δ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ ἐνδείας, προσεπάθησαν μὲν ἐπανειλημμένως οἱ Προλεταριοὶ (Πενέστατοι) νὰ βελτιώσωσιν ἐπαναστατοῦντες τὴν θέσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ ἄνομα αὐτῶν ταῦτα ἐπιχειρήματα ἀπέβαινον ἐκάστοτε πρὸς ζημίαν των. Καὶ εὐκόλως μὲν περιεστέλλοντο τὰ ἄοπλα στίφη ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως· ἀλλ' ἡ φοβικὴ τιμωρία τῶν ἐν Μαγχεστρίᾳ στασιαστῶν (1819) ἐπέσυρε πικρά κατὰ τῆς κυβερνήσεως ὀνειδῆ. Μετ' ὀλίγον δ' αἱ κατώτεροι κλάσεις τοῦ λαοῦ ἐπεθύμησαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν. Ὅπως ἐπενεργῶσι δηλ. εἰς τὴν νομοθεσίαν ἐπεζήτησαν κοινὸν ἐκλογικὸν δικαίωμα (ἀνευ ὀρισμένης περιουσίας), ἐπὶ τῇ κοινωβού-

λια, μυστικὴν ψηφοφορίαν κ. τ. ὅμ. Κατέθηκαν δὲ τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν εἰς χάρτην τινὰ τοῦ λαοῦ· ὅθεν ἐπωνομάσθησαν *Χαρτί-σται*. Συνεργούντων λοιπὸν αὐτῶν κατέστησαν ἡπιώτεροι οἱ περὶ *σιτηρῶν νόμοι*, δι' ὧν κατέστη εὐκολωτέρα ἡ εἰσαγωγὴ ξένων γεννημάτων (1842).

§ 99. *Αὐλὴ καὶ Κυβέρνησις*. Μετὰ τοὺς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος δεινοὺς ἀγῶνας ἐπῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατάστασις ἐκλύσεως. Ὁ εἰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις βυθισμένος βασιλεὺς *Γεώργιος Δ'*, ὅστις ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ εἶχε ταχθῆ μετὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐνεπιστεύθη εἰς τοὺς ψυχροὺς, γηράσαντας εἰς τὴν πολιτικὴν σύνεσιν τοῦ Πίτ Τόρεις, καὶ ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λαοῦ. Οὗτος δ' ἀνταπέδωκεν εἰς αὐτὸν δυσἀρέσκειαν καὶ μῖσος, μάλιστα ὅτε κατέστησεν ἀξιωμανημόνευτον τὸ πρῶτον ἔτος (1820) τῆς ἀνεξαρτήτου αὐτοῦ κυβερνήσεως διὰ τινος ἐνώπιον τῆς Ἀνω Βουλῆς σκανδαλώδους περὶ *διαζυγίου δίκης* πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ *Καρλότταν* τὴν ἐκ Βρουμβόργης, ἣτις ἐζῆ ἐν ἀκουσίῳ ἀπ' αὐτοῦ χωρισμῷ. Ἀποθανούσης δὲ τῆς βασιλίσσης τὸ ἐπόμενον ἔτος (1821), ἠκολούθησεν αὐτὴν εἰς τὸν τάφον ἡ συμπάθεια καὶ εὐσπλαγχνία τοῦ ἔθνους, ὅσον καὶ ἂν ἦσαν ὀλίγον ἀξιεπαινα τὰ *ἔτη* αὐτῆς καὶ ἡ διαγωγὴ. Ὁ δὲ *Καστλερῆγος*, πολυστῆς ἐταῖρος τοῦ Γεωργίου, καὶ ὁπαδὸς πολιτικῆς κινδύλου καὶ ἀπίστου, ἔδωκεν ἀφ' ἐαυτοῦ τέλος εἰς τὴν ζωὴν του, καταληφθεὶς ὑπὸ βρυθυμίας, (12 Αὐγ. 1822). Τοῦτο δ' ἐτάραξε τὰ μέγιστα τὸν βασιλέα, τοῦ ὁποίου τὴν συνειδήσιν ἐπεδάρουν ἄλλως πολλαὶ πλάναι τῆς νεότητος, καὶ κατέστησεν αὐτὸν μισάνθρωπον. Ὅθεν διήγαγεν ἐν σκληρῇ ἐρημίᾳ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ, καθ' ἃ παρέσχε πάλιν τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐξοχὸν θέσιν εἰς τὸ νησιωτικὸν κράτος τῶν Ἀγγλῶν, προσπλησιάζας εἰς τὰ ἀξιώματα τῶν Οὐγγῶν, ὁ μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ ΚΑΝΝΙΓ. Ἀποθανούσης δὲ νέας καὶ ἀτένους τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς τοῦ Γεωργίου Δ', τῆς εὐφυοῦς καὶ ἀξιαγαπῆτου πριγκιπέσσης *Καρλόττης* (νυμφευθεῖσας μετὰ *Λεοπόλδου* τοῦ *Κοβούργου*, τοῦ μετέπειτα βασιλέως τοῦ *Βελγίου*), ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ *Γουλιέλμος Δ'*.

(26 Ἰουν. 1830), ἀνὴρ ἀπλοῦς καὶ εὐθύς. Ἐπὶ τούτου (1830 —37) ἔλαβον οἱ Οὐῆγοι εἰς τὰς χεῖρας τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἡ μετὰ σφοδροτάτους ἀγῶνας κατορθωθείσα σπουδαία ἀναμόρφωσις τοῦ Κοινοβουλίου (1. Μαρτ. 1831), καθ' ἣν ἡ κοινοβουλευτικὴ ἐκλογὴ διετάχθη καινοτρόπως κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων, καὶ τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα κατέστη ἀνεξάρτητον ἀφ' ὧρισμένης τινὸς περιουσίας (τιμῆματος), ὑπῆρξε λαμπρὰ νίκη τῆς μεσαίας τῶν φιλελευθέρων τάξεως κατὰ τῶν ἀριστοκρατικῶν. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα (Αὐγ. 1833) συνέβη καὶ ἡ χειραφέτησις τῶν δούλων, δι' ἣν εἰργάσθησαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ Οὐίλθερφοκς, Βούξτων καὶ ἄλλοι φιλόανθρωποι. Μετὰ μεγάλων δ' ἀναλωμάτων πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἀποίκων ἀπληλευθέρωσεν ἡ Ἀγγλία εἰς τὰς ἀποικίας αὐτῆς τοὺς δούλους, καὶ προσεπάθησεν ἔπειτα παντὶ σθένει νὰ παρακινήσῃ καὶ ἄλλους λαοὺς εἰς ὅμοιαν χειραφέτησιν, καὶ νὰ καταπαύσῃ παντάπασι τὴν δουλεμπορίαν. Μετὰ δὲ τὸν Γουλιέλμον Δ' ἐλάβε τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας ἡ ἀνεψία αὐτοῦ ΒΙΚΤΩΡΙΑ (20 Ἰαν. 1837, συζευχθεῖσα ἀπὸ τῆς 10 Φεβρ. 1840 μετὰ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Κοβούργου Ἀλβέρτου. Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς προσεπάθησεν ὁ μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ, Σίρ Ροβέρτος Πήλ νὰ δώσῃ νέαν ἀνάπτυξιν εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐλαττώων τοὺς δασμοὺς. Ἐκτοτε δὲ «ἐλευθέρᾳ ἐμπορίᾳ» εἶναι τὸ σύνθημα τῆς ἡμέρας.

§. 100. 3.) Ἡ *Ἰρλανδία* μένει μέχρι τῆς ὥρας ταύτης τὸ τραυματισμένον μέρος τοῦ πολιτικοῦ σώματος τῆς Ἀγγλίας. Αἱ κακώσεις τῶν προτέρων γενεῶν ἤνοιξαν μετεξ ἧς Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας χάσμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἄφησε ποτὲ νὰ γείνη ἐντελὴς ἡ ἐνωσις τῶν ἐνεκ τῆς φύσεως, θρησκείας καὶ τῶν πολιτικῶν διατάξεων διχοφύρων τούτων λαῶν. Δύο δὲ πράγματα, προελθόντα ἐκ παλαιᾶς ἀδικίας, διήγειραν μέγιστα τὸ μῖσος τῶν ἐμπαθῶν Ἰρλανδῶν, ἡ τραχὺὰ μεταφύρσις τοῦ πέννητος λαοῦ τῶν χωρικῶν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἀγγλίας κατὰ πέντων εὐγενῶν γεωκτημόνων, καὶ τὰ ἄτοπα τῆς Εκκλησιαστικῆς καθιστώσας· διότι Ἀγγλικοὶ καὶ κληρικοὶ κατέχουσιν ὅλην τὴν περιουσίαν τῶν Ἰρλανδικῶν ἐκκλησιῶν, ἐν ᾧ ὁ καθολικὸς καὶ ἐν πλείονι δια-
εμπορίας

γων λαὸς ὀφείλει νὰ διατηρῇ ἐκ τοῦ ἄρτου αὐτοῦ τοὺς ἀμίσθους
 ἱερεῖς. Καὶ τὰ μὲν παράπονα τῶν Ἱρλανδῶν δὲν ἔτυχον ἀκροά-
 σεως, αἱ δ' ἐπαναστάσεις ὡς ἀπεπειράθησαν, κατεβλήθησαν καὶ
 ἐπολλαπλασίασαν τὴν κατὰθλιψιν. Πρῶτον δ' ὅτε διὰ τοῦ
 ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΕΩΣ (emanicipation) παρε-
 χωρήθη (1829) εἰς τοὺς καθολικοὺς Ἱρλανδοὺς ἡ πρόσοδος εἰς
 τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον, ἔλαθεν ὁ Ἱρλανδικὸς λαὸς εὐκαιρίαν,
 νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν κατάργησιν τῶν καταχρήσεων. Ὅθεν ὁ Δαυιὴλ
 ΟΚΟΝΝΕΛΟΣ, εἰσελθὼν ἤδη εἰς τὸ Κοινοβούλιον μετ' αὐτῶν
 πλειοτέρως τῶν 40 ὁμοφρόνων αὐτῷ Ἱρλανδῶν, ἠπέλιψε τὴν
ἀνάκλησιν τῆς ἐνώσεως (union). Ἄν δὲν ἦελον λησθῇ ὑπ'
 ὅψιν αἱ δίκαιαι ἀπαιτήσεις τοῦ Ἱρλαντικοῦ λαοῦ. Ἡ δ' ἐπαν-
 ξανομένη *περία*, ἥτις, ἐλλιπόντως τοῦ θερισμοῦ τῶν γεωμή-
 λων, παρήγαγε δεινὴν πείναν, ἀπῆτει δραστήριον φάρμακον εἰς
 τὴν καχεκτικὴν κατάστασιν. Ἐνεκα δὲ τῆς εὐερεθίστου καὶ εὐ-
 κινήτου φύσεως τῶν Ἱρλανδῶν, δὲν ἦτο δύσκολον εἰς τὸν μέγαν
 ῥήτορα τοῦ λαοῦ καὶ ὀδηγῶν Οκοννέλον, νὰ διατηρῇ τὴν
 χώραν εἰς ἀκατάπαυστον ταραχὴν, καὶ διὰ τῆς συνθηματικῆς
 λέξεως ἀνακαλήσεως νὰ διευθύνῃ τὴν ὅλην δύναμιν τοῦ λαοῦ
 πρὸς *ἓνα* σκοπόν. Ἀπανταχοῦ δὲ συνεστάθησαν *ἀνακλητικαὶ*
ἐταιρίαι πρὸς ὑποστήριξιν τῶν σκοπῶν τοῦ Ὀκοννέλου, καὶ ὁ
 καθολικὸς κληρὸς, ὅστις ἤσκει ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἀ-
 παιδεύτου λαοῦ, ἦτον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὀκοννέλου· ὁ λό-
 γος αὐτοῦ ἦρχε τῆς Ἱρλανδίας. Κατάργησις τοῦ εἰς τὸν *ἐν Ἱρ-*
λανδίᾳ Ἀγγλικανικὸν κληρὸν ἀπογερομένου δεκάτου ἦτον
 ἡ καθ' αὐτὸ αἰτησις τῶν Ἱρλανδῶν. Ὅτε δὲ αἱ προτάσεις αὐ-
 τῶν δὲν ἐπέτυχον εἰς τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον, κινήθησαν οἱ
 ἐνοικιασταὶ τὰ δέκατα, καὶ ἐμπόδισαν τὴν κατάσχεσιν. μετὰ-
 χειρισθέντων δὲ τῶν Ἀγγλῶν βίαν, ἀντέταξαν καὶ αὐτοὶ τὴν
 βίαν. Στίφη δὲ ὀπλισμένων ὁμίλων διήλθον τὴν χώραν, κα-
 τὰκλείποντα ἵχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν αἵματα καὶ πυρκαϊάς.
 Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξήγειρε τὴν κυβέρνησιν, ὥστε νὰ ἐπιστήσῃ
 κατεσπευσμένως μεγίστην προσοχὴν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν
 καὶ λιμοκτονοῦσαν Ἱρλανδίαν. τὴν χώραν τῶν παθῶν καὶ τῆς
 ἀβλύγτητος, διὰ τοῦ *περὶ Ἱρλανδίας Λοιπὸν ἀναγκαστικοῦ*

προβουλευματος (1833) ἐκηρύχθη ἡ νῆσος εἰς κατάστασιν πολέμου, ὅπως διατηρηθῇ ἡ τάξις διὰ τοῦ φόβου· καὶ διὰ τοῦ περὶ Ἑλλανδίας ἐκκλησιαστικοῦ προβουλευματος μετὰ τῆς ὀνομασθείσης οἰκονομικῆς συνθήκης προσεπάθησαν νὰ καταργήσωσιν ἢ μετριάσωσι τὰς ἐκκλησιαστικὰς εἰσφορὰς τῶν ἐνοικιαστῶν, καὶ νὰ μεταχειρισθῶσι μέρος τι τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων πρὸς σπουδαῖς κοσμικοῦς, μάλιστα εἰς προαγωγὴν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλ' ἡ πρόθεσις αὕτη ὑπέστη ἐκ μέρους τοῦ ἀνωτέρου κλήρου καὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν Τορίων τοιαύτην ἀντίστασιν, ὥστε τὸ περὶ τοῦ δεκάτου προβουλευμα μετὰ πολυετῆς μόνον ἀγῶνα τοῦ Κοινοβουλίου καὶ μάλιστα κολοβωμένον, ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὸ φῶς. Οἱ ἐκ τοῦ ἀνωτέρου κλήρου ἀντίπαλοι ἀπετέλεσαν τὰς ὀνομασθείσας ἐταιρίας τῶν Ὁραγγιστῶν (1836) αἵτινες ἐζήτησαν νὰ ἐμποδίσωσι πάσας τὰς εἰς τοὺς Ἑλλανοὺς διδωμένας παραχωρήσεις, καὶ διετήρουν ἀκαταπαύστως ζωφρὸν τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν μίσος. Ἀπῆλπισμένοι δ' ἔκτοτε οἱ Ἑλλανοὶ ἀπέστρεψαν κατ' ἀγέλας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ εἰς τὸ ἐλευθέρων ἔδαφος τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐζήτησαν νέαν πατρίδα καὶ ἄσυλον κατὰ τῆς σκληροκαρδίας τῶν ἀνθρώπων.

5. Γερμανία.

§ 101. Ἡ Γερμανία ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου ἐξῆλθε μάλλον ἐκλυτος καὶ ἀσθενής, ἢ ὅ,τι ὑπῆρξεν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ ἡλαττώθη μὲν ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ σάναγων· ριζουσῶν εἰμὴ αὐτοκράτορα ἡγεμονιῶν καὶ τάξεων κατὰ πλειοτέρας τῶν ἐκατὸν, καὶ ἀφῆρθη ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν, ἀσθετειῶν καὶ αὐτοκρατορικῶν πόλεων, ἡ αὐτόνομος αὐτῶν θέσις· ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἔλαβον αἱ εἰς τὴν ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΝ ἐνωθεῖσαι 38 ἐπικράτειαι αὐτοδέσποτον δύναμιν ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα. Ἀντὶ δὲ τῆς παλαιᾶς αὐτοκρατορικῆς διαίτης ἔλαβε χώραν ἡ ἐκ τῶν πρεσβευτῶν τῶν διαφόρων κυβερνήσεων συνισταμένη ΔΙΑΙΤΑ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ἐν Φραγκφούρτῳ τῷ παρὰ τὸν Μαῖνον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Αὐστρίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἠκολούθει παντάπασι τὴν θέλησιν τῶν δεξιοῦς

αφόρων κυβερνήσεων, οὐδεμίαν εἶχεν αὐτοτελῆ ἐξουσίαν, καὶ ἡ ὁμοσπονδία τῶν Γερμανικῶν κρατῶν ἐγένετο οὕτω παντελῶς ἀνίσχυρος εἰς τὴν σειρὰν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων καὶ ἐξηρτάτο ἀπὸ τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσίας, αἵτινες ἔλαβον τὴν πρώτην τάξιν διὰ τὰ μεγάλα μέρη τῶν Γερμανικῶν αὐτῶν ἐπικρατειῶν. Ἀπέστελλον μάλιστα πρέσβεις καὶ ξένα βασίλεια εἰς τὴν δίαιταν τοῦ Φραγκφούρτου, ὡς ἡ Δανιμαρκία διὰ τὸ Ὀλστέιτην, καὶ αἱ Κάτω Χῶραι διὰ τὸ Λουξεμβούργον. Οὐ μόνον δ' ἡ ἀσθενὴς αὕτη θέσις τῆς Γερμανίας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὀλίγον ἦτον εὐχάριστος, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ἐσωτερικαὶ διατάξεις ἐλάχιστα ἤρεσκον. Ἀντὶ ἰσχυροῦ ὁμοσπονδίου κράτους μεθ' ἐνωτικῆς κυβερνήσεως τῆς ὁμοσπονδίας, ἐχούσης παρ' ἐαυτῇ ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, ὡς ἤλπισαν καὶ ἐπεζήτησαν οἱ φιλοπάτριδες ἄνδρες, τὸ δημιουργήμα τῆς ἐν Βιέννῃ Συνόδου ὑπῆρξεν ὁμοσπονδία κρατῶν, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ πλήθους αὐτοδεσπότην ἐπικρατειῶν, ἐνθα ἀντιπροσωπεύοντο μόνον αἱ κυβερνήσεις, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ λαός· καὶ τὸ 13 ἄρθρον τοῦ ψηφίσματος τῆς ὁμοσπονδίας, ἐν ᾧ ἐδόθη ὑπόσχεσις περὶ τῆς ἐν γένει εἰσαγωγῆς πολιτειῶν τῶν κατὰ χώρας τάξεων ἀνευ περαιτέρω ὁρισμοῦ τοῦ τρόπου καὶ χρόνου τῆς ἐκτελέσεως, δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας τῶν λαῶν. Καὶ μάλιστα ὅτε ἤδη ἡ Πρωσία, ἐνθα ὑπερίσχυσαν μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν φιλοπατριδῶν τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος οἱ ἄνδρες τῆς ὀπισθοδρομήσεως, ἐβράδυνε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν πολιτευμάτων τῶν κατὰ χώρας τάξεων, ἣν εἶχεν ὑποσχεθῇ, καὶ τέλος ἀντὶ τῶν ἐπιθυμητῶν αὐτοκρατορικῶν τάξεων παρεχώρησε μόνον ἐπαρχιακὰς τάξεις μετὰ βουλευτικῆς ψήφου καὶ ἀνευ δημοσίου καὶ κοινοῦ συμφέροντος, τότε ἡ δυσἀρέσκεια τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ ἐγένετο καθ' ἑκάστην μεγαλητέρα. Καὶ ἡ μὲν Αὐστρία ἔνεκα τῆς ἐπιβρότης τοῦ Μεττερνίχου ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ πνεῦμα ὅλως ἀπόλυτον, καὶ διετηρεῖτο ὅσον τὸ δυνατόν χωρισμένη ἀπὸ τῆς Γερμανίας, ἡ δὲ Πρωσία περιωρίζετο ὅσημέραι πλεότερον εἰς τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀρίζοντα, καὶ εἰσῆγε βουλευμάτων ἐπαχθῇ. Ἐπειδὴ δ' ἐξέλιπεν οὕτω πᾶσα διεύθυνσις καὶ κοινοβουλία, διὰ τοῦτο ἀπέβησαν παντάπασιν διάφορα τὰ πολιτεύματα, ἅτινα

εισήχθησαν κατὰ μικρὸν εἰς τὴν *Σαξονικὴν Βειμαρίαν*, *Βάδην*, *Βιρτεμβέργην*, *Βαυαρίαν*, Ἑσσην καὶ τινὰ μικρότερα κράτη, οὕτως ὥστε καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἡ Γερμανία διεσπάσθη καὶ διεσχίσθη. Προσθέτατε ἤδη τοὺς *φραγκοὺς τῶν φθρῶν*, οἵτινες ἐδυσκόλουν τὴν μετὰ τῶν διαφόρων χωρῶν ἐπιμιξίαν! Ἐφαίνετο ὅτι ἡ Γερμανία ἐμελλε νὰ διαλυθῇ εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς διάφρα φύλα καὶ κράτη!

§ 102. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐνέπλησε τὸν Γερμανικὸν λαὸν δυσαρρεσκείας, καὶ ἐκλόνισε τὴν εἰς τὰ πατρικὰ φρονήματα τῶν κυβερνήσεων ἐμπιστοσύνην. Ἐνιχυέτο δὲ καθ' ἑκάστην πλείονερρον τὸ κόμμα τῶν *φιλελευθέρων*, οἵτινες ἐπέδιωκον προοδευτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτεύματος κατὰ τρόπον δημοκρατικόν, καὶ διετήρουν ζωηρὰν τὴν ἰδέαν τῆς *Γερμανικῆς ἐιώσεως*. Πρὸ πάντων δ' ἤτα δυσαρρεσχημένη πρὸς τὸ παρὸν ἡ νεολαία τῆς Γερμανίας, ἥτις διὰ τῆς *νεορωμαντικῆς ποιήσεως* εἶχεν ἀποκτήσει ἰσχυρὰν ἀγάπην πρὸς τὸν Μεσαιῶνα. Ἐνεθουσία ὑπὲρ τῆς μεσαιωνίου αὐτοκρατορίας, τοῦ ἀρχαίου μεγέθους καὶ τῆς προτέρας ἐνότητος τῆς Γερμανίας, καὶ προσεπάθει νὰ εἰσαγάγῃ τὰς περὶ τῆς κυριαρχίας τῶν λαῶν νέας ἰδέας ὑπὸ παλαιούς Γερμανικοὺς τύπους καὶ ὀνόματα. Ἄνευ καθαρᾶς ἐννοίας τοῦ σκοποῦ καὶ ἄνευ γνώσεως καὶ ἐκτιμήσεως τῶν ἐμποδίων, συνωμολόγησαν οἱ εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια τῆς Γερμανίας φοιτῶντες τὸν ἀδελφικὸν δεσμόν τοῦ *απενόλου τῶν μαθητῶν*, καὶ ἐπέδιωκον δημιουργήματα κόσμου καὶ κράτους ἰδεώδους μετὰ τῶν ἀρχαίων Γερμανικῶν θεσπισμάτων. Τὸ πνεῦμα δὲ τοῦτο ἐδηλώθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν *ἐορτὴν τοῦ Βαριθούργου*. Κατὰ τὴν ἡμέραν δηλ. τῆς ἐκ *Λειψία* μάχης (18 Ὀκτ. 1817), παρεσκευάσθη ὡς εἰσαγωγή εἰς τὴν *τριακοσιετῇ ἐορτῇ* τῆς ἀναμορφώσεως, ἥτις ἐπανηγυρίζετο εἰς τὴν προτεσταντικὴν Γερμανίαν μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ πρὸς ἀνάμνησιν συγχρόνως τοῦ εἰς τὴν *πεδιάδα* τῆς *Λειψίας* αἱματηροῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος, παρεσκευάσθη, λέγω, ὑπὸ ἀριθμοῦ τινος φοιτητῶν εἰς τὸ παρὰ τὸ *Εἰσέλαχον Βαρθολοῦργον* ἐορτῇ, καθ' ἣν ἐξεφωνήθησαν παρὰ τῶν νέων φλογεροὶ λόγοι, καὶ εἰς τὸ τέλος κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ *Λουθήρου*, ἐκάησαν ὑπὸ τῶν μεγαλοφρονούντων

νεανιῶν τινά τῶν εἰς τὰς δοξασίας αὐτῶν ἀντιβαινόντων βιβλί-
ων τοῦ Κητσεβούη Καμπτσίου, Ἀλλέρου, Ἰάρκη κ. ἄλ. μετὰ
τινῶν σημείων παναρχαίων δουλικῶν χρόνων, οἷον κρωβύλων,
στηθαδέσμων, βράβδων τῶν δεκαδάχων κ. τ. τ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ
συμβάν τοῦτο ἀπεδόθη ἤδη παρὰ τῶν κυβερνήσεων μεγαλητέρα
τοῦ δέοντος σημασία, δὲν ἔπρεπε νὰ θαυμάτῃ τις, ὅτι ἡ αἵματηρὰ
πρᾶξις ἐνὸς τῶν συνεταίρων τούτων τοῦ Βαρτθολόγγου, τοῦ Κα-
ρόλου Λουδοβίκου Σάνδου, ἐθεωρήθη ὡς ἔργον μεγάλης πολι-
τικῆς συνωμοσίας, καὶ ἔγινε παραίτιον πολλῶν ἀνακρίσεων καὶ
καταδιώξεων ἐνεκα ἐδημαγωγικῶν νεωτερισμῶν. Σάνδος δη-
ὁ Βυρσουδέλου, νέος φιλόπατρις μὲν καὶ εὐσεδής, ἀλλ' ἐμπε-
πληγμένος ἐνθουσιασμοῦ καὶ κυριευόμενος ὑπὸ ματαιότητος, συ-
νέλαβε τὸ ἐγκληματικὸν σχέδιον νὰ φρενύσῃ τὸν Ῥώσσον σύμ-
βουλον τῆς ἐπικρατείας Αὐγούστον τὸν Κητσεβούη, περὶ τοῦ
ὁποίου ὑπῆρχεν ὑπόψια, ὅτι ἐνέβαλλεν εἰς κίνδυνον τὴν ἐλευ-
θερίαν καὶ πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γερμανίας, πέμπων δυσμε-
νεῖς πληροφορίας εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὅπως ἐλευθερώσῃ τὸ Γερ-
μανικὸν ἔθνος ἀπὸ τῶν ὀλεθρίων γνωμοδοτήσεων τοῦ Ῥώσσου
τούτου κατασκόπου, τοῦ ἀπροδότου τούτου τῆς πατρίδος. Ἐπλησίασε
δὲ τὸν ἡνίοπον ἐν Μανχεϊμ μετ' ἐπιστολῆς, καὶ τὸν διετρώπησε μὲ ἐγγχειρίδιον ἐν ᾧ ἀνεγίνωσκε (23 Μαρ.
1819). Ἡ δ' ἀπόπειρα τοῦ νὰ φρενύσῃ ἑαυτὸν ἀπέτυχε. Θερα-
πευθεὶς ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐκυτοῦ πληγῶν, ἀπέθανεν ὁ Σάνδος ἐπὶ
τοῦ αἵματηροῦ ἱκρίωματος—Νῦν δ' ἐπηκολούθησαν τὰ βουλευ-
ματα τῆς Καρολοβάδης, ἃτινα ἐπερίορισαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ
τόπου διὰ τῆς λογοκρισίας πρὸς κατάπαυσιν τῶν δημαγω-
γικῶν νεωτερισμῶν (Σεπτ. 1819), κατέστησαν ἐν Μογουντία
ἀνακριτικὸν δικαστήριον (κεντρικὴν ἐπιτροπὴν), ἀπηγόρευσαν
τὰς ἐταιρίας τῶν φοιτητῶν μετὰ τῶν γυμναστικῶν αὐτῶν
καταστημάτων, ὑπέβαλον τὰ πνευματικὰ εἰς τὴν ἐποπτείαν
ἰδιαιτέρων ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως, καὶ τέλος ἔδωκαν εἰς
τὰ βουλευματα τῆς διαίτης τῆς ὁμοσπονδίας ἀπόλυτον κύ-
ρος δι' ὅλας τὰς κυβερνήσεις. Συγχρόνως δ' ἐν τῷ τελευταίῳ
δόγματι τῆς Βιέννης (15 Μαΐου 1820) ἐτέθησαν φραγμοὶ εἰς
τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα τῶν κατὰ χώρας τάξεων τῆς μεσημ-

Ερινής Γερμανίας. Ἡ δὲ Πρωσσία, ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐλπίς καὶ τὸ θάρρος πάντων τῶν φιλοπατρίδων Γερμανῶν, προεπο-
ρεύετο νῦν μετὰ βουλευμάτων ἀντιδραστικῶν καὶ μισοδήμων.
Ἄνδρες δὲ, οἷος ὁ Ἄρνολτιος, Ἰὰν κ. ἄλ. τῶν ὑποίων ὁ λόγος
καὶ τὸ παράδειγμα τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἐνέργησε κατὰ τοὺς χρό-
νους τῆς ἀνάγκης, ἐνήχθησαν νῦν εἰς τὰ δικαστήρια ὡς ὑποκι-
νοῦντες δημαγωγικούς νεωτερισμούς, ἐπαύθησαν ἀπὸ τῶν θέ-
σεων αὐτῶν, καὶ ἐπηγρυπνοῦντο ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας. Ἐκτοτε
δὲ ἡ ἐνότης τῆς Γερμανίας ἐθεωρεῖτο ὄνειρον· ὅστις δ' ἐξέφραζε
τὴν περὶ τούτου εὐχὴν αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ὑποπτος τάσεων δημα-
γωγικῶν. Ἐκαστον κράτος ἐθεωρεῖτο ὡς αὐθύπαρκτον ὄλον, καὶ
ἐκυβερνᾶτο χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ γενικὴν συμφέρον
τῆς πατρίδος· καὶ ἂν ἐπετεύχθησαν καλὰί τινες θεσμοθεσίαι εἰς
τὰ τῆς διοικήσεως, δικαιοδοσίας, ἐκκλησίας καὶ ἐκπαιδεύσεως,
ὑπὲρ τῆς ἐξυπνίσεως ὅμως τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς φι-
λοπατρίας ἢ ὀλίγον ἢ οὐδὲν ἔγινε μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν
(1871).

6. Ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων.

§ 103. Ὅτε ἡ δραστηριότης τοῦ δημοσίου βίου τῶν Εὐρω-
παϊκῶν λαῶν ἐκρατεῖτο εἰς δεσμὰ ἰσχυρὰ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συμ-
μαχίας, ἡ περὶ τῆς ἐγέρσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Τούρκων
εἰδήσις παρήγαγε μέγαν ἐνθουσιασμόν, καὶ ἐξύπνισεν εἰς τοὺς
ἐν ληθάργῳ λαοὺς νέον πολιτικὸν ἐνδιάθετον. Ὁ Ἀλέξανδρος
Υψηλάντης, Ἕλλην εὐγενὴς διατελὼν εἰς τὴν στρατιωτικὴν
ὕπηρεσίαν τῆς Ρωσσίας, ἐπαιρουσιάζθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν
πατρίδα αὐτοῦ ὡς ἐλευθερωτῆς, καὶ δεικνύων τὴν προστασίαν
τῆς Ρωσσίας, ἐκάλεσε διὰ κηρύγματος τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀπο-
σείσωσι τὸν Τουρκικὸν ζυγόν. Μακρὰν δὲ διακλαδωμένος δε-
σμός, ἡ Ἑταιρία τῶν Φιλικῶν, τῆς ὁποίας μυστικὸς σκοπὸς
ἦτον ἡ ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀπαλλαγὴ, ὠρέλησε τὰ μέγιστα τὸ
ἐπιχειρήμα. Ἐντὸς ὀλίγου δ' ἔλαβον τὰ ὅπλα (25 Μαρτίου
1821) ἡ Πελοπόννησος (Γερμανός), ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, ἡ Θεσ-
σαλία καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι. Ἀλλ' ἡ περιμενομένη βοήθεια
τῆς Ρωσσίας δὲν ἔφθασε. Διότι ὅσον προθύμως καὶ ἂν συνέδραμε

τὴν ἐπανάστασιν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐκ ὀρησκειτικῆς συμπαθείας καὶ πολιτικοῦ συμφέροντος, ἡ ἐπιρροή ὁμῶς τοῦ *Μεττερνίχου*, ὅστις εἰς τὴν ἐν *Λαῦδαχίω* σύνοδον ἐθεώρησε τὴν ανταρσίαν τῶν Ἑλλήνων ὁμοίαν πρὸς τὰ σύγχρονα δημοκρατικά ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ κινήματα, ἐμποδίσαι πᾶσαν εἰς τοὺς Ἕλληνας βοήθειαν — Οἱ Τούρκοι ἐμάνησαν λυσσωδῶς, καὶ ἐξεδικήθησαν δι' αἵματος. Ὁ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως *Γρηγόριος*, ὁ κορυφαῖος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡρπάγη ἐκ τοῦ βωμοῦ ὑπὸ τῶν ἀντιχρίστων Μωαμεθανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, καὶ ἐκρεμάσθη μετὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ εἰς τὴν μεγάλην θύραν τῆς ἐκκλησίας· αἱ πλείεσται Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι τῆς πρωτευούσης ἀπέθανον θάνατον βίαιον, ἢ ὥφειλον νὰ ἐπαितῶσιν ὡς μεταναστεύσαντες φυγάδες. Ὁ δ' ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου στρατηγούμενος ἱερός λόχος τῶν Ἑλλήνων ὑπέκυψεν ἐν Βλαχίᾳ εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν τῶν Τούρκων, καὶ κατεστράφη παντελῶς εἰς τὴν ἐν *Δραγατσανίῳ* ἀπελπιστικὴν μάχην, καθ' ἣν ἡγωνίσθη μετὰ τῆς ἡρωικῆς ἀνδρίας τοῦ Λεωνίδου (Ἰούν. 1821). Ὁ Ὑψηλάντης ἐφυγεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐνθα ὁμῶς ὥφειλε νὰ σαπῇ ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς Οὐγγρικὸν τι φρούριον. Ὁ δὲ θάνατος τῶν μεγαλοφρόνων πολεμιστῶν ἀπέδειξεν, ὅτι ἐνεψυχοῦντο ὑπὸ διαφόρου πνεύματος τοῦ εἰς τοὺς Ἰσπανικοὺς καὶ Ἰταλικοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας ἐπιπνέοντος.

§ 104. Τρομερὸς ἐθνικὸς πόλεμος ἐξεβρόαχεν τῶρα καθ' ἀπάσας τὰς χώρας τῆς Ἑλληνικῆς ἡπείρου. Ἐν Πελοποννήσῳ ἐπανετίθησαν οἱ καὶ ὑπὸ τὴν πολυχρόνιον δουλείαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν διατηρήσαντες ἄγριοι πολεμισταὶ τοῦ Ταυγέτου *Μαριᾶται* ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μαυρομιχάλη· τοὺς δὲ λοιποὺς Πελοποννησίους ἐξήγειρεν ὁ πολύτροπος κλέφτης *Κολοκοτρώνης*. Συγχρόνως δ' ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους μετὰ δόξης καὶ ἐπιτυχίας τὰ δ' ἡρωικά κατορθώματα τοῦ Ὀδυσσεῶς, Νικηταροῦ, Μάρκου καὶ Νότου Βότσαρη, Γούρα, *Καραϊσκάκη* καὶ ἄλλων, (*Δράμαλις*, *Δερβενάκια*, Ἰούν. 1822), καὶ τὰ κατὰ θάλασσαν τεράστια ὄντως ἔργα τοῦ Κανάρη, Σαγτούρη καὶ Μιαούλη ἀνεπόλησαν τὰς ἐντ

δόξους ἡμέρας τῶν προπατόρων αὐτῶν· καὶ μετ' ἐκπλήξεως καὶ συμπαθείας ἅμα βλέποντες οἱ Εὐρωπαῖκοι λαοὶ τὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γιγαντώδη ἀγῶνα, ἔσπευσαν νὰ συναθροίσωσι χρήματα καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις, ὅπως διατηρήσωσι τὸ θάρρος τῶν ἀγωνιστῶν, οἵτινες ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 1822 ἠνώθησαν ὑπὸ τὸν Δημ. Ὑψηλάντην καὶ Μαυροκορδάτον εἰς δημοκρατικὸν πολίτευμα. Ἐν ᾧ δ' ἐπρόκειτο νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸν ἀνθρωπισμὸν καὶ χριστιανισμὸν κατὰ τῶν σκληρῶν βαρβάρων, οἱ μὲν ἡγεμόνες τῆς ἱσραῆς συμμαχίας ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν ἡσυχίαν ἐπρόδιδον λαὸν χριστιανικὸν εἰς τὰς βολὰς ἀπίστων φονικῶν στιφῶν, πλήθη δὲ *γυλελλήνων* ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ *Νορμάννου*, *Φαβιέρου*, *Κόχραν* καὶ ἄλ. ἀπῆρχοντο εἰς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Εὐρώπης. Ὁ μέγιστος τῶν νεωτέρων ποιητῶν, ὁ Ἀγγλος *Βύραν*, ἀφιέρωσε τὰ πλεονεκτήματά του, τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ δραστηριότητα εἰς τὴν ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου τὸ κλίμα καὶ ἡ μεγάλη τῶν δυνάμεων ἔντασις κατεβίβασεν αὐτὸν προῶρως εἰς τὸν τάφον (Ἀπρίλ. 1824). — Καί τοι δὲ διχονοούντων καὶ ἰδιοτελῶς πολιτευομένων τῶν ὀπλάρχων τῆς Ἑλλάδος, ἡ νίκη ὁμως ἔμεινε μέχρι τοῦ 1825 κατὰ τὸ μέγιστον μέρος σταθερὰ εἰς τὰ ὅπλα τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τότε ἔλαβεν ἡ Πύλη ἰσχυράν ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ *Μεχμέτ Ἀλῆ*, ὅστις εἶχεν ἐξαφανίσει, γενόμενος *Πασσᾶς τῆς Αἰγυπτου*, τὴν ἀρχὴν τῶν *Μαμμελούκων*, καὶ καταρτίσει κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον τὴν πολιτείαν καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν, ἐν οἷς ἀνεμίχθησαν εἰς ἀλλόκοτον ἔνωσιν ὁ πολιτισμὸς τῆς Δύσεως καὶ ἡ δεσποτεία τῆς Ἀνατολῆς. Οὗτος λοιπὸν ἐπεμψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, κατ' ἐντολὴν τοῦ Σουλτάνου, τὸν υἱὸν αὐτοῦ *Ἰβραήμην* μετ' ἀξιολόγου πολυμύατου στρατοῦ. Οἱ δὲ μικροὶ καὶ διχονοοῦντες ὅμιλοι τῶν Ἑλλήνων δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτόν· μία πόλις μετὰ τὴν ἄλλην ἐπιπτεν εἰς τὴν ἑξουσίαν του· καὶ ἡ πορεία τοῦ *Ἰβραήμη* καὶ τῶν ἀπανθρώπων αὐτοῦ στρατευμάτων ἐγένετο δι' αἱμάτων, νεκρῶν καὶ πυρκαϊῶν. Ἐξορμῶντες δ' ἐκ τῆς ὀχυρᾶς *Τριπολιέως*, ἥτις ἐχρησίμευεν εἰς αὐτοὺς ὡς ὀρμητήριον, κατερήμωσαν ἐπὶ δύο ἔτη *εὐκλήροτα* τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ παράλια τῆς Στερεᾶς

Ἑλλάδος, ἐν ᾧ τὰ μυστικοσυμβούλια τῆς Εὐρώπης προσεπάθουν μάτην νὰ σταματήσωσι τὸν πόλεμον διὰ διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων. Πρῶτον δ' ἡ περιδόητος πιῶσις τοῦ Μεσολογγίου ἐπέφερε μεταβολὴν τῶν πραγμάτων (10 Ἀπριλ. 1826) Ὅτε δηλ. ἡ δεινὴς, ὑπὸ τῆς πείνης μάλιστα, ταλαιπωρουμένη πόλις δὲν ἔδύνατο νὰ διατηρηθῇ πλέον, ἔκαμαν οἱ ἡρώικοι πολιορκούμενοι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἔξοδον κατὰ τῶν ἐκ τῶν πέριξ ἐφορμώντων ἐχθρῶν· τὸ τρίτον μέρος ἐσφάγη, τὸ Μεσολόγγιον ἀνεφλέχθη, καὶ πάντες οἱ μείναντες ὀπίσω εὗρον τὸν θάνατον αὐτῶν εἰς τὰ ἐρείπια. Ἡ δὲ φωνὴ τῆς ἀγανακτήσεως, ἥτις διῆλθεν ἕνεκα τούτου δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἐξύπνισε τὰς κυβερνήσεις ἐκ τῆς ἀδραναίας αὐτῶν.

§ 105. Ὅλιγῳ πρότερον εἶχεν ἀποθάνει ἀπροσδοκῆτως ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀζοφικῇ θαλάσῃ Ταγανρῳγ (13 Δεκεμβρ. 1825) καὶ, παραιτηθέντος πρότερον ἤδη ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου, ἔλαβε μετ' ἰσχυρᾶς χειρὸς τὸ Ῥωσσικὸν σκήπτρον ὁ νεώτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικόλαος, μετὰ τὴν αἱματηρὰν κατάπαυσιν στρατιωτικῆς τιμῆς συγμοσίας, δι' ἧς ἐμελλε νὰ μεταβληθῇ ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου καὶ τὸ πολίτευμα.—Ἐν Ἀγγλίᾳ δ' εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὸ πηδάλιον τῆς πολιτείας εἰς τὰς ἱκανὰς χεῖρας τοῦ μεγαλόφρονος Κάριγγος, ὅστις εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ βίου οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὰ ὄνειρα τῆς νεότητος αὐτοῦ, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἐνθουσιασμόν· καὶ ἐν Γαλλίᾳ δ' ἐνόμισεν ἡ κυβερνήσις ὅτι ἔπρεπε πῶς νὰ προσέξῃ εἰς τὴν μεγάλην φωνὴν τῶν φιλελλήνων, καθόσον μάλιστα περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον (Ἰούν. 1826) ἡ φονικὴ ἐξαγάνισις τῆς δυνάμεως τῶν Γεμισάρων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθ' ἣν 15,000 Μωαμεθανῶν ἀπέθανον βίαιον θάνατον, ἐνέπλητσε σύμπασαν τὴν πολιτισμένην Εὐρώπην ἐκπλήξως διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν τῶν Τούρκων. Ὅθεν κατὰ πρότασιν τοῦ Κάριγγος συνωμολόγησαν αἱ τρεῖς δυνάμεις, Ῥωσσία, Ἀγγλία καὶ Γαλλία, συνθήκην, καθ' ἣν ἐμελλον νὰ παρορμήσωσι διὰ κοινῶν ἐγγράφων τὴν Πύλην εἰς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἠνωμένος δὲ στόλος τῆς συμμαχίας ἐφάνη ἤδη εἰς τὰς θαλάσσας

σας τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἀπήτησε παρὰ τοῦ Ἰσραήλ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Χερσοννήσου· ὅτε δ' ἀπερίφθῃ ἡ ἀπαίτησις αὕτη, ἐπηκολούθησεν ἡ ἐν *Ναυαρίῳ ναυμαχία* (1 Νοεμβρ. 1827), καθ' ἣν ὁ Τουρκικὸς καὶ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἐξολοθρεύθη ὑπὸ τῆς θαλασσίας δυνάμεως τῶν Εὐρωπαίων. Ἡ κρίσις δ' αὕτη συνέβη τόσον ταχέως, ὥστε αἱ *συμμεχρήταται κυβερνήσεις* ἐταράχθησαν διὰ τὸ ἀέπρωςδόκητον τοῦτο συμβάν. Διὸ καὶ ἡ μάχη τοῦ Ναυαρίνου ἔμεινεν ἀνευ ἀποτελέσματος· καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κλεγγας (20 Αὐγούστ. 1827) οἱ διὰ τὸ ἐμπόριον αὐτῶν προσηθέντες Ἀγγλοὶ ἐδείχθησαν πάλιν εὐνοϊώτεροι πρὸς τὴν Πύλιν, ἐπέμεινεν ὁ σταθερὸς Σουλτάνος *Μαχμούτης* εἰς τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, τοῦ νὰ μὴν ἀφήσῃ ἐλευθέρην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔδειξε τσαούτην θρασύτητα πρὸς τοὺς Ῥώσους, ὥστε οὗτοι ἐκήρυξαν ἐναντίον αὐτοῦ τὸν πόλεμον (1828). Τοῦτο ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων. Ἐν ᾧ δ' ἡ μάχημος δυνάμεις τῶν Ὀθωμανῶν ὥρμα πρὸς τὰς χώρας τοῦ Δουνάβεως, ἠναγκάσθη τέλος ὁ Ἰσραήλς ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στόλου νὰ καταλίπῃ τὴν Πελοπόννησον (Μαζίων). καὶ μετὰ τοῦτα διωρίσθη κυβερνήτης (πρόεδρος) τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας *Καποδίστριας* ὁ Κερκυραῖος. Τὰ δ' εὐτόλμα τῶν Ῥώσων κατορθώματα, οἵτινες ὑπερέβησαν ὑπὸ τὸν *Αἰβίτις* (Σαβαλκάνσκη) τὸν *Αἴμον* (Βαλκάμια) (Ιουλ. 1829), ἠνάγκασαν ἐπὶ τέλους τὴν Πύλιν νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Ῥώσους κατὰ τὴν ἐν *Αδριανουπόλει εἰρήνην* (26 Σεπτεμβρ. 1829) εὐνοϊκὰς τινας συμφωνίας, καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν ἠδύναντο νὰ συμφωνήσωσι περὶ τῶν συνόρων, διὰ τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἀκόμη ἐπὶ τινα χρόνον ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι ὁ ἀγών, καθ' ὃν ὁ ναύαρχος *Μιαούλης* ἐτίναξεν εἰς τὸν ἀέρα τὸ ὡραῖον πλοῖον Ἑλλάδα, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας ξένας. Τελευταῖον δ' ἔμειναν ἐν Λονδίνῳ αἱ τρεῖς δυνάμεις συμφωνοὶ νὰ σχηματίσωσιν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, Στερεᾶς Ἑλλάδος, μέρους τῆς Θεσσαλίας, Εὐβοίας καὶ τῶν Κυκλάδων συνταγματικὸν βασίλειον, τοῦ ὁποῖου (φονευθέντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Καποδιστρίου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν *Μαιρομυχαλαίων*) διωρίσθη βασιλεὺς (Μάϊον 1832) ὁ ἐκ τοῦ ἡγεμό-

ρικοῦ οἴκου τῆς Βαυαρίας *“Οθων*. Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν προσωρμίσθη εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ναυπλίας τὴν 25 Ἰανουαρ. 1833· μέχρι δὲ τῆς ἐνηλικιότητος αὐτοῦ διεύθυνε τὴν κυβέρνησιν ἀντιβασίλειά τις, ἔχουσα παρ’ ἐαυτῇ στρατὸν Βαυαρικὸν 3,500 ἀνδρῶν, κατὰ τὴν διοίκησιν τῆς ὁποίας ὀλίγον ἐλείψε νὰ φονευθῇ ὁ στρατηγὸς *Κολοκοτρώνης*, καταδικασθεὶς εἰς θάνατον καὶ σωθεὶς μετὰ τοῦτο διὰ Βασ. χάριτος. Ἡ πρὸς τοὺς καταθλιπτικούς ὁμως ξένους δυσαρέσκεια ἐξεβράγχη ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐπανάστασιν τῆς Γ’. Σεπτεμβρίου 1843, καθ’ ἣν στρατὸς καὶ λαὸς, διευθύνοντος τοῦ τότε συνταγματάρχου Καλλέργη, ἔλαβον παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν εἰς τὸ σύνταγμα καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ξένων ἀπὸ τε τῶν ὑπουργημάτων καὶ τῆς γῶρας συγκατάθεσιν του. Συνῆλθε δὲ *ἐθνικὴ συνέλευσις*, καὶ ἐψήφισε τὸ ἱερὸν καὶ εἰς τὴν φιλοπατρίαν τῶν Ἑλλήνων ἀνατεθὲν *σύνταγμα*. Ἐπειδὴ ὁμως καὶ πάλιν ἐπέμενεν ὁ Ὅθων εἰς τὴν σκληροτραχηλίαν αὐτοῦ, καταπατῶν σκανδαλωδῶς τὸν θεμελιώδη τοῦ πολιτεύματος νόμον, σκοπὸν δὲ τῶν πράξεων αὐτοῦ μόνον εἶχε τὴν πλήρωσιν τῆς ἰδίας φιλαρχίας, ἀμεριμνῶν τοῦ ἔθνους τοὺς πόθους, κατεβιβάσθη τοῦ θρόνου διὰ τοῦ δημοτικοῦ ψηφίσματος τῆς 10^{ης} Ὀκτωβρίου 1862, καὶ διωρίσθη ἀντιβασίλειά, προεδρεύοντος τοῦ Βούλγαρη διευθύνασα τὸ κράτος, ἄχρις οὗ ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ συνελθούσης ἐθνοσυνελεύσεως βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὁ *Γεώργιος Α’*, ἡγεμονόπαις τῆς Δανίας. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα παρήτησεν ἡ Μ. Βρετανία μεγαλοφρόνως τὴν ἀπὸ τῶν Ἰονίων νήσων προστατευτικὴν ἀρχήν, ἐνωθείσης τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

7. Ἡ νέα Ῥωμαντικὴ φιλολογία.

§. 106. *ἀ. Γερμανία*. Τὰ ἔτη τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ὑπῆρξαν οἱ χρόνοι τῆς ἀκμῆς τῆς Ῥωμαντικῆς φιλολογίας καὶ τέχνης, τῆς ὁποίας δημιουργοὶ καὶ προβιβασταὶ ἦσαν κυρίως οἱ ἀδελφοὶ *Σχλέγκελοι* (Ἀύγουστος Γουλιέλμος, 1767—1845 καὶ Φριδερίκος, 1772—1829) καὶ οἱ ποιηταὶ *Νοβάλης* (ὁ ἐξ Ἀρδεμβέργης, 1772—1801) καὶ ὁ Δουδοίκος *Τελκίος*

(1773—1853). Οὗτοι δηλ. κατέλιπον τὸ στάδιον τῶν θρησκευτικῶν φώτων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, καὶ κατέφυγον εἰς τὸν μεσαιῶνα καὶ τὴν θρησκευτικὴν θεωρίαν τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ πίστις τῶν θαυμάτων καὶ ὁ θρησκευτικὸς μυστικισμὸς τοῦ χριστιανισμοῦ τῶν προγενεστέρων, ὁ ἔρως καὶ ἡ αἰσθητὴ λατρεία τῆς θεοσκείας παρελθόντων ἱπποτικῶν χρόνων, ἡ ἱερὰ τέχνη τοῦ μεσαιῶνος, ἡ ἀνθρώπου ποίησις τῶν Ἀνατολικῶν, τὰ δημοτικὰ ἄσματα καὶ αἱ πλήρεις νοήματος μυθιστορίαι παρελθόντος πόρρω ἀπέχοντος, ἐδέσμευσαν κατὰ προτίμησιν τὸ ἐνδιάφορον αὐτῶν. Διὰ καὶ ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν, πρῶτον μὲν εἰς τὰ λησμονηθέντα ποιοῦντα τῆς ῥωμαντικῆς φιλολογίας, συλλέγοντες καὶ ἐπεξεργαζόμενοι κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἑρδέρου τὰ μυθολογήματα, τὰ λόγια καὶ δημοτικὰ ἄσματα τῶν παλαιότερων Γερμανῶν ἐπειτα δὲ προσεπάθησαν νὰ εἰσαγάγῃσι διὰ μεταφράσεων εἰς τὴν Γερμανίαν τὴν ἱπποτικὴν ποίησιν τῶν Ἰσπανῶν καὶ Ἰταλῶν, καὶ περιέλαβον εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας αὐτῶν τὴν μυθολογίαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς θεμελιουμένην ποίησιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Σκανδιναυικῆς Ἀρετου. Μετεγλωττίζοντο δὲ προσπάντων καὶ εἰσφικίζοντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαντικῶν εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ βαθύνους Ἀντης, ὁ πλούσιος Σαιξσπῆρος, οἱ Ἰσπανοὶ ποιηταὶ Κολορόν, Κερβάντηςκ. ἄλ. πλ. Καὶ οἱ μὲν Σχολεῖοι διέπρεψαν πρὶ πάντων ἕνεκα τῶν κριτικῶν καὶ καλλιλογικῶν (αἰσθητικῶν) αὐτῶν συγγραφῶν, διὰ τῶν εὐφυῶν αὐτῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας, διὰ μεταφράσεων καὶ διὰ τῆς ἀνελίξεως τῆς γλώσσης φιλολογίας καὶ ἀστοφίας τῶν Ἰνδῶν, ὁ δὲ Τείκιος ἀπέκτησε μεγίστην δόξαν ἐπεξεργασθεὶς δραματικῶς παλαιοὺς δημοτικοὺς λόγους καὶ μύθους (Γενορεῦα, αὐτοκράτωρ Ὀκταβιανός, Φριττουνάτος κ. ἄλ.), καὶ ὁ πρωῶως ἀποθανὼν Φριδερίκος ὁ ἐξ Ἀρδεμβέργης (Νοβάλης) διὰ τῶν μελαγχολικῶν αὐτοῦ ποιήσεων καὶ ποιητικῶν μελετῶν («γύρις τῶν ἀνθέων», ἀέκκλησιαστικὰ ἄσματα) καὶ τοῦ ἀτελειώτου μυθιστορήματος Ἐρρίκου τοῦ Ὁφτερόλγης. Ἐποίησαν δὲ κατὰ τὸν τρόπον αὐτῶν οἱ λυρικοὶ Ματθίωρ (1761—1831), Χαρίσσος (1781—1831), Μαξιμιλιανός ὁ Σχεγκενδορφίου (1783—1817), οἱ μυθιστα-

ριογράφοι Ἀρνίμιος († 1831), Λαμόττης Φονκέ (1777—1843), Κλήμης Βρεντάνος (1778-1842), Όφφμάρτος (1776—1822) κ. ἄλ. Ὁ δὲ (εἰδήμων τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ἀμμερ Πουργατάλλ (1774—1857), λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν ῥωμαντικῶν, ἐπεχείρησε μετὰφρασιν Ἀράβων καὶ Περσῶν ποιητῶν καὶ τὴν μεγάλην μετὰφρασιν τῶν ἀμεταλλείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὁ ὡς λυρικός ποιητής (αἰθωρακοφόροι ὠδαί, εἰς Ἀνατολικά ῥόδα) περίφημος Ρυκκέρτος (γεν. 1789) ἐτελειοποίησε τὴν τέχνην τῆς μεταφράσεως καὶ ἀπομιμήσεως (αἰνὰ καὶ Δαμαγιάντης, αἰ Μακάμαι τοῦ Χαρίρη). Οἱ ἀδελφοὶ ΓΓΙΜΜ, Ἰάκωβος γεν. 1785, καὶ Γουλιέλμος γεν. 1786, ἀφορμὴν λαβόντες ἐκ τῆς ῥωμαντικῆς, ἐρεύνησαν ἐπωφελέστατα τὴν ἀρχαίαν Γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, καὶ συνήθρισαν τὰς δημοτικὰς καὶ οἰκιακὰς παραδόσεις· καὶ ὁ ἱστοριογράφος Ράουμερ ἠκολούθησε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν εἰς τὴν αἰστορίαν τῶν Ὁγενοστώων καὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῶν. Καὶ ὕψωσαν μὲν οἱ Ῥωμαντικοὶ τὴν ποιητικὴν τέχνην καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν φιλολογίαν εἰς ὑψηλότερον σημεῖον, ἀπένευμαν εἰς αὐτὴν εὐγένειαν καὶ ἀξίαν, καὶ ἐξύπνισαν τὴν αἰσθησιν καὶ ἀγάπην τῶν ὥραιων τεχνῶν· ἀλλὰ καὶ ἔδειξαν καταστρεπτικὰ δείγματα σχετικῶς πρὸς τὴν δημοσίαν ἠθικὴν, τὸν ἐντιμον βίον καὶ τὴν ὁρησκευτικὴν πίστιν καὶ πεποιθήσιν. Βίος ἀχαλίνωτος, ἀσταθῆς καὶ μετὰ περιηγήσεων πλάνης, εἰς τὸν ὅποιον ἀπεδίδοντο οἱ πλεῖστοι ἐκουσίως, ὑπέβαλλε τὰς αἰσθητικὰς ὁρέξεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας· καὶ διὰ τῆς κλίσεως αὐτῶν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης, εἰς τὴν ὁποίαν μετέβησαν πολλοὶ δημοσῆς, ὡς ὁ Φριδ. Σχιλλέρελος, Ἀδάμ Μίλλερτος, Ζαχ. Βέρνερτος διτήγειραν δικαίως τὴν ἀγανάκτησιν τῶν προτεσταντικῶν αὐτῶν ὁμοδόξων.—Μὴ παραπλανηθέντες ὑπὸ τῶν ῥωμαντικῶν, καὶ προβαίνοντες ἢ ἐπιστρέφοντες εἰς τὸν δρόμον τοῦ Σχιλλέρεου, ἐποίησαν ὁ Θεόδωρος Κόρνερτος (1791—1813), Λουδοβ. Οὐλ-λάνδος (γεν. 1787), Ἀρνότιος (γεν. 1769), Ἰω. Τσάοκ-κης (1771—1848), Σέιμης 1763—1810) κ. ἄλ. Ἐχαρῖ-σθη δὲ προσέτι εἰς τὸ πνεῦμα τῆς προόδου καὶ ὁ λυρικός καὶ δραματικός κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Ἀριστοφάνους Δύγ. Πλάτερος

(α'ο ρωμαντικός Οιδίπους», ατό ολέθριον περόνιον») (1796—1835). Ἡ μερίς ὅμως τῶν φιλελευθέρων καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ ἐτέρπετο πλεῖστον εἰς τὰς ἐλευθεριωτέρας, ἂν καὶ ὀλιγώτερον εὐκινήτους, ποιήσεις τῶν τελευταίων.

§ 106. Ε'. *Ἀλλοι χῶραι.* Ἡ ρωμαντικὴ τῆς Γερμανίας δὲν ἔμεινεν ἀνευ ἐπιδράσεως εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Ἀλλ' ἐνῶ εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς ἀπεξενούτο πρὸς τὸ παρόν, ὠδήγει τὰ βλέμματα τοῦ λαοῦ εἰς μακρυνὰς χώρας καὶ παρελθόντας χρόνους, καὶ ἐθεμελίονε νέαν κοσμοπολιτείαν, ἐχρησίμευσεν ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, πρὸς ἀφύπνισιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος καὶ ὑπέβαλε τὰ φρονήματα τῆς φιλοπατρίας. Ἐν ἸΤΑΛΙΑΙ προέβητο ἡ ποίησις τὸ μέγα πρόβλημα, νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ἔθνος ἐκ τῆς ἀποναρκώσεως καὶ τοῦ ληθάργου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε βυθισθῇ ἀπὸ ἐκατονταετηρίδων, καὶ καταστήσασα αὐτὸ ἱκανὸν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ταπεινότητά του, νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν εἰς αὐτὸ πεποιθήσιν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἄλλοτε μὲν ἐξέλεγον τὴν *σάτυραν*, ὡς ὁ Κάστης (1721—1803, ἀπὸ διωγόμενα ζῶα) καὶ Παρίης (1729—99, «ἡ ἡμέρα») ὅπως σκώπτοντες τὰ ὑπάρχοντα καθεστῶτα ἐξυπνίσωσι τὴν αἴσθησιν τοῦ κρείττονος καὶ ὑψηλοτέρου· ἄλλοτε δὲ ἐψαυον τὰς χορδὰς, ὅπως θρηνήσωσιν εἰς ἐλεγεία καὶ βαρύνυμα παρὰ πονα τὴν θλιβεράν τῆς πατρίδος κατάστασιν ὡς ὁ Ἰππ. Πινδερμότης (1751—1812, αλυρικαὶ ποιήσεις καὶ ἐπιστολαί, ὁ [Ἕλλη] Φόσκολος (1773—1827, αἰ τὰφοι, ἀπιστολαὶ δὲ εἰς ἐραστῶν), ὁ Λεοπάρδος (1798—1837, «*Canio* (ῥῆδ) εἰς τὴν Ἰταλίαν», εἰς τὸν «Ἀγγελοῦ Νάην») ἄλλοτε δὲ πάλιν παρίστανον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν συγχρόνων διὰ δραμάτων ἐπιπνεομένων ὑπὸ φιλοπατρίας τὸ μέγα παρελθόν, καθὼς ὁ Νικκολίτης (γεν. 1785 «*Ἰωάννης Προκίδας*», α' Ἀρνόλδος Βρεσσίας κ. ἄλ. πλ.)· καὶ ὁ Σιλλίος Πέλλικος 1789—1854. Φραγκίσκα ἡ ἐκ Ῥεμίνου κ. ἄλ. ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐλεγειακῆς παραστάσεως τῶν ἐν τῇ φυλακῇ δαινῶν αὐτοῦ («*le mio prigione*»), καὶ ὁ Μόντης (1754—1828) δὲ, ἀντὶς εὐμεγεθέτων φρονημάτων («*Ἀριστόδημος* κ. ἄλ.), καὶ ὁ Μάρτζοτης (γεν. 1784 «*ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα*», α' Ἀδελγισ αἰ μεμνηστειμένοι,

μυθιστόρημα ιστορικόν) ὁ μάλιστα περίφημος ποιητής τοῦ παρόντος, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀπαλλαχθῶσι παντάπασιν ἀπὸ τῆς πορείας ταύτης τῆς ἐποχῆς.

Ἐν ΣΚΩΤΙΑΙ καὶ ΑΓΓΑΙΑΙ ἡ ῥωμαντικὴ εἶχεν ἀποτέλεσμα πρῶτον μὲν ὅτι συνήθρισαν τὰ ἐγγώρια *epyllia* (*Ballads*) καὶ τὰς δημοτικὰς ποιήσεις, καὶ ἔπειτα παρορμώμενοι ἐκ τοῦ βάρους, τοῦ ζωροῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἀπλότητος αὐτῶν, προσεπάθησαν εἰς μυθιστορήματα καὶ ιστορικὰς ἀφηγήσεις νὰ δραματοποιήσωσι τὸν βίον τοῦ παρελθόντος καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐμφανίσεις, ἢ νὰ ζωογονήσωσιν ἐκ νέου τὴν ποίησιν τοῦ λαοῦ εἰς ἀτέχνους μὲν, φυσικὰς ὅμως ποιήσεις καὶ ἐθνικὰ ἄσματα. Εἰς τὴν εὐαίσθητον καὶ πλουσίαν εἰς ὠδὰς Σκωτίαν ἐδοξάσθησαν τὰ μέγιστα διὰ τῶν μελετῶν τούτων ὅσα ποιηταί, ὁ φυσικὸς ποιητής *Ροβέρτος Βοίρρσιος* (1789—96), πτωχὸς χωρικός, τοῦ ὁποῦ τοῦ μακρὰν διαδεδομένα «ποιήματα» εἶναι ἀγνὴ φωνὴ τῆς φύσεως, πλήρης θερμότητος, ἐναργείας καὶ εὐαισθησίας· καὶ ὁ πολυγράφος καὶ μετὰ γονιμωτάτης δημιουργικῆς φαντασίας προικισμένος *Βάλτερ Σκῶττ* ὁ ἐξ Ἑδιμβούργου (1771—1832), ὅστις τοῦτο μὲν συνέλεξε παλαιὰ τοῦ λαοῦ ἐπύλλια ἐκ τῆς πατρίου αὐτοῦ χώρας, τοῦτο δ' ἐπέξεργάσθη ὕλην ιστορικὴν εἰς ἐπικάς διηγήσεις («ἡ παρθένος τῆς λίμνης»· «Μαρμίων» καὶ ἄλλ.) καὶ μυθιστορήματα («Οὐάφερλέυ», «Ἰ-θανόν», «Βουδσῶκ» κ. π. ἄλλ.), ζωγραφήσας ἐλευθέρως τὰ ἦθη, ἔθιμα, διαιτήματα καὶ τὴν φύσιν τοῦ τόπου, καὶ παραστήσας μετ' ἐξόχου χαρακτηριστικότητος πρόσωπά τινα εἰς θελκτικὰς εἰκόνας τοῦ βίου. — Συγχρόνως δ' ἐκαλλιεργήθη μετ' ἐπιτυχίας καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἐθνικὴ ποίησις τῶν ἐπυλλίων, καὶ ἡ νεωρόδης φυσικὴ ποίησις. Ἡ «ἐπὶ ἐνὸς ἐν κώμῃ νεκροταφείου ἐλεγεία» ὑπὸ *Θωμᾶ Γράϋ* (1716—1772) ὑπάρχει ἔτι καὶ νῦν τὸ ἀγαπητὸν ποίημα τῶν Ἀγγλῶν, καὶ εἰς τὸ ὀνομαστὲν *ναυτικὸν σχολεῖον*, εἰς τὸ ὁποῖον συγκαταριθμοῦνται ὁ *Βορδσβόρ-μιος* (1770—1830), *Σούθεις* (1774—1843), *Κολερίδης* (1772—1834), καὶ *Οὐέλσων* (1789—1854) ἐτελειοποιήθη τὰ μέγιστα ἡ παράτασις τῶν θελγέτρων καὶ καλλονῶν τῆς φύσεως καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐμφανίσεις. Ἀνήκουσι δ' εἰς τὴν τά-

τὴν ταύτην καὶ ὁ *Ρόγερσος* (1765—1855) (αχαρὰι τῆς μνή-
μης), *Κάμπβελλος* (1777—1844) καὶ *Μοντγομέρις* (γεν.
1771). Τοῦναντίον δ' ἡ ποίησις ἐμφανίζεται τολμηροτέρα καὶ
ποικιλωτέρα εἰς τὸν λόρδον *Βύρων* (1788—1824), τὸν Ἴρ-
λανδὸν *Θωμᾶν Μούρη*, καὶ τὸν ἀποπληγνυμένον καὶ δυστυχῆ
Σχέλλεϋν. Ὁ λόρδος Βύρων, ἀνὴρ μεγάλης μὲν ποιητικῆς εὐ-
φυΐας καὶ εὐκινήτου τὰ μέγιστα φαντασίας, ἀλλὰ πλήρης ἀη-
δίας τοῦ ζῆν καὶ ἐσωτερικῆς διαμάχης, καὶ γέμων ὑσπαραγ-
μῶν καὶ σόδυνων τοῦ κόσμου, διήγαγε βίον ἄσκοπον καὶ πο-
λυτάραχον, μέχρις οὗ εὗρε τὸν θάνατον εἰς τὸ Μεσολόγγιον
κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰ αἰσθή-
ματα καὶ διανοήματα αὐτοῦ, τὰς γνώσεις αὐτοῦ καὶ παρατη-
ρήσεις κατὰ τὴν διὰ τῆς Πορτογαλίας, Ἰσπανίας, Γερμανίας,
Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν ἀ-
ποδημίαν του παρέστησε μετὰ τρόπου τὰ μέγιστα ἀξιοθαυμά-
στου καὶ ἐκπληκτικοῦ τῷ ὄντι εἰς τὰ δύο ἐπικά αὐτοῦ ποιή-
ματα «*Ἰππότην* (Childe) *ΑΡΟΛΛΟΝ*» καὶ «*ΔΟΝ ΖΟΓΑΝ*»
Ἐκτὸς δὲ τούτων περιφημώτατα εἶναι τὰ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑ ΠΟΙ-
ΗΜΑΤΑ ὁ «*Γκισούρ*», ἡ ἀνύμφη τῆς Ἀβύδου, ὁ σπειρατῆς,
ὁ «*Λάρας*», ὁ «*Μαζέπας*», τὰ δραματικὰ «*Μανφρέδης*», «*Μα-
ρίνος Φαλιέρος*», οἱ δύο Φόσκαροι» καὶ ἐκ τῶν *Ληρικῶν* αὐ-
τοῦ *πυιημάτων* περιφημώτατα εἶναι τὰ ἐπύλλιά του καὶ αἱ Ἑ-
βραϊκαὶ μελωδίαι. Ὁ Βύρων εἶχε ποιητικὴν δύναμιν, ἥτις ἐκυ-
ριάρχει ἀπάντων, καὶ καθολικότητα τοῦ πνεύματος, ἥτις εἰσέδωκε
διὰ πασῶν τῶν ὁρμῶν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, πασῶν τῶν πτυχῶν
τῆς καρδίας, πάντων τῶν παθῶν καὶ πασῶν τῶν διαθέσεων, καὶ
εἰζευρε γὰ περιλαβάνη αὐτάς διὰ τοῦ λόγου. Φίλος τοῦ Βύρωνος
καὶ ὁ τὰς οἰκειστάτας ἔχων μετ' αὐτοῦ σχέσεις ἦτον ὁ *Θωμᾶς
Μούρης* (1780 — 1852), Ἰρλανδός. Εἰς τὰς «*Ἱρλανδικὰς αὐτοῦ
μελωδίας*», λαμπρὸν μνημεῖον φρονιμάτων ἀνδρὸς φιλοπάτριδος,
ἐξέφρασε πάντα τὰ αἰσθήματα, ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐθνισ-
μῶντος ἄσματος τοῦ Βάρδου μέχρι τῆς εἰς δάκρυα κινουμένης θρηνώδους
ἐλεγείας διὰ τὴν ἐξαφανισθεῖσαν λαμπρότητα τῆς Ἱρλανδίας,
καὶ παρέστησε συγκινητικώτατα τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως ὡς
καὶ τὰ πάθη τοῦ λαοῦ. Ὡς κύριον δ' αὐτοῦ ἔργον θεωρεῖται τὸ

ἐκ τεσσάρων ποιητικῶν διηγήσεων συγκείμενον ἀνατολικὸν ποίημα *Αλάλα Πούχρ*. — Ἄλλος ποιητής, πολλὴν μὲν ἔχων τὴν εὐφυΐαν, ἀλλ' ἀποπλανημένος θρησκευτικῶς, καὶ ὑπὸ ψυχικῶν παραφροσένων πολέμων, ὑπῆρξεν ὁ *Σέλλεϊς* (1792 — 1822). Καταφρονηθεὶς καὶ φυγαδευθεὶς ὑπὸ τῶν δημοπατρίδων αὐτοῦ ἕνεκα τῶν ἀσεβῶν φρονημάτων του, διήγαγε βίον πολυτάραχον καὶ μακρινόμενος ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς διαμάχης καὶ τῶν σωματικῶν πόνων, μέχρις οὗ διατλέων ποτὲ τὴν Μεσόγειον ἐπὶ ἀνοικτοῦ πλοιαρίου ἐπνήχη κατὰ τινὰ τρικυμίαν. Ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ Βύρων ἔβριζε νὰ καύσῃσι τὸ πτώμα του. — Εἰς δὲ τὴν μυθιστοριογραφικὴν φιλολογίαν, εἶδος τὰ μάλιστα ἀγαπώμενον καὶ καλλιεργούμενον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐδοξάσθησαν τὰ μέγιστα ὁ *Βούλθερ* (γεν. 1803), αἱ Ἡ Ἀγγλίς καὶ οἱ Ἀγγλοὶ· αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Πομπήϊας καὶ ἄλλ. καὶ *Δίκενς* (γεν. 1812) ὁ επανομαζόμενος *Βόζιος* (οἱ Πικκουϊκίεροι, αἱ Ὀλβίεροι Τούττιοι κ. ἄλλ.).

Ἐν ΓΑΛΛΙΑ ἡ κλασικὴ φιλολογία τῶν μαναρχικῶν χρόνων διεσείσθη ἐκ τριῶν μερῶν· πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ καλουμένου *Ιδεολισμοῦ*, ὅστις ἀντεπροσωπευθὴ ἀξίως καὶ εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ Ρουσσώ (§. 2) εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς φύσεως καὶ φρονήσεως ἐνθουσιασμόν αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ *Βερνανδίνου* *Δὲ Σαιρπιέρου* (1737 — 1814) *Παῦλος* καὶ *Βιργινίας*, αἱ Ἰνδικὴ καλύβη), τῆς Κυρίας *Ρολάνδου* (§. 30 1754 — 1793). αἰωνή εἰς τοὺς μεταγενεστέρους), τοῦ Γιρονδίνου *Κορδορκέτου* καὶ τοῦ *Βόλντεῦ* (1757 — 1820, ατὰ ἐρείπια)· ἔπειτα δὲ ὑπὸ τῆς ποιήσεως τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως, ἐν ᾗ διέπρεψαν μάλιστα ὁ *Ρουγέτος* *Δελίλλης* (1760 — 1835), ὁ ποιητὴς τοῦ περιφάρμου θουρίου ἄσματος τῆς Μασσαλίας, ὁ ποιητὴς τῶν ᾠδῶν *Λεβροῦν* (1729 — 1807) καὶ ὁ δραματικὸς ἄμα καὶ δημοκρατικὸς ποιητὴς πανυγηρικῶν ᾠμάτων *Μάριος Ἰωσήφ Χενιέρος* (1764 — 1811). αἱ *Κάρολος* Θ'. αἱ *ἄσμα* τοῦ ἀποχωρισμοῦ αἱ *ἄσματος* ἐπινίκιος). Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ τελευταίου, *Ἀνδρέας Χενιέρος* (1762 — 1794), ὁ ἀοιδὸς τῆς βραρυτοῦ ἐλεγείας, ἡ ἀνὲα αἱ *ἄσματος*, ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς λαμμητόμου θυσιασθεὶς, ὑπὸ τῆς δημοκρατικῆς τρομοκρατίας. Ἀλλὰ καιρωτάτην πληγὴν ἔλαβεν

ἡ κλασικὴ φιλολογία τῆς Γαλλίας ὑπὸ τῆς νέας ῥομαντικῆς ποιήσεως, ἣν ἐθεμελίωσα μὲν ἡ Κυρία Στάελ (1766—1817), θυγάτηρ τοῦ Νεκκέρου (§. 23 κ. ε.), ἐπλούτισαν δὲ μετὰ θρησκευτικῆς ἐμπειρίας ὁ Σατωβριάνδος καὶ Λαμαρτίνος, καὶ ἐπιυψήσαν ἐν τῷ ὑπερβολικῷ ὁ Βίκτωρ Οὐγος κ. ἄλ. Συναναστραφείσα τὸν Αὐγύουσον Σχολέγειον καὶ ἄλλους ῥομαντικούς ποιητάς κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς καὶ ἐκ Πιρισιῶν ἐξορίαν, συνφωκισθῆ ἡ Κυρία Στάελ τὴν Γερμανικὴν φιλολογίαν καὶ τὸ Γερμανικὸν πνεῦμα, ὡς ἀποδεικνύει τὸ περίφημον αὐτῆς ἀπερὶ *Γερμανίας* βιβλίον καὶ ἔπειτα εἰς τὰ ποιητικὰ αὐτῆς μυθιστορήματα ἀδελφίνην καὶ ἀΚορίνναν περιέβαλε μετὰ θελκτικῷ περιβλήματος τὰς ῥομαντικὰς αὐτῆς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα, καὶ περιέπλεξεν αὐτὰ πνευματικῶς καὶ χαριέντως μετὰ τῶν κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτῆς ἐντυπώσεων. Ὁ δὲ Σατωβριάνδος (1769—1848) ἐθῆκε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλικῆς τρομοκρατίας εἰς τὰ δάση καὶ τὰς ἐρήμους τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἀγάπην καὶ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς κατὰ φύσιν ζωῆς, καὶ ἐξέφρασεν ἔπειτα διὰ τοῦ λόγου τὰ αἰσθήματα ταῦτα εἰς τὰ δύο εἰδυλικά διηγήματα «*Περὴν*» καὶ «*Ἀτάλαι*» Ἐπιστρέψας δὲ μετὰ τὴν 18 ὁμιγλώδους μετὰ τοῦ Φορτάρου, τοῦ ρητορικοῦ ποιητοῦ καὶ λογοτέχνου, συνήργησεν οὐσιωδῶς διὰ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συγγράμματος, αὐτοῦ πνεύματος τοῦ *Χριστιανισμοῦ* (εἰς τὸ ὅποιον προσετέθησαν τὰ δύο ἐκεῖνα διηγήματα) πρὸς συνομολόγησιν τοῦ ἐνωτικοῦ (Κονκορδάτου §. 54) καὶ ἀναζωογόνησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ φρονήματος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Φανευθέντος δὲ τοῦ δουκὸς Ἐγγιένη (§. 55), κατέλιπε τὴν Γαλλίαν, καὶ ἐπιχειρήσας περιέγραψεν *αἰετὰν τινα ἀποδημίαν εἰς Ἱερουσαλὴμ*, τῆς ὁποίας καρπὸς θεωρεῖται τὸ ἐπικὸν ποίημα *οἱ μάρτυρες*, ἐν ᾧ διέγραψε μὲν κατὰ τρόπον λαμπρότατον τὰ πλεονεκτήματα τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπὲρ τὸν ἐλληνικὸν ἐθνισμόν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῶν ὑπερβολῶν καὶ μεροληψίας. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν παλινὸρθωσιν ὑπερίσχυσαν αὐτῆς αἱ θρησκευτικαὶ καὶ πολιτικαὶ δοξασταὶ τοῦ Σατωβριάνδου, ἤρχισεν ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ ποιητοῦ. Ἐγένεον ὑπουργοί, πρέσβεις εἰς διαφόρους αὐλὰς, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύ-

νοδον τῆς Βερώνης, καὶ ὑπερασπίσθη τὴν νόμιμον βασιλικὴν ἐξουσίαν. — Ὁ δὲ ἐπίσης μεγαλοφυὴς Ἀλφόνσος *Λαμαρτίνος* (γεν. 1792) προκένερσε κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς «ποιητικὰς αὐτοῦ μελέτας» καὶ τὰς «θρησκευτικὰς καὶ ποιητικὰς ἀρμονίας» τὸν ἐνθουσιαστικὸν καὶ ἐλεγεϊακὸν τόνον τῆς λυρικῆς τῆς θρησκείας καὶ τῆς πλήρους αἰσθημάτων φυσικῆς παραστάσεως, ἃτινα εὐηρέστουν τότε τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐαίσθητον γενεάν. Ὑστερον δὲ ἐπεχείρησε τὴν εἰς τὴν *Συρία* καὶ *Παλαιστίνην* ἀποδημίαν αὐτοῦ, τὰς ὁποίας περιέγραψε γοητευτικώτατα, καὶ ἔπειτα ἐποίησε τὰ δύο μεγαλύντερα αὐτοῦ ἔργα «*Ιουδέλην*» καὶ τὴν πτώσιν ἐνὸς Ἀγγέλου. Βουλευτὴς δὲ γενόμενος, παρήτησε κατὰ μικρὸν ὁ Λαμαρτίνος τὴν νομιμοφροσύνην, καὶ ἔγεινε πρόμαχος τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἰδανικότητος καὶ τῆς δημοκρατικῆς κοσμοπολιτείας. Ἐκ τῶν φρονημάτων δὲ τούτων ὀρμώμενος, συνέγραψε τὴν ῥητορικῶς καὶ ποιητικῶς κοσμηθεῖσαν *ἱστορίαν τῶν Γίρονδίων*, δι' ἧς ἐκέρδησε τοσοῦτον τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, ὥστε κατὰ τὰς θυελλώδεις ἡμέρας τοῦ 1848 ἐφάνη ὁ μάλιστα κατάλληλος νὰ περιστείλῃ τὰ ἀφρίζοντα κύματα τῆς ἐπαναστάσεως. — Ὁ *Βίκτωρ Οὐγὼ* (γεν. 1802) κατέστη μὲν ὀνομαστός ὡς *λυρικός, δραματικός καὶ μυθιστοριογράφος*, ἀλλὰ διέπρεψε μάλιστα εἰς τὸ πρῶτον εἶδος. Αἱ «*Ἔρ-δαι*» αὐτοῦ, τὰ «*Επύλλια*» (*ballades*), αὐτὰ «*Ἀνατολικά*» αὐτὰ Φύλλα τοῦ φθινοπώρου αἱ «*Ἑσπεριναὶ Φωναὶ*» ἐξαγγέλλουσι βλέμμα εὐθὺ εἰς τὴν ψυχικὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ζωηρὰν ἐπιδεκτικότητά τῶν αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων τῆς καρδίας. Ἀλλ' ὡς *δραματικός* ὁ *Β. Οὐγὼ* εἶναι ὑπερβολικὸς καὶ ἐπιτετηδευμένος, καὶ δὲν παραβαίνει σπάνιως τοὺς νόμους τῆς ὥραιότητος καὶ καλαισθησίας. Τείνων εἰς τὸ νὰ καταργήσῃ τοὺς νόμους τῆς κλασικῆς σχολῆς, περιπίπτει εἰς τὸ ἄγριον, βδελυρὸν καὶ ἐκπληκτικόν. Τὰ γνωστότατα τῶν δραμάτων αὐτοῦ εἶναι «*Κρόμβελλος*», «*Ἑρνάνης*», «*Λουκρητία Βοργία*», «ὁ βασιλεὺς διασκεδάζει», «*Μαρίων Δελόρμης*» κ. ἄλ. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου ἐκλεχθεὶς εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν ὡς ἐνθερμος συνήγορος τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀργάνην τοῦ Λουδοβίκου Ναπολέοντος ἕνεκα τῆς πρὸς τὰ

κυριαρχικά σχέδια ἀντιπολιτεύσεως· ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ μετὰ τὸ πολιτικὸν τόλμημα τῆς 2 Δεκ. 1851.—Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὴν ῥωμαντικὴν ποίησιν, χρησιμεύσασαν κατ' ἀρχὰς ὡς ὑποστήριγμα εἰς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν μετὰ τοῦ ἀξιωματτος σθρόνος καὶ βομῆς, ἐδηλώθη μετ' ὀλίγον καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν ἐλευθερία τις ἀντιπολιτεύσεως, ἥτις ἐσχε μεγίστην ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης ἐπίδρασιν εἰς τὰς πολιτικὰς πρὸ πάντων σαφύρας τοῦ Ἑλληνιστοῦ Παύλου Λουδοβίκου *Κουριέρου* (1772—1825) καὶ εἰς τὰ ἐθνικὰ ἔξοματα τοῦ μελοποιοῦ *Βεργιγγέρου* (1780—1857). Ὁ τελευταῖος εἶναι ἡ ἀληθὴς ἑκφρασις τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῶν Γάλλων· εὐθυμος, χαίρων εἰς τὴν ζωὴν καὶ κόυφος, προσέτι δὲ ἀξιαγάπητος, καλόκαρδος καὶ ἐνθουσιῶν ὑπὸ φιλελευθερίας καὶ φιλοπατρίας. Γνωρίζων τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ λαοῦ, ἐκ τῆς κλάσεως τοῦ ὁποίου ἀνεφάνη καὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ ῥήτωρ καὶ παρηγορητὴς, ἐπέτυχεν εἰς τὰ ποιήματα αὐτοῦ τὸν ἀπλοὺν τῆς φύσεως τόνον, ὅστις ἤγγιξε τὴν καρδίαν, διότι προήρχετο ἐκ τῆς καρδίας. — Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπαιαστάσεως τοῦ Ἰουλίου ἔλαβε τέλος ἡ φιλολογικὴ αὕτη φιλελευθερία. Ἀντὶ δὲ ταύτης ἐνιφανίσθη εἰς τὴν μυθιστορίαν τῶν κοινωνιστικῶν ἡθῶν καὶ τάσεων *δύναμις*, ἥτις οὐ μόνον ἠγωνίσθη κατὰ τῆς βασιλείας καὶ ιεραρχίας, ἀλλὰ καὶ κατεπολέμησε καὶ κατέθαψε πᾶ, πολιτικόν, ἐκκλησιαστικόν καὶ κοινωνικὸν καθεστῶς, στηριζόμενον ἐπὶ νόμων πατροπαραδότων καὶ παναρχαίων συνθηκῶν. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς φιλολογίας ἡ μάλιστα εὐφυὴς καὶ θελκτικὴ συγγραφεὺς εἶναι ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *Γεωργίου Σάνδρη* (γεννηθ. 1804) γνωστὴ μαρκεσία Δουδεβάντη.

8. *Ἡ ἐν Παρίσι τοις ἐπαρδασιασις τοῦ Ἰουλίου καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.*

§. 107. Μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν *Κάρολος ὁ Γ'*. τὴν κοινὴν γνώμην, προσέβαινεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀντιδράσεως. Τὸ φιλελεύθερον ὑπουργεῖον *Μαρτινιάκ* (ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρ. τοῦ 1828) ὤφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ἄλλο ὑπερβολικὸν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ *Πολινιάκ*, καὶ ὅτε ἐδήλωσεν ἡ βουλὴ κατὰ τὸν ἐναρ-

κατήριον λόγον τὴν πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς κυβερνήσεως δυσαρέσκειάν της, ἐπηκολούθησεν ἡ διάλυσις αὐτῆς καὶ νέα ἐκλογὴ (8 Αὐγούστ. 1829). Μάτην! Οἱ ἄνδρες τῆς ἀντιπολιτευσεως ἐνισχυθῆσαν, πολλὰ πλῃσιασθέντος τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, καὶ ἐπεβεβλήωσαν οὕτω τὴν δυσπιστίαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ νέον ὑπουργεῖον. Ἀλλὰ τοῦτο ἤν ἐγγινε μάθημα εἰς Κάρολον τὸν Ι'. Ματαίως ἤλπιζεν ὅτι τῇ ἐθνὸς ἤϊελε διατεθῆ πρὸς αὐτὸν εὐμενέστερον μετὰ τὴν πολεμικὴν δόξαν, μετ' ἧς ἐστέφθησαν κατὰ τοὺς τοὺς χρόνους τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ἐν Ἀφρικῇ (16 Μαΐου 1830), ἐνθα ἐκδικούμενοι τὰ ὀνειδῆ, ἅτινα προσῆψεν εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας ὁ Βέης τοῦ Ἀλγερίου, ἐξεπώρησαν τὴν πρωτεύουσιν αὐτοῦ, καὶ ἐκάρφωσαν τὴν Γαλλικὴν σημαίαν εἰς τὰς ἐπάλξεις τῆς παλαιᾶς ληστρικῆς πόλεως (5 Ἰουλ.). Μόλις ἐγνωστοποίησεν ὁ Μονίτωρ (26 Ἰουλ.) τὰ πολυθρόλητα τρία ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ, δι' ὧν ἐπαύετο μὲν ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, διελύετο δὲ ἡ νέα βουλὴ καὶ μετεβάλλετο αὐθαρέτως κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς ἡ ἐκλογικὴ τάξις (26 28 29 Ἰουλ.), καὶ πάραυτα ἐξεβράχη ἡ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ (30 Ἰουλ.), δι' ἧς ὁ λαὸς κατώρθωσε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Βουρβωνιδῶν καὶ τῆς ἱερατικῆς ἱεραρχίας μετὰ τριήμερον ἡρωϊκὸν ἀγῶνα. Διαρκούντος δ' ἐν Παρίσις τοῦ σφοδροτάτου ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀγῶνος, συνέστησαν οἱ παρόντες αὐτόθι ἀντιπρόσωποι τὴν 28. Ἰουλ. προσωρινὴν κυβέρνησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ὁ τραπεζίτης Λαφίττης, ὁ Κασιμίρ Περιέρος, Ὁδλλλωρ Βαρβώτος κ. ἄλ., μέχρις οὗ τὸ συνταγματικὸν κόμμα ἐνίκησε τὸ δημοκρατικὸν καὶ ὁ δυνεῖς τῆς Αὔρης, ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ, διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ κράτους. Πολὺ δ' ἄργα ὑπεσχέθη ὁ Κάρολος Ι'. νὰ ἀποσύρῃ τὰ μισητὰ διατάγματα καὶ νὰ συγκαλέσῃ ὑπουργεῖον δημοτικόν· ἠναγκάσθη νὰ μεταναστεύσῃ τρίτην φορὰν μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ εἰς τὰ ξένα ἐν ᾧ ὁ συνετὸς αὐτοῦ συγγενὴς Λουδοβίκος Φίλιππος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὡς βασιλεὺς τῶν Γάλλων, ἀφοῦ ὤμωσεν εἰς τὸν ἐν τάχει ἀναθεωρηθέντα θεμελιώδη τῆς πολιτείας νόμον (τὸν χάρτην). Ἡ δ' ἀποκατάστασις τῶν ἐθνικῶν χρωμάτων καὶ ἡ ἐπα-

νίδρουσι τῆς ἐθνοφυλακῆς ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Λαφα-
γνέττῃ ἐσήμεναν τὴν ἀρχὴν τῆς νέας ὑπὸ τοῦ λαοῦ δημιουργη-
θείσης βασιλείας τῶν πολιτῶν. Ὁ Κάρολος Ι'. ἀπέθανεν ἐξό-
ριστος τὸ 1836 ἐν Γαιρτσάφ.

§. 108. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου κατέρριψεν ἐκ θεμε-
λίων τὴν ἱερὰν συμμαχίαν, ἥτις εἶχεν ἤδη κλονισθῆ ἀποθανόν-
τος τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ προσέκαλεσε καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην
ἀνακινήσεις, αἵτινες εἶχον ἀποτέλεσμα τὴν οὐσιώδη τῶν πραγ-
μάτων μεταβολήν. Καὶ ἔλαβε μὲν μετ' ὀλίγον ἡ κυβέρνησις τοῦ
Γάλλου ἀπολίτου βασιλέως εἰρηνικὸν σχῆμα ἀπέναντι τῶν ἐπι-
λοίπων κρατῶν, καὶ οἱ ἐν Παρισίοις λαβόντες τὴν ἐξουσίαν φι-
λελεύθεροι προετίμησαν τὴν ὁδὸν τῆς μεσολαβήσεως μᾶλλον
καὶ συνδιαλλαγῆς ἢ τοῦ πολέμου, καὶ καταργοῦντες τὸ ἀξίωμα
τῶν ἀπ' εὐθείας μέσων προσεπάθησαν νὰ ἐλκύσωσι πρὸς διατή-
ρησιν τῶν ὑπαρχόντων πάντας τοὺς μετρίους καὶ ἀμφιρόπους
ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ἤδη θύελλαν ἡ ἀνακίνησις ὑπῆρξεν το-
σοῦτον ἰσχυρὰ, ὥστε ἠδύνατο νὰ προσβάλλῃ καὶ κλονίσῃ μετ' ἐ-
πιτυχίας τὸ τεχνικὸν οἰκοδόμημα τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου. Ἐν
Βελγίῳ, Γερμανίᾳ, Πολωνίᾳ, Ἰταλίᾳ κ. ἄλ. τ. ἐξερράγησαν
ἐπαναστάσεις, αἵτινες μόλις κατεπαύθησαν ἢ ἐξωμαλίσθησαν
μετὰ διετῆ ἀγῶνα· καὶ ἂν ἡ ἐπίδρασις τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἀπολύ-
των δυνάμεων, *Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας* ἦτον ἀρ-
κούντως ἰσχυρὰ, ὥστε νὰ διατηρήσῃ ἡ ἐπαναφέρῃ εἰς τὰ πλεῖ-
στα κράτη τὰ παλαιὰ καθεστῶτα, αἱ φιλελεύθεροι ὅμως ιδέαι
ἔλαβον ἕκτοτε μεγαλητέραν σημασίαν, καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἐ-
πληυξήθη εἰς δύναμιν, ἥτις ἀνθίστατο πρὸς πάντα τὰ βουλευμά-
τα τοῦ κράτους τῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς γραφειοκρατίας. Εἰς δὲ τὰ δυτικὰ τῆς Εὐρώπης ὑπερίσχυεν ἕνεκα τῆς ἐπιρ-
ροῆς τῆς *Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας* ἡ συνταγματικὴ πολιτεία,
καὶ ἡ μετ' αὐτῆς ἠνωμένη πολιτικὴ ἐλευθερία.

§. 109. Ἡ ΕΝ ΒΕΛΓΙΩ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ὑπῆρξε τὸ πρῶ-
τον ἀποτέλεσμα τῶν ἐν Παρισίοις ἡμερῶν τοῦ Ἰουλίου. Ἡ σύν-
οδος δηλ. τῆς Βιέννης, μὴ ἀναλογισθεῖσα παντάπασιν τὴν
θρησκείαν, γλώσσαν καὶ τὰ ἐθνικὰ ἐνδιόφορα, εἶχεν ἐνώσει τὰς
φλανδρικὰς καὶ βραβαντικὰς ἐπαρχίας μετὰ τῶν Γενικῶν Κρα-

τῶν τῆς Ὀλλανδίας εἰς βασιλείαν τῶν Κάτω χωρῶν. Ἀλλ' οἱ Ὀλλανδοὶ ἐθεώρουν ἐαυτοὺς ὡς τὸν ἄρχοντα λαόν· ὅθεν οὐ μόνον ἠνάγκασαν τοὺς Βέλγας νὰ μετᾴσχῳσι τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ χρέους καὶ τοῦ καταθλιπτικωτάτου βάρους τῶν φόρων, ἀλλ' ἠθέλησαν καὶ νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς νόμους τῶν, καὶ ἐταῖζαν τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ καθολικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν ἐφορίαν διαμαρτυρουμένων πολιτικῶν ἀρχῶν. Καὶ ὅτε ὁ τύπος ἐτόλμησε νὰ λάβῃ δυσμενὲς πρὸς τὴν κυβέρνησιν ὕψος, κατεδιώχθησαν οἱ ἐφημεριδογράφοι, καταδικασθέντες εἰς πρόστιμα, φυλακίσεις καὶ ἐξορίαν. Τότε δ' ἡ γαλλοφρονοῦσα μερίς τῶν φιλελευθέρων, ἥτις ἐπεζήτηε ἐλεύθερον πολιτικόν βίον, καὶ διετέλει ἠνωμένη μετὰ τῶν κορυφαίων τῆς ἐν Παρισίοις ἀντιπολιτεύσεως, συνέδεσε συμμαχίαν κατὰ τῆς Ὀλλανδικῆς κυβερνήσεως μετὰ τῆς ὑπεραλπείου μερίδος τῶν Καθολικῶν, ἥτις ἐζήτηε ἐλευθερίαν τῆς ἐκπαίδευσεως· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκάλεσε τὴν συμμαχίαν ταύτην ἀάτιμον εἰς τινα βασιλικὸν λόγον. Ἡ δ' ἐντέθεν προελθοῦσα ὁυσαρέσκεια εἶχεν ἤδη προχωρήσει εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ὅτε ἔφθασεν εἰς τὰς Βρυξέλλας ἡ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου εἰδήσις, καὶ διέσπειρε φλόγας καθ' ἅπασαν τὴν χώραν. Τὴν ἑσπέραν λοιπὴν τῆς 25 Αὐγούστου μετὰ τὴν παράστασιν τοῦ μελοδράματος αἱ ἄλλοις τῶν Πορτικίων, κατέστρεψαν στίφη λαοῦ τὴν τυπογραφίαν ἐφημερίδος τινὸς, γραφομένης καθ' Ὀλλανδικὰ φρονήματα, τὸ ἀνάκτορον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, τὸ οἶκον τοῦ διεκθοντοῦ τῆς ἀστυνομίας κ. ἄλ. Ὅπως δὲ περισταλῶσιν αἱ περαιτέρω ἐρημώσεις τοῦ ὄχλου, ἐσχηματίσθη πολιτοφυλακὴ καὶ τις ἐπιτροπὴ πολιτῶν, μεχρις οὗ τὸ κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν καὶ ὑπεραλπειῶν ἠνώθησαν εἰς ἔθνοςυνέλευσιν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Πωττέρου. Τὸ δὲ παράδειγμα τῆς πρωτευούσης ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλαχοῦ, οὕτως ὥστε μετ' ὀλίγον καθ' ὅλον τὸ Βέλγιον ἐκυμάτιζεν ἡ Βραβαντικὴ σημαία. Προσβολὴ δὲ τις τῶν Ὀλλανδῶν πρὸς τὰς Βρυξέλλας ἀπεκρούσθη, καὶ μάλιστα οἱ Βέλγαι ἐπαναστάται ὤρμησαν τῶρα ἐναντίον τῆς Ἀντιθερίας, ὅπως ἀποσπᾶσθαι καὶ τὴν πόλιν ταύτην ἐκ τοῦ μισητοῦ γείτονος. Τότε δ' ὁ στρατηγὸς τῶν Ὀλλανδῶν Χασσὲ ἀπεσύρθη (Νοέμ.) εἰς τὴν ὀχυρὰν

ἀκρόπολιν, καὶ κατεπυροβόλησεν ἐπὶ 7 ὥρας ἐκ 300 πυροβόλων τὴν ἀτυχῆ πόλιν, ὅτε ἀπωλέσθησαν μεγάλαι προμήθαι βαρυτίμων ἐμπορευμάτων. Ἀγανακτήσασα λοιπὸν ἕνεκα τῆς διαγωγῆς ταύτης, ἀπήγγειλεν ἡδὴ ἡ ἐθνικὴ σύνοδος τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βελγίου καὶ τὸν ἀποκλεισμόν τοῦ οἴκου τῆς Ὁράγγης ἀπὸ τοῦ Βελγικοῦ θρόνου. Ἐν ᾧ δ' ἐξηκολούθει ὁ μεταξὺ Βελγίου καὶ Ὀλλανδίας πόλεμος, συνῆλθον εἰς σύσκεψιν αἱ πέντε κύριαι δυνάμεις ἐν Λονδίνῳ (Ιούν. 1831). Μετὰ μακρὰς δ' ἐνταῦθα διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις ἀπεφάσισαν νὰ χωρίσωσι τὸ Βέλγιον ἀπὸ τῆς Ὀλλανδίας, καὶ νὰ προσδιορίσωσι τὰ σύνορα κατὰ τρόπον δίκαιον. Μετὰ δὲ τοῦτο ἔλαβε τὸ Βελγικὸν στέμμα ὁ συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὀλίγον ἔπειτα μετὰ τινος θιγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου εἰς δεῦτερον γάμον συζευχθεὶς Λεοπόλδος τοῦ Σαξονικοῦ Καθούργου, καὶ προσεπάθησε νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς μὲν φιλελευθέρους, ἀπονείμας εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν πολιτείαν ἀντιπροσώπων, τὸν δὲ καθολικὸν κλήρον καταστήσας τὴν ἐκκλησίαν παντάπασιν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως. Μάτην ἐζήτησαν οἱ Ὀλλανδοὶ νὰ ἀναγκάσωσι τοὺς ἀποστάτας νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἐκ νέου διὰ τῆς βίας. Ἀπειληθέντες καὶ πολεμηθέντες ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποστῶσι περαιτέρω πολέμου, καὶ περ ἀγωνισθέντες ἀνδρείως τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ διανουμαχιστάς μετὰ θάρρους τῆς θαλασσίας δυνάμεως (Δεκ. 1832). Ἀλλὰ τὸ Βέλγιον ἤκμασεν ἐκτοτε ἀνθρώπια δι' ἐλευθέρων θεσμοθεσιῶν καὶ δραστηρίου βιομηχανίας.

§ 110. Ἡ εὐτυχὴς ἐκβάσις τῆς Γαλλικῆς καὶ Βελγικῆς ἐπαναστάσεως παρώρμησε καὶ τὴν ΠΟΛΩΝΙΑΝ εἰς ἐπανάστασιν. Ἀνυψωθείσα ὑπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου εἰς βασιλείον, καὶ ταχθεῖσα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, εὐρίσκετο ἡ Πολωνία νῦν εἰς καλητέραν κατάστασιν ἢ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἀναρχίας. Τὸ μετὰ συνελεύσεων τοῦ κράτους καὶ τινος ἐθνικοῦ ὀπλισμοῦ σύνταγμα, παρεῖχεν εἰς τὸν λαὸν εὐτακτον ἐλευθερίαν, ἢ βιομηχανία ἔλαβεν ἐπίδοσιν, ἢ φιλολογία προεβίβασθη καὶ βραταὶ λεωφόροι εὐκόλυνον τὴν ἐπιμειξίαν· ἀλλὰ

πάντα ταῦτα τὰ ὠφελήματα, ὑποστάντα, ἐννοεῖται ὅτι οὐκ ἔστιν, ἐπαισθητὰς ἐλαττώσεις ἐνεκα τῆς φιλάρχου φύσεως τοῦ ἀντιβασιλέως *Κωνσταντίνου*, δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ πνίξωσι τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς πατρίδος στοχασμὸν τῶν Πολωνῶν· καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι τὸ Γαλλικὸν ἔθνος δὲν ἤθελε λείψει νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῶν παλαιῶν συμμάχων, ἐνίσχυσεν αὐτοὺς εἰς τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἔφθασεν ἡ στιγμή τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ παλαιοῦ Πολωνικοῦ κράτους. Ἦτον 20 Νοεμβρίου 1830 περὶ τὴν ἑκτὴν ὥραν τῆς ἐσπέρας, ὅτε 20 ὀπλισμένοι νέοι ἐκ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς, μέτοχοι στρατιωτικῆς τιнос συνωμοσίας μακρὰν διαδεδομένης, εἰσέδυσαν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἀντιβασιλέως, ὅπως φρονέωσιν αὐτὸν, ἐν ᾧ ἄλλοι συνωμόται ἐκάλεσαν εἰς τὰ ὄπλα τὸν λαὸν τῆς πρωτεύουσας. Μετὰ κόπου δὲ μόνον ἐσώθη ὁ μέγας δούξ ἀπὸ τῆς κατ' αὐτοῦ μελετηθείσης συμφορᾶς· ἔφυγε δ' ἐκ τῆς θuellης, καὶ ἀνεχώρησε μακρὰν τῆς χώρας μετὰ τῶν Ῥώσων αὐτοῦ στρατιωτῶν καὶ ὑπαλλήλων. Προσωρινὴ δὲ τις κυβέρνησις, ἡγουμένων τοῦ *Κζαρταρύσκη*, *Νειμκεβίτς*, τοῦ στρατηγοῦ *Χλοπίκκη* καὶ ἄλλ., ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων ἐν Πολωνίᾳ. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὸ νεωστὶ ἀφυπνισθὲν πολεμικὸν θάρρος καὶ τὸν νεαρὸν τοῦ λαοῦ ἐνθουσιασμὸν εἰς θυελλώδη κατὰ τῆς ἀπροετοιμάστου Ῥωσσίας προσβολὴν, ἐξέλεξεν ἡ εἰς τὴν Πολωνικὴν ἀριστοκρατίαν ἀνήκουσα ἐπιτροπεία τὴν ὁδὸν τῶν διαπραγματεύσεων, καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς ὑποσχέσεις Γάλλων διπλωματῶν. Ὀλίγον δὲ μετηλλάχθησαν τὰ πράγματα, ὅτε μικρὸν μετὰ ταῦτα ἀνηγόρευσαν *δικτάτωρα* τὸν *Χλοπίκκη*, καὶ ἀνέθηκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχιστρατηγίαν, ἡ δ' ἐν τάχει συγκαλεσθεῖσα συνέλευσις τοῦ κράτους περιέβαλε μὲ τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τὸν πρίγκιπα *Ραδτσιβίλ*· ἡ ἀναποφάσιτος, καὶ πρὸς τὴν σφοδρότητα τῶν δημοκρατικῶν καὶ ἐλευθερομανῶν κλοῦθ' δυσηρεστομένη ἀριστοκρατία, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰ πράγματα, καὶ ἐκολόβωσε διὰ τῆς βραδύτητος καὶ τῶν διχονοιῶν τὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐν ᾧ δ' ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας διέταξε τὸν στρατάρχην *Λεβίτς* νὰ εἰσβάλῃ μετὰ στρατοῦ 200,000 ἀνδρῶν εἰς τὴν Πολωνίαν, εἰ

γνωστοποίησε μὲν (25 Ἰανουαρίου 1834) ἡ συνέλευσις τοῦ κράτους τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ οἴκου Ῥωμανῶν ἐν Πολωνίᾳ, ἀλλ' ἠρνήθη εἰς τοὺς χωρικοὺς ἐλευθέραι τῶν ἀγρῶν ιδιοκτησίαν καὶ χειραφέτησιν τῶν θητῶν, καὶ ἀπέρριψε τὴν ἔγερσιν ἐθνικοῦ πολέμου, ὅστις μόνος θὰ ἦτο δυνατόν νὰ σώσῃ τὴν Πολωνίαν. Ἐπὶ τί ὠφέλησεν ὅτι ὁ Πολωνικὸς στρατὸς ἐδείξεν ἐκ νέου εἰς τὰς μάχας λαμπρὰς ἀνδρείας ἀποδείξεις, ὅτι ἡ Ἀλσιπικκὴ καὶ Σκριτσυνέκκῃς ἠγωνίσθησαν μετ' ἡρωϊκῆς εὐτυλμίας, καὶ ὅτι ὁ θελήσας νὰ διεγείρῃ εἰς ἐπανάστασιν τὴν Βολωνίαν Δουερνίκκῃς ἐξέπληξε τὸν κόσμον διὰ τῆς πολυμητοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν ὑποχωρήσεως; — ὅτε ὁ Δεΐβιτς ἐνίκησεν εἰς τὴν ΕΝ ΟΣΤΡΟΔΕΚΓΑΙ ΜΑΧΗΝ (26 Μαΐου 1834) τὸν στρατὸν τοῦ Σκριτσυνέκκῃς, ἤρχισε ταχέως νὰ βαίνει πρὸς τὸν ὄλεθρον αὐτῆς ἡ Πολωνία ἕνεκα τῆς διχονοίας. τῆς ἰδιοτελείας τῶν κομμάτων, τῆς προδοσίας καὶ τῶν σειρηνικῶν φωνῶν τῶν Γάλλων προδοτῶν. Ὁ Δεΐβιτς ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς χολέρας (9 Ἰουνίου). Διεδέχθη δ' αὐτὸν ὁ ἐπιχειρηματικὸς Πασκέβιτς (Εριβάνσκις). Οὗτος δὲ διέβη τὸν Πρωσικὸν Βιστούλαν, καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὰ τείχη τῆς Βαρσοβίας. Ἡ δὲ δημοκρατία τῆς πρωτεύουσας, πιστεύουσα ὅτι ἡ ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως προέρχεται ἐκ προδοσίας, ἐπραξε τρομερὸν φόνον. Στίφος δηλαδὴ λαοῦ, ὀδηγούμενον ὑπὸ στρατιωτῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀνάκτορον, ἐφόνευσεν (Αὐγούστ.) ἐκεῖ στρατηγούς τινας διατελοῦντας ὑπὸ ἐπιτήρησιν, καὶ ἔθηκε χεῖρα εἰς πολλοὺς ὑπόπτους καὶ μισητοὺς ὡς ἀριστοκρατικούς, βωσσοφίλους ἢ κατασκόπους. Ἐκπεπληγμένος δ' ἔφυγεν εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον Δεμβίτσκιον ὁ Κζαρτορίσκις, εἰς τοῦ ὁποῦ τοὺς χεῖρας εἶχε κατατεθῇ ἡ κυβερνητικὴ ἐξουσία. Νῦν δ' ἡ συνέλευσις τοῦ κράτους ἀνηγόρευσε τὸν Κρουκοβίτσκιον πρόεδρον τῆς κυβερνήσεως μετὰ δικτατορικῆς ἐξουσίας, καὶ ἐνεπιστεύθη οὕτω τὴν μεγίστην ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας ἀνδρός, ὅστις ἦ ἦτο στενοκέφαλος ἢ ἐπρόδιδε τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ὅτε δηλ. ὁ Πασκέβιτς ἐπλησίασεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν, ἐδήλωσεν ὁ δικτάτωρ τὴν ἀθυμίαν αὐτοῦ καὶ ἀπελπισίαν δι' ἀντιφατικῶν βουλευμάτων καὶ τὰ μέγιστα ἀνοήτων διαταγμάτων. Καὶ ἀν-

τέστη μὲν ἀνδρείως ὁ Πολωνικὸς στρατὸς εἰς τοὺς ἐφορμῶντας ἐχθροὺς εἰς *Βόλαν*, τὸ πάλαι πεδῖον τῆς ἐκλογῆς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἥρωϊκά κατορθώματα τοῦ τετάρτου συντάγματος ἐμγαλύνθησαν ἕκτοτε εἰς τὰ ἄσματα· ἀλλὰ μετὰ διήμερον ἐφοδὸν παρέδωκεν ὁ Κρουκκοβείκης διὰ συνθήκης τὴν *Βαρσοβίαν* καὶ *Πράγαν* (6. 7 Σεπ. 1831) εἰς τοὺς Ῥώσους· μετὰ δὲ ταῦτα ἡ κυδέρνησις καὶ ἡ συνέλευσις τοῦ κράτους ἐφυγον μετὰ τῶν ἔτι ὑπολειπομένων στρατευμάτων εἰς τὴν Πρωσικὴν ἐπικράτειαν. Ἐνταῦθα δ' ἀφοπλισθέντες οἱ γενναῖοι μαχηταὶ ἐκρατήθησαν μέχρι τῆς παντελοῦς χειρώσεως τῆς Πολωνίας, ὅτε ἐπιβεβαιωθεὶς εἰς αὐτοὺς ἀμνηστίας, ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλὰ χιλιάδες αὐτῶν ἀπέρριψαν τὴν χάριν τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἀπέστρεψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς γενεθλίου γῆς, προτιμῶντες νὰ τρώγωσιν ἐπὶ ξένου ἐδάφους τὸν ἄρτον τῆς ταλαιπωρίας, ἢ νὰ ἰδῶσι μεθ' ὑπομονῆς τὴν κατὰ μικρὸν ἐξαφάνισιν τῆς Πολωνικῆς ἐθνικότητος. Μεγίστη δὲ παρηγορία εἰς τὰ παθήματα αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ συμπάθεια τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐδέχθη φιλοξένως καὶ περιέθαλψε τοὺς δυστυχεῖς εἰς τὴν δυσχερῇ αὐτῶν ταύτην θέσιν. Ἐν Πολωνίᾳ ὅμως, *Λιθουανίᾳ* καὶ *Βολυνίᾳ*, αὐστηρὰ κρίσις κατεδίκασε τοὺς ἐνόχους· καὶ τὰ λατομεῖα τῆς Σιδηρίας ἐνεπλήσθησαν καταδικῶν. Διὰ δὲ τοῦ ἐργαζομένου θεσμοῦ (Φεβρ. 1832) ἀπώλεσε κατόπιν ἡ Πολωνία τὸ πολίτευμα αὐτῆς, τὴν συνέλευσιν καὶ τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους, καὶ προσετέθη ὡς Ῥωσικὴ ἐπαρχία μετὰ χωριστῆς διοικήσεως καὶ δικαιοδοσίας εἰς τὸ μέγα Μοσκοβιτικὸν κράτος. Ἐκτοτε δ' ἐκυριάρχει ὁ Πασκέβιτς μετὰ σιδηροῦ σκήπτρου ὡς αὐτοκρατορικὸς ἐπαρχος εἰς τὴν ταπεινωθεῖσαν Βαρσοβίαν. Ἐκ δευτέρου δ' εἶχον ἀποδείξει οἱ Πολωνοί, ὅτι ἦσαν μὲν ἐπιδεκτικοὶ μεγαλοψύχων ὁρμῶν φιλοπατρίας καὶ ἀνδραγαθημάτων, παντάπασιν ὅμως ἀνίκανοι πρὸς ὁμόφρονα τάσιν καὶ εὐγενῇ μέχρι θανάτου αὐταπάρνησιν. Οἱ δὲ φυγάδες προσεπάθησαν ὕστερον ματαίως νὰ κατορθώσωσι τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος αὐτῶν διὰ συνωμοτικῶν καὶ ἐπαναστάσεων ἐν *Ἑρακοβίᾳ*, *Γαλλικίᾳ* καὶ *Πόσνῃ*. Νέοι δὲ διωγμοί, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ προσθήκη τοῦ ἐλευθεροῦ κράτους τῆς *Δημόσιας Κεντρικῆς Βιβλιοθήκῃ Βεροῦνης*

Ἐξακολουθῶν εἰς τὴν Αὐστριακὴν μοναρχίαν (1846), ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν παρατόλμων αὐτῶν ἐπιχειρήσεων.

§ 111. Καὶ ἐν ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ ΔΕ ἡ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ιουλίου εἰδησις παρήγαγεν ἰσχυρὰν ἀντακίνησιν. Οἱ δὲ ἡγεμόνες, φοβούμενοι μήπως ἡ γνωστὴ τῶν Γάλλων πρὸς τὰ σύνορα τοῦ Ῥήνου ἐπιθυμία ἐπιφέρῃ νέον πολέμον, ἐσώλεπον μετ' ἀνησυχίας τὰς μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν κυβερνήσεων ὑπαρχούσας διενέξεις, καὶ τοῦτο μὲν παραχωροῦντες παραχωρήσεις εὐλόγους, τοῦτο δ' ἐπικυροῦντες ταχέως μεταρρυθμίσεις αποτελεσθείσας μετ' ἐπιτυχίας, ἐσπευσαν νὰ προῦναι τὴν δισπαρέσκειαν καὶ ἐμποδίσωσιν ἐνέργειάν τινα ἀπο κοινοῦ. Οὕτως αἱ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Ἀρροβέρου καὶ τῆς Σαξονίας ἐπαναστάσεις κατεπαύθησαν, παραχωρηθέντων ἐλευθέρων πολιτευμάτων καὶ καταργηθέντων καταθλιπτικῶν καταχρήσεων καὶ περιορισμῶν· ἐν Βρουνσβίγῃ δὲ, ἐνθα οἱ κάτοικοι κατέστρεψαν τὸ ἀνάκτορον, καὶ ἠνάγκασαν τὸν δούκ᾽ Κάρολον νὰ φύγῃ, ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γουλιέλμος, καὶ καθήσυχασε τὰ πνεύματα βελτιώσας τὸ πολίτευμα τῆς χώρας. Ἐν Ἑσσεγκασσελίᾳ ὁ ἐκλέκτωρ Γουλιέλμος Β' ἐπεισθὴ νὰ δώσῃ εἰς τὴν χώραν ἐλευθερον πολίτευμα (1831). Ἀλλὰ τὸ μῖσος, ὅπερ ἔδειξε μετ' ὀλίγον ὁ λαὸς κατὰ τῆς ἐκ κατωτέρου γένους συζύγου αὐτοῦ, τῆς κομήσσης Ρεϊνμπαχίου (Δεσσονιτισίου), ἐπέβραζε τοσοῦτον τὸν ἐκλέκτορα ὥστε ἀνυψώσας συγκυβερνήτην τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν καὶ διάδοχον τοῦ ἐκλεκτοράτου, ἀπεμακρύνθη μετὰ τῆς κομήσσης καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἑσσης. Ἐξῆς δὲ τοῦτο μὲν ἐν Βαδενδόδῃ, τοῦτο δ' ἐν Φραγκφούρτῃ, ἐνθα ἀπέθανε τὴν 20 Νοεμβρίου 1847 καὶ ἐν Βάδῃ μὲν εἰσήχθη ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, εἰς δὲ τὰς βουλὰς τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας ὑπερίσχυσαν οἱ φιλελεύθεροι, καὶ ἐσπευσαν νὰ ἐπιχειρήσωσι μεταβολὰς καὶ ἀναμορφώσεις εἰς τε τὸ πολίτευμα καὶ τὴν διοίκησιν. Ἀλλ' ἡ τόλμη τῶν φιλελευθέρων ἐπαυξάνομένη εἰς τε τὰς ἐφημερίδας καὶ τοὺς λόγους ἀναγγελλθεῖσα δὲ μάλιστα εἰς τὴν ἐν τῇ παραρρήνιῳ Βασιλείᾳ εὐρετῇ τοῦ Ἀμβαχέρου (27 Μαΐου 1832), ἐπήνεγκε πάλιν μετ' ὀλίγον περιορισμοὺς καὶ ἀντιδράσεις. Ὁ δ' εἰρηνικὸς χαρακτὴρ τῆς βασιλείας

τοῦ Ἰουλίου καὶ ἡ πτώσις τῆς Βαρσοβίας ἀπῆλλαξε τὰς Γερμανικὰς κυβερνήσεις ἀπὸ τοῦ φόβου, ὅτι αἱ ἀνακινήσεις τῶν φιλελευθέρων ἦτο δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῶσιν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ· καὶ τὸ ἄφρον τόλμημα νεανικῶν τινῶν ἐξημμένων κεφαλῶν, οἷον μαθητῶν, λογίων καὶ πολιτικῶν φυγάδων, τοῦ νὰ διασκορπίσωσι τὴν δίαίταν διὰ τῆς ΕΝ ΦΡΑΓΚΦΟΥΡΤΩΙ ΕΠΙΒΟΥΛΗΣ (3 Ἀπριλίου 1833), καὶ νὰ ἐπιφέρωσιν οὕτω βιαίαν ἀνατροπὴν, ὠφέλησε πολὺ μᾶλλον τοὺς ἄνδρας τῆς ὀπισθοδρομήσεως. Τὸ ἀνόητον δηλαδὴ τοῦτο ἐπιχείρημα καὶ ἡ ἀξιοθρήνητος αὐτοῦ ἐκδασίς ἐπλήγωσε καίρως τὴν φιλελευθερίαν, καὶ ἐπήγαγε δεινοὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν κορυφαίων καὶ ἀρχηγῶν αὐτῆς. Καθεύξεις δὲ καὶ δικαστικαὶ ἀνακρίσεις διετάχθησαν κατὰ τῶν ἐνόχων καὶ ὑπόπτων· τὰ δεσμοτῆρια καὶ φρούρια ἐνεπλήσθησαν πολιτικῶν ἀέγχληματιῶν, καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἑλβετίαν περιεπλανῶντο ἀναρίθμητοι φυγάδες. Ἐγένετο δὲ πάλιν χρῆσις τῆς λογοκρισίας μετὰ μεγίστης αὐστηρότητος, ἐπηγρυπνεῖτο τὸ ἐμπόριον τῶν βιβλίων καὶ περιορίσθη ἡ ἐξουσία τῶν κατὰ χώρας τάξεων. Οὕτως ἐματαιώθησαν ἐκ δευτέρου αἱ προσπάθειαι τῆς μερίδος τῆς προόδου ἕνεκα τῆς σφοδρότητος καὶ τοῦ κακῶς ἐννοουμένου ζήλου τινῶν τῶν πρωταγωνιστῶν αὐτῆς καὶ ὀπαδῶν· καὶ ἐνίκησαν μὲν αἱ κυβερνήσεις νίκην παντελεῖ, ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου καθ' ὃν μετεχειρίσθησαν αὐτὴν, ἐπλήγωσαν τὸ πρὸς τὸ δίκαιον αἶσθημα τοῦ λαοῦ, καὶ προσέβαλον κατὰ πρόσωπον τὴν κοινὴν γνῶμην. Τοῦτο δ' ἔγινε μάλιστα ὅτε, ἀναβάσης εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας τῆς βασιλείσης Βικτωρίας, περιῆλθε τὸ στέμμα τοῦ Ἀννοβέρου κατὰ τὸ δίκαιον τῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας εἰς τὸν θεῖον αὐτῆς *Ερνστίον Αὐγούστον τὸν Κουμβερλανδίας*, καὶ οὗτος κατήγγησε τὸ παρὰ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ μετὰ τῶν τάξεων ἡνωμένον *πολίτευμα*, καὶ ἀποκατέστησε τὴν προτέραν τῶν τάξεων θεσμοθεσίαν (Ἰαν. 1837). Μὴ παραχθεὶς δὲ παντάπασιν ἐκ τῆς ἀντιδράσεως, ἥτις ἀνηγγέλθη πανταχόθεν κατὰ τῆς αὐθαίρετου ταύτης διαγωγῆς, ἀπήτησεν ὁ βασιλεὺς παρὰ πάντων τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων νὰ ὁμώσωσι τὸν ὄρκον τῆς ὑπηρεσίας καὶ πρὸς αὐτὸν πίστεως

(5 Ἰουλ.)· καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ καθηγήται τοῦ ἐν Τολίγγη παιε-
πιστημίου δὲν ὑπῆκουσαν εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, ἐπαύθη-
σαν ἀπὸ τῶν θέσεων αὐτῶν, καὶ τινες καὶ ἐξωρίσθησαν ἐκ τῆς
χώρας· καὶ ὅτε ἡ συγκαλεσθεῖσα συνέλευσις τῶν τάξεων δὲν ἦτον
ἱκανὴ νὰ ψηφίσῃ τι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως πληρεξουσίων τινῶν,
ἀνεπληρώθησαν οἱ ἐλλείποντες δι' ἐκλογῆς κατὰ μειοψηφίαν.
— Διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων βουλευμάτων ἠνοίχθη
μέγα μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν κυβερνήσεων χάσμα, καὶ μεγάλη
δυσαρέσκεια κατέλαβε τὸ ἔθνος κατὰ τῆς ἀστυνομικῆς πο-
λιτείας· καὶ τῆς κυριαρχίας τῶν γραφείων. Εἰς τὸν τύπον, εἰς
τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ποίησιν, κατεπολεμεῖτο ἡ ὑπάρχουσα
πολιτεία, καὶ πᾶσα ἀντιπολίτευσις κατὰ τοῦ κράτους τῶν ὑ-
παλλήλων ἐπευφημεῖτο παρὰ τοῦ ἔθνους. — Ἐν τούτοις ἐν μέσῳ
πάντων τῶν ἀγώνων καὶ σχισμάτων ἀνηγγέλλετο ἀνωτέρα τις
πολιτικὴ τάσις, αἰεὶ τὸ ἐρυθρὸν νῆμα, ὅπερ διήρχετο πᾶσαν
τὴν δραστηριότητα τοῦ δημοσίου ἦτον ἡ τάσις πρὸς τὴν ἐθνι-
κὴν καὶ πολιτικὴν ἐνότητα· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον τεί-
νουσα ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις συνέστησε τὴν ἐνωσιν τῶν φό-
ρων, τὸν θεμέλιον λίθον τῆς πολιτικῆς ἐνότητος τῶν Γερμανῶν.

§. 11. Καὶ ἐν ΙΤΑΛΙΑΙ· δὲ ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου εἴ-
χεν ὥσαύτως ἰσχυρότερον σοβαρὲς τινος ἀνακινήσεις. Ἀλλ' αἱ
ἐλπίδες τῶν φιλοπατρίδων ἐψεύσθησαν ταχέως. Αἱ ἐν Βορβάρια,
Μοδένα καὶ Πάρμα ἐπαναστάσεις κατεπαύθησαν μετ' ὀλίγον
ὑπ' Αὐστριακῶν στρατευμάτων, καὶ οἱ ἐκ τῶν δύο τελευταίων
τόπων διωχθέντες κυβερνῆται ἀποκατεστάθησαν πάλιν εἰς τὴν
κυριαρχικὴν αὐτῶν δύναμιν. Εἰς δὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος
μετεχειρίσθησαν πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐπαναστησάντων νομῶν
τὰ παπικὰ στρατεύματα, ἅτινα ἀνεπλήρωσαν διὰ δολοφόνων
καὶ κακούργων. Οὗτοι δ' ἐμάνησαν εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε
οἱ στρατιωτικοὶ τῆς Αὐστρίας ἠναγκάσθησαν νὰ προστατεύσωσι
τὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν χώραν ἐναντίον τῶν ἰδίων ἐκυτῆς στρα-
τευμάτων. Ὅπως δὲ μὴ ἀφήσωσι τὴν Αὐστρίαν νὰ λάβῃ πᾶ-
σαν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας δύναμιν, κατέλαβον οἱ Γάλλοι δ' ἐπιδρο-
μῆς τὴν Ἀγκῶνα (23 Φεβρ. 1832), καὶ ἐκράτησαν αὐτὴν
κατελειμμένην ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐισβολὴ δὲ τις εἰς τὴν Σαβῶν

διάν (1833), ἐπιχειρηθεῖσα παρὰ τινος στίφους φυγάδων ἐκ τῆς Ἑλβετίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πολωνοῦ στρατηγοῦ *Ραμορίνου*, καὶ προτιθεμένη σκοπὸν νὰ ἀνατρέψῃ μὲν τὸν Σαρδικὸν θρόνον, ἐνωθεῖσα δὲ μετὰ τῆς ἀνέας Ἰταλίας νὰ διεγείρῃ εἰς ἐπανάστασιν σύμπασαν τὴν χώραν, ἐλαῦεν ἀξιοθρήνητον ἐκβασιον.—ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑΙ δὲ ὑπερίσχυον μὲν πάλιν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἰουλίου οἱ φιλελευθέριοι, ἀλλ' ὅχι ἐξ ἰδίας δυνάμεως, ἀλλ' ἔνεκα ἐριδὸς τινος περὶ θρόνου. Ὁ Φερδινάνδος δηλ. εἶχε παραπεισθῇ ὑπὸ τῆς τετάρτης αὐτοῦ συζύγου *Μαρίας Χριστίνας* νὰ καταργήσῃ τὸν καθ' ἅπαντα τὰ Βουρβωνικὰ κράτη ἰσχύοντα *Σαλικὸν νόμον*, καθ' ὃν αἱ γυναῖκες ἀπεκλείοντο τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ οὕτω εἰς τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (29 Μαρτ. 1830) γεννηθεῖσαν θυγατέρα του Ἰσαβέλλαν τὴν εἰς τὸν θρόνον διαδοχὴν. Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη ἀπήρσεν εἰς τὸ ἀποστολικὸν κόμμα, τὸ ὅπῃον εἶχε ἐναποθέσει ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ Φερδινάνδου *Δορ Κάρολον* (Ὀκτ. 1830). Διὸ μόλις ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ βασιλεὺς (29 Σεπτ. 1833), καὶ πάραυτα ἐχειροτόνησαν οἱ ἀπολυτοφρονες (absolutistes Καρλισταί) τὸν *Δορ Κάρολον* βασιλέα ὡς Κάρολον Β'. καὶ διήγειραν ἐμφύλιον πόλεμον. Εὗρον δ' ὑποστήριξιν εἰς τὴν πρὸς ἄρκτον χώραν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τραχεῖς καὶ ὀρεινοὺς κατοίκους τῶν *Βασκικῶν ἐπαρχιῶν*. Παροξυνόμενοι λοιπὸν ὑπὸ ἱερέων καὶ μοναχῶν, καὶ ἀγόμενοι ὑπὸ τολμηρῶν καὶ ἐπιχειρηματικῶν συμμοριαρχῶν (*Ζουμάλα Καρβέγουδου, Καβρέλα*), ἔσυραν οἱ μάχιμοι Βάσκοι τὸ ξίφος ὑπὲρ τοῦ ἀπολύτου βασιλείως, ὅστις εἶχε καταφύγει ἐν μέσῳ αὐτῶν (Ὀκτ. 1833). Ὅπως δ' ἀντιστῇ πρὸς αὐτοὺς μετ' ἐπιτυχίας, προσεπάθησεν ἡ μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος τῆς *Ἰσαβέλλας* εἰς ἐπιτροπείαν κληθεῖσα βασιλίσσα *Μαρία Χριστίνα* νὰ ἀνακτήσῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ κόμμα τῶν συνταγματικῶν καὶ φιλελευθέρων, εἰσαγαγοῦσα πάλιν τὴν πολιτείαν τῶν κορτῶν καὶ ἐπιτρέψασα εἰς τοὺς φυγάδας καὶ ἐξορίστους τὴν οἴκαδε κάθωδον. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἐκ τῆς περὶ θρόνου ἐριδὸς ἐξήφθη ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἀγῶν δοξουσιῶν. Μετὰ πολλοὺς δ' αἰματηροὺς ἀγῶνας ὑπερίσχυον τέλος οἱ «Χρι-

στιατικοῖς. Ὁ στρατηγὸς Ἑσπαρτέρως ἐπεισεν εἰς ἐν τὴν Βερ-
γάρρα συνθήκην (31 Αὐγ. 1839) τὸν Καρλιστικὸν στρατηγὸν
Μαρωτὸν νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα· μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Δὸν Κάρλος
ἔφυγε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ πολλῶν ἀξιωματικῶν καὶ
ιερέων εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἰσπανίᾳ περιῆλθεν
ὁ Ἑσπαρτέρως μετ' ὀλίγον πρὸς τὴν βασιλομνητορα εἰς ἔριν, ἐκ
τῆς ὁποίας προῆλθε πλῆθος νέων κομματικῶν ἀγώνων, μετα-
βολῶν τοῦ πολιτεύματος καὶ αὐλικῶν ραδιουργιῶν. Ὁ Ἑσπαρ-
τέρως, ἀνυψωθείς εἰς δοῦκα τῆς Βικτωρίας, ὑπῆρξεν ἀρκετὰ
ἰσχυρὸς, ὥστε νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Χριστίνας
ἐπὶ τινα χρόνον, καὶ νὰ ἀναλάβῃ ἔπειτα ὁ ἴδιος τὴν ἐπιτροπείαν
(Μάϊ. 1841). Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔπεσε, καὶ ἠναγκάσθη νὰ
φύγῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ναρθαίξην, ὁπαδοῦ
τῆς βασιλομήτορος. Ἐκτοτε δι' ἤργεν ὅλως κατὰ τὰς εἰσηγή-
σεις τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ἡ Χριστίνα, καὶ ἔπειτα, γενο-
μένη ἐνῆλικος, ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Ἰσαβέλλα (Ἰουλ. 1843).

9. Ἡ πτώσις τοῦ Ἰουλιανοῦ θρόνου καὶ αἱ
γεωταται ἐπαναστατικαὶ θύελλαι.

Α'. Τὰ ἔτη τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς διεγέρσεως.

§. 113. ΓΑΛΛΙΑ. Ἡ βασιλεία τοῦ Ἰουλίου, ἀνεγερθεῖσα
ἐπὶ τοῦ ἐπισφαλοῦς ἐδάφους τῆς αὐτοδεσποτείας τοῦ λαοῦ,
εἶχε νὰ ὑποστῇ πολλὰς ταραχὰς ἐνοχλήσεις. Οἷτε ὁπαδοὶ
τῶν Βουρβόνων καὶ τῆς ἀελέφ θεοῦ βασιλείας (νομιμόφρο-
νες, Καρλισταί) καὶ οἱ δημοκρατικοὶ ἐμίσουν τὴν νέαν τά-
ξιν τῶν πραγμάτων, καὶ προσεπάθουν νὰ ἀνατρέψωσιν αὐτήν.
Μόνη δ' εὐχαριστημένη εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἰουλίου ἦτον ἡ
εὐπορος μέση τάξις, ἥτις ἐπιδιώκουσα ἀπόκτησιν καὶ ἥσυχον
ἀπόλαυσιν τῶν ἀποκτηθέντων ἐν συνταγματικῇ μορῇ μεταρ-
χία δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν αὐτῆς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν,
καὶ ἐπὶ τῆς τάξεως ταύτης πρὸ πάντων ἐστηρίζετο καὶ ὁ Λου-
δοβίκος Φίλιππος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ βασιλεὺς δὲν ἐφρόντισε νὰ ἐκ-
τείνῃ τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα καὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὸ τίμημα,
ὥστε νὰ μετάρχωσι τοῦ πολιτικοῦ βίου καὶ αἱ ἐλιγώτερον εὐ-
ποροὶ τῶν πολιτικῶν τάξεις, διὰ τοῦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπαδῶν

δὲν ἦτο πολὺ μέγας. Οὐδ' εἰξευρεν ὁ βασιλεὺς ν' ἀνακτήσῃ τὰς καρδίας τῶν Γάλλων διὰ μεγαλοφυχίας καὶ εὐγενῶν πράξεων. Κατέχων ἀμέτρητον περιουσίαν, ὠφελήθη ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θέσεως ὅπως πολλαπλασιάσῃ αὐτὴν ἀδιαλείπτως, καὶ ἐφείλκυσεν οὕτως ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ὄνειδος τῆς ἰδιουλεΐας, πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας. Τὸ ὄνειδος δὲ τοῦτο ἐπεβάρυνε, πλείοτερον ἢ ὀλιγώτερον, καὶ πολλοὺς τῶν συμβούλων αὐτοῦ, ὑπουργοὺς καὶ ὑπαλλήλους, τοὺς ὁποίους ἐνοχοποιοῦν ὡς ἀίσχροκερδεῖς καὶ δωροδόκους εἰς τρόπον, ὥστε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λαοῦ σύμπασαν τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἰουλίου ἐρύπαινε ὁ σπῖλος τῆς «διαφθορᾶς». Καὶ αὐτὸς μάλιστα ὁ χρηστός καὶ ἀξιοπρεπὲς οἰκογενειακὸς βίος τοῦ βασιλικοῦ οἴκου δὲν ἀνεγνωρίζετο προσηκόντως.—Αἱ πρῶται κατὰ τῆς πολιτικῆς βασιλείας καὶ τοῦ ὑπουργείου τοῦ ἀόρθου μέσου» ἔχθραι περιήλθον ἐκ τῶν νομιμοφρόνων. Ἀλλὰ τὸ κατὰ τῶν Βουρβόνων μῖσος τοῦ λαοῦ διετηρεῖτο ἀκόμη ἀρκετὰ νεαρόν, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωσιν αἱ ἐπιχειρήσεις αὐτῶν. Ἡ δ' ἐμπηξίς τῆς λευκῆς σημαίας κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ δουκὸς τοῦ Βεργύ (15 Φεβρουαρίου 1831) διτήγειρεν ἐπανάστασιν, καθ' ἣν κατεστράφη τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ἀνάκτορον. Ἐπίσης δὲ μικρὰν πρόσδον ἔκαμεν ἡ ἀπόπειρα τῆς δουκίσσης τοῦ Βεργύ, τοῦ νὰ καλέσῃ εἰς τὰ ὄπλα τὴν πιστὴν *Βαρδέαν* (Νοέμβρ. 1832). Ὅτε δ' ἐφέρθη εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἐφανερῶθη μυστικόν τι συνοικέσιον, ἐξέλιπε κατὰ μικρὸν ἡ ῥωμαντικὴ γοητεία, ἥτις ἐκάλυπτε τὴν φυγαδευθεῖσαν βασιλικὴν οἰκογένειαν. Οἱ δὲ νομιμόφρονες, ἡγουμένου τοῦ γέροντος ποιητοῦ *Σατωβριάνδου*, ἀπηλπίσθησαν ἤδη ὅτι ἤθελον φέρεи εἰς τὸν θρόνον τὸν ἐκλεκτὸν αὐτῶν, τὸν *δουκά* τοῦ Βορδῶ (*Χαρμόρδου*), ὃν εἶχον κοσμήσει μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα *Ερρίκου* τοῦ *Πέμπτου*, καὶ ἀπεσύρθησαν ἀγανακτοῦντες εἰς τὸ προάστειον τοῦ ἀγίου Γερμανοῦ.—Ἀλλ' ἐπικινδυνωδέστεραι εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἰουλίου ὑπῆρξαν αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν δημοκρατικῶν (1831. 1832. 1834). Ἀφοῦ κατεπαύθησαν εἰς *Λυὼν* καὶ *Παρισοὺς* ὑπὸ τῆς σπαρακτικῆς δυνάμεως αἱ φανεραὶ ἀνταρσίαι, καὶ ἐτιμωρήθησαν οἱ πρωταυργοὶ καὶ συνένοχοι, ἀπέστησαν μὲν βιαίων πρὸς

ἀνατροπὴν ἀποπειρῶν, ἀλλὰ προσεπάθουν νὰ ἀποκτήσωσι καθ' ἑκάστην πλειστοτέρους ἀπαυδούς, διαδίδοντες πᾶς δοξασίας αὐτῶν δι' ἐφημερίδων καὶ μυστικῶν ἐταιριῶν. Ἡ Ἑθνικὴ, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Ἀρμάνδου Καρρέλου, καὶ ἀποθανόντος αὐτοῦ κατὰ τινα μονομαχίαν, ὑπὸ τοῦ Μαρράστου, ἦτο τὸ πολλαχῶς καταδικαζόμενον καὶ τιμωρούμενον ὄργανον τοῦ κόμματος αὐτῶν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐχωρίσθησαν οἱ δημοκρατικοὶ εἰς διαφόρους μερίδας. Ἐνῶ δηλ. οἱ μέτριοι («honnêtes») δημοκρατικοὶ τὴν ὑπάρχουσαν μόνον πολιτείαν προσέβαλλον, καὶ σκοπὸν αὐτῶν προσέθεντο τὴν ἀνομόρφωσιν τῆς πολιτείας, ἐκχύρτον ἄλλοι (ὡς ὁ Προῦδων) τὴν ἰδιοκτησίαν ὡς κλοπὴν, καὶ ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ πάντων τῶν ἰδιοκτητῶν, ἢ ἐκολάκευον (ὡς ὁ Λουδοβίκος Βιλάγκης) τὴν φιλαυτίαν καὶ τὸ φρόνημα τῶν ἐργατικῶν κλάσεων, ὑπερεκθειάζοντες τὰς εἰς τὸ κοινὸν εἰσφοράς καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν, ἐδημηγόραον ἐξίσωσιν τῶν κεφαλαίων καὶ τῆς ἐργασίας, καὶ ἀπῆλθον καλλιτέραν ἀντιμισθίαν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν τελευταίων ὑπὸ τῆς πολιτείας. Ὁ πεδιώκων δὲ προσέτι οὗτοι μεταρρυθμίσιν τῶν κοινοτικῶν σχέσεων, καὶ προσεπάθουν νὰ πραγματοποιήσωσι τὸ παρά τινων μανικῶν καὶ διεστραμμένων κεφαλῶν ἐπινοηθὲν σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ κοινοπολιτείας (κοινωνισμού). Ἀπειροπαντάπασι τοῦ μεγαλοπρεποῦς τροχιάσματος τῆς ἐπιμειξίας τῶν λαῶν, ἐμέτρησαν τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν μὲ τὸ μικρὸν μέτρον τῶν ἐργαστηρίων καὶ κλούβ. α. Ελευθερία, ἰσότης καὶ ἀδελφότης ἦτο τὸ σύνθημα αὐτῶν, καὶ μῖσος κατὰ τῆς μέσης τάξεως (Bourgeoisie) ἡ βᾶσις τῆς διδασκαλίας των. Πολλαπλασιαζόμεναι δὲ διεδίδοντο αἱ περὶ κοινοπολιτείας καὶ κοινοκτημοσύνης ἰδέαι· καθότι κεκαλυμμέναι ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ ἀπηγορευμένου καὶ μυστικοῦ, ἐφαίνοντο εἰς τὰς στενὰς κεφαλὰς καὶ τὰ περιορισμένα πνεύματα ὡς βαθεῖα σοφία καὶ σωτηριώδης ἄγκυρα τῆς ἀνάγκης καὶ πενίας. Ἀγόμενοι δ' ὑπὸ τῆς δοξασίας, ὅτι ἡ Γαλλικὴ πολιτεία διατηρεῖται μόνον ἕνεκα τῆς ἐπιδεξιότητος καὶ συνέσεως τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος, ἐπεβούλευον τὰ μέλη τῶν μυστικῶν τούτων ἐταιριῶν τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως, ὅπως ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ταραχῆς ἀνακηρύξωσι τὴν δημοκρατίαν,

καὶ προχωρήσωσιν ἔπειτα ταχέως εἰς τὰς κοινωνικὰς ἀναμορφώσεις. Καὶ ὁ αὐτὸς μὲν ἐπιβουλαὶ φόνου κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐπεχειρήθησαν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐσώθη μετὰ θαυμασίας ἐπιτυχίας. Τρομερωτάτῃ ὁμῶς ὑπῆρξεν ἡ ἀπόπειρα, ἣν ἐξετέλεσεν εἰς τὴν Λεωφόρον (Μπουλεβάρ) κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1835 ὁ Κόρσος Φιέσχης διὰ τινος μηχανῆς, ὀνομασθείσης καταχθονίου (28 Ἰουλίου), ἐξ ἧς ἀπώλεσθησαν 121 ἄνδρες ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα, ἐν οἷς καὶ ὁ γηραιὸς στρατάρχης Μορτιέρος. Καὶ ἀπέθανον μὲν ὁ Φιέσχης καὶ οἱ ὅτι αὐτοῦ συνένοχοι ἐπὶ τῆς λαϊμητόμου, ἀλλ' ὁ θάνατος αὐτῶν δὲν ἐτρόμαξεν ἄλλους, ὥστε νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσιν ὅμοια τοιαῦτα. Περιορισμὸς τοῦ τύπου, τοῦ δικαιώματος τοῦ συνδέειν ἐταιρίας καὶ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα πάσης ὁμοίας ἐπιβουλῆς. Ἀλλὰ σκληρὸν πεπρωμένον εἰς τὸν Λουδοβίκον Φίλιππον ὑπῆρξεν, ὅτι ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ υἱός, ὁ ἡγαπημένος δούξ τῆς Αὐρηνίας ἐφονεύθη πεσὼν ἐκ τῆς ἀμάξης (13 Ἰουλ. 1842).

§ 114. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τετάρτης δεκαετηρίδος ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης διηγήρθησαν ἰσχυρῶς ἐκ συμβάντων διαφόρου φύσεως. ΕΝ ΙΤΑΛΙΑΙ ὁ πάπας ΠΙΟΣ Θ' (ἀπὸ τοῦ Ἰουν. τοῦ 1846) προηγῆθη τῶν ἐπιλοίπων ἡγεμόνων εἰς τὰς ἀναλόγους πρὸς τὴν ἐποχὴν μεταρρυθμίσεις, καὶ κατέστησε πάλιν τὸν παπισμὸν κοινὸν κέντρον τῆς χώρας. Ἐπέτρεψεν εἰς τὸν τύπον πλειοτέραν ἐλευθερίαν, ἐβελτίωσε τὴν διοίκησιν καὶ τὰ δικαστικά, ἔδωκεν εἰς τὴν πόλιν Ῥώμην ἐλευθέριον δημοτικὴν πολιτείαν, καὶ προπαρεσκευάσεν ὁμοσπονδίαν τῶν Ἰταλικῶν ἐπικρατειῶν. Μέγας δ' ἐνθουσιασμὸς κατέλαβε τοὺς εὐεγέρτους Ἰταλοὺς, καὶ νέαι ἐλπίδες ἀνεβλάστησαν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν φιλοπατρίδων. Καὶ ἡ μὲν Σικελία ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ ἤρχισε βίαιον ἀγῶνα ἐναντίον τῶν καταπιεστῶν αὐτῆς (Ἰανουάριον 1848)· ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως προσεπάθησε νὰ καταπραῖνῃ τὴν ἐπαπειλουμένην ἑγερσιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, παραχωρῶν *πολλεὺμα τῶν κατὰ τόπους τάξεων*, καὶ ἠνάγκασεν οὕτω τοὺς ἐπιλοίπους ἡγεμόνας νὰ πράζωσιν ὅμοια. Ὁ μέγας δούξ τῆς Τοσκάνης Λεοπόλδος καὶ ὁ Κάρο-

λος Ἀλβέρτος τῆς Σαρδηνίας ἐμμήθησαν τὸ παράδειγμα αὐτοῦ. Ὁ δὲ δούξ τῆς Μοδένης, ὑπερωχὼν μετὰ ζήλου τοῦ θείου τῶν ἡγεμόνων δικαιοῦματος, ἐσώθη ἐκ τοῦ μίσους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ διὰ τῆς φυγῆς, καὶ ἐν Πάρμα ἐσημώθη ὁ θρόνος, ἀποθανούσης τῆς δουκίσσης Μαρίας Αὐστρίας (18 Δεκ. 1847), τῆς ὀλίγον ἀγαπημένης καὶ ὀλιγώτερον τιμωμένης χήρας τοῦ Ναπολέοντος. Αἱ περιστάσεις αὗται ἀνέπλησαν τοὺς Ἰταλοὺς ἐλπίδων περὶ ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας. Δύο δὲ μόνον δυνάμεις, μία πνευματικὴ καὶ ἄλλη κοσμικὴ, ἐφαίνοντο ὅτι παρενέβαλλον προσκλήματα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, οἱ Ἰησουῖται καὶ Αὐστριακοί. Ὁθεν κατὰ τῶν δύο τούτων ἐστράφη τὸ ἀνεξιλέωτον μῖσος τῶν Ἰταλῶν. Ζήτω ὁ Γιοβέρτης, ὁ ἐχθρὸς τῶν Ἰησουϊτῶν, καὶ σθάνατος εἰς τοὺς Γερμανοὺς (κατὰ τῆς Αὐστρίας) ἐνεμειγνύοντο εἰς τοὺς ὑπὲρ ἐνάτου Πίου ἀλλοτρίους. — Ἐν ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ δὲ ἡ μεταξὺ λαοῦ καὶ κυβερνήσεως ἀντίθεσις εἶχε προῃσθῇ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Ἡ καλλιλογικὴ φιλολογία τῆς αἰῶνος Γερμανίας, τὰ διεγερτικὰ ποιήματα τοῦ Ἑρβερίου, Ὁμφμάνου τοῦ Φαλλερσβείνου καὶ ἄλλων ἀοιδῶν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, ὁ τολμηρὸς τύπος τῆς ἡμέρας, τὰ φιλελεύθερα καὶ ἀντεκκλησιαστικὰ συγγράμματα νέων φιλοσόφων καὶ θεολόγων· αἱ διδασκαλαὶ καὶ οἱ λόγοι τῶν «φίλων τῶν γράτων» ἐν τῇ Προτεσταντικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῶν «Γερμανοκαθολικῶν» εἰς τὴν καθολικὴν — πᾶσαι αὗται αἱ μελέται τοῦ πνεύματος ἀνήγγελλον τὴν βαθεῖαν δυστρέσκειαν μεγάλου μέρους τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ κατὰ παντὸς ὑφισταμένου ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὴν ἀποστροφὴν κατὰ τῶν ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων προστατευομένων καθεστώτων. Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ 1841 φέρων τὸ στέμμα τῆς Πρωσίας Φριδερίκος Γουλιέλμος Δ', ἡγεμὼν μεγάλης παιδείας καὶ ζωηροῦ πνεύματος, ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς. Ἐπέτρεψε λοιπὸν δημοσιότητα καὶ διαδικασίαν προφορικὴν εἰς τὰ δικαστήρια, ἐξέτεινε τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὅρια διὰ τινος ἐδίκτου ἀνεκτικότητος, καὶ συνεκάλεσε διὰ τοῦ παραγγέλματος (ratiunt) τῆς 5 Φεβρουαρίου τὰς ἀγνωμένας τάξεις εἰς συνέλευσιν

τοῦ κράτους ἐν Βερολίῳ (1847). Ἀλλ' ἂν καὶ τὸ παράγγελμα περιελάμβανε πολλοὺς περιορισμοὺς, ἐξεδηλώθη τοσοῦτον ἰσχυρὰ ἀντιπολίτευσις, ὑπεδείχθησαν τοσοῦτον ἐναργῶς αἱ πρότεραι ὑποσχέσεις, παρεστάθησαν τοσοῦτον εὐγλώττως αἱ περὶ ἐλευθεροτυπίας καὶ τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθέρως πολιτείας δίκαιαι ἀξιώσεις, ὥστε ὁ παλαιὸς τρόπος τῆς κυβερνήσεως ἐφάνη παντάπασιν ἐπισφαλής. Μεθ' ὑπερηφανίας δ' ἠκολούθει τὸ ἔθνος τὴν πορείαν συνελεύσεως, ἐνθα ἐπεδείχθησαν λαμπρὰ ῥητορικὰ πλεονεκτήματα καὶ πληθὺς ἀνδρῶν εὐφυῶν καὶ εὐσυνέτων. — Ἐν ᾧ δ' οἱ πεπαιδευμένοι καὶ εὐποροὶ, ἐνδιαφερόμενοι ἐν τούτοις αὐτοὶ τὰ μέγιστα, παρηκολούθουν τοὺς ἐν τῇ ἐπικρατεῖα τῆς πολιτείας καὶ ἐκκλησίας ἐσωτερικοὺς ἀγῶνας, καὶ προσέβλεπον περιφθοοὶ τοὺς μεγάλους κλονισμοὺς τοῦ ἐμπορίου, ἐν ᾧ συνέβησαν πλῆθος χρεωκοπιῶν, στερησασῶν χιλιάδας ἀγαθῶν καὶ κτημάτων, ἀντήχησεν ἡ φωνὴ τῆς ἀνάγκης εἰς τὰς καλύδας τῶν παιναλέων, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσιν ἀρκούντως τὰς βιωτικὰς αὐτῶν ἀνάγκας, ἕνεκα τῆς ἐπαυξανομένης ἀκριθείας τῶν τροφίμων. Ἀγγελίαι περὶ τρομερῶν σπανοσιτιῶν, αἵτινες παρήγαγον εἰς τὴν ἄνω Σιλεσίαν λιμοὺς, εἰς πολλὰς δὲ βιομηχανικὰς χώρας βριθούσας ἐργοστασίων ἐπήνεγκον τὰς σπανίας τῆς Ἰρλανδικῆς ἐλλείψεως, ἠνωμέναι μετὰ τῆς περὶ ξυμμετοχῆς φιλολογίας τῶν Προλεταρίων (πενεστάτων) καὶ τῆς ἀπανταχοῦ ἐπικρατούσης ἀθλιότητος, πάντα ταῦτα προεκάλεσαν μέγαν ἀναβρασμὸν, ὅστις ἐγένεεν ἐπὶ τέλους αἰτία ἐπαναστάσεων εἰς Βερολίνον, Στουτγάρτην, Μόναχον καὶ ἄλλας πόλεις. Καὶ κατεπαύθησαν μὲν αὗται ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας, ἡ δὲ φιланθρωπία τῶν εὐπόρων καὶ πλούσιος θερισμὸς ἀπήλλαξε μετ' ὀλίγον τοὺς πένητας ἀπὸ τῆς σιγμιαίας ἀνάγκης· ἀλλ' ἡ ἐπαυξανομένη πτωχεία, καὶ ἡ μεγάλη ἀνισότης τῆς κτήσεως καὶ τῶν ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς, τότε κατὰ πρῶτον ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ πλῆρες αὐτῶν μέγεθος. Ἐβλεπον λοιπὸν ἄδυσσον ταλαιπωρίας καὶ ἀθλιότητος, εἰς τὴν ὅποιαν εὗρίσκετο ἡ τάξις τῶν Προλεταρίων. — Ἡ δ' ἐντεῦθεν προελθοῦσα διέγερσις καὶ δυσαρέσκεια κατὰ τῶν πολιτικῶν διατάξεων, εἰς τὰς ὁποίας ἀπέδιδον ἅπαντα τὰ δυστυχήματα, ἐ-

πετάθη τὰ μέγιστα, ὅτε ἠγγέλθη ὅτι ὁ προβεβηκώς εἰς τὴν ἡλικίαν Λουδοβίκος, βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, περιεπλέχθη εἰς τὰ δίκτυα Ἰσπανίδος τινος ὀρχηστρίδας, *Λώλας Μορτησίας*, καὶ ὅτι παρεπιθετο ὑπ' αὐτῆς εἰς μωρὰς πράξεις καὶ ἄμετρον ἀσωτεῖαν. Τὸ δ' ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἄρχον τοῦ βασιλείου καὶ τῆς χώρας ὑπεράλπειον κόμμα, περιῆλθεν εἰς ἔριν πρὸς τὴν εἰς κόμησσαν τῆς *Λανδσφείλδης* ἀνυψωθείσαν ἐταίραν, καὶ εἶδεν αἰρνιδίως ἑαυτὸ ἀπειλούμενον εἰς τὴν δύναμιν του. Τὸ ὑπουργεῖον *Άβελ* καὶ οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὑπεραλπέων ἀπεπέμφθησαν. Ὅθεν ὁ Βαυαρικὸς λαὸς περιέπεσεν εἰς ταραχὴν καὶ ὅτε ὁ βασιλεὺς παρωργισμένος διότι οἱ φοιτηταὶ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν ὑπεραλπέων καὶ δὲν προσέφεραν τὸν ἀπαιτούμενον σεβασμὸν εἰς τὴν ἀλχζόνα ὀρχηστρίδα διέταξε νὰ κλεισθῇ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάρχου, καὶ ἀπηγόρευsen εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ἀναχωρήσωσι, τότε συνέβη ἐπανάστασις, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν διακοπὴν τῶν μαθημάτων, καὶ περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν κόμησσαν.—Περὶ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἐπεκράτει ἐν ΕΛΒΕΤΙΑΙ μεγάλη ἔχθρα μεταξὺ τῶν καθολικῶν καὶ διαματυρομένων, τῶν συντηρητικῶν καὶ ριζοσπαστῶν. Ἐν Ἀργαυῖα δηλ. ἡ ριζοσπαστικὴ κυβέρνησις εἶχε διαλύσει τὰ 8 μοναστήρια τῆς χώρας ὡς ἀδημαγωγικοὺς τόπους στάσεως καὶ κατέσχε τὰ μοναστηριακὰ κτήματα. Ἡ δὲ ἔνστασις τῶν 8 τοπικῶν τοπαρχῶν (Σουϋτίου, Οὐρίου, Οὐντερβάδης, Λυκέρνης, Ζύχης, Φρεϊδούργου, Βαλλίδος) οὐδὲν κατώρθωσεν ἐν τῇ διαίτη. Ὁ χωρισμὸς λοιπὸν ἐγένετο καθ' ἑκάστην μεγαλήτερος, ὅτε ἡ ἐν Λυκέρνη ὑπεράλπειος κυβέρνησις, βοηθουμένη ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ἐκάλεsen εἰς τὴν τοπαρχίαν τοὺς Ἰησοῦτας πρὸς διεϋθυνοσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας, καὶ ἀπέκρουσε τοὺς ριζοσπάστας, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ διαπράξωσιν ἀνατροπὴν διὰ στρατείας τινος ἐθελοντῶν. (Μαρτ. 1845). Νῦν δ' ὁ ἀγὼν κατήντηsen εἰς ἐμπαθὴ πάλιν μεταξὺ τῶν Ἰησοῦτῶν καὶ ριζοσπαστῶν. Αἱ 7 καθολικαὶ τοπαρχίαι ἀπήτησαν τιμωρίαν τῶν ἐθελοντῶν, νόμιμον προστασίαν καθ' ὁμοίων ἐπιχειρήσεων, καὶ ἐπανάδρυσιν τῶν ἐν Ἀργαυῖα μοναστηρίων καὶ ἐπειδὴ δὲν

ἐδόθη προσοχή εἰς τὴν ἀπαίτησιν αὐτῶν, συνέδεσαν εὐχριστὴν ὁμοσπονδίαν πρὸς ἀμοιβαίαν ἀμυναν κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς καὶ ἰσωτερικῆς προσβολῆς. Οἱ ρίζοσπάσται ὅμως, ἔχοντες ἐν *Βαλδενσικῷ* (*Βααδτίφ*), *Γενεύῃ* κ. ἄλ. τ. τὴν πλειονοψηφίαν παρὰ τῇ διαίτη, κατώρθωσαν νὰ ἐκδοθῇ βούλευμα, τὸ ὁποῖον διέλυε τὴν χωριστὴν ὁμοσπονδίαν ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ πολίτευμα τῆς γεν. ὁμοσπονδίας, καὶ διέταττε τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Ἰησουϊτῶν (Ιουλ. 1847). Ἐπειδὴ δὲ τὰ μέλη τῆς χωριστῆς ὁμοσπονδίας δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς διαίτης, ἔπρεπε νῆ κρίνῃ περὶ τούτου τὸ ξίφος. Παρὰ προσδοκίαν δ' ὁ ἀγὼν παρῆλθε ταχέως. Στρατός τις τῆς ὁμοσπονδίας, στρατηγούμενος ὑπὸ τοῦ *Δυφούρ*, ἐκυρίευσε (4 Νοεμ.) μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τὸ Φρεϊδούργον καὶ τὴν *Λυκέρνην*, καὶ μετὰ τοῦτο ὑπετάχθησαν ἐκουσίως καὶ αἱ λοιπαὶ τοπαρχίαι (1 Δεκ. 1847). Ἠναγκάσθησαν δὲ νὰ ἀφήσωσι τὴν χωριστὴν ὁμοσπονδίαν, νὰ ἀπελάσωσι τοὺς Ἰηουίτας, νὰ μεταβάλλωσι τὰς κυβερνήσεις τῶν τοπαρχιῶν, καὶ νὰ πληρώσωσι τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου. Ἀργὰ δὲ πολὺ προσέφερον τὴν ἀπὸ κοινοῦ μεσολάβησιν αὐτῶν αἱ τρεῖς μεγάλαι δυνάμεις Αὐστρία, Γαλλία καὶ Πρωσσία. Ὁ Γάλλος ταχυδρόμος εὔρε διαλυμένην ἤδη τὴν χωριστὴν ὁμοσπονδίαν, καὶ τὸ ἄκουσμα ὅτι ὁ ὑπουργὸς *Γυζῶτος* ἔλαβε μέρος ὑπὲρ τῶν Ἰησουϊτῶν ἐπολλάπλασάσεν ἐν Γαλλίᾳ τὴν κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἰουλίου δυσἀρέσκειαν. Ἐν Ἑλβετίᾳ δ' ὠφελήθησαν ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅπως μεταβάλλωσι τὴν πολιτείαν αὐτῶν, καὶ παρασκευάσωσιν ἰσχυροτέραν κυβερνήσιν τῆς ὁμοσπονδίας μετὰ διπλῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ τόπου. Παρὰ τὸ ἐν Βέρνην δηλ. σταθερῶς ἰδρῦον *συμβούλιον* τῆς ὁμοσπονδίας ἴσταται *συμβούλιόν* τε τῶν τάξεων, ὡς ἀντιπρόσωπον τῶν διαφορῶν κατὰ τοπαρχίας κυβερνήσεων, καὶ *ἐθνικὴ* τις *βουλὴ* ἐλευθέρως ἐκλεγομένη.

Β'. Ἡ ἐν Παρισίοις ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

§. 115. Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὅτε τὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ συμβάντα παρῆγον ἐν Γαλλίᾳ μέγαν ἀναδρασμόν

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερόνης

καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Γυζώτου ἐνεποίει εἰς τοὺς φιλελευθέρους μεγάλην ἀγανάκτησιν, κατέστησε φανεράν ὅλην τὴν διαφθοράν τῶν περὶ τὸν θρόνον τοῦ Ἰουλίου συναγελαζομένων ἀνωτέρων τάξεων, ὅλη τις περὶ δωροδοκίας κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Κυβιέρη καὶ τοῦ ὑπουργοῦ Τέστη, καὶ ὁ σκληρὸς φόνος τῆς δουκίσσης τοῦ Πρασλίνου ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐκυτῆς συζύγου εἰς τὸν κοιτῶνά της. Ἐπεκράτει δὲ ὁσημέραι πλείότερον εἰς τὸ ἔθνος συναίσθησις, ὅτι σύστημα κυβερνήσεως, στηριζόμενον ἐπὶ βάσεων τοσοῦτον σαθρῶν, ἦτο παντάπασιν ἀνίσχυρον, καὶ κατέστη σύνθημα τῆς ἡμέρας ἡ φωνὴ πρὸς ἐκλογικὴν μεταρρύθμισιν, δι' ἧς ἤλπιζον νὰ φέρωσι νεαρὰς δυνάμεις εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ τὴν κυβέρνησιν. Καθ' ἀπάσας λοιπὸν τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας διεκοσμήθησαν συμπόσια μεταρρυθμίσεως, ἐν οἷς πολλοὶ λόγοι καὶ ζωνχαὶ προπώσεις ἀπεκάλυψαν ἀφειδῶς τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐπικρατοῦντος κυβερνητικοῦ συστήματος. Ἀρξαμένων δὲ τῶν βουλῶν, ἐμελλε νὰ γείνη καὶ ἐν Παρισίοις ὁμοίον τι συμπόσιον, καὶ νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸ, ὡς εἰς ἔκφρασιν τῶν φρονημάτων τοῦ λαοῦ, ἰδιαιτέρα σημασία. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις οὐ μόνον ἀπηγόρευσε τὴν ἐορτὴν ταύτην τῆς μεταρρυθμίσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλικὸς μάλιστα λόγος ἐξεφράσθη μετὰ ψόγου περὶ κινήματος ἀναρρίπιζομένου ὑπὸ δυσμενῶν ἢ τυφλῶν παθῶν. Καὶ τοι δ' ἀπαγορευθέντος οὕτω τοῦ συμποσίου τῆς μεταρρυθμίσεως, προπαρεσκευάσαν ὅμως αὐτὸ οἱ κορυφαῖοι τῆς ἐν ταῖς βουλαῖς ἀντιπολιτεύσεως καὶ τινες ἀρχηγοὶ τῶν φιλελευθέρων καὶ μετρίων δημοκρατικῶν, καὶ ἐξέδωκαν πρόγραμμα περὶ τῆς τάξεως καὶ πορείας τῆς ἐορτῆς· ὅτε ὅμως ἡ κυβέρνησις ἐπρόνοησε στρατιωτικῶς, ὅπως καταστήσῃ σεβαστὴν τὴν ἀπαγόρευσιν αὐτῆς, ἀπέστησαν μὲν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος οἱ κοσμητορες τῆς ἐορτῆς ἀπὸ τῆς προθέσεως αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μέλη τῶν ἀριστερῶν (τῆς ἀντιπολιτεύσεως) ἀπεφάσισαν νὰ κάμωσι κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῶν βουλῶν πρότασιν, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον ἔπρεπε νὰ κατηγορηθῇ ὡς προσβάλων τὸ πολίτευμα. — Ἀλλ' ὁ λαὸς εἶχεν ἤδη διεγερθῇ τοσοῦτον, ὥστε τὰ τοιαῦτα ἦτον ἀδύνατον νὰ καθησυχάσωσιν αὐτόν. Στίφη ἐργατῶν, βελουζοφόρων, μωρητῶν, καὶ παιδιῶν τῶν δρόμων, διέτρεχον τὰς ὁδοὺς καὶ πλα-

τείας τῆς πρωτευούσης βοῶντα· ἀμεταρρύθμισις! κάτω ὁ Γυιζῶτος! Ὁ δ' ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπολλαπλασιάζετο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν· καὶ οἱ μὲν στρατιῶται τῆς γραμμῆς δὲν ἐβαλλον χεῖρα ἐπὶ τῶν πολιτῶν· οἱ δὲ ἄνθρωποι τῆς ἀστυνομίας δὲν ᾔσαν ἱκανοὶ νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὸ πλῆθος· ὁδοφράγματα δὲ ἀνηγείροντο καὶ ἐξησφαλίζοντο εἰς τινὰς ὁδοὺς. Δύο ἡμέρας εἶχε διαρκέσει ὁ ἀγὼν μετ' ἐπιτεινομένου πείσματος, ὅτε ἀπέπεμψεν ὁ βασιλεὺς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Γυιζῶτου, καὶ ὑπεσχέθη τὴν μεταρρύθμισιν (22 καὶ 23 Φεβρ.). Ἡ εἰδήσις αὕτη παρήγαγεν εἰς τὸν διεγερμένον λαὸν ἄμετρον ἀγαλλίαν· Ἄδων καὶ ἐκπέμπων φωνὰς εὐθυμίας, ἐκυματίζετο ὁ λαὸς εἰς τὰς ὁδοὺς· τὰ ὁδοφράγματα ἐξέλιπον· αἱ οἰκαὶ ἐφωταγωγήθησαν. Τότε ὅμως συνέβη νὰ διέλθῃ περὶ τὴν 10 ὥραν στίφος λαοῦ τὰς λεωφόρους (Boulevards), μετὰ σημαίας καὶ δαδας, ἄδον καὶ θορυβοῦν. Ἐσταμάτησαν δ' ἐξῶθεν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ἀπήτητησαν τὴν φωταγωγήσιν τῆς οἰκίας. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμήν ἠκούσθη βολὴ πυροβόλου, καὶ διεδόθη μεταξὺ τῶν εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοποθετημένων στρατιωτῶν ἡ ἰδέα ὅτι προσεβλήθησαν. Τὴν δὲ βολὴν ταύτην ἠκολούθησεν αἰφνης ἐκπυροσκόρησις κατὰ τοῦ πλῆθους, καὶ 52 ἔπεσαν νεκροὶ ἢ πληγωμένοι. Μανία ἀνέκφραστος κατέλαβε τότε τὸ πλῆθος. Ἐγέμισαν φέρετρόν τι πτωμάτων, καὶ διῆλθον τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως φέροντες δαδὰς καὶ βοῶντες· εἰς τὰ ὄπλα! μᾶς φονεύουν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον δὲ ἤχησεν ὁ μέγας κῶδων, καὶ τὴν πρωτὴν τῆς 24ης Φεβρουαρίου ὅλοι οἱ Παρίσιοι εἶχον ἀποφραχθῇ δι' ὁδοφραγμάτων. Μετὰ σφοδρὸν δὲ ἀγῶνα ἡ νίκη ἔκλινε πρὸς τὸ μέρος τοῦ λαοῦ. Καὶ λοιπὸν ὁ Δουδοβίκος Φίλιππος παρητήθη χάριν τοῦ ἐκγόνου αὐτοῦ, κόμητος τῶν Παρισίων, καὶ ἔφυγε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἐφθασαν καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας διὰ διαφόρων ὁδῶν καὶ μετὰ πολλοῦς κινδύνους. Μετὰ δὲ ταῦτα συνεστάθη ἐν Παρίσις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ γηραιοῦ Δουποντίου Δελεύρη δημοκρατικὴ κυβέρνησις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ὁ ποιητὴς Λαμαρτιέρος, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀριστερῶν Λεδρὸν Ρολλῆρος, Ἀραγὼ, Γαρνιέρος Παγῆς καὶ ὁ κοινοπολιτευτικὸς (socialiste) Δουδοβίκος Βλάγκης.—

Ἄλλὰ τὸ νέον πολίτευμα δὲν ἔφερε τὴν προσδοκωμένην εὐδαιμονίαν. Ἡ μέθη τῶν δημοκρατικῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουλίου μετὰ τῶν περιχαρῶν αὐτῶν ἐρητῶν καὶ καθιερώσεων τῶν σημαίων, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ συμβόλου α κλυθερίζ, Ἰσότης, Ἀδελφότης! ἐπαρῆλθε, καὶ ὁ νηφάλιος πρακτικὸς βίος παρέσχε πολυειδεῖς δυσχερεῖας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπανάστασις ἦτον ἔργον τῶν ἐργατικῶν τάξεων, διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς ἀνυψώσεως αὐτῶν καὶ βελτιώσεως τῆς θέσεώς των. Ὅθεν συνέστησαν ἐθνικὰ ἐργαστήρια, ἐνθα οἱ ἄεργοι ἐμελλον νὰ εὐρίσκωσιν ἀσχολίαν καὶ τροφὴν δαπάνῃ τοῦ δημοσίου. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ κοινοπολιτεία ἐδείχθη εἰς ὅλον αὐτῆς τὸ ἀχαλινώγητον. Τὰ ἐξοδα τοῦ κράτους ἐπληθύνοντο ἀτελειότητως, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν Προλεταρίων ἐπολλαπλασιάζετο καθ' ἑκάστην. Ἦτο δὲ προφανές εἰς πάντα, ὅτι τοιαύτη θεομοθεσία ἐμελλε νὰ ἐπιφέρῃ μετ' ὀλίγον τὴν καταστροφὴν τῆς πολιτείας, τὴν πτωχείαν τῶν κτηματικῶν κλάσεων καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅθεν ὅτε συνῆλθε κατὰ τὴν Μάϊον ἡ παρ' ὅλου ἐν γένει ἐκλεγεθεῖσα συντακτικὴ τοῦ ἔθνους συνέλευσις, τὸ πρῶτον αὐτῆς ἔργον ὑπῆρξε νὰ κλείσῃ τὰ ἐργαστήρια ταῦτα, καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ πάλιν ἐκ τῶν ἐργατῶν τὴν προστασίαν τοῦ δημοσίου. Τότε δ' ἀπεπειράθησαν οἱ ἐργάται νέαν ἀνατροπὴν, ὥπως δώσωσι τὸ κράτος εἰς τὴν τετάρτην τάξιν. Τοῦτο δ' ἐπῆνεγκε τὰς μυσσαράς σκηρὰς τοῦ Ἰουνίου (22—26), καθ' ἃς οἱ ὁπαδοὶ τῆς «ἐρυθρᾶς δημοκρατίας» κατήσχυον ἐαυτοὺς διὰ πράξεων θηριώδους σκληρότητος. Ἐρόνευσαν τὸν στρατηγὸν Βρέαν καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῶν Παρισίων Ἀθρηρ, καὶ ἐνέπλησαν τὰ ὁδοφράγματα ἐκ τῶν πτωμάτων τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν. Ἐκπλαγεῖσα δ' ἐκ τοιαύτης ἀπανθρωπείας, περιέδωκεν ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τὸν στρατηγὸν Καβαϊνιάκ μετὰ δικτατορικῆς ἐξουσίας. Οὗτος δ' ἐνίκησε τοὺς ἀντάρτας, διέταξε νὰ φυλακίσωσι καὶ ἐξορίσωσι στίφη αὐτῶν ὁλόκληρα, καὶ ἔταξε τοὺς Παρισίους ὑπὸ τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου. Προστατευθεῖσα δ' ὑπὸ τοιούτων βουλευμάτων, ἀπετέλεσε τότε ἡ συνέλευσις τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα μετὰ μιᾶς μόνης βουλῆς καὶ προέδρου ἐκλεγομένου ἐκ νέου πᾶν τέταρτον ἔτος. Καὶ κατὰ τὴν ἐκδο-

γῆν δὲ τοῦ προέδρου ἤθελε παράσχει ἡ συνέλευσις ἀσμένως τὴν πλειονοψηφίαν εἰς τὸν στρατηγὸν Καβαϊνιὰν (10 Δεκ.), ἂν τὸ ἔθνος, τυφλωμένον ὑπὸ τῆς λαμπρότητος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὀνόματος, δὲν ἐξέλεγε (20 Δεκ.) τὸν ΔΟΥΔΟΒΙΚΟΝ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΝ, αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις δις μὲν εἶχε πειραθῇ πρότερον νὰ ἀνατρέψῃ δι' ἐπαναστάσεων τὴν ἀρχὴν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, εἶχε δὲ τιμωρηθῇ διὰ μακροχρονίου φυλακίσεως ἕνεκα τῆς ἀφρονος αὐτοῦ διαγωγῆς.

§ 116. Ἡ περὶ τῆς ἐν Παρισίοις ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου εἰδήσεις παρήγαγε καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἰσχυρὸν κλονισμόν. Ἐν ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ, *Οὐγγαρία*, *Ἰταλία* κ. ἄλ. ἀνεφάνησαν διεγέρσεις τῶν λαῶν, ὑπερβᾶσαι πολὺ κατὰ τὴν ἰσχύν καὶ ἔκτασιν πάσας τὰς προτέρας ἀνακινήσεις. Προσηλυτικὴ δ' ἑταιρία (προπαγάνδα), ἔχουσα ἐν Παρισίοις τὴν ἑδραν αὐτῆς καὶ συγκέντρωσιν, ἀνερρίπιζε τὴν ἐπαναστατικὴν φλόγα, καὶ διέδιδε τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας μετὰ κοινοπολιτευτικοῦ καὶ κοινοκτημονικοῦ χρωματισμοῦ, ὥς θελγῆτρον πρὸς τὰς κατωτέρας κλάσεις τοῦ λαοῦ. Αἱ πρῶται δ' ἐπενέργειαι αὐτῆς ἐδείχθησαν ἐν Βάδῃ. Ὁ δραστήριος δηλ. πολιτικὸς βίος, δι' οὗ ἀνέκαθεν εἶχε διαπρέψει τὸ μέγα δουκάτον, ἐφαίνετο ὅτι ἐδίδεν εἰς αὐτὸ τὸ δικαίωμα νὰ προπορευθῇ μετὰ τῆς σημαίας τῆς προόδου καὶ τῆς νέας μορφώσεως. Αἰτήσεις, δοθεῖσαι κατὰ τρόπον ταραχώδη εἰς τὰς κατὰ τύχην συνθηροισμένας τότε τάξεις τῶν χωρῶν, ἐζήτησαν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ὀρκωτὰ δικαστήρια, πολιτοφυλακίαν ὑπ' ἐλευθέρως ἐκλεγομένους ἀρχηγούς καὶ *Γερμανικὸν Κοινοβούλιον* ὡς βουλὴν τοῦ λαοῦ παρὰ τῇ διαίτῃ τῆς ὁμοσπονδίας. Ἡ δὲ κυβέρνησις τῆς Βάδης οὐ μόνον παρεχώρησε τὰ ἄρθρα ταῦτα, καθ' ὅσον ἦτον εἰς τὴν δυνάμιν της, ἀλλ' ἐπραξε πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα συνδιαλλακτικά. Τὸ παράδειγμα τῆς Βάδης ἐπέδρασεν ἐν τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας. Αἱ αὐταὶ δ' ἀπαιτήσεις ἐγένιναν καὶ παρεχωρήθησαν κατὰ μικρὸν ἀπανταχοῦ, καὶ μετ' αὐτῶν ἠνώθησαν προσέτι καὶ ἄλλαι. Ἐν *Βυρτεμβέργῃ*, *Σαξονία* καὶ ἄλλαις πολιτεῖαις, προσεκληθήσαν εἰς τὰ ὑπουργεῖα οἱ κορυ-

φαιῖοι τῆς φιλελευθέρας ἀντιπολιτεύσεως, καὶ ἐτέθησαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν οἱ χαλινοὶ τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλὰ τοὺς μεγίστους κλονισμοὺς ὑπέστη ἡ ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ. Ἐπανάστασις ἐν ΒΙΕΝΝῃ (13 Μαρτίου), διεγερθεῖσα μὲν παρὰ τινων σπουδαστῶν καὶ τινων ἐξηγμένων νεανιῶν, ὑποστηρικθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ λαοῦ, προώδευσε τοσοῦτον ἐκπληκτικῶς, ὥστε ὁ πρίγκηψ Μεττερνίχος κατέλιπε τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θέσιν, καὶ ἀνεχώρησεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ταχέως δὲ κατηργήθησαν μετὰ τοῦτο αἱ παλαιαὶ διατάξεις, καὶ κατὰστασις ἀνομίας ἐπῆλθεν ἐπὶ τὴν πρωτεύουσαν. Ἐκ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου παρήχθη κατὰ μικρὸν ἐπαναστατικὴ φιλολογία τῆς ἡμέρας, ἐκ δὲ τοῦ δικαιώματος τῶν ἑταιριῶν ὠφελήθησαν πρὸς θορυβώδεις συναθροίσεις τοῦ λαοῦ καὶ δημοκρατικὰς ἐνώσεις· ὁ δὲ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀέργων ἐργατῶν διευκόλυνε τὰ σχέδια τῆς ἀνατρεπτικῆς μερίδος. Οὕτω λοιπὸν συνέβη, ὥστε διὰ τῆς δραστηριότητος τῶν ἀπανταχόθεν εἰς Βιέννην συρρέουσάντων δημαγωγῶν αἱ ἐπαναστάσεις καὶ οἱ εἰς τὰς ὁδοὺς ἀγῶνες νὰ διαδέχωνται ἄλληλα. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησε (Μάϊος) μετὰ τὸν περὶ αὐτὸν εἰς Ἰννοσβρύκην, καὶ τότε κατὰ πρῶτον ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅτε συνῆλθεν ἐν τῇ μεταξύ ἡ κοινῇ ψήφου δικαιοματι ἐκλεχθεῖσα συντακτικὴ δίαίτα, (Ἰουλ.), καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ δι' ἐπιμονωτάτων κοινοποιήσεων νὰ λάβῃ πάλιν ἐν Βιέννῃ τὴν ἑδρὰν αὐτοῦ (12 Αὐγ.). — Ὡς δ' ἡ πόλις τοῦ αὐτοκράτορος, οὕτω καὶ τὸ ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ ἔσχε τὰς ἐαυτοῦ ΗΜΕΡΑΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ (17 Μαρτ.) Μετὰ τινὰς δ' ἀργοπορίας συγκατετέθη καὶ ἡ Πρωσικὴ κυβερνήσις εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου καὶ ἄλλας ἀναμορφώσεις, καὶ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν μεταρρύθμισιν τινὰ τῶν σχέσεων τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας. Ἐπειδὴ ὁμως ἀπὸ πολλῶν ἡδὴ ἡμερῶν συνέβαινα, ἐχθροπραξίαι μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦτο δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τὰς παραχωρήσεις ταύτας· καὶ λοιπὸν ἀπήτησαν ἀπομάκρυνσιν τῶν στρατευμάτων καὶ σύστασιν πολιτοφυλακῆς. Πολωνοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ξένοι στασιασταὶ ἐπηύξησαν τὸν ἀναξαρσὸν καὶ τὸ μῖσος διὰ παροξυντικῶν λόγων. Αἱ πρὸ τῶν ἀνακτόρων συστι-

φώσεις ἐπολλαπλασιάσθησαν, καὶ αἱ κατὰ τῶν στρατιωτῶν ἀπειλαὶ ἐγίνοντο καθ' ἑκάστην φανερώτεραι (18 Μαρτ.). Νῦν δ' ὤρμησεν ἀπόσπασμά τι πεζικοῦ ἐκ τοῦ ἀνακτόρου, ὅπως ἀποκρούσῃ τὰ πολλαπλασιαζόμενα στίφη τοῦ λαοῦ, καὶ ἡκούσθησαν δύο βολαί, ἄγνωστον ἐκ τίνος καὶ ὁπόθεν, δώσασαι τὸ σημεῖον εἰς σφιδρὸν δεκατεσσάρων ὥρῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ἀγῶνα. Τὴν πρώτην τῆς 19 Μαρτίου δὲν εἶχεν εἰσέτι λάβει τέλος ὀριστικὸν ὁ ἀγὼν, ἂν καὶ τὰ πλεῖστα ὁδοφράγματα εἶχον κυριευθῇ ἢ καταστραφῇ ὑπὸ τῆς ἀνδρείας τῶν στρατευμάτων καὶ τῆς δυνάμεως τῶν βομβῶν. Τότε δὲ τέλος ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς διαταγὴν νὰ ἀποσυρθῶσιν οἱ στρατιῶται, ἔπαυσε τὸ ὑπουργεῖον, καὶ συγκατετέθη εἰς τὴν σύστασιν πολιτοφυλακῆς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως καὶ φύλαξιν τῶν ἀνακτόρων. Ἀπεριόριστος δὲ ἀμνηστία, ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀναγγελλθεῖσα, ἦν ἐμιμῆθησαν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κράτη τῆς Γερμανίας, ἀπῆλαττε τῆς τιμωρίας πάντας τοὺς ἔνεκα πολιτικῶν πλημμελημάτων ἢ ἐγκλημάτων καταδικασθέντας, καὶ ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς φυγάδας τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστροφὴν καὶ τρεῖς ἡμέρας μετέπειτα ὑπεσχέθη ὁ βασιλεὺς εἰς τινα προκήρυξιν καὶ κατὰ τινα πανηγυρικὴν διὰ τῆς πόλεως περιόδουςιν (21 Μαρτ.) ὅτι ἤθελε νὰ γείνῃ ἄρχων ἐλευθέρας καὶ ὁμοφρονούσης Γερμανίας ὡς βασιλεὺς συνταγματικὸς. Συνταγματικὴ δ' ἐθροσυλέλευσις, προελθούσα ἐκ κοινῆς ἐκλογῆς, ἐπεχείρησεν ἐβδομάδας τινὰς μετὰ τοῦτο τὸ δυσχερὲς ἔργον, τοῦ νὰ συγγράψῃ διὰ τὴν Πρωσικὴν μοναρχίαν ἀντιπροσωπευτικὸν πολίτευμα.

§ 117. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ εἶχε συμβῇ εἰς ὅλα τὰ κράτη τῆς Γερμανίας ἰσχυρὰ ἀνατροπή. Ἡ δίαίτια εἶχε συγκροτηθῇ κατὰ νέον τρόπον ἐξ ἀπεσταλμένων ἐλευθεροφρόνων, καὶ 17 ἄνδρες ἐμπειστοσύνης εἶχον ἐπιφορτισθῇ νὰ συγγράψωσι νέον ὁμοσπονδίας πολίτευμα. Ἐν Βαυαρίᾳ ὁ βασιλεὺς Λοιδοβίκος ὑπεχώρησεν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, καὶ ἔθηκε τὸ σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διαδόχου Μαξιμιλιανοῦ (20 Μαρτ.)· ἐν Ἐσσερ-δαρμαστάδῃ παρέδωκεν ὁ μέγας δούξ μὴνὰς τινὰς πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν υἱόν του. Εἰς Ἀννόβερον, Κουρέσην καὶ τὰ πλεῖστα κράτη, ἐκλήθησαν εἰς τὰ ὑπουργεῖα

οἱ ἀρχηγοὶ τῶν φιλελευθέρων, καὶ εἰσῆχθησαν ἀναμορφώσεις ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον μετ' ἀνατρεπτικῆς ταχύτητος. Ἄλλ' ὁ ἀναβρασμὸς ἔγεινε μετ' ὀλίγον ἰσχυρὸς ὥστε δὲν ἠρκέσθησαν πλέον εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' ἐπεχείρησαν ἐνισχοῦ καὶ ἐπαναστάσεις. Εἰς τινὰς χώρας ἀπεδίωξαν οἱ χωρικοὶ τοὺς ἐπὶ τῶν προσόδων ὑπαλλήλους, ἐξηφάνισαν τὰ βιβλία τῶν ἰδιοκτησιῶν καὶ δεκάτων, καὶ κατέστρεψαν τοὺς μεγάλους οἴκους τῶν γεωκτημόνων. Δὲν ἤρесе δὲ εἰς τοὺς ἀνδρας τῆς ἀνωτάτης προόδου, ὅτι τὸ ἐν Φραγκφούρτῳ τῷ παρὰ τὸν Μαῖνον ἰδιογνωμόνως συνελθὼν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀπριλίου προκοινοβουλίου καθιέρωσε τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοδικοτείας τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξέδωκε τὸ ψήφισμα ὅτι *συνέλευσις ἐθνικὴ*, ἐλευθέρως ἐκλεχθεῖσα ἔμελλε νὰ συγγράψῃ νέον πολίτευμα δι' ὅλην τὴν Γερμανίαν, καὶ ὅτι ἐπιτροπὴ πεντήκοιτα ἀνδρῶν, εἰς τὰς τάξεις ἀνηκόντων, ἔμελλε νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεων—ἀλλὰ καὶ ῥιζοσπαστικῇ μερί, ἡγουμένων τοῦ Ἐκκέρου. Στρούθη κ. ἄλ. ἐκάλεσεν εἰς τὰ ὄπλα τὸν λαὸν τῆς ἐν τῇ Βαδῇ ἄνω χώρας, ὅπως ἰδρῦσῃ Γερμανικὴν δημοκρατίαν. Ἐν τούτοις ὁ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας πόλεμος ὀλίγον προώδευσε. Μετὰ τινὰς ἐπιδρομὰς καὶ μάχας, καθ' ἃς ἐφονεύθη ὁ ἵπποτικὸς στρατηγὸς τῆς ὁμοσπονδίας Φριδερίκος ὁ Γαγέρου, κατεπαύθη ἡ ἐπανάστασις, καὶ οἱ ἀρχηγοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσι.—Τὴν δὲ 18 Μαΐου ἤρχισαν αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἥτις ἔμελλε νὰ συγγράψῃ τὸ πολίτευμα. Ἡ δι' εὐφυΐαν καὶ εὐγλωττίαν εἰς τὴν ἐν Φραγκφούρτῳ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Παύλου διαπρέψασα αὕτη συνέλευσις ὑπῆρξε τῷ ὄντι ἀνταξία ἐκφρασίς τῆς παιδείας καὶ τῶν φρονημάτων τῶν Γερμανῶν. Μία δὲ τῶν πρώτων πράξεων τοῦ ἐν Φραγκφούρτῳ κοινοβουλίου ὑπῆρξεν ἡ διάλυσις τῆς διαίτης καὶ ἡ σύστασις νέας κεντρικῆς ἐξουσίας. Μετὰ σφοδρὸς δὲ κοινοβουλευτικὸς ἀγὼνας ἐσυμφωνήσαν τέλος, ὥστε νὰ ἐκλέξῃ ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἀρεθὲς τινὰ κυβερνήτην τοῦ κράτους, ὅστις ἔμελλε νὰ περιστοιχισθῇ, ἔπειτα ὑπὸ ὑπουργείου ὑπευθύνου. Ἡ κατὰ τὴν 29 λοιπὸν Ἰουνίου γενομένη ἐκλογὴ ἐκρίθη ὑπὲρ τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Ἰωάννου, ὅστις ἐ-

λαβεν ἔπειτα, μετὰ τὴν εἰς Φραγκφούρτον πανηγυρικὴν αὐτοῦ εἰσόδον, ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ προέδρου τῆς διαίτης τὴν ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ τούτου σώματος ἐξασκουμένην ἐξουσίαν (11 Ἰουλ.)

§ 118. Δὲν ὑπῆρξαν ὀλιγότερον σφοδροὶ οἱ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου ἐν ἸΤΑΛΙΑΙ προελθόντες κλονισμοί. Ἐν ΣΙΚΕΛΙΑΙ ἐξηκολούθησε μὲν μετὰ μεγίστης ἰσχύος καὶ ἐπιμονῆς ἐπὶ ἓν ἔτος ὁ κατὰ τῆς Νεαπόλεως ἀγὼν, χωρὶς ὅμως ἡ δυστυχὴς νῆσος νὰ δυνηθῇ νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀπόκτησιν τῆς προαγγελθείσης ἀνεξαρτησίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ μισθωτῶν ἐξ Ἑλβετίας στρατευμάτων, ἠνάγκασε τοὺς Σικελοὺς νὰ ὑποταχθῶσι, καὶ κατήργησε πάλιν μετὰ τοῦτο ἐν Νεαπόλει βιαίως τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα, τὸ ὁποῖον εἶχε παραχωρήσει εὐρεθεὶς εἰς τὴν ἀνάγκην. — Καὶ ἐν ΡΩΜῃ δι' ἡ ἀνακινήσεις ἐγένετο μετ' ὀλίγον τοσοῦτον ἰσχυρὰ, ὥστε ὁ ἀσθενὴς πάπας Πῖος ὁ Θ' δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κατισχύσῃ αὐτῆς. Μάτην ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος συνταγματικὸν πολίτευμα, καὶ συνεκάλεσεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν συνέλευσιν τῶν τάξεων. Ὁ ὑπουργὸς αὐτὸς Ῥόσσης ἐφρονέυθη (15 Νοεμ. 1848) εἰς τὴν κλίμακα τοῦ βουλευτηρίου κτυπηθεὶς εἰς τὸν λαιμὸν ὑπὸ ἐγχειριδίου, καὶ μετὰ τοῦτο ἐσφετερίσθησαν οἱ δημοκρατικοὶ ὅλην τὴν ἐξουσίαν. Ἐντρομος δ' ἐφυγεν ὁ Πάπας μεταμφιεσμένος εἰς τὴν Γαέταρ, καὶ κατέλιπε τὴν αἰωνίαν πόλιν εἰς τὸν ὄχλον καὶ τοὺς ἐβελοντάς, οἵτινες συνέστησαν ἥδη Ῥωμαϊκὴν δημοκρατίαν, καὶ ἐπέθηκαν χεῖρα εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα (Φεβρ. 1849). Ἦρχον δὲ νῦν ἐν Ῥώμῃ ὁ Ματσίνης, ὁ δραστήριος ἀρχηγὸς τῆς νέας Ἰταλίας, καὶ ὁ Γαριβάλδης, ὁ τυλμηρὸς στρατηγὸς τῶν ἐβελοντῶν. Ἀλλ' ἤδη ἐστράφη ὁ πάπας πρὸς τὰς προστάτιδας δυνάμεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους, καὶ κατῴρθησε νὰ ὁρμήσῃ πρὸς τὰ τεῖχη τῆς Ῥώμης Γαλλικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Οὐδινῶτον, ὅστις ἀπῆλθε τὴν ἀποκατάστασιν τῆς παλαιᾶς τάξεως. Ὅτε δ' οἱ Ῥωμαῖοι ἀπεποιθήσαν τοῦτο, ἐπεχείρησαν μὲν οἱ Γάλλοι πολιορκίαν, εὗρον ὅμως τοσοῦτον ἰσχυρὰν ἀντίστασιν, ὥστε μόλις μεθ' ἑβδομαδιαίους αἱματηροὺς ἀγῶνας καὶ πολλὰς ἐφόδους ἐγέναν κύριοι τῆς πόλεως (3 Ἰουλ. 1849). Οἱ δημοκρατικοὶ

λοιπόν ἐζήτησαν νὰ σωθῶσι φεύγοντες, Γαλλικὴ κατοχὴ ἔμεινε διαρκῶς ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς λόγγης ἐπέστρεψαν κατὰ μικρὸν τὰ παλαιὰ καθεστῶτα. — Καὶ ἐν ΤΟΣΚΑΝῃ δὲ ὑπερίσχυσαν ἐπ' ὀλίγον χρόνον οἱ δημοκρατικοί, καὶ ἠνάγκασαν τὸν μέγαν δούκα νὰ φύγῃ· τὸ δημοκρατικὸν δὲ μὴ πολίτευμα ὀλίγας μόνον ἐβδομάδας διήρκεσεν. — Ἀλλ' ἡ μάλιστα λόγου ἀξία μεταβολὴ τῶν πραγμάτων συνέβη ἐν τῇ ΑΝΩ ΙΤΑΛΙΑΙ. Ἐν *Μεδιολάνῳ* δηλ. καὶ *Βενετίᾳ* ἡ Αὐστριακὴ φρουρὰ ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ, ἐπαναστατήσαντος τοῦ λαοῦ καὶ ἀγωνισθέντος πεισματωδῶς εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ μετὰ τοῦτο ἀνεπετάσθη καθ' ὅλην τὴν *Λομβαρδίαν* ἡ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐκ τούτου δ' ἤλπισεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας Κάρολος Ἀλβέρτος, ὅτι ἤθελε δυνηθῇ νὰ κυριεύσῃ τὸ *Λομβαρδοβενετικὸν* βασίλειον. Ἐκῆρυξε λοιπὸν πρὸς τὴν Αὐστρίαν τὸν πόλεμον, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ πολυαριθμῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐθελοντῶν, ἐδίδωκε τὰ ἐχθρικά στρατεύματα πρὸς τὰ ἀρκτικά σύνορα τῆς Ἰταλίας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ πράγματα ἥλλαξαν ὀψιν. Ἦδη τὴν 6 Μαΐου ἠγωνίσθη εὐτυχῶς ὁ 86^{αι}της στρατάρχης *Ραδέτσκις* ἐν *Σάντα Λουκίᾳ* πλησίον τῆς Βερόνης, καὶ τὴν 25^{ην} Ἰουλίου ἐνίκησεν ἐν *Κουστόττᾳ* δευτέραν αἰματηρὰν νίκην, ἥτις εἶχεν ἀποτέλεσμα τὴν ἐπανάστασιν τοῦ *Μεδιολάνου* καὶ ὅλης τῆς *Λομβαρδίας*. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας ἔφυγε διὰ νυκτὸς ὀπίσω πρὸς τὰ κράτη αὐτοῦ, καὶ συνωμολόγησε μετὰ τοῦ νικητοῦ ἀνακωχῆν ὅπλων. Παρορμώμενος ὁμοῦς ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν, ἐδοκίμασεν ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος ἐκ δευτέρου τὸ προσεχὲς ἔαρ τὴν τύχην τῶν ὀπλων. Ἀλλὰ τετραήμερος στρατεία (20—24 Μαρτ. 1849) τοῦ γηραιοῦ ἀρχιστρατήγου πρὸς τὸν *Τίκινον* (Γεσσίνον) καὶ πλησίον τῆς *Νοβάρας*, ἔθηκε ταχέως τέρμα εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ, καὶ ἐματαίωσε τὰς ἐλπίδας τῶν φιλοπατρίδων τῆς Ἰταλίας. Ὁ δὲ Κάρολος Ἀλβέρτος, ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ, κατέθηκε τὴν στέμματα χάριν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Βίκτωρος Ἐμμανουήλ*, καὶ ἔφυγε δι' ὁδῶν ἀποκρύφων ἐκ τῆς χώρας τῶν πατέρων του, μέχρις οὗ εὗρεν ἀνάπαυσιν ἐν Πορτογαλίᾳ, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Ὁ δὲ νέος βασι-

λεὺς συνωμολόγησεν ἔπειτα πρὸς τὴν Αὐστρίαν ἐπιζήμιον εἰρήνην. Ἐκτοτε δ' ἡ Σαρδικὴ Κυβέρνησις ἐπροχώρησεν ἡσυχῶς εἰς τὴν ὁδὸν ἐλευθερίων ἀναμορφώσεων καὶ ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως.—Μόνον δ' ἡ Ἑγγετία, ἀνίκητος ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς, ἀντέστη ἀκόμη ἐπὶ τινὰς μῆνας εἰς τὸν πολιορκητικὸν στρατὸν τῶν Αὐστριακῶν, μέχρις οὗ ἐσωτερικὴ διχόνοια καὶ ἐξωτερικὴ βία ἀπέδωκαν πάλιν εἰς τοὺς παλαιούς κτήτορας τὴν περίφημον πόλιν τῶν λιμνοθαλασσῶν (25 Αὐγ.). Νῦν δ' ἐπανῆλθον ἀπανταχοῦ τὰ πρότερα καθεστῶτα.

§ 119. Ἄλλ' ἔτι βιαιότερους κλονισμοὺς καὶ ἐπαναστατικὰς θυέλλας ὑπέστη ἐν τῷ μεταξύ ἡ Γερμανία καὶ Οὐγγαρία. Ἐν ᾧ δηλ. ἡ συντακτικὴ ἐθνοσυνέλευσις ἐσκέπτετο ἐν Φραγκφούρτῳ περὶ νέου πολιτεύματος τῆς ὁμοσπονδίας, διεξήχθη ἐν Σλεσβίκῳ καὶ Ὀλστεϊνῳ αἰματηρὸς κατὰ τῆς Δανιμαρκίας ἐθνικὸς πόλεμος. Ἐβριδόμενοι ἐπ' ἀρχαίου δικαίου, καθ' ὃ τὰ δουκὰτα τοῦ Σλεσβίκου καὶ Ὀλστεϊνοῦ ἔμμενον ἡνωμένα, καὶ μόνον τὸ *ἄρρεν γῦλον* τοῦ πριγκηπικοῦ οἴκου τοῦ Ὀλδεμβούργου ἔμελλε νὰ λαμβάνῃ τὴν διαδοχὴν, ἐπεθύμησαν οἱ ἰσχυροὶ κάτοικοι τῶν δουκάτων τούτων, κατὰ τὴν ἐπικειμένην ἐξερήμωσιν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Δανίας, νὰ προσταθῶσιν εἰς τὴν ὁμόφυλον Γερμανίαν ὑπὸ τὸν νόμιμον καὶ ἐγγύριον δοῦκα τοῦ Αὐγουστεμβούργου. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Δανιμαρκίας, ἐρεθισθεὶς ὑπὸ τινος μερίδος αὐστηρῶς Δανικῆς, εἶχε ψεύσει τὴν ἐλπίδα ταύτην διὰ τῆς ἐδημοσίας ἐπιστολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκήρυττε τὴν ἀδιάλυτον ἔνωσιν τοῦ Σλεσβίκου μετὰ τῆς Δανιμαρκίας καὶ τὴν ἀδιατάρακτον ἀκεραιότητα τῆς Δανικῆς μοναρχίας (8 Ἰουλ. 1846). Ὅτε δὲ νῦν ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου κατέλαβε σύμπαντα τὰ κράτη ἰσχυρὰ ἀνακίνησις, ἐνόμισαν καὶ τὰ δουκὰτα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπικτήσωσι μαχόμενα καθ' ἑαυτὰ τὰ δικαιώματα αὐτῶν. Ὡς πεποιθότες εἰς τὴν βοήθειαν τῶν Γερμανῶν, ἣν εἶχον ὑποσχεθῇ οὗτοι πρὸς αὐτοὺς διὰ πολλῶν ἐγγράφων, συνέστησαν προσωρικὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, μέχρις οὗ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἔννομος θέσις αὐτῶν. Ἡ δὲ κεντρικὴ κυβέρνησις τοῦ Φραγκφούρτου ἀνεγνώρισε τὸ δίκαιον αὐτῆς, καὶ τὴν κατέστησεν

ἐπαρχίαν. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου. Ὁ Γερμανικὸς λαὸς ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὴν ὑπὸ τῶν Δανῶν προσβληθεῖσαν χώραν. Ἐβελονταὶ δὲ, ἐν οἷς πολλοὶ σπουδασταὶ καὶ νέοι χρηστῶν ἐλπίδων, ἐκινδύνευσαν περὶ ζωῆς καὶ ὑγείας εἰς ἄνισον ἀγῶνα, μέχρις οὗ στρατεύματα τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Πρώσων, ἡλευθέρωσα τὸ Σλέσβικον ἀπὸ τῶν Δανῶν. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως πολεμικοῦ στόλου τῶν Γερμανῶν ὁ ἀγὼν ὑπῆρξεν ἄνισος, καὶ τὸ κατὰ τὴν θάλασσαν ἐμπόριον τῶν ἀρκτῶν μερῶν ὑπέστη μεγάλας ζημίας καὶ ταραχάς. Ἡ δὲ περίστασις αὕτη καὶ ἡ ὑπὲρ τῶν Δανῶν μεσολάβησις τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας ἐνῆργησαν ὥστε ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ κεντρικὴ κυβέρνησις τῶν Γερμανῶν εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὴν λύσιν τοῦ Σλεσβικολοστεϊνικοῦ ζητήματος, ἤρχισε διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις, καὶ συνωμολόγησε τὴν ὀλίγον ἐντιμὸν ἀνακωχὴν τοῦ Μα.Ιηαίου (26 Αὐγ. 1848). Καὶ ὅτε ἡ ἐν Φραγκφούρτῳ ἐθνοσυνέλευσις παρεδέχθη τὴν ἀνακωχὴν ταύτην μετὰ μακροῦς καὶ πεισματώδεις ἀγῶνας, εὗρον πρόφασιν τὸ ψήφισμα τοῦτο οἱ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη πρὸς τὴν συνετὴν μετριότητα τοῦ κοινοβουλίου δυσαρεστοιμένοι δημοκρατικοὶ τῆς Γερμανίας, ὅπως ἐπανιστάμενοι καὶ ἀγωνιζόμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Φραγκφούρτου, διασκορπίσωσι τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγ. Παύλου συνέλευσιν, καὶ διαπράξωσιν ἔπειτα τὴν ἀνατροπὴν καὶ δημοκρατίαν. Καὶ ἐματαιώθη μὲν τὸ σχέδιον, προσκληθέντων ἐνταῦθα τῶν στρατευμάτων τῆς ὁμοσπονδίας, ὁ δὲ σκληρὸς θάνατος τῶν δύο μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου, Αὔερσβάλδου καὶ Λιχτνοβσκιου ὑπὸ τῶν σιφῶν τοῦ ὄχλου εἰς τὸ πεδίον τῆς Βορνχέιμης (18 Σεπτ.) ἀπέδειξε τρομερώτατα, μέχρι τίνος βαθμοῦ εἶχεν ἤδη ἀναβιβασθῇ ἡ ὠμότης καὶ ἀγριότης εἰς τὸ διεγερμένον πλῆθος τοῦ λαοῦ.

§. 120. Ἡ ἐξαγρίωσις αὕτη ἐδείχθη ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Αὐστριακῇ αὐτοκρατορίᾳ εἰς δύο ὅχι ὀλιγώτερον μυσαρὰς πράξεις. Ἡ ΟΥΓΓΑΡΙΑ δηλ. ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου διεγερθεῖσα κατὰ τῆς Αὐστρίας ὑπὸ Μαγυάρων ζηλωτῶν, ἔτεινε πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς αὐτονομίαν. Ὁν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς

ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἐμελλε τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας νὰ ἔχῃ ἰδίαν διοίκησιν καὶ χωριστὸν πολιτικὸν βίον, καὶ νὰ μὴ μετέχῃ τῆς ἐπιλοίπου αὐτοκρατορίας, οὔτε εἰς τὰ στρατιωτικὰ, οὔτε εἰς τὸ δημόσιον χρῆος, οὔτε εἰς τὴν περὶ τῶν οικονομικῶν, φορολογικῶν καὶ ἐμπορικῶν νομοθεσίαν. Αἱ δὲ προσπάθειαι αὗται τῶν Μαγυάρων, δι' ὧν τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας διὰ τῆς ἀπροσωπικῆς μόνον ἐνώσεως ἤθελε μένει ἀκόμῃ ἡνωμένον μετὰ τῆς Αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας, ἐνεφανίσθησαν μὲν ἤδη ἰσχυρότεραι, ἀλλ' εὗρον σφοδρὰν ἀντίστασιν οὐ μόνον ἐν Βιέννῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μετὰ τῶν Μαγυάρων εἰς τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας ἡνωμένα Σλαβικὰ φύλα, τοὺς Κροάτας, Σλαβοσλάβους, Σέρβους κλπ. Ὁ Ἰελλαχίχ λοιπὸν, Βὰν τῆς Κροατίας, ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν Μαγυάρων ἢ δ' ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ ὑπεστηρίχθη μυστικῶς παρὰ τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ ὑπουργείου. Ἡ δ' οὕτως ἐξεγερθεῖσα μανία τῶν Μαγυάρων ἐφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ λυσσώδης ὄχλος ἐφόνευσεν τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον (χομισσάριον) ΛΑΜΒΕΡΓΙΝ ἐν τῇ γέφυρῃ τῆς Βουδαπέστης κατὰ τρόπον ἐκπληκτικόν. Ἡ πράξις αὕτη προεκάλεσε αὐτοκρατορικὴν πολέμου διακήρυξιν (3 Ὀκτ. 1848), μεθ' ἣν μέρος τι τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων ἔλαβε διαταγὴν ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν. Ἄλλ' οἱ ἐν Βιέννῃ δημοκρατικοὶ, οἵτινες ἔβλεπον τὸ ἴδιον ἐαυτῶν συμφέρον εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς Οὐγγαρίας, ἐμπόδισαν τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, καὶ διήγειραν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπανάστασιν ὑπερβάσαν πάσας τὰς προηγουμένας κατὰ τὴν σφοδρότητα. Μαινόμενον κατὰ τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργοῦ ΛΑΤΟΥΡ, ὅστις εἶχε συμμαχήσει μετὰ τοῦ Ἰελλαχίχ, εἰσῆλθε στίφος λαοῦ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν (6 Ὀκτ.), καὶ ἐφόνευσεν τὸν δυστυχεῖ τούτον μετὰ σφύρας καὶ κοντάρια. Τοῦτο δὲ ἔγεινεν ἀρχὴ τῶν ἐν ΒΙΕΝΝῃ ΗΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, τῆς βιαιοτάτης τῶν κατὰ τοὺς βαθέως ἀνακινηθέντας τούτους χρόνους καταστροφῶν. Ἐκπλαγεῖς δὲ διὰ τὴν μανιώδη διαγωγὴν τοῦ ἐπαναστάντος πλήθους, ἐγκατέλιπεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐκ δευτέρου τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ὀλμυτσίαν ἐν Μοραβίᾳ.

Ἦν τεύθεν δ' ὁρμώμενος διέταξε τὸν πρίγκιπα ΒΙΝΔΙΣΧΓΡΑΙ-
ΤΣΙΟΝ, ὅστις μὴνὰς τινὰς πρότερον εἶχε δεῖξει τὴν δύναμιν
αὐτοῦ καὶ εὐτολμίαν καταπύσας μετὰ δραστηριότητος ἐπα-
νάστασιν τινα τῶν Σλαύων ἐν Πράγῃ, νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν
τάξιν εἰς τὴν ἀνάρτηδαν πρωτεύουσαν (Ιουν.). Οὕτως ἤρχισεν
ἡ ἀξιωμαθούμενος πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Βιέννης. Τρεῖς
ἐβδομάδας ὑπερασπίσθησαν κατὰ τῶν πολιορκητικῶν στρατευ-
μάτων οἱ ὑπὸ ἀχαλινώτου τύπου, συναθροίσεων καὶ δημοτικῶν
λόγων εἰς ἀδιέλεπτον ἀνακίνησιν διατηρηθέντες δημοκρατικοί.
Ἐβελονταὶ δὲ καὶ ἀρχηγοὶ δημοκρατικῶν, συναθροισθέντες ἀ-
πανταχόθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διετήρουν ζωηρὰν τὴν ἐπι-
θυμίαν τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ τελευταῖον ἔλαβε τὰ νικητήρια ἡ
ἀνωτέρα δύναμις τοῦ στρατοῦ. Ἡ κυριευθεῖσα πόλις ἐτάχθη
ὑπὸ τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου, καὶ κατὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ προ-
βιβαστῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀναθρασμοῦ ἐξεδόθησαν αὐστηρὰ
τιμωρίας βουλευμάτων. Πολλοὶ δ' εὗρον τὴν θάνατον αὐτῶν κατὰ
τὸ σύνθημα τοῦ πολεμικοῦ δικαίου «εἰς πυρίτιδα καὶ μόλυ-
βδον». Μεταξὺ δ' αὐτῶν εὕρισκετο καὶ ὁ *Ροβέρτος Βλοῦμ*,
μέλος τῆς ἐν Φραγκφούρτῳ ἐθνοσυνελεύσεως καὶ κυριώτατος ῥή-
τωρ τῶν ἀρίστερων. Οὗτος δηλ. εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸν ἀ-
γῶνα, καὶ δὲν ἠδυνήθη μὲν νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τῆς ἀκάμπτου
αὐστηρότητος τοῦ στρατηγοῦ ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ὡς ἀντιπρο-
σώπου τοῦ λαοῦ· οἱ δημοκρατικοὶ ὅμως τῆς Γερμανίας ἐθεώρησαν
αὐτὸν ὡς μάρτυρα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐτέλεσαν ἀπανταχοῦ θθα-
νατούσιαν (πανήγυριν τοῦ θανάτου). Ἡ δὲ νομοθετικὴ ἐθνο-
συνέλευσις τῆς Αὐστρίας μετετέθη ὕστερον ἀπὸ τῆς Βιέννης εἰς
εἰς τὴν ἐν Μοραβίᾳ *Κρεμσεϊρην*.

§. 121. Τὰ συμβάντα ταῦτα καὶ ὁ ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐκραγείς
νῦν σφοδρὸς ἀγὼν, ὅτε ὁ *Βινδισχγραίτσιοι*, μεγαλοφρονῶν
διὰ τὴν νίκην, ὠδήγησε κατὰ τῆς Πέστης τοὺς Αὐστριακοὺς
στρατοὺς, ἐνίσχυσαν τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ἐν Φραγκφουρτίῳ
κοινοβουλίου εἰς τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἦτο σύμφορον εἰς τὰ ὁμο-
σπονδικὰ κράτη τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, χωρισθέντα ἀπ'
ἀλλήλων, νὰ οἰκονομῶσιν ἐπὶ νέων ἐλευθέρων ἀξιωματῶν
τὸν πολιτικὸν αὐτῶν βίον, καὶ νὰ δεχθῶσιν ἔπειτα εὐρυτέραν

σχέσιν τῶν ὁμοσπονδίων μετὰ κοινῆς νομοθεσίας τῶν φήρων καὶ τοῦ ἐμπορίου. Τοῦ δὲ ὁμοσπονδιακοῦ κράτους τῆς Γερμανίας ἐμελλε νὰ ᾔηται ἔπειτα ἀρχηγός ἡ Πρωσσία. Ἡ δοξασία αὕτη εὔρε δραστηριώτατον ὑπέρμαχον τὸν πρόεδρον *Έρρίκον τὸν Γαίερν*, καὶ ὅπως διεκπεράνη τὸ σχέδιον μετὰ πλειοτέρας ἐπιτυχίας, ἀνέλαβε κατὰ τὸν Δεκέμβριον ὁ ἴδιος τὴν πρωθυπουργίαν τοῦ κράτους. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο προσέκραυσεν εἰς μεγάλην ἀντίπραξιν, προσελθοῦσαν οὐ μόνον ἐκ τῶν Αὐστριακῶν ἀπεσταλμένων, οἵτινες ἔβλεπον ἐν τούτῳ ὅτι ἡ Αὐστρία ἐξωθεῖτο ἐκ τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν καθολικῶν, οἵτινες δὲν ᾔθελον νὰ λάβῃ ἡ διαμαρτυρομένη Πρωσσία τὴν ὑψηλὴν ταύτην θέσιν, καὶ ἐκ τῶν δημοκρατικῶν, οἵτινες ἐνόουν ὅτι διὰ τῆς ἰσχυρᾶς κατὰ κληρονομίαν μοναρχίας παρεμβάλλοντο ἀνυπέρβλητα προσκόμματα εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀξιωμάτων αὐτῶν, καὶ ἦσαν παρωργισμένοι κατὰ τῆς Πρωσσιακῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν *διάλυσιν τῆς ἐν Βερολίῳ συντακτικῆς συνελεύσεως* τοῦ κράτους. Ἀπὸ πολλοῦ δηλ. χρόνου εἶχε προσπαθῆσαι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας νὰ βαδίσῃ συμφώνως πρὸς τὰς νέας σχέσεις· εἶχεν ἀλλάξει ἐπα-νειλημμένως τὸ ὑπουργεῖον αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ λαοῦ, δὲν εἶχε παρεμβάλει κανὲν πρόσκομμα εἰς τὰς διασκέψεις τῆς διαίτης, ὅπου εἶχε τὴν πλειονοψηφίαν τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, καὶ εἶχε παραδώσει τὴν πρωτεύουσαν εἰς τὴν φύλαξιν τῆς πολιτοφυλακῆς. Ἀλλ' ὅτε ὑπερέβη πᾶν ὅριον ἡ θρασύτης τοῦ ὑπὸ ξένων καὶ ἐγχωρίων στασιαστῶν, τοιχοκολλημάτων καὶ δημαγωγιῶν εἰς ἀδιάλειπτον ταραχὴν εὐρισκομένου λαοῦ, ὅτε στίφη ἀόχλαγωγῆς περιεστοίχισαν τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, καὶ ἐπηρέαζον διὰ τῆς ἐκφοβήσεως τὴν πορείαν τῶν διασκέψεων, τότε ἀπεφάσισε τέλος ὁ βασιλεὺς νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀνακίνησιν ταύτην. Νέον δὲ ὑπουργεῖον *Βρανδεμβούργου Μαρτένφρελ* ἀνέβαλε τὴν ἐθνοσυνέλευσιν καὶ μετέθηκε τὴν προσεχῇ συνεδρίασιν εἰς τὴν πόλιν *Βρανδεμβούργου*· καὶ ὅτε μέγας ἀριθμὸς πληρεξουσίων δὲν ὑπῆκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην, ὅτε ἐν Βερολίῳ, καίπερ κηρυχθείσης τῆς πρωτεύουσας εἰς κατὰστασιν πολέμου, ἐξηκολού-

θησαν εἰς διαφόρους τόπους (Νοεμ. καὶ Δεκ. 1848) τὰς συνε-
λεύσεις αὐτῶν, καὶ ὅτε τέλος, διωχθέντες ὑπὸ τῆς στρατιω-
τικῆς δυνάμεως, ἐκήρυξαν παράνομον τὴν εἰσπραξιν τῶν
φόρων, τότε ἐπηκολούθησεν ἡ διάλυσις (5 Δεκ.). Συγχρόνως
δ' ἐγνωστοποιήθη (παρεχωρήθη) ὑπ' αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως
πολίτευμα ἐπὶ βάσεων λίαν φιλελευθέρων, καθ' ἃ ἡ ἐξέτασις
καὶ παραδοχὴ τῶν ὑπὸ τῆς ἐρχῆς προτεινομένων ἀνετέθη εἰς
τὴν μετὰ δύο βουλῶν ἐκλεχθσομένην συνέλευσιν.

§. 122. Μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἔγεινε καὶ ἐν Αὐστρίᾳ ὁ-
μοίον τι. Ὅπως δὲ μείνη τὸ στάδιον ἐλεύθερον, παρεκινήθη ἡδη
κατὰ τὸν Δεκέμβριον ὁ αὐτοκράτωρ Φερδινάνδος, ὅστις εἶχεν
ὑποσχεθῆ πολλά κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀνακινήσεως, νὰ ἀποχω-
ρήσῃ ἐκ τῆς κυβερνήσεως καὶ μετὰ τοῦτο ἔλαβε τὸ αὐτοκρα-
τορικὸν στέμμα ὁ νεανίας αὐτοῦ ἀνεψιὸς Φραγκίσκος Ἰωσήφ
(2 Δεκ.). Οὗτος δὲ διέλυσε κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1849 τὴν
ἐν Κρεμσέρφ συντακτικὴν τοῦ κράτους συνέλευσιν, καὶ ἐ-
δημοσίευσεν ἔπειτα ἀπαρχωρηθέντι πολιτεύματι καὶ νόμον
περὶ τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων καὶ φορολογικῶν ἀπο-
ζημιώσεων. Συγχρόνως δ' ἐμελλε νὰ κολασθῇ ἡ Οὐγγαρία διὰ
νέας καὶ ἰσχυρὰς ἐνεργείας. Ἀλλ' εἰς τὸν πολεμικὸν καὶ
εὐϋππον λαὸν τῶν Μαγυάρων οἱ Αὐστριακοὶ εὗρον μεγαλο-
πρεπῆ ἀντίστασιν. Παροξυνόμενοι δηλ. ὑπὸ τῶν φλογερῶν
λόγων τοῦ ΚΟΣΣΟΥΘ, καὶ βοηθούμενοι ὑπ' ἀρχηγῶν τῆς Πο-
λωνίας, οἷου τοῦ Δεμβίνσκη καὶ Βέμη, ἠνάγκασαν οἱ Οὐγ-
γροὶ τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἐκυρίευσαν
τὴν Βούδαν (Ὁφεν), καὶ ἔταξαν ὑφ' ἐκεινούς πάντα τὰ φρού-
ρια. Καὶ ἤγειτο μὲν τοῦ στρατοῦ ὁ ΓΑΙΡΓΕΥΣ, ἀνδρεῖος καὶ
εὐφυνῆς στρατηγός, ἐγχώριοι δὲ ὀπλοφόροι τῶν ἀγρῶν (Ὀνβέρ-
δοι) καὶ ξένοι ἐθελονταὶ ἐνίσχυσαν τὰ στρατεύματα τῶν ἀν-
ταρτῶν τραπεζικὰ δὲ γραμμάτια τῆς Οὐγγαρίας, ἐκδοθέντα
ὑπὸ τοῦ Κοσσουθ (14 Ἀπρλ. 1849), ἐδίδοντο καὶ ἐλαμβά-
νοντο ὡς χρήματα. Πλήρης δ' ὑπερηφάνου ἐμπιστοσύνης ἐξε-
φώνησεν ἡ ἐν Δεβερεκζίνῃ συνέλευσις τοῦ κράτους τὴν ἀπὸ τῆς
Αὐστρίας ἀνεξαρτησίαν τῆς Οὐγγαρίας, καὶ ἐγκατέστησε
προσωρινήν τινα κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κοσ-

σούθ. Ἄλλ' ἐν Αὐστρία ἤρχισαν ἡλὴ νὰ ἐννῶσιν ὅτι ὁ Βινδισγχορτσιτς εἶχεν ἀναλαβεῖ ἐρχομὸν πρὸς τὸ ὅποιον δὲν ἦτον ἰκα-
νός· οὐδὲν ἀνεκλήθη, καὶ ἀπορίσθη πρὸς τὴν ἔσθιν αὐτοῦ ὁ στρα-
ταρχὸς· Ἄντιπας· συγχρόνως δ' ἡ ἀυστριακὴ αὐτὴ ἐζήτησε
τὴν βοήθειαν τῆς Ῥωσσοῦ καὶ ἡγεμονικῆς ἐκ πρώτων συναμα-
μερῶν στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν·
ἀπ' ἀρκτου μὲν ὁ Πασκεβίτς μετὰ Κωσσοῦ στρατοῦ, ἐκ δυ-
σμῶν δὲ ὁ Αὐμαϊάς μετὰ Αὐστριακῶν στρατευμάτων, καὶ ἀπὸ
μεσημβρίας ὁ Ίελλαχικ μετὰ τῶν Κροατῶν· Ἰὲν τούτοις οἱ
Οὐγγρικοὶ στρατοὶ ἀνέστησαν ἐπὶ πηλὸν ἐξέσθιν μῆκας ὑπὸ
τον Γαίργεϋν· Κλάπκαρ καὶ ἄλλους ἀνδρείους στρατηγούς·
Ἄλλ' ἐσωτέρικαι διενεσεὶς μεταξὺ τῶν Πολωνῶν καὶ Μαγυα-
ρων ἀρχηγῶν, καὶ τινες μεταξὺ Κωσσοῦ καὶ Γαίργεϋ ἀναφύεσα
ἐρις, παρέλυσαν τὴν δύναμιν τῶν ἀσπαρτῶν· Στενοχωρηθεὶς
δ' ἀπανταχοῦθεν κατεβήκεν ἐμπροσθεν τῶν Ῥωσσοῦ ὁ εἰς δεξιὰ-
τῶρα ἀναγορευθεὶς Γαίργεϋς ἐν Βιλάργω τὰ ὅπλα (11 Αὐγ.
1849), καὶ ἐπὶ νεικεν ὑπὸ τὴν καθυπόστασιν τῆς χώρας· Καὶ
ὁ μὲν Κωσσοῦ καὶ πολλοὶ τῶν ἀσπαρτῶν ἐβόρυσαν εἰς τὸ
Πουρλικὸν ἔδαφος· ἄλλα μέγας ἦτον ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, οἵτινες
ἀπέθανον· καταδικασθέντες ὑπὸ στρατοδικειῶν, ἢ ἐτάφησαν εἰς
τὰ δεσμοτήρια, ἢ ἀναγκάσθησαν νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὴν σκευο-
φορίαν καὶ τὰ ὑποζυγία τῶν Αὐστριακῶν στρατῶν.

§. 123 Ἡ δια τῆς ἐν Βιλάργω καταστροφῆς πῆσις τῆς
Οὐγγαρίας ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνακινήσεως,
ἥτις εἶχεν ἔλθει ἐπὶ τὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν ἐν Παρισίοις ἐπα-
νάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου· Ἰὲν Ἰεμάνικ δὲ πρόσθερον ἤδη εἶχε
τεθῆ ἐν αὐτὴν τέρμα· — Μετὰ πολλοὺς δὴλ. ἀγῶνας ἔφθασε
τέλος ἡ ἐν Φραγκφούρτῳ ἐκκασυνέλευσις εἰς τὴν λύσιν τῶν προ-
βλημάτων αὐτῆς· εἶχε δ' ὁρίσει καὶ πρῶτον ἀποκρίσκειν τὰ θεμε-
λιώδη δικαιώματα τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, καὶ ἐπὶ τέλους τε-
λειώσει καὶ αὐτὸ τὸ πολιτικὸν τοῦ κράτους· Ἡ Γαερδικὴ δη-
λονότι, μὲν, ἥτις ἐπέδωκε πρῶτον Γερμανικῆς δημοσπονδίας
μετὰ κληρονομικῆς αὐτοκρατορίας καὶ γομοθετικῆς συνελού-
σεως, διηρημένης εἰς βουλὴν τῶν ἐπικρατειῶν καὶ τοῦ λαοῦ,
ἐπετυχεν ἐπὶ τέλους μετὰ μικρᾶς πλειοψηφίας τὰς προτάσει.

αὐτῆς, ἀφοῦ, παραδεχθεῖσα δημοκρατικόν τινα περὶ ἐκλογῆς νόμον μετὰ γενικοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν, ἀπέκτησε τὴν βοήθειαν πολλῶν ἐκ τῶν ἀριστερῶν (Μαρτ. 1849). Διὰ τοῦ συνυποσχετικοῦ δὲ τούτου ἀπετελέσθη τὸ νέον πολίτευμα τοῦ κράτους, καὶ διεπράχθη μάλιστα καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ κληρονομικοῦ τῆς αὐτοκρατορίας ἀξιώματος εἰς τὸν βασιλέα τῶν Πρώσων. Πανηγυρικῇ δὲ τις πρεσβεία, ἡγουμένου τοῦ ἀξίου προέδρου Σαρμύδρος, ἀνήγγειλεν ἤδη εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας τὴν ἀπόφασιν τῆς συνελεύσεως, καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ παραδεχθῇ τὸ πολίτευμα τοῦ κράτους μεθ' ὧν αὐτοῦ τῶν διατάξεων. Μεγάλῃ τιφάντι ἱστορικῇ στιγμή ὑπῆρξεν ὅτε τὴν 3 Ἀπριλίου ὁ βασιλεὺς Φριδερίκος Γουλιέλμος Δ' ἐδέχθη εἰς τὴν ἱπποτικὴν αἴθουσαν τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἀνακτόρου αὐτοῦ τοὺς ἀπεσταλμένους μετὰ μεγίστης ἀνυπομονητικῆς περιέμενε τὸ Γερμανικὸν ἔθνος τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς κατ' ἀρχάς ἔδωκεν ἀπάντησιν ὅπως ἀόριστον, ἔπειτα δὲ ἀπέρριψεν ὀριστικῶς τὸ παρὰ τοῦ λαοῦ προσφερθὲν εἰς αὐτὸν ἀξίωμα. Καὶ ὡς ἐν θριάμῳ μὲν εἶχον ἀναχωρήσει οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ κοινοβουλίου, ἀλλὰ σχεδὸν ὡς δισκαρπτισμένοι φυγάδες ἐπέστρεψαν ὀπίσω εἰς τὸ Φραγκφούρτον. Ὅτε δ' ἡ συγκαλεσθεῖσα πάλιν ἐν τῷ μεταξύ συνέλευσις τῶν Πρωσικῶν τάξεων ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ ἀναφορὰν εἰς τὸ στέμμα, ἐν ᾧ εἶχε συστήσει τὴν παραδοχὴν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος καὶ τοῦ πολιτεύματος τοῦ κράτους ὡς εὐχὴν τοῦ ἔθνους, ἐπηκολούθησεν ἡ διάλυσις τῆς δευτέρας καὶ ἡ ἀναβολὴ τῆς πρώτης βουλῆς (27 Ἀπριλ.) καὶ ἔπειτα μεταβολὴ τις τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, οὕτως ὥστε ἀντὶ τοῦ κοινοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν, ἐμελλε εἰς τὸ ἕξῃς νὰ γίνηται ἐκλογὴ ἐνεργουμένη κατὰ τρεῖς φορολογικὰς κλάσεις.

§ 124. Ἡ ἀπόρριψις τοῦ πολιτεύματος τοῦ κράτους ἐπέφερεν εἰς τὴν Γερμανίαν νέας ἐπαναστατικὰς θυέλλας. Οἱ δημοκρατικοὶ δηλ. οἵτινες ἄχρι τοῦδε δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι ὅτε μὲ τὸ ἐν Φραγκφούρτῳ κοινοβούλιον, οὔτε μὲ τὸ πολί-

τευμα τοῦ κράτους καὶ τὴν αἰστορικὴν ἐμπάθειαν τῆς κληρονομικῆς αὐτοκρατορίας. ἐπωφελήθησαν ἤδη τὴν μὴ παραδοχὴν ὡς πρόφασιν πρὸς νέας ἀνταρτίας. Ἀνεφύησαν λοιπὸν σφοδραὶ ἐπαναστάσεις καὶ αἱματηροὶ ἀγῶνες εἰς τὰς ὁδοὺς «πρὸς διαπραξίν τοῦ πολιτεύματος τοῦ κράτους», καὶ μάλιστα εἰς ἐκεῖνα κατὰ πρῶτον τὰ κράτη, ἅτινα ἀντέστησαν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ, εἰς τὴν *Σαξονίαν* δηλ., εἰς τὸ Βαυαρικὸν *Παλατινάτον* καὶ εἰς τινὰς χώρας τῆς παραρρήριου *Πρωσίας*. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καὶ ἄλλα κράτη συντηρήσθησαν εἰς τὴν ἀνακίνησιν ταύτην καὶ ὅτε μάλιστα ἐξεργάγη στρατιωτικὴ τις στάσις εἰς τὸ φρούριον Ῥαστάττην, τῷ ἐν τῷ ἀρχιδουκάτῳ τῆς Βάδης, ὅπου ἡ κυβερνήσις εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸ πολίτευμα τοῦ κράτους, στάσις, ἣτις διεδόθη εἰς Καρλσρούην, καὶ μεθ' ἣν, καταλιπόντος τοῦ μεγάλου δουκὸς τὴν χώραν, περιῆλθεν ἡ ἀρχὴ εἰς τὰς χεῖρας τῆς δημοκρατικῆς καὶ φιλελευθέρως μερίδος, τότε ἡ ἐπανάστασις ἐπεξετάθη πολὺ περισσότερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Φραγκφούρτης ἀπέκτησαν κατὰ μικρὸν οἱ ἀριστεροὶ πλειοτέραν δύναμιν ἔνεκα τῆς ἐναντιώσεως τῶν κυβερνήσεων πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἔργου τοῦ πολιτεύματος· καθότι ἄλλοι μὲν τινες τοῦ συντηρητικοῦ καὶ συνταγματικοῦ κόμματος ἀπεχώρισεν ἐκουσίως, ἄλλοι δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῶν κυβερνήσεων αὐτῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ δυσχερεὶ ταύτῃ θέσει ἡ Γερμανία ἐσώθη ἐκ τῆς ἀνατροπῆς διὰ τῆς ἀνδρείας τοῦ Πρωσσικοῦ στρατοῦ. Πρωσσικὰ δηλ. στρατεύματα κατέλαβον κατὰ πρῶτον τὰς ἐν *Ἐλβεργιέδη*, *Δυσσελδορφῳ*, κ. ἄλ. τ. ἀπομονωθείσας ἐπαναστάσεις, Πρωσσικὰ στρατεύματα ἐξεστράτευσαν κατὰ πρόσκλησιν τῆς Σαξονικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν *Δρέσδην* καὶ ἡλευθέρωσαν τὴν πρωτεύουσάν, μεθ' ἐξάήμερον σφοδρὸν ἀγῶνα ὁδοφραγμάτων, ἐκ τῆς ἐκεῖσε προσωρινῆς κυβερνήσεως. Πρωσσικὰ στρατεύματα καὶ ἀγροτικοὶ ὀπλοφόροι εἰσέβαλον τέλος εἰς τὸ Βαυαρικὸν *Παλατινάτον* καὶ εἰς τὴν Βάδην, ὅτε ὁ μέγας δούξ ἐστράφη πρὸς τὸ Βερολίνον ζητῶν βοήθειαν, καὶ κατέπαυσαν τὴν ἐπανάστασιν εἰς στιγμὴν, καθ' ἣν ἡπείλει νὰ καταλάβῃ καὶ τὸ βασίλειον τῆς *Βυρτεμβέργης*. Ἐν

ᾧ δὲ συνέβαινον ταῦτα, ἡ ἐν Φραγκφούρτῳ ἐθνοσυνέλευσις ἐστερεῖτο ὁσημέραι πλείότερα τῶν συντηρητικῶν αὐτῆς μελῶν, οὕτως ὥστε ἐπὶ τέλους μόνον οἱ ἄνδρες τῆς ἀριστερᾶς ἤρχον ἐν αὐτῇ. Οὗτοι δ' ἀπεφάσισαν νὰ στηριχθῶσιν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ μετέθηκαν διὰ τοῦτο τὴν ἐλθρὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Φραγκφούρτου εἰς τὴν Στουτγάρτην, διὰ νὰ ᾖναι πλησιέστεροι εἰς τὴν ἐστίαν τῆς ἀνακινήσεως. Μόλις δ' ἀριθμοῦν ἑκατὸν μέλη, μετώκησε τὸ ὄρροπυγιοκοινοβούλιον (*roumpfarlamement*) εἰς τὴν Βυρτεμβέργην, διώρισεν ἀπειτροπέαν τινὰ τοῦ κράτους ἐκ πέντε συμβούλων, καὶ ὑπέβαλε τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα, μέχρις οὗ ὁ ὑπουργὸς *Ρόιμερος*, ἀνὴρ ἰσχυρὸς καὶ ἐπίμονος, ἔθηκεν εἰς αὐτὴν τέρμα καὶ τὴν ἠνάγκαζε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκ τοῦ βασιλείου (18 Ἰουνίου). Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον διῆλθον οἱ Πρωσσοὶ, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, τὸ μέγα δουκάτον τῆς Βάδης, ἐνίκησαν εἰς διαφόρους συμπλοκάς τὰ ἀποστατήσαντα στρατεύματα καὶ τοὺς ἐθέλοντάς, οἵτινες εἶχον ταχθῇ ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν Πολωνοῦ τινος τυχодиώκτου, *Μειροσλάψκη*, καὶ ἀποκατέστησαν πάλιν τὴν ἀρχαίαν τάξιν. Καὶ προβιβασταὶ μὲν τινες τῆς ἐπαναστάσεως, ἐν οἷς ὁ βουλευτὴς *Τρύτσχιερος* ἐπυροβολήθησαν κατ' ἀπόφασιν στρατοδικείου, ἀλλ' οἱ καθ' αὐτὸ πρωτοουργοὶ καὶ ἀρχηγοὶ ἐσώθησαν φυγόντες ἐπὶ δημοκρατικῷ ἐδάφους. Ὅτε δ' ἡ ἀχείρωτος ἐτι ἐπανάστασις ἐλύσσα ἀχαλιναγωγῆτως, ἐξέδωκεν ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας πρόσρησιν τινα πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ διεγερτικὴν ἐμπιστοσύνης, ἐν ἣ ὑπέσχετο νὰ παραδεχθῇ τὴν περὶ Γερμανικῆς ἐνότητος αἵτησιν, ἰδρῶν κράτος ὁμοσπονδικὸν μετ' ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἐφάνη ἐπ' ὀνόματι τῶν τριῶν βασιλέων τῆς Πρωσίας, τοῦ *Άρνολέρου* καὶ τῆς *Σαξονίας* νέον πολίτευμα τοῦ κράτους, βάσιν ἔχον τὴν ἐν Φραγκφούρτῳ διάταξιν. Ἡ δ' εὐαρέσκεια, μεθ' ἧς ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ μέτριοι τὸ προσφερθὲν τοῦτο δῶρον, καὶ ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐκηρύχθη μέγας ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν τοῦ ἐν Φραγκφούρτῳ κοινοβουλίου εἰς τινα ἐν Γότθᾳ συγκροτηθεῖσαν συνέλευσιν (ἀμετέπειτα κοινοβούλιον) συνήργησεν οὐσιωδῶς πρὸς ταχείαν καθυσύχασιν τῶν ἀνακτηθεῖσων χωρῶν. Ἀλλὰ

μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀπεσύρθησαν ἡ Σαξονία καὶ τὸ Ἀννόβερρον τῆς ασυμμαχίας τῶν τριῶν βασιλείων· μετὰ δὲ τοῦτο Πρωσσία, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐπωμοσίας τοῦ γένου πολιτεύματος τῆ 6 Φεβρ. 1850 συγκαταλέγεται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν συνταγματικῶν μοναρχιῶν, προσεπάθησε, κατὰ τὴν ἐν Ἐρφούρτῃ συνέλευσιν τοῦ κράτους (Μαρτ. 1850), νὰ συνάψῃ εἰς μία ἔνωσιν τὰ ἐμμένοντα εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν Γερμανικὰ κράτη· Ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο προσέκρουσεν εἰς τινὰ ἐκ μέρους τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν λοιπῶν βασιλείων ἀντίπραξιν, ἅτινα, ὡς πῶς ἀποτελέσωσιν ἀντιστήκωμα εἰς τὴν Πρωσσικὴν ἔνωσιν, συνεκάλεσαν εἰς Φραγκφούρτον, τὸ παρά τὸν Μαῖνον, ἀπλήρη συνέλευσιν τῆς ὁμοσπονδίας, καὶ προέτρεψαν ἀπάσας τὰς Γερμανικὰς κυβερνήσεις νὰ πέμψωσιν ἀντιπροσώπους. Ἀλλ' ἡ Πρωσσία ἤρνηθη ἐπὶ τινὰ χρόνον νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν πρόκλησιν ταύτην, καὶ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς διαίτης· ὅθεν συνέδεδεσε τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν κυβερνήσεων τῆς ἐνώσεως εἰς σύλλογον ἡγεμόνων, ἐκάλεσε τοὺς στρατοὺς αὐτῆς εἰς τὰ ὄπλα, καὶ ἔλαβε σχῆμα πολεμικόν. Νῦν δ' ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος πόλεμός τις, καὶ ἐμελλον νὰ ἐπιφέρωσι κρίσιν αἱ διενέξεις αἱ συμβᾶσαι ἐν Κουρέσση, ἐνθα ἡ κυβερνητοὺς εἶχε μὲν ἐπιμείνει μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἔνωσιν, ἀλλ' ἐρίσασκε ἤδη πρὸς τὰς τάξεις περὶ προσβολῆς τοῦ πολιτεύματος, ἐστράφη πρὸς τὴν ἐν Φραγκφούρτῃ συνέλευσιν τῆς ὁμοσπονδίας ζητοῦσα βοήθειαν. Ἐν ᾧ δ' ὁμοσπονδικὰ στρατεύματα τῆς Αὐστρίας καὶ Βυαρίας εἰσέβαλον ἐκ μεσημβρίας εἰς τὸ ἐκλεκτοράτον, κατέλαβον οἱ Πρώσοι τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν ὁδοὺς. Βίς δὲ τῆς πεδιάδος τοῦ Φούλδα οἱ στρατοὶ κατήντησαν τόσον πλησίον, ὥστε συνέβη μικρὰ τις μάχη τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν, καὶ ὁ λαὸς ἐστρέψε μετ' ἀνυπομόνου προσδοκίας τὰ βλέμματα αὐτοῦ πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην, ὅπου ἐμελλε νὰ λυθῇ τὸ Γερμανικὸν ζήτημα. Ἀλλὰ μετὰ τινὰ προσωπικὴν συνέντευξιν τῶν Πρώσων καὶ Αὐστριακῶν ὑπουργῶν ἐν Βαρσοβίᾳ καὶ Ὁλμύτση (18 Νοεμβ. 1850) διελύθη ἡ ἔρις κατὰ τρόπον εἰρηνικόν. Τὰ δὲ Πρωσσικὰ στρατεύματα ἀπεσύρθησαν, καὶ κατέλιπον τὴν ἑλβετικὴν χώραν εἰς τὰ ὁμοσπονδικὰ στρατεύματα, ἅτινα εἴθηκα.

ἤδη τέρμα εἰς τὸν περὶ πολιτεύματος αγώνα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς κυβερνήσεως. Μὴ δὲ τας ἐν *Δρέσδ* διασκέψεις (Δεκέμβριον) ἐγένεν ἡ τελευταία ἀποπειρά, ὅπως ὁρίσῃ τις σχέσεις τῆς Πρωσικῆς ὁμοσπονδίας ἐπὶ νέων βασιῶν· ἐπειδὴ οὕτως ἔνεκα τῶν διαφορώτατων συμφερόντων, δὲν ᾤοντο ἦσαν καὶ ἐδῶ νὰ φθάσωσιν εἰς ῥητορικὸν ἀποτέλεσμα, διὰ τοῦτο ἡ ἀποκατάστασις τῆς διαίτης εἰς τὴν προηγουμένην αὐτῆς μορφήν ἔμεινεν ὁ μῦθος πρόπος τῆς ἐνώσεως· καὶ ἡ Πρωσία ὡς ἐνεκα τούτου καὶ αἰ μετ' αὐτῆς συμμαχοῦσαι ἐπὶ κυβερνήσεις δὲν ἐβράδυναν ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ συγκατατελῶσιν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην.

§ 125. Διὰ τῶν διασπάσεων τούτων καὶ στάσεων ἐλαβὼν καὶ τὰ ἐν ΣΑΒΕΣΒΙΚΩ καὶ ΟΛΣΤΕΪΝΩ πράγματα καὶ τὴν τοπικήν. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1849 εἶχεν ὄρῃσαι ἐκ νέου ὁ ἀγὼν, καὶ ὡς ἀκτὶς φωτὸς εἰς σκοτεινὴν νύκτα γνοφώθη διήλθε μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ εἰρήσις, ὅτι τὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς *Εκκέρφορδης* Γερμανικῆ στρατεύματα ἐδυσήσαν πυροβολήσαντα δι' ἐπικτιῶν κανονιστάτων τῆς Δανικῆς πλοῖον τῆς γραμμῆς «Χοιστιανὸν» ἢ ὅτι ἡ ὑπερήφανος φρεγάτα *«Γερλιώ»* ἠναγκάσθη νὰ παραβῇ, ἀποθέσασα τὸ πηδάλιον αὐτῆς (5 Ἀπρίλ). Νικητῆσαι δ' ἐπροχώρησαν μετ' ὀλίγον οἱ Γερμανοὶ μέχρι τῆς *Φριδερίκας*, καὶ ἐπολιορκῶσαν τὸ φρούριον τοῦτο τῶν συνόρων. Ἐπειδὴ ὅμως παρελύθη ἡ δραστηριότης τῶν ὁμοσπονδικῶν στρατευμάτων τῆς Πρωσίας καὶ Γερμανίας ἔνεκα τῶν μετὰ τῆς Δανιμαρκίας ἐπιχειρηθισῶν εἰρηνικῶν διαπραγματεύσεων, εὗρον διὰ τοῦτο οἱ ἐχθροὶ εὐκαιρίαν νὰ ἐνισχύσωσι τὴν φρουράν τῆς *Φριδερίκας*, καὶ νὰ νικήσωσιν ἔπειτα τὸν Γερμανικὸν στρατὸν, ἐξορμήσαντες ἀπροσδοκῆτως καὶ κυριεύσαντες τὰ χαρακώματα καὶ τὸ πυροβολικὸν τῆς πολιορκίας. Νῦν δ' ἔλαβε χώραν νέα ἀναγκωή (Ιουλίου 1849), καθ' ἣν τὸ Σλέσβικον ἐτάχθη ὑπὸ διοίκησιν οὐδετέραν, καὶ κατελήφθη ὑπὸ Πρωσικῶν καὶ Σουηδικῶν στρατευμάτων. Ἡ ἀναγκωή δ' αὕτη μετεβλήθη τὸ πρῶτον εἰς εἰρήνην, καθ' ἣν τὸ Σλέσβικον καὶ Ὀλστέϊνον ἐμελλε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ πρὸς τὴν Δανιμαρκίαν σχέσιν (1850). Ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ δια-

στημα τοῦ πολέμου ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας τῶν Γερμανῶν, διορισθεῖσα τοποτήρησις δὲν παρεδέχθη τὴν εἰρήνην ταύτην, καὶ ἀποσυρθείσης τῆς Πρωσικῆς φρουρᾶς, ἀπεφάσισε νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τοῦ δικαίου αὐτῆς διὰ τῶν ἰδίων ἐαυτῆς δυνάμεων καὶ τῆς ἐκουσίου βοηθείας τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν λοιπὸν τοῦ ποτὲ ἀντιστρατήγου τῆς Πρωσίας Βιλλισέγου εἰσέβηλον τὰ Σλεσβικολστεϊνικὰ στρατεύματα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν καὶ οἱ Δανοὶ εἰς τὸ Σλέσβικον· ἀλλ' ἡ ἐν Ἰδ-
 σιέδῃ μάχῃ (24, 25 Ἰουλίου) ἐκρίθη ἐναντίον τῶν πρώτων. Καὶ ὁ μὲν Βιλλισένος ἀπεσύρθη εἰς τὸ φρούριον Ῥενδσβούργου, τὸ δὲ Σλέσβικον κατελήφθη ἔπειτα ὑπὸ Δανικῶν στρατευμάτων. Βροχερὸν δὲ φθινόπωρον κατέστησε τὰς ὁδοὺς ἀδιαβάτους, καὶ ἠνάγκασε τὰ Σλεσβικολστεινικὰ στρατεύματα νὰ μείνωσιν ἀδρανῆ ὀπισθεν τῶν περιτειχισμάτων τοῦ Ῥενδσβούργου. Ἐφοδος δὲ τις ἐπὶ τῆς ἰσχυρῶς ὠχυρωμένης Φριδεरिकουπόλεως (Φρειδρις-
 χτάδτης), ἀπεκρούσθη ὡσαύτως (4 Ὀκτωβρ.) ὑπὸ τῶν Δανῶν, καὶ ἐχειροτέρευσε τὴν θέσιν τῶν δουκάτων. Νῦν δ' ἀνέθηκεν ἡ τοποτήρησις τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν στρατηγὸν Ὀρστιον. Ἀλλ' ἤδη αἱ δύο μεγάλαι δυνάμεις τῆς Γερμανίας εἶχον συμ-
 φωνήσει νὰ τελειώσωσι τὸν εἰς τὰ βόρεια ἔθνικὸν πόλεμον, καὶ νὰ καταπνίξωσιν οὕτω τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν τελευταίαν αὐτῆς πάλιν. Ἀπῆτησαν λοιπὸν ἐν ὀνόματι τῆς Γερμανικῆς δ-
 μοσπονδίας τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἀπειλοῦντες ὅτι ἤθελον καταπαύσει αὐτὰς ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει διὰ τῆς βίας. Ὅθεν σταθμίσασα ἐμβριθῶς τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων, ἐκήρυ-
 ξεν ἡ συνέλευσις τῆς χώρας τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς (Ἰανουάριον 1851), καὶ μετὰ τοῦτο ἀπέθηκαν οἱ τοπορῆται τὸ ἀξίωμα αὐ-
 τῶν, καὶ ὑπεχώρησαν εἰς τινα ἀπὸ κοινοῦ παρὰ τῆς Δανίας καὶ τῶν δύο μεγάλων τῆς Γερμανίας δυνάμεων διορισθεῖσαν κυβέρ-
 νησιν. Διελύθη δὲ τώρα ὁ Σλεσβικολστεϊνικὸς στρατὸς, καὶ ἐν ᾧ πολλοὶ ἀξιοματικοὶ καὶ στρατιῶται μετέφεραν τὴν Γερμανικὴν αὐτῶν καρδίαν πέραν τοῦ ὠκεανοῦ, ὅπως ζητήσωσιν ἀσφάλειαν καὶ πόρον ζωῆς ἐν Βρασίλειᾳ, ἀπῆλθον Αὐστριακὰ στρατεύματα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, καὶ κατέλαβον τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀμβούργου μέχρι Ῥενδσβούργου χώραν. Ἐκτοτε δ' ἐγκα-

τελείσθῃ τὸ Σλέσβικον ἀπροστάτευτον εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Δανῶν.

§ 126. Ἐν ΓΑΛΛΙΑΙ ἡ συντακτικὴ συνέλευσις (§ 115) εἶχε τελειώσει τὴν συγγραφὴν τοῦ πολιτεύματος κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1849. Δημοκρατικὴ δὲ πολιτεία μετὰ κοινοῦ ἐκλογῆς δικαιώματος, μετὰ θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας πρὸς πάντα πολίτην τοῦ κράτους, μετὰ μιᾶς μόνης βουλῆς καὶ μεθ' ἑνὸς ὑπευθύνου προέδρου, ἐκλεγομένου πᾶν τέταρτον ἔτος ἐκ νέου, ἦτο τὸ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξελθὼν πολίτευμα. Εἰς τὴν νομοθετικὴν ὁμως συνέλευσιν, ἣτις κατέλαβεν ἤδη τὴν θέσιν αὐτῆς, εὗρισκοντο πολλοὶ δημοκρατικοὶ κοινοπολιτευτικῶν φρονημάτων, οἵτινες ἐπωνομάσθησαν μὲ τὸ παλαιὸν ὄνομα αὐτοῦ ὅρου, καὶ προσεπάθουν νὰ δώσωσι κύρος εἰς τὰ ἀξιώματα τῆς ἀεὶ ὄντος δημοκρατίας. «Ὅτε δ' ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἀντέστη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν τάσιν ταύτην εἰς τὸ ἐσωτερικόν καὶ ἐξωτερικόν, καὶ ἡ κληγὴ τῶν ὀπλῶν ἤρξει κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου εἰς τὸν Ῥῆνον, τὸν Δούναβιν καὶ Τίβεριν, ἐζήτησε μὲν ἡ μερίς τοῦ ὅρου νὰ διεγείρῃ νέας ἐπαναστάσεις ἐν Παρισίοις καὶ Λυὼν, ἀλλ' αὗται κατεπαύθησαν ταχέως, καὶ εἶχον ἀποτέλεσμα τὴν φυγὴν τῶν ἀρχηγῶν (Λεδρὺν-Ρολλίνου κλ.) καὶ τὴν εἰρικτὴν καὶ ἐξορίαν καταδίκην τῶν λαβόντων εἰς αὐτὰς μέρος (13 Ἰουνίου 1849). Καὶ παρήτησαν μὲν ἤδη οἱ κοινοπολιτευτικοὶ τὰ βίαια αὐτῶν ἐπαναστατικὰ σχέδια, ἀλλὰ διὰ τοῦ κοινοῦ κατὰ τὰς νέας ἐκλογὰς δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν προσεπάθησαν νὰ πολλαπλασιάσωσιν εἰς τὴν συνέλευσιν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁμοφρόνων, ὥπως ὑπερισχύωσιν οὕτω κατὰ μικρόν. Ἰνα δὲ καλύσῃ τοῦτο, κατήγγησεν ἡ ἐθνοσυνέλευσις διὰ τινος νέου ἀναμορφωτικοῦ περὶ ἐκλογῆς νόμου τὸ κοινὸν τοῦ ψηφοφορεῖν δικαίωμα, καὶ συγχρόνως περιώρισε τὸν τύπον (31 Μαΐου 1850). Ἀλλὰ διὰ τούτων καὶ τῶν ὁμοίων βουλευμάτων ἐπέσυρεν ἡ συνέλευσις πρὸς ἐαυτὴν τὴν δυσμένειαν τοῦ λαοῦ, τὸ ὅπου ἐπ' ὀψελήθη πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ ὁ πρόεδρος, ὅστις καθ' ἑκάστην φανερά πρὸς τὴν μοναρχικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου εὗρίσκετο εἰς διένεξιν πρὸς τὴν βουλὴν. Προσεπάθησε λοιπὸν νὰ ἐξαρρακίσῃ

εἰς ἑαυτὸν τὸν στρατὸν καὶ τοὺς ὑπαλλήλους, ἀνέκτησε τὸν κληρὸν διὰ μεγάλων παρχωρήσεων, καὶ κατώρῃσε νὰ ἀφύπνῃ τὰς πρὸς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους τοῦ Ναπολέοντος ὑπνωττούσας συμπαθείας τοῦ λαοῦ. διὰ τοιούτου πρῶτον ἠδίκησεν εἰς ἑαυτὸν τὸν πρὸς τὴν μόναν χεῖραν δρόμον. Ἡ δὲ ἀρνήσις τῆς διχονοούσης καὶ διαφορομένης ἐθνοσυνελεύσεως, τοῦ καὶ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἐκ νέου ἐκλογὴν τοῦ προέδρου κατὰ τὸ ἔτος 1852 διὰ τῆς προταθείσης μεταρρυθμιτικῆς τοῦ πολιτεύματος, ἐπατάχυνε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πρὸ πολλὰ μελετωμένου σχεδίου. Ἀποφασίσας νὰ μὴν ἀφῇ πλεον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὴν ἀποκτηθεῖσαν ἐξουσίαν, ἀπετόλμησεν ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων νὰ μιμηθῇ τὴν κατὰ τὴν 18 ὁμιχλώδους 1799 διαγωγὴν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ (§ 50). ἀπαλλαγὴς μὲν τὴν 2 Δεκεμβρίου 1851 διὰ τινος πολιτικοῦ τυμήματος τῆς συνελεύσεως, σφετερισθεὶς δὲ αὐτεξουσίως τὴν ἀρχὴν διὰ τῆς βοηθείας τοῦ εἰς αὐτὸν ἀφωσιωμένου στρατοῦ, καὶ καταβαλὼν τὴν ἀντιπολίτευσιν τοῦ κοινοβουλίου. Οἱ ἐπιστημύτατοι ἄνδρες τοῦ κοινοβουλίου συνελήφθησαν καὶ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἀπηλάθησαν τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Καὶ ἐπέφερε μὲν τὸ πολιτικὸν τοῦτο τέλμα εἰς Παρισίους, Λυὼν καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς ἑσθῆς χώρας νέας ἐπαναστάσεις καὶ πολέμους ὁδοφραγμάτων· ἀλλ' εἰς ὀλίγας ἡμέρας κατεπαύθη μὲν ἡ ἀνταρσία διὰ πᾶν στρατιωτῶν, οἱ δὲ αὐτουργοὶ καὶ ἀρχηγοὶ κατέστησαν ἀβλαβεῖς φυλακισθέντες ἢ ἐξορισθέντες. Κατὰ τινὰ δ' ὑπὸ τοῦ προέδρου ἐνεργηθεῖσαν γενικὴν τοῦ λαοῦ ψήφοφορίαν ἐπτά ἑκατομμύρια ἐξεφράσθησαν ὑπὲρ τῆς νέας τάξεως τοῦ πολιτεύματος τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὅποιον εἶχεν ἀπομιμηθῇ καθ' ὅλα τὴν ὑπατικὴν πολιτείαν τοῦ Α' Ναπολέοντος (51), καὶ δυνάμει τοῦ ὁποίου ὁ μὲν Λουδοβίκος Ναπολέων ἐμελλε νὰ περιβληθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου ἐπὶ δέκα εἰσέτι ἑνιαυτοὺς, μετὰ μοναρχικῆς, ἐννοεῖται, πληρεξουσιότητος, ἡ δὲ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐμελλε νὰ ἐνεργῇται ὑπὸ τῆς Συγκλήτου καὶ τινος νομοθετικοῦ σώματος. Ἀλλ' ἡ θεσμοθεσία αὕτη ἀπετέλεσε μόνον τὴν διάταξιν εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἥτις ἀνεφάνη ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα (2 Δεκεμβρίου 1852) ἐπίσης κατὰ γενικὴν ψήφοφορίαν

τοῦ λαοῦ καὶ ἐπὶ μεγαλητέραν πλειονοψηρίαν. Ὁ Γαλλικὸς λαὸς, καταβληθεὶς πνευματικῶς καὶ ἐξασθενισθεὶς σωματικῶς ὑπὸ τῶν ἀκαταπαύστων θυσῶν τῶν ἐπαναστάσεων, προσετέθη ἀσμένως εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἀρχὴν τοῦ νέου αὐτοκράτορος **ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ Γ'**, ὅστις στηριζόμενος ἐπὶ ἀστυνομίας καὶ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐτήρησε τὴν ἡσυχίαν καὶ τάξιν διὰ σιδηρᾶς κυβερνήσεως.

10. Τὰ συμβάντα τῶν πεντήκοντα καὶ ἐξήκοντα ἐτῶν.

A'. Αἱ δυτικαὶ δυνάμεις καὶ ἡ Ῥωσσία.

§ 127. Ἡ Γαλλικὴ αὐτοκρατορία. Ἡ σύστασις τῆς νέας αὐτοκρατορίας ἐν Γαλλίᾳ ἐνέπλησε νέας πεποιθήσεως τὸ ἐν Εὐρώπῃ ἀντιδραστικὸν καὶ συντηρητικὸν κόμμα. Οἱ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως φόβοι ἐφάνοντο ἀναβαλλόμενοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπὶ πολὺν χρόνον, οἱ δ' εὐπατρίδαι ἠδύναντο πάλιν νὰ παραδοῶσιν ἀμερίμνως εἰς τὰς κοινωνικὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις. Ἐπιφυλακτικώτερον ἐν τούτοις ἐπολιτεύοντο κατ' ἀρχάς αἱ κυβερνήσεις· καθότι ἐφοβοῦντο, μήπως ὁ τρίτος Ναπολεὼν, καθὼς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν καὶ πολιτείαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ θεῖου αὐτοῦ, ἀναζωπυρῶν ἐκ νέου τὰς ἀΝαπολεονταίους ιδέας καὶ παραδόσεις. Οὐδὲν ἤττον ἐπίστευον ὁσμήτραι μετ' εὐφροσύνης πλειότερον, ὅτι ὁ παρ' αὐτοῦ ἐξενεχθεὶς λόγος—ἡ αὐτοκρατορία εἶναι ἡ εἰρήνη—ἔτον ἀληθὴς ἀπόφασις. Ὡρμώτερος τὴν ἡλικίαν ἢ ὁ μέγας αὐτοῦ θεῖος εἰς τὸν κήλοφάνα τοῦ μεγαλείου ἀπέφυγεν, ἐννοεῖται, ὁ ἀνεψιὸς τὴν θυσελώδη ἐκείνου πορείαν, καὶ τὸ χαλεπὸν τοῦ βίου σχῆμα, πρὸς τὸ ὁποῖον τὸν ὡδήγησεν ἡ ἐν τῇ νεότητι τὸ πεπραμένον, ἐσυνείθεεν αὐτὸν ἐνωρίς νὰ καλῇ καὶ κυβερνοῦσιν τὸ πάθος, ἐγκλείων τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰ σχέδια εἰς τὸ σιωπηλὸν τοῦ στήθος, ἢ περικαλύπτων αὐτὰ ὑπ' αἰνιγματώδεις, πολυστηνάντους ἐκφράσεις καὶ διπλωματικὰ τεχνάσματα· ὡλλ' ἐν τούτοις ἀΝαπολεὼν τῆς εἰρήνης, καθὼς ὁ προκατόχος αὐτοῦ ἀντιδραστικὸς Φίλιππος μετ' εὐχαριστήσεως ἤκουε νὰ τὸν ἀνομᾷζωσι, διὲν ἤθελε νὰ γίνῃ. Τὸ εὐεργετὸν εἶναι αἰσθανθῆ ἑαυτὸν προσβεβλημένον ἐκ τῆς

ὑπερφηάνειάν του, ὅτι δὲν ἐπέδρα πλέον πρῶτον ἐπὶ τῶν τυ-
 χῶν τῆς Βυρώπης καὶ τῆς ἱστορικῆς τοῦ κόσμου πορείας, κα-
 θὼς εἰς τὰς ἐνδόξους τοῦ παρελθόντος ἡμέρας. Τὸ ἐθνικὸν τοῦτ'
 φρόνημα ἐπεριποιήθη καὶ προεβίβασεν ὁ Ναπολέων. Παρέχων
 δηλαδὴ εὐκαιρίαν καὶ τόπον πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἱπποτικοῦ
 καὶ στρατιωτικοῦ χαρακτῆρος, ὅστις εἶναι βαθέως ἐρριζωμένον
 εἰς τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ, καὶ κολακεύων
 τὴν φιλοδοξίαν καὶ φιλοτιμίαν μετὰ τῆς παρακολουθοῦσης
 αὐτὰς ματαιότητος, ἀφύπνισε μὲν τὰς πρὸς τὴν Βοναπαρτυ-
 κὴν δυναστείαν συμπαθείας, ἐνίσχυσε δὲ τὸν θρόνον αὐτοῦ
 τρέφας πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τὰς ἀνησυχίας καὶ ἀναξερύσας δυ-
 νάμεις. Ἐπειδὴ δὲ τὰ παλαιὰ τῶν ἡγεμόνων γένη ἐδίσταζαν
 νὰ ἔλθωσιν εἰς συγγενικὴν ἔνωσιν μετὰ τοῦ νέου δυνάστου, ἐ-
 ξέτεινεν ὁ Ναπολέων τὴν δεξιὰν πρὸς δεσμὸν γάμου εἰς τὴν ἐ-
 εὐγενοῦς καταγωγῆς ὡραίαν Ἰσπανίδα, *Eugénie de Monténop*,
 δοῦκισσαν τῆς Θήβας, καθ' ἣν περίπτωσιν συναισθανόμενος ὁ
 περφηάνως τὸ ἑαυτοῦ μεγαλεῖον ἐσήμανεν ἑαυτὸν *régent*
royal (parvenu), παρὰ τοῦ ἔθνους μόναρχον ἐκλεχθέντα
 κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἀελέφ Θεοῦ νομίμους κυβερνήτας.
 Πόσον δ' ἀπέκτησε δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν εὐνοίαν καὶ εὐαρέ-
 σκειαν τοῦ λαοῦ, ἀπέδειξεν ἡ γενικὴ χαρὰ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς
 συζεύξεως (30 Ἰανουαρίου 1853), καὶ τρία ἔτη μετέπειτα κατὰ
 τὴν γέννησιν πρίγκηπος (16 Μαρτίου 1856). — Εἰς τὸ περὶ
 αὐτεξουσίου τῶν λαῶν ἀξίωμα, καθ' ὃ μεταλλασσομένης τῆς
 κυριαρχίας, ἐμελλε νὰ ἐρευνᾶται τοῦ λαοῦ ἡ θέλησις διὰ ψηφο-
 φορίας, προσεπάθησε νὰ παράσχη καὶ ἀλλαγὴ κύρος, ἀντιτάττω-
 πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν τῆς νομιμότητος ἀρχὴν τὴν ἀρχὴν τῆς
 αὐτοδικοτείας τοῦ λαοῦ κατὰ νέον τύπον. Θέλομεν ἴδει, πῶς
 προπαρασκεύασε τὴν ἀπροσάρτησιν τῆς *Σαβοΐας* καὶ *Ναπο-*
καίας διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας, πῶς ἐν Ἰταλίᾳ αἱ διαδηλώ-
 σεις τῶν κατοίκων ἀναγνωρίζονται ὡς τίτλος δικαιώματος πρὸς
 συσσωμάτωσιν τῶν κατοίκων κρατῶν εἰς τὸν νέον ἡνωμένον βαςί-
 λειον, καὶ πῶς ἀκολούθως ἐν τῷ *Μεξικῷ* ἡ προσβολὴ τῆς ξένης ἰδιο-
 κτησίας παρὰ τῆς κυριαρχίας δημοκρατίας ὑπὸ τὸν πρόεδρον *Γουα-*
ρδίνην καὶ ἡ ἀπόρριψις τῶν περὶ ἀποζημιώσεως αἰτήσεων τῶν

Εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων ἐπήνεγκον πόλεμον, καθ' ὃν τὰ μὲν Γαλλικὰ στρατεύματα ἐξεπόρθησαν τὴν *Pouéblan* καὶ τὴν πρωτεύουσαν Μεξικὸν (1863), συνεργία δὲ τοῦ Ναπολέοντος οἱ κάτοικοι ἐξεφράσθησαν ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς μετρίοφρονος μοναρχίας, ἐκλέξαντες αὐτοκράτορα τὸν δοῦκα τῆς Αὐστρίας *Μαξιμιλιανόν*. Διὰ πανηγυρικῆς πρεσβείας προσκληθεῖς, ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ Ἀψβούργειος, καὶ ἀνέβη τὸν Μεξικανικὸν θρόνον τῇ βοήθειᾳ στρατοῦ Γαλλικοῦ. Ἄλλ' ὁ ἐκδιωχθεὶς πρόεδρος *Γουαρέζης* κατέστησεν εἰς αὐτὸν ἀμφισβητήσιμον τὴν ἐξουσίαν (1864), καὶ ἡ ἐν Βασιγκτῶν Ἀμερικανικὴ κυβέρνηση ἀπήγγειλε τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γαλλικῶν τῆς κατοχῆς στρατευμάτων, διότι κατὰ τὸ καλούμενον «Μονρὸν δόγμα» εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἀμερικῆς πρέπει νὰ μένῃ μακρὰν πᾶσα τῆς Εὐρώπης ἀνάμιξις. — Μεγάλῃ φροντίδᾳ κατέβαλεν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὰ κοινωνικὰ ζητήματα. Τράπεζα ἀρτοποιῶν μετ' ἐπιχορηγήσεων τῆς πόλεως ἐμελλε νὰ παρέχῃ ἄρτον εἰς τὰς κατωτέρας κλάσεις ἐπὶ μετρίᾳ τιμῇ. Δι' ὑδραγωγείων δὲ, προχωμάτων καὶ σκοπῶν παροχέτευσεων ποταμῶν προσεπάθησε νὰ θεραπεύσῃ τὰς καταστρεπτικὰς ἐπηρεὰς τῶν πλημμυρῶν τοῦ Ῥοδανοῦ. Μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομῶν ἐπιχειρήσεις, παρὰ τοῦ δημοσίου ἢ τῶν διαφόρων δήμων ἐπιχειρούμεναι, παρεῖχον εἰς τοὺς ἐργάτας ἀσχολίαν, δημιουργοῦσαι συνάμα νέας ὁδοὺς καὶ διατριβὰς ὑγιεινὰς. Ἡ μεγάλη τῆς καλλιτεχνίας καὶ βιομηχανίας ἐκθεσις, ἥτις ἠνοίχθη τὸν Μάϊον τοῦ 1854 ἐν Παρισίοις, καὶ συνθῆκαι ἐμπορικαὶ μετὰ διαφόρων ἐπικρατειῶν, προσέδιδασαν τὰ τῆς βιομηχανίας καὶ ἐπιμιξίας, πολλαπλασιάσαι τὴν ἐξαγωγὴν τῶν Γαλλικῶν προϊόντων εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὅλος διάφορος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἐδέσμευσε διὰ τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ τὴν ἐπιμιξίαν, ἔλυσε τὰ παλαιὰ δεσμὰ τοῦ ἀπαγορευτικοῦ ἐν Γαλλίᾳ συστήματος, καὶ σμικρύνας ἢ συντρίψας τοὺς φραγμοὺς τῶν δασμῶν προσέβη σημαντικὸν βῆμα πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐμπορίαν, τὸν σκοπὸν τοῦ νεωτέρου κοινωνικοῦ βίου. — Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐνισχύθῃ παρὰ τῷ λαῷ τοῦ Ναπολέοντος ἡ κυριαρχία, ἀπέμειναν ἐν τούτοις εἰσέτι πολυάριθμοι οἱ ἀσπονδοὶ αὐτοῦ πολέμοι. Οἱ νομιμόφρονες ἐπέμενον ἀποσυ-

ρόληναι, ἂν καὶ ἐξέλπειν ὁσημέραι πλείοτερον αἱ περί νεας πα-
λινρθύσεως ἐλπίδες ἕνεκα τῆς ἀδρανείας καὶ παθητικῆς φύσεως
τοῦ κυρφαίου αὐτῶν, τοῦ ἀπαιδὸς κόμητος τοῦ *Χαμβόρδου*
(*Bordou*). Εὐδὲ τῶν Ὀρλεανιστῶν ὁ μὲν *Γυζώτης* ἀπεσύρθη εἰς
βίον γραμμάτων σιωπηλόν, προσπαθὼν νὰ διδάξῃ τὸν κόσμον
περὶ ἐαυτοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς του εἰς διεξοδικὰ ἀπομνημονεύμα-
τα, καὶ παραδιδόμενος εἰς τὰς θεησκευτικὰς αὐτοῦ μελέτας, ὁ
δὲ *Θιέρρι*, ἐξοικειωμένος πλείοτερον κατὰ διάνοιαν μετὰ τῆς Να-
πολεαντικῆς οὐκονομίας ἕνεκα τῆς ἐξιστορήσεως τῆς πρώτης αὐ-
τοκρατορίας, μόλις μετὰ πολλὰ ἐτη σιωπῆς ἔλαθε πάλιν μέρος
εἰς τὸν δημόσιον βίον, διέλαμψαν δὲ πάλιν ἐκ νέου εἰς τὴν κοι-
νοβουλευτικὴν ἀντιπολιτεύσιν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ οἱ σπινθῆρες.
Ἀρμυτέρου ὡς καὶ πεισματωδέστεροι τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀξιωμάτων
καὶ δογμάτων ἀντιπαρετάχθησαν οἱ δημοκρατικοὶ πρὸς τὴν Ναπο-
λεόντειον δυναστείαν. Πολλοὶ δὲ ἐξ ὅρων ἀνδρες, οἷος ὁ *Λεδρὼν Ρο-
λ-
λέρως* καὶ *Λυδοβίκος Βλάγκης*, οἷος ὁ *Βίκτωρ Οὐγὼ* καὶ *Κυ-
νέτος*, οἷος ὁ *Χαρρὰς*, *Καργακίερως*, *Λαμορκιέρως* κ. ἄλ. ἐπέ-
μειναν ὡς ἀνεξίτητοι ἀντίπαλοι τῶν αὐτοκρατορικῶν δογμάτων
ἐν τῇ ξένῃ, ἐν Ἀγγλίᾳ, Βελγίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ, προσδουκῶντες νέαν
ἀνατροπὴν εἰς τὴν βαθέως ἀνακινήθεισαν χώραν, καθότι καὶ ἐναὐτῇ
τῇ Γαλλίᾳ ἐξεδηλώθησαν ἀντιδυναπαρτικαὶ τάσεις καὶ φρονήματα
κατὰ τινὰ περιστατικὰ αἰὸν τὴν ἐκταφίσιν τοῦ δημοτικοῦ ποιη-
τοῦ *Βερνάρδου* (17 Ιουλ. 1857), Ἀλλὰ καὶ ὁ Γ'. Ναπολέων
εἰξευρὲς νὰ προφυλαχθῇ καλῶς ὁ θεὸς του, προσεπάθησε νὰ προ-
στατεύσῃ ἐαυτὸν διὰ μακρὰν διακλαδωμένης ἀγρύπνου ἀστυνο-
μίας, καὶ ἀνέθηκε τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς τὸν ἐτοιμοπόλεμον
αὐτοῦ στρατὸν, τὴν ὑπερήφανον σωματοφυλακὴν, τοὺς στρατη-
γούς καὶ ἀξιωματικούς, οἵτινες ἀπέδωκαν μετὰ πίστεως καὶ
ἀφοσιώσεως ἐγγνωμοσύνην διὰ τὴν πρόκριτον θέσιν, ἣν παρέσχε
αὐτοῖς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ κοινωνίᾳ. Καὶ νόμος μὲν περὶ τοῦ δι-
καιώματος τοῦ συνεταρξίζεσθαι μετὰ μεγάλης σχεδιασθεῖς συνέ-
σεως, παρεῖχεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὸ ἐνδόσιμον, νὰ ἐπαγρυπνῇ μετὰ
προσοχῆς εἰς τὰ τῶν ἐταριῶν, καὶ νὰ καταπνίγῃ εἰς τὴν γένεσιν
αὐτῶν πᾶσαν ἐπικίνδυνον ὁρμήν· αὐστηρὰ δὲ περὶ τύπου βου-
λεύματα ἐπέβαλον σιωπὴν εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἀντιπολιτεύσεως

τάξαντα παντάσῃ τὴν ἐκφράσιν τῆς κοινῆς γνώμης ὑπὸ τὴν
ἐπιμέλειαν τῆς πολιτείας καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῆς. Ἡ δ' ἐγκλη-
ματικὴ πράξις τοῦ Ἰταλοῦ Ὀρσίνι (14 Ἰανουαρ. 1858), ὅστις
διὰ φονικῶν βολῶν (βόμβαι τοῦ Ὀρσίνι) τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος
καὶ πολλοὶ συνεταῖροι προπαρσεύοντο μυστικά ἐν Ἀγγλίᾳ,
ἐπέχειρσεν ἐπικίνδυνον ἀπάειραν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ αὐτο-
κράτορος, παρενομένου μετὰ τῆς συμβίας αὐτοῦ πρὸς τὸ μελό-
δραμα, ἐδωκεν ἀφορμὴν πρὸς ἐπίτασιν τῶν ἐν Γαλλίᾳ κατα-
ναγκαστικῶν νόμων· ἰδρυθέντων δὲ πάντε στραταρχίων καὶ διο-
ρισθέντος τοῦ σκεπτοῦ στρατιωτικοῦ *Εσπινάσση* ὑπουργοῦ τῶν
στρατιωτικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας, ἐκάμφθη σύμπαν τὸ κράτος
ὑπὸ τὴν ἀπάθη· αὐστηρὸν δ' ἐπαγρυπνήσεως σύστημα ἐν τε
τῷ ἐσωτερικῷ καὶ πρὸς ἅπαν τὸ ἐξώθεν ἐρχόμενον, παρεκώλυε
πᾶσαν ἐλευθερὴν κίνησιν, καὶ ἀστυνομικὴ στρατιωκῶν τρομο-
κρατία, συνακωμῆνα μετὰ πυλότητων καὶ φυγαδεύσεων, κατεῖχε
τὰ πνεύματα πεπεδημένα, πληροῦν τὰ πάντα φόβου καὶ δει-
λίας· ἔν τούτοις ἐγένετο κατὰ μικρὸν ἡπιώτερον τὸ σύστημα
τοῦ πολέμου καὶ τρόμου διὰ βουλευμάτων συνδιαλλαγῆς καὶ
ἐμπιστοσύνης· οὐδὲν ἦτον ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης ἐκδηλώσις
ἐν τε τῷ τύπῳ τῆς ἡμέρας καὶ τῇ νομοθετοῦσῃ συνέλευσει.
Πᾶς μὲν ὑποθεβλήμενη διαρκῶς εἰς περιορισμούς μεγάλους· οὐδ'
ἐχαλάρωθη παντελῶς ἡ συγκέντρωσις, ἥτις ἀναθῆπει πᾶσαν δύνα-
μιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς τάξεως τῶν ὑπαλλήλων, διαευθύνει δὲ καὶ ὑ-
ρίξει σύμπαντα τὸν δημόσιον βίον, καὶ κωλύει πᾶσαν αὐτοδιαιτη-
σίαν εἰς πᾶς ἀσφαλίαν καὶ τοὺς δῆμους. Τὰς λαμπροτάτας
δάφνας ἐδωκεν ὁ Ναπολέων εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐξωτερικῆς πολι-
τικῆς· Συμμαχίῶν ὀηλαθὲ μετὰ τῆς Ἀγγλίας, κατέστη ἱκανὸς
νὰ καταθάρσυνῃ τὴν ἰσρὰν συμμαχίαν, νὰ ἀνορθώσῃ τὴν στρατι-
ωτικὴν τοῦ ἐθνους τιμὴν δι' ἀποτελεσματικῶν πρὸς τὴν *Ρωσ-
σίαν* καὶ *Αὐστρίαν* πολέμων, καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν Γαλλίαν
κέντρον καὶ ὁρμητήριον τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς.

§. 128. Ἐν ΑΓΓΛΙΑΙ· ἡ κυβέρνησις κατ' ἀρχὰς εἶδεν οὐχὶ
ἀνεμ. φόβου τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Βοναπαρτείου δυναστείας
μετὰ τῶν παραδόσεων αὐτῆς, φροντίσασα ἕνεκα τούτου νὰ ἰσχυ-
ροποιήσῃ τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις δόξαν τὸν τοῦ τόπου καὶ λαοῦ.

Ἐπολλαπλασίασε τὸν στόλον, καὶ κατέστησε τοὺς λιμένας καὶ τὰ τεχνικά ὀχυρώματα πρὸς ἀμυναν ἱκανά, ἐπλήθυνε τοῦ στρατοῦ τὴν δύναμιν, διευκόλυνε τὴν στρατολογίαν ξένων στρατιωτῶν, καὶ παρεσκεύασε τὴν δύναμιν πολιτοφυλακῆς. Ἐννοεῖται δ' ὅτι ἐν τε τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῇ ἐπιλοίπῳ τῆς Εὐρώπης ἡπείρῳ διηρθεῖσθαι σφυδρῶς ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας, ὅτε πολιτικοὶ φυγάδες καὶ ἐξόριστοι ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν εὕρισκον εἰς τὸ νησιωτικὸν κράτος ἀσφαλὲς καταφύγιον, καὶ ὑπὸ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀσύλου προστατευόμενοι προσεβίβαζον τὸ εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη ἐπαναστατικὸν κόμμα, προσπαθοῦντες νὰ καταρρίψωσι τὴν ἀρχουσαν κυβέρνησιν. Ἐν τούτοις διὰ συνέσεως καὶ μετριοπαθείας κατεπαύουν ἡ Βρετανικὴ κυβέρνησις τὴν ἀλλοδαπὴν, χωρὶς νὰ περιορίσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀσύλου· καὶ ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον σπουδαία συμβεβηκότα ἐστρεψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κόσμου πρὸς ἄλλα πράγματα, ἀποκατεστάθηναν πάλιν αἱ καλὰ σχέσεις, ἡ δὲ Γαλλία καὶ Ἀγγλία διωμολόγησαν φιλικὴν συμμάχίαν, ἥτις διετηρήθη πάντοτε ζωνρὰ δι' ἐπανειλημμένων ἀμοιβαίων ἐπισκέψεων τῶν κυβερνώντων κορυφαίων καὶ προσωπικῶν περιποιήσεων, διαβατικῶς δὲ μόνον συνεταράχθησαν ἐνίοτε. Οὕτω λοιπὸν τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ ἀκωλύτως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν ἀναμορφώσεων καὶ τῆς διανοητικῆς προόδου, ἣν ἀδιαλείπτως μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας ἐβάδιζε. Οὐ μόνον δὲ προσεπάθησε νὰ προαγάγῃ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐπιμιξίαν διὰ τῆς ἐν ἔτει 1851 μεγαλοπρεποῦς βιομηχανικῆς ἐκθέσεως, καταβιβάζουσα ἡ καταργοῦσα τοὺς δασμοὺς, συνδέουσα δι' ὑποδρυχίων τηλεγράφων κ. τ. ὅμ., ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐνδότερον τῆς πολιτείας βίον ἐπεδίωξε μεγαλόφρονας καὶ φιλελευθέρους ἰδέας. Ἡ κυβέρνησις προσεπάθησε νὰ κυρώσῃ ἀπανταχοῦ τὴν κυριαρχίαν τοῦ νόμου· εἰργάσθη πρὸς κατάπαυσιν τῆς δουλεμπορίας, ἀνέπτυξε τὸ ναυτικὸν δίκαιον κατ' ἐλεύθερον φρόνημα διὰ τοῦ ἀξιώματος, ὅτι καὶ ἐν καιρῷ πολέμου ἡ οὐδετέρα σημαία ὑπερασπίζει τὰ ἐμπορεύματα ἐκτὸς τῶν ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων, μεταβαλοῦσα δὲ τοῦ κοινοβουλίου τὸν ὅρκον ἐξωμάλισε καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦ κράτους βουλευτήριον πρόσδοον. Ὀλιγώτερον εὐτυχῆς καὶ ἀποτελεσματικῆς

ὑπῆρξεν ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς πολιτικὴν. Οὐδ' εἶναι δυνατόν νά διαφεύσῃ τις, ὅτι ἡ κυβερνήσις ἐκράτησε πολ-
 λάκις σταθερῶς θέσιν μονομερῆ, ὅτι δὲν κατεσπάθησε σπανίως
 τὴν δύναμιν αὐτῆς εἰς μικροπρεπεῖς φιλονεικίας, ὅτι ὕλικά πλεο-
 νεκνήματα καὶ συμφέροντα ἐμπορικά ἀπόβησαν μεγαλοπρεπεῖς
 πολιτικάς θεωρίας, ἐθνικαὶ δὲ προλήψεις ἐθόλονον καποτε τὰ
 ὅμματα. Πρὸς τὰς Ἰνωμένας τῆς βορείου Ἀμερικῆς πολιτείας
 οὐδὲν ἐλάμβανον τέλος αἱ περιπλοκαὶ καὶ ἐριδες, ἐνίοτε καταν-
 τήσασαι μέχρι τοσούτου βεθμοῦ πείσματος, ὥστε πλεονάκις
 προσεδόκησαν οἱ ἄνθρωποι πολέμου ἐκρηξίν. Εἰς δὲ τὰς Ἀνα-
 τολικὰς Ἰνδίας τὸ ἀπηνὲς τῶν κυριαρχούντων Ἀγγλῶν κατὰ
 τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων καὶ προλήψεων τῶν ἰθαγενῶν, τὸ ἄδι-
 κον καὶ μεροληπτικὸν τῶν δικαστηρίων, καὶ ἡ ἐλλιπὴς ἐκτέλε-
 σις διωμολογημένων συνθηκῶν ἐκ μέρους Βρετανῶν ὑπαλλήλων
 καὶ στρατιωτικῶν, παρήγαγεν ἀποστασίαν ἐν τῷ στρατῷ (τὸ
 θέρος τοῦ 1857) καὶ πόλεμον ἐθνικόν, ὅστις διέσεισε βαθύτατα
 τὸ Ἰνδικόν τῶν Ἀγγλῶν κράτος, ἐπενεγχὴν ὡς ἐπακολούθημα
 βδελυρουργίας ἀπενθρώπων. Εἰς τὸ *Δελι* ἐξεδικήθησαν, ἐπα-
 νακτηθείσης τῆς πόλεως δι' αἵματος, τὸν φόνον Ἀγγλῶν κατοίκων
 ὑπὸ τῶν ἀποστατησάντων Σπαχίδων· ἀντὶ δὲ τῶν μαύρων πρά-
 ξων τῆς προδοσίας καὶ τῆς καταπληκτικῆς ὀμότητος, μεθ' ἧς
 ὁ Ἰνδὸς ἡγεμὼν *Narā Saich* ἐθανάτωσεν εἰς τὴν *Καουμ-
 πόρην* καὶ σύμπασαν τὴν ἄνω τοῦ Γάγγου ἐπικράτειαν
 τοὺς αἰχμαλώτους Εὐρωπαίους ἄνευ διακρίσεως γένους καὶ
 ἡλικίας, ἀπερυσθήσαντο ὑπὸ τῶν κανονίων ἀπειράριθμα θύ-
 ματα. Ἐν τούτοις ἡ ἀποστασία συνετέλεσε πάλιν πρὸς λάμ-
 πρυνσιν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐνίσχυσιν τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Ἡ
 ἀνδρεία, τὸ ἥρωϊκὸν θάρρος καὶ ἡ καρτερία τῶν Εὐρωπαϊκῶν
 στρατῶν ἐν *Λουκνῶβη* καὶ ἄλλοις τόποις τῆς ἀντάρτιδος χῶ-
 ρας, τὰ μεγαλουργήματα τοῦ στρατηγοῦ *Ἀβελόκκη* καὶ ἄλλων
 στραταρχούντων, λαμπρὸν παρέσχε μαρτύριον τῆς ὑπεροχῆς
 αὐτῶν καὶ πολεμικῆς δυνάμεως· ἡ δὲ καθυπόταξις τοῦ Ἰνδο-
 βρετανικοῦ κράτους ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἀρχὴν τῆς βασιλείας καὶ
 τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς, ἐγκαθίδρυσεν, καταβλήθεισης τῆς ἐπικ-
 ναστάσεως (8 Αὐγούστ. 1858), νέαν ἐποχὴν εἰς τὸν δημόσιον

βίον τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν.—Ἡ εὐλαβὴς πίστις, μεθ' ἧς ἡ βασίλισσα Βικτωρία κατέλιπεν ἐν Ἀγγλίᾳ δρόμον ἐλεύθερον εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ νόμου, συνήνωσε τὴν κυβέρνησιν καὶ τὸν λαόν διὰ τῶν δεσμῶν τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ἀγάπης. Μόνον δ' ἐν Ἰρλανδίᾳ διηγέρθησαν ἐκ νέου αἱ ἐθνικαὶ ἀντιπάθειαι, ὅτε ἡ ἐν Ἀμερικῇ λαβοῦσα γένεσιν ἑταιρία τῶν Φηρίων προσεπάθησε δι' ἀπεσταλμένων εἰς τὴν παλαιὰν πατρίδα νὰ διερεθίσῃ τοὺς κατοίκους τῆς σκληρᾶς νήσου εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς ἀρχούσης Ἀγγλίας, εἰς τρόπον ὥστε ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ εἰσαγάγῃ ἐκεῖθι τὸν στρατιωτικὸν νόμον, καταργήσασα τὸ περὶ προσωπικῆς ἐλευθερίας δόγμα (*habeas corpus* I. Νέων X. §. 90). Σκληρῶς ἐν τούτοις ἐτραυμάτισε τῆς βασιλείας τὴν ψυχὴν ὁ θάνατος τοῦ συζύγου τῆς (14 Δεκεμβρίου 1861), τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου, ὅστις εἶχεν ἐπιδράσει πάντοτε συνδιαλλακτικῶς καὶ σωτηρίως ἐπὶ τε τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. Τοσοῦτον δ' ἐκάμφθη καὶ τοσοῦτον καταβεβλημένην ἐκ τῆς ἀλγεινῆς συμφορᾶς ἠσθάνθη ἑαυτὴν ἡ Βικτωρία, ὥστ' ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπεσύρθη πάσης ὑποθέσεως τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς ὑπουργήματος· καὶ ὅτε τέσσαρα ἔτη μετὰ ταῦτα κατέβη εἰς τὸν τάφον καὶ τοῦ πρίγκιπος ὁ θεῖος, ὁ βασιλεὺς τοῦ Βελγίου Λεοπόλδος (10 Δεκεμβρίου 1865), ὅστις διὰ τοσοῦτον στενῶν δεσμῶν ἦτο συνδεδεμένος μετὰ τοῦ βασιλικοῦ τῆς Ἀγγλίας οἴκου, ἀφύπνισθη ἐκ νέου ὁ πόνος αὐτῆς. Καὶ ὁ θάνατος δὲ τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ Παλμερστῶνος (18 Ὀκτωβρίου 1865), τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιδέξις χεῖρ τοσάκις εἶχε διευθύνει τῆς πολιτείας τὸ σκάφος ἐν μέσῳ θελλῶν καὶ δυσχερῶν περιστάσεων, καὶ ὅστις ἔνεκα τῆς φιλικῆς αὐτοῦ μετὰ Ναπολέοντος σχέσεως ἦτον ὁ μάλιστα κατάλληλος νὰ διατηρῇ τὴν μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν συμμαχίαν, ὑπῆρξε μεγάλη ἀπώλεια τοῦ νησιωτικοῦ τῶν Βρετανῶν κράτους.

§. 129. Ἡ Ῥωσσία καὶ τῆς Ἀνατολῆς αἱ ταραχαί. Τὸ πεπρωμένον ἐκέλευε νὰ ἐγκαίνιασῃ ὁ Ναπολέων τὴν αὐτοκρατορίαν αὐτοῦ διὰ πολέμου πρὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνο κράτος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου κατεδαμμάσθη ποτὲ ὁ θεῖος αὐτοῦ καὶ ἡ μεγάλη στρα-

πιά, πρὸς τὴν Ῥωσίαν, καὶ παρουσιαζόμενος ὡς ἐκδικητὴς τοῦ Ναπολεοντείου ὀνόματος, νὰ κολακεύσῃ μὲν συνάμα τὴν ἐθνικὴν τῶν Γάλλων ὑπερηφανίαν, νὰ περιποιηθῇ δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὰς θρησκευτικὰς προλήψεις τοῦ καθολικοῦ κλήρου.—Ἡ ἐπανάστασις, διαπορευθεῖσα τὴν Εὐρώπην, δὲν εἶχεν ἐγγίσει τὰ σύνορα τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους· αὐτὸς δ' ὁ Πολωνικὸς λαὸς εἶχε ταχθῇ μετὰ σιωπηρᾶς ὑπομονῆς ὑπὸ τὴν κυρίαρχον θέλησιν τοῦ αὐστηροῦ δεσπότη· καὶ ἡ μὲν Αὐστρία εἶχεν ἐπικαλεσθῇ ἐν Οὐγγαρίᾳ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἡ δὲ Πρωσσία ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν ὁ πιστὸς αὐτοῦ σύμμαχος· αἱ ἡγεμονικαὶ τῶν Γερμανῶν αὐλαὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς τὸν ἰσχυρὸν προστάτην τῆς μοναρχικῆς ἀπολύτου ἐξουσίας· οἱ λαοὶ ᾗσαν καταβεβλημένοι καὶ ἡθιμουν, ἡ κοινὴ γνώμη ἀναγκασμένη νὰ σιωπᾷ, τὸ δ' ὅπισθοδρομικὸν κόμμα ἐν τιμῇ καὶ ὑπολήψει. Ἐν τοιαύτῃ πραγμάτων καταστάσει προφανὲς ὑπῆρχεν, ὅτι ὁ Νικόλαος πρὸ αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, ν' ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὸν στοχασμὸν, ὅπως ἐπαναλάβῃ μὲν τὴν ταλμπερὰν τῆς Δικτατορίας Β'. κατακτητικὴν πορείαν, ἰδρῦσθαι δὲ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ κράτους αὐτοῦ Ῥωσικὴν ἡγεμονίαν, ἀξίῃ τὰς παραδυναστείας χώρας ὑπὸ στενωτέραν προστασίας καὶ ἐξαρτήσεως σχέσιν, καὶ περιορίσῃ τὸ κράτος τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὸ Τουρκικὸν κράτος ὑπῆρχε σφόδρα συντεταραγμένον· αὐτὸς ὁ Ἰσάρας τὸ εἶχεν ἀποκαλέσει κατὰ τινα ἐμπιστευτικὸν διάλογον ἀνθρώπον ἀσθενούντα· πληξὶς δ' ἰσχυρὰ εὐκόλως ἠδύνατο νὰ καναντήσῃ πρὸς αὐτὸ κτύπημα θανάτου· ὅ,τι δὲ πρὸ πάντων ἐπλήρου τὸν Ἰσάρον πεποιθήσεως ᾗτον ἡ μεγάλη μεταξὺ τῶν ἐν τῷ Τουρκικῷ κράτει Μωαμεθανῶν καὶ Χριστιανῶν κατοίκων διάστασις, καὶ ἡ ἀφοσίωσις τῶν ὁμολογητῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος, οἵτινες ἐτίμων αὐτὸν ὡς προστάτην. Καὶ δὲν εἶχε μὲν ἐνοχοποιηθῇ παντελῶς ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ὡς καταπιέζουσα τοὺς ἀλλοθρήσκους ὑπηκόους, πάσης δ' ὁμολογίας χριστιανοὶ ἠδύνατο νὰ ζῶσιν ἀτάραχοι ἐν τῇ πίστει αὐτῶν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπλήρουν τὸν κεφαλικὸν φόρον· εἰς δὲ τὰς πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Δυναστείας χώρας καὶ πόλεις ᾗσαν οἱ πολυαριθμότατοι τῶν κατοίκων οἱ χριστιανοί, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις,

κατόικουν εἰς ἰδιαιτέρας συνοικίας· ἀλλ' ἡ ἀδύνατος κυβέρνησις τοῦ μεγάλου Σουλτάνου δὲν ἦτο πάντοτε ἱκανὴ νὰ καταστέλλῃ τὴν θρησκομανίαν τῶν Μωαμεθανῶν εἰς τὰς μακρὰν ἀπεχούσας ἐπαρχίας, οἱ δὲ χριστιανοὶ προσεβάλλοντο ἐνίοτε, ἐγυμνῶνόντο, ἐκακοποιοῦντο καὶ ἐφονεύοντο. Ὑπῆρχον δὲ παλαιαὶ συνθήκαι, παραχωροῦσαι προστατευτικὸν τι δικαίωμα ἐπὶ τῶν χριστιανῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος εἰς τὸν Ῥώσσον αὐτοκράτορα· καὶ ὁ Νικόλαος, μετὰ ζήλου ἀφιερωμένος εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, καὶ θεωρῶν τὴν διάδοσιν τῆς ὡς ἀγιώτατον ἐαυτοῦ κυβερνητικὸν καθήκον, δὲν ἄφησε νὰ παρέλθῃ καμμία εὐκαιρία χωρὶς ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἐριδας τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Ῥῶσσοι πράκτορες καὶ κομματάρχαι προσεπάθουν νὰ συνδέσωσι στενότερον μετὰ τῆς Ῥωσσίας τοὺς προστατευμένους καὶ ὁμοπίστους, καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Ῥώσσος πρεσβευτὴς ἐλάλει γλῶσσαν τοιαύτην, ὡς ἂν ὁ Τάσος ἦτο ὁ κατὰ τὴν ἀνατολὴν νόμιμος καὶ ὁμολογημένος κηδεμὼν τῆς Ἑλληνικῆς χριστιανωσύνης. Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς λοιπὸν προστασίας ταύτης οὐ μόνον ἀπέκτησαν οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀσφαλεστέραν θέσιν ἀπέναντι τῶν Μουσουλμάνων, ἀλλὰ καὶ ἐθεώρησαν ἐαυτοὺς ὡς τοὺς μόνους μετὰ δικαϊώματος κητόρας τῶν ἐν Παλαιστίνῃ ἁγίων τῶν προσκυνητῶν τόπων, πρὸ πάντων δὲ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίου Τάφου, καὶ ἤθελον νὰ ἀποκλείσωσι τοὺς προσκυνητὰς τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς πίστεως ἀπὸ τῆς ἱερᾶς χώρας ἢ τουλάχιστον νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν πρόσσδον μόνον ὑπὸ συμφωνίας, αἵτινες ἐφαίνοντο ἀποδεικνύουσαι ὅτι δὲν εἶχον ὅμοια δικαϊώματα. Πλεονάκεις δὲ τὸ ἱερόν τοῦ τάφου ναῖδιον ἐγίνετο θέατρον φονικῶν ἐρίδων μετὰ τῶν ὁμολογητῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς ἐκκλησίας. Καὶ εἶχε μὲν ἡ Γαλλία παρόμοιον προστασίας δικαίωμα ἐπὶ τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν ὁμοπίστων τῆς Παλαιστίνης, καθὼς ἡ Ῥωσσία ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν· ἐπεὶ δὲ ὅμως ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων προσκυνητῶν ἦτο πολὺ μεγαλύτερος, ἡ δὲ Γαλλικὴ κυβέρνησις καὶ τὸ ἔθνος σπανίως μόνον εὕρισκοντο εἰς θέσιν καὶ διάθεσιν, ὅπως μεριμνῶσι περὶ τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ χώρᾳ προσκυνοῦντων μοναχῶν, εἶχον ὑπερισχύσει οἱ Ἕλληνες ὁμό-

πιστοι διὰ τῆς ἰσχυρᾶς βοηθείας καὶ ὑπερασπίσεως τῆς Ῥωσσίας καθὼς καὶ ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας τῆς Πύλης. Ταύτην λοιπὸν τὴν πραγματικὴν σχέσιν προσεπάθησεν ἤδη ὁ Νικόλαος νὰ ἀνυψῇ εἰς δικαιοκρατικὴν καὶ νόμιμον, καὶ νὰ παρουσιάσῃται ὡς ὑπέρμαχος πάντων τῶν ἐν τῇ Τουρκικῇ ἐπικρατείᾳ χριστιανῶν, ὅπως ἐν παντί καιρῷ ἀναμειγνύηται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς πράγματα. Τοιαύτη δὲ κατάστασις, ἣτις ἀφῆρει ἐκ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ ὑπηκόων κυριαρχίαν, ἤθελε δὲ τὸν ταπεινώσει καὶ εἰς τὰ ὅμιματα τῶν Μωαμεθανῶν, ἔμελλε νὰ ᾔηται τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς διάλυσιν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

§ 130. Τὰ παρὰ τὸν Δούκαβιν καὶ εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν συμβάντα. Οὐδόλως λοιπὸν ἀπέμεινε μυστικόν, ὅτι ἡ προστασία ἐπὶ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανωσύνης ὑπῆρχε τὸ περικάλυμμα μόνον πολιτικῶν σχεδίων, καὶ ὅτι ὀπισθεν τῶν πρὸς τὸ φαινόμενον βοηθητικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συμπερὸντων ὑπεκρύπτοντο σοδρὰ κατακτητικὰ σχέδια. Ὅθεν ἡ Γαλλία καὶ Ἀγγλία ἀπεφάνισαν, νὰ ἀνταπαντήσωσι πρὸς τὴν πρόθεσιν τῆς Ῥωσσίας, δι' ἣς ἠπειλείτο τῆς Εὐρώπης ἡ ἰσορροπία, καὶ νὰ δικτηρήσωσι τὴν Τουρκίαν εἰς τὴν ἀκεραϊότητα αὐτῆς. Ἐν τούτοις ὁ Τσάρος ἐλπίζων νὰ καταπλήξῃ τὴν Τουρκίαν προβαίνων τραχύς, καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ πρὸς ὑποχώρησιν, ἀπέστειλε τὸν ναύαρχον αὐτοῦ, τὸν πρίγκηπα *Μεντζικῶφ*, ἑκτακτὸν ἀπεσταλμένον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὗτος λοιπὸν ἐπιθεωρήσας ἐν Σεβαστουπόλει τὸν Ῥωστικὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν τῆς Ξηρᾶς, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν παρὰ τὸν Βόσπορον πρωτεύουσιν. Ἀπήτησε δ' ἀκρόασιν παρ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου, καὶ ὅτε αὕτη συνεχωρήθη, εἰσῆλθεν ἐν στολῇ ὁδοιπόρου (φορῶν παλτόν) καὶ μετὰ κονιορτωδῶν ὑποδημάτων εἰς τὴν πελυτελῇ τῆς ὑποδοχῆς αἰθουσᾶν, ἔνθα ὁ μέγας Κύριος καὶ οἱ αὐλικοὶ αὐτοῦ ἦσαν συνηθροισμένοι φέροντες στολὴν ἐορτῆς (2 Μαρτίου 1853). Πρὸς τὴν ἐμφάνισιν δὲ ταύτην ἦσαν ἀνάλογοι καὶ αἱ ἀπαιτήσεις αὐτοῦ. Ἀπήτησε δηλαδὴ ἐκ μέρους τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ τὴν ἐπὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν προστασίαν ἀπαιτήσιν, τῆς ὁποίας ἡ παραχώρησις ἤθελε καταστήσει τὸν

Ῥώσσον δυνάστην συγκυβερνήτην τοῦ Σουλτάνου εἰς πάντα τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα. Ἀπορρίφθεισης δὲ τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, κατέλιπεν ὁ Μεντζικώφ μετ' ἀπειλῶν τὴν Τουρκικὴν πρωτεύουσαν. Τρεῖς δ' ἐβδομάδας μετέπειτα ἠγκυροβόλησεν ὁ Ἀγγλογαλλικός στόλος εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Δαρδανελλίων, ὅπως ἐπιτηρῇ τὴν περαιτέρω πορείαν τῶν πραγμάτων. Παροργισθεὶς λοιπὸν διὰ τὴν ἀρνησιν τῆς Πύλης, καθὼς καὶ διὰ τὸ ἀπειλητικὸν σχῆμα τῶν δυτικῶν δυνάμεων, διέταξεν ὁ Νικόλαος τὸν πρίγκηπα Μιχαὴλ Γορτσακώφ (2 Ἰουλίου 1853) νὰ διαβῇ μετὰ δύο στρατιωτικῶν μοιρῶν τὸν Ἡρώδον, καὶ νὰ καταλάβῃ τὰς παραδουναβείους ἡγεμονίας ὡς αὐλικὸν ἐνέχυρον, ἄχρις οὗ ἤθελεν ἐκτελέσει ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ. Ὅπως δ' ἀνακτήσῃ τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους, ἐδημοσίευσεν αὐτοκρατορικὴν διακήρυξιν, ἥτις ἐσήμαινε τὸ πολεμικὸν συμβῆν ὡς ὑπεράσπισιν τοῦ ἁγίου τῶν ὀρθοδόξων τάφου. Τὸ ὑποκριτικὸν ἐν τούτοις προσωπεῖον τοῦτο διέσχισεν ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ Μετζίτς διὰ φερμανίον, ἐν ᾧ ἐπεκύρονε διαρρήδην εἰς πάντας τοὺς χριστιανοὺς τοῦ κράτους αὐτοῦ τὰ δίκαια τῶν. Ὑπὸ ταιαύτας λοιπὸν περιστάσεις ἀναπόφευκτος ὑπῆρχεν ὁ πόλεμος· οὐδὲν ἦττον ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία προσεπάθησεν εἰσέτι νὰ ἐξομαλίσῃ τὰ πράγματα. Τὸ αὐτόμνημα τῆς Βιενναίας μεσιτεύσεως ἔμελλε μὲν νὰ παράσχω εἰς τὸν Τσάρον εὐπρόσωπον διεκφυγῆς τρόπον, νὰ παρορμήσῃ δὲ τὸν Σουλτάνον πρὸς ὑποχώρησιν μετὰ τινων μετριάσεων. Ἀλλὰ τὸ τεχνητὸν τῆς διπλωματίας δίκτυον διεσπάσθη τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, ἥτις ἐξεφράσθη ἐν τε τῷ τύπῳ καὶ τῷ Ἀγγλικῷ κοινοβουλίῳ κατὰ τῆς ἀψύχου πολιτικῆς, τοῦτο δὲ διὰ τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τοῦ πρὸς τοὺς Ῥώσσους μίσους τῆς ἀρχαιοτρόπου Τουρκικῆς μερίδος. Ὅθεν τὴν 4^{ην} Ὀκτωβρίου ἐκήρυξεν ἡ Πύλη πρὸς τὴν Ῥωσσίαν τὸν πόλεμον ἂν δὲν ἐκενόνοντο πάραυτα αἱ παραδουναβεῖοι ἡγεμονίαι· συνάμα δὲ κατέλαβεν ὁ Ὁμέρ Πασσὰς μετὰ Τουρκικοῦ στρατοῦ τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τοῦ Δουναβείως.—Οἱ Ῥῶσσοι μετ' ὀλίγον ἐδήλωσαν πρῶτον ὅτι ἐπέβιβον τῶν ὀπλῶν τὴν κρίσιν. Καὶ τὸν μὲν κατὰ γῆν στρατὸν ἀπέτρεψεν ὁ Νικόλαος τοῦ νὰ διαβῇ τὸν Δούναβιν, τὴν Αὐτ-

στρίαν καὶ Πρωσσίαν συλλογιζόμενος· ὁ ναύαρχος ὁμῶς *Ναχιμῶφ* ἐπέπεσε μετὰ τοῦ Ῥωσσικοῦ στόλου κατὰ τῶν ἐν τῷ λιμένι τῆς *Σινώπης* Τουρκικῶν πλοίων (30 Νοεμβρίου), εὐκόλῳ κερδήσας νίκην διὰ τῆς ὑπερτέρας δυνάμεως. Καὶ πάντα μὲν τὰ πλοῖα κατεστράφησαν, τὰ δὲ πληρώματα ἐφρονευσάν ἢ αἰχμαλωτίσθησαν ἀνδρείοτατα ἀγωνισθέντα· προσυνηθίσαι δὲ τῆς δύσεως αἱ δυνάμεις διὰ τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ἀγγλογαλλικοῦ στόλου ἐκτελεσθεῖσαν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπιθεσιν, ἐκήρυξαν, ὡς σύμμαχοι τῆς Τουρκίας πρὸς τοὺς Ῥώσσους τὸν πόλεμον (28 Μαρτίου 1854). Νῦν δ' ἔλαβε μεγαλητέρας διαστάσεις τῶν ὅπλων ἡ πορεῖα, ἥτις ἄχρι τοῦδε συνίστατο μόνον εἰς τινὰς ὀλίγον ἀποφασιστικὰς πεζομαχίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ δουνάβεως. Ὁ πολὺς πρίγκηψ *Πασκέβιτς*, ὁ περιφημώτατος τοῦ αἵωνος στρατηγός, ἔλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν ἤγαγε τοὺς Ῥωσσικοὺς στρατοὺς ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς *Σιμιστρίας*, ἐν ᾧ Ἀγγλικά τῆς γῆς στρατεύματα ὑπὸ τὸν λόρδον *Ράγλαν*, τὸν φίλον καὶ συστρατιώτην τοῦ Οὐελλιγκτῶνος, καὶ Γαλλικὸς στρατός ὑπὸ τὸν στρατάρχην *Σαινταρνῶ*, ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ πλοίων εἰς τὰ *Δαρδανέλλια*, καὶ κανονοβόλησαντες τὴν ἐμπορικὴν τῆς Ῥωσσίας πόλιν *Ὁδησσόν* προσωρμίσθησαν εἰς τὴν *Βάρναν* (Αὐγούστον). Συγχρόνως δ' Ἀγγλικὸς στόλος ὑπὸ τὸν γηραιὸν ναύαρχον *Ναπιέρην* ἐπλευσαν εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, ὅπως τρομάξῃ διὰ πολιορκίας τὴν *Κρονστάδην* καὶ *Πετρούπολιν*. Ἐν τούτοις τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἀνταπεκρίθησαν παντελῶς πρὸς τὰς μεγάλας προσπάθειάς καὶ τὰς σημαντικὰς ζημίας. Καὶ αἱ μὲν κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς *Σιμιστρίας* ἐπιχειρηθεῖσαι ἐφοδοὶ τῶν Ῥώσων ἀπεκρούσθησαν, καὶ ὁ *Πασκέβιτς* ἀπεσύρθη ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου· ὁ δὲ *Μουσσᾶ Πασσᾶς*, ὁ Τούρκος τῆς *Σιμιστρίας* φρούραρχος, καὶ ὁ γεννηθεὶς ἐν Πρωσσίᾳ ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ *Γράχος* διὰ τῆς ἐπιδειξιότητος τοῦ ὅποιου ὑπερασπίσθη τοσοῦτον ἀποτελεσματικῶς τὸ φρούριον, κατέβησαν μετ' ὀλίγον εἰς τὸν τάφον. Δὲν ἦταν ὀλιγώτερον ἐπαισθητὰ τῶν συμμάχων αἱ ζημίαι. Κατὰ τινὰ τῶν Γάλλων ἀπερίσκεπτον ἀπώπειραν, ὅπως προχωρήσωσιν ἀπὸ τῆς *Βάρνας* εἰς τὴν *Δουβρούτσαν*, ἀπωλέσθη-

σαν 2,000 ἀνθρώπων ὑπὸ τοῦ καύσωνος, τῶν τάλαιπωριῶν καὶ τῆς χολέρας· καὶ εἰς αὐτὸ δὲ τὸ ἐν Βάρνα στρατόπεδον μεγάλως ἐπροξένησε καταστροφὰς ἡ τρομερὰ αὕτη νόσος. Εἰς ταῦτα δὲ προσετέθη πυρκαϊά, ἀποτερωσάσα τὴν πόλιν, ὥστε μετὰ μεγάλου μόνον κόπου ἔγεινε δυνατὸν νὰ σωθῇ τῆς πυρίτιδος ἡ ἀποθήκη, καὶ ἔνεκα τῆς δυσχερείας τοῦ σιτισμοῦ ἐπῆλθε μεγάλη ἔλλειψις τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτηδείων. Ἐπίσης δ' ὀλίγα ἔφερν ἀποτελέσματα ἡ πρὸς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν στρατεία· τὰ μόνα δὲ τρόπαια ὑπῆρξαν ἡ ἄλωσις τοῦ μικροῦ φρουρίου *Βομαρ-σούνδου* εἰς τὰς Ἀλανδαίους νήσους, ἡ ἀπαγωγὴ ἐμπορικῶν τινῶν πλοίων καὶ ἡ πυρπόλησις καὶ κατερήμωσις παραλίῶν τινῶν καὶ ξυλαποθηκῶν.

§ 131. *Ὁ πόλεμος ἐν τῇ Κριμαίᾳ.* Εἶχον ἤδη ἀπολεσθῇ δεκαπέντε χιλιάδες ἀνδρῶν τῶν συμμαχούντων στρατῶν, ὅτε συγκροτηθέντος στρατιωτικοῦ συμβουλίου ἐν Βάρνα, ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλλωσι τὴν ὀχυρὰν πόλιν *Σεβαστούπολιν*, τὸν ἰσχυρὸν πολεμικὸν λιμένα τῆς χερσονήσου Κριμαίας, ὅπως ἐξαφανίσωσι τὴν ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσσῃ ναυτικὴν δύναμιν τῶν Ῥώσων. Εἰς τὰς ἀρχὰς λοιπὸν τοῦ Σεπτεμβρίου (1854) προσωρμίσθη ὁ στόλος μετὰ τῆς ἠνωμένης στρατιωτικῆς δυνάμεως ἐν *Εὐπατορίᾳ*, εἰς τὴν δυτικὴν τῆς χερσονήσου ἀκτὴν. Πρὸς μεσημβρίαν δὲ τῆς πόλεως ταύτης ἀποτελεῖ ἡ θάλασσα κόλπον, εἰς τὸν ὁποῖον χύνεται τὸ ποτάμιον *Τερνάγια*, πλησίον τῶν ἐρείπειων τῆς ἐπ' ὄρους ἀρχαίας πόλεως *Ἰγκερμάν*. Καὶ πρὸς μὲν τὸ μεσημβρινὸν μέρος πάλιν κεῖται ἡ ὠχυρωμένη πόλις *Σεβαστούπολις*, εἰς δὲ τὸ βόρειον ὑπῆρχον κατασκευασμένα ἰσχυρὰ χαρακώματα πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ στόλου, ὅστις ἠγχυροβόλῃ εἰς τὸν κόλπον τὸν χρησιμεύοντα ὡς λιμένα. Παρρωτέρω δὲ πρὸς βορρᾶν ἡ δυτικὴ τοῦ ὄρους ὄρους διορύσσεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Ἀλμα*, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἐκράτει κατειλημμένα τὰ ὕψη ὁ πρίγκηψ *Μεντζικῶφ*, διοικητὴς τῆς Κριμαίας μετὰ 30,000 στρατιωτῶν τῆς ξηρᾶς. Ἐναντίον λοιπὸν τούτων διεύθυνον κατὰ πρῶτον οἱ σύμμαχοι τὴν προσβολὴν αὐτῶν (20 Σεπτ. 1854)· ὅσον δ' ἰσχυρὰ καὶ ἂν ὑπῆρχε τῶν Ῥώσων ἡ θέσις ἐπὶ τῶν ἀποτόμων τῶν βράχων ἀκρωρείων, καὶ ὅσον ἀνδρείως καὶ ἂν ἀ-

πήντησαν πρὸς τὸν ἐχθρὸν, οὐδὲν ἦττον ὅταν ὁ Γάλλος στρατηγὸς Βουσκὲ μετὰ τῶν Ζουάδων, ἐλαφροῦ πεζικοῦ μετ' Ἀραβικῆς ἐνδυμασίας, ἔκαμιν ἀπροσδόκητον ἐκ τῶν πλευρῶν ἐφοδον, ἡναγκάσθη ὁ Μεντζικὼφ νὰ ὑποχωρήσῃ, καὶ τὴν ἐκ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς σωτηρίαν αὐτοῦ ὥφειλε μόνον εἰς τὴν ἔλλειψιν ἱππικοῦ ἐν τῷ στρατῷ τῶν συμμάχων. Ἦ δυσχερὲς λοιπὸν κατορθωθείσα παρὰ τὸν Ἀλμαν αἵματηρὰ νίκη παρέσχε μὲν πῇ ἐλπίδα ὅτι ταχέως ἔμελλε νὰ λάβῃ τέλος ἡ ἐκστρατεία, καὶ ψευδὴς ἀγγελία ἀνήγγειλεν ἤδη εἰς τοὺς ἐναγωνίως περιμένοντας λαοὺς τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου· ἀλλὰ τόσον ταχέως καὶ εὐτυχῶς δὲν ἔμελλε νὰ καταπέτῃ τὸ ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ χαράκιμα τῆς Ῥωσικῆς κυριαρχίας! Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν παρὰ τὸν Ἀλμαν μάχην δὲν ἐπεχείρησαν ἐφοδον οἱ σύμμαχοι πάραυτα, ἔλαβεν ὁ Μεντζικὼφ καιρὸν νὰ ἐνισχύσῃ τῆς φρουρᾶς τὰ στρατεύματα, καὶ νὰ περιστοιχίσῃ τὴν πόλιν ἀπανταχόθεν διὰ νέων ὀχυρωματικῶν ἔργων, καθ' ἣν περίπτωσιν ὑπῆρξεν εἰς αὐτὸν πλείστου ἀξίως ὁ *Totleben*, εὐφυέστατος ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ὅστις διαρκούσης τῆς πολιορκίας προεβιάσθη μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Συγχρόνως δὲ διέτ' αἷζε νὰ βυθίσωσιν εἰς τὸν λιμένα ἑπτὰ μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα, ὅπως καταστήσῃ ἀδύνατον εἰς τὰ ἐχθρικά πλοῖα τὸν εἰσπλουν. Φθάσαντες ἐν τούτοις οἱ σύμμαχοι πλησίον τῆς πόλεως, κατεπείσθησαν μετ' ὀλίγον, ὅτι ἀπέναντι τοιοῦτων ὀχυρωματικῶν ἔργων πᾶσα ἐφοδος ἤθελεν ἀποτύχει, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμένωσι τὴν ἀφίξιν νέων πυροβόλων καὶ πολεμικῶν μηχανῶν, ἐπιχειροῦντες ἐν τῷ μεταξύ πολιορκίαν κανονικὴν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐξελέχθησαν πρὸς μεσομβρίαν τῆς Σεβαστουπόλεως θέσεις στρατοπεδεύσεως, ὅπως ὑπερασπίζωνται κατ' αἰφνιδίων προσβολῶν καὶ διατηρῶσι τὴν μετὰ τῆς θαλάσσης συγκοινωνίαν. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν ὁ Σαινταρνὼ ἐπὶ τοῦ πλοίου (29 Σεπτεμβρίου 1854), τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ κομίσῃ τὸν νοσοῦντα στρατηγὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον μετ' ἀνήθικον παρελθόν, εἶχεν ἀνυψώσει μεγάλως ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ἡ εὐφυΐα καὶ τὸ τολμηρὸν πνεῦμα. Καταλαβόντος δ' ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Καρροβέρ ἦρ-

χίσε πόλεμος πολιορκητικός; ὁποίους ὀλίγους μόνον ἔχει νὰ δείξῃ τοῦ κόσμου ἡ ἱστορία. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀπόπειρα (17 Ὀκτωβρίου), ὅπως ἐκπορθήσῃ τὴν πόλιν διὰ συνηνωμένης προσβολῆς τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ στόλου, ἐτελείωσεν ἐπιφέρουσα ἐπιζήμιον τῶν συμμάχων ὑποχώρησιν· ὅκτῳ δ' ἡμέρας ὕστερον (25 Ὀκτωβρ.) προσεβλήθησαν οἱ Ἀγγλοὶ εἰς τὴν ἐν *Βαλακλαβᾷ* ἰσχυρὰν αὐτῶν θέσιν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ *Αἰπράνδη*, καθ' ἣν περίστασιν ἔπαθεν ἀνεπανόρθωτον ζημίαν τὸ ὑπὸ τὸν λόρδον *Κάρδιγαν* ἰππικὸν, ἐφορμήσαν παρατόλμως καὶ ἀπερισκέπτως εἰς ἀνισὸν ἀγῶνα. Τὴν δὲ 5 Νοεμβρίου (1854) προσλαβόντος τοῦ *Μεντζικῶφ* νέας ἐπικουρίας, συνεκροτήθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν δύο μεγάλων δουκῶν *Νικολάου* καὶ *Μιχαήλ* ἡ φοινικὴ μάχη τοῦ *Ιγκερμάν*, ἥτις μετὰ τρομεροὺς ἀγῶνας καὶ προσπάθειας ἐκρίθη τέλος ὑπὲρ τῶν συμμάχων. Καὶ εἰς αὐτῶν δὲ τὰς τάξεις εὐρίσκοντο δύο ἄνδρες ἡγεμονικοὶ, ὁ δούξ τῆς *Κανταβρυγίας* καὶ ὁ πρίγκηψ *Ναπολέων*, υἱὸς τοῦ ποτὲ βασιλέως τῆς *Βεσφαλίας* *Ιερωνύμου*.

§ 132. Τὰ ἐμπροσθεν τῆς *Σεβαστουπόλεως* χειμεριὰ τῶν στρατῶν ἔργα. Ἡ αἱματηρὰ τοῦ *Ιγκερμάν* μάχη ἐποπλαπλασίασε μὲν τὰ δεινὰ, οὐδεμίαν ὅμως ἐπήνεγκε μεταβολὴν εἰς τῶν πραγμάτων τὴν θέσιν. Ὄφειλον νὰ διαχειμάσωσι στρατευόμενοι, ἐν ᾧ πρὸς τοῦτο παντάπασιν δὲν ἦσαν παρεσκευασμένοι. Ἀπὸ δὲ τῆς Ῥωσικῆς ἐκστρατείας τοῦ ἔτους 1812 οὐδὲ στρατὸς ὑπέφερε τοσαύτην ταλαιπωρίαν, τοιαύτην ἀνάγκην καὶ στέρησιν, οἷαν οἱ ἐν τῇ *Κριμαίᾳ* στρατιῶται διαρκούντος τοῦ χειμῶνος τοῦ 1854 καὶ 1855. Ἦδη κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐπῆλθον θύελλαι καὶ ὄμβροι, δι' ὧν αἱ μὲν τάφροι μετεβλήθησαν εἰς διώρυγας, αἱ δὲ σκηναὶ ἦσαν πληρωμέναι πολλὰκις ὕδατος εἰς ὕψος ἐνὸς ποδός. Ἡ δ' ἔλλειψις θερμῶν ἐνδυμάτων, ἐπαρκoὺς τροφῆς, ὑγιεινῆς περιποιήσεως, ἠνωμένη μετὰ δυσχεροῦς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας εἰς καιρὸν ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ἀνευστέγης καὶ σκηνώματος, περήγαγεν ἀρρώστιας παντὸς εἶδους καὶ προητοίμασεν εὐκόλον θερισμόν εἰς τὴν χολέραν καὶ δυσεντερίαν. Ἀδελφαὶ δὲ τοῦ ἐλέους καὶ παρθένοι Ἀγγλίδες, πρὸ πάντων ἡ κυρία *Νιχθιγγάλλη*, ἐμόχθησαν μετ' εὐγενεῶς αὐτα-

παρνήσεως, ὅπως τὸ κατὰ δύναμιν ἀνακουφίσωσι τὰ πάθη καὶ τραύματα, ἅτινα πόλεμος, πείνα, ψυχὸς καὶ νόσος, παρήγον εἰς τοὺς ἀτυχεῖς στρατιώτας. Ἐν τούτοις ἡ μικρὰ πρόοδος τῶν ἐμπροσθεν τῆς *Σεβαστουπόλεως* πολεμικῶν ἐργασιῶν ἐνεθάρρυνε τὸν Ῥώσον αὐτοκράτορα πρὸς ἐπίμονον ἀντίστασιν. Ἀπερρίψε δὲ τὰ τέσσαρα ἄρθρα, ἅτινα προετάνθησαν εἰς αὐτὸν εἰς νέον ὑπόμνημα ὡς ὅροι τῆς εἰρήνης, ἃν καὶ ὑπεστηρίχθησαν ταῦτα παρὰ τε τῆς *Αὐστρίας* καὶ *Πρωσίας* (2 Δεκεμβρ.). Νῦν δὲ προσῆλθε καὶ ἡ *Αὐστρία* εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν *Δυτικῶν* δυνάμεων, τοποθετήσασα ἐν *Τρανσυλβανίᾳ* καὶ *Γαλικίᾳ* σημαντικὰς πολέμους δυνάμεις. Δάνειον δὲ λόγου ἄξιον καὶ ἡ ἐκμίσθωσις τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κράτους ἐπὶ 90 ἔτη εἰς *Γαλικίαν* τινὰ ἐταιρίαν ἐμελλον νὰ καλύψωσι τὰς ἐντεῦθεν πολλαπλασιασθείσας δαπάνας. Ἑβδομάδας δὲ τινὰς μετὰ τοῦτο (26 Ἰανουαρ. 1855) διωμολόγησε καὶ ἡ *Σαρδηνία* συμμαχίαν μετὰ τῆς *Γαλλίας* καὶ Ἀγγλίας ἀποστείλασα πρὸς τὴν *Κριμαίαν* τὸν στρατηγὸν *Λαμάρμορα* μετὰ 15,000 ἀνδρῶν. Τοῦναντίον δ' ἡ *Πρωσία* καὶ τὰ *Γερμανικά* τῆς ὁμοσπονδίας κράτη ἐπέμενον εἰς τὴν οὐδετερότητα. Ἐν τούτοις ἡ εἰδησις ὅτι ἡ προσβολὴ τοῦ στρατηγοῦ *Κρουλέφ* κατὰ τῆς *Εὐπατορίας* (20 Φεβρουαρίου) ἐναυάγησεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν χαρὰκωμάτων καὶ τὴν ἀνδρείαν τῆς *Τουρκικῆς* φρουρᾶς ὑπὸ τὸν Ὁμέρ *Πασσᾶν*, καὶ ἄλλα προσέτι ἀτυχήματα, ἐπενήργησαν τοσαῦτον ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ ὑπερηφάνου καὶ σκληροτραχήλου πνεύματος τοῦ ἀπὸ τινων ἤδη ἐτῶν ἀσθενικοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε ταχέως ἀπέθανεν ἀπροσδοκῆτως (2 Μαρτίου.) Διεδέχθη δ' αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ *Αλέξανδρος* ὁ Β', ἡγεμὼν φιλάνθρωπος καὶ ἡπιωτέρων φρονημάτων. Οὗτος δ' ἐκλίνε πλείοτερον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πρὸς εἰρηνικὴν διάλυσιν τοῦ τρομεροῦ πολέμου. Οὐδὲν ἦττον ἡ τιμὴ τοῦ ἔθνους καὶ τὸ πρὸς τὸν ἀτελευτήσαντα αὐτοκράτορα σέβας ἀπῆλθον νὰ προσπαθήσῃ παντὶ σθένει, ὅπως ἀγάγῃ τὸν ἀγῶνα πρὸς τέλος εὐπρεπές. Ἀλλὰ καὶ ἡ τιμὴ προσέτι τῆς *Γαλλίας* καὶ τῆς *Ναπολεοντείου* δυναστείας ἥξιον νὰ λάβῃ λύσιν ἐνδοξον τὸ αἱματηρὸν ἐν ὅπλοις δράμα, εἰς τὸ ὅποῖον τοσαῦτα ἤδη κατέπεσον θύματα. Διὰ ταῦτα ἐξηκολούθησεν ἀδιάκωπος ὁ πολιορκ-

κητικός πόλεμος. Καὶ οἱ μὲν σύμμαχοι προσῆγον ὁσημέραι πλησιέστερον τὰς τάφους αὐτῶν καὶ τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα πρὸς τὴν πόλιν, ὁ δὲ Τοτλέβεν κατέστησεν ἀπόρρητον σχεδὸν χαράκωμα τὸν κληθέντα *α Πύργον Μαλακῶφ*.

§. 133. *Ἐκβάσις τοῦ πολέμου.* Καθ' ὅλον ἐφεξῆς τὸ θέρος διήρκεσεν ὁ ἔμπροσθεν τῆς Σεβαστουπόλεως γιγαντώδης ἀγών. Ἐν τῷ μεταξύ δ' ἐπλευσε μέρος τοῦ στόλου πρὸς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν δεινὰς διαπράξαν ἐρημώσεις εἰς τὰς εὐλιμένους πόλεις Κέρτσιον, Γενικαλέ, Ταγανρόγ κ. ἄλ. Ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀρχιστρατηγία εἰς ἀμφοτέρα τὰ στρατόπεδα μετέβη εἰς χεῖρας ἄλλων. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς Ῥώσοις διωρίσθη στρατηγὸς ὑπερτατος ὁ Γορτσакὼφ, εἰς δὲ τὸν Γαλλικὸν στρατὸν ἔλαβε τὸν θέσιν τοῦ Κανροβέρ ὁ πλήρης ἐνεργείας στρατηγὸς *Μελισσέ* καὶ ἀφ' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς χολέρας τὴν 18^{ην} Ἰουνίου τοῦ λόρδου Ῥάγλαν, ἥλλαξε καὶ εἰς τὸ Ἀγγλικὸν στρατόπεδον ἡ ἀρχὴ, ἀναλαβόντος τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατηγοῦ *Σίμφωνος*. Τὴν 11 δὲ Ἰουλίου ἐχθρική σφαῖρα ἐκτύπησε τὸν Ῥώσον ναύαρχον *Ναχιμώφ*, ἐπιθεωροῦντα τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα. Οὕτως ὁ θάνατος ἐθέριζε τρομερὰ τοὺς τε κορυφαίους καὶ τὸν λαόν· ἐκ δὲ τῶν πρωτοουργῶν καὶ διευθυντῶν τοῦ φοβεροῦ πολέμου εἰς μετὰ τὸν ἄλλον κατεβιβάζοντο εἰς τὸν τάφον. Ἀπὸ δὲ τῆς 16 Αὐγούστου, ὅτε ἀπόπειρα τοῦ Γορτσакὼφ, ὅπως διαρρήξῃ τὰς ἐχθρὰς γραμμὰς ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ Τσερνάγια ἀπεκρούσθη μετὰ μεγάλης ἀνθρώπων ἀπωλείας, ἐξηκολούθησάν αὐτὸν αἱ προσβολαὶ καὶ ἐφοδοὶ ἄνευ διακοπῆς, ἄχρις οὗ τέλος τῆς 8^{ης} Σεπτεμβρίου, ἀφοῦ ἐπὶ βουνῶν πτωμάτων πολλὰς ἡμέρας ἐπάλαισαν περὶ τῆς κατοχῆς τοίχων καὶ χαρακωμάτων, ὁ μὲν πύργος Μαλακῶφ ἐκυριεύθη παρὰ τῶν Γάλλων, ἄλλο δὲ τὸ ὀχύρωμα παρὰ τῶν Ἀγγλων. Οὕτω λοιπὸν ἐτελείωσεν ὁ ἔμπροσθεν τῆς Σεβαστουπόλεως ἀξιωματικὸς πολιορκητικὸς πόλεμος. Ἀλλὰ πρὸς τὰ βόρεια μέρη τοῦ κόλπου ἐξησφάλισεν ὁ Γορτσакὼφ ὀχυρὰν τινα θέσιν, ἐκ τῆς ὁποίας εὐκόλως δύναιτο νὰ ἐκβληθῇ. Καὶ ἀπανταχοῦ μὲν ἐπηγέρθη τῶρα τῆς εἰρήνης ὁ πόθος· ἀλλὰ πρῶτον ὅτε ὁ Ῥώσος στρατηγὸς *Μουραβιέφ* κυριεύσας τὰ ἀνδρείως ὑπερασπιζόμενον Τουρκικόν

φρούριον *Κάρσιον* (27 Νοεμ. 1855) νοτιατολικῶς τῆς Τραπεζούντος ἀντεσῆκωσε τὴν ἐν Σεβαστουπόλει ἤτταν δι' ἐνδόξου πολεμικῆς πράξεως, ἤρχισαν εἰς τὴν μεγάλην ἐν *Παρισίοις* σύνοδον αἱ διαπραγματεύσεις, αἵτινες ἐπήνεγκον ἐπὶ τέλους τὴν εἰρήνην (30 Μαρτ. 1856). Μετὰ διαπραγματεύσεις λοιπὸν πολλῶν ἐξομαδῶν συμφωνήσαν νὰ διομολογήσωσι σύμβασιν, ἥτις καθίστα τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἀσφαλῆ, ἄφινεν ἐλευθέραν τοῦ Δουνάβεως τὴν ποταμοπολίαν, ἔταττεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν συνθηκολογουσῶν δυνάμεων τὰς ἡγεμονίας Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν(*), καθὼς καὶ τὴν Σερβίαν, διατελούσας εἰσέτι ὑπὸ τὴν ὑπερτάκην ἀρχὴν τοῦ Σουλτάνου, διεστέρει τὸ ἰσοδικαίον τῶν Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν καὶ ἐπαγρύπνησιν συμπασῶν τῶν μεγάλων δυνάμεων, καὶ ἔθετε τέρμα εἰς τὴν ἐν τῷ κῦξείῳ Πόντῳ μεγάλην δυνάμιν τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ῥώσων. Τότε ὁ Ναπολέων ἦτον εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Καὶ ἀπανταχόθεν μὲν συνέχαιρον τὸν νέον ἀρχοῦντα, ὁ δ' ὑπουργὸς αὐτοῦ Βαλέσκις, φυσικὸς υἱὸς τοῦ πρώτου Ναπολέοντος, διεύθυνε τὴν σύνοδον, καὶ πάντων τὰ ὅμματα ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς τὸν νέον τῆς Εὐρώπης διακτητὴν, ὅστις διέτρεχε τῆς νίκης τὸ λαμπρὸν στάδιον, καὶ τοῦ ὁποῦ ἡ εὐτυχία ἐπηυξήθη προσέτι περὶ τοὺς χρόνους τούτους γεννηθέντος (16 Μαρτ.) υἱοῦ ἐκ τῆς ὥραιας Ἰσπανίδας αὐτοῦ συζύγου Εὐγενείας, τοῦ ἀτέκνου τῆς Γαλλίας. π Σπουδαιότατῃ δ' ἀνεφύῃ τῶρα φροντίς τοῦ δυναστεύοντος νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας εἰς τὸν παῖδα.

§. 134. Ἡ Ῥωσσία ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. Μῆνὰς τινὰς μετὰ τὴν διομολόγησιν τῆς εἰρήνης ἐπανηγύρισεν Ἀλεξάνδρος ὁ Β' λαμπρῶς τὴν *ἐορτὴν* τῆς *στέψεως* αὐτοῦ ἐν *Μόσχᾳ*. Ἀπέδειξε δὲ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, δαφνηλῶς ἀποναίμας τὰς χάριτας, ὅτι διανοεῖται νὰ χαράξῃ διάφορον ὁδὸν τοῦ πα-

(*) Αὗται συνηνώθησαν κατόπιν ὑπὸ ἑνα ἡγεμόνα τὸν Ἀλέξανδρον Κούζαν· τούτου δὲ καταπεσόντος ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς πρὸς τοὺς εὐπατρίδας καὶ τὸν λαὸν θρασύτητος, ἡγεμονεῖαι τανῦν ὡς ὑποτελῆς τοῦ Σουλτάνου ὁ Κάρλος Ὁγεντζέλλερν.

τρός αὐτοῦ, ἐπικυρώσας καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς πράξεων λαμπρότατα τὴν πεποίθησιν ταύτην. Σημαντικὴ λοιπὸν ἐλάττωσις τοῦ στρατοῦ περιέστειλε τοὺς δασμοὺς, καὶ ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν πολλὰς δεδεμένas χεῖρας. Κατόπιν δ' ἐπηκολούθησαν μεταρρυθμίσεις εἰς πάντα τ' ἀποβλέποντα τὸν βίον τοῦ λαοῦ. Καὶ συνθηκαί μὲν ἐμπορικαὶ διευκόλυνον τὴν ἐπιμιξίαν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς· ἀποδημαῖαι δὲ τῶν Ῥώσων πρὸς τὰς πολιτισμένas χώρας τῆς Εὐρώπης ἐθεωροῦντο μετὰ βλέμματος εὐνοϊκοῦ· ὑπουργεῖον δὲ τῆς διαφωτίσεως τοῦ λαοῦ ἐφρόντισε περὶ προαγωγῆς τῆς παιδείας, περὶ πολλαπλασιασμοῦ καὶ βελτιώσεως τῶν σχολείων, ἀποσκορακισθεΐσης συνάμα τῆς πίεσεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς διανοίας, ἥτις ἐπέκειτο πρότερον ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων καθὼς καὶ τῶν μὴ ὁμολογούντων τὸ Ἑλληνικὸν δόγμα Χριστιανῶν. Ἄλλ' ἡ μάλιστα λόγου ἀξία μεταρρύθμισις ὑπῆρξεν ἡ ἀρξαμένη καὶ προβαίνουσα κατάργησις τῆς δουλοπαροικίας καὶ ἡ θεμελίωσις ἐλευθέρων δῆμων τῶν χωρικῶν μετ' ἰδιοκτησίας ἐγγείου βούλευμα τὸ ὁποῖον ἀναγκαιῶς μέλλει νὰ ἐπιφέρῃ παντελεῖ μεταλλαγὴν πασῶν τῶν κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καὶ διοικητικῶν σχέσεων. Συγχρόνως δὲ, προβιβασθέντος καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἐνισχύθη καὶ ἐξετάθη τὸ κράτος τῆς Ῥωσσίας ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Σιαμὺν δὲ ὁ ἐν Τσερκεσσίᾳ παλαιόθεν ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος τῶν Ῥώσων.

§. 135. *Θέσις τῶν κομμάτων ἐν Πολωνίᾳ.* Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὁ Β'. ἐξέτεινε τὰς μεταρρυθμίσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἀρχίσει ἐν Ῥωσίᾳ, καὶ μέχρι τῆς Πολωνίας, ὅπου ἀντὶ τοῦ γηραιοῦ πρίγκιπος Πασκέβιτς, ὅστις εἶχε τελευτήσῃ (1. Φεβρ. 1856) μικρὸν πρὸ τῆς διομολογήσεως τῆς ἐν Παρισίοις εἰρήνης, ἦλθεν ὡς ἐπαρχος ὁ πρίγκιψ Μιχαὴλ Γορτσάκωφ, ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς Σεβαστουπόλεως. Καὶ ἀμνηστία μὲν ἐπέτρεψεν εἰς πολλοὺς τῆς Πολωνίας φυγάδας τὴν οἰκαδὲ ἐπιστροφὴν, τὰ δὲ τῆς δικαιοδοσίας καὶ ἐκπαιδεύσεως ἐβελτίωσαν, τὸ ἐν Βαρσοβίᾳ πανεπιστήμιον διωργανίσθη κατ' ἐθνικὸν πνεῦμα, ἤρξατο τῶν ἀγροτικῶν ἀγγαραιδῶν ἡ κατάργησις, εἰσῆχθη εἰς τὰς πόλεις διοικήσεις δημοτικὴ μετ' ἐκλογῶν ἐλευθέρων καὶ καθιδρόθη ἐν Βαρσοβίᾳ γεωργικὴ ἐταιρία. Ἄλλ' οἱ Πολωνοὶ δὲν

ἠδύνατο νά λησμονήσωσιν ὅτι ὑπῆρξαν ποτὲ αὐτόνομον ἔθνος τὸ ὅποιον κατεθραύσθη καὶ διεσχίσθη μετ' ἀδικίας καὶ βιαιοπραγίας· τὰ δ' ἐν τῇ πατρίᾳ γῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ φιλοπατρι κόμμα, διατηροῦν ἐν τῇ ψυχῇ ὡς θησαυρὸν πολυτιμότατον τὸν λογιζομέν τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ διαμελισμένου ἐθνικοῦ σώματος, ἐθεώρησεν ἀρμόδιους τοὺς χρόνους τούτους, ὅπως ἀποκαταστήσῃ πάλιν τὴν ἀπολεσθεῖσαν πατρίδα. Ἡ Ῥωσσία εἶχεν ἐξασθενηθῆ ὑπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, συνδιαλλαγῆς ἡπιώτερον πνεῦμα ἐπεκράτει ἐν Πετροπόλει· δὲν ἐμελλε δ' ἡ Πολωνία νά ἐπιτύχῃ ὅ,τι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον κατώρθωσεν ἡ Ἰταλία; δὲν θά ἦτο δυνατόν τὸ παρὰ τῆς Γαλλίας διαρρήδην ἀνακηρυχθὲν ἀξίωμα τῶν ἐθνικοτήτων νά πραγματοποιηθῇ καὶ ἐν Βαρσοβίᾳ; Τῇ ἐνεργείᾳ λοιπὸν τῶν ἐν τῇ ξένῃ διατριβόντων μεταναστατῶν ἐσχηματίσθη κόμμα τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως, τὸ ὅποιον διὰ μυστικῶν ἐταιριῶν καὶ συνωμοσιῶν καθ' ἅπασαν τὴν χώραν ἐπεκταθὲν, ἐκ πάσης ὠφελεῖτο περιστάσεως, ὅπως ἐπιδεικνύῃ δι' ἔργων καὶ διαδηλώσεων τὰ φρονήματά του, δοκῇ μᾶλλον οὕτω τοὺς πολλαπλοὺς ἐταίρους. Ἐν τούτοις ἐξεδηλοῦντο ποικίλων εἰδῶν στοιχεῖα. Ἐν ᾧ δηλ. τῶν ἀγρῶν οἱ κάτοικοι, δυσπιστοῦντες πρὸς τοὺς Πολωνοὺς εὐπατρίδας, καὶ ὑπὸ τῶν πικρῶν τοῦ παρελθόντος συμβάντων διδασθέντες, ἐκράτουν ἑαυτοὺς μακρὰν τῆς ἀνακινήσεως, ἐπολλαπλασίαζε τὸ ἐθνικὸν κόμμα τὰ στηρίγματα καὶ τοὺς μετόχους αὐτοῦ κυρίως μεταξὺ τοῦ κύκλου τῶν πολιτῶν τῶν παλαιῶν πόλεων, πρὸ πάντων τῆς πρωτευούσης Βαρσοβίας, μεταξὺ τῆς πεπαιδευμένης νεολαίας, ἥτις ἐν τῇ ἀποκαταστάσει παρελθόντος ἰδεώδους καὶ τῇ πραγματοποιήσει τῶν ὀνείρων αὐτῆς καὶ φανταστικῶν ἰνδαλμάτων διέβλεπε τὴν σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν τῆς Πολωνικῆς ἐθνικότητος, μεταξὺ θρησκομανοῦς ἱερατείου, τὸ ὅποιον ἐφρόντιζε νά ἐκμεταλλευθῇ τῶν φιλοπατρίδων τὰς προσπάθειας πρὸς σκοποῦς θρησκευτικοῦς καὶ ἐκκλησιαστικοῦς· μεταξὺ τῶν δυσηρεστημένων Ἰουδαίων, ἐλπίζόντων ὅτι θέλουσι κατορθώσῃ τὴν παρὰ τῆς Ῥωσσοικῆς κυβερνήσεως μὴ διδομένην παντελεῖ πολιτικὴν ἐξίσωσιν, καὶ μεταξὺ τῆς πολυαριθμοῦ κλάσεως τῶν μίσθινα σκηνιστῶν καὶ τῶν ἀποστύλων αὐτῶν, οἵτινες ὡς ἱερὰν κλη-

ρονομίαν εἰς τὸ στηθὸς αὐτῶν ἔφερον τὸ μῆκος ἐναντίον τῶν καταπιεστών τῆς πολυδύξου Πολωνικῆς «δημοκρατίας». Ὅτι ἐκ κόμματος συγκειμένου ἐκ στοιχείων τοσούτον ἀναμίκτων, καὶ τὸ ὅποιον διὰ τρόμου μόνον καὶ συνταράξεως ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ, οὐδεμία σκόπιμος πράξις ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, πᾶς συνετὸς ἔπρεπε πάραυτα νὰ κατανοήσῃ.

§. 136. *Τὸ ἐθνικὸν κίνημα.* Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1861 ἤρ-
χισε τὸ ἐθνικὸν κόμμα νὰ ἀναπτύσῃ τὴν διεγερτικὴν αὐτοῦ
δραστηριότητα, παρασκευάζον τελετὰς δημοσίας καὶ πατριω-
τικὰς διαδηλώσεις. Παρεμβάντων δὲ τῶν Ῥώσων στρατιωτῶν,
συνέβησαν πράξεις φονικαί. Ἡ δ' αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις
ἐξέφρασε τὸν οἶκτον αὐτῆς διὰ τὰ συμβάντα, ἐπιτρέψασα νὰ
ἀναδεχθῇ τὴν διατήρησιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας πολιτοφυλακῇ ἐξ
εὐυπολήπτων πολιτῶν συγκειμένη ὡς «ἀσφαλείας ἐπιτροπῇ».
Συγχρόνως δ' ἐν Βαρσοβίᾳ ἀνετέθη εἰς τὸν Μαργίωνα Βεϊλο-
πόλσκη, προγεγραμμένον Πολωνὸν πατριώτην, ἡ διοίκησις τῶν
ἀφορώντων τὴν θεολατρείαν καὶ παιδείαν, καὶ συνάμα, ἐπιτρα-
πίσεως τῆς ἐγκαθιδρύσεως πολιτικοῦ συμβουλίου τῆς Πολωνίας,
ἔγεινεν ἀρχὴ νέας πολιτικῆς μορφώσεως ἐπὶ βάσεως ἐθνικῆς. Ἄλλ'
ἢ προσενηχθεῖσα δωρεὰ δὲν ἐξήρκει πλέον εἰς τὰς ἐπιταθείσας
ἀξιώσεις. Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀρχαίας Πολωνικῆς δημοκρα-
τίας, καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν περιφέρειαν καὶ μετὰ πλήρους ἐθνι-
κῆς αὐτανομίας, ὑπῆρχε τῶν φιλοπατρίδων ὁ σκοπός. Πυμπαί,
συναθροίσεις, διαδηλώσεις, ἐπαχθόμενου ἐθνικοῦ τινοῦ ὕμνου, ἐξη-
κολούθουν· εἰς μάτην διέλυσεν ἡ κυβέρνησις τὴν πολιτοφυλακὴν
καὶ τὴν γεωργικὴν, ἐταιρίαν, τῆς ἀνακινήσεως τὴν ψυχὴν, κατέ-
στησε δ' αὐστηρότερα τὰ τῆς ἀστυνομίας· ἡ διέγερσις ἐπηυξήθη
μέχρι καταστάσεως σχεδὸν ἐπαναστατικῆς· καὶ ὅτε τὸν Ἀπρί-
λιον κατὰ τινα νέαν πρὸς τοὺς στρατιώτας ἔμπροσθεν τοῦ ἀ-
νακτόρου σύγκρουσιν ἐφανεύθησαν ἢ ἐπληγώθησαν Πολωνοί τι-
νες, ἐξέδωκεν ὁ κυβερνῶν προσταγμάτα, προσεγγίζοντα πρὸς κα-
τάστασιν πολιορκητικὴν· πᾶσα ἐθνικὴ δῆλωσις ἐμποδίσθη καὶ
ὁ αὖ ἐν πένθει λαὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ τὰ αἰσθήματα
αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνδυμασίας. Νῦν δ' ἡ ἀνακίνησις ἀπὸ τῶν ὁδῶν
καὶ δημοσίων πλατειῶν κατέφυγεν εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἐνθα εὗρεν

ὑποστήριξιν παρὰ τῷ κλήρῳ. Καίπερ ἀπαγορεύσεως ὑπαρχούσης, ἀντήχησαν εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους ἐθνικὰ τῆς θρησκείας ἄσματα, εἰς τὰ ὅποια ἰκέτεον παρὰ τοῦ οὐρανοῦ τῆς Πολωνίας τὴν ἀποκατάστασιν. Ἐκ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ γηραιοῦ πρίγκηπος Ἀδάμ Κζαρτορύσκη (19 Ἰουλίου 1861), τοῦ Νέστορος τῶν Πολωνῶν πατριωτῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1831, ὠφελήθησαν ἐν Παρισίοις ὅπως τελέσωσι μεγάλας πένθους πομπάς. Τότε δ' ἐπὶ τέλους ἐπέταξεν ὁ τοποτηρητὴς τοῦ πολέμου τὴν κατάστασιν καθ' ἅπαν τὸ βασίλειον, ἀπηγόρευσε πᾶσαν διαδήλωσιν (15 Ὀκτωβρίου), πρὸ πάντων τὸ ψάλλειν τὸν ἐθνικὸν ὕμνον, καὶ κατὰ τι μνημόσυνον τοῦ Κοσκιούσκου διέταξε νὰ ἐκκενώσωσι διὰ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τὰς πυκνῶς ἐμπεπλησμένας ἐκκλησίας, φυλακίζοντες συνάμα τὸν διευθύνοντα τὴν ἐπισκοπὴν μετὰ πληθύνος ἀνδρῶν ἐπισήμων. Ἐν τούτοις ἤλπιζεν εἰσέτι ὁ αὐτοκράτωρ νὰ κατισχύσῃ τῆς ἀνακινήσεως διὰ μεταρρυθμίσεων καὶ συνδιαλλακτικῶν βουλευμάτων. Διώρισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν μέγαν δούκα Κωνσταντῖνον (Ἰούνιον 1862), ἀντιβασιλέα ἐν Πολωνίᾳ, τάξας πλησίον αὐτοῦ ὡς ἀρχηγὸν τῆς πολιτικῆς διοικήσεως τὸν Βεϊλοπόλσκη. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν προσεπάθῃσεν ἡ νέα κυβέρνησις νὰ καθυσυχάσῃ τὰ πνεύματα διὰ σκοπίμων διατάξεων, τῶν πόλεων πάντοτε ὁ πληθυσμὸς διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μυστικῆς συνωμοσίας, τῆς ὁποίας οἱ κορυφαῖοι κατεῖχον σύμπαν τὸ βασίλειον ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἐπαναστατικῆς τρομοκρατίας. Τὴν δὲ ζωὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς καὶ τοῦ μαρχίωνος Βεϊλοπόλσκη ἠπείλησαν δολοφόνων ἐπιβουλαί.

§ 137. *Ἐπαναστάσεις ἐν Πολωνίᾳ.* Νῦν δ' ἀπεφάσισεν ἡ Ῥωσικὴ κυβέρνησις νὰ μεταχειρισθῇ τρόπον πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐπαναστάσεως τὴν *στρατολογία*, ἥτις μετὰ πολυετῆ διακοπὴν διετάχθη πάλιν διὰ τὸ ἔτος 1863. Ἐξεδόθη λοιπὸν ἡ διαταγὴ νὰ συλληφθῶσι καὶ ἀπαχθῶσιν ὡς νεοσύλλεκτοι στρατιῶται τὴν νύκτα τῆς 14 Ἰανουαρίου (1863) πάντες οἱ ἐν Βαρσοβίᾳ νέοι, περὶ τῶν ἡποίων ὑπῆρχεν ὑποψία, ὅτι συνδουλίζουσι τὴν ἀνακίνησιν καὶ διατρέβουσιν εἰς τὴν πόλιν ἄνευ ἀσχολίας. Τοῦτο δὲ τὸ ἐπαρίστερον βούλευμα ἐξετελέσθη μετὰ

μεγάλης αὐθαχεισίας καὶ σκληρότητος. Τὴν ὠρισμένην πρὸς τοῦτο νύκτα εἰσέλασαν οἱ στρατιῶται εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἀφείλκυσαν βιβλίας τὰ βύματα, ἂν καὶ δὲν ἐπῆλθε τοσοῦτον ἀπροσδοκῆτως ἢ συμφορὰ. ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃσι τινες πρότερον. Ὁ δὲ τρῆμος καὶ θρῆνος, ὅστις διεδόθη τώρα καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, ἐπολλαπλασίασε τὸν ἀριθμὸν τῶν φυγάδων καὶ δραπέτων. Ἦδη λοιπὸν ἐθεώρησαν οἱ κορυφαῖοι τῆς ἐπαναστατικῆς μεριδος τὸν καιρὸν ἀρμυδιῶν, ὅπως τραπῶσι πρὸς φανεράν ἀντίστασιν. Ὁθεν συνήθροισαν τοὺς φυγάδας ὁμίλους καὶ πάντας τοὺς μετόχους τῶν ἀδελφοποιῶν τῶν φιλοπατριδῶν εἰς δάση καὶ πόρῳ ἀπέχοντας τόπους, καὶ καταστήσαντες ἑαυτοὺς προσωρινὴν ἐθνικὴν κυβέρνησιν, διωργάνισαν δημῳδὴ πόλεμον ἐναντίον τῶν Ῥώσων. Ἠνωμένοι δὲ καθ' ὁμίλους ἐπέπιπτον οἱ Πολωνοί, ἡγουμένων μεταναστατῶν ἐπιστρεφάντων οἰκαδε, εἰς διαφόρους τόπους, ἐναντίον τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων. Ὅπως δ' ἀνακτήσωσι τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκοῦντας ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως, καὶ πολλαπλασιάσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν μαχητῶν, ἐξέδωκεν (22 Ἰανουαρίου) αἱ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ὡς προσωρινὴ τοῦ ἔθνους κυβέρνησις διακήρυξιν, δι' ἧς ἐξησφαλίζετο εἰς τοὺς γωρικοὺς τὸ κληρονομικὸν τῆς ἰδιοκτησίας δικαίωμα τῶν παρ' αὐτῶν ἄχρι τοῦδε κατεχομένων κτημάτων μετὰ τῶν ἀγροτικῶν οἰκοδομῶν. Οὕτω λοιπὸν ἐδόθη ἐκ δευτέρου τὸ σύνθημα πρὸς ἀγῶνα μετὰ τὴν Πολωνίαν καὶ Ῥωσίαν· ὅσον δὲ καὶ ἂν ἦσαν ἀπησχολημένοι τῆς Εὐρώπης οἱ λαοὶ ὑπ' ἰδίων φροντίδων, ἔστρεψαν οὐδὲν ἤττον πάντες μετ' ὀλίγον τὰ βλέμματα πρὸς τοῦ Βιστούλα τὴν χώραν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἡ κοινὴ συμπάθεια τοσάκις ἤδη εἶχεν ἐγερθῇ. Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἀνεβλάστηεν ἡ παλαιὰ μέριμνα ὑπὲρ τοῦ καταθλιβομένου καὶ ταιπωρινομένου λαοῦ μετὰ νεαρᾶς ἰσχύος, ἡ δὲ κοινὴ γνώμη ἐξεδηλώθη παρὰ τὸν Σηκουάναν καὶ Τάμεσιν τοσοῦτον ζωηρῶς ὑπὲρ ἔθνους, τὸ ὁποῖον συνεπέτεινε τὰς τελευταίας αὐτοῦ δυνάμεις πρὸς γιγαντιαῖον ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ ἰσχυροῦ γείτονος, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ κυβερνήσεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποφύγῃσι τὰς ὑπὲρ τῆς ἀσθενοῦς Πολωνίας παρακλήσεις, καθόσον μάλιστα αἰδύο ἄλλαι μερίσασαι δυνάμεις ἐφοβοῦντο περὶ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν

Πολωνικῶν χωρῶν, ἔκαμνον πολεμικὰς παρασκευὰς ἐπὶ τῶν συνόρων τόπων, καὶ ἡ Πρωσσία μάλιστα διωμολόγησε μυστικὴν μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνθήκην πρὸς κατάπαυσιν τῆς Πολωνικῆς ἀνταρσίας. Καὶ ἀνέπτυξε μὲν ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία ἐκ νέου δραστηριότητα πρὸς χάριν τῆς Πολωνίας· ἀλλ' οὐδὲν ἤττον εἶχον ἀποφασίσει νὰ μὴν ἐξέλθωσι πέραν τοῦ πολέμου τῶν ἐγγράφων, μηδὲ νὰ προβῶσιν εἰς παρέμβασιν ἐνοπλον. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ὑπερίσχυσαν μετ' ὀλίγον τὰ Ῥωσσικὰ ὄπλα. Τὸ κήρυγμα τῆς εὐθνικῆς κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ὁμίλους τῶν χωρικῶν οὐδὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα· οὗτοι ἀνέστησαν περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην εἰς τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως τὰς ὑποσχέσεις ἢ τῶν συντοπιτῶν αὐτῶν τὰς ἐπαγγελίας. Ὅθεν ἀντὶ στρατοῦ ἐθνικοῦ πολεμικὰ μόνον στίφη ἠδύναντο νὰ παρουσιάσωσιν οἱ ἀντάρται, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντισταθῶσι πρὸς τοὺς Ῥώσσους εἰς μάχας ἐκ τοῦ συστάδην. Εἰς ταῦτα δὲ προσετέθησαν τὰ ἀρχαῖα ὀλέθρια νοσήματα, ἐριδες καὶ κόμματα. Πῶς ὁμιλος διετελεῖ ὑπ' ἴδιον ἀρχηγόν, ὅστις ἐνήργει κατὰ τρόπον ἰδιον. Καὶ ἐφθασε μὲν κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1863 εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ὁ γνωστὸς τολμητίας τῶν ἐπαναστατικῶν ἐτῶν 1848 καὶ 1849, ὁ στρατηγὸς *Μειροσλάβσκις*, καὶ ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως δικτάτωρ· ἀλλὰ νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥώσων κατέφυγε πέραν τῶν Πρωσσικῶν συνόρων, καὶ παρεκώλυσε ἐπειτα τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν συντοπιτῶν αὐτοῦ διὰ γραμμάτων γεμόντων ὑποψιῶν. Μᾶλλον ἐνδοξος ὑπῆρξεν ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἐκ τοῦ Ποσενικοῦ καταγομένου κορυφαίου τῶν ἀνταρτῶν *Λαγγειβίλκι*. Ἀφοῦ δ' ὑπέστη ἐν τῷ Σανδομιρικῷ ἀποτελεσματικὰς τινὰς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν προσβολάς, ἐκήρυξε μὲν ἑαυτὸν αὐτεξούσιον, ἐπεφυλάχθη ὅμως ἡ μυστικὴ τοῦ ἔθνους κυβερνήσις νὰ κυρώσῃ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς δικτάτωρος. Ἀλλὰ καὶ ἡ εὐτυχία τοῦ βραχυχρόνιου μόνον ὑπῆρξεν. Ἐξασθενισθεὶς ἐνεκα διενέξεων ἐσωτερικῶν μεταξὺ τῶν ὁμίλων αὐτοῦ, εἶδεν ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ φύγῃ τὰς ὑπερτέρας πολεμικὰς τῶν Ῥώσων δυνάμεις πρὸς τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν (19 Μαρτίου), ὅπου ἀναγνώρισθεις ἐτάχθη ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, ἄχρις οὗ ἔλαβεν ὕστερον τὴν ἀδειαν νὰ με-

τοιμήσῃ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ἀλλ' ἂν καὶ δὲν ἡδυνήθη τοῦ ἔθνους ἡ κυβέρνησις, ἥτις ἔλαβε πάλιν τῶρα τὰς ἡνίας, νὰ παρασκευάσῃ πρὸς στρατιαν σημαντικὴν στρατευμάτων δύναμιν, ἦτον ὁμως ἱκανὴ ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι χρόνον νὰ διατηρῇ σύμπαν τὸ βασιλείον εἰς ἀβεβαιότητα διὰ πολέμου τῶν ὀμίλων μακρὰν διαδεδομένου· καὶ βοηθουμένη παρὰ τῶν εὐπατριδῶν, τῶν κατοίκων τῶν πολέων καὶ τοῦ κλήρου, νὰ ἐπιτείνῃ τὴν τρομοκρατίαν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Ἡ μυστικὴ τοῦ ἔθνους κυβέρνησις, τῆς ὁποίας τὰ μέλη καὶ ἡ διανομὴ δὲν ἀνεκαλύφθησαν παρὰ τῶν Ῥώσων, καίτοι πολλὰς καταβαλόντων προσπάθειάς καὶ μέσα ἰσχυρά, ἀνέπτυξε δραστηριότητα, δύναμιν καὶ διοργανισμόν, καταπλήξαντα τὴν κόσμον· ἐξεδίδοε τυπωμένας διατάξεις καὶ νόμους, διέταττε δι' ἀπάσης τῆς χώρας τὰ τῆς ἰδίας φορολογίας, καὶ ἀπηγόρευε πᾶσαν δασμῶν πληρωμὴν εἰς τὰς Ῥωσικὰς ἀρχάς· συνέστησε δ' ἐν Βαρσοβίᾳ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις δικαστήρια επαναστατικά. Οὕτω λοιπὸν ἴσταντο ἀπέναντι ἀλλήλων ἐχθρικῶς δύο κυβερνήσεις, ὧν ἡ μὲν ἡρσιδετο ἐπὶ τῆς φανερᾶς βίας, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς δυνάμεως τῆς τρομοκρατίας. Ἀλλὰ πῶς ἡδύνατο ἡ Πολωνικὴ ἀποστασία, εἰς τὴν ὁποίαν αὐστηρὰ ἐπὶ τῶν συνάρων τῆς Πρωσικῆς καὶ Αὐστριακῆς ἐπικρατείας ἐπαγρύπνησις ἀπεκώλυε πᾶσαν εἰσκομιδὴν ὀπλων, πολεμοφοδίων καὶ ἀνδρῶν καὶ πᾶσαν ἀπηγόρευεν ὑποστήριξιν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου, πῶς ἡδύνατο, λέγομεν, νὰ ἀντισταθῇ διαρκῶς πρὸς δύναμιν, ἥτις διετῆρει εἰς κατάστασιν πολιορκίας τὴν τε πρωτεύουσάν καὶ σύμπασαν τὴν χώραν, διατάττουσα καθ' ἑκάστην νὰ εἰσβάλλωσι νέοι στρατοί;

§ 138. Κατάπαυσις τῆς ἐπαναστάσεως. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἡδύνατό τις νὰ προῖδῃ μετὰ βεβαιότητος τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος. Ἦδη δὲ κατὰ τὸν Ἰούλιον τῆς Πητροπόλεως ἡ κυβέρνησις τοσούτον ἦτο βεβαία περὶ τῆς νίκης αὐτῆς, ὥστε δὲν ἐδέχθη κάμμιαν ξένην ἀνάμιξιν, καὶ ἀπέκρουσε τὴν παρὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας προτεινομένην χάριν τῶν διαπραγματεύσεων ἀνακωχὴν ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἐπαύθη ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ, γενομένου ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Βαρσοβίᾳ κυβερνήσεως τοῦ στρα-

τηγοῦ Βέρρη, ἀνδρὸς ἐνεργητικοῦ καὶ αὐστηρότητος στρατιω-
τικῆς. Μάτην ἔκαμαν εἰσέτι ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέον μίαν
ἀπόπειραν νὰ συγκαλέσῃ σύνοδον Εὐρωπαϊκὴν (Νοέμβριον 1863),
ἐν ᾗ ἐμελλόν νὰ διαλυθῶσιν ὅλαι αἱ ἔριδες δι' ὑπερτάτου τι-
νὸς διαιτητικοῦ δικαστηρίου καὶ νὰ ἀμεινουργηθῇ νέα πραγμά-
των κατὰστασις· ἡ πρότασις δὲν ἐξετελέσθη, καὶ ἡ Ῥωσσία ἡ-
δύνατο νὰ προχωρήσῃ ἀκωλύτως πρὸς τὴν κατάπαυσιν τῆς
Πολωνικῆς ἀποστασίας. Μετ' ὀλίγον λοιπὸν κατεβλήθη ἡ ἐπα-
νάστασις, κατεπαύθη τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως ἡ δραστηριότης
ἡ φωνὴ τῶν πατριωτῶν κατεπνίγη, καὶ ἡδύνατο πάλιν καθὼς
ἄλλοτε ποτε νὰ διακηρυχθῇ· α' Ἡ ἡσυχία ἐπικρατεῖ ἐν Βαρσο-
βίᾳ! » Βυτοτε προσπαθεῖ ἡ Ῥωσσικὴ κυβερνήσις νὰ συνδέσῃ
σφιγκτότερον μετὰ τῆς Ῥωσσίας τῶν χωρικῶν τὴν ταξίν, ἀπο-
νέμουσα τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἰς τὰ μέχρι τοῦδε δι'
ἐκμισθώσεως ἢ κληρονομικῆς ἐνοικιάσεως κατεχόμενα κτήματα,
νὰ ἐξασθενίσῃ δὲ τοῦναντίον τοὺς εὐπατρίδας, καὶ νὰ συγχω-
νεύσῃ τὴν τε γῆν καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸ μέγα τῶν Τσάρων κρά-
τος, καταθλίβουσα τὰ ἐθνικὰ ἰδιώματα καὶ μετοικιζουσα τὰ
παλαιὰ γένη πρὸς ἄλλας χώρας.

Β'. Ἡ Γερμανία καὶ αἱ μεγάλαι Γερμανικαὶ δυνάμεις.

§ 139. Τὰ ὁμόσπονδα τῶν Γερμανῶν κράτη. Ὅτε κα-
τέπεσεν εἰς τὰς Γερμανικὰς χώρας ἡ ἐπανάστασις, καὶ κατε-
βλήθη ὁ πολιτικὸς βίος, ἀνέστη ἔν τε τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ πολι-
τεία ἡ ἀντίδρασις, ὅπως καταλάβῃ πάλιν τὸ ἀπολεσθὲν τῆς
μάχης πεδίον. Καὶ αἱ μὲν Ἰησουῖται ἤρχισαν τὰς ἀπὸ τόπου
εἰς τόπον διδαχὰς κῦτων· ἡ δ' ἱεραρχία διωμολόγησεν ἐνωτικὰ
καὶ συμβάσεις μετὰ τῶν καμφθεισῶν ἤδη κυβερνήσεων· ἔλαβον
δὲ γένεσιν ἐκκλησιαστικαὶ ἐταιρίαι, προσπαθεῦσαι νὰ ἀντενερ-
γίσωσι δι' αἰσωτερικῶν ἱεραποστολῶν ἐναντίον τοῦ φωτισμοῦ
τῶν λαῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ πρόοδον τάσεως.
Ὡσαύτως δ' ἐπρόθυμοποιούντο αἱ τε κυβερνήσεις καὶ οἱ εὐπα-
τρίδαι νὰ καταργήσωσιν ἢ τροποποιήσωσι τὰς νέας διατάξεις,
τὰς ὅποιās εἶχον παραγάγει τῆς ἐπαναστάσεως αἱ θύελλαι. Οἱ
φιλελεύθεροι ὑπουργοὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπ' ἀνδρῶν τῆς συν-

τηρητικῆς καὶ ἀντιδραστικῆς διευθύνσεως, τῆς πολιτείας τὰ ἀρχεῖα ἐκαθαρίσθησαν ἀπὸ τῶν δημοκρατικῶν στοιχείων καὶ μετάρρυθμίσεων, τῆς ἡμέρας ὁ τύπος περιωρίσθη εἰς φραγμοὺς στενοὺς διὰ νόμων καὶ διαταγμάτων, αἱ δὲ πολιτικαὶ ἐταιρίαι διελύθησαν ἢ αὐστηρῶς ἐπηγρυπνοῦντο. Ὅπου δ' αἱ κατ' ἰδίαν κυβερνήσεις δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ἢ τὴν θέλησιν νὰ καταπιέσωσι τὸν προϋδέναντα πολιτικὸν βίον, ἤρχετο πρὸς ἐπικουρίαν τῆς ἀντιδράσεως ἡ δίκαια τῆς ὁμοσπονδίας, ἥτις ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῆς ὁσημέραι πλειότερον εἰσήγετο εἰς τὸ στάδιον τὸ παλαιόν. Ἰδιαιτέρα δὲ τις ἐτῆς ὁμοσπονδίας κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἀνάκρισιν καὶ ἐκδίκασιν πάντων τῶν ἀμφισβητησίμων τῆς πολιτείας ζητημάτων, νομοθετήσασα νόμον περὶ τύπου τῆς ὁμοσπονδίας (1854), ὅστις ἐμελλε νὰ θεωρῆται ὡς κανὼν παρὰ συμπάντων τῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας. Οὕτω λοιπὸν οὐ μόνον κατηργήθησαν ἄνευ περαιτέρω λόγων ἐνώμοτοι τῆς πολιτείας θεμελιώδεις νόμοι, ὡς ἐν Ἑσσεσι Κασσέλφ, Ἑσσεσι Ὁμβούργφ, Λίππε Δετμόλδη, ἀπογυμνωθέντων ἄλλων, τῶν ἐλευθεριαζόντων αὐτῶν ἢ δημοκρατικῶν στοιχείων, δι' ἀναθεωρήσεων καὶ ἀποκοπῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τινὰς χώρας, οἷον τὸ Ἀννόβερον, Μεκκλεμβούργον κ. ἄλ. ἀπεκατεστάθησαν πάλιν πρὸς χάριν τῶν ἱπποτειῶν καὶ τῶν κυρίων τῶν τάξεων τὰ τιμαριωτικά καθεστῶτα χρόνων ἀπηρχαιωμένων, ἐν οἷς καὶ τινὰ παρὰ τῶν κυβερνήσεων τὸν πόθον. — Εἰς τὴν ἀντιδραστικὴν δὲ ταύτην δραστηριότητα συνεφώνουν μὲν πληρέστατα πρὸς τὴν δίκαιαν τῆς ὁμοσπονδίας αἱ δύο μεγάλαι τῆς Γερμανίας δυνάμεις· οὐδὲν ἥττον δὲν ἔμενε παντάπασι μυστικόν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Ὀλμυτσίου μεγάλη διχόνοια ἐκράτει διακεχωρισμένας τὴν Πρωσσίαν καὶ Αὐστρίαν, ὅτι μεταξὺ Βιέννης καὶ Βερολίνου ἐπεκράτει ἀντιζηλία, ὀλεθρίαν ἀσκοῦσα ὀπισθοδρομικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ σύμπαντος τοῦ πολιτικοῦ τῆς Γερμανίας βίου, καὶ ματαιιόνοια πᾶσαν πρὸς ἀναμόρφωσιν ἀπόπειραν καὶ πρὸς ἐνόητα τάσιν. Ὡς περὶ δὲ ἡ ἀποκατάστασις τῆς διαίτης τῆς ὁμοσπονδίας ὑπῆρξεν ἔργον τῆς Αὐστρίας, ἡ δὲ Πρωσσία δυσανασχετοῦσα μόλις εἶχε προστεθῇ πάλιν εἰς αὐτὴν, διὰ τοῦτο τὰ πλεῖστα τῶν μεσίων

καὶ μικροτέρων κρατῶν, ἅτινα διὰ τῆς διαίτης μόνον τῆς ὁμοσπονδίας ἠδύναντο νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπίφοδον ὑποταγὴν ἢ ἔμμεσον τάξιν, ἐτάσσοντο πρὸς τὸ μέρος τῆς Αὐστρίας, καὶ παρεῖχον εἰς αὐτὴν κατὰ πᾶσαν συζήτησιν τὴν πλειονοψηφίαν. Καὶ οὕτω λοιπὸν εἶδομεν ὕστερον, πῶς ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη, ματαιῶς ἐμόχθει καὶ κατετρίβετο τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ ἡ δύναμις, μέρος μὲν ὅπως καταστήσῃ δυσχερῆ τὴν παντελῆ νίκην τῆς ἀντιδράσεως εἰς τὰ διάφορα κράτη, καὶ τοῦλάχιστον σώσῃ ἀπὸ τῆς ἀπωλείας λείψανά τινά τῶν μετ' ἀγῶνος κτηθεῖσων ἐλευθεριῶν καὶ καθιδρυμάτων ἐπὶ τῆς πολιτικῆς, θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐπικρατείας· μέρος δὲ ὅπως ἐπινοήσῃ καὶ δημιουργήσῃ τάξιν πολιτείας, καθ' ἣν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἰδιάζοντος βίου τῶν φυλῶν καὶ κρατῶν, νὰ παρουσιάζεται τὸ Γερμανικὸν ἔθνος ὡς σύνολον, καὶ εἰς τὸν δεσμὸν τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ λαῶν νὰ δυνηθῇ νὰ καταλάβῃ θέσιν ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος, τὴν δύναμιν καὶ παιδείαν αὐτοῦ. Ἦτο τῷ ὄντι ὀδυνηρὸν θέαμα νὰ βλέπῃ τις τὸν Γερμανικὸν λαὸν καταδιωκόμενον εἰς τὴν ἰδίαν χώραν καθ' ἣ ἔτη συνέδαινον ἄλλαχού πράξεις μεγάλαι, καὶ καθὼς αἰσθαῖα τοῦ μυθώδους κόσμου νὰ ἐπιζητῇ τὸ σωματικὸν αὐτοῦ σκῆνωμα, τὸ κράτος αὐτοῦ. Κατὰ πᾶσαν δὲ περίπτωσιν ἐγίνετο προφανέστερον, πόσον ἀμύχανον καὶ ἀδοκίμητον θέλει μένει τὸ Γερμανικὸν ἔθνος εἰς πάντα τὰ ζητήματα τοῦ ὅλου πολιτικοῦ βίου, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξομαλισθῇ ὁ μεταξὺ τῶν μεγάλων δυνάμεων διχασμὸς, ἐφ' ὅσον δὲν ἐφευρεθῇ σχῆμα πολιτείας, ὑπὸ τὸ ὅποιον ἤθελε γίνεαι δυνατόν νὰ συνδιαλλαχθῶσι τὰ ἐναντία καὶ συναρμολογηθῶσι τὰ στοιχεῖα τὰ ἀντιτείνοντα. Ἐν ᾧ δ' ἡ *ἐθνικὴ ἑταιρία*, καθὼς ἄλλοτε τὸ αὐτοκρατορικὸν κόμμα τῶν «Μικρογερμανῶν» ἐν Φραγκφούρτῳ, εἰργάζετο πλείοτερον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς προσθήκης εἰς τὴν Πρωσίαν, καὶ ἀνεπέτασε σημαίαν ἑαυτῆς πρὸ τοῦ ἔτους 1849 πολίτευμα τοῦ κράτους μετὰ τινων τροποποιήσεων, ἐπέμεnen ἡ *Διαμορφωτικὴ ἑταιρία* τῶν «Μεγαλογερμανῶν» εἰς ὁργανισμὸν τοῦ κράτους, εἰς τὸν ὅποιον ἤθελον συμπεριληφθῇ ἡ Αὐστρία μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ Πρωσίας. Ὅσον δὲ καὶ ἂν ἐδείχθη πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἑταιρίαν εὐνοϊκὰ

τῆς Πρωσσίας ἡ κυβέρνησις, οὐδὲν ἦττον οἱ ἡγεμόνες καὶ αἱ κυβερνήσεις τῶν Γερμανῶν πλειοτέραν ἡσθάνοντο κλίσιν πρὸς τὴν Ἀναμώφωτικὴν ἑταιρίαν, καθότι μεγαλύτερον κίνδυνον εἶχον νὰ φοβῶνται πρὸς τὴν αὐτοδεσποτειαν αὐτῶν ἐκ μέρους τῆς Πρωσσίας ἢ τῆς Αὐστρίας. Ὅθεν ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, ἀπονείμας εἰς τὸ ἴδιον κράτος σύνταγμα, ἐπελάβετο τῆς εὐνοϊκῆς εὐκαιρίας τοῦ ὅτι ἡ Πρωσσικὴ κυβέρνησις εἶχε περιπέσει εἰς σφοδρὰς συγκρούσεις πρὸς τὴν βουλὴν ἕνεκα τῆς διευθετήσεως τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ κανονισμοῦ τοῦ στρατοῦ, ὅπως συγκαλέσῃ τοὺς Γερμανοὺς μονάρχας εἰς *δίαιταν* ἡγεμόνων ἐν Φραγκφούρτῳ πρὸς ἀναμόρφωσιν τῶν σχέσεων τῆς ὁμοσπονδίας (φθινόπωρον 1863), πάντες σχεδὸν οἱ κυβερνῶντες κυριάρχαι ἔσπευσαν νὰ τὸ δεχθῶσιν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας παρέμεινε μακρὰν τῶν διαβουλίων, ὁ δὲ μέγας δούξ τῆς Βάδης ἠρνήθη τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ εἰς τὸ σχέδιον τῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ οἱ λαοὶ ἐκήρυξαν ὅτι δὲν εἶναι εὐχαριστημένοι εἰς τὴν πρότασιν *συνελεύσεως πληρεξουσίων* ἐκ τῶν διαφόρων ἐπιτοπίων τάξεων ἀντὶ κοινοβουλίου ἐθνικοῦ ἐλευθέρως ἐκλεγομένου, οὐδὲν ἄλλο πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἔσχεν ἡ ἐν Φραγκφούρτῳ σύνοδος τῶν ἡγεμόνων, ἢ ὅτι ἐντεῦθεν ἐξεδηλώθη καταφανῶς, πόσον καὶ εἰς τοὺς ὑπερτάτους κύκλους εἰσέδυσεν ἡ πεποιθήσις, ὅτι τῆς ὁμοσπονδίας ἡ *δίαιτα* εἰς τὴν τότε σύνθεσιν καὶ πολιτείαν αὐτῆς δὲν ἦτο πλέον κατάλληλος πρὸς διεύθυνσιν τῶν Γερμανικῶν πραγμάτων, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνωσι παραχωρήσεις τινὲς εἰς τὰς πρὸς *ἐκώσιν τάσεις* τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ· θεωρία, ἥτις ἔλαβε χώραν καὶ εἰς τὰς προσπάθειάς πρὸς ἀποκατάστασιν μεγαλητέρας ἐνότητος εἰς τὰ τῶν νομισμάτων, μέτρων καὶ σταθμῶν, τῶν ταχυδρομείων κ. ἄλ. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν περικαλύπτῃ σκότος τὴν Γερμανικὴν ἱστορίαν τοῦ νεωτάτου παρελθόντος, οὐδὲν ἦττον ἐσώθησαν ἐν τῷ παρόντι πολλὰ σημαντικὰ κατορθώματα, καὶ προβαίνουσιν εἰς περαιτέρω ἀνάπτυξιν. Εἰς τὰ κατορθώματα δὲ ταῦτα καταλέγομεν κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἐναργῆ *ἐθνικὴν συνειδήσιν*, ἥτις παγιοῦται ὡσημέραι πλείυτερον ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τοῦ μικρόφρονος πνεύματος

τῶν φυλῶν καὶ τῆς ἐρίδος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁμολογιῶν, καὶ καταγίνεται νὰ καταστήσῃ σεβαστὸν τὸ Γερμανικὸν ὄνομα καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν· θέλουσι προσέτι αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ διηγεῖσθαι, πῶς τὴν 10 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1859 κατὰ τὴν εἰς τὸν μέγαν τῆς Γερμανίας ἐθνικὸν ποιητὴν *Schiller* μνημόσυνον τελετὴν ἐξέφρασε συνάμα καὶ τὸ αἶσθημα τῆς συγγενείας καὶ ὁμοθυμίας ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς εὐγενούς τοῦ πνεύματος ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, πῶς προσέτι ἡ πεντηκονταετής μνημόσυνος τελετὴ τῆς 18 Ὀκτωβρίου ἐν ἔτει 1868 διεδήλωσε τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν πάντων τῶν φύλων τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, νὰ μὴν ἀφήσῃσι ποτὲ νὰ κηλιδῶσῃ πάλιν αὐτοὺς τὸ ὄνειδος τῆς Ῥηνικῆς ὁμοσπονδίας. Δεύτερον δ' ἐπίσης πλεονέκτημα κατωρθώθη, καὶ θέλει ἀποφέρει πολλοὺς εὐδαίμονας καρποὺς εἰς τὸ μέλλον — τὸ τῶν *συνεταιρισμῶν* πρὸς σκοποὺς δημωφελείας. Ὁ κοινωτισμὸς μετὰ τοῦ συνθήματος· «Ἡ ἰδιοκτησία εἶναι κλοπή!» εἶχεν ἀποδειχθῇ πληρέστατα μηδαμινὸς καὶ ὀλέθριος· ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον αὐξηθῇ, ἡ ἀθλιότης καὶ τὸ ἀβουλήσιμον τῶν ἐργατικῶν κλάσεων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαψευσθῇ. Εἰς τὴν ταλαιπωρίαν λοιπὸν ταύτην ἐπρεπε νὰ γείνῃ ἐπικουρὰ τις, ἵνα μὴ εὐρίσκῃσι διαρκῶς οἱ βουλούμενοι ἀφορμὰς συνταράξεως καὶ παραπλάνησεως. Περί τὸ εὐγενὲς λοιπὸν τοῦτο τῆς φιλάνθρωπίας πρόβλημα πρακτικῶς ἡττολήθησαν κατὰ τὰ προηγούμενα καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ *Schiller* *Δολοφονίας* ἀνδρες φιλοπάτριδες, ὁδηγὸν ἔχοντες παιδεῖαν καὶ σύνεσιν μεταφρονημάτων κοινωφελῶν. Προσεπάθησαν δὲ, συνιστῶντες ἐταιρίας, πρὸς ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν, νὰ ἀνυψώσωσι τὰς κατωτέρας τοῦ λαοῦ κλάσεις ἡθικῶς ἅμα καὶ κοινωρικῶς. Οὗτοι λοιπὸν ἔλαβον γένεσιν ἐταιρίας καταναλώσεως, πίστεως, κεφαλαίων, παιδεύσεως τῶν ἐργατῶν κ. ἄλ. πλ., αἵτινες παρῆχον τὴν εὐκολίαν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐργατῶν νὰ βελτιώσωσι τὴν θέσιν αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τακτικοῦ ἐν οἰκογενείᾳ βίου, καὶ δια φιλοπονίας, φειδωλίας καὶ διαίτης κανονικῆς ἐν τῇ τροφῇ, κατωικία καὶ ἐνδυμασία, νὰ φθάσωσι εἰς βίον ὑποφερτόν· μετὰ δὲ τῆς συνειδήσεως ὑπάρξεως ἀσφαλοῦς νὰ ἐπενεργήσωσι ἐπ' αὐτῶν προσέτι

καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης παιδεύσεως αἱ τάσεις, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποδύλωσαι μετὰ τινος ἡσυχίας πρὸς τὰς ἡμέρας τοῦ γήρατος καὶ τῆς ἀναπηρίας.

§ 140. *Αὐστρία.* Ἡ αὐτοκρατορία εἶχεν εὐτυχῶς ὑπερσχύσει κατὰ τὸν γιγαντῶδη ἀγῶνα τῶν ἐτῶν 1848 καὶ 1849, ἥτο δ' εἰσέτι ἀρκούντως ἰσχυρὰ, ὥπως ἀναστήσῃ πάλιν ἐκ τῶν νεκρῶν τὴν διαίταν τῆς ὁμοσπονδίας, καὶ καταπιέσῃ τὸν ἀγῶνα τῶν Γερμανικῶν λαῶν ὑπὲρ ἐλευθέρου καὶ ἀξίου πολιτικοῦ βίου. Ἀλλὰ τὰ ἐπακολουθήματα ταῦτα διὰ μεγάλων ἡγοράσθησαν θυσιῶν. Ἡ δικτήρητις ὑπερμέτρου στρατιωτικῆς δυνάμεως ἐπέβαλλεν εἰς τὴν κυβέρνησιν δαπάνας ὑπερβολικὰς, αἵτινες συνηνωμέναι μετὰ μεγάλων ἐξόδων ἕνεκα τῆς ἀστυνομίας καὶ διοικήσεως, ἔφερον τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους εἰς ἀνίατον διατάραξιν. Τὰ χρέη τοῦ δημοσίου ἐπολλαπλασιαζόντο ἐπ' ἄπειρον, καὶ ἐπειδὴ οἱ τόκοι ἔρρεον κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ἐξέλειπεν ἐν αὐτῇ τῇ αὐτοκρατορίᾳ πᾶν μετὰλλινον νόμισμα ἐκ τῆς κοινῆς ἐπιμιξίας, κατήντησε δὲ νὰ ἀναπληρωθῇ μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν μικρῶν νομισμάτων διὰ χαρτίνων τεμαχίων. Ἡ πίστις κατέπιπτεν ὡς ἡμέραι βαθύτερον· τὰ ἐξόδα ὑπερέβαινον τὰ ἔσοδα κατὰ πολλὰ ἑκατομμύρια· σημαντικὴ δ' ἔλλειψις ἠνάγκαζε κατ' ἔτος τὴν διεύθυνσιν τῶν οἰκονομικῶν νὰ ζητῇ νέους τρόπους πρὸς κάλυψιν αὐτῆς. — Ὡς δὲ εἰς τὰς πλείστας χώρας, οὕτω καὶ ἐν Αὐστρίᾳ εἶχε προσπαθῆσαι τὸ ἀντιδραστικὸν κόμμα νὰ καταθάψῃ πᾶν ὅ,τι εἶχον καλέσει εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἐπαναστάσεως τὰ ἔτη. Δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος τῆς 31 Δεκεμβ. 1851 ἐτέθη εἰς ἀργίαν τὸ μὴ ὁμολῆν εἰσέτι παρὰ τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ πολίτευμα τοῦ κράτους, εἰσαχθείσης πάλιν τῆς ἀλυούτου μοναρχίας. Ἐν τούτοις οὐδεμίαν παρήγαγε διέγερσιν τὸ πολιτικὸν τοῦτο τόλμημα. Τὰ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Αὐστρίας ἡνωμένα φύλα εἶχον κοινὸν συμφέρον παρὰ πάλυ ὀλίγον, ὥστε μικρὸν ἐμελλον νὰ ἐνθουσιασθῶσιν ὑπὲρ σχήματος πολιτείας, τὸ ὁποῖον μέρος μὲν δὲν ἐνόουν, μέρος δὲ δὲν ἤθελον, καὶ τῶν ἐπενεργειῶν τοῦ ὁποίου οὐδεμίαν εἶχον λάβει πύρην. Ἀλλ' ἡ ὑπομονὴ αὐτῇ μεθ' ἧς οἱ Αὐστριακοὶ λαοὶ ἀπεδέχθησαν τὴν

κατάργησιν άσυνήθους πολιτεύματος, δέν ήτο παντάπασι σαμείον εύχαριστήσεως* έτι δέ μάλλον έχάρησαν αί μη Γερμανικαί εθνικότητες, ότι ήδύναντο τώρα νά επιδοθώσιν εις τάς ίδίας τάσεις μάλλον άκωλύτως. Η δ' άπόπειρα τής δολοφονίας (18 Φεβρουαρίου 1853), τήν όποιαν έπεχείρησεν ό εξ Ούγγαρίας Ίωσήφ Λιβενύης εναντίον του άυτοκράτορος, έν ώ περιπάτει επί των επάλλξεων τής πρωτευούσης, δέν υπήρξεν έπακολούθημα συνωμοσίας, άλλ' έγκληματική μόνον πράξις ίδιώτου* ούδέν ήττον υπήρξεν αξιοπαρατήρητον σημεϊον του επικρατούντος αναερασμου έν τή άλλως τοσούτον πιστή Αύστρία. Καί έθεωρήθη μέν ως οίωνός αίσιος, ότι τό παρά του Κοσσούθ ποτε κατορυχθέν πανάρχαιον τής Ούγγαρίας βασιλικόν στέμμα άνεκαλύφθη (8 Σεπτεμβρίου 1853), καί άπεδόθη πάλιν εις τόν άυτοκρατορεύοντα Αψβούργειον οίκον* άλλ' εις τήν χώραν ταύτην τής εκδικήσεως τό ξίφος είχεν άνοίξει παραπολύ βαθείας πληγάς, ώστε αδύνατον ήτο τό έθνος νά άποφασίση, όπως επί του τάφρου τής ευδαιμονίας, ευπορίας καί έλευθερίας αούτου εκτείνη καί δεχθή τήν χείρα τής συνδιαλλαγής. Προς τούτοις δέ ό αριθμός των έξορίστων καί φυγάδων πατριωτών ήτο παραπολύς, ώστε δέν ήτο εύκολον νά τραπή ένταυθα προς ήσυχον δρόμον τό έξοιδαϊνόμενον των παθών ρεύμα. Πολλάκις δέ τής άντιστάσεως τό κύμα τοσούτον άνέβαινεν ύψηλά, ώστε νέων έξεγέρσεων φόβος έπεκράτει. — Καί εις άλλας δέ χώρας είχεν ή Αύστρία δεινούς αντιπάλους νά καταπολεμήση, καί βαθέως έρριζωμέναις προλήψεϊς νά κατανικήση* άλλ' όμως δέν όπέφραξαν έντελώς ένταυθα, ως έν Ούγγαρία καί Ιταλία, τάς όδούς τής συνεννοήσεως καί συνδιαλλαγής* άνεγνώρισαν τήν καλήν θέλησιν τής κυβερνήσεως του νά θεραπεύση κατά μικρόν τάς έσωτερικάς πληγάς διά μεταρρύθμίσεων, αί δέ μεσαΐαι τάξεις επελάθοντο μετά χαράς καί εύχαριστήσεως των πλεονεκτημάτων, άτινα προσήνεγκον εις αούτάς ή διάλυσις των δεσμών τής γεωργίας καί ή κατάργησις τής περιωρισμένης έγγελου κτήσεως* μεγαλυπρεπής έν τή κοινωνία μεταλλαγή πασών των κτηματικών σχέσεων, τήν όποιαν ή κυβέρνησις μετά τινών δυσκόλων θυσιών κατώρθωσε νά ει-

σαγάγη. Καὶ εἶχον μὲν ἱκανὴν δύναμιν οἱ κατέχοντες ὑψηλὰς θέσεις καθολικοὶ ὑπεράλπειοι, οἵτινες ὡς ἰσχυρὰ Καμαρίλλα περιστοιχίζον τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, ὅπως βάλωσιν εἰς ἐνέργειαν ὀλέθριον μετὰ τοῦ παπικοῦ θρόνου *ἐνωτικῶς* (1856), καὶ διατηρήσωσιν αὐτὸ μέχρι τῆς σήμερον· ἀναγκασθήσαν ὁμῶς καὶ νὰ ἐπιτρέψωσιν, ὅπως παραχωρηθῇ εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους ἀμφοτέρων τῶν ὁμολογιῶν ἰσότης πολιτικῶν δικαιωμάτων πρὸς τοὺς καθολικοὺς καὶ ἐκουσία διαμόρφωσις τῶν ἀποβλεπόντων τὴν πίστιν καὶ τὰς κοινότητας αὐτῶν — Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ καὶ ἐν τῇ Αὐστρίᾳ δὲν ὑπῆρξε πλέον δυνατόν νὰ παραμείνῃ διαρκῶς ἡ μοναρχικὴ ἀπόλυτος ἐξουσία. Ὅτε λοιπὸν κατὰ τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον ἐξεδηλώθη σύμπαν τοῦ συστήματος τὸ ἐλαττωματικὸν εἰς μορφὴν τρομερὰν, ἡ δὲ παντελὴς τῶν οἰκονομικῶν συντάραξις ἀπέδειξε τὴν ἀνάγκην νὰ δημιουργηθῇ ἀντιστήκωμα καὶ ἐγγύησις ἕνεκα τῆς ἀμνηστίας τοῦ χρηματικοῦ καταστάσεως, ἀπανεμομένου συντάγματος τῆς αὐτοκρατορίας, τότε κατέστη πρόδηλον, ὅτι πολιτικὴ μόνον ἀναγέννησις ἡδύνατο νὰ σώσῃ τὸ κράτος ἀπὸ τῆς ἀβύσσου. Ἄλλῃ ἐν τούτοις τόσον ἰσχυραὶ ὑπῆρχον ἀκόμη αἱ παλαιαὶ θεωρίαι καὶ προλήψεις, ὥστε ὀλόκληρον ἔτος εἰσέτι κατεδαπανήθη εἰς ἡμιτελῆ βουλευμάτα καὶ δοκιμὰς, πρὶν εἰσελθουν μετ' εὐλικρινείας εἰς τὸν συνταγματικὸν βίον, πρὶν ἀποφασίσουν νὰ συμπαράλθωσιν τὸν λαὸν εἰς τὰ τῆς οἰκονομίας καὶ νομοθεσίας, καὶ ἀντὶ τῆς μοναρχικῆς αὐτοδεσποτείας νὰ καθιδρύσωσι δικαίαν ἐν κοινοβουλίᾳ πολιτείαν. Πρῶτον δὲ τὸ ἐλευθεριάζον ὑπουργεῖον Σμέρλιγγ ἐπέτυχε διὰ τοῦ πολιτεύματος τοῦ Φεβρουαρίου (20 Φεβρουαρίου 1861) νὰ εἰσαγάγῃ τὴν Αὐστρίαν εἰς τὴν σειρὰν τῶν συνταγματικῶν κρατῶν. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ μὲν Οὐγγαρία ἔλαβε πάλιν τὸν πρότερον αὐτῆς διοργανισμόν, ἐφ' ὅσον συνεδριάζετο μετὰ τῶν νέων, πᾶσαι δ' αἱ λοιπαὶ τοῦ στέμματος χώραι ἔμελλαν νὰ ἔχωσιν ἰδίαις διαίτας χάριν τῶν ἰδιαιτέρων ὑποθέσεων· τούναντίον δὲ τὰ κοινὰ συμφέροντα ἔμελλον νὰ διαπραγματεύωνται καὶ καταπράττωσιν εἰς βουλευτικὸν τοῦ κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν ἐν μέρει μὲν ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν μέρει δὲ αἱ διαταγαὶ ἐπεμπὸν ἀπεσταλμένους. Οὐδὲν ἥττον ἐχρειάσθη

σύμπασα τοῦ Σμερλιγγίου ἡ ἐνέργεια, ὅπως κατανικήσῃ τὴν ἀντίστασιν, τὴν ὁποίαν ἀντέταττεν ἡ παλαιὰ ἀριστοκρατία πρὸς τὴν ἰδέαν τῶν συνταγματικῶν τοῦ λαοῦ δικαιωμάτων, καὶ τὰ μὴ Γερμανικά φύλα πρὸς τὴν πολιτείαν τοῦ ὅλου τοῦ κράτους. Οὐ μόνον ἐν Οὐγγαρία, ἐνθα εἰργάζοντο πρὸς σύστασιν κράτους παντελῶς ἀποχωρισμένου τῶν κληρονομικῶν χωρῶν τῆς Αὐστρίας, καὶ τὸ ὁποῖον μόνον εἰς τὸν κοινὸν ὑπέρτατον ἄρχοντα ἐμελλε νὰ ἔχῃ σημεῖον ἐνώσεως (ἡ καλουμένη προσωπικὴ ἐνωσις), ἠγέρθη σφοδρὰ ἀντιπολίτευσίς κατὰ τοῦ συντάγματος τοῦ Φεβρουαρίου· ἀλλὰ καὶ ἐν Βοεμία, Γαλλικίᾳ καὶ ἄλλαις ἐπαρχίαις ἀντιπαρετάχθη τὸ ἐθνικὸν κόμμα μετὰ πλειοτέρας ἢ ὀλιγωτέρας σφοδρότητος, εἰς τρόπον ὥστε αἱ τῆς βουλῆς τοῦ κράτους ἐκλογαὶ ἀτελῶς μόνον καὶ μετ' ἐπιφυλάξεων ἐνηργήθησαν. Ἐν Οὐγγαρίᾳ μάλιστα ἡ ἐθνικὴ κίνησις μέχρι τοιοῦτου προέβη βαθμοῦ, ὥστε τὰ τῆς διοικήσεως καὶ δικαιοδοσίας πάντελως παρεμποδίσθησαν, ἀναρχία δὲ μετὰ τρομοκρατίας ἡνωμένη ἐπὶνεγκε κατάστασιν, ἥτις ὅθεν ἀπείχε πολὺ μακρὰν ἀνταρσίαις καὶ ἐπαναστάσεως. Ὅπως δ' ἐλθωσιν ὅσον οἶόν τε πρὸς ἐπικουρίαν τῶν δυσχερῶν σχέσεων, ἐδημιούργησαν ἐπὶ τέλους διπλὴν τοῦ συνόλου ἀντιπροσωπείαν εἰς τὴν στενωτέραν καὶ εὐρυτέραν τοῦ κράτους βουλὴν, οὕτως ὥστε ἐκείνη μὲν νὰ ᾖ αἰ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἰδέας τοῦ κράτους διὰ τὰς Γερμανοσλαβικὰς μόνον χώρας, αὕτη δὲ νὰ παριστᾷ τὸ ἐντελὲς τῆς αὐτοκρατορίας κοινοβούλιον, προστεθέντων τῶν Οὐγγρων ἀντιπροσώπων. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην δὲν ἔγεινε δυνατὸν ἄχρι τοῦδε (1865) νὰ εἰσαχθῇ τοῦ κράτους τὸ σύνταγμα, ὥστε παρέβλεπον ἐνίοτε τὴν δίκαιαν τοῦ συνόλου κράτους, ἄχρις οὗ συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Οὐγγρων.

§. 141. *Πρωσσία.* Εἰς τὴν Πρωσσίαν ἤρχισεν ὁ καιρὸς τῆς ἀντιδράσεως μετὰ τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ νέου συνταγματικοῦ χάρτου ὑπὸ Φριδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Δ'. τὴν 6 Φεβρουαρίου 1850. Ἀλλ' ἐκ τῶν λόγων καὶ φράσεων, μετὰ τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς συνώδευσε τὸν ὅρκον αὐτοῦ, ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς διανοίας του εἰς τὰ ἐνδότατα. Ἡ δυσμένεια δ' αὕτη πρὸς τὰξιν πολιτείας, ἥτις περιέκλειεν εἰς τοὺς φραγ-

μούς τοῦ νόμου τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐλέω Θεοῦ παραληφθεῖσαν βασιλικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἡ ἀποστροφή πρὸς τοὺς πρωτουργοὺς αὐτῆς διήλθε σύμπασαν τὴν κυβέρνησιν τοῦ Φριδερίκου Γουλιέλμου Δ'. Καὶ ἂν δὲν ἠκολούθει κατὰ πάντα τὰς ἐμπνεύσεις τῆς αμικρᾶς μὲν, ἀλλ' ἰσχυρᾶς μερίδος, ἥτις, διευθυνόντων τοῦ *Στάλ*, *Γέρλαχ*, *Βάγκερ* καὶ συντροφίας, προσεπάθει διὰ τοῦ ὀργάνου αὐτῆς τῆς *Νέας Πρωσσιακῆς ἐφημερίδος*, συνήθως «*Σταυροφορικῆς ἐφημερίδος*» καλουμένης, νὰ σκεπάσῃ τὸν δημόσιον ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ βίον ὑπὸ τὰς πτέρυγας ἀποτόμου ἀντιδράσεως, καὶ νὰ φέρῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων εἰς τὰς χεῖρας τῶν τιμαριωτικῶν· ἐν τούτοις ἐπὶ τοσούτον χρόνον μετέβαλλον, ἐξήλειπον καὶ ἡρμήνευσαν, ἄχρις οὗ σύμπας τῆς πολιτείας ὁ θεμελιώδης νόμος κατήντησεν ἄχρους τις καὶ ἀμβλεία τοῦ δικαίου συγγραφῇ, τῆς ὑποίας αἱ στενωχωρημέναι πολυστήμαντοι ἐκφράσεις παρείχον ἀφθόνως λαβὴν πρὸς βεδιασμέναν ἐρμηνείαν. Ἐν τῇ ἀνερευνήσει λοιπὸν τῶν ἐπικουρικῶν μέσων ἐναντίον τοῦ αὐθιγίου πνεύματος τῆς ἀνατροπῆς παρεκωλύθη τοῦ πολιτεύματος ἡ ἐντελής οἰκοδόμησις, κατηργήθησαν αἱ τῶν προτέρων ἐτῶν νομικαὶ μεταρρυθμίσεις, ἠκυρώθησαν οἱ κανονισμοὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως δι' ὀργανισμῶν τῶν δήμων, νομαρχικῶν συμβουλίων καὶ ἀντιπροσωπειῶν ἐπαρχιακῶν, καὶ ἀποκατεστάθησαν πάλιν τὰ προνόμια τῶν τάξεων, ἐπὶ νέων δὲ θεμελίων ἐγκαθιδρύθη τῆς ὑπαλλήλιας ἡ πλήρης ἐξουσία καὶ τῆς ἐκκλησίας ἡ ἱεραρχικὴ δύναμις. Καθ' ἑν δὲ μόνον ζήτημα ἐπέδιώξεν ἡ Πρωσσία εὐδαίμονα καὶ δημοτικὴν πολιτικὴν—εἰς τὴν ἐπέκτασιν καὶ ἐκ νέου διαμόρφωσιν τῆς ἐταιρίας τῶν δασμῶν, ἥτις καίτοι ἀντιμηχανωμένης τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς, ἀνενεώθη περαιτέρω ἐπὶ δώδεκα ἔτη (Ἀπρίλ. 1855). Καθησυχάσασα δ' ἐκ τῶν εἰρηνευτικῶν λόγων τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, ἐξηκολούθησεν ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις ὑπὸ τὸ ὑπουργεῖον *Martens* νὰ βαίνει θαρρᾶλέως τὴν ὁδὸν τῆς ἀντιδράσεως. Ὡς δὲ ἐν Ἀννοβέρφῳ καὶ Μεκλεμβούργῳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, προσέβη τὸ «τιμαριωτικὸν κόμμα», ἡ μικρὰ τῶν γεωκτημόνων εὐγένεια, σημαίνουμένη μετὰ τὴν εἰς τὰ στόματα τῶν τυχοδιωκτῶν τρέχουσαν ἐλπίσιν «πᾶς εὐγένει», προσέβη,

λέγω, εἰς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ πολιτικοῦ βίου, καὶ προστιθέμενον εἰς τὴν αὐλὴν, εἰς τῶν ἀνωτέρων ἀξιοματικῶν τὴν τάξιν καὶ τοὺς ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ὑπαλλήλων ὁμόφρονες, προσεπάθει πάλιν νὰ εἰσγάγῃ τὸν Πρωσσιακὸν τῆς πολιτείας βίον εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς παλαιᾶς ἀπολυτοπροσύντης καὶ τὸ προνομιστικὸν τῶν τάξεων. Ἡ δὲ τῆς ὑπισθοδρομήσεως κίνησις οὐκ ἦν μόνον ἐκωλύετο εἰς τὴν πυρίαν αὐτῆς· οἱ δημοκρατικοὶ διήγον μακρὰν τοῦ πολιτικοῦ βίου καὶ τὸ ἐλευθεριάζον συνταγματικὸν κόμμα προσεπάθει νὰ τιμωρῇ τὰς ψευδεῖς τῶν ἐναντίων διαβολὰς δι' αὐταπαρνήσεως καὶ πλήρους πεποιθήσεως φιλοπροσύντης. — Ἐνεκα λοιπὸν τῆς ὑπερισχυούσης βροπῆς τῆς τιμαριωτικῆς μερίδος ἐπὶ τῆς Πρωσσιακῆς πολιτικῆς ἦτον εὐνόητον ὅτι ἐν τῷ Ῥωσσιῳ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν πολέμῳ τὸ ἀναγκοσύλιον τοῦ Βερολίνου δὲν ἐμελλε νὰ παρασυρθῇ πρὸς οὐδένα πόλεμον κατὰ τοῦ ἀδυναστοῦ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν. Οὐδὲν ἦν τὸν δὲν ἐπροχώρησε καὶ ὁ Ῥωμαντικὸς ὑπὲρ τῆς παλαιᾶς συμμάχιας ἐνθουσιασμός ἐπὶ τοσούτον, ὥστε νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῆς Ῥωσσίας. — Μὴνὰς τινος μετὰ τὴν διομολόγησιν τῆς ἐν Παρισίοις εἰρήνης παρέρυθη ἡ Πρωσσία πρὸς παρασκευὰς πολεμικὰς ὑπὸ τινος συμβάντος μικροῦ λόγου ἀξίου, τῆς τῶν βασιλικῶν ἐπαναστάσεως ἐν τῷ πριγκιπάτῳ τῆς *Ελβετίας Νεοβούργῳ*. Ἐπελθούσης δι' εἰρηνικῆς τῶν ἐρίδων διαλύσεως τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Ναπολέοντος, οἱ μὲν αἰχμαλωτισθέντες βασιλικοὶ (*royalistes*) ἡλευθερώθησαν, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας κατέλιπε τὰ ἐπὶ τοῦ Νεοβούργου δικαιώματα αὐτοῦ (Μάϊ. 1857). Μετὰ δὲ τὸν μικρὸν θρίαμβον, τὸν ὅποιον ἀπῆλαυσεν ὁ βασιλεὺς, ἀπελευθερωθέντων τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ εἰς τὸ Βαλτικὸν Νεοβούργον, ἀπεχώρησεν ὁ Φριδερίκος Γουλιέλμος Δ'. ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ πολιτικοῦ βίου. Ἡ ἀντίθεσις τῶν ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς πρὸς τὰς περὶ τοῦ θείου δικαίου τῶν βασιλέων δοξασίας αὐτοῦ, ἥτις κατὰ τὰ ἔτη 1848 καὶ 1849 τοσούτον τραχέως ἐνεφανίσθη, εἶχε κατὰ πρῶτον συνταράξει καὶ καταβάλλει τὸ ὑψιπετὲς αὐτοῦ πνεῦμα· ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ χρόνου εἶχεν ἐμφωλεύσει εἰς τὸν ψυχικὸν αὐτοῦ βίον τὴν βιβρώσκων σκώληξ τῆς καταστροφῆς καὶ καταμαρᾶναι τὴν παιδρότητα καὶ ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς. Καίτοι δὲ

λαβὼν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἐπιδῇ τὴν ἐπανάστασιν ναυαγοῦσαν εἰς τὴν ἰδίαν ἐαυτῆς ὑπερφολὴν, οὐδὲν ἤττον ἢ πληροφώρα ὅτι ἐξηκολούθουν εἰσέτι νὰ ζῶσι τὰ ἀξιώματα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο πάλιν νὰ ἐξαφθῶσιν ἐκ τῆς καιούσης τέφρας ὡς καταβύθιστος φλόξ, περιεκάλυψε τὸ φθινόπωρον τοῦ βίου αὐτοῦ μετ' ἰνδαλμάτων σκυθρωπῶν. Ἡ δ' ἐξασθένεισις τῆς Ῥωσσίας διὰ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, καὶ ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου, τὸν ὅποιον ἡ αὐλὴ καὶ σύμπασα τῶν εὐπατριδῶν ἡ ἑταιρία εἶχον λατρεύσει ὡς προστάτην ἑαυτῶν, ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὴν περὶ τοῦ κόσμου βαρύθυμον αὐτοῦ θεωρίαν· νῦν δ' εἶχε καταβράχῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὸ τελευταῖον πρόχωμα κατὰ τῆς ἐπαναστατικῆς πλημμύρας. Ἦδη λοιπὸν κατὰ τὸν Ὀκτώβριον (1857) ἐφάνησαν τὰ προοιωνίσματα πάθους ἐγκεφαλικοῦ, ἐπαυξηθέντος μετ' ὀλίγον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς κυβερνήσεως. Ὁθεν κατὰ πρῶτον μὲν διώρισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ *Γουλιέλμον τῆς Πρωσσίας* τοποτηρητὴν μετὰ βασιλικῆς πληρεξουσιότητος, οὐδεμιᾶς δ' ἐπελθούσης βελτιώσεως εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς υἱείας του, ἀνέθηκεν ἔπειτα κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1858 εἰς τὸν ἀδελφὸν τὴν πλήρη τῆς κυβερνήσεως ἐξουσίαν ὑπὸ τὴν προσωνομίαν *πρίγκηπος κυβερνήτου*, συγκατατεθέντων εἰς τὸ πολιτικὸν τοῦτο βούλευμα μετὰ δύο ἐβδομάδας ἀμφοτέρων τῶν οἰκῶν τῆς βουλῆς τοῦ κράτους (20 Ὀκτωβρίου). Ὁ δὲ Φριδερίκος Γουλιέλμος ἐπεχείρησε μετὰ τοῦτο περιήγησιν εἰς τὴν Ἰταλίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς συζύγου του, ἥτις ὅμως οὐδεμίαν ἐπήνεγκε θεραπείαν εἰς τὸ ἐξησθενισμένον αὐτοῦ πνεῦμα. Ἡ ἔκρηξις ὅμως τοῦ Ἰταλικοῦ πολέμου ἠνάγκασε μετ' ὀλίγον τὸ βασιλικὸν ζεῦγος νὰ ἐπανακάμψῃ πρὸς τὴν πατρίδα· καὶ λοιπὸν τὴν 23 Νοεμβρίου 1859 εἰσῆλθε πάλιν ὁ Φριδερίκος Γουλιέλμος εἰς τὸ ἡγαπημένον αὐτοῦ Πανσέλυπον (Sanssouci), ὅπως μὴ καταλίπῃ ποτὲ πλέον αὐτό. Κατὰ δὲ τὸν Αὐγούστον τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐχειροτέρευσε τὴν κατὰστασιν του δι' ἐπανειλημμένων τοῦ ἐγκεφάλου προσβολῶν, οὕτως ὥστε ἐξέλειπεν ὁσημέραι πλείοτερον ἢ συνείδησις. Εἰς τὸ τρομερὸν δὲ τοῦτο μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου με-

παίχμιον διατηρήθη ὑπὲρ τὸν ἕνα εἰσέτι ἐνιαυτὸν ὁ Φριδερίκος Γουλιέλμος Δ'. Μόλις δὲ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους, προσήγγισεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀπαλλαγὴ. Τὴν νύκτα λοιπὸν πρὸς τὰς 2 Ἰανουαρίου 1862 ἡ ἀνευ συνειδήσεως κατάστασις αὐτοῦ μετέβη εἰς τὸν θάνατον.

§ 142. *Ἡ νέα ἐποχή.* Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ εἶχε διευθύνει τὴν κυβερνήσιν κατ' ἐλευθέρια φρονήματα ὁ πρίγκηψ κυβερνήτης, καὶ θέσει τέρμα εἰς τὸ ψευδὲς φάντασμα τῶν συνταγματικῶν ἰδρυμάτων. Ἦδη τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ ἡ ἐκλογὴ, γνωστῶν τῶν πλείστων ὡς ἀνδρῶν ἐλευθεροφρονούντων, ἀπέδειξεν ὅτι *νέα ἐποχὴ* ἔμελλε νὰ περιμείνῃ τις ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πρωσσοῦ συντάγματος. Ἐκτὸς τοῦ πρίγκηπος τοῦ *Όχενχόλτερν Σιγμαρινγγέου*, ὅστις ἦτο κορυφαῖος καὶ διὰ τοῦ θρησκευματος αὐτοῦ ἐφαίνετο παρέχων εἰς τοὺς καθολικοὺς ἐγγύησιν περὶ τῆς πολιτικῆς ἰσότητος ἀμφοτέρων τῶν ὁμολογιῶν, ὑπῆρχον μετὰ τῶν συμβούλων τοῦ στέμματος ὁ Αὐερσθάλτης, Σχλεϊνίκιος, Βέθμανν Ὁλλβέγης, Φλόττουελλ καὶ τινα χρόνον μετὰ ταῦτα ὁ κόμης Σχουερῖνος. Μετὰ χαρὰς δὲ καὶ πεποιθήσεως εἶχε χαιρετίσει ὁ Πρωσσικὸς λαὸς κυβερνήτην, ὅστις εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸ εὐκίνητον τοῦ πνεύματος τοῦ ἀδελφοῦ δι' ἀνδρικοῦ χαρακτήρος, ἀντὶ δὲ τῶν ρομαντικῶν θεωριῶν καὶ ἀναρμόστων πρὸς τοὺς καιροὺς ἰδεῶν τοῦ Φριδερίκου Γουλιέλμου Δ' εἶχε φέροι μεθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου νοῦν πρακτικόν, στρατιωτικὴν εὐθύτητα καὶ βλέμμα ὁξὺ ἐπὶ τῶν ἀληθινῶν τοῦ βίου πραγμάτων. Μετ' ὀλίγον δ' ἐξεδηλώθη εἰς τὸ σύνολον τοῦ δημοσίου βίου, εἰς τὸν τύπον, εἰς τὰς βουλὰς, εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπιμιξίαν, πόσον ἀνεπτύχθησαν τῆς ἐλευθερίας αἱ πτέρυγες, ἀφοῦ ὑπεχώρησεν ὁ βαρὺς ἐφιάλτης, ὅστις ἐπέζεε τοῦ λαοῦ τὸ στῆθος, ἀφοῦ νεκρὰ τῆς αὐγῆς φαιδρότης διεσκόρπισε τὴν σκοτεινὴν τῶν νεφῶν ἀτμόσφαιραν. Καὶ τὸ μὲν δημοτικὸν κόμμα ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἄχρι τοῦδε ὑποχωρήσεως καὶ ἀδρανείας αὐτοῦ, συνενωθέντων δὲ τῶν μετριοτέρων καὶ φρονιμωτέρων ἐξ αὐτῶν μετὰ τῶν ἀρχαίων ἐλευθεροφρόνων εἰς ἀμερίδα τῆς προόδου, νέαν ἔλαβεν εἰς τὰ ἐμπρὸς ὧθησιν ὁ δημοσίος βίος. Ἐτρέφοντο δὲ μετὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ πολίτευμα ἔμελλε νὰ οἰκοδομηθῇ

κατ' ἐλευθέρια φρονήματα, καὶ ὅτι πρὸ πάντων τῶν εἰπατρι-
δων ἡ βίβλη, ἥτις ἐν τῇ ἀσκόπῳ αὐτῆς συνθέσει κατεκώλυε
πάναν ἀνάπτυξιν ὡς μέγα βάρος μολύβδου, ἐμελλε νὰ λάβῃ
συμφωνίους πρὸς τὴν ἐποχὴν μεταρρυθμίσεις. Καὶ ἄφου δὲ ὁ μέ-
χρι τοῦδε πρίγκιψ κυδερνήτης ἀνέβη τὸν θρόνον ὡς βασιλεὺς
Γουλιέλμος Α', ἐξηκολούθησεν εἰσέτι ἡ ἑμόνοια καὶ συνεννόη-
σις. Ἀλλ' ἤδη διαρκούντος τοῦ ἔτους 1861 συνέβη τροπὴ κα-
ταφανής. Το πρόγραμμα τοῦ αὐτοῦ Πρωσσία Γερμανικοῦ κόμμα-
τος τῆς προόδου ὑπεδήλωσε σκοποὺς καὶ τάσεις, αἵτινες δὲν
ἦσαν εἰς ἀρμονίαν πρὸς τὰς δυναστικὰς τοῦ μονάρχου δοξασίας.
Πολιτεία δικαία καὶ συνταγματικὴ μετ' εὐκινήτου ἐν κοινοβου-
λίῳ βίου, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ κόμματος τῆς προόδου, ἀντέ-
κειτο πρὸς πάσας τὰς παραδόσεις καὶ θεωρίας τοῦ βασιλεύον-
τος Ὀγενζόλλερνικοῦ οἴκου, ὅστις κατῆγε μὲν τὸ στέμμα ἐκ
τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, ἀνεκέρυττε δὲ ἐκφρασιν ἀξιοπρεπῆ τοῦ
μοναρχικοῦ ἀξιώματος, τὴν προσωπικὴν κυδέρνησιν τοῦ ὑπερ-
τάτου στρατιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἄρχοντος. Καὶ ναί μὲν ὁ βα-
σιλεὺς ἐδίωκε τὴν πρώτην ὄθησιν εἰς ἅπαν τὸ πολιτικὸν πρό-
γραμμα, οὐδὲν ἦττον ἡσθάνετο ἑαυτὸν εἰσέτι προσβεβλημένον
ὑπὸ τῆς ἐπιμόνου τοῦ κόμματος ἀπαρνήσεως, ὅπως ἐπικυρώσῃ
συμπληρωματικῶς τὴν πρὸ αὐτοῦ ἐπιχειρηθῆσαν διοργάνωσιν
τῆς τάξεως τοῦ στρατοῦ, καὶ παράσχῃ τοιοιτοτρόπως νόμιμον
κῆρς εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἄχρι τοῦδε κανονισμοῦ τῆς
πολιτοφυλακῆς καὶ τὴν τριετὴ θητείαν τῶν εἰς τὸ πεζικὸν κα-
λουμένων ἀνδρῶν μετὰ τῆς προστεθείσης ἐπαυξήσεως τοῦ προ-
ϋπολογισμοῦ ὅ ὃ ἐκ τῶν συμβάντων τούτων προελθὼν ἀνα-
θεματὸς ἐπετάθη προσέτι διὰ τῆς ἀποπέρας τοῦ φαιτητοῦ Ὀ-
σχάρ Βέκκερ ἐν Βαδενδόδη (14 Ἰουλίου 1861). Καὶ ἂν τὸ
ἐγκληματικὸν ἐπιγένημα, κατὰ τοῦ ὁποῦ σόμπασα ἡ Γερμα-
νία μετὰ μεγίστης ἐξεφράσθη ἀγανακτήσεως, δὲν ἦτον ἱκανὸν
νὰ ἐξωθήσῃ τὸν βασιλέα πρὸς ἀντιδραστικὰ βουλευμάτα, ἐ-
νεῖθεν οὐδὲν ἦττον ἐν τῷ τοιούτῳ ἐπενέργειαν τοῦ ἀπὸ τῆς
θερησιᾶς ἀποτραπέντος καὶ πρὸς τὰ αἰσθήματα τῆς νομιμο-
φροσύνης ἀποξενωθέντος πνεύματος τῆς ἐποχῆς, πρὸς τὸ ὁ-
πιον ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ τὸ καθήκον καὶ ἡ συνειδήσις νὰ ἀν-

τενεργήσῃ παντὶ σθένει. Ἡ δ' ἐν Καϊνιξβέργῃ τὴν 18 Ὀκτωβρίου πομπώδης αὐτοῦ στέψις ἐμελλε νὰ ποιήσῃ φανεράν εἰς τὸν κόσμον τὴν περὶ μοναρχικῆς κυβερνήσεως δοξασίαν αὐτοῦ. Ἐπίτηδες δὲ τοσοῦτον ἐτόνιζεν εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ τὴν ἀέλιφ Θεοῦ βασιλείαν, τοσοῦτον ἐμφατικῶς ἐξέφερε διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ οἱ κυριάρχαι τῆς Πρωσσίας παρέλαβον ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ στέμμα των, καὶ ὅτι αἱ βουλαὶ τῆς διαίτης τοῦ τόπου ἦσαν κεκλημέναι ὅπως βουλευώνται μετὰ τοῦ βασιλέως. Οὕτω λοιπὸν διεχαράχθη ὁδός, ἥτις ἀναγκαιῶς ἐμελλε νὰ φέρῃ τὴν κυβερνήσιν εἰς δεινὴν σύγκρουσιν πρὸς τὸ κόμμα τῆς προόδου καὶ τοὺς ὑπαδούς τῆς νομίμου καὶ συνταγματικῆς πολιτείας. Ἦδη λοιπὸν κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1862 ἡ πρότασις τῆς βουλῆς τῶν ἀπεσταλμένων, ὅτι ἡ κυβερνήσις πρέπει νὰ ἀπέχῃ τοῦ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν προϋπολογισμόν τῆς δαπάνης ἐπὶ πλείοτεράς εἰδη, ἐπήνεγκε τοιαύτας διενέξεις μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ τόπου, ὥστε τὸ ἱκανῶς φιλελεύθερον ὑπουργεῖον ἀπεχώρησε τῶν πραγμάτων, καὶ διελύθη τῶν ἀπεσταλμένων ἡ βουλή. Ἡ δὲ σύγκρουσις ἐπηυξήθη πλείοτερον, ὅταν αἱ προσεχεῖς ἐκλογαὶ ἀπέδωκαν ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως, ἡ δὲ πλειοψηφία τοῦ βουλευτηρίου ἐπέστρεψεν ἐνισχυθεῖσα κατὰ τὸν ἀριθμὸν (Μαΐ. 1862), ἐνδυναμωθείσα καὶ ἐπιταθεῖσα ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς ὑπερίσχυσής πλειονότητος τοῦ ἔθνους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὑπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας οὐδαμῶς προσεδοκᾶτο, ὅτι ἐμελλον νὰ διαλυθῶσιν αἱ μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς νομοθετοῦσης δυνάμεως περὶ τῶν οἰκονομικῶν ἔριδες· καθόσον μάλιστα ἀπολυθέντος τοῦ ὑπουργοῦ Ἐϋδτ, ὁ βασιλεὺς ἐξέλεξε τοὺς συμβούλους τοῦ στέμματος ἐκ τῆς τιμαριωτικῆς μερίδος, διορίσας κορυφαῖον τοῦ ὑπουργείου τὸν εὐπατρίδην (τανὺν κόμητα) Βίσμαρκ, ἡ δὲ μεταρρύθμισις τοῦ στρατιωτικοῦ διοργανισμοῦ κατὰ τὰ σχέδια τοῦ βασιλέως οὐδεμίαν εἶχε νὰ ἐλπίσῃ συναίνεσιν καὶ κύρωσιν ἐκ μέρους τοῦ βουλευτηρίου, ἐπηκολούθησαν εἰσέτι καὶ ἄλλαι περαιτέρω διαλύσεις καὶ ἀναβολαί, χωρὶς νὰ ἐκλίπῃ διὰ τούτων ἡ ἐλαττωθῇ ἡ διχόνοια. Δὲν εἶχε δ' εἰσέτι κατορθωθῇ συμβιβασμὸς μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ, ὅταν ἐ-

Ξεράφγη ὁ πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὰ δυνάμειδα τῆς Γερμανίας κρᾶτε πόλεμος, καθ' ἣν τὰ ἐνδοξα τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ κατωρθώματα ἐδημιουργήσαν δευτέραν ἐκείνῃ ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ παλαιὰ φιλονεικία θέλει εὐρεῖ τὸ τέλος αὐτῆς ἐπὶ σκοπῶν ὑψηλοτέρων.

§ 143. *Σλεσβικὸν καὶ Ὀλστεϊνον.* Ἐναντίον τῆς ἀπ' αἰώνων ἰσχυρῆς ἐν Σλεσβίῳ καὶ Ὀλστεϊνῷ τάξεως τῆς τοῦ θρόνου διαδοχῆς, καθ' ἣν ἡ ἀρχὴ ἐμελλε νὰ μεταβῇ κατὰ τὸ δίκαιον τῆς πρωτοτοκίας εἰς τὸ ἀρρεν γένος ἐξασφαλισθῇ διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης τῆς 8 Μαΐου 1852 εἰς τὸν Δανὸν πρίγκηπα Χριστιανὸν τοῦ Σονδερχούργου καὶ Γλυκξβούργου, ὅστις ἦτο προωρισμένος διάδοχος τοῦ κυβερνήτος ἀτέκνου βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας Φρειδερίκου τοῦ 3', ἐξασφαλισθῇ, λέγω, καὶ ἡ μέλλουσα προσθήκη τῆς ἐν ταῖς δυνάτεσι Σλεσβίκου καὶ Ὀλστεϊνοῦ κυριαρχίας, ὅπως δόθῃ ἐγγύησις τῆς ἐκκεραιότητος τῆς Δανικῆς μοναρχίας. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν σύμβασιν ταύτην τοῦ Λονδίνου ἐδημιουργήθη νέα τάξις διαδοχῆς ὡς πρὸς τὸ βασιλείονα τῆς Δανιμαρκίας, ἥτις δὲν εἶχεν ὡς πρὸς τὰ δυνάτα νόμιμον κύρος, καθότι δὲν εἶχε μὲν προτεθῇ πρὸς ἐπιψηφίσιν εἰς τὴν βουλὴν, εἶχε δ' ἀπερρίμθῃ παρὰ πᾶσι πλησιέστατα ἐχόντων δικαιώματα συγγενῶν τοῦ ὀνόματι Ὀλστεϊνοῦ Λύγαυτεμβούργου. Ὅστιν λοιπὸν ἤρξατο πρὸς τὰ δυνάτα Σλεσβικὸν καὶ Ὀλστεϊνὸν κατὰστασις ἐμπόλεμος, ὅποια παρ' ἐχθροῦ μόνον νικηφόρου εἰς κυριευθείσας καὶ καθυπερταχθείσας χώρας συνήθως ἀσείεται. Μετὰ μικροπρεπούς θ' ἀποστροφῆς κατέβληθον καὶ κατεδίωκον πᾶσαν ὀρμὴν ἐθνικῆς συνειδήσεως, διερρήγνυσαν πάντα δεσμὸν συνδέοντα τὸ ἐγκαταλειμμένον ἀδελφικὸν φῶλον μετὰ τῶν ὁμογενῶν λαῶν τῆς μεσημβρίας, καὶ κατέπνιγον πᾶσαν τοῦ παρελθόντος ἀνάμνησιν. Δανὶ στρατιῶται ἦσαν διεσκαρπισμένοι καθ' ἅπασαν τὴν πέραν τοῦ Ἀλβίου χώραν, ὅπως παρέχῃσι τὴν ἀπαιτουμένην ἰσχύν εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀρχὴν τῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν ὑπαλλήλων, ἐν ᾗ τῆς χώρας οἱ παῖδες ἀπῆγοντο πέραν τῆς θαλάσσης, ὅπως ἐν Δανικαῖς φρουραῖς λησμονῶσι τὴν πατρίδα ἢ κρατῶνται ὡς δμηροί. Κατὰ δὲ τοὺς ἐνιαυτοὺς τῆς ἀντιδράσεως, ὅτε ὁ Γερ-

μανηκός λαός είχε κατακαμφθῆ, ἔκαμιν ἡ Δανικὴ κυβέρνησις τὴν ἀπόπειραν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον τῆς αἰρήνοποιήσεως ὡς πρὸς σύμπαν τὸ βασιλεῖον διὰ πολυτεύματος συνόλου τοῦ κράτους (1854 καὶ 1855). Ὑπεράνω λοιπὸν τῆς Δανικῆς ἐν Κοπεγχάγῃ βουλῆς καὶ ὑπεράνω τῶν ἐπαρχιακῶν τάξεων τοῦ Σλέσβιου καὶ Ὀλστεινίου Λαυεμβούργου ἐμελλε νὰ ὑπάρχῃ Συμβούλιον τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον διὰ τεχνικῶν ἐκλογῶν καὶ βασιλικῶν διακριτικῶν ἦτο συντεθειμένον κατὰ τινὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε τὰ δοκάζοντα ἐπρεπε πάντῃτε νὰ μετονομήθωσι. Τὸ πολίτευμα λοιπὸν τοῦτο τοῦ κράτους ἐπετύπωσεν εἰς τὰ δοκάζοντα Δανικὴν γλῶσσαν, στρατὸν καὶ στόλον, ἄσμοι, ταχυδρομεία, νόμισμα κ. τ. ἐξ. ἐμελλον νὰ ᾖναι Δανικὰ. Ὁ παλαιὸς δεσπότης εἶχε διακοπῇ τὸ Σλέσβιον καὶ Ὀλστεινὸν καὶ Λαυεμβούργον ἐμελλον νὰ θεωρῶνται εἰσέτι μόνον ὡς διεσπασμένα μέλη τῆς Δανικῆς μοναρχίας μετὰ τῆς Γιουτλανδίας καὶ τοῦ νησιωτικοῦ κράτους. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χαλεποὺς τούτους χρόνους δὲν ἀπεβλήθη τὸ Γερμανικὸν φρόνημα πρὸς βορρᾶν καὶ Ἀλβίον οὐδὲ κατέπεισε τὸ θῆρος. Ἀπεσταλμένοι τοῦ Σλέσβιου καὶ Ὀλστεινίου ἐζητήσαντο εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους νὰ καθιερωθῇ τὸ σύνταγμα τῆς συνόλου ἐπικρατείας εἰς τῶν δοκάζοντων τάς τάξεις (Μάρτ. 1856). Ἀπερρίφθη δὲ τῆς αἰτήσεως αὐτῶν πρὸς τῶν ἀνω, διεμαρτυρήθησαν ἐναντίον τοῦ κύρους τοῦ πολιτεύματος. Το βῆμα δὲ τοῦτο πᾶρθε καὶ τῆς μεγάλης τῆς Γερμανικῆς δυνάμεις νὰ ἐρωτήσῃ πῶς ἔχουν τὰ τῆς πληρώσεως τῶν ποτὲ διωμολογηθεισῶν ὑποχρεώσεων. Ἐντεῦθεν δὲ προέκυψεν ἀνταλλαγὴ ἐγγράφων, ἐπὶ ἐν ἑταρ παραταθείσα, ἄχρις οὗ τέλος ἡ ὑπόθεσις ἐφῆρθη πρὸς τὴν ἑμοσπονδίαν (Οκτώβρ. 1857). Αὕτη λοιπὸν μετὰ μακρὰν διάμεψιν ἐκήρυξεν ὅτι τοῦ συνόλου τὸ πολίτευμα ἦν ἥσαν ἔγκειτον ὡς πρὸς τὸ Ὀλστεινὸν καὶ Λαυεμβούργον, καὶ ἀπῆλθε τὴν αὐτοῦ καταργήσιν. Καὶ ἐντέτεινε μὲν ἐπὶ μακρὸν ἡ Δανιμαρκία, ἵνα μὴ ἐκτελέσῃ τὸ ψήφισμα, πρῶτον δ' ὅταν ἡ διατα τῆς ἑμοσπονδίας ἠπείληγε νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὴ, κατέστησαν μὲν ἄκυρον ὡς πρὸς τὸ Ὀλστεινὸν καὶ Λαυεμβούργον καὶ πολίτειαν τοῦ κράτους, διεκήρυξαν ὅμως ὅτι ἤθελον ἔχει πλήρη

αὕτη κύρος διὰ τὸ Σλέσβικον, καὶ ὅτι, καθόσον ἀφορᾷ τὸ Ὀλστεϊνον, ὡς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ, ἅμα δὲ τὸν πόλεμον, τὸ ναυτικὸν καὶ τὰ οἰκονομικὰ μόνον πρὸς τὸν βασιλέα ἐμελλον νὰ ἦναι ὑπεύθυνοι οἱ ὑπουργοὶ (Νοέμβρ. 1858). Κατὰ τὴν διάταξιν λοιπὸν ταύτην ἐξηκολούθει καθ' ἅπαντα τὰ οὐσιώδη ἄρθρα ἡ βασιλικὴ πληρεξουσιότης, πλὴν τῆς ἀντιπροσωπείας τῶν Ὀλστεϊνέων καὶ Δανευξουργέων ἐν τῷ συμβουλίῳ τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον μετεποιήθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς ἀκοινοβούλιον τοῦ Βιδέρας. Οὕτω λοιπὸν ἐπραγματοποιήθη ἡ συσσωμάτωσις τοῦ Σλεσβίκου ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος. Ἐν τούτοις αἱ Ὀλστεϊνικαὶ τάξεις ἠρνήθησαν τὴν παραδοχὴν τῆς ἀπατηλῆς ταύτης συνθήκης, καὶ προέτειναν σχέδιον διοργανώσεως, ἐν ᾧ τὸ θεμέλιον ἀπετέλει ἡ πλήρης αὐτονομία τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς μοναρχίας, καὶ ὑπεδεικνύετο τὸ παλαιὸν δικαίωμα τῆς συνενώσεως τοῦ Σλεσβίκου καὶ Ὀλστεϊνου (Μάρτ. 1859). Ἀλλὰ περὶ τούτων δὲν ἤθελον παντελῶς νὰ ἀκούσωσιν ἐν Κοπενάγῃ ἡ Δανιμαρκία καὶ τὸ Σλέσβικον νὰ ἐνωθῶσιν εἰς ἓν κράτος τοῦ Βιδέρας ὑφ' ἐν πολίτευμα, καὶ τὸ Ὀλστεϊνον νὰ προστεθῇ μὲν εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ νὰ κυβερνᾶται κατὰ συμφέροντα Δανικὰ, οὗτος ἦτον ὁ σκοπὸς, τὴν ὁποῖον ἐπεδίωκε τὸ ἐπικρατοῦν κόμμα. Διπλωματικὴ δὲ διακινώσεων ἀνταλλαγὴ, ἐπὶ ἑτῇ ἐξακολούθησά, δὲν ἀπέτρεψε τοὺς Δανοὺς ἀπὸ τῆς προθέσεως αὐτῶν καὶ πρῶτασις μάλιστα μεσιτεύσεως τοῦ Ἀγγλοῦ ὑπουργοῦ Ρούσελ οὐδαμῶς ἔγεινε δεκτὴ. Τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Κοπενάγης ἐγκατέστησεν ἕνεκα τοῦ Ὀλστεϊνου ἐπαρχιακὴν κυδέρνησιν ἐν Πλαίνῃ (Ἰανουάρ. 1863), καὶ ἐξέδωκε γνωστοποίησιν, δι' ἧς ἀνεκηρύττετο ἡ συνένωσις τοῦ Σλεσβίκου μετὰ τῆς Δανιμαρκίας ὑφ' ἐν πολίτευμα (30 Μαρτίου 1863), καταβιβάζομένων μέχρις ἐλαχίστου τῶν δικαιωμάτων τῶν Ὀλστεϊνικῶν τάξεων. Τότε λοιπὸν ἀπεφάσισε τέλος ἡ δίαιτα τῆς ὁμοσπονδίας νὰ προβῇ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀπειλουμένης ὀριστικῆς ἐνεργείας (1 Ὀκτωβρίου.)

§. 144. *Ἡ πορεία τῶν ὅπλων.* Ἀλλὰ τὸ πεπρωμένον ἀπέκοψε τὸ ἄδικον σχέδιον. Πρὶν ἔτι δυνηθῶσι νὰ ἐπιτελέσῃσι τὸ ἔργον, κατέλαβε τὸν βασιλέα θάνατος ἀπροσδόκητος.

Νῦν δ' ἀνέβη τὸν θρόνον (14 Νοεμβρίου 1863) ὁ διὰ τῆς ἐν Λονδίῳ συνθήκης διάδοχος ὠρισμένος ἀέκ πρωτοκόλλου πρίγκηψ ὡς Χριστιανός Θ', καὶ ἐξετέλεσε τὸν νέον τοῦ πολιτεύματος νόμον, παροτρυνόμενος ὑπὸ τῶν Κοπεναγαίων. Συγχρόνως ὅμως ὁ κληρονομικὸς πρίγκηψ τοῦ Αὐγούστου-βούργου Φριδερίκος, εἰς τὸν ὅποιον εἶχε μεταφέρει τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ὁ πατήρ, κατέλαβεν ὡς δούξ Φριδερίκος Η'. διὰ τοῦ κηρύγματος τῆς 16 Νοεμβρίου τὴν κυβέρνησιν τῶν ἡνωμένων δουκάτων τοῦ Σλεσβίκου καὶ Ὀλστείνου, καὶ παρεσκευάσθη νὰ καταστήσῃ διὰ παντός τρόπου τὸ δίκαιόν του ἔγκυρον. Ὁ δὲ Γερμανικὸς λαὸς, κατανοῶν τὸ σπουδαῖον τῆς εὐκαιρίας ταύτης ὑπεστήριξε παντὶ σθένει τὸ δίκαιόν του. Ἐκ δὲ τῶν βουλῶν, τῶν ἐταιριῶν καὶ τῶν συνελεύσεων τοῦ λαοῦ, ἐξηγγέλθη πρὸς πάντας ἡ σοφὰρὰ παραίνεσις, ὅπως ἐργαθῶσι νὰ εὕρῃ τὸ πρὸς βορρᾶν ἀδελφικὸν φύλον τὸ δίκαιον αὐτοῦ, καὶ ἀποδοθῶσι τὰ δουκᾶτα ὑπὸ τὸν πάτριον αὐτῶν ἡγεμόνα εἰς τὴν μεγάλην πατρίδα, εἰς τὴν ὅποιαν ἀνῆκον ἔνεκα τῆς κοινῆς γλώσσης καὶ καταγωγῆς. Καὶ τὸ μὲν ἄσμα αὐτοκρατορικὸν καὶ Ὀλστείνον ὑπὸ θαλάσσης περικλυζόμενα κατήντησε τρόπον τινὰ ἕνους ἐθνικῆς· συμπάντων δὲ τὰ ὅμματα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τοῦ ἀναερασμοῦ πρὸς τὸ Φραγκοῦρτον ἦσαν ἐστραμμένα. Περιέμενον δὲ καὶ ἐπεθύμουν νὰ καταλάβῃ προηγουμένως ἡ διαιτὰ τῆς ὁμοσπονδίας τὰ δουκᾶτα διὰ ἀδόγματος κατοχῆς· ἀλλ' ἐπεινῇ ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἀνάγκαν, ἥτις καὶ ἐξετελέσθη κατόπιν παρευθῆς. Ἡδὴ λοιπὸν τὴν 7 Δεκεμβρίου 1863 διεῖδον τὸν Ἀλβιν Σαξονικὰ καὶ Ἀννοβερικὰ τῆς ὁμοσπονδίας στρατεύματα, ὅπως καταλάβωσι τὸ Ὀλστείνον καὶ Λαυεμβούργον. Οἱ δὲ Δανοὶ κατέλιπον πᾶσαν τὴν πρὸς μεσημέριαν τοῦ Εἰδέρα καὶ τῆς διώρυγος τοῦ Εἰδέρα χώραν, καὶ αὐτὸ μάλιστα τὸ φρούριον ῤενδσβούργον, οὕτως ὥστε ἀρχυμένου τοῦ ἔτους 1864 τὸ ὅλον δουκάτον Ὀλστείνον ἦτον εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁμοσπονδικῶν στρατευμάτων, καὶ οἱ δύο τῆς ὁμοσπονδίας πληρεξούσιοι, οὔτινες παρηκολούθουν τὸν στρατὸν κατὰ πόδα, ἀνέλαβον τῶρα τὴν διοίκησιν. Μετὰ δὲ τῆς εἰσβολῆς τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν ἤρχισαν αἱ διαδηλώσεις τῆς χώρας ὑπὲρ τοῦ

δουκὸς τοῦ Αὐγούστευμβούργου Φριδερίκου. Λοιπὸν τὴν 27 Δεκεμβρίου ἀνηγορεύθη δοῦξ παρὰ μεγάλης τοῦ λαοῦ συναλεύσεως ἐν Ἑλμσόρνη. Ἐκθαρόνθητε δ' ἐκ τῶν συμβεβηκότων τούτων, κατέλιπον αὐτὸς αἰφνιδίως τὸν ἄχρι τούδε τόπον τῆς διαμονῆς του Γόθαν, καὶ ἐπορεύθη μετημφιεσμένος παρὰ τὴν Κεϊλιν, ὅπου εἰσήλασεν ἀπροσδοκῆτως τὴν 30 Δεκεμβρίου, ὑποδεχθέντων αὐτὸν μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ τῶν πολιτῶν. Οὐδὲν ἤτιον ἀπείχε πάσης κυβερνητικῆς πράξεως καὶ πάσης βίας πρὸς τὰ πράγματα τῶν πληρεξουσίων τῆς ἑμοσπονδίας. Ἐν τούτοις τὸ δυσχερὲς μέρος τοῦ προβλήματος περιέμενεν εἰσέτι τὴν λύσιν του. Ὅσον ἀπέδειξαν ἐαυτοὺς εἰς τὸ Ὀλοτεϊνον εὐαγώγους οἱ Δανοί, τόσον ἐπέμενον πεισματωδῶς εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Σλέσβικου. Πεποικηότες δ' εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἔνθα κυβερνήσις καὶ λαὸς ἔλαβον ὁμοφώνως μέρος ὑπὲρ τῆς Δανιμαρκίας, τὸ δὲ κοινοβούλιον καὶ ὁ τύπος ἤρχισε σφοδρὰς ἐναντίον τῶν Γερμανῶν προπολέμους, προσέλαβον οἱ Δανοὶ ὑπερβαλόντες ἤθος. Δὲν ἠδύνατο δὲ τὸ πολεμικὸν σχῆμα τῶν δύο μεγάλων τῆς Γερμανίας δυνάμεων νὰ ᾖται παίγνιον, καὶ νὰ λαβῇ παρόμοιον τέλος ὅπως πρότερον; Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἔλαβον ἄλλον δρόμον. Ἡ Πρωσία καὶ Αὐστρία, τὰς ὁποίας πρῶτην φοράν τώρα εἶδον πάλιν νὰ ᾖται ὁμόφωνοι, ἀπῆλθον τὴν κατάργησιν τοῦ πολιτεύματος τοῦ Νοεμβρίου, καὶ ὅτε Χριστιανός, ὁ Θ', ὅστις διετέλει ὑπὸ τὴν καταπίεσιν τοῦ μανιακοῦ κόμματος τοῦ Κιδέρα, δὲν ἀνταπεκρίθη πρὸς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, διεκήρυξαν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ θεωρήσωσι πλείοτερον χρόνον ὑποχρεωτικὴν τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, καὶ ὅτι ἤθελον καταλάβει τὸ Σλέσβικον, χωρὶς νὰ διακωλυθῶσι οὔτε ὑπὸ τῆς διαμαρτυρήσεως τῆς διαίτης τῆς ἑμοσπονδίας ἐναντίον τῆς ἰδιογνώμονος διαγωγῆς, οὔτε ὑπὸ τῶν διακοινώσεων καὶ προδηλώσεων τοῦ Ἀγγλοῦ ὑπουργοῦ. Ἠλθ' λοιπὸν κατὰ τὸν Ἰανουάριον εἰσέβαλεν εἰς τὸ Ὀλοτεϊνον ἡ συνενωθεῖσα τῶν Αὐστριακῶν καὶ Πρώσων στρατιωτικὴ δύναμις ὑπὲρ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς στρατάρχου Βραγγέλου. Ὁ δὲ Γερμανικὸς λαὸς ἐπηκολούθησεν ἐφεξῆς τὰ πολεμικὰ βήματα τῶν μεγάλων δυνάμεων μετ' αἰσθημάτων μεριμνίων εἰς δύο· καθότι ἔχαιρον μὲν ὅτι κατέλιπον τέλος

πάντων τὸ ἄγονον πεδῖον τῶν διπλωματικῶν διακινήσεων καὶ διαπραγματεύσεων καὶ προέβησαν εἰς ἔργα· ἀλλ' ὅμως δὲν ἠδύναντο πάλιν καὶ ν' ἀπυλαγῶσιν τῆς ὑποψίας, ὅτι τῶν ὅπλων ἡ αἱματηρὰ σύγκρουσις ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ μόνον, ὅπως καταβληθῶσι τοῦ λαοῦ αἱ ἀνακινήσεις καὶ συνταράξεις, διατηρηθῇ δὲ αὖθις ἡ ἀκεραιότης τῆς Δανικῆς μοναρχίας ἢ τοῦλάχιστον ἔνωσις προσωπικῇ. Ἐν τούτοις ὅτι καὶ ἂν εἶχον κατὰ νοῦν αἱ μεγάλαι τῆς Γερμανίας δυνάμεις, ἡ πορεία τῶν συμβεβηκότων τοῦ πολέμου ἤγαγε πρὸς ἄλλα ἀποτελέσματα. Ὁ Πρωσικὸς στρατὸς, ἡγουμένου τοῦ φιλυδῶξος Φριδερίκου Καρόλου, διεκατέτο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐξαλείψῃ κατὰ τὴν δευτέραν ἐκστρατείαν τοῦ Σλεσβίκου καὶ Ὀλστείνου τὰς ἀναμνήσεις, τὰς ὁποίας εἶχε καταλίπει ἡ πρώτη· καὶ οἱ Αὐστριακοὶ, ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ ἱπποτικοῦ στρατηγοῦ Γαβιεντίου, δὲν ἤθελον νὰ ὑποληφθῶσι τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν. Ὅθεν ὅτε τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Φεβρουαρίου οἱ Πρώσοι διὰ τῆς Κείλης καὶ Ἰκκερμπαϊρῆς ἐξώρμησαν πρὸς τὴν Μιστούνδην καὶ διέβησαν ἔπειτα τὸν Σχλέϊν ἐπὶ ταχέως κατασκευασθείσης γεφύρας, οἱ Αὐστριακοὶ δὲ πάλιν ἐξεστράτευσαν πρὸς βύρραν διὰ τοῦ Ῥενδσδούργου, καὶ μετὰ πολλὰς συμπλοκάς προσήγγισαν εἰς τὸ *Δαννεδέρκου*, τὸ ὁποῖον πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως Σλεσβίκου ἐξετείνεται ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ανατολάς, ἐφύεθθῃ ὁ Δανὸς στρατάρχης *Δεμέλλε* μήπως, μὴ θυνήσῃς νὰ ὑπερασπισθῇ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐνεργείας τὴν ἐπὶ μικρὸν ἐκτείνουμένην ὀχυρωματικὴν γραμμὴν, περικυκλωθῇ ἐκ τῶν νώτων ὑπὸ τῶν Πρώσων καὶ ἀποτηληθῇ. Ὅθεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ καταλίπῃ τὴν νύκτα τῆς 5^{ης} πρὸς τὴν 6^{ην} Φεβρουαρίου τὸ Σλεσβίκον καὶ Δαννεδέρκον, καὶ νὰ ἀποσυρθῇ πρὸς τὸ Ἄλσενον καὶ τὰ χαρκώματα τοῦ Δυμπέλου. Ἦδη λοιπὸν τὴν 6^{ην} Φεβρουαρίου εἶχε κενωθῇ σύμπασα τοῦ Δαννεδέρκου ἡ θέσις, καὶ ὁ Βράγγελος ἠδύνατο νὰ ἰδρύσῃ τὸ κύριον αὐτοῦ στρατόπεδον ἐν Σλεσβίκῳ. Καὶ τὸ Φλεναβούργον δὲ παρεδόθη ἄνευ ἀντιστάσεως, ὅταν οἱ Γερμανοὶ, οἵτινες ἐδίωκον κατὰ πόδα τοὺς ἀναχωροῦντας, μετὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκὴν τῆς Αὐστριακῆς ἐμπροσθοφυλακῆς πρὸς τὴν Δανικὴν ὀπίσθο-

φυλακὴν, προσήγγισαν εἰς τὴν πόλιν ἐν τῷ χωρίῳ *Λίβερσέη*. Ἐν Φλενσβούργῳ δ' ἀπεφάσισεν ὁ Βράγγελος νὰ ἐκτελέσῃ ταῦτο-
 χρόνως δύο ἐπιχειρήσεις· ἐν ᾧ δηλαδή ὁ ὑπὸ τὸν Φριδερίκον Κά-
 ρολον κύριος στρατὸς τῶν Πρώσων ἔλαβε διαταγὴν νὰ ἐξορμή-
 σῃ κατὰ τῶν *Δυππελικῶν χαρακωμάτων*, ἐμελλεν ὁ Αὐστρια-
 κὸς στρατὸς, συνενωθείς μετ' ἀποσπάσματος Πρωσικῆς φρουρᾶς,
 νὰ καταλάβῃ σὺν παντὶ τὸ Σλέσβικον μέχρι τῆς Κιαινιζάουης. Συμ-
 φώνως λοιπὸν πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο ἐξεστράτευσαν οἱ Πρώσοι
 ἐκ τοῦ βορείου μέρους τοῦ Φλενσβουργικοῦ κόλπου πρὸς τὸ *Γρα-
 βενστέϊνον* (Μαρτ. 1864), καὶ πῆξαντες ἐπὶ τοῦ Ἐκενσούνδου
 γέφυραν, κατέλαβον τὴν χειρσίνητον *Βριακκέρην*, καθ' ὃν χρό-
 νον τὸ ἄλλο τοῦ στρατοῦ μέρος διὰ τῆς Ἀπενράδης, Ἀδερσλε-
 βένης καὶ Χριστιανσφέλδης ὤρμησεν ἐμπρὸς πρὸς τὰ σύνορα· εἰσε-
 λάσας δὲ τὴν 18^{ην} Φεβρουαρίου εἰς *Καλδέργγην*, τὴν πρῶ-
 τὴν πόλιν ἐπὶ Ἰουτλανδικῷ ἐδάφους, ἐξώρμησε πρὸς τὴν *Φριδε-
 ρικίαν* καὶ ἐπολιορκήσῃ τὴν πόλιν, χωρὶς νὰ διαταραχθῇ ὑπὸ
 τῶν ὀνειδισμῶν τῶν Ἀγγλῶν διὰ τὴν νέαν αὐβρινν. Τὰς ἡμέ-
 ρας λοιπὸν τοῦ Μαρτίου διεξήχθη σφοδρὸς πολιορκητικὸς καὶ ἀ-
 μυντικὸς πόλεμος εἰς τὸν Φλενσβουργικὸν κόλπον. Οἱ δὲ Δανοὶ
 ἐπέτεινον πάσας τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ὅπως ἀνορθώσωσι πάλιν
 ἐν Σουνδεβίττω τὴν ἐν Δαννεβέρκῳ καταπεσοῦσαν πολεμικὴν
 αὐτῶν τιμὴν, προσπαθοῦντες ἀδιαλείπτως νὰ μεταποιήσωσιν εἰς
 νέαν σκεδαστούπολιν τὰ Δυππελικά τῶν στρατοπέδων χαρα-
 κώματα διὰ νέων ὀχυρωματικῶν ἔργων, τεχνικῶν κατασκευα-
 σμάτων καὶ ὑποκρύφων πολεμικῶν δόλων, καὶ ἀνησυχοῦντες συ-
 νάμα τὰς ἐχθρικὰς προσορμίσαις διὰ τοῦ θωρακωτοῦ πλοίου *Ρόλφ
 Κράκη*. Ἡ δὲ κακοκαιρία εἰς ὥραν τοῦ ἔτους ὀρμειᾶν ἐπεβά-
 ρυνε τὰ δεινὰ καὶ τὰς ταλαιπωρίας τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας,
 πολλὰ πλῃσιόασα τὸν ἀριθμὸν τῶν νοσούντων. Μόλις δὲ κατὰ
 τὸ τέλος τοῦ μηνὸς ἀπεφασίσθη νὰ μεταβῶσιν ἐκ τοῦ πολιορ-
 κητικοῦ ἀγώνος εἰς προσβολὴν εἰς ἐφ' ὅδου. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ Πρώ-
 σοι ἐπυρπόλησαν πυροβολήσαντες τὸ ἐπὶ τῆς Ἀλσένης πολί-
 χιον Σονδερβούργον, προσπλησιόασαντες εἰς τὰ ὀχυρωματικὰ τῶν
 ἐναντίων ἔργα, ἤρχισε τὴν 28^{ην} Μαρτίου, ἡ προσβολὴ ἐξακα-
 λυνθήσασα ἐπὶ πρὸς ἐβδμήδας εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὑπὸ

συνεχεῖς συγκρούσεις προέβαινον ἀδιαλείπτως εἰς τὰ ἔμπροσ, ὁχυρόνοντες καὶ ἐξασφαλίζοντες τὸ μετ' ἀγώνων ἐκάστοτε καταλαμβανόμενον ἔδαφος διὰ τῶν ὀνομασθεῖσων παραλλήλων. Τελειωθείσης δὲ τῆς τρίτης κυρίας παραλλήλου, ἐστάθησαν εὐθὺς ὑπὸ τὰ ἑξ ἰσχυρότατα, διὰ τάφρων, πασσάλων, περιφραγμάτων καὶ ἄλλων τρόπων ὁχυρωθέντα χαρακώματα, ἀφ' ὧν ἔπειτα ἤρχισεν ἡ καθ'αυτὸ ἐφοδος τὴν 18 Ἀπριλ. 1864. Καὶ ὑπῆρξε μὲν ἡμέρα τρομερά, καθ' ἣν 1200 ἄνδρες τοι πολεμισταὶ τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ, ἐν οἷς 70 ἀξιωματικοί, ἔπασον ἐπὶ τῶν ὁχυρωματικῶν ἔργων νεκροὶ ἢ πληγωμένοι· ἀλλ' ὑπῆρξε συνάμα καὶ ἡμέρα δόξης καὶ τιμῆς εἰς τὴν στρατιωτικὴν τῆς Πρωσίας ἱστορίαν. Τὸ δ' ἐσπέρας ὑπῆρχον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Πρωσίων τὰ μεθ' αἵματος ἀποκτηθέντα Δυπελικὰ χαρακώματα, καὶ οἱ Δανοὶ ἀπεσύρθησαν ἐπὶ τῆς νήσου Ἀλσένης. Μετ' ἐπημένου δὲ φρονήματος ἤκουσαν καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν τὴν περὶ τῶν ἐνδόξων ἀγώνων εὐφρόσυνον ἀγγελίαν, καὶ ὅσοι μᾶλλον ἐδημοσιεύοντο τοῦ τολμηροῦ τῶν χαρακωμάτων πολέμου αἱ λεπτομέρειαι, ἐπὶ τοσοῦτον κινεῖτο ὁ θαυμασμός τοῦ θάρρους καὶ τῆς περιφρονήσεως τοῦ θανάτου, ἣν διεδήλωσαν πάντες καθ' ὁμοίαν ἰσχὺν, στρατιῶται καὶ πολιτοφύλακες, ἀξιωματικοὶ καὶ κατώτεροι. Κυριευθέντων τῶν Δυπελικῶν χαρακωμάτων, εἶχε κριθῇ τοῦ πολέμου ἡ τύχη. Διὰ τοῦτο οὐδὲ προσεπαθήσαν περαιτέρω αἱ Δανοὶ νὰ ἐξασπλίσωσι τὴν ἡπειρον. Ὄθεν ὅτε μέρος τῶν Πρωσικῶν στρατευμάτων ἐστράτευσε πάλιν ἐκ τοῦ Σουνδεβίτου πρὸς τὴν Ἰουτλανδίαν, ὅπως συνενωθὲν μετὰ τῶν Αὐστριακῶν καταλάβῃ καὶ τὴν βόρειον ταύτην χώραν, δὲν ἀπετόλμησαν πλέον οἱ Δανοὶ παντελῶς νὰ ἀντισταθῶσιν. Ὄθεν εἰσέπλευσαν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 18 Ἀπριλίου μετὰ μεγίστης ταχύτητος εἰς Φειμάρνην ὃ δὲ Βράγγελος ἠδυνάθη νὰ ἐκπέμψῃ ἐκ τῆς Βαίλης τὴν ὅλην στρατιωτικὴν δύναμιν εἰς δύο πτέρυγας πρὸς βορρᾶν, ὅπως ἡ μὲν δεξιὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν Ἀαλβόργον, ἡ δὲ ἀριστερὰ τὸ Βιβόργον καὶ τὴν Σιλβὴν, χωρὶς νὰ προσκύψῃ εἰς κανὲν ἐμπόδιον. Ἐμῆλλε δὲ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐνέχυρον ἡ Ἰουτλανδία διὰ τὰ ἀποκομιθέντα ἐμπορικὰ πλοῖα. Καὶ κατὰ θάλασσαν δὲ προ-

σέτι εἶχον ἐν τῇ μεταξύ ἀγωνισθῇ ἐνδόξως καὶ ἀποτελεσματικῶς οἱ Γερμανοί, καίπερ παθόντων ζημίας τινὰς δύο Αὐστριακῶν πλοίων εἰς τινὰ ἐν Ἑλγολάνδῃ ναυμαχίαν.—Τὰ δὲ τοῦ *Μονδρίου* διαβούλια, ἀρχίσαντα κατὰ τὸν Μάιον, ἔβλα ἐκτὸς τῶν πληρεξουσίων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἀντεπροσωπεύετο καὶ ἡ Γερμανικὴ ὁμοσπονδία ὑπὸ τοῦ Σάξονος ὑπουργοῦ Βενετίου πρὸς οὐδὲν ἔφερον ἀποτέλεσμα, καὶ ὁ πόλεμος ἔλαβεν ἐκ νέου ἀρχὴν μετὰ ἐξ ἐξδομάδιων ἀγόνους συζητήσεις. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας εἶχον ἀναθέσει τὴν πεποιθήσιν αὐτῶν οἱ Δανοί, δὲν ἔπεισεν ἑαυτὴν ὅτι ἔπρεπε νὰ παρέμβῃ ἐνόπλιως εἰς τὸν ξένον πόλεμον, ἔλαβε μετ' ὀλίγον ἡ ἀνανεωθείσα τῶν ὕπλων πορεῖα δυσμενῆ πρὸς τὴν Δανιμαρκίαν τροπὴν. Τὴν νύκτα λοιπὸν τῆς 28 πρὸς τὴν 29 Ἰουνίου 1864 ἐπεχείρησε τὴν ἐπὶ τὴν Ἀλσένην προσβολὴν ὁ πρίγκιψ Φριδερίκος Κάρολος, ὅστις εἶχεν ἤδη γαίνει ἀρχιστράτηγος συμπάσης τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως· πρῶξις πολεμικῆ, ἥτις δὲν ὑπελείπετο κατὰ τὴν τόλμην τῆς ἐφύδου τῶν χαρακωμάτων τοῦ Δυμπέλου. Ἐν πάσῃ δὲ σιγῇ διέβησαν τὰ στρατεύματα ἐπὶ πολυαριθμῶν ἀκατίων τῷ Σούνδον τῆς Ἀλσένης, ἀνέβησαν τὸν αἰγιαλὸν, ἐν ᾧ οἱ Δανοὶ διετήρουν σφοδρὸν πῦρ ἐκ τῶν κανονιστασῶν καὶ τῶν φρεων τῆς ἀμύνης, καὶ τασσόμενοι ταχέως ἐπρὸς ἡρώρησαν, ὥστε μετὰ τὴν αἱματηρὰν ἐν Κισίρῃ συμπλοκὴν ἀπώλεσαν οἱ ἀμυνόμενοι πᾶν θάρρος· τὴν δὲ προσεχῆ νύκτα καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν διέπλευσαν πρὸς τὴν νῆσον Φυνενίαν ἐπὶ κανονιοφόρων λέμβων, καταλείποντες εἰς τοὺς Γερμανοὺς μετὰ πλουσίων πολεμεφθίων τὴν Ἀλσένην. Ὅτε δ' ὁ μέλλων νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν βόρειον Ἰουτλανθίαν Δανὸς στρατηγὸς Ἐγερμᾶννος Λινδεγκρόνκς ἤκουσε τὴν πτῶσιν τῆς Ἀλσένης καὶ τὴν πρὸς τὴν Αὐστριακὴν καὶ Πρωσικὴν στρατὸν εἰς τὴν Σκίθην καὶ Ἀλβόργην, διέπλευσε μετὰ τῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν Σηλανδίαν, καταλείπων τὴν στερεὰν εἰς τοὺς νικητὰς (μέσῃ Ἰουλίου 1864). Συγχρόνως δ' ἔταξεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὁ Αὐστριακὸς στόλος τὰς πρὸς δυσμὰς Φρεισικὰς νήσους, ἠνάγκασε τὸν Δανὸν ναύαρχον *Ἀμμερ*, τὸν ἔνεκα τῆς λύσεως αὐτοῦ πρὸς πάντα τοὺς Γερμανοὺς στέφαννον τοῦ

Σόλτουα καλούμενον, νὰ παραδοθῇ αἰχμάλωτος (19 Ἰουλ. 1864), καὶ ἔγινε κύριος τῶν πλοίων μετὰ τῶν πληρωμάτων, ἅτινα ἐπὶ τοσούτον χρόνον εἶχον καταντήσει ὁ τρόμος τῶν νήσων καὶ τῶν πρὸς δυσμὰς παραλίων χωρῶν. Αἱ ἐπανειλημμέναι δ' αὐταὶ συμφοραὶ καὶ ζημίαι ἐκαμψαι τὸ σκληροτράχηλον τῶν Δανῶν. Φοβούμενος δηλαδὴ ἀποβίβασιν εἰς τὴν Φινλανδίαν ἢ Σηλανδίαν, ἀπεφάσισεν ἡδὴ ὁ βασιλεὺς Χριστιανὸς Θ' νὰ καταπάσῃ τὸν πόλεμον, διαπραγματευόμενος ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ Πρωσσίαν. Ἡ δ' ἀπόλυσις τοῦ αὐστηρῶς ἐθνικοῦ ὑπουργείου Μοράντθ ὑπῆρξεν εἰσαγωγή πρὸς χρονιωτέραν ἀνακωχὴν, διαρκούσης τῆς ὁπίας οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν πρὸς ἀλλήλους πολεμουσῶν ἐπικρατειῶν ἐμελλαν νὰ διαπραγματευθῶσιν ἐν Βιέννῃ περὶ τῶν βύσεων τῆς εἰρήνης. Ἐν τούτοις ἡ Γερμανικὴ ὁμοσπονδία δὲν ἀντεπρὶνωπεύθη· ἡ δὲ περιφρόνησις αὕτη, συνηνωμένη μετὰ τῆς ἰδιογνώμονος ἐν Ρενδσβούργῳ διαγωγῆς τῆς Πρωσίας, ὅπου ὁ ἀρχιστράτηγος Φριδερίκος Κάφρλος κατέλαβε τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα, ἀναγκάσας τὸν στρατηγὸν τῆς Ὁμοσπονδίας "Δελν" ν' ἀποχωρήσῃ, ἐπηύχεσε τὴν μετὰ τῶν μεγάλων δυνάμεων καὶ τῆς δικαίτης τῆς ὁμοσπονδίας ἐπικρατούσῃ διατάξει. Δεινὴ δὲ ἄσπιστικὴ, μήπως ἡ Πρωσία βιάσεται μὲ τὴν ἰδεάν νὰ ἐπρωστρήσῃ τὰ δουκᾶτα, ἐκυκληφόρει ὁτιμέρῃ πλειότερην. Ἐὰ δὲ πρῶτα κρούσματα τῆς εἰρήνης, περὶ τῶν ὅπου οἱ πληρεξούσιοι τῆς Δανιμαρκίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσίας συνεφώνησαν ἡδὴ κατὰ τὴν 15^{ην} Αὐγούστου, καὶ ἐπὶ τῇ βύσει πῶν ἐπαύων διωκευλογήθη τὴν 30^{ην} Ὁκτωβρίου ἡ εἰρήνη τῆς Βιέννης, δὲν ἦσαν ἀρμόδια ὅπως ἄρῳσιν ἐκ τοῦ μέσου ἡ ἐλαττώσῃ τὴν ἄσπισιν αὐτὴν. Χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἀποφανθῶσι περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῶν κατειλημμένων χωρῶν, περιεῖχαν τῆς εἰρήνης τὰ ἄρθρα, ἐκτὸς τοῦ κανονισμοῦ τῶν συνόρων καὶ τῆς διανομῆς τῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου, τὸν ὅρον μόνον, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Δανιμαρκίας κατέλειπε πάντα τὰ ἐπὶ τῶν δουκᾶτων Σλεσβίκου, Ὁλσταϊνῦ καὶ Λαυεμβούργου δικαιώματά του πρὸς χάριν τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, καὶ συγκατατίθεται εἰς τὰς παρ' αὐτῶν ἐκδοθησομένας διατάξεις. Ἀπὸ

τῆς διομολογήσεως λοιπὸν τῆς Βιενναίας ταύτης εἰρήνης ἀρχε-
ται πρὸς τὰ δοκῶντα νέα τῆς ἱστορίας περιόδου. Ἐπειδὴ ὅμως
δὲν ἠδύναντο νὰ συμφωνήσωσι περὶ τῆς κληρονομικῆς διαδο-
χῆς, συνωμολογήθη ἐν Γαστείνῳ μεταξὺ Πρωσσίας καὶ Αὐ-
στρίας ἡ συνθήκη, νὰ κρατήσωσιν ἐν τῷ μεταξὺ ἀμφοτέροι οἱ
κατακτηταὶ κατεῖλημμένην τὴν χώραν, κατεχόντων καὶ διοι-
κούντων τῶν μὲν Πρώσων τὸ Σλέσβικον, τῶν δ' Αὐστριακῶν
τὸ Ὁλστεϊνον. Τούναντίον δὲ τὴν εἰς τὸ Λαυεμβούργον συμμε-
τοχὴν παρεχώρησεν ὁ αὐτοκράτωρ ἀντὶ ποσοῦ χρημάτων εἰς τὸν
Πρώσσον βασιλέα. Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν κῆται περιεκαλυμμένον
εἰς τοῦ μέλλοντος τὸν κόλπον ἐπὶ μαῦρον καὶ φαιδρὸν πεπρω-
μένον τῶν δοκῶντων, μέγα ὅμως κατόρθωμα καὶ ὁ πόλεμος
καὶ ἡ εἰρήνη διέπραξεν· ἐπετάθη δηλαδὴ τῶν λαῶν τῆς Γερ-
μανίας ἡ ὀδυνηρὰ φωνὴ ἀπάλλαγῃ ἀπὸ τῆς Δανίας. Νῦν δ'
ἐπικρατεῖ τὸ σύνθημα· ἀτήρει πιστῶς ὅ,τι μετὰ μόχθων ἀπέ-
κτησας.

Γ'. Ἡ σύστασις τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας.

§ 145. Κατάστασις τοῦ τόπου καὶ κόμματα. Δις εἰς
προσπαθῆσαι ματαίως ἡ Σαρδικὴ κυβέρνησις, νὰ ἐξαναγκάσῃ
διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὀπλῶν τῆς Ἰταλίας τὴν ἐλευθέρωσιν· διὰ
τῆς νίκης τοῦ Ῥαδέσκου εἶχεν ἐνισχυθῇ ἐκ νέου τῆς Αὐστρίας ἡ
δύναμις εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀπεννίνων, ἀσκούσα τὴν παλαιὰν
ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἔθνους πῆσιν. Οὐ
μόνον δὲ κατεκρατεῖτο τὸ Λομβαρδοβενετικὸν βασίλειον ὑπὸ
σημαντικῆς στρατιωτῶν πληθύς καὶ φρουρῶν ἰσχυρῶν, ἀλλ'
ἦτο συνάμα ἡ Αὐστρία τὸ στήριγμα καὶ πρόσπσιμα τῆς συν-
τηρικῆς καὶ ἀντιδραστικῆς μερίδος εἰς τῆς ἐπιλοίπου Ἰταλίας
τὰ μικρότερα κράτη, μεθ' ὧν ἦτο συνδεδεμένη διὰ συνθηκῶν ἢ
συγγενικῶν δεσμῶν. Πεποιθότες λοιπὸν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν
αὐτῆς συνέστησαν οἱ ἐπιστρέψαντες ἡγεμόνες τῆς *Μοδέρης* καὶ
Πάρμας κυβέρνησιν ἐκδικήσεως καὶ διωγμοῦ κατὰ πάντων τῶν
ὁπαδῶν τοῦ ἐλευθέρου πολιτικοῦ βίου. Ἐνεκα ἐπιδράσεως Αὐ-
στριακῆς κατηργήθη ἐν Τοσκάνῃ τὸ σύνταγμα· πεποιθῶς δ' εἰς
τὴν Αὐστρίαν, καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα αὐτῆς, ἐκράτει ὁ

σκληρῶς βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως καὶ Σικελίας τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰς εὐτελῆ δουλείαν διὰ πληθὺς στρατιωτῶν ἐνισχυμένων ὑπὸ μισοφόρων ξένων, ἐπαυξάνων τῶν φόρων τὴν κατὰ θλῖψιν καὶ τῆς πολιτείας τὰ βάρη εἰς ὑπερβάλλον ποσόν. Τὸν δὲ πᾶπαν ὑπεστήριζεν ἡ Αὐστρία κατέχουσα τὸ βόρειον μέρος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους (τὰς ἐξαρχίας) καὶ ἀνέκτησε τὸν κλῆρον δι' εὐμενοῦς ἐνωτικοῦ. Ὅπως λοιπὸν καταβάλλῃ τὴν ἰσχυρὰν ταύτην ἐνέργειαν τῆς αὐτοκρατορίας ἐνθερμότατον ἐπεδείκνυε ζῆλον ἡ Σαρδικὴ κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Βικτωρα Ἐμμανουήλ, βασιλέα, ὅστις μετὰ στρατιωτικοῦ φρονήματος καὶ σταθεροῦ θαρρῶς συνέδεε καρδίαν ἐνδιαφερομένην ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐθνικῆς τιμῆς, ἐπειθετο δ' ἅμα προθύμως εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς Καμίλλου Καθούρ. Ἀλλὰ πρὶν δράξωσι καὶ πάλιν τὸ ξίφος, ἔπρεπε νὰ ὑπορύξωσι καὶ διασείσωσι πρῶτον πνευματικῶς τὴν Αὐστριακὴν κυβέρνησιν. Καὶ οὕτω κατὰ τὰ πεντήκοντα ἔτη βλέπομεν ἐνεργοῦντα εἰς τὴν χερσόνησον τῶν Ἀπεννίνων δύο πολιτικὰ συστήματα, ἅτινα ῥιζοβολήσαντα ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ διέκρινον τὸ σὺμπαν ἔθνος εἰς δύο στρατόπεδα. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἡ Αὐστρία κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἀνέθετε τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῆς εἰς τὴν δύναμιν τῆς λόγχης, τὴν ἐπιβρόχον τοῦ κλήρου καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀστυνομίας, ἡ Σαρδηνία διεχάραξε τὴν ἐναντίαν ὁδόν, ἐξασθενίζουσα τὴν δύναμιν τοῦ κλήρου δι' ἐλευθεριαζόντων καὶ ἀνεκτικῶν νόμων, δημιουργοῦσα ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρα ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον, ἐπαυξάνουσα τὴν ἀμυντικὴν δύναμιν, καὶ προσπαθοῦσα νὰ κερδήσῃ τὰς συμπαθείας τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ. Ἐν τούτοις ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις ἔβλεπε μετ' ἀνησυχίας καὶ ὀργῆς τὸν ἀνακινούμενον πολιτικὸν βίον τῆς γειτονεύουσας χώρας, ἥτις ἀπετέλει ἐκπληκτικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐν τῷ Λομβαρδοβενετικῷ βασιλείῳ πένθιμον σιγὴν πρὸς ταύτην δ' ἀπηυθύνοντο αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ σφοδροὶ πόθοι τῶν φιλοπατρίδων Ἰταλῶν, καὶ πλείστοι αὐτόθι ἐπίσημοι ἄνδρες ἐξ ἄλλων ἐπικρατειῶν ἀπωχίζοντο. Μετασχοῦσα δὲ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἀπέκτησεν ἡ Σαρδηνία τὴν εὐνοίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, οὕτως ὥστε ἀντεπροσωπεύθη παρὰ τῇ ἐν

Παρισίοις συνόδῳ τῆς εἰρήνης ὡς προστάτις καὶ κυρία δύναμις
 τῆς Ἰταλίας. Κατὰ τὸ συμβεβηκὸς δὲ τοῦτο προσεπάθησεν ὁ
 Καθούρ ἐν τινὶ ὑπομνήματι νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὴν συνέλευσιν, ὅτι
 διαρκὲς ἐν Εὐρώπῃ εἰρήνη τότε μόνον δύναται νὰ θεμελιωθῇ
 ὅταν ἀναγνωρισθῇ ἡ ἐθνικὴ ἐνότης καὶ αὐτονομία τῆς Ἰταλίας.
 τεθῇ τέρμα εἰς τὴν ἐν Νεαπόλει ἀθλίαν κυβέρνησιν, καὶ προ-
 τρηπῇ ἡ Αὐστρία νὰ δώσῃ ἐλευθέριον πολίτευμα εἰς τὸ Λομ-
 βαρδοβενετικὸν βασιλεῖον· προτάσεις, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἐκ-
 τοτε τὸ πρόγραμμα τῆς ἐν τῇ χειρρονήσῳ μερίδος τῆς προό-
 δου. Καὶ καθ' ἅπασαν μὲν τὴν Ἰταλίαν συνεστάθησαν ἤδη ἐ-
 ταίριαί πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος· ἀλλὰ μετὰ πλεί-
 στον ζήλου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰργάζετο ὁ παρὰ τοῦ ἐν
 Μεσσηνίᾳ Λαγαρίνα καὶ ἄλλων ὁμοφρόνων ἰδρυθεὶς ἐθνικὸς
 σύλλογος. Μετ' αὐτοῦ δὲ εἶχε σχέσιν καὶ ὁ Γαριβιάδης.
 ὅστις μετὰ πολλὰς πλάνας καὶ ποικίλας τοῦ βίου περιπετείας
 εἶχεν ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν, εὐρὼν καταφύγιον
 μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μικρᾶς νήσου Καπρέρας
 καὶ ἂν ὁ Μασσίνης καὶ τὸ ῥιζοσπαστικὸν ἀκόμμα τῆς ἐνε-
 γείας ἐπεδίωκε σχέδια προῤῥιστέρῳ προβαίνοντα, δὲν ἦτον ὁ
 μὴς ἱκανὸν ἢ δὲν ἤθελε νὰ διακωλύτῃ τὴν ἐθνικὴν ἀνάπλασιν
 ὑπὸ τὰ δημοτικὰ ὀνόματα Καθούρ καὶ Γαριβιάδην, οἵτινες ἐ-
 σκόπουν νὰ θεμελιώσωσι μὲν τὴν ἑνωσιν τῆς Ἰταλίας, προσ-
 τιθέμενες αὐτὴν εἰς τὸν ἐν Πεδεμοντίῳ τῆς Σαβοῦδας κυριαρ-
 χοῦντα οἶκον, τὴν μόνην ἐγγώριον δυναστείαν, νὰ ἐκδιώξωσι
 δὲ τοὺς ἐπιλοιπούς ἐκ τῆς ξένης καταγομένους ἡγεμόνας. Καθ' ἅ-
 πασαν λοιπὴν τὴν χειρρόνησον γενικὴ ἐξηγγέλθη συντάραξις
 ἐπαναστάσεις δὲ τινες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δι' αἵματος κατα-
 βλήθεισαι, διετήρουν τὸν λαὸν εἰς ἀναθρασμόν· καὶ ἐν Πάρμῃ
 μὲν ἐφονεύθη ὁ δούξ εἰς ἀναπεπταμένην ὁδὸν, ἐν Νεαπόλει δὲ
 διήλασαν ὠπλισμένα στῖφη τὴν χώραν καὶ ἐν Σικελίᾳ διεμά-
 χοντο περὶ τῆς ἐξουσίας ἀναρχία καὶ δεσποτεία. Ἐν τούτοις
 ἂν ἡ Σαρδικὴ κυβέρνησις δὲν ἤθελε νὰ ἀπολέσῃ τὴν δύναμιν
 αὐτῆς εἰς τὰς μυστικὰς ἐταίριας καὶ τὸ κόμμα τῆς ἐπαναστά-
 σεως, ἔπρεπε νὰ συμφωνήσῃ πληρέστατα μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς
 προόδου, καὶ νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὴν σημαίαν αὐτῆς τὴν ἀρχήν

τῶν ἐθνικοτήτων καὶ τῆς Ἰταλικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτονομίας, νὰ ἀναλάβῃ δὲ μίαν φορὰν ἀκόμη τὸν ἐναντίον τῆς Αὐστρίας ἀγῶνα. Ἀλλ' ὑπὸ τοῦ παρελθόντος διδαχθεῖσα ἐπέζητησεν ἰσχυρότερον σύμμαχον τῶν Ἰταλῶν ἐθελοντῶν.

§ 146. *Μαγέντα.* Ὅσῃ καὶ ἂν εἶχε προθυμίαν ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων νὰ καταβάλῃ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπικράτησιν τῆς Αὐστρίας, δὲν ἤθελεν ἴσως ἀποφασίσαι τοσοῦτον ταχέως νὰ ἐκστρατεύσῃ τὸ δεύτερον αὐπὲρ ἰδεῶν, ἂν δὲν ἐπετάχυνε τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ἢ ἀπόπειρά τοῦ Ὁρσίνη. Ἡ ὁμολογία τοῦ κορυφαίου τῶν ἐνόχων, ὅτι ἐκ νεότητος σύμπασαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν καὶ διάνοιαν εἶχε στρέψει πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ τῆς Αὐστρίας τὴν ἐκδίκησιν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο μόνον εἶχεν ἐπιβουλεύσει τὴν ζωὴν τοῦ αὐτοκράτορος, διότι δὲν ἤθελε νὰ σώσῃ τὴν Ἰταλίαν, ἀντὶ δ' ὄργανου, ὅπως παρ' αὐτοῦ προσεδόκων, κατήντησεν ἐμπόδιον τῆς ἀπελευθερώσεως· ἅμα δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ δεσπωτηρίου παραινετικὴ τοῦτου φωνή, νὰ μὴ καταλίπῃ πλείοτερον χρόνον νὰ τήκωνται δουλεύοντες οἱ Ἰταλοὶ, οἵτινες ἔχυσάν ποτε τὸ αἷμά των ὑπὲρ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ταῦτα πάντα μεγίστην ἐποίησαν εἰς τὸν Ναπολέοντα ἐντύπωσιν. Καὶ ὑπῆρξε μὲν ἄλλοτε ὁ ἴδιος μέλος μυστικῆς τινος τῶν Ἰταλῶν ἐταιρίας, ὁμόσας τὸν ὄρκον τῶν μεμνημένων· ἐθεωρεῖτο δὲ τανῦν παρὰ τῶν ποτὲ συνεταίρων ὡς προδότης· οὐδ' ἠδύνατο δυσκόλως νὰ ἀποτολμήσῃ νέον κακούργημα χεῖρ ἐμπαθοῦς ἐκδικητοῦ. Κατὰ τὸ αὐτὸ λοιπὸν ἔτος, ἀφ' οὗ κατεπαύθη ἡ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν δυσἀρέσκεια, διότι δὲν εἶχε διαχειρισθῇ αὐστηρότερον τὰ τῆς ἀστυνομίας τῶν ξένων, διὰ τῆς ἐν *Χερβούργῃ* ἐπισκέψεως τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας (5 Αὐγ. 1858), ἦλθεν εἰς συνέντευξιν πρὸς τὸν κόμητα Καβούρ εἰς τὰ λουτρά τῶν *Πλομβιερῶν*. Ἐνταῦθα λοιπὸν διεβουλευθήσαν τὰ περὶ τῆς Ἰταλίας σχέδια καὶ ὠρίσθησαν αἱ ἀπαιτούμεναι διομολογήσεις καὶ συνθήκαι. Ὁ δὲ γάμος τοῦ πρίγκηπος Ναπολέοντος Βοναπάρτου μετὰ τῆς Κλωτὶλδης τῆς νεαρᾶς θυγατρὸς τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ ἐμελλε νὰ συνδέσῃ σφιγκτότερον ἐτι τὸν μεταξὺ τῶν δύο κυριαρχούντων δεσμόν.—Ἡ προσφώνησις τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὸν πρέσβυν τῆς Αὐστρίας κατὰ τὸν χαι-

ρετισμὸν τοῦ νέου ἔτους εἰς τὸν Κεραμεϊκὴν, καὶ οἱ λόγοι τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν ἀνοξίν τῶν ἐν Τυρινῷ βουλῶν, ὅτι ἡ Σαρδονία δὲν ἤδυνατο νὰ μένῃ πλείοτερον χρόνον ἀναίσθητος πρὸς τὴν σφινγὴν τῆς ὁδύνης, ἥτις ἀπαν-αγρόθεν ὑψοῦται δε-σμεύει βοήθειαν, ὑπῆρξαν οἱ προάγγελοι τοῦ πολέμου. Εἰς μά-την προσεπάθησαν αἱ οὐδέτεραι δυνάμεις νὰ διενεογήτωσιν εἰ-ρηνικὴν διάλυσιν διὰ τρόπων διπλωματικῶν ἡ Αὐστρία, τῆς ὁ-πίας τὰ οἰκονομικὰ ἔπασχον παραπολὺ, καθὼς διατηρούσης ἑ-τοίμον πρὸς πόλεμον μέγαν στρατὸν, ἀπῆλθον ἐπὶ τέλους εἰς τηλεγράφων τι (22 Ἀπριλίου 1859) παρὰ τῆς Σαρδικῆς κυβερνήσεως, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν νὰ καταστήσῃ τὰ στρατεύ-ματα ὡς ἐν εἰρήνῃ, καὶ νὰ διαλύσῃ τὰ σῶατα τῶν ἐθελον-τῶν, ἄλλως νὰ προσδοκᾷ τὸν πόλεμον. Ὅτε δ' ἐπικυλούθησεν ἀπάντασις ἀρνητικὴ, διετάχθη ὁ ἀρχιστράτηγος Γκυούλαῦ, ὁ διάδοχος τοῦ κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀ-ποθανόντος Ῥαδέσκη νὰ διαβῇ τὸν Τίκινον. Τοῦτο δ' ἐθεωρήθη ὡς παράβασις τῆς εἰρήνης, καὶ παρέσχεν εἰς τὸν Γάλλον αὐ-τοκράτορα τὴν εὐπρόσδεκτον εὐκαιρίαν νὰ προβῇ ὡς προστατῆς τοῦ συμμάχου τοῦ Βίκτωρος Ἑμμανουήλ. Ὁ δὲ Γκυούλαῦ, ὅ-στις ἐχρεώσεται τὴν θέσιν τοῦ μάλλον εἰς τὴν εὐνοίαν τῆς αὐ-τῆς καὶ τὴν γέννησιν ἢ τὴν εὐφύιαν καὶ τὴν πείραν, παρέμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδρανὴς εἰς τὴν χώραν Λομελινῶν, μεταξὺ Τικίνου καὶ Σεσία, καὶ ἔδωκεν οὕτως εἰς τοὺς Σάρδους καιρὸν νὰ συγκεντρούσωσι τὰ στρατεύματά των περὶ τὸ φρούριον Ἀ-λεξάνδρειαν, καὶ ὑποστηριζόμενοι παρὰ τῶν ἀλπειῶν κυνη-γῶν τοῦ Γαριβάλδου νὰ περιμένωσι παρὰ τὰς ἀρκτικὰς θα-λάσσας τὴν ἀφίξιν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων. Κατὰ δὲ τὸν Μάϊν ἐνεφανίσθη αὐτῆς ὁ Ναπολέων εἰς τὴν Ἰταλίαν καί-τοι δ' ἀρκοῦμενος εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ὑπερπάτου κατὰ τὸν πό-λεμον ἀρχόντος, καὶ καταλείπων μάλλον τὴν στρατηγικὴν δι-εῦθυνσιν εἰς τοὺς ἐμπείρους αὐτοῦ στρατηγοὺς Καρροδερ, Νελὲ καὶ ἄλ, οὐδὲν ἤττον παρεῖχε τὴν παρουσίαν αὐτοῦ κέντρον ἀν-δρείας εἰς τοὺς στρατιώτας· καὶ τὸ μὲν περίδοξον αὐτοῦ ὄνομα παλαιὰς ἐξύπνιζεν ἀναμνήσεις παρὰ τε Γάλλους καὶ Λομβαρ-δοῖς, τὸ δὲ πρόσωπον αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ διαρκὲς ὀρμητήριον,

ἀπὸ τοῦ ὁποίου προήρχοντο πᾶσαι αἱ κινήσεις διευθυνόμεναι πρὸς σκοπὸν ὀρισμένον. Ἀπέναντι δὲ τῆς ὁμοφώνου καὶ ἐνεργητικῆς ταύτης τοῦ πολέμου διεξαγωγῆς οὐδ' ἐπ' ὀλίγον ὑπῆρξεν ἱκανὸς νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ τῆς Αὐστρίας ὁ ἀρχιστράτηγος. Καὶ εἶχε μὲν παραλείψει τὴν κατὰλληλον εἰς προσβολὴν στιγμὴν· νῦν δ' ὑπελείπετο εἰς αὐτὸν μόνον ὁ ἀμυντικὸς πόλεμος· ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν προσεπάθει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ, παρέχων εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐνεργείας καὶ ἐλευθέρας κινήσεως. Ὅθεν μετὰ τὴν αἰματηρὰν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ *Βουρφαλδρα* συμπλοκὴν συνεκροτήθη ἡ μάχη τῆς *Μαγέντας* (4 Ἰουνίου 1859), καθ' ἣν ἤραντο τὴν νίκην οἱ Γάλλοι, ἐλλειπούσης παρὰ τοῖς Αὐστριακοῖς πάσης ὁμοφώνου διευθύνσεως. Ἐν τούτοις ἡ ἀνδρεία, μεθ' ἧς ἡγωνίσθησαν τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα, διήγειρε καὶ αὐτῶν τῶν νικητῶν τὸν θυμωσμένον, ἂν καὶ ὁ στρατὸς ἔπασχε δεινотάτας ἐλλείψεις ἐνεκα τῶν μεγίστων κλοπῶν καὶ καταχρήσεων τῶν τροφοδοτῶν. Καὶ ἄθλον μὲν τῆς ἐν *Μαγέντα* νίκης ὑπῆρξεν ἡ *Δομβαρδία*· ὁ δὲ *Γκυουλάυ*, ἀνίκανος νὰ συναγάγῃ περὶ ἑαυτὸν τὰ διεσκορπισμένα στρατιωτικὰ σώματα, ὅπως ἀποτολήμῃ νέον ἀγῶνα, ἐξέδωκε πάραυτα διαταγὴν γενικῆς ὑποχωρήσεως. Μετὰ σπουδῆς δὲ φυγὴν ὁμοιοζούσης ἐκενώθη τὸ *Μεδιόλανον*, οὕτως ὥστε τὴν 8 ἡδὴ Ἰουνίου εἰσῆλθασεν εἰς τὴν πόλιν ὁ *Ναπολέων* παραπορευομένου τοῦ *Βίκτωρος*· Ἐμμανουὴλ ὑπὲρ τοὺς ἀλαλαγμοὺς τοῦ λαοῦ, ἐν ᾧ τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα ἐξηκολούθουν ἀδιακόπως τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν, καὶ μόλις παρὰ τὸν *Μίγκιον* κατέλαβον νέαν θέσιν, ὑπερασπιζόμενα ὑπὸ τοῦ τετραγώνου τῶν φρουρίων (*Πεσκιέρας*, *Μαντούης*, *Βερόνης* καὶ *Λεγνάγου*).—

§ 147. *Σολφερίνον*. Αὐταὶ τῆς Αὐστρίας αἱ συμφοραὶ ἐπὶ νεγκον τὴν κατὰπτωσιν καὶ ἄλλων κυβερνήσεων. Ἦδη κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ὁ μέγας δούξ τῆς *Τοσκάνης* *Λεοπόλδος*, ἀποστάντων ἐν γένει τοῦ τε στρατοῦ καὶ τῶν ὑπαλλήλων, εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταλίπῃ τὴν *Φλωρεντίαν* ταχθεὶς ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Αὐστρίας· μετὰ τοῦτο λοιπὸν ἐγκατεστάθη προσωρινὴ κυβερνήσις ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ *Βίκτωρος*· Ἐμμανουὴλ

νουήλ. Μετὰ δὲ τὴν μάχην τῆς Μαγέντας κατέλιπε καὶ ἡ δού-
 κισσα τῆς Πάρμας Λουίζα μετὰ τοῦ ἀγγλικοῦ υἱοῦ Ῥοβέρτου
 τὴν χώραν αὐτῆς, διευθυνθεῖσα πρὸς τὴν Ἑλβετίαν, καὶ ὀλίγας
 ἡμέρας μετέπειτα ἐζήτησεν ὁ δούξ τῆς Μοδένης ἄστυλον εἰς
 τὸ Αὐστριακὸν στρατόπεδον ἐπέκεινα τοῦ Μιγκίου. Ἀπαντα-
 χοῦ δ' ἀνεπετάσθη τῆς Ἰταλίας ἡ σημαία, ἀπαιτηθείσης τῆς
 εἰς τὴν Σαρδηνίαν προσθήκης. — Διαρκούντων τῶν συμβάντων
 τούτων μέγας ἐν Γερμανίᾳ ἐπεκράτει σάλος. Ἡ Αὐστρία δηλ.
 προσεπάθει νὰ παρακινήσῃ τὴν Πρωσσίαν καὶ τὰς ἡμεροσπόνδους
 τῆς Γερμανίας κυβερνήσεις νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν πόλεμον,
 παριστῶσα τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους ὡς ὑπόθε-
 σιν Γερμανικὴν καὶ καθῆκον αὐτοσυντηρησίας· καθότι ὁ τανῦν
 παρὰ τὸν Πάδον διεξαγόμενος πόλεμος ἡδύνατο μετ' ὀλίγον νὰ
 μετατεθῇ πρὸς τὸν Ῥήνον. Καὶ ἐφ' ἱκανὸν μὲν χρόνον ἐφάνη
 ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη, ἥτις πρὸ πάντων ἐν Βαυαρίᾳ καὶ συμπάσῃ
 τῇ μεσημβρινῇ Γερμανίᾳ ἐξεφράσθη φανερά ὑπὲρ τῆς εἰς τὴν
 Αὐστρίαν προσθήκης, ἔμελλε νὰ συμπαρασύρῃ τὰς κυβερνήσεις·
 ἐγίνοντο ἐξοπλισμοί· ἐνίσχυον τὰς ἐν ταῖς φρουραῖς φρουράς· ἡ
 δὲ Πρωσσία καθίστα κατὰ μικρὸν ἑτοιμὸν εἰς πόλεμον τὸν στρα-
 τὸν αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν τούτοις πολλαπλαῖ περιστάσεις συνηνώ-
 θησαν, ὅπως καταβάλωσι τὸν πολεμικὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τῶν
 ἀγώνων τὴν ἐπιθυμίαν. Καὶ ἡ μὲν Ῥωσσία, παρωργισμένη κατὰ
 τῆς Αὐστρίας ἐνεκα τῆς διαγωγῆς αὐτῆς ἐν τῇ Κριμαϊκῇ στρα-
 τείᾳ, προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Γερμανοὺς, ἵνα μὴ ἀνα-
 μιχθῶσιν εἰς τὸν πόλεμον· ἡ δ' Ἀγγλία διεκέρυζεν, ὅτι ἐν
 περιπτώσει μετοχῆς τῆς ὁμοσπονδίας εἰς τὸν πόλεμον δὲν ἤ-
 θελε προστατεύσει τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τῆς Γερμανίας, καὶ τὸ
 φιλελεύθερον κόμμα ὀλίγην ἐδείξε διάθεσιν νὰ ὑπερασπίσῃ δύ-
 ναμιν, ἥτις τὴν νίκην αὐτῆς ἤθελε μεταχειρισθῇ μόνον, ὅπως
 ἐνισχύσῃ τὴν ἀπολυτοφροσύνην καὶ τὴν κυβέρνησιν τῶν κληρικῶν
 καὶ ὀπισθοδρομικῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὰς κυβερνήσεις λοιπὸν τῆς
 Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας καταπραῦνθη τὸ πολεμικὸν πάθος, ἀφοῦ
 μάλιστα εἰς τινὰς τόπους ἐξεδηλώθη ἀξιοθρόνητος τῶν στρατι-
 ωτικῶν καταστάσεις. Καὶ εἰς τὴν αὐλὴν δὲ τοῦ Βερολίνου μετ' ἀ-
 γανακτήσεως ἐνθυμοῦντο εἰσέτι τὰς ἡμέρας τοῦ Ὀλμυταίου καὶ

Βρονζέλλου, οὐδένα δ' ἐπεδείκνυν πόθον, μετέχοντες ξένης ὑποθέσεως νὰ ἐλκύσῃσι τὸν πόλεμον πρὸς τὸν Ῥήνον, καὶ ἐμβάλλωσι τὴν ἰδίαν χώραν εἰς ἀνάγκας καὶ κινδύνους, ὅπως βοηθήσωσιν ἐπικράτειαν, ἣτις ἦτον ἀδιαλείπτως ἐμπεπλησμένη φθόνου καὶ ζηλοτυπίας πρὸς τὴν Πρωσσίαν. Ὅθεν ἡ πολεμικὴ τῶν Πρωσσῶν ἐτοιμασία σκόπῳ εἶχε μόνον νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἰδίαν χώραν καὶ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας τὴν ἐπικράτειαν, καὶ νὰ ᾖναι παρεσκευασμένη πρὸς τὰς ἐνδεχομένας περιπετείας, χωρὶς νὰ καταλίπῃ τὴν ἀχρὶ τοῦδε πολιτικὴν τῆς αὐτελεύθερας ἐνεργείας, καθόσον μάλιστα ἐκ τῆς Γαλλίας εἶχε δοθῇ ἡ διαβεβαίωσις ὅτι ὁ πόλεμος ἤθελε μείνει τοπικὸς (local) τ. ἔ., περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Καταπεισθέντες λοιπὸν ἐν Αὐστρίᾳ, ὅτι ἐκ τῆς Πρωσίας καὶ Γερμανίας οὐδεμίαν ἐμελλον νὰ περιμένωσι βοήθειαν, ἀπεφάσισαν νὰ δοκιμάσωσι ἀκόμη μίαν φθρὰν μόνον τῶν ὅπλων τὴν τύχην. Ὅπως δὲ ζωπορῆσῃ πλεῖστον τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἀνέλαβεν αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ τὴν ἀρχιστρατηγίαν, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ναπολέοντος. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν νέον τῶν στρατῶν ἀγεμὸνα ὅν ἐδείχθη μᾶλλον εὐμενὴς ἡ τύχη πρὸς τῆς Αὐστρίας τὰ ὅπλα· καθίτι ὅσον καὶ ἂν διεφλέγοντο οἱ στρατιῶται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐκδικηθῶσι τῆς Μαγέντας τὴν ἥτταν, καὶ νὰ ἀνακτήσωσι πάλιν τὴν στρατιωτικὴν τιμὴν, οὕτως ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισε νὰ καταλίπῃ τὴν ἀμυντικὴν θέσιν εἰς τὸ τετράγωνον τῶν φρουρῶν, καὶ διαβαίνων τὸν Μίγκιον νὰ προβῇ ἐπιτιθέμενος· οὐδὲν ἥττον ἡ δευτέρα πρὸς τοὺς συμμαχοῦντας συμπλοκὴ ἐπὶνέγκε πάλιν ἐνεκα στρατηγικῶν σφαλμάτων ἐκβασιν ἀτυχῆ. Μετὰ φονικὸν λοιπὸν ἀγῶνα παρὰ τὸ χωρίον *Salsgraben* (24 Ἰουνίου 1859) ἐκυριεύθη καὶ ἐξησφαλίσθη παρὰ τῶν Γάλλων τὸ ὄψωμα, ἐπὶ τοῦ ἵππου ἦτο τεταγμένη ἡ κυρία δύναμις τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ, καὶ διεκόπη οὕτως ἡ γραμμὴ τῆς μάχης τῶν ἐναντίων. Ἡ δὲ βοήθῃ τῆς μάχης εἶχεν ἤδη κριθῇ κατὰ τὰ κύρια, ὅτε μεταξὺ τῆς 4 καὶ 5 ὥρας ἐπῆλθον βρονταὶ μετὰ κεραυνῶν, καταπαύσασαι κατὰ τὰ πλεῖστα μέρη τὸν ἀγῶνα καὶ παρεσχούσαι εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐν καλῇ τάξει.

§. 148. Ἡ εἰρήνη τῆς Βιλλαφράγκας καὶ Ζυρίχης. Ἡ μάχη τοῦ Σολφερίνου ὑπῆρξε νεαρὸς κλάδος εἰς τὸν νικητῆριον καὶ περιδόξον στέφανον τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους, καὶ δὲν συνετέλεσεν ὀλίγον, ὅπως ἐνισχύσῃ τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, καὶ προσελκύσῃ τὰ μέγιστα τὰς συμπαθείας τοῦ τοσοῦτον κλίνοντος πρὸς τὴν τιμὴν καὶ δόξαν τῶν ὀπλων ἔθνους. Οὐδὲν ἦττον ἡ θέσις τοῦ νικηφόρου δυνάστου δὲν ἔμεινεν ἕνεκα τούτου χωρὶς κινδύνων καὶ ἀκανθῶν. Ὁ Γαλλικὸς στρατὸς εἶχεν ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς ἐκστρατείας σκληρὰ ταλαιπωρηθῆ· εἰς δὲ τὰς ἐκ τῶν μαχῶν ζημίας προσετέθησαν ἀκόμη πολλοὶ κίνδυνοι καὶ δεινὰ προελθόντα ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ τοῦ ἀέρος τῶν ἐλῶν. Εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ ἀναθρασμὸς ἐπετάθη παραπολὺ, οὕτως ὥστε παρὰ τὸν Ῥήνον ἐπέκειτο φόβος πολεμικῶν συμβάντων. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὅπισθεν τῶν φρουρίων αὐτῶν οἱ Αὐστριακοὶ κατεῖχον θέσιν, ἐκ τῆς ὁποίας δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἐκβληθῶσιν. Ὁ Ναπολέων λοιπὸν ἀνὴρ συνέσεως ἄελογοισμένης καὶ μὴ παρασυρόμενος, καθὼς ὁ θεὸς αὐτοῦ, τυφλῶς ὑπὸ φιλοδοξίας καὶ φιλαρχίας, κατενόησε τὰς δυσχερείας τῆς θέσεως καὶ ἀπεφάσισε νὰ εὐκολύνῃ τὸν νικηθέντα ἐχθρὸν, καὶ νὰ μὴ βάλῃ τὴν τύχην τῶν ὀπλων εἰς δοκιμὴν ἐπικίνδυνον. Εἶχε δηλονότι ἐκσφενδονίσει πρὸς τὸν κόσμον τὸ σύνθημα· ἢ Ἰταλία ἐλευθέρα μέχρι τοῦ Ἀδρία! ἢ ἐπεὶ ὅμως ἡ ἐπίτευξις τοῦ σκοποῦ τούτου θὰ ἦτο πρὸς τὸ παρὸν παραπολὺ τολμηρὰ, εὐχαριστήθη εἰς μικρότερον τῆς νίκης ἄθλον. Διομολογηθείσης λοιπὸν ἀναγκῆς, ἐπηκολούθησε προσωπικὴ συνέντευξις τῶν δύο αὐτοκρατόρων (8 Ἰουλίου 1859). Ἐνταῦθα δὲ κατῴρθωσεν ὁ Ναπολέων νὰ παραστήσῃ τοσοῦτον ζωηρῶς εἰς τὸν νέον μονάρχην τὰς δυσχερείας, ὑπὸ τῶν ὑποίων ἠπειλεῖτο ἡ Αὐστρία ἐξακολουθοῦντος πλείοτερον χρόνον τοῦ πολέμου, ὥστε ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ ἔδειξε διαθέσιν νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην. Συνεφώνησαν λοιπὸν ἢ μὲν Αὐστρία νὰ παραχωρήσῃ τὴν Λομβαρδίαν εἰς τὴν Γαλλίαν μέχρι τῆς γραμμῆς τῶν φρουρίων Πεκκιέρας καὶ Μαντούης· ἢ δὲ Ἰταλία νὰ ἀποτελέσῃ ὁμοσπονδίαν κρατῶν ὑπὸ τὴν τιμητικὴν προεδρίαν τοῦ πάπα· οἱ δ' ἐκδιωχθέντες ἡγεμόνες ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε, καθόσον ἤθελε γείνη τοῦτο διὰ τῆς

βελήσεως τῶν ὑπῆκόων αὐτῶν καὶ ἄνευ ξένης ἐπεμβάσεως. Ἐν τούτοις ἐκ τῶν τριῶν τούτων θεμελιωδῶν (προεισαγωγικῶν) ὅρων ὁ πρῶτος μόνος ἐξετελέσθη δια τῆς συμπληρωματικῆς ἐν *Ζυρίχῃ συνθήκης τῆς εἰρήνης* (10 Νοεμβρίου). Καὶ ἡ μὲν χώρα τῆς Λομβαρδίας παρέδόθη εἰς τὸν αυτοκράτορα τῶν Γάλλων, ὅστις τὴν παρεχώρησεν ἔπειτα εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Σαρδηνίας, καταλιπόντα ἀντὶ ταύτης εἰς τὴν Γαλλίαν χρόνον τινα βραδύτερον τὴν Σαβοῖαν, τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς τοῦ οἴκου αὐτοῦ, μετὰ τῆς πόλεως Νικαίας καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Τούτων δὲ τὰ δύο ἄλλα ἄρθρα ὅθεν ἐξετελέσθησαν διότι πολὺ ἀπέχοντες τοῦ νὰ ἀναλαβέωσι τοὺς ἐκδιωχθέντας ἢ φυγόντας ἡγεμόνας οἱ ποτὲ ὑπῆκοι αὐτῶν, ἔσπευσαν πολὺ μᾶλλον οὗτοι νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν καθαίρεσιν τῶν παλαιῶν δυναστειῶν δι' ἐπιτοπιῶν συνελύσεων, προστιθέμενοι εἰς τὴν Σαρδηνίαν. Καὶ αὕτη δὲ ἡ *Bororia* ἀπευρέθη τῆς παπικῆς κυριαρχίας, παρακαλέσασα τὴν προστασίαν τοῦ Βικτωρος Ἐμμανουήλ. Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον τοῦ 1860 συνέβησαν αἱ καθολικαὶ ψηφοφύριαι, δι' ὧν ἡ μὲν Σαβοῖα καὶ Νικαία ἐξεφράσθησαν ὑπὲρ τῆς προσθήκης αὐτῶν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ δὲ Γουσκάν, Πάρμα, Μοδῆνα καὶ αἱ Ῥωμαικαὶ ἐξαρχίαι (*Legationi*) ὑπὲρ τῆς συσσωματώσεως αὐτῶν μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Σαρδηνίας. Οὕτε δὲ τῆς ἑλθούσης αἱ διαμαρτυρήσεις, οὔτε τοῦ Πάπα τοῦ ἀνάθεμα πρὸς τὴν ἐν Βιλλαφράγκα μελετηθείσης ὁμοσπονδίας τῶν Ἰταλικῶν ἐπικρατειῶν ἔλαβεν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους γένεσιν τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας.

§. 149. *Γαριβάλδης*. Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε σχηματισθῇ εἰς τὰς λογίας τάξεις τῆς Ἰταλίας ἡ πεποιθήσις, ὅτι δια μίας μόνον Ἰταλίας, προστιθεμένης εἰς τὴν συνταγματικὴν τῆς Σαρδηνίας μοναρχίαν, ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργηθῇ αξιοπρεπὴς πολιτικὴ καταστάσις. Ὅπως λοιπὸν ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ τούτου, συνηνώθησαν πρὸς κοινὴν ἐνέργειαν αἱ ἐθνικαὶ καὶ επαναστατικαὶ δυνάμεις. Ἐπειδὴ δὲ τῆς Ῥώμης ἡ ἐπικράτεια ἐπρὸς ταῦτα κατὰ πολέμιον προσβολὰν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Γαλλικῆς κατοχῆς, ἐξελέχθη ὑέκτρον ὁρατικότητος τὸ βασιλεῖον τῆς Νεαπόλεως καὶ Σικελίας. Ἐνταῦθα μικρὸν πρῶτον τὸ βασιλεῖον

Φερδινάνδον τὸν Β'. (22 Μαΐου 1859), τὸν ἀδιάλλακτον ἐχθρὸν τῆς προόδου καὶ τῶν ἐλευθεροφρόνων ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς, διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον ὁ νέος, μονομερῶς ἀνατεθραμμένος καὶ περὶ τὰ πράγματα τῆς κυβερνήσεως παντελῶς ἀπειρος υἱὸς αὐτοῦ Φραγκίσκος ὁ Β'. Καὶ ἦτο μὲν τολμηρὸν ἐπιχειρήμα νὰ προσβάλῃ τις βασιλείαν, προτάττουσαν ὑπὲρ τὰς 150,000 στρατιωτῶν καλῶς διωργανισμένων καὶ μετ' ἰδιαίτερας διατηρουμένων ἀγάπης· ἀλλ' ἡ τυραννία τῆς κυβερνήσεως, ἀπαρνούμενης σκληροτραχήλως πᾶσαν μεταρρύθμισιν, εἶχεν αὐξήσῃ τὴν δύναμιν τῶν μυστικῶν ἐταιριῶν ἡ δὲ ἀναχώρησις τῶν μισθοφορικῶν στρατευμάτων τῆς Ἑλβετίας ἐστέρησε τὸν θρόνον τῶν ἰσχυροτάτων αὐτοῦ στηριγμάτων εἰς στιγμὴν, καθ' ἣν οἱ ἑταῖροι τοῦ Ματσίνη καὶ Γαριβάλδη ἐξέτεινον τὴν χεῖρα πρὸς ἀποφασιστικὸν κτύπημα. Εἰς τὰς ἀρχὰς λοιπὸν τοῦ Ἀπριλίου (1860) ἐδόθη τὸ σύνθημα πρὸς τὸν ἀγῶνα· καὶ λοιπὸν ἐπαναστάσεις τινὲς ἐν Μεσσήνῃ καὶ Πανόρμῳ προανέκρουσαν τὸ τεκταινόμενον. Κατὰ δὲ τὸν Μάιον προσωρμίσθη ὁ Γαριβάλδης μετὰ χιλίων περίπλου ἐνόπλων ἐν Μαρσαλά, εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Σικελίας. Συναθροίσας δὲ περὶ ἑαυτὸν τοὺς διεσκορπισμένους ἐβελοντάς, καὶ ἀναλαβὼν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βίκτωρος Ἑμμανουὴλ, βασιλέως τῆς Ἰταλίας, τὴν ἐπὶ τῆς Σικελίας δικτατωρίαν, ἐξώρμησε πρὸς τὴν πρωτεύουσιν Πάνορμον (Παλέρμον). Οἱ δὲ κάτοικοι ἠγέρθησαν ἐν πλῆθει, καὶ ὑπεστηρίξαν δι' ὁδοφραγμάτων καὶ ἀγώνων εἰς τὰς ὁδοὺς τοὺς ἐφορμῶντας φιλοπάτριδας. Καὶ ἤρχισε μὲν σφοδρὸν ἐκ τῶν πυροβόλων πῦρ ὁ φρούραρχος τῆς ἀκροπόλεως, ὁ στρατηγὸς Λάνζας, δι' οὗ κατεστράφη μέρος τῆς πόλεως (6 Ἰουλίου 1860) συγκατένευσεν ὅμως μετ' ὀλίγον, μεσιτεύσαντος τοῦ Ἀγγλοναυάρχου, εἰς συνθήκην, καθ' ἣν ἄφησεν εἰς τοὺς ἀντάρτας καὶ ἐβελοντάς τὸ Πάνορμον ἐπὶ τῷ ὄρει τοῦ νὰ ἀποχωρήσῃ ἐλευθέρως. Τὰ συμβάντα δὲ ταῦτα ἀκαταλόγιστα ἐπήνεγκον ἀποτελέσματα. Ἐκλόνισαν δηλαδὴ τὴν μοναρχίαν εἰς τὰ θεμέλια αὐτῆς, περιαγαγόντα τὴν δόξαν τοῦ Γαριβάλδη μέχρι τῶν περάτων τοῦ κόσμου. Ἡ δὲ φλογερὰ φαντασία τῶν κατοίκων τῆς μεσημβρίας ἐθεώρησεν αὐτὸν ὡς τὸν ἐθνικὸν ἐκείνον ἥρωα, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πάντες οἱ ἐχθροὶ ἐμελλον νὰ

ἐξευτελισθῶσι καὶ καταστραφῶσι. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν αὐτὴν τῆς Νεαπόλεως ἐφαίνοντο ὅτι διετέλουν ὑπὸ τὴν κατάραν τῆς ἰδέας ταύτης! Μάτην προσεπάθησεν ὁ βασιλεὺς νὰ περιβάλῃ τὸν σαλευόμενον αὐτοῦ θρόνον μετὰ νέα στηρίγματα, ἀποκαθιστῶν μὲν τὸ παρὰ τοῦ πατρὸς ὁμοῦν, κατόπιν δὲ καταργηθὲν σύνταγμα, περιστοιχιζόμενος δὲ ὑπὸ ὑπουργείου ἐλευθερόφρονος, καὶ διακηρύττων τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, τοῦ νὰ μὴ ἀπονεύμῃ ἀμνηστείαν καὶ νὰ διομολογήσῃ συμμαχίαν μετὰ τῆς Σαρδηνίας· τὸ δεινὸν ἐκεῖνο ἀπαρπολὺ ἀργά! ν ἐδειξε πάλιν τὴν δύναμίν του· τὴν δὲ διακηρύξιν ἐπηκολούθησαν ἐπαναστάσεις καὶ ἀναρχία εἰς τε τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγρούς. Ἡ ἀφίξις δὲ μόνον τοῦ Γαριβάλδου ἐχρειάζετο ὅπως ἐκλάμψῃ τοῦ πολέμου ἡ πυρκαϊὰ εἰς φλόγας τηλαυγείς. Ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν ἄφησε ἀπαρπολὺν χρόνον νὰ τὸν περιμένωσιν. Ἐξ ὁλοκαυρῶν μετὰ τὴν ἄλυσιν τοῦ Πανόρμου ἐξώρμησεν ὁ δικτάτωρ πρὸς τὴν Μεσσήνην (18 Ἰουλίου). Καὶ εἰς ὀλίγας μὲν ἡμέρας ἔμεινεν ἡ πόλις ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἐκτὸς τῆς ἀκροπόλεως· μετ' ἐκπλήξεως δ' ἐθεάτο ἡ Εὐρώπη τὰ ταχέα κατορθώματα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐθελοντῶν. Ἀλλ' ἔτι ἀξιοθαυμαστότερα ὑπῆρξαν τὰ ἐπὶ τῆς ἡπείρου συμβάντα. Μόλις δηλαδὴ κατώρθωσε τὴν ἀποβίβασιν του μετὰ 5,000 ἀνδρῶν, καὶ πάραυτα τοῦ Ῥηγίου ἡ φρουρὰ παρέδωκε πόλιν καὶ ἀκρόπολιν (21 Αὐγούστου). Πανταχοῦ δὲ διελύοντο τῶν στρατευμάτων τὰ σώματα· οἱ στρατιῶται διεσχορπίζοντο, εἰς δὲ τὰς πόλεις καὶ ἐπαρχίας καθιστῶντο κυβερνήσεις προσωριναί, καὶ ὡς θριαμβεύων διήλυνεν ὁ Γαριβάλδης τὰ μεσημέρινά τῆς χερσονήσου, χωρὶς ν' ἀπκνητῇ ἀντίστασιν. Τὴν 2 λοιπὸν Σεπτεμβρίου κατέλιπε Φραγκίσκος ὁ Β' τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ, ἀποσυρθεὶς μετὰ τῶν πιστῶν εἰς τὴν ἀπομεινάντων στρατευμάτων ὀπισθεν τῆς γραμμῆς τοῦ Βουλταύρου καὶ εἰς τὰ φρούρια Γαέταν καὶ Καπύην, ἐν ᾧ τὴν ἐπαύριον ἤδη (7 Σεπτεμβρίου) εἰσήλασεν εἰς τὴν Νεάπολιν ὁ Γαριβάλδης, ἀλαλαζόντων ἐνθουσιωδῶς συμπάντων τῶν κατοίκων. Ολίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἐκρίθη καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους ἡ τύχη. Ἡ δ' ἄρνησις τῆς παπικῆς κυβερνήσεως, τοῦ νὰ παραχωρήσῃ τὰς ἀπαιτηθείσας μεταρρυθμίσεις, ὠφέλησε καὶ ἐνταῦθα τὸ

ἐθνικὸν κίνημα. Ἀπὸ τοῦ Κυριναλίου δὲ διεκήρυξεν ὁ Γαριβάλδης, ὅτι ἤθελε νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν φυσικὴν πρωτεύουσάν του. Ὅσον δὲ καὶ ἀνέμψανέ οὐθ' ἅπαντα ἢ ἐν ταῖς καθολικαῖς χώραις τῆς Εὐρώπης αὐτὰρα ἐν τῇ πίστει μερίς, ὅπως σώσῃ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τοῦ πάπα ἐναντίον τῶν ἀκαταβροχιζουσῶν δυνάμεων τοῦ Ἀδου, καὶ ὑποστηρίξῃ συλλέγουσα χρήματα τὸν ταλαιπωρούμενον ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας, τὸ φιλόπατρι ὁμῶς καὶ ἐλευθεροφρον τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ ρεῦμα ἦτον ἰσχυρότερον τῆς οὐνεγκῆς φωνῆς τῶν κληρικῶν. Οὐδ' ἐχρησίμευσεν παντάπασιν, ὅτι ὁ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸς τοῦ πάπα, ὁ ἐκ Βελγίου διάπυρος ὑπεράλπειος Μερῶδης, παρεκίνησε τὸν φίλον αὐτοῦ, τὸν ἐξόριστον Γάλλον στρατηγὸν *Λαμορικιέρην*, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπὶ τοῦ μιγάδος Ῥωμᾶϊκοῦ στρατοῦ ἀρχηγίαν· ὅταν ἡ Σαρδικὴ στρατιά, ἡγουμένου τοῦ στρατηγοῦ *Κιαλδίνην*, ὥρμησε πρὸς τὰ σύνορα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους, ἀνεφάνη γενικὴ τοῦ λαοῦ ἐξέργησις· ἐν Πεζάρῳ, Μοντεφέλτρῳ, Οὐρβίνῳ κ. ἄλ. τ. ἐγκατεστάθησαν προσωριναὶ κυβερνήσεις. Ἐν Καστελφιδάρδῳ δὲ συνέβη συμπλοκὴ (18 Σεπτεμβρίου), καθ' ἣν ἠγωνίσθησαν μὲν ἀμφοτέρωθεν μετ' ἀνδρείας, ἀλλ' ἡ ἀνωτέρα δύναμις ἐνίκησε μετὰ βραχείαν πάλην. Καὶ τὰ μὲν παπικὰ στρατεύματα ἠττήθησαν, μέρος μὲν αἰχμαλωτισθέντα, μέρος δὲ διασκορπισθέντα, μετ' ὀλίγων δ' ὁπαδῶν περιεσώθη ὁ Λαμορικιέρης πρὸς τὴν Ἀγκῶνα. Ἐντούτοις ὅτε τὴν ἐπαύριον ἦδη ἐξώρμησεν ὁ Κιαλδίνης πρὸς τὴν παράλιον πάλιν, ἐπολιόρκησε δ' αὐτὴν κατὰ γῆν, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ Σάρδος ναύαρχος τὴν περιέκλεισε διὰ στόλου ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ ἡ Ἀγκῶν (29 Σεπτεμβρίου 1860), αἰχμαλωτισθέντος τοῦ Λαμορικιέρου μετὰ συμπάσης τῆς φρουρᾶς. Ἡ δὲ δωρεὰ σπάθης τιμίας, δι' ἧς ἐκόσμησαν οἱ ὁμόφρονες τὸν Γάλλον στρατηγὸν μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του, ὑπῆρξε μικρὰ ἀποζημίωσις τῆς ἀπολεσθείσης πολεμικῆς δόξης. Ὀλίγας δ' ἡμέρας μετεπειτα ἐνεφανίσθη ὁ Βικτωρ Ἑμμανουήλ εἰς τὴν Ἀγκῶνα, ἀναλαβὼν ὁ ἴδιος τὴν ἀρχιστρατηγίαν· καὶ μετ' ὀλίγον ἐστράτευσεν πρὸς τὴν Κατῶ Ἰταλίαν (9 Οκτωβρίου), ὅπως ἀποτελέσῃ τὴν, ἐκ τοῦ Γαριβάλδου λαβούσαν ἀρχηγυρίαν τοῦ

βασίλειου. Ὁ δὲ φιλόπατρις στρατηγὸς θεωρῶν τὸν Βίκτωρα Ἑμμανουήλ ὡς τὸν παρὰ τῆς θείας Προνοίας ἀπεσταλμένον ἀελευθερωτὴν τῆς Ἰταλίας, παρωρμήθη εὐκόλως νὰ καταθέσῃ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν δικτατωρικὴν ἐξουσίαν, ἐμπιστευόμενος εἰς βραχίονα ἰσχυρότερον τὴν τελείωσιν τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας, τοῦ πληροῦντος σύμπασαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν. Χαιρετίσας λοιπὸν τὸν Σάρδον κυριάρχην ἐν Σέσση αὐτὸς βασιλέα τῆς Ἰταλίας, καὶ μὲ τὰς λέξεις «Μεγαλειότατε, ὑπακούω δώσας τὴν ζητηθεῖσαν παρὰίτησιν τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς, εἰσήλασε πορευόμενος πλησίον τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Νεάπολιν (7 Νοεμβρίου), καὶ ἐπέστρεψεν ἔπειτα, συστήσας τοὺς συστρατιώτας εἰς τὴν ἰδιάζουσαν προστασίαν τοῦ μονάρχου, πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς μικρᾶς νήσου Καπρέας μικρὸν κτῆμά του, οὐδεμίαν ἀποδεχθεὶς ἀντιμισθίαν καὶ οὐδεμίαν κυβερνητικὴν τιμὴν.

§. 150. *Γαέτα*. Νῦν δὲ τοῦ πολέμου τὰ ἔργα ἔλαβον σπουδαιότερον χαρακτῆρα. Κυριευθείσης τῆς *Καπύης* ὑπὸ τῶν Πεδεμοντιῶν (2 Νοεμβρίου), ὁ βασιλεὺς Φραγκίσκος ἐκλείσθη στενωπῶς μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῶν ἀρίστων αὐτοῦ στρατευμάτων εἰς τὸ φρούριον *Γαέτα*. Ἐκ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου χαρακώματος ἐξηρτάτο τὸ πεπρωμένον τοῦ βασιλείου καὶ τῆς Βουρβωνικῆς δυναστείας. Ἡ δ' ἀνδρεία τῆς παραλίας ταύτης πόλεως ὑπεράσπισις, καθ' ἣν πρὸ πάντων ἐπέδειξε θάρρος ἡρώικόν ἡ νέα βασίλισσα, *Μαρία* ἡ Βαυαρικὴ, ἀποτελεῖ τὸ λαμπρὸν σημεῖον τοῦ βραχυχρονίου κυβερνητικοῦ βίου Φραγκίσκου τοῦ Β'. Ὅσον δὲ σαθρὸν καὶ ἂν κατήντησεν εἰς τὴν τρυφήν γῆν τὸ κυριαρχοῦν τῶν Βουρβουνιδῶν γένος, δὲν ἐμελλεν ὅμως νὰ καταπέσῃ παντάπασιν ἀδόξως. Καὶ ὑπὲρ τοὺς τρεῖς μὲν μῆνας ἀντέταξε θαρράλεαν ἀντίστασιν ἡ φρουρὰ τῆς Γαέτης· ὁ δὲ Ναπολέων προσεπάθει νὰ ἀποτρέψῃ μακρὰν ἑαυτοῦ τὴν ὑποψίαν ὅτι διετέλει συνεννοημένος μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας ὡς πρὸς τὴν κατακτητικὴν αὐτοῦ πολιτικὴν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν οὐ μόνον ἀνεκάλεσε, καθὼς αἱ πλείους τῶν ἐπιλοίπων δυνάμεων τὸν πρέσβυν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Γουρίνου, ἀλλὰ καὶ ἐξέπεμψε στόλον Γαλλικόν, ὅστις κατέχευε τὸν λιμένα τῆς Γαέτης, παρέχων

οὕτως εἰς τὸν βασιλέα τὴν εὐκολίαν νὰ προμηθεύηται διαρκῶς ζωοτροφίας καὶ πολεμεφόδια. Ἀλλ' ὅτε ἡ παρὰ τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης πρὸς βοήθειαν ἐπὶ κλήσις τοῦ βασιλέως οὐδεμίαν ἡδυνήθη νὰ διαπράξῃ ἔνοπλον ἐπέμβασιν, ὅτε αἱ ὑποσχέσεις καὶ τὰ πρὸς τοὺς λαοὺς τῶν Δύο Σικελιῶν κηρύγματα οὐδεμίαν προσέκλεσαν ἐνεργὸν ἐξέγερσιν πρὸς χάριν αὐτοῦ, πολὺ δὲ μᾶλλον αἱ διάφοροι εἰς τὰς Ἀβρουζίας ἀντιδραστικαὶ ἐπαναστάσεις ἔλαβον χαρακτῆρα ἀγρίου πολέμου ληστῶν καὶ τυχοδιωκτῶν, τότε ἐνόμισεν ὁ Ναπολέων, ὅτι εἶχον πλέον γεῖνει ἀρκετὰ παρὰ τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου ὑπὲρ τῆς τιμῆς αὐτοῦ, καὶ μεσιτεύσας πρὸς ἀνακωχὴν, ἀνεκάλεσε τὸν στόλον αὐτοῦ. Νῦν δ' ἐπὶ βραχὺν εἰσέτι χρόνον διήρκεσεν ἡ ἀντίστασις, ἄχρις οὗ τῶν πολιορκητῶν αἱ πρόσδοι, ἑλλειψίς ζωοτροφιῶν καὶ πολεμεφοδίων, ἀρρώστιαί καὶ δυστυχίαι ἠνάγκασαν ἐπὶ τέλους τὸν βασιλέα νὰ συνθηκολογήσῃ. Τὴν 13 λοιπὸν Φεβρουαρίου 1861 κατέλιπεν ὁ Φραγκίσκος, ἐπιβὰς ἐπὶ Γαλλικοῦ πλοίου, τὴν Γαέταν, ἀναχωρήσας μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ πρὸς τὴν Ῥώμην, ἔνθα κατέκρησε καὶ παρέμεινε. Τὸν δ' ἐπὶ ὄντα μῆνα παρεδόθη καὶ ἡ ἀκρόπολις τῆς Μεσσήνης εἰς τὸν στρατηγὸν Κιαλδίνην, λαβόντος οὕτω τέλος τοῦ βασιλείου τῶν Δύο Σικελιῶν. Ἡδὴ λοιπὸν κατὰ τὴν 18-Φεβρουαρίου συνήθροισεν ὁ βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουήλ περὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν Τουρίνῃ τοὺς ἀντιπροσώπους πασῶν τῶν ἐπικρατειῶν, αἵτινες ἀνεγνώρισαν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, καὶ τῇ περιχαρῇ αὐτῶν συγκαταθέσει προσέλαβεν αὐτὸς καὶ οἱ νόμιμοι διάδοχοί του τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας» (Νόμος τῆς 17 Μαρτ. 1861).

§. 151. Τὸ βασιλείον *Ἰταλία*. Οὕτω λοιπὸν ἔλαβε χώραν τὸ ἀπίστευτον συμβάν, ὅτι σύμπαντα τῆς Ἰταλίας τὰ κράτη, ἐξαιρουμένης τῆς Αὐστριακῆς Ἑνετίας εἰς τὰ βορειανατολικά καὶ τῆς παπικῆς πόλεως Ῥώμης μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, συνηνώθησαν εἰς ἓν βασιλεῖον. Πόσον ἀπέβησαν τὰ ἀποτελέσματα διάφορα τῶν προσδοκωμένων ἐκ τῶν ὅρων τῆς Ζυριχαίας εἰρήνης καὶ τῶν ἐν ἀρχῇ σκοπιῶν τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων! Διὰ τῆς πολιτικῆς συνέσεως τοῦ Καβούρ, διὰ τῆς πολεμικῆς εὐετηλίας τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, διὰ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ

φιλοπάτριδος Γαριβάλδη, διὰ τῆς εὐρύθμου πολιτικῆς διαγωγῆς τῶν πεπαιδευμένων τάξεων κατωρθώθη τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως· καὶ αὐταὶ δὲ τοῦ Ματσίνη καὶ τῶν δημοκρατικῶν αὐτοῦ φίλων αἱ ἀναστατώσεις συνετέλεσαν οὐσιωδῶς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν εὐχαρίστουν τοὺς πόθους καὶ τὰς προσπάθειάς αὐτῶν τὰ ἐπιτευχθέντα ἀγαθὰ. Ἀλλὰ τὸ νὰ διατηρήσῃ καὶ ἐπιρρώσῃ τὰ κτηθέντα, νὰ συνενώσῃ καὶ συγχωνεύσῃ καὶ ἐσωτερικῶς τὰ ἐξωτερικῶς συνδεσμένα μέλη, καὶ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸ νέον βασίλειον ἀσφαλῆ θέσιν πρὸς τὰ ἐκτὸς, ὑπῆρχε πρόβλημα δυσχερέστερον ἔτι αὐτῆς τῆς κτήσεως. Ἀπέναντι δὲ τῶν δυσχερειῶν τούτων ἀνέπτυξεν ὁ κόμης Κιαβούρ τὴν αὐτὴν πολιτικὴν δεξιότητα, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν εἶχεν ἐπιδείξει. Ἄν δηλαδὴ τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας ἡ μεγάλη ἰδέα δὲν ἔμελλε νὰ ἐξαφανισθῇ πάλιν μετὰ βραχὺν χρόνον ὡς ἱνδαλμα ὀνείρου, νὰ πανηγυρισθῇ δὲ μόνον ὡς λαμπρὸν φαινόμενον καὶ παρερχομένη ὑπαρξίς εἰς τὸν ἱστορικὸν ὀρίζοντα, ἐχρειάζοντο ἔτη τινὰ ἡσυχίας καὶ εἰρήνης, ὅπως τακτοποιήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὸ ἀποκτηθέν, συναθροίσῃ τὰ διεσκορπισμένα, καὶ ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν σέβας καὶ ἐμπιστοσύνην. Καὶ ὅτι μὲν τῆς Ἰταλίας ἡ ἐνότης ἦτον ἀτελής ἐφ' ὅσον δὲν ἐπληροῦτο τὸ σύνθημα, εὐλευθέρα μέχρι τοῦ Ἀδρία! ὅτι τὸ βασιλικὸν τῆς Ἰταλίας στέμμα ἐσπερεῖτο τοῦ ὡραιωτάτου αὐτοῦ κοσμήματος, ἐφ' ὅσον ἡ Ῥώμη ἦτον εἰς τὰς χεῖρας ἄλλων, ὠμολόγουν καὶ ἡσθάνοντο οἱ φιλοπάτριδες Ἰταλοὶ μετὰ μεγίστης λύπης· ἀλλ' ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ πάραυτα, χωρὶς νὰ διακυβευθῇ πάλιν καὶ καταντήσῃ προβληματικῶδες σύμπαν τὸ μεθ' αἵματος καὶ μάχων γιγαντιαίων κητορθωθέν. Εἰς τὴν θέσιν λοιπὸν ταύτην τῶν πραγμάτων κατήντησεν εἰς τὸν κόμητα Κιαβούρ παραπολὺ ἐπαχθὴς ἡ προσπάθεια καὶ ὠθησις τῶν θερμοκεφάλων Ἰταλῶν τῶν αἰταλικωτάτων. Διατηροῦντες οὗτοι τὴν λαὸν εἰς ἀναθρασμὸν διὰ τῆς μεγαλαύχου προσφωνήσεως αἰ Ῥώμη καὶ Βενετία· ἐπλήρουν προσέτι τὰ πνεύματα δυσπιστίας καὶ δυσαρρεσκείας ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς μαθηρχικῆς ἐξουσίας ἐν γένει. Τῶν ἀνακινήσεων δὲ τούτων μετὰ

κράν οὐδ' ὁ Γαριβάλδης ἐκράτησεν ἐαυτόν. Ἄνῃ στρατιωτικῆς διαγαγὼν μέγα μέρος τοῦ βίου εἰς πολιτείας δημοκρατικὰς μὴ γνωρίζων μὴδ' ἐκτιμῶν τὴν δύναμιν τῶν πρακτικῶν σχεδίων εἰς τὰς ιδεώδεις αὐτοῦ περὶ κόσμου θεωρίας καὶ τὴν πρόθυμον εἰς θυσίαν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας καὶ πατρίδος, φυσικὸς ἦτο νὰ ὑψυχεράνῃ κατὰ τῆς βραδυπόρου πολιτικῆς τοῦ Καβούρ. Οὐδὲν ἦττον κατώρθωσεν ὁ ἐπιδέξιος πολιτικός νὰ μαλακώσῃ τὸν παρωργισμένον, καὶ τὸν ἀποτρέψῃ πράξεων ἀπερισκέπτων. Ἐν τούτοις μετ' ὀλίγους μῆνας κατέβη ὁ κόμης Καβούρ εἰς τὸν τάφον (6 Ἰουνίου 1861) παραπολὺ μὲν προώρως ὡς πρὸς τὸ νέαν δημιουργημα, τὸ ὅποιον αὐτὸς κυρίως ἐκάλεσεν εἰς τὴν ζωὴν, ἀλλὰ τελευτήσας ἤμως μετὰ τῆς ὑπερφηάνου συναισθήσεως, ὅτι τοῦ βασιλείου τὸ μέλλον ἦτον ἐξησφαλισμένον. Μεταξὺ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ ὁ *Ρικάζολις* καὶ *Ρατάτσης*, λαβόντες τῆς κυβερνήσεως τὰς ἡνίας, ἐξηκολούθησαν βαδίζοντες τὴν παρ' αὐτοῦ προχαρχθεῖσαν ὁδὸν τῆς ἡσύχου ἀναπτύξεως αἱ δὲ κυβερνήσεις τῆς ἀλλοδαπῆς ἐξῆλθον κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς ἐπιφυλάξεως αὐτῶν ἀναγνωρίσασαι τὴν νέαν τάξιν. Καὶ πρὸς μὲν τὴν ἐκ τῆς Ῥώμης ὑποτρεφομένην καὶ εὐνοουμένην ἐν Νεαπόλει ληστεϊαν ἀπήντησαν μετὰ δραστηριότητος· προδιβάλλοντες δὲ καὶ ἐνισχύοντες μετὰ μόχθων τὴν πολιτείαν διὰ νόμων καὶ μεταρρυθμίσεων συμφώνων πρὸς τὴν πρόοδον, αἶμα δὲ καλλιεργοῦντες καὶ προάγοντες τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα διὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσονομίας, προσεπάθουν συγχρόνως νὰ ἐπιβρώσωσιν τὴν ἰσχὺν τῶν ὀπλῶν τῆς χώρας, ὅπως δυνηθῶσι νὰ διατηρήσωσι καὶ ὑπερασπίσωσιν ἰδίᾳ δυνάμει τὰ μετ' ἀγώνων ἀποκτηθέντα. Οὐδὲν ἦττον τὸ κόμμα τῆς ἐνεργείας δὲν ἦτον εὐχαριστημένον μὲ ταύτας τὰς κατ' ὀλίγον προόδους. Ἡ Ῥώμη καὶ ἡ Βενετία ἔπρεπε νὰ κυριευθῶσι δι' ἐφόδου, σύμπαντες δὲ οἱ Ἰταλιστὶ διαλεγόμενοι κάτοικοι νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τοὺς κράτους τὸν σύνδεσμον. Μετ' ὀλίγον δὲ τὰ κύματα τῆς ἀνακινήσεως τοσούτον ἀνέβησαν ὑψηλὰ, ὥστε ἡ κυβέρνησις, ἥτις οὐδόλως ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε νὰ προβῇ εἰς πράξιν πολεμικὴν, εἰσέφειλε νὰ ἀνεγείρῃ πρόχωμα ἰσχυρόν. Ἐνεργήθησαν λοιπὸν φυλακίσεις εἰς τὴν χώραν τῆς Βεργάμου καὶ Βρεσκίας, καὶ τινες

διελύθησαν ὑπὸ τῶν στρατικῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν φυλακισμένων εὗρισκοντο φίλοι καὶ ὁπαδοὶ τοῦ Γαριβάλδης, ὅστις παρεσύρθη ὡσαύτως ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς σκοτοδινίας, πολλὰν παρασχὼν ἀκρόασιν εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ κόμματος τῆς ἐνεργείας. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ὁ Γαριβάλδης νὰ στρέψῃ τῶρα ἐναντίον τῆς Ῥώμης τὰ ὅπλα, τὰ ὅποια πρὸ ἡῶν ἔτιῶν εἶχε διευθῆναι ἐναντίον τῆς Νεαπόλεως. Ὄθεν τὸν Ἰουνίον τοῦ 1862 ἐπλευσε πρὸς τὸ Παλέρμον. ἔνθα μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῇ προσκλήσει αὐτοῦ ἐσπευσαν νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν του ἐνοπλιοὶ ἐθελονταί. ὅπως ἀποσείσωσι μὲν τὴν ξένην ἐπὶ τῆς Ἰταλίας κυριαρχίαν, παράσχωσι δ' εἰς τὸ κράτος τὴν φυσικὴν αὐτοῦ πρωτεύουσάν. Ἡ δὲ φιλοπράγμων νεολαία τοσοῦτω μᾶλλον εἰς αὐτὸν μετὰ ζήλου προσετέθη, ὅσω τὸ κόμμα τῆς ἐνεργείας ἐξέσυρε νὰ διαδίδῃ τὴν δοξασίαν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ἦτο μυστικὰ συνεννοημένη μετὰ τῆς ἐπιχειρήσεως, οὐδὲν δὲ πρόσκομμα ἤθελε παρεμβληθῇ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ στρατηγοῦ. Ἐν τούτοις δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπρεπεν αὕτη νὰ ἐνεργήσῃ ἀποφασιστικώτερον. Ὄθεν δυνατὴ διακήρυξις τοῦ βασιλέως (τῇ 3 Αὐγ.) ἀπέτρεπε πάντας τοὺς Ἰταλοὺς νὰ μετάσχωσι πράξεων ὁρμῆς ἀξιοποίνου καὶ συνταράξεων ἀσυνέτων. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ὁ Γαριβάλδης δὲν ἀπεσώρετο τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Ὅτε δ' ἡ φρουρά τῆς Μεσσήνης ἀπέφραξεν εἰς αὐτὸν τὴν ὁδὸν, ἐστράφη πρὸς τὴν Κατάνην, ἔνθα ἀπεβίβάσθη μετὰ περίπου 2000 ἐθελοντῶν, ὅπως κείσελᾷ εἰς τὴν Ῥώμην νικητῆς, ἢ ἀποθάνῃ ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς. Μετὰ πυρετώδους δ' ἀναβρασμοῦ ἀπέβλεπεν ἡ Ἰταλία, σύμπασα μάλιστα ἡ Εὐρώπη, πρὸς Νότον, ἔνθα ὁ δημοφιλὴς ἥρως ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ τρέχῃ πρὸς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου, εἰς τὸ ὅποιον τοσάκις εἶχεν ἀγωνισθῇ. Τὴν δὲ 24 Αὐγούστου προσαρμισθεὶς εἰς τὴν Μήλιτον, ὥρμησε πάραυτα πρὸς τὰ ὅρη τῆς Καλαβρίας. Ἄλλ' ὁ δρόμος αὐτοῦ ταχέως ἔλαβε τέλος, ὅτε πέμψαντος τοῦ Κιαλδίνη κατὰ τῶν ἐθελοντῶν μοῖραν τοῦ κυρίου στρατοῦ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Παλλαδικῆνον, συνέβη σύγκρουσις, ἐν Ἀσπρομοντείῳ (28 Αὐγούστου 1862). Ἀπροφύλακτος δηλονότι πυροβολισμὸς ἐπήνεγκε μάχην βραχυχρόνιον, καθ' ἣν ἔπεσον μὲν ἐθελονταί τινες, αὐτὸς δ' ὁ Γα-

ριζάλλης τραυματισθείς ἠχμαλωτίσθη μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ. Ἀτμάπλοιον δὲ τῆς κυβερνήσεως ἐκάμισεν αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Παλμερίαν, ἐνθα ὤφειλε νὰ καθυποβληθῇ εἰς μακροχρόνιον καὶ ὀδυνηρὰν ἐγχείρησιν. Οὐδὲν ἤττον κατὰ τὴν βραδείαν καὶ δυσχερῆ θεραπείαν εἶχε τοῦλάχιστον τὴν ὑψηλόφρονα παρηγορίαν, ὅτι σύμπασα ἡ Εὐρώπη μετὰ ζωηροτάτης συμπαινεθείας ἀπέβλεπε πρὸς τὸν ἀτυχῆ τραυματιαν, καὶ ὅτι πάντες περιχαρεῖς ἤκουσαν τὴν ἀγγελίαν, ὅτι εἶχε παρέλθει τοῦ θανάτου ὁ κίνδυνος, ὁ δ' ἤρως ἐπέστρεψε πάλιν ἐλεύθερος πρὸς τὴν βραχέωδον νῆσόν του. Ἐκτοτε ὁ πολιτικός βίος δὲν συνεταράχθη πλέον εἰς τὴν πορείαν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως ὑπὸ πολεμικῶν ἐπεισοδίων. Τὴν δὲ 15 Σεπτεμβρίου 1864 διωμολογήθη μετὰ τὴν Γαλλίας καὶ Ἰταλίας συνθήκη, ὁρίσασα τὴν μετὰ τὴν καθέδραν ἀπὸ τοῦ Τουρίνου εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ τὴν κατὰ μικρὸν ἀπομάκρυνσιν τῆς Γαλλικῆς κατοχῆς ἐκ τῆς Ῥώμης. Συνεπεῖα λοιπὸν τῆς συνθήκης ταύτης δαμασθείσης δι' αἵματος ἐπαναστάσεώς τινος ἐν Τουρίνῳ, μετετέθη κατὰ τὸ 1865 ἡ ἔδρα τῆς κυβερνήσεως καὶ αὐλῆς πρὸς τὴν κατὰ τὸν Ἄρνον ὥραίαν πρωτεύουσαν, γενομένων κατόπι καὶ προεispγωγῶν εἰς τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς Ῥώμης. [Γνωστὸν δ' εἶναι πῶς μετὰ τὴν ἐν *Καιριγραισιῶ* μάχην (Ἰούνιον 1866), καθ' ἣν οἱ Πρῶσοι ἐκέρδησαν νίκην ἐκπληκτικὴν, ἡ μὲν Πρωσσία ἀνέλαβε τὴν ἐπὶ συμπάσης σχεδὸν τῆς Γερμανίας ἡγεμονίαν, ἡγουμένου τοῦ ἀπολυτόφρονος μὲν, ἀλλ' ἐπιχειρηματικοῦ *Βίσμαρκ*, ἡ δ' Ἰταλία, καίτοι νικημένη κατὰ θάλασσαν μάλιστ' εἰς τὴν ἐν *Λίσσα* ναυμαχίαν, προσέλαβε τὴν τοσοῦτον ποθουμένην Ἑνετίαν. Τὰ δὲ Γαλλικὰ στρατεύματα ἀπεχώρησαν τέλος ἐκ τῆς Ῥώμης, ἀνακηρυχθείσης ἤδη πρωτεύουσας τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου].

Δ'. Αἱ ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.

§. 152. *Ἡ θέσις τῶν κομμάτων.* Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου προφανῆς τις ἀντιζήλια μετὰ τὴν βορείων καὶ μεσημβρινῶν ἐπικρατειῶν τῆς Ἀμερικανικῆς ἐνώσεως εἶχε κατακυριεύσει τὰ

πνεύματα· ἀντιζήλια, ἥτις ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῶν συμφερόντων, θεωρίων καὶ διαμορφώσεων τοῦ βίου, εἶρεν ἐπὶ τέλους ὁρμητήριον καὶ ἐξοδὸν εἰς τὸ ζήτημα τῶν δούλων. Ὑπὲρ τὸν ἡλιπυν αἰῶνα οἱ ἄνδρες τῆς μεσημβρίας ὑπῆρχον τὸ ἐπικρατοῦν μέρος· κατέχοντες μαγὰς γαίας μετ' ἀγροτικῶν φυτειῶν, μετ' ὀρυζοφόρων καὶ σιτοφόρων πεδίων, μετ' ἐκτεταμένων ἀγρῶν καπνοῦ καὶ βέμβακος, τοὺς ὁποίους ἐκαλλιέργουν διὰ δούλων, ἔζων ἐν μεγάλῃ εὐπορίᾳ, καθιστάμενοι τοιοῦτατρόπως ἱκανοὶ νὰ ἀγχοληθῶσι περὶ λεπτότερον πολιτισμόν· οἱ πλείστοι πολιτικοὶ ἄνδρες, οἵτινες οἴκοι μὲν διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς νημποσύνης, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δὲ διὰ κομφῶν τρόπων καὶ κοινωνικῆς δεξιότητος διέπρεπον, προήρχυντο ἐκ τῶν τάξεων τῶν μεσημβρινῶν γεωκτημόνων· ἡ Βιργίνια, ἥτις ἀνέθρεψεν ἄλλοτε τὸν μέγαν Οὐάσιγκατῶνα, ὥρισθη ἀμητρόπολις τοῦ προέδρου· ὡς πλούσιοι δὲ μεγαλέμποροι ἐθεωροῦντο πρεσβύτεριοι ἄνθρωποι εἰς τὸν χρηματιστικὸν καὶ ἐμπορικὸν κόσμον. Ἡ δ' ἐπέκτασις τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν διὰ τῆς ὑπὸ τῆς Γαλλίας παραχωρηθείσης Λουϊσιανῆς καὶ ἡ ἐκ τῆς Ἰσπανίας προσηκθεῖσα χερσόνησος Φλωρίς συνετέλεσαν πολὺ, ὅπως ἐπαυξήσῃσι τὴν δύναμιν αὐτῶν. Ἀλλ' ἤδη κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα ἐξεδηλώθη ἀντιπολίτευσις τῶν βορείων ἐπικρατειῶν ἐναντίον τῆς μεσημβρινῆς ὑπεροχῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ρεῦμα τῶν Εὐρωπαϊῶν μεταναστῶν ἐστρέφετο πρὸ πάντων πρὸς βορρᾶν, ἐνθα εὐκόλως μὲν ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ μικρῶν ἰδιοκτησιῶν ἢ κτησι, ποικιλωτέρος δὲ βιομηχανικὸς βίος παρείχεν εὐκαιρίαν πρὸς κέρδος εἰς τὸν ἐπιμελῆ καὶ ἐπιδέξιον, διὰ ταῦτα περιήλθεν εἰς κίνδυνον νὰ ἀπολέσῃ τὴν ὑπέρτερόν αὐτῆς ἢ μεσημβρίαν, ἐνθα τῶν ἐγγείων κτημάτων ἡ ποιότης καὶ ὁ τρόπος τῆς καλλιέργειας ἐδυαλόλυνε πολὺ τὴν κατοίκησιν ἐλευθέρων ἐποίκων. Ὅθεν, μεγεθύνουσα τὴν ὁμόσπονδον ἐπικράτειαν πρὸς δυσμὰς, προσεπάθησε νὰ εἰσελάκυσῃ τὰ νεωστὶ θεμελιωθέντα κράτη πρὸς τὴν ἑαυτῆς βιωτικὴν τάξιν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὸν κύκλον, μάλιστα δὲ νὰ ἐπεκτείνῃ περαιτέρω τὸ σύστημα τῶν δούλων, τὸ ὅποιον ἀπετέλει τὸν θεμελιώδη ἄρον καὶ τὴν βάσιν πᾶς ὑπάρξεως αὐτῆς κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε

πετυπωμένα καὶ παραδεδομένα. Αὗται λοιπὸν αἱ ἀντιτείνουσας διευθύνσεις ἀνηγγέλθησαν κατὰ πρῶτον, ὅτε τὸ *Μισσουρίου* ἐζήτησε νὰ γείνη ἀποδεκτὸν εἰς τὴν ὅλην ἐπικράτειαν τῆς ἐνώσεως. Ἐπίσημον δὲ κόμμα εἰς τὴν Σύνοδον ἀπήτησε, νὰ παρχωρῇ μὲν εἰς τὸ νέον κράτος ἡ ἄθεια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἔρω μόνον τοῦ νὰ μείνῃ παρ' αὐτῷ ἀποκεκλεισμένη ἡ δουλεία. Δύο ἔτη διήρκεσεν ὁ ἀγὼν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος, ἀπειλήσας νὰ διαλύσῃ σύμπασαν τὴν ἑνωσιν, λαβὼν δὲ τέλος διὰ τῆς νίκης τῶν ἀνδρῶν τῆς μεσημβρίας. Δηλονότι διὰ τοῦ δόγματος τῆς μεσιτείας τοῦ Κλάυ (τὸ συνυποσχετικὸν τοῦ *Μισσουρίου*), ἐμελλε νὰ ἐπιτραπῇ μὲν τὸ σύστημα τῶν δούλων ἐν *Μισσουρί*, ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον νὰ μὴ ἐπεκταθῇ ἐπ' οὐδενὸς κράτους, τὸ ὅποιον ἤθελε σχηματισθῇ βορείως τῆς 36⁰ 30' τοῦ πλάτους. Κατὰ ταύτην τὴν δοξασίαν ἐγκαθιδρύθη τὸ ἔτος 1820 ἐν ἀγίῳ Λουδοβίκῳ τὸ σύνταγμα, καὶ τὸ *Μισσουρί*ον κατετάχθη οὕτως εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν διατηρούντων τὴν δουλείαν κρατῶν. Ὑφ' ὁμοίους ὅρους προσετέθη τὸ ἔτος 1845 εἰς τὰς ἡνωμένας ἐπικρατείας τὸ ἀπὸ τοῦ Μεξικοῦ ἀποστατήσαν *Τέξας*. Νῦν δ' ἀπετέλεσαν τὰ τὴν δουλείαν θέλοντα κράτη ὅλον ἀποκεκλεισμένον, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸ σύνταγμα τῆς ἐνώσεως ἡ παράδοσις τῶν δραπετευόντων δούλων ἦτο νομίμως ὀρισμένη, οἱ κάτοχοι τῶν φυτειῶν καὶ οἱ σπείροντες βάμβαις ὑπῆρχον ἀσφαλεῖς εἰς τὰς μεσημβρινὰς αὐτῶν ἰδιοκτησίας, ἐφ' ὅσον τὸ πολίτευμα ἔμενεν ἀμετάβλητον.—Δεκαετηρίδας τινα εἰσέτι διετήρησεν ἡ μεσημβρία τὴν υπερτέρησιν ἐν τῇ ἐνώσει. Πλοῦτος, ἀνθρωπισμός, ἐμπειρία εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ πράγματα, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐπὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων θεμελιωμένη σύμπνοια, ἀπένεμον εἰς αὐτοὺς δύναμιν ὑπερέραν ἐπὶ τῶν διηρημένων βορείων. Ὅπως δ' ἀντιταχθῶς πρὸς τοὺς ἐναντίους τῆς δουλείας, τοὺς ἀκαταργητικούς (abolitionistes) καὶ ἀελευθέρους πατρίδος ἀνδρας, οἵτινες μετέβησαν ὕστερον εἰς τὸ μέγα κόμμα τῶν ἀδημοκρατικῶν (republicans), συνηνώθησαν οἱ τηρηταὶ τῶν δούλων μετὰ τῶν ἀδολοκρατικῶν (ultraconservatives) εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκον οἱ πλούσιοι καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν κατωτέρων κλάσεων τοῦ λαοῦ, εὐρέ-

σκοντες συνήθως τρόπον κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ προέδρου, νὰ φέρωσι τῇ βοηθείᾳ τούτων κορυφαίον τῆς κυβερνήσεως τὸν παρ' αὐτῶν διοριζόμενον ὑποψήφιον· οὕτω δὲ, ἐκλεγομένων τῶν ὑπουργῶν καὶ ὑπαλλήλων πάντοτε ἐκ τοῦ κόμματος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πολιτείας, ἦτον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀνατεθειμένη τοῦ ὅλου ἡ διεύθυνσις. Καὶ δὲν δύναται μὲν νὰ διαβεβαιώσῃ τις ὅτι κατ' ἀρχὰς οἱ μεσημβρινοὶ κατεχρῶντο μοναμερῶς πρὸς ἴδιον ὄφελος τὴν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐν τῇ κυβερνήσει καὶ τῇ Συνόδῳ ὑπερέχουσαν θέσιν πρὸς σκοποὺς κόμματικούς, καθότι εἰς τὰς πολιτικὰς αὐτῶν θεωρίας καὶ τάσεις ἐνεφοροῦντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑφ' ὑψηλοτέρων ἰδεῶν ἢ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν οἱ τιμαριωτικοὶ καὶ ἀριστοκρατικοί· ἀλλ' εἰς τὸ ἔνδεον σημεῖον, τὸ ζήτημα τῶν δούλων, οὐδαμῶς ἐπέτρεπον παραχωρήσεις ἢ συμβιβασμούς. Ἐν τούτῳ πάντες ὑπὲρ ἐνὸς ἐπανίσταντο· ἐνταῦθα ὑπερασπίζοντο τὴν συνορεύουσαν γραμμὴν μετὰ μανικῆς σφοδρότητος, διότι κατενόουν ὀρθῶς, ὅτι πᾶσα ὑποχώρησις ἐν τούτῳ ἦθελεν ἔχει ἐπακολούθημα τὴν ἥτταν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. Καὶ ἐπὶ μακρὸν μὲν χρόνον πρὸς τὸ φαινόμενον μόνον ἐμάχοντο περὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἔργων· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπηκολούθησεν ἡ προσβολὴ πρὸς αὐτὸ τὸ χαράκωμα, πρὸς τὴν ὀχυρὰν ἀκρόπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο περιχαρακωμένη ἡ πηγὴ τοῦ πλούτου, ἡ μαγικὴ τοῦ χρυσοῦ βρύσις. — Χρονιώτατα ἤδη εἶχε σχηματισθῇ κόμμα ἀναγράφαν εἰς τὴν σημαίαν αὐτοῦ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας ἐν τῇ Ἀμερικῇ, καὶ προσπαθοῦν νὰ διαδίδῃ τὰ ἀξιώματά του διὰ παντὸς τρόπου, διὰ τοῦ τύπου, ἀπ' ἄμφωνος καὶ εἰς τοὺς δημοσίαι λόγους. Ἐχοντες δὲ τὴν ἑδραν αὐτῶν ἐν *Βοστώνῃ*, τῇ μητροπόλει τῆς ἐλευθερίας καὶ νοημοσύνης, ἐπολλαπλασιάζοντο οἱ τοιαῦτα προνοῦντες κατὰ τε τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἡθικὴν ἰσχύν διὰ τῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης μεταναστάσεων. Διότι ὅσον διάφοροι καὶ ἀνῆλθάν οἱ πρὸς τὸν νέον κόσμον εἰσρέοντες ἔποικοι κατὰ τὸν πολιτισμὸν, τὰς δοξασίας καὶ τὴν κοινωνικὴν θέσιν, ὅλγιοι ὅμως μόνον μεταξὺ αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῶσιν ὁπαδοὶ καὶ ὑπερμαχοὶ τῆς δουλείας· τοιαύτας διατάξεις πρὸ πολλοῦ ἤδη χροῶναι εἶχε καταδικάσει ἐν Εὐρώπῃ ἡ κοινὴ γνώμη διὰ τῆς φιλολογίας

τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, διὰ τῆς πνευματικῆς δυνάμεως τῆς φιλοσοφίας, δι' ὑψηλοτέρων τῆς θρησκείας θεωριῶν εἶχεν εἰσῆλθει καθ' ἀπάσας τὰς κλάσεις ὡς ἀνέλεγκτον ἀξίωμα ἡ ἰδέα περὶ συνόλου ἀνθρωπότητος καὶ περὶ ἐνὸς ἀνθρώπων γένους, συμπάσης τῆς φυλῆς περιλαμβάνοντος. Ὅθεν τοῖς μετανάστευσι τοῦτους εἶχε τὸ κῶμμα τῶν καταργητῶν τοσοῦτον ἐνθέρμησι-ζήλωτος τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν, ὅσον οἱ τηρεταὶ τῶν δούλων ἐναντίας. Ὁρθῶς λοιπὸν ἐσκέπτοντο οἱ μεσημβρινοὶ ἀντιπαρατίθεντες πρὸς τὴν παραδοχὴν τῶν ξένων εἰς τὰ πολιτικά-δικαιώματα διὰ τῶν ἐν τοῖς βορείοις θαλάσσιον αὐτῶν, τῶν ὀλιγαρχικῶν σκυθρωποβίγγων. Ὅτω δὲ σφοδρότεροι ἐγίνοντο αἱ προσπάθειαι, ὅσων ἐμπαιθέστερος πρέσβει-γεν ὁ ἀγὼν, τοσοῦτον σκληροτραχηλότερον ἐπέμενεν ἡ μεσημβρία εἰς ἐκεῖνο, τὸ ἀπὸ τῶν ὠνόμαζε δικαίωμα καὶ ἰδιοκτησίαν της. Ἀντέταξαν λοιπὸν εἰς τὴν πίεσιν τῶν καταργητικῶν προμακρα-τίαν, ἐπαυξήθεισαν μέχρι ὠμῶν βιαιοπραγιῶν. Ἀφ' οὗτο δὲ διὰ τοῦ εἰσφατοῦ τοῦ Κάι-σας Νεβράσκα τῆς 24 Μαΐου 1854 κατηργήθη τὸ ασυνυποσχτικὸν τοῦ Μισσουριου, ἐτίθη δὲ ὁ θεμελιώδης θεσμός, ὅτι καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡ ἀδεια ἡ ἀπαγόρευσις τῆς δουλείας ἐμελλε νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ψήφου τῶν ἐνοικούντων, ἡ πρὸς τὸν Μισσουρήν χώρα ὑπῆρχε τὸ ἕα-τρον σφοδρῶν ἀγώνων καὶ ἐχθρικῶν μεταξὺ τῶν τηρητῶν τῆς δουλείας καὶ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐλευθέρου εἰσφάτου.

§ 153. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἐν τούτοις ἡ μεσημβρία ἐπανηγύρισε τὸν τελευταῖον αὐτῆς θρίαμβον εἰς τὸ νόημα τοῦ Κάι-σας Νεβράσκα. Κατὰ δὲ τὰς νέας τοῦ προέδρου ἐκλογὰς ἐπέτειναν οἱ δημοκρατικοὶ πάσας τὰς δυνάμεις, ὡς καταστή-σωσι κορυφαῖον τῆς πολιτείας ἄνδρα τοῦ κόμματος αὐτῶν. Καὶ λοιπὸν αἱ προσπάθειαι τῶν ἐστέφθησαν μετ' ἐπιτυχίας, λαθόν-τος τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ὑποψηφίου τῶν βορείων Ἀβραάμ Λίνκολν. Ἀπὸ δὲ τούτου, τοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπρωσιώ-δους συμβεβηκότος, ἄρχεται νέα περίοδος εἰς τὴν ἱστορικὴν βίαν τῆς ἀρκτώσεως Ἀμερικῆς ὑπὸ τὰς ἄχραι ταῦδε δευτέραις διαμάχαις εἶχε φθάσει τὸ πάθος καὶ ἡ μανία τῶν κομμάτων εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὥρμασεν ἐν τοῖς νοτίοις ἡ ἀπόφασις νὰ ἐκχω-ρήσῃ ἀπὸ τῆς ἐνώσεως, συγκαλοῦντες ἐν Ριχλμοῦ ἀνο-

δον ἰδίαν. Κατὰ δὲ τὴν δοξασίαν αὐτῶν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ γράμματος τοῦ πολιτεύματος, ἡ τῶν βορείων Ἀμερικανῶν ἑνωσις ἦσαν ἐλευθέρᾳ κρατῶν αὐτονομίαν δημοσπονδία, σκοπὸν ἔχουσα ἀτὰρ καὶνὴν ὑπερήκτιστον, τὴν ἐξασφάλισιν τῶν δικαιοσύνην καὶ τὴν προόδου τῆς εὐδαιμονίας τῶν τε ἰδίων κρατῶν καὶ τοῦ ὅλου ὅσμου. Ἡ βεβαίη δὲ γὰρ μετὰ τὴν νέαν κυβερνήτην ὁμοσπονδία οὗτος τοῦ ἀπρόδιδαστοῦ τῆς καινῆς εὐδαιμονίας δὲν ὑπάρχει πλέον ὡς πρὸς τὰς μεσημβρινὰς ἐπικρατείας, ἔχουσιν αὐταὶ τὸ δικαίωμα νὰ θεμελιώσιν χωριστὴν δημοσπονδίαν. Οὐδεὶς λοιπὸν δύναται νὰ βιάσῃ αὐτοὺς νομίμως, ὅπως στείλῃ τὴν πλῆρην αὐτῶν νὰ συνεργασθῶσι παρὰ κυβερνήται ὁμοσπονδίας, εἰς ὑποίας τύμπατα ἢ τάσεις διευθύνεται πρὸς ζημίαν αὐτῶν καὶ καταστροφὴν. Ἐν τούτοις οἱ δημοκρατικοὶ ἀπέβρυσαν ταύτην τὴν ἐκδοχὴν, ὥρισαν τὴν ἑνωσιν πολιτικὸν σῶμα σταθεροῦς διατεταγμένον διὰ νομίμου συναρμόσεως καὶ συνθηκῶν πολιτείας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κανὲν μέλος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποκοπῇ, καὶ διεκήρυξαν ὅτι θεωροῦν πᾶσαν ἀποπείραν χωρισμοῦ ἀπυστάσιαν, τὴν ὁποίαν παντὶ σθένει ἡλέλον καταπολεμήσει. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ δὲν ἐτρέμαζαν ἐκ τούτου τὰ μεσημβρινὰ κράτη καθότι τὴν 20 Δεκεμβρίου 1860 ἐξεφώνησεν ἡ μεσημβρινὴ Καρολίνα τὸν ἀπαίσιον λόγον τοῦ χωρισμοῦ μετ' ὀλίγον δ' ἠκολούθησεν ἡ Γεωργία, Φλώριδα, Ἀλαβάμα καὶ Μισισσιππιον. Τὴν δὲ 18 Φεβρουαρίου 1861 διωργανίσθησαν ὡς ἀνεξάρτητος δημοσπονδία ἐν Μοντγομερύῳ, καὶ ἐγκατέστησαν προσωρινὴν κυβέρνησιν, ἐκλέξαντες πρόεδρον αὐτῶν τὸν πρῶτον ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν Ἰεφφερσῶνα Λούις. Οὐδὲν ἦτον ἢ ἐν Οὐλοισιγκτῶνι κυβερνήτῃς ἀνέβαλλεν εἰσελθὲν νὰ προχωρήσῃ μετὰ βήματος ἀποφασιστικοῦ. Πρῶτον δ' ὅτε ὁ Βικρεγάρολης, ὁ στρατηγὸς τῆς μεσημβρίας ἔγεινε διὰ τῆς βίας κύριος τοῦ ἐν Καρλεστῶνι φρουρίου Σουμπέρου (14 Ἀπριλίου 1861), ἔλαβεν ἀρχὴν ὁ πόλεμος· πόλεμος ὅστις κατὰ τὴν πρόδον αὐτοῦ διετήρησε παντάπασιν τὴν ἐμπαθὴ ἐκείνου χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἠδύνατό τις νὰ προμαντεύσῃ ἐκ τῆς τρομερᾶς τῶν κομμάτων λύσσης καὶ δυσμενείας. Ὅστι δ' εἶχον ὑπέρτερον οἱ βόρειοι κατὰ δύναμιν καὶ ἰσχύον, ἀνεπλή-

ῥωσεν ἡ μεσημβρία διὰ καλῆτέρας διευθύνσεως, διὰ μεγαλητέρας πολεμικῆς ἐμπειρίας καὶ διὰ τῆς τρομοκρατίας ἀγῶνος ἀπελπιστικοῦ, πρὸς τὸν ὅποιον ἐκ τῶν προτέρων ἤδη εἶχε παρασκευασθῇ. Ὅπως δὲ γείνωσιν ἀξιόμαχοι πρὸς τὰς στρατιάς τῆς ἐνώσεως, αἵτινες τὸ πρῶτον ἤδη ἔτος ἤρθμουν ὑπὲρ τὸ ἡμισυ ἑκατομμύριον πολεμιστῶν, ἐκάλεσεν ὁ πρόεδρος τῶν μεσημβρινῶν ὑπὸ τὰ ὅπλα σύμπαντας τοὺς λευκοὺς κατοίκους, καὶ διωργάνισεν σύστημα τρόμου καὶ βιαιοπραγίας, ὅπως ἀπομακρύνῃ μὲν τὴν ἀποστασίαν καὶ προδοσίαν, παράσχω δ' εἰς τὰς γειτονευσούσας ἐπικρατείας Βιργινίαν, Γεννεσέην, Κεντούκουον καὶ Μισσοούριον τὴν ὑπερτέρησιν τοῦ συντηρητικοῦ τῶν δούλων μέρους ἐπὶ τοῦ ἐναντίου κόμματος. Οὕτω λοιπὸν σύμπαν τὸ Ἀμερικανικὸν ἔθνος, τὸ μέχρι τοῦδε ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐπιδεδομένον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς βιομηχανίας, ἐμπορίας καὶ γεωργίας, εἰσῆλθεν εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ὅστις κατὰ τὰς φονικὰς πράξεις, τὰ μυσαροῦργήματα καὶ τὴν κατερήμωσιν δὲν ὑπελείφθη τῶν ἀγριωτάτων ἀγῶνων τοῦ παλαιοῦ κόσμου, καὶ καθ' ὃν σπάνια μόνον ἱπποτικότητος σημεῖα διέκοπτον τὸ μονότονον τῆς σφαγῆς. Καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ ἐντοπίου πολέμου οὐδεμίαν ἀπέδρεψε δάφνην εἰς τῆς ἐνώσεως τὰ στρατεύματα ὅτε μάλιστα ἐξώρμησαν κατὰ τοῦ Ῥιχμονδίου, ἠττήθησαν ἐν *Βουλσίῳ Πούρῳ* (17 Ἰουλίου ὑπὸ τῶν ὁμοσπόνδων, ἡγουμένου τοῦ Βωρεγάρδου. Μετὰ πλείοτερου δὲ ζήλου προσεπάθησεν ἡ κυβέρνησις τῆς Οὐασιγκτῶνος νὰ ὤρελῃ ἐκ τῆς ἐπικαιροτέρας τοῦ βορρᾶ πρὸς τὸν θαλάσσιον πόλεμον θέσεως. Ἐκέρυξε λοιπὸν σύμπασαν τὴν νοτιοδυτικὴν παραλίαν εἰς κατάστασιν ἀποκλεισμοῦ, κατεδίωκε πάντα τὰ ἐχθρικά πλοῖα, καὶ ἀπηγόρευεν εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ τὸν κατάπλουον. Μέχρι δὲ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης κατέτρεχον ἀλλήλα τὰ καταδρομικά ἀμφοτέρων τῶν διαπολεμούντων κρατῶν. Ἐτελεύτα δὲ τὸ ἔτος 1861 χωρὶς καμμίαν νὰ φέρῃ κάπως ῥοπήν· καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ λιμένι τῆς Βιργινίας Πορτσμουθῇ πλοῖα εἶχον γείνει παρανάλωμα τοῦ πυρός· ὅπου δ' ὁ ἐχθρὸς εἶχε βάλει διαβατικῶς ἢ διαρκῶς πόδα, ἀνῆγγελλον κατεστραμμένοι τόποι καὶ ἐπαύλει· καὶ κατερημωμένοι ἀγροὶ τὰ ἔγνη τοῦ τρομεροῦ ἐμφυλίου πολέμου· ἐπὶ δὲ

τῶν πεδίων τῶν μαχῶν καὶ εἰς τὰ νοσοκομεῖα ἐπεκράτει ἀθλιότης καὶ οἰμωγὴ κατ' ἀπερίγραπτον τρόπον, καὶ πολυάριθμοι νεκροὶ καὶ ἀνάπηροι εἶχον καταντήσῃ τὸ θῆμα τοῦ λυσσώδους φυλετικοῦ ἀγῶνος. Οὐ μόνον δὲ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἐμαίνοντο τὰ πάθη, ἀλλὰ τὸ μῖσος προσεπέθηκε νὰ ἐξαφανίσῃ καὶ τὴν ἀστικὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐναντίου. Ὅτε λοιπὸν ὁ Αἰγκολὶν ἀπηγόρευε πᾶσαν ἐμπορικὴν ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν ἀποστατησαντων μεσημβρινῶν κρατῶν καὶ ἐπεσφράγιζε τὴν περιουσίαν των, διέταττεν ὁ Δάκις νὰ μὴ ἐξάγῃται παντελῶς σάκχαρ καὶ ὄρυζα ἐπὶ τῶν κατὰ γῆν ὁδῶν, ὅπως στερήσῃ τοὺς βορείους τούτων τῶν ἀναποφεύκτων ζωοτροφῶν. Μόνον δ' εἰς τὸ ζωτικὸν σύμπαντος τοῦ πολέμου ζήτημα, εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν δούλων, δὲν προέβη ἀκόμη ὁ Αἰγκολὶν εἰς ὀριστικὰ βουλευμάτα, ὅπως μὴ διακόψῃ πᾶν νῆμα συνδιαλλαγῆς καὶ διαλύσεως· τὸ δ' ἀπὸ τῆς 3 Αὐγούστου πρακτικὸν τῆς Συνόδου, τὸ ὁποῖον παρέχωρει τὴν ἐλευθερίαν εἰς πάντας τοὺς ἐν ἰδιαιτέρᾳ τῆς ἡμοσπονδίας ὑπηρεσίᾳ κατὰ τὸν στρατὸν ἢ τὸν στόλον αἰχμαλωτισθέντας Νιγρητας, ἦτο ἀπειλητικὸς μόνον ὑπαινιγμὸς περικτέρω προδησομένων ψηφισμάτων. ἂν ἡ ἀέκυστασία ἐξηκολούθει. Πρῶτον δ' ἰσταμένου τοῦ ἔτους 1862, ὅτε ὁ πόλεμος καθίστατο σφοδρότερος ὁσημέραι εἰς τὰ συνορεύοντα κράτη, ἐπετείνετο δ' ὑπὸ τὰ ὅπλα πλείοτερον πάντοτε τῶν κομμμάτων ἢ λύσσα, προσεχώρησεν ἐν βῆμα περικτέρῳ τῆς ἐνώσεως ἡ κυβέρνησις. Τὸν Σεπτέμβριον δηλαδὴ ἀνήγγειλε διακήρυξις τοῦ προέδρου, ὅτι καθ' ἅπαντα τὰ κράτη, ἅτινα ἀρχομένου τοῦ νέου ἔτους ἤθελον εἰσέτι ἐπιμένει ἐν τῇ ἀποστάσει, ἐμελλεν ἡ δουλεία νὰ καταργηθῇ. Καὶ ὥς μὲν τὰ ἐπιόντα τῶν Νιγρητῶν γέννη θέλουσι πανηγυρίζει τὴν 1 Ἰανουαρίου 1863 ὡς ἡμέραν τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τῶν ἀνθρώπων τὰ δικαιώματα, ἀλλ' εἰς τὴν σημερινὴν γενεάν παρέμεινε τὸ σπουδαῖον διάταγμα χωρὶς ἐπενεργείας ἀξίας λόγου· ὑπῆρξεν ἀπλῶς βούλευμα πολεμικόν, τοῦ ὁποίου, καθὼς καὶ τῆς διακηρυχθείσης δημεύσεως καὶ ἀποκλείσεως τῶν παραλίων, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶσον ἐποίησαν χρῆσιν, ἐφ' ὅσον ἤρξατο πρὸς ἐπικουρίαν τῆς ἐνώσεως. Οὐδαμοῦ δὲ συνέβησαν ἀνταρσίαι τῶν

δούλων ἢ κατὰ πλήθη δραπετεύεις. Καὶ τὸ ἔτος 1862 οὐδεμίαν ἐπὶ νίκη ῥοπήν εἰς τοῦ πολέμου τὴν πλάστιγγα κα-
θύτι ἂν καὶ ὑπερίσχυσαν κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τὰ στρα-
τεύματα τῆς Ἑνώσεως διὰ τῶν μεγάλων τῶν ἀρκυῶν μό-
χλων, κυριευάντων μάλιστα κατὰ τὸν Ἀπρίλιον (26)
τὴν *New Arrive* τὴν ἐμπορικὴν τῶν μεσημβρινῶν μη-
τρόπολιν καὶ κυριαρχησάντων διὰ στόλου τῆς ῥοῆς τοῦ Μισ-
σισσιππὶ μέχρι τοῦ Βικξβούργου, ἀποκατεστάθη ὁμοῦς πάλιν
κατὰ τὸ θέρος καὶ φθινόπωρον τὸ ἰσοζύγιον τῶν ὀπλων, Ἀπὸ
δὲ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ἰουλίου ἐπέτειναν αἱ ἐχθροὶ τὰς δυ-
νάμεις αὐτῶν ὑπὸ τὸν Μεκλελλάνον καὶ Βωρεγάρδην εἰς τὴν
χώραν τοῦ Ῥιχμονδίου τῆς πρωτευούσης τῆς Βιργινίας, καὶ
πληθὺς συμπλοκῶν ἐπότισε τὸ ἔδαφος τοῦ Ὀρκτόουν, Οὐλ-
λιαμσβούργου καὶ Ῥαππαχανοκίου μέχρι τοῦ ρεύματος τοῦ
Ἰκμεσίου μετὰ τὸ αἶμα πολυκρίθμων μαχητῶν ἐξ ἀμφοτέρων
τῶν στρατοπέδων, ἄχρις οὗ ἡ ἐπταήμερος (26 Ἰουνίου ἕως 3
Ἰουλίου 1862) φονικὴ μάχη εἰς τὰ περίχωρα καὶ ὑπὸ τὰ τείχη
τοῦ Ῥιχμονδίου ἐπὶ νίκη τοιοῦτον κάματον, ὥστε ὁ Μεκλελ-
λάνος κατέλιπε τὸν στοχασμὸν τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν πρωτεύου-
σαν ταύτην, ἐπαναγαγὼν πάλιν ἐπέλπειν τοῦ Ποτομάκ τὰ ὅμο-
σπονδικὰ στρατεύματα. Καὶ κατὰ θάλασσαν ἦσαν ἀμφοτέ-
ρων τῶν μερῶν αἱ ζημίαι ἐπίσης σημαντικαί. Τὸ θωρακωτὸν
πλοῖον αἰριμαθὸς κατέστρεψε δύο ἀτμοδρόμονας τοῦ στόλου
τῆς ἑνώσεως, ἄχρις οὗ οὗτος ἀντέταξεν ἄξιον ἀντίπαλον τὸν αἰ-
ραίνετην (Monitor) ἰσχυρὰν δ' ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν καθ'
ἅπαντα τὰ ναυτικά ἔθνη, ὅταν οἱ δύο σιδηρεὶ κολοσσοὶ ἀν-
τικτυπήθησαν (9 Μαρ.) εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Ναρρολκίου, μετὰ
τοιοῦτον ἴσος λύσσης καὶ δυνάμεως, ὥστε μηδέτερος ὑπερτέ-
ρησε παντελῶς τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ καθὼς δύο πεφραγμένοι ἱπ-
πόται ἢ δύο καρτεροὶ ταῦροι συνεθρεύθησαν μὲν καὶ κατεκό-
πησαν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προκύψωσι θανάσιμοι πληγαὶ ἐκ τῆς
μονομαχίας. Ἀπανταχοῦ λοιπὸν ἐπεκράτησεν ἡ πεποιθήσις, ὅτι
ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἀρχεται νέα χρονολογία εἰς τὸν θαλάσ-
σιον πόλεμον, καὶ ὅτι ἔκτοτε τῶν ναυμαχιῶν ἡ τύχη ἤβλεν
ἀποφασίζεσθαι διὰ θωρακωτῶν πλοίων. Ἐν ταῦτοις ἡ φωνὴ τοῦ

λαοῦ ἐξεφράσθη μετὰ δυσαρσεκεῖς ἐναντίον τῆς πολεμικῆς τοῦ Μεκλελλάνου· ὅθεν ἀνεκλήθη, καὶ διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ στρατοπεδάρχης ὁ στρατηγὸς Βουργιδης, ὅστις ὑπερέβη μὲν ἐκ δευτέρου τὸν Ῥαππαχανόκιον, δὲν ᾔδυνήθη ὅμως νὰ ἐκβάλῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῆς ὀχυρᾶς αὐτοῦ θέσεως· ἀπολέσας δὲ τὴν ἐν Φριδερχικουπόλιδι (13 Δεκ.) φονικὴν μάχην, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐπὶ κείνῳ τοῦ ποταμοῦ. Οὐδὲν ἦττον ἡ αἰμοδαφὴς πρὸς δυσμὰς τῆς Βιργινίας χώρα παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι τὸ θέατρον ἀμφιρόπου καὶ ὑπ' ἀμοιβαίας τῶν ὀπλῶν τύχης συνοδευομένου πολέμου· εἰς τοὺς πόρῳ δ' ἔτι ἀπεγγόνους θλιβεροὺς θέλουσι διαγίρει ἀνακινήσεις τὰ ὀνόματα Ῥιχμόνδιον, Φριδερχικουπόλις καὶ Πετρούπολις· καὶ οἱ ποταμοὶ δὲ Ῥαππαχανόκιος καὶ Ραπιδάνης μετὰ τῆς κοιλάδος Σενανδοάχης ἰνδάλματα βαρυθυμίας θέλουσι προσκαλεῖ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐπειτακαθότι οἱ τόποι αὗτοι δὲν ὑπῆρξαν μόνον ὁ τάφος πολλῶν ἀνδρείων μαχητῶν παντὸς ἔθνους καὶ γλώσσης, ἀλλ' ἐγένοντο προσέτι καὶ ὁ τάφος τῆς εὐδαμονίας καὶ εὐπορίας ἐπὶ μακρὸν χρόνον, οὐχὶ δ' ὀλιγώτερον ὡς πρὸς τοὺς ἀρκτώτους, ὅσον ὡς πρὸς τοὺς νοτίους. Καὶ ἦτο μὲν ἡ ἔνωσις πλουσιωτέρα εἰς τὰ ἐπιτήδεια καὶ τοὺς κατοίκους, ὑπερέβη ὅμως τοσούτων ἡ δαπάνη τοῦ πολέμου πᾶν μέτρον, ὥστε τὸ ἐθνικὸν χρέος προήχθη μέχρι ἀμετρήτου ποσοῦ, αἱ δὲ πρὸς ἐκούσιον στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἀπογραφὰ δὲν ἀνεπλήρουν πλέον τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀνθρώπων. Ἐκτος λοιπὸν τῶν ἀπογραφομένων ἡ σύνοδος ἠναγκάσθη νὰ εἰσαγάγῃ καὶ τὴν βιαίαν στρατολογίαν. Ἐν τοσούτῳ ἐμαραινέτω τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, τὸ μετὰλλινον νόμισμα ἐξέλιπεν ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐπιμιξίας· τὰ δὲ τῆς πολιτείας χαρτονομίσματα, στερούμενα πᾶσης ἄλλης ἀσφαλείας πλὴν τῆς πίστεως τῆς κυβερνήσεως, ἐξέπεσον εἰς τὸ τρίτον τῆς ὀνομαστικῆς αὐτῶν ἀξίας· αἱ δ' ἐποικίσεις ἤλαττώθησαν καὶ μετ' αὐτῶν τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν δημοσίων γαιῶν πηγαῖζοντα εἰσοδήματα. Ἔτι μεγαλύτεραι ὑπῆρχον αἱ δυσχερεῖαι, πρὸς τὰς ὁποίας εἶχε νὰ παλαίσῃ ἡ ὁμοσπονδία τῶν μεσημβρινῶν κρατῶν. Ἐμποδισθεὶς ἔνεκα τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ βάμβακος καὶ τῶν ἐπιλοιπῶν ἀκατεργάστων ὑλῶν, περιέπεσον μετ' ὀλίγον οἱ κτήτορες τῶν φυτειῶν εἰς

δεινὴν ἀνάγκην· τὰ οἰκονομικὰ συνεταράχθησαν, αἱ ζωοτροφὲς ὑπερετιμήθησαν εἰς βαθμὴν ὑπερβολικώτατον, σύμπαντες δὲ λευκοὶ τῶν κατοίκων ἄνδρες ἔπρεπε νὰ προσκληθῶσιν εἰς ὅπλα· ἤδη δ' ἐπρότεινον νὰ κατατάξωσι καὶ Νίγητας εἰς τὸ στρατόν. Ἡ δὲ περίφραξις ἀκόμη περισσότερον ἐπετάθη, ἀμετὰ πολυχρόνιον πολιορκίαν ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν στρατηγὸν Γράντην ἡ πόλις *Βικξβούργου* (4 Ἰουλ. 1864) γενομένης οὕτω τῆς ἐνώσεως κυρίας σύμπαντος τοῦ δρόμου τῆς Μισσιισσιππῆ, καὶ ἀποχωρισάσης προσέτι παντελῶς ἀπὸ δυσμενέων τοῦς ὁμοσπόδους. Ἀλλ' ἂν καὶ ὁ κύκλος ὁ περιεκλείων τῆς ὁμοσπονδίας τῶν νοτίων συνεσφίγγοτο καθ' ἐκάστην στανόμετρον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξηφανίζοντο ὁσημέραι πλείοτερον, οὐδὲν ἦτον ἡμύνετο μετὰ λεοντείου δυνάμεως κατὰ τοῦ ὑπὲρ τέρου πολέμου. Καὶ ἐπὶ πολλοὺς μὲν μῆνας ἐπολιόρκουν τὰ στρατεύματα τῆς ἐνώσεως τὴν ὑπὸ τοῦ Βυρεγάρδη ὑπερασσιζομένην ὀχυρὰν πόλιν *Καρλεστώνα* εἰς τὴν νότιον *Καρολίνα* κατὰ τε γῆν καὶ θάλασσαν, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν ἐκπορεύωσιν· καὶ τὸ ἔτος δὲ 1864 ἐπῆλθε χωρὶς ὁ τόπος νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα. Ἐν τούτοις ὅσῳ μᾶλλον προσήγγιζεν ὁ χρόνος τῆς νέας τοῦ προέδρου ἐκλογῆς, τοσοῦτον ἡ προσοχὴ ἀποκρύνετο ἀπὸ τοῦ πολέμου· καὶ τὸ μὲν κόμμα τῆς εἰρήνης καὶ διαλύσεως ἔστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τὸ Μεκλελλάν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπεδίωξαν θερμότερον οἱ δημοκρατικοὶ καὶ καταργηταὶ τὴν ἐπανεκλογὴν τοῦ *Αἰγκολν*, ἀπενεγκόντες τῷ δὲ νίκην ὀριστικὴν. Τὴν 8ην *λοῦιπὸν Νοεμ.* 1864 ἐγκατεστάθη δεύτερον ὁ *Ἀβραάμ Αἰγκολν* κορυφαῖος τῆς ἐν Οὐάσιγκτῶν καὶ Βερνήσεως τῆς ἐνώσεως, δολέντος οὕτω τοῦ πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου συνθήματος. Ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν ἐπανεκλογὴν τῆς *Αἰγκολν* ἤγαγεν ὁ *Σέρμαν* τὸν μέγαν ἀγῶνα πλησιέστερον τὴν ἐκβασιν αὐτοῦ, ἐπιχειρήσας τολμηρὰν πρὸς τὴν *Σαβαννα* γῆν πορείαν, καὶ κυριεύσας ταύτην τὴν πόλιν. Ἄν δ' οὐδὲν ἦτο ἐξακολούθησαν οἱ ὁμοσπονδοῦντες καὶ ἐν ἔτει 1865 τὸν ἀπεπιστικὸν ἀγῶνα, καὶ ἂν ὁ Ἰέφφεραων Δάυϊς καὶ κατὰ τὸν Μεκλελλάν ἐτι ἀνήγγειλε τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, τοῦτο ἦτο ἀπόδειξις μέχρι τινος βαθμοῦ εἶχεν ἀναβιβασθῇ τὸ πάθος.

§. 'Ο 6' Αυστριακός πόλεμος. "Οφρ. Σχίλλ (1809) σ. 118

§ 70. "Ασπάρτα καὶ Βίγραμ. § 71. "Ο ἐν Τυρόλῳ πόλεμος τοῦ λαοῦ. "Η εἰρήνη τῆς Βιέννης. — Σχίλλ. Γουλιέλμος ὁ Βρουνσβίγγης. Στρίους. Σχαρχέροτιος. § 72. "Η Γαλλικὴ αὐτοκρατορία εἰς τὸν κολοσῶνα αὐτῆς.

6. "Ο κατὰ τῆς "Ρωσσίας πόλεμος (1812). σελ. 124

§ 74. Αἰτία τοῦ πολέμου. § 75. "Ο Ναπολέων εἰς τὴν Πολωνίαν. § 76. "Εκστρατεία πρὸς τὴν Μόσχαν. § 77. "Υποχώρησις τοῦ μεγάλου στρατοῦ. Δ'. ΔΙΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΙΑΡΤΕΙΣ ΝΕΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΘΙΔΡΥΜΑΤΩΝ. σελ. 129

1. "Ο ὑπὲρ ἐλευθερίας πόλεμος τῶν Γερμανῶν καὶ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος. σελ. 429

§ 78. "Εγέρσις τῆς Γερμανίας. § 79. "Ο ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1813. § 80. "Η ἐν Αὐστρίᾳ μάχη τῶν λαῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς. § 81. "Η τελευταία πᾶλη τοῦ Ναπολέοντος.

2. "Εκπτώσις τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ παλινόρθωσις. σ. 136

§ 82. Παραίτησις τοῦ Ναπολέοντος. "Η πρώτη ἐν Παριείοις εἰρήνη. § 83. "Η ἐν Βιέννῃ συνodus καὶ οἱ πρῶτοι χρόνοι τῆς παλινορθώσεως. § 84. "Επὶ συνodus τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ κυριερχία τῶν ἐκατὸν ἡμερῶν. § 85. Μάχη τῶν νομιμοφρόνων καὶ θύνατος τοῦ Μυρίτου. — § 86. Βατερλώ. § 87. "Αἰτία "Ελένη. § 88. Δευτέρα ἐν Παριείοις εἰρήνη. Δευτέρα παλινόρθωσις. Β'. ΟΙ ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΑΡΤΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ. σελ. 144

1. "Η ἱερὰ συμμαχία καὶ τὰ κόμματα. σελ. 144

§ 89. "Η ἱερὰ συμμαχία. § 90. Φιλελεύθεροι καὶ Συντηρητικοί.

2. Γαλλία. σελ. 147

§ 91. Δουδοβίκος ὁ ΙΗ'. § 92. Κυβέρνησις τοῦ Γ' Καρόλου.

3. Οἱ περὶ πολιτείας ἀγῶνες ἐν τῇ Πυρηναικῇ χερσονήσῳ Δάου. καὶ τῇ "Ιταλίᾳ. σελ. 149

κατάπα. Φερδινάνδος ὁ Ζ' καὶ ἡ Καμαρίλλα. § 84. Νίκη τῶν συνταγματικῶν. τὸ δυσχερὲς θάσις τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἐν τῇ "Ιταλίᾳ. § 96. "Εξαφάνισις τοῦ ἀξιωματοῦς τῶν Κορτῶν ἐν "Ισπανίᾳ. § 97. Περί πολιτείας ἀγῶνες ἐν Πορτ.

"Επὶ Μεγάλῃ Βρεττανία. σελ. 154

θύρων. "Αγγλικὰ καθιστώτα. "Η ἐπυξανομένη πτωχεία. § 99. Αὐλὴ καὶ ἀνακινήσεις. § 100. "Ιρλανδία.

ρικὴν εὐ "Γερμανία. σελ. 160

προσθευτικὰ μάχαι δοξασιῶν καὶ κόμματα. § 102. "Εορτὴ τοῦ Βαρτεβούργου. ἐπιτευχθέντα τῆς Καρλοβάδης.

ἀγῶνων ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶν τῶν "Ελλήνων. σελ. 164

μέλλοντι ἀρ. "Υψηλάντης καὶ ὁ ἱερὸς λόχος. § 104. Πᾶλη τῆς "Ελλάδος

νικὸν κύρος ὡς καὶ τοῦ Μεσολογγίου καὶ οἱ Φιλέλληνες. § 105. Νεωστ.

τὴν διαμόρφωσιν. "Εκδοσις. "Ελληνικὴ Βιβλιοθήκη Βερολίνου

αὐτῶν σχήματα.

δεινὴν ἀνάγκην· τὰ οἰκονομικὰ συνεταράχθησαν, αἱ ζωτροφίαι ὑπερετιμήθησαν εἰς βαθμὸν ὑπερβολικώτατον, σύμπαντες δ' οἱ λευκοὶ τῶν κατοίκων ἄνδρες ἔπρεπε νὰ προσκληθῶσιν εἰς τὰ ὅπλα· ἤδη δ' ἐπρότεινον νὰ κατατάξωσι καὶ Νιγρητας εἰς τὸν στρατόν. Ἡ δὲ περίφραξις ἀκόμη περισσότερον ἐπετάθη, ὅτε μετὰ πολυχρόνιον πολιορκίαν ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν στρατηγὸν Γράντην ἡ πόλις *Bekbaŕgari* (4 Ἰουλ. 1863), γενομένης οὕτω τῆς ἐνώσεως κυρίας σύμπαντος τοῦ δρόμου τοῦ Μισισσιππῆ, καὶ ἀποχωρισάσης προσέτι παντελῶς ἀπὸ δυσμῶν τοὺς ὁμοσπόδους. Ἀλλ' ἂν καὶ ὁ κύκλος ὁ περιεκλείων τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν νοτίων συνεσφίγετο καθ' ἐκάστην στενωτέρων, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξηφανίζοντο ὁσημέραι πλείοτερον, οὐδὲν ἦτον ἡμύνετο μετὰ λεοντείου δυνάμεως κατὰ τοῦ ὑπερτέρου πολέμου. Καὶ ἐπὶ πολλοὺς μὲν μῆνας ἐπολιόρκουν τὰ στρατεύματα τῆς ἐνώσεως τὴν ὑπὸ τοῦ Βωρεγάρδη ὑπερασπιζομένην ὀχυρὰν πόλιν Χαρλεστῶνα εἰς τὴν νότιον Καρολίναν κατὰ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν ἐκπορθώσωσιν· καὶ τὸ ἔτος δὲ 1864 ἐπῆλθε χωρὶς ὁ τόπος νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα. Ἐν τούτοις ὅσῳ μᾶλλον προσηγγίζεν ὁ χρόνος τῆς νέας τοῦ προέδρου ἐκλογῆς, τοσοῦτον ἡ προσοχὴ ἀπεκρίνετο ἀπὸ τοῦ πολέμου· καὶ τὸ μὲν κόμμα τῆς εἰρήνης καὶ διαλύσεως ἔστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τὸ Μεκλελλάνον, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπεδιώξαν θερμότερον οἱ δημοκρατικοὶ· 96 καταργηταὶ τὴν ἐπανεκλογὴν τοῦ Λίγκολν, ἀπενεγκόντες τὴν § 5.9 νίκην ὀριστικὴν. Τὴν 8ην λουπὸν Νοεμ. 1864 ἐγκατεστάς· *Ρήνου*, δεῦτερον ὁ Ἀβραάμ *Λίγκολν* κορυφαῖος τῆς ἐν Οὐάσιγκτλ. 103 βερνήσεως τῆς ἐνώσεως, δοθέντος οὕτω τοῦ πρὸς ἐξακολὶ καὶ τὰ τοῦ πολέμου συνθήματος. Ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν ἐπανεκλογὴν *δια. Βι.* Λίγκολν ἤγαγεν ὁ *Σέρμαν* τὸν μέγαν ἀγῶνα πλησιέστερ *βάντα. Ο* τὴν ἑκβασίν αὐτοῦ, ἐπιχειρήσας τολμηρὰν πρὸς τὴν Σλ. 110 χὴν πορείαν, καὶ κυριεύσας ταύτην τὴν πόλιν. Ἄν δ' οὐδ' ἐν παύσει, ἐξηκολούθησαν οἱ ὁμοσπονδισὺντες καὶ ἐν ἔτει 1865 ὡς πρὸς τοὺς πιστικὸν ἀγῶνα, καὶ ἂν ὁ Ἰέφφερσον Δαυὶς καὶ κατ' ὅσον μικροῦ πο- § 68. Ἐκ- τιον ἔτι ἀνήγγειλε τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. *Πίπα.* ἤτοι ἀπάδειξις μέχρι τινος βαθμοῦ εἶχεν ἀναβῆναι

Β. 'Ο 6' Λύβιακός πόλεμος. 'Οφερ. Σχίλλ (1809) σ. 118

§ 70. 'Ατπέρνοι καὶ Βέγγαμ. § 71. 'Ο ἐν Τυρόλφ πόλεμος τοῦ λαοῦ. 'Η εἰρήνη τῆς Βιέννης. — Σχίλλ. Γουλλιέλμος, ὁ Βρουνοβίτης. Στρίντ. Σχαρνχέρστιος. § 72. 'Η Γαλλικὴ αὐτοκρατορία εἰς τὸν κολορῶνα αὐτῆς.

6. 'Ο κατὰ τῆς 'Ρωσσίας πόλεμος (1812). σελ. 124

§ 73. Αἰτία τοῦ πολέμου § 75. 'Ο Ναπολεὼν εἰς τὴν Πολωνίαν. § 76. 'Εκστρατεία πρὸς τὴν Μόσχαν. § 77. 'Υποχώρησις τοῦ μεγάλου στρατοῦ. Δ'. ΔΙΔΑΧΕΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΙΑΡΥΣΙΣ ΔΕΘΙΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΘΙΔΡΥΜΑΤΩΝ. σελ. 129

1. 'Ο ὑπὲρ ἐλευθερίας πόλεμος τῶν Γερμανῶν καὶ πτώσις τοῦ Ναπολεόντος. σελ. 429

§ 78. 'Εγερσις τῆς Γερμανίας. § 79. 'Ο ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1813. § 80. 'Η ἐν Αὐστρίᾳ μάχη τῶν λαῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς. § 81. 'Η τελευταία πάλη τοῦ Ναπολεόντος.

2. 'Εκπτώσις τοῦ Ναπολεόντος καὶ ἡ παλινόρθωσις. σ. 136

§ 82. Παραίτησις τοῦ Ναπολεόντος. 'Η πρώτη ἐν Παρισίοις εἰρήνη. § 85. 'Η ἐν Βιέννῃ σύνοδος καὶ οἱ πρῶτοι χρόνοι τῆς παλινορθώσεως. § 84. 'Επίνοδος τοῦ Ναπολεόντος καὶ ἡ κυριαρχία τῶν ἐκατὸν ἡμερῶν. § 85. Νίκη τῶν νομιμοερρόνων καὶ θάνατος τοῦ Μαρτίου. — § 86. Βατερλώ. § 87. 'Αγίς 'Ελένη. § 88. Δευτέρα ἐν Παρισίοις εἰρήνη. Δευτέρα παλινόρθωσις. Β'. ΟΙ ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΑΡΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ. σελ. 144

1. 'Η ἱερὰ συμμαχία καὶ τὰ κόμματα. σελ. 144

§ 89. 'Η ἱερὰ συμμαχία. § 90. Φιλελευθεροὶ καὶ Συντηρητικοί.

2. Γαλλία. σελ. 147

§ 91. Δουδεκίκοι, ὁ 1Η'. § 92. Κυβέρνησις τοῦ 1' Καρόλου.

3. Οἱ περὶ πολιτείας ἀγῶνες ἐν τῇ Πυρηναικῇ χειρσονήσῳ καὶ τῇ 'Ιταλίᾳ. σελ. 149

§ 92. Φερδινάνδος ὁ 2' καὶ ἡ Καμαρίλλα. § 84. Νίκη τῶν συνταγματικῶν. § 95. Παρέμβασις τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἐν τῇ 'Ιταλίᾳ. § 96. 'Εξαρνήσις τοῦ πολιτεύματος τῶν Κορτῶν ἐν 'Ισπανίᾳ. § 97. Περὶ πολιτείας ἀγῶνες ἐν Πορτ.

4. Μεγάλη Βρεττανία. σελ. 154

§ 98. 'Αγγλικά καθιστώτα. 'Η ἀπαυξανομένη πτωχεία. § 99. Αὐλὴ καὶ κυβέρνησις. § 100. 'Ιρλανδία.

5. Γερμανία. σελ. 160

§ 101. Διαμάχαι δοξασίων καὶ κόμματα. § 102. 'Εορτὴ τοῦ Βαρτεθούργου. Σάνδος. Ψηφίσματα τῆς Καρλσβάδης.

6. 'Ο ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν τῶν 'Ελλήνων. σελ. 164

§ 103. 'Ο 'Υψηλάντης καὶ ὁ ἱερὸς λόχος. § 104. Πάλη τῆς 'Ελλάδος μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Μασολογγίου καὶ οἱ Φιλέλληνες. § 105. Ναυαργον. 'Αδριανούπολις. 'Εκβάσις.

7. Ἡ νεορωμαντικὴ φιλολογία. σελ. 169
 § 106. α) Γερμανία. § 106. β) Ἰταλία, Ἀγγλία, Γαλλία.
8. Ἡ ἐν Παρίσις ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου καὶ τὰ ἀποτε-
 λήσματα αὐτῆς. σελ. 178
 § Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἰουλίου. § 108. Γενικὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.
 109 Ἡ 1. Βολῶν ἐπανάστασις. § 110. Ἐγερσις καὶ πτώσις τῆς Πολωνίας.
 § 111. Ἀνταρξήσεις τῶν φιλελευθέρων ἐν Γερμανίᾳ. § 112. Ἐπαναστάσεις
 ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀγῶνες περὶ θρόνου καὶ πολιτείας ἐν Ἰταλίᾳ.
9. Πτώσις τοῦ Ἰουλιανοῦ θρόνου καὶ αἱ νεώταται ἐπανα-
 στατικαὶ θυελλαί. σελ. 190
 α) Τὴν ἐξουσίαν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινοπολιτευτικῆς ἐκτελέσεως. σελ. 19
 § 113. Ἐκτελέσει καὶ ἐκτελεῖται τῆς Γαλλίας. § 114. Ἰταλία, Γερμανία, Ἑλβετία.
 β) Ἡ ἐν Παρίσις ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου καὶ τὰ ἀποτελέσματα
 αὐτῆς. σελ. 198
 § 115. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου καὶ ἡ Γαλλικὴ δημοκρατία. §
 116. Αἱ ἡμέραι τοῦ Μαρτίου ἐν Βέλγιᾳ καὶ Βερλίνῳ καὶ τὸ Γερμανικὸν
 κίνημα. § 117. Προκοινοβούλιον. Ἐπιτροπὴ τῶν πενήκοντα. Ἐθνικὴ συνέ-
 λουσις. § 118. Ἀλύψωσις καὶ πτώσις τῆς Ἰταλίας. § 119. Ἡ ἐν Μαδρίτῃ
 ἀναρχικὴ καὶ τὰ ἐν Φραγκφούρτῳ βδελυροεργήματα τοῦ Σεπτεμβρίου. § 120.
 Αἱ ἐν Βέλγιᾳ ἡμέραι τοῦ Ὀκτωβρίου. § 121. Τὰ Γαερνικὰ πρόγραμμα
 διόλυσιν τῆς ἐν Βερλίνῳ ἀδυναμιλεύσεως. § 122. Κραυγαί. Ἐγερσις καὶ
 πτώσις τῆς Οὐγγαρίας. § 123. Τὸ πολέτευμα τοῦ κράτους καὶ ἡ αὐτοκρα-
 τικὴ ἐντιπροσωπεύσις. § 124. Ἡ ἐν Σαξονίᾳ, Παλατινῳ καὶ Βαῦρῃ ἐπα-
 ναστατικὴ ἔγερσις καὶ τὸ ῥομφαλασμένον. § 125. Σλέσβικον καὶ Ὁλ-
 στίνον. § 126. Γαλλία. Ἀνανέωσις τῆς αὐτοκρατορίας.
10. ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΤΩΝ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ
 ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΩΝ. σελ. 211
 α) Αἱ δυτικαὶ δυνάμεις καὶ ἡ Ῥωσία. σελ. 219
 § 127. Ἡ Γαλλικὴ αὐτοκρατορία. § 128. Ἀγγλία. § 129. Ῥωσία καὶ
 τῆς Ἀνατολῆς αἱ παραταῖ. § 130. Τὰ περὶ τὸν Δούναβιν καὶ αἱ τὴν Βαλ-
 τικὴν θάλασσαν συμβῆντα. § 131. Ὁ ἐν τῇ Κριμαίᾳ πόλεμος. § 132. Ἡ
 ἐμπροσθεν τῆς Σεβαστροπόλεως χειμερινὴ στρατεία. § 133. Ἐκβάσις τοῦ
 πολέμου. § 134. Ἡ Ῥωσία ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. § 135. Θέσις τῶν
 κομμάτων ἐν Πολωνίᾳ. § 136. Τὰ εθνικὰ κίνημα. § 137. Ἐπαναστάσεις
 ἐν Πολωνίᾳ. § 138. Κατάπαυσις τῆς ἐπαναστάσεως.
- β) Γερμανία καὶ αἱ μεγάλαί τ. Γερμανίας δυνάμεις. σ. 245
 § 139. Τὰ ἐκδοσινὰ τῆς Γερμανίας Κράτη. § 140. Αὐστρία. § 141.
 Πρωσία. § 142. Ἡ νέα ἐποχὴ. § 143. Σλέσβικον καὶ Ὁλστέινον. § 144.
 Ἡ πορεία τῶν ὁπλων.
- γ). Ἡ οὐστάσις τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας. Σ. 270
 § 145. Κατάστασις αὐτῆς καὶ κόμματα. § 146. Μαγίοντα. § 147. Σολ-
 φερίον. § 148. Ἡ εἰρήνη τῆς Βιλλαρφίγκας καὶ Ζυρίχης. § 149. Γαρι-
 βάλδου. § 150. Γαίτα. § 151. Τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας.
- δ). Τὰ ἡνωμένα κράτη τῆς Ἀμερικῆς. Σ. 281
 § 152. Ἡ θέσις τῶν κομμάτων. § 153. Ὁ ἀμφύλιος πόλεμος. Ἐπιλογαί.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εύρίσχεται ἐν τοῖς καταστήμασι Κ. Ἀντι

καὶ τιμᾶται δραχ. 3.

900

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΧΡ. 346Γ

ΠΩΝΥΜΟΝ

KINH TH BIVΛIOΘHKH BEPDIAΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

900

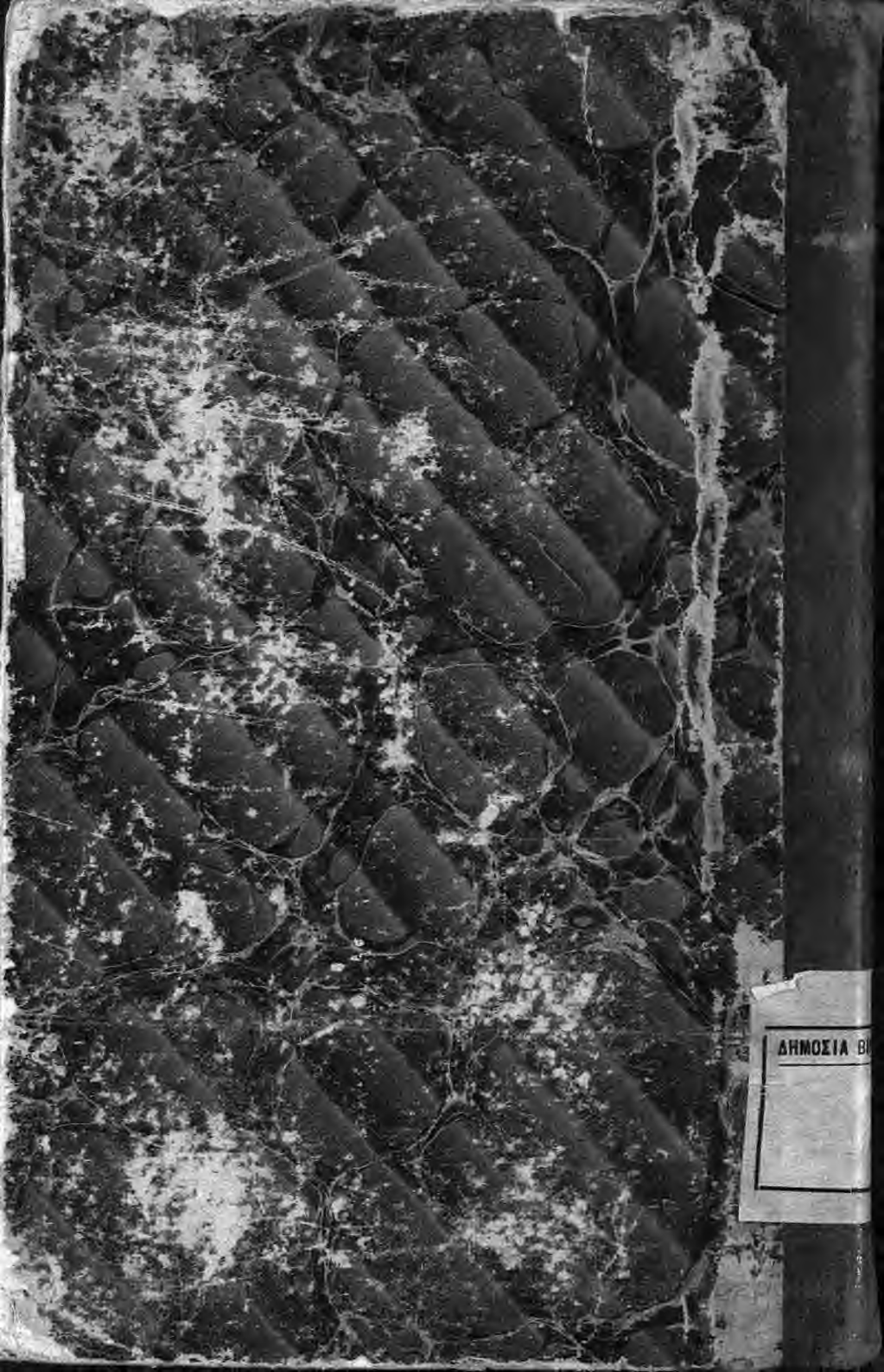
ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

άρθ. χρ. 3461

Ημερομηνία
έπιστροφής

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ